INFLUENŢA ORIENTALĂ

ASUPRA

LIMBEI ŞI CULTUREI ROMÂNE

DE

LAZĂR ŞAINEANU

II/2

VOCABULARUL

2. VORBE ISTORICE

ÎMPRUMUTURĂ LITERARE. — INDICE GENERAL

BIBLIOTECA
D. POPOVICI

BUCUREŞCI
EDITURA TIP. GUTENBERG, JOSEPH GÖBL
20. — STRADA DÓMNEI. — 20
(Biserica Kalinderu)
1900

INFLUENŢA ORIENTALĂ

ASUPRA

LIMBEI ŞI CULTUREI ROMÂNE

DE

LAZĂR ŞAINEANU

49771
(II/2)

II

VOCABULARUL

BIBLIOTECA
ECPOPOVICI

2. VORBE ISTORICE

ÎMPRUMUTURĬ LITERARE. — INDICE GENERAL

BUCUREŞCI
EDITURA TIP. GUTENBERG, JOSEPH GÖBL
20, STRADA DÓMNEĬ, 20.
(Biserica Kalinderu)
1900

PREFAŢA

Cu acéstă parte se închee opera nóstră despre «Influenţa orientală asupra Limbeĭ şi Cultureĭ române».

Ea e consacrată în cea maĭ mare parte Vorbelor istorice, carĭ aŭ avut odinióră însemnătatea şi rostul lor, până ce aŭ împărtăşit sórtea însăşĭ a instituţiunilor trecutuluĭ, intrând definitiv în domeniul Istorieĭ. Ca şi Vorbele populare, de origină osmanlie, cele istorice aŭ un interes particular pentru Cultura naţională, întru cât ele resumă o influenţă seculară sub raportul eĭ politico-social. Cunóscerea şi înţelegerea lor e neapărată pentru o pătrundere maĭ adîncă în scrierile cronicarilor şi în cântecele din bătrâniĭ. De aceea am căutat, în tratarea acestor elemente dispărute dar odinióră maĭ mult saŭ maĭ puţin populare, să aplicăm aceiaşĭ scrupulósă utilisare a izvórelor şi să tindem şi aci la epuisarea materialuluĭ istorico-cultural.

Cu totul de altă natură sînt Imprumuturile aşa-dise literare, ce le-am grupat într'o secţiune specială. Valórea lor culturală este aprópe nulă, dar ele sînt interesante pentru educaţiunea scriitoruluĭ şi pentru curentul epoceĭ. Majoritatea acestor terminĭ, rĕmaşĭ în genere străinĭ de limba cronicarilor, revin câte una şi singură dată în anumite documente ale trecutuluĭ:

acésta dovedesce şi extrema lor raritate şi caracterul lor pronunţat artificial. In casul când nu aparţin exclusiv, ca vorbe technice, Tarifelor şi Condicelor, le întîlnim (ca neologisme pur literare) într'un numĕr de scrierĭ întipărite de acţiunea covîrşitóre a curentuluĭ osmanliŭ. In primul rînd a suferit o asemenea influenţă predominantă autorul necunoscut al Istorieĭ din 1715 (V. Bibliografia) şi acela prea cunoscut al Istorieĭ împĕraţilor otomanĭ, Ianache Văcărescu, după care vin Stolnicul Dumitrache şi maĭ ales Vornicul Beldiman, spre a nu maĭ vorbi de istoriciĭ carĭ, prin materia tratată de dînşiĭ, aŭ fost nevoiţĭ să recurgă la amĕnuntele lumiĭ orientale (cum aŭ fost Cantemir şi Fotino). In acest mod, Imprumuturile literare formézĕ un comentar indispensabil pentru înţelegerea acestor diferite categoriĭ de scrierĭ şi scriitorĭ.

In privinţa materialuluĭ oriental, am recurs adesea, afară de dicţionare, la izvóre istorice relative la Orient (a căror enumerare o dă Bibliografia din Introducerea). Şi cu tóte acestea, un numĕr însemnat de împrumuturĭ osmanliĭ, maĭ ales în acéstă parte a Vorbelor istorice, lipsesc în tóte operele lexicale ce mi-aŭ fost accesibile. Am crezut interesant de a releva aceste lacune în indicele consacrat osmanlieĭ şi 'mĭ iaŭ libertatea de a atrage atenţiunea orientaliştilor, şi în special a turcologilor, asupra acesteĭ părţĭ a lucrăriĭ.

Seria de indice e menită a înlesni folosirea practică a materialelor acumulate în cursul întregeĭ opere.

Nu mĕ pot opri, înainte de a-mĭ lua rĕmas bun de la acéstă lucrare, de a mĕ gândi un moment la epoca când ea a fost pentru întâia óră concepută. Mĕ aflam încă pe băncile Universităţiĭ, când lectura monografieĭ luĭ Miklosich «Elementele turcescĭ în limbile din Sud-estul şi din Estul Europeĭ» (1884) 'mĭ dete îndemnul de a contribui la sporirea materialuluĭ cunoscut. Cu entusiasmul ce inspiră percurgerea unor regiunĭ necunoscute, am colindat atuncĭ întregul coprins al cronografieĭ nóstre şi am spicuit un seceriş

îmbelşugat şi spornic. Care filolog n'a cunoscut, la începutul carierei sale, acele clipe delicióse, când aflarea şi elucidarea unor termini obscuri îi umple sufletul cu bucuria inerentă creaţiunilor inteligenţei? De atunci furtuna adversităţii a înfiorat entusiasmul juvenil, egoismul ómenilor şi fatalitatea vremii aŭ apĕsat greŭ asupră-mi. In timpul din urmă mai ales, împrejurările deveniră din cale afară triste: învrăjbit cu mine însumi şi copleşit de nedreptatea omenéscă, aş fi sucombat, de sigur, dacă totala absorbire în acéstă operă nu mi-ar fi adus o salvare momentană, făcêndu-mĕ să respir cât-va timp o atmosferă străină de pasiunile ţilei.

Acéstă carte mi-e ast-fel îndoit de dragă: ea m'a făcut să simţ primele emoţiuni ale cercetării sciinţifice şi mi-a picurat balsamul alinării în grelele nevoi ale vieţii.

Lazăr Şaineanu.

Bucurescĭ, Novembre, 1900.

PARTEA A DOUA

VORBE ISTORICE

ABREVIAŢIUNI

1. Aci s'a omis numele întregĭ şi operele carĭ figuréză în Bibliografia.
2. Indicarea specială a volumuluĭ la cronicarĭ se află asemenea în Bibliografia.
3. Prescurtărĭ familiare (ca alb. = albanez, ar. = arab, fr. = francez, it. = italian, mcr. = macedo-român, ngr. = neo-grec, pers. = persan, pol. = polon, ung. = ungur; apoĭ prov. = proverb, locuţ. = locuţiune, sin(on.) = sinonim, Sn. = Snóve, V. = vedĭ, Var. = variantă, f. de z. = fóie de zestre etc.) nu se maĭ înşiră în ordinea alfabetică.
4. Paragrafele citate se rapórtă la Introducerea.
5. În privinţa transcripţiunii vorbelor orientale: cf. § 20.

ADNOT.	Note manuscrise
AL.	Alexandri, Poes. p.
AL. T.	» Teatru
AL. Pr.	» Prosă
AMIR.	Amiras
ANON.	Anonimă (Cronica)
AR.	Aricescu
ARCH.	Archiva (Kogălnic.)
ARCH. IST.	Archivą (Hasdeŭ)
AX.	Axinte
BĂLC.	Bălcescu
BARB.	Barbier de Meynard
BASME	Popescu (N. D.)
BELD.	Beldiman
BOGD.	Bogdan (N. A.)
BUR.	Burada (Dobrogea)
CAL.	Calendarul basmelor
CAN.	Canianu
CANT. Chron.	Cantemir Chronicul
CANT. Mold.	» Moldova
CANT. Ier.	» Ist. Ieroglif.
CANT. Ist. ot.	» Ist. otomană
CĂP(IT.)	Căpitanul
CARAG.	Carageale
CARANF.	Caranfil
COND.	Condica
CONV.	Convorbirĭ Literare
COST.	Costin
COST.[2]	Glosar (Şaineanu)
CR.	Créngă
CRĂS.	Crăsescu
CRON.	Cronice (ed. Kogăln.)
CUV.	Cuvente den Bĕtr.
DAP.	Daponte
DASC.	Dascălul (Simeon)
DELAVR.	Sultănica
DION.	Dionisie (Eclesiarch)
DOC.	Documente
DRĂGH.	Drăghicĭ
DUM.	Dumitrache
EMIN.	Eminescu
ETYM.	Etymologicum
FIL.	Filimon
FOT.	Fotino
GHEORGH.	Gheorgache
GLOS.	Glosar
GORJ.	Gorjan (Halima)
GREC.	Grecénu
HAM.	Hammer
HRIST.	Hristache
IONESCU	Mehedinţĭ (Agric.)
IPSIL.	Ipsilanti (Comnen)
ISP.	Ispirescu (Basme)
IST.	Istoria (1715)
JIP.	Jipescu (Opincarul)
KIK.	Kikirezu
KOG.	Kogălnicénu (En.)
LEX. BUD.	Lexicon Budan
MAG.	Magazin istoric
MARIAN	Poesiĭ populare
MELCHIS.	Melchisedec
NĂD.	Nădejde (Sofia)
NEC.	Neculce
NEGR.	Negruzzi (Const.)
OD.	Odobescu
ORĂŞ.	Orăşanu (N. T.)
PANN	Povestea Vorbeĭ
PAPAZ.	Papazoglu
Partea I	Vorbe populare
Partea II	Vorbe istorice
POP.	Popescu (Radu)
POP-RET.	Pop-Reteganul
R.-COD.	Rădulescu-Codin
REV.	Revista (Tocilescu)
REV. N.	Revista (Hasdeŭ)
ŞED.	Şedĕtórea (Goroveĭ)
SEV.	Sevastos (Cântece)
STAM.	Stamati (Cavalerul)
STĂNC.	Stăncescu (Basme)
TEOD.	Teodorescu (G. Dem.)
TES.	Tesaur (Papiu-Ilar.)
UR.	Uricariŭ (Codrescu)
ŢARA N.	Ţara Nouă (Neniţ.)
VĂC.	Văcărescu
VULP.	Vulpian
XEN.	Xenopol (N.)
WEIG.	Weigand
ZIL.	Zilot

A

Accè f. numele banuluĭ de aramă al luĭ Ión-Vodă din 1573 (§ 9 şi 110).

acìc n. luntre în formă de şaică.

Cond. 1693, p. 180: opacine pentru *acicurĭ* şi pentru şeicĭ; 275: gătirea *acicurilor* şi a burazanelor şi a gălételor. Dum. 71: ceĭ ce se învîslia pe Dunăre cu *acicurile*; 96: uniĭ pe apă cu 28 *acicurĭ*.

— aĉyk (ca termin de marină), rade. V. ustu-acic.

adalĭŭ m. locuitor pe insulele de lângă Dunăre.

Cond. 1813, p. 391: oştile orînduite de prea înalta împĕrătéscă poruncă împotriva *adalĭilor*. Ar. 224 (d. 1821): [un sătén din plaiul Cloşanĭ] a fost şi el luat de silă între panduriĭ *adalĭi*.

— adaly, insulaire (d. ada «île»); bulg. adaliĭa.

agà m. 1. căpetenie militară, ofiţer turc, în special comandantul ienicerilor, care era totdeodată şi prefect de poliţie la Constantinopole: agalele eraŭ în numĕr de 18, dintre carĭ 6 generalĭ şi 8 şefĭ de poliţie.

Vorba are un întreit plural:

a. forma orientală *agalarĭ* (cf. serb. agalari şi alb. agalară).

M. Cost. 372: Turcii *agalarĭ* de Tighinea. N. Cost. 42: Antioh-Vodă fiind în cunoscinţă la toţĭ *agalarĭi* din Curtea Viziruluĭ.... Nec. 261: 30 de Paşĭ fără de altĭ *agalarĭ*... aŭ luat atunce Nemţiĭ.

b. forma analogică *agale* (cf. şi ngr. ἀγάδες).

Beld. 408: *agalelor* poruncesce maĭ bune mĕsurĭ să ia... Dion. 182: baniĭ nenumĕraţĭ de la Paşĭ şi de la *agale*... 185: aŭ început a se arăta maĭ mare ca o agă între ceilalţĭ cetăţenĭ *agale*... Ar. 61 (d. 1821): asupra *agalelor* ce s'aŭ orînduit de aicĭ cu toţĭ neferiĭ lor.

Acéstă formă revine şi în cântecele nóstre istorice.

Teod. 538: Cu cincĭ-decĭ de măcelarĭ, Toţĭ *agale* şi Turcĭ marĭ... Bur. 121: Iar Turciĭ când o vedea, Chiar papuciĭ lor îşĭ bea, *Agalele* cialmalele....

c. forma românizată *agĭ* (V. agă).

M. Cost. 302: Şahîn-Aga, unul din *Agiĭ* Divanuluĭ; 308: *Agiĭ* den Brăila şi den Măcin. Bălc. 90: *agiĭ* ianicerilor (dar 62: ianiceriĭ cu *agalele*).

2. titlu militar ce se adaogă la numele propriĭ (în opoziţiune cu «Efendi» dat exclusiv celor civilĭ): Husein-Aga.

3. (ironic) în loc de «agă».

Al. T. 1336: [despre Aga Némuş] o încurcă *agaua*.

— AGA, frère aîné ; chef, maître, monsieur ; officier, commandant ; alb. bulg. serb. aga, ngr. ἀγάς. V. Partea I : agă.

agabaniŭ n. (și **aga[m]bani**) stofă scumpă din care Turcii făceaŭ turbane.

MELCHIS. Roman II, 134 (d. 1785) : *agambani*, citarele, ghermesiturĭ ; 124 : un fustanlîc *aganbani* vătavuluĭ Sava ot Tutova. UR. XVI, 275 (f. de z. 1797) : rochie de *agabani* bună. OD. II, 33 : boccialicurĭ de stofă cu așternut de *agabaniŭ*.

— AGABANI, étoffe dont on fait des turbans Ham.

agârlîc n. 1. bagaj maĭ ales greŭ de transportat, în opositiune cu «calabalîc».

NEC. 209 : Dumitrașco-Vodă aŭ trimis la Iașĭ de și-aŭ luat *agârlicul*. MUSTE, 15 : aŭ trimis de și-aŭ arîdicat *agârlicul* și l'aŭ dus la Țarigrad. DOC. IV, 268 (d. 1794) : când se va întîmpla *agârlicurĭ* marĭ și va cere Domnieĭ caĭ...

2. în special, bagaje militare.

MUSTE, 24 : de greutatea ierneĭ mulțĭ Leșĭ aŭ perit și șĭ-aŭ lăsat *agârlicul* lor, carele, căruțele, lefticele și puscele cele marĭ.

Var.: **angarlîc** și **argalîc**

DION. 207 : Vodă Șutul aŭ sosit de la Țarigrad și aŭ tăbărît cu tot *angarlicul* la Văcărescĭ. NEC. 259 : aŭ trecut și eĭ cu zaheréua și cu tot *argalicul* ; 283 : s'aŭ gătit Antioh-Vodă cu tot *argalicul* luĭ... KOG. 276 : Mergênd [capegiul] cu al seŭ *argalic* La casele de beilic.... DOC. IV, 262 (d. 1795) : să rĕmâie țara nebântuită de cererile și trebuințele menziluluĭ și de *argalicurĭ* altor mosafirĭ maĭ marĭ.

— AGYRLYK, bagage (d. agyr «greŭ»); bulg. agirlik «zestre și greutate». Formele secundare sînt resultatul unei epentese *(angarlîc)* și al uneĭ metatese *(argalîc)*.

Agèm m. (și **Hagem**) I. (subst.) 1. Persia (în stilul cronicarilor), sinonim cu «Iran».

MUSTE, 67 : în al șéptelea an al domnieĭ luĭ Mihaĭ-Vodă, s'aŭ hainit o sumă de Turcĭ de la *Agem*... 70 : maĭ mers-aŭ óste turcéscă la *Agem* și aŭ avut mare războiŭ cu Cazîlbașiĭ și multă óste turcéscă aŭ perit la acel războiŭ. TARIF 1761 : pelcele de *Hagem* de 7 un leŭ. GHICA, Rev. N. II, 174 : odăile tóte așternute iarna cu covóre scumpe de Ușak și de *Agem*, iar vara cu rogojinĭ fine de India.

2. Persian, sinonim cu «Cazîlbaș».

MUSTE, 67 : o samă de Turcĭ... s'aŭ ridicat asupra împĕratuluĭ *Agemilor* ; 71 : cetatea Revanul, care cetate este mare în țara *Agemilor* și se hotărește cu mărginea țărĭĭ turcescĭ. CĂPIT. 216 : Amurat aŭ făcut războiŭ cu Perșiĭ ce le dic *Agemĭ*.

3. semn în notele orientale bisericescĭ (Costinescu).

CANT. Collectanea, 85 : *adzem*, semnul prin care nota e representată în transcrierea musicală a Turcilor.

II. (adj.) 1. persienesc, persian.

CĂPIT. 107 : Sultan Mehmet aŭ luat multĭ robĭ *agemĭ* de i-aŭ dus la Țarigr.

2. se dice în special de stofele fabricate în Orient.

ETYM. 495 (d. 1681) : lastră roșie *agem*.

— 'AĞEM (ar.), non-arabe, barbare, étranger, persan, la Perse ; nom d'un mode de musique orientale Barb. ; serb. Ağam (Ağem) «Persia, persian». V. Partea I : age(a)miŭ.

agemesc a. originar din Persia, vorbind în special de covórele cele scumpe (cu var. : **agimesc** și **hagimesc**).

ETYM. 495 (d. 1681) : sfită de saraser *agemescu* galben. REV. I, 340 (f. de z. 1669) : covor *agimèscu*. UR. XVI, 205 (d. 1793) : 6 covóre *agimescĭ*, 4 covóre maĭ próste. NEC. 373 : în tóte dilele Grigorie-Vodă prea de avea vr'o

trébă mare să nu ésă la câmp, ca să facă veseliĭ cu naiurĭ şi cu cântice *hagimescĭ*. Muste, 71 : aŭ agiuns la Spăhaciŭ [Ispahan], scaunul ţăriĭ *hagimescĭ*.

agemoglanĭ pl. litt. copiĭ de ném străin, copiĭ de creştinĭ răpiţĭ de Turcĭ (din Grecia, Sĕrbia şi din ţările române), din carĭ se făceaŭ, după şépte anĭ, ieniceriĭ novicĭ saŭ servitorĭ aĭ Saraiuluĭ.

Dasc. 410 : obiceiŭ aŭ Turciĭ să ia a ḑecea den copiĭ parte bărbătéscă... trimit ómenĭ împĕrătescĭ la Grecĭ şi la Sĕrbĭ care sînt pre hotarul împĕrătesc creştin, alegênd ţara Moldoveĭ şi ţara Muntenéscă... Iară ómeniĭ ceĭ împĕrătescĭ îmblând den sat în sat, dece cum e satul aşa aruncă şi copiĭ să dea după putere şi cum se pot tocmi cu dînşiĭ şi cu banĭ încă se împacă... acestora le ḑic *agemoglanĭ* saŭ *iamoglanĭ* adecă nevinovaţĭ coconĭ. Dintr'aceştĭ copiĭ strînşĭ aleg de-ĭ pun ieniceriĭ, care se află pururea pe lângă Curtea împĕrătéscă până la 12000.

Var. (grecizate) : **azamolian** (Tes. I, 72) şi **iamoglan** (maĭ sus) — ʾaǧemi oglan, on donnait ce nom aux enfants de familles chrétiennes enlevées pendant la guerre qu'on incorporait après un noviciat de sept ans dans les cohortes des janissaires Barb.; serb. ǧemoglani.

agiangie f. cheltuiala întreţinerii Domnuluĭ.

Ur. I, 2 (d. 1802) : rusumaturile cămărĭĭ gospod carĭ sînt pentru *ayianzile* şi alte cheltuielĭ a Domnuluĭ ; III, 199 (d. 1803) : să se întocméscă dările... şi *agianzările* a fi potrivite cu aceste de maĭ sus arătate sureturĭ.

— ḥarǧi ḥane, dépenses du ménage, vivres, entretien. Câteşĭ trele forme citate (agiangie şi agianz[ar]e) sînt corupţiunĭ de la un tip : *hargihanè* saŭ *hargihangi* (cf. hangiŭ).

ahcì-başa m. starostele bucătarilor din Bucurescĭ carĭ formaŭ o corporaţiune deosebită. Maĭ-marele peste bucătariĭ Curţiĭ se numia şi *Sufar* (nsl. şafar «iconom» d. g. Schaffner).

Doc. II, 287 (d. 1792) : bucătariĭ de aicĭ din Bucurescĭ... aŭ ales pe Panait *ahcì-başa* al cuhnieĭ gospod.

— aḫǧy başy, chef des cuisines du Sérail qui commande à 200 cuisiniers (d'Ohsson) ; bulg. ahčibaşa, serb. aĭčibaşa.

ahtinameà f. tractat de pace între Pórta şi puterile creştine, în special cu Rusia.

M. Cost. 36 : să iasă carte cu giurământ (carc *ahtiname* ḑic eĭ giurământuluĭ). Grec. 170 : *ahtinamelele* împĕrătescĭ citindu-le, iarăşĭ cu tunurile a da aŭ început. Cond. 1802, p. 313 : între prea puternica împĕrăţiea mea şi între împĕrăţia ruséscă următóre şarturĭ, *ahtinamele*... Dum. 117 : adeveritóre scrisorĭ, adecă *ahtenamele*, care coprind tocmelile între Impĕrăţia nóstră şi a Ruşilor.

Var. : **ahtinam** şi **actinamea**

Ur. XXII, 303 : să plătéscă vama după înaltele împărătescĭ *ahtinamurĭ*. Dum. 105 : luminata Pórta se făgăduesce să metahiriséscă către împĕrăţia Rusieĭ titlul cel cuvios, ḑicêndu-i-se în fie-care *actinamea*.... împĕrătriţa a tótă Rusia.

— ʾahd name, capitulation, traité de paix (d. ar. 'ahd «engagement» şi pers. name «écrit»). Cf. Cant Ist. ot. 119.

aiàn m. 1. primarul unuĭ oraş turcesc : raiaua Giurgiuluĭ şi cele-lalte ţinuturĭ turcescĭ de lângă Dunăre eraŭ administrate de câte un aian (litt. «ochiĭ», adică priveghetoriĭ Statuluĭ).

Văc. 281 : *aianul* Rusciuculuĭ era cap oştilor. Dum. 117 : fermanul ce s'aŭ trimis la *aianĭ* i voevoḑĭ. Beld. 438 : s'aŭ dus uniĭ din Moldoveni şi din Munteni la *aianul* loculuĭ [Şumla]. Zil. 67 : luĭ Ismail-Aga cel d'acolo [Rusciuc] *aianul*.

2. pl. cetățenĭ notabilĭ dintr'o localitate (sens ce are încă vorba în baladele dobrogene).

Bub. 12: Iar *aienŭ* Chiustengiĭ și boieriĭ Dobrogiĭ.....

Var.: **aghian** și **haian**

Dum. 117: cadiĭ, naipĭ i *aghianĭ*. Dion. 175: saraschcrul aŭ pornit un *haian* cu o somă de Turcĭ; 196: voiŭ să merg și la Ostrov la *haian*; 200: Trestenioglu, *haianul* Rusciuculuĭ.

— 'ayan (ar. pl. d. *'ayin*, litt. les yeux) les notables; (sing.) le maire d'une ville ou d'un village; bulg. serb. aĭan (haĭan). Cf. Devic, 16.

aienesc a. ce ține de aian saŭ de notabiliĭ orașuluĭ (în cântecele dobrogene).

Bur. 125: De-ĭ găsi oĭ *aienescĭ*, Să le scriĭ împĕrătescĭ; 127: Cu mărfurĭ *aienescĭ*, *Aienescĭ* și domnescĭ.

Forma românéscă corespunde adj. «aĭanski» în cântecele populare bulgare și sĕrbescĭ.

Akkermàn n. oraș în Basarabia numit de Moldovenĭ «Cetatea Albă» (Cant. Mold. 9, 20). Ocupat de Turcĭ în 1476, el figuréză în istorie sub numele de «raiaua Akkermanuluĭ» până la 1812, când fu înapoiat Moldoveĭ odată cu județele Ismail și Kilia, carĭ formaŭ câteși trele așa-numita Basarabia turcéscă, în opositiune cu Bugiacul saŭ Basarabia tătăréscă.

Kog. III, 264: Hanul îndată aŭ fugit spre *Akkerman* cu óstea luĭ. Văc. 259: Sultan Baiazid II stăpâni *Akkermanul* și Kilia. Dum. 28: luă și Cetatea Albă ce-ĭ ḑic Turciĭ *Akkerman*.

— ak kerman, la ville d'Alba Julia (d. ak «blanc» și t. or. kerman «forteresse»). Numele e tătăresc.

Alàh! int. Dumneḑeule! strigătul de războiŭ al Turcilor (obicĭnuit repetat: Alah! Alah!) spre a se îmbărbăta uniĭ pe alțiĭ la luptă și care nu este altceva de cât o prescurtare a credeluĭ mahometan despre monoteism: la ilaha ill 'allah «nu e alt Dumneḑeŭ de cât Alah!» (scurtat: halila).

Isp. 1715, p. 64: precum strigă Turciĭ la duvaua lor sara și diminéța *Alah! Alah! Alah!* apoĭ *hu! hu! hu!* după obiceiul lor. Dion. 171: Turciĭ aŭ dat năvală asupra Muscalilor răgnind ca leiĭ *Alah! Alah!* ḑicênd... Bălc. 135: glasurĭ din taběra turcéscă rĕspunseră cu o trufașă cutezare prin strigarea: *Alah! Alah! hu!*

Var.: **Ala! Ala! Hala! Hala!** și **halila!**

M. Cost.[2] 69: maĭ bine să auḑĭ în bisericile sale turcesce: *Ala!* de cât papistășesce: Aliluia! N. Cost. 48: Turciĭ *halaha*, Mahomet! și Perșiĭ carĭ puțin despărțiți de legea luĭ Mahomet, *halaha*, Hali! strigă. M. Cost.[2] 666: El-Agasi întâĭ singur ca un leŭ și după dînsul tótă óstea cu glas *hala! hala! hala!* aŭ purces. Amir. 128: Tătariĭ, după obiceiul lor, îndată s'aŭ apropiat de dînșiĭ [catanele luĭ Mihaĭ-Vodă] strigând *hala! hala!* Dion. 200: apoĭ aŭ strigat toți ostașiĭ Pazvanduluĭ *hala! hala!* cu glas mare... Anon. 26: Turciĭ tăbărîră făcênd șanțurĭ și pocnind tunurile, sumeținḑ mânecile, făcură toți salavat mare și strigară de treĭ orĭ *halila! halila! halila!* și numaĭ de cât încălecară pe caĭ și purceseră asupra Nemților.

— allah (ar.), Dieu; Allah! Allah! cri de guerre chez les mahométans (Bianchi); serb. alah (halah!), ngr. ἀλλάχ (ἀλλᾶ), vaĭ! V. alalah (§ 25).

alaiŭ-beiŭ m. comandant de spahiĭ.

N. Cost. 416 : pe acea vreme un *alaiŭ-beiŭ* cu multe oștĭ turcescĭ aŭ lovit Ardélul. Nec. 293 : Iusuf-Pașa îndată nóptea aŭ gătit 300 de spahiĭ cu *alaiŭ-beiŭ* de l'aŭ lovit fără veste pre Mihaiŭ-Vodă ; 412 : trimis-aŭ și Grigorie-Vodă pre *alaiŭ-beiŭ* cu Turcĭ și cu lipcanĭ.

— alay beyi, autrefois commandant de district et officier des spahis feudataires Barb. V. alaiŭ și beiŭ.

alaiŭ-baș-ciauș m. cel dîntâiŭ dintre alaiŭ-ciaușĭ. V. baș-alaiŭ-ciauș.

Fot. III, 311 : *alaiŭ-baș-ciaușul* cu alțĭ doĭ ciaușĭ...

alaiŭ-ciauș m. ciauș care păsia înaintea alaiuluĭ regulând ordinea și mersul paradeĭ : alaiŭ-ciaușiĭ eraŭ în numĕr de 3 și țineaŭ în mâinĭ nisce bastonașe cu clopoțeĭ și cu lănțușóre numite «cioiene». La Turcĭ, alaiŭ-ciaușiĭ eraŭ 12 la numĕr și țineaŭ în mână bastóne argintate (d'Ohsson).

Cant. Mold. 54 : Princeps... præcedentis *alai-czauszis* quatuor... ex aula Vezirii egreditur. Doc. I, 301 (d. 1783) : un *alaiŭ-ciauș* să aibă a umbla necontenit înainte îndreptând și întocmind mișcarea alaiuluĭ la mergere, ca să curgă cu orînduială bună.

— alay čauș, tchaouches qui précèdent les marches solennelles Ham. V. alaiŭ și ciauș.

alaiŭ-top n. tun de câmp.

Isp. 1715, p, 54 : aŭ purces topciiĭ cu gebehanéua cu 350 *alaĭ-top*.

— alay-topy, canon de parade, salves d'artillerie.

Alamàn m. 1. vechiul nume românesc al Nemților.

M. Cost. 25 : némul nemțesc are acest nume maĭ ales întâiŭ și maĭ de cinste *Alaman*, că așa le ḑice și istoriile cele vechĭ și Turciĭ... Dum. 57 : prea vestitul împĕrat al *Alamanilor* (adică al Nemților).

2. aḑĭ nume bărbătesc și de câine ciobănesc (Etym.).

— alaman, Allemand ; serb. alamanka «sabie nemțéscă».

alcâș n. aclamarea Domnuluĭ la urcarea și coborîrea de pe cal, când eșia cu alaiŭ : acéstă slujbă o împliniaŭ ciaușiĭ (Cant. Ist. ot. 278 și § 49). La Turcĭ formula sună : «D-ḑeŭ să dăruéscă viață lungă Padișahuluĭ stăpânuluĭ nostru !»

— 'alkyș, acclamation, espèce de *vive le roi !* prononcé par les huissiers du palais quand le Sultan entre dans la salle du trône ou s'en éloigne, quand il monte à cheval, etc. Barb.

alèm n. 1. semi-luna, simbolul credinței musulmane, pe giamiĭ saŭ alte clădirĭ publice.

Cant. Mold. 62 : quorum [vexillorum] medium in apice *alem* sive dimidiatam lunam habet. Kog. 274 : la o minaré a uneĭ giamiĭ, în mijlocul *alemuluĭ*, s'aŭ arătat o cruce de aŭ vĕḑut'o lumea. Căp. 167 : Turcul aŭ ḑis, de va pune semnul luĭ, adică *alemul*, în vîrful turnuluĭ [din Beciŭ], îl va lăsa și aŭ trimis Nemțiĭ de aŭ pus îndată *alemul* în vîrf.

2. stindard mare și lat care, în loc de vîrful uneĭ suliți, avea o placă de argint tăiată la mijloc în formă de semi-lună : alemul, numit obicĭnuit «sangiac», era unul din insigniile suzeranității ce Domniĭ țărilor române primiaŭ de la Sultan, odată cu cabanița, tuiurile și buzduganul saŭ topuzul (§ 48).

Al. Despot-Vodă, 103 : Și mie trimițêndu-mĭ o pală și un *alem*.

— 'alem (ar. «signe»), croissant ou étoile placée sur une

mosquée ou autre édifice publique, étendart; bulg. serb. alem; sp. alam. V. sangiac.

alîm n. dare ce plătiaŭ Tătariĭ Domnilor Moldoveĭ pentru păşunatul vitelor pe o porţiune determinată de pămînt la marginea ţării. Sub Mihaiŭ Racoviţă, la 1716, Tătariĭ din Bugiac aŭ cerut o parte de loc în Moldova, ca s'o lucreze şi să-şĭ pască vitele, Domnul a fost silit să le dea o bucată de pămînt nelucrată de 32 césurĭ lungă şi de 2 lată, îndatorând pe Tătarĭ să plătéscă a ḑecea parte din roduri, sub nume de «uşur», şi óre-care sumă pentru păşunatul bucatelor, sub nume de «alîm», ca să se scie că acel loc a fost al Moldoveĭ (Cron. III, 460).

Amir. 139: Tătariĭ, fiind bucuroşĭ să şéḑă în locul Moldoveĭ pentru hrana lor, alergat-aŭ la El-Agasi şi s'aŭ rugat, ca să mijlocéscă la Mihaiŭ-Vodă, apucându-se să dee ḑeciuială din róda pămîntuluĭ şi câte un ort de casă pe an şi de stogul de fîn un ort şi de pe oĭ şi de pe alte bucate *alim*, şi să-ĭ lase să şéḑă pe locul acela; deciĭ Mihaiŭ-Vodă pentru folosul séŭ aŭ primit tocméla şi-ĭ aŭ lăsat. Canta, 189: întîmplându-se într'acele vremĭ [sub Grigorie-Vodă] tulburare între Tătariĭ Bugegenĭ şi Nohaiĭ cu Hanul.., n'aŭ lipsit din trebile acele, adică a aşeḑăriĭ Tătarilor, a hotaruluĭ celor 2 césurĭ de curmeziş, iar în lung 32 césurĭ ce s'aŭ dat şedere Tătarilor, la aşeḑatul uşuruluĭ şi *alimuluĭ* ca să plătéscă Tătariĭ. Arch. Rom. I, 146 (d. 1769): *alimul* se ia de pe bucatele tătărescĭ care pasc pe locul Moldoveĭ, însă 2 leĭ la 100 oĭ şi 6 banĭ de cal, iapă, vacă, 40 banĭ de casă i de stogul de fîn, în cele 2 césurĭ ce s'aŭ dat Tătarilor pe pămîntul Moldoveĭ. Ur. III, 209 (d. 1803): să nu se supere [Tătariĭ de lângă Ismail] cu nimică altă fără numaĭ cu uşurul şi *alimul* pentru vite şi stupĭ şi casele lor, după învoiala care de la sine aŭ primit să plătéscă cu cuvînt de nămală.

— alym, redevance. Vorba tătăréscă e identică cu turc. alym «achat» (d. almak «prendre»). V. uşur.

almàs n. diamant.

Etym. I, Addenda (d. 1580): on left cu *almas*... on *almas* marĭ migĭloc...

— almas (ar. elmas), diamant d. ἀδάμας; cum. yalmas; bulg. serb. rus. rut. almaz, alb. elmas.

altînbaş-tiriac n. un fel de tiriac ce se aplică la cataplasme. V. tiriac.

Etym. 929 (d. 1788): pentru ciumica, când nu se sparge curînd, să caute... *altînbaş-tiriac* de la băcan, cu cârpă să ungă, să puie de asupra bubeĭ.

— altynbaş («tête d'or»), narcotique nommé aussi *tiriak* Barb.; serb. altanbaş «auripigment», alb. altănbaş «blastru pentru îndepărtarea perilor de pe piele».

altmişlìc m, monetă turcéscă de 60 parale (Hurmuzachi X, 266, doc. d. 1824).

— altmyşlyk, pièce de 60 paras (d. altmyş «soixante»).

Anadòl n. 1. Asia-Mică, Turcia asiatică, în opositiune cu «Rumelia» saŭ Turcia europénă.

M. Cost. 21: *Anadol*, căruia ḑic istoriciĭ Asia; 294: Sultan Osman şi-aŭ ales calea spre *Anadol*, la mormîntul prooroculuĭ séŭ spre închinăciune. Ax. 159: l'aŭ făcut Sarascher peste tóte oştile *Anadolului* şi Rumelieĭ. Amir. 132: aŭ rînduit robiĭ la *Anadol* şi la Misir. Tarif 1792: citul de Ţarigrad i de *Anadol*.

2. blană de proveniinţă asiatică.

Tarif 1870: blănĭ de nafea cu *anadoluri*.

—anadol, l'Asie mineure (d. ἀνατολή, orient); bulg. serb.id.

anadolén m. 1. originar din Asia-Mică (V. Partea I: nadoléncă); 2. soldat turc din Anadol.

Dum. 18: Abaza-Paşa cu o sémă de *Anadoleni*. Beld. 374: Din *Anadoleni* o parte şi Manahi dar nu prea mulţi.

anadolesc a. originar din Anadol.

Al. Pr. 452 (d. 1821): Pedestrime ienicerească, Călărime *anadolească*.

anateftèr n. registru, protocol (litt. matriculă).

Pop. 141: aŭ dat Măria sa Domnul Nicolaĭ-Vodă tótă socotéla până la al şéselea an cu *anatefterurile* ale anilor trecuţi.

— ANA TEFTER, régistre-matricule, protocole (d. ana «mère» şi tefter «régistre»). V. tefter.

arcà m. protector, înalt dignitar al Porţiĭ care lua sub protecţiunea sa pe Domniĭ români.

M. Cost. 305: Mateĭ-Vodă dedese scire şi la *arcalele* sale, ce avea la Împĕrăţie, de sila ce-ĭ făcea Vasilie-Vodă. Pop. 35: audind Ştefan-Vodă de mórtea *arcaleĭ* luĭ şi a nădejdiĭ luĭ, adecă a luĭ Rechiap-Caimacanuluĭ, care îl făcuse Domn şi-l sprijinia despre Impĕratul, s'aŭ întristat până în suflet.

— ARKA, dos, appui, protection, protecteur; bulg. serb. arka «spate, protecţiune».

arcaliŭ m. bine protejat, cu mare vadă.

Kog. 240: scriind acéstă pricină la un icirliŭ mare ce era *arcaliŭ*.

— ARKALY (qui a le dos large), bien soutenu, bien protégé.

arpalîc n. pensie, apanaj (litt. bani pentru orz).

Căpit. 149: pre Curcut l'aŭ trimis cu nisce nădejdĭ la Magnesia, unde avea *arpalîc* să şédă. Doc. III, 200 (d. 1788): facem tot némul şi tótă casa ta apĕrată de tóte dăjdiile vistieriei şi să aibĭ şi cămărăşia al doilea *arpalîc*.

— ARPALYK (litt. orgerie), revenu additionnel accordé aux gouverneurs de quelques provinces, pension; serb. arpaluk «pensie gratuită».

arz n. (şi **harz**) expunere de motive, memoriŭ oficial, raport înaintat Porţiĭ din partea boierilor saŭ a Domnilor.

M. Cost. 309: Împĕratul aŭ cetit *arzul* cel de jalobă asupra luĭ Vasilie-Vodă. N. Cost. 51: când s'aŭ trezit Antioh-Vodă, boieriĭ dedese la Împĕrăţie *arz*, rugându-se ca să le dea Domn ţăriĭ dintre dînşiĭ. Nec. 243: aŭ început a facere pîră şi *harzurĭ* la Pórtă, a pîrîre pre Munteni; 367: Grigorie-Vodă trimis-aŭ *arz* de jalobă la Împĕrăţie pentru stricăciunea ce aŭ făcut Tătariĭ ţăriĭ. Zil. 81: Mitropolitul cu ceĭ maĭ marĭ boierĭ numaĭ de cât făcură *arz* la Pórta cerênd Domn pe Constantin-Vodă Ipsilant. Muste, 39: n'aŭ lăsat loc Brâncovanul să nu ajungă cu pîră şi cu *harzurĭ* pre la toţĭ Paşiĭ, că este hain Domnul Moldoveĭ. Ac. 206 (d. 1821): *arzurile* ce s'aŭ trimis de către Vizirul nostru şi din partea Caimacanuluĭ şi a însişĭ boierilor. Beld. 355: *Arz* a trimite la Pórta nicĭ cum n'aŭ îndrăznit...

— 'ARZ, exposé. V. arzihal şi arz-mahzar.

arzihàl n. petiţiune presentată de un particular Sultanuluĭ saŭ Marelui Vizir, în opoziţiune cu «arz-mahzar» (Cant. Ist. ot. 501).

Amir. 117: aŭ dat Mihaiŭ-Vodă la Vizir *arzihal* de la Edecule arătând în ce stare se află. Ist. 1715, p. 101: o samă de spahiĭ aŭ fost dat *arzihal* la Impĕratul...

Vorba se presintă la cronicarĭ sub numeróse variante:

1. arzahal, arzaval, arzehal şi **arzuhal**

N. Cost. 555: aŭ cerut *arzahalul* cel cu jalobă asupra luĭ Vasilie-Vod; 554: făcut-aŭ Mateiŭ-Vodă *arzehal* saŭ rĕvaş de jalobă la singur Împĕratul

Kog. 209 : un *arzaval* către Împĕratul Sultan Mehmet, făcênd jalobă pentru Domnul... Ax. 124 : dau aceĭ boierĭ *arzuhalurĭ* la Divanul împĕrătesc ; 164 : aŭ dat *arzuhal* copiiĭ luĭ la Vezirul...

2. **arzohal, arzoval** şi **harzoval**

Văc. 296 : am trimis un *arzohal* cu unul din boierĭ la prea înaltul Devlet... Dion. 181 : aŭ făcut Dómna luĭ Mavroghene davà la Împĕratul cu *harzoval*, cum că Domnul eĭ aŭ fost credincios Împĕrăţieĭ ; 193 : să se unéscă boieriĭ şi să dea *arzoval* la Impĕratul ; 199 : Vodă Moruz... aŭ făcut *harzoval* adecă jalbă către Împĕratul...

— 'ARZI HAL, 'ARZU HAL (vulg. arzoval), requête, pétition, supplique ; bulg. harzoval, serb. arzoal (arzohal, arzuhal, arzovan), alb. arzuhal, mcr. arzoali, ngr. ἀρζουχάλι, libellus (supplex) şi ἀρζιχάλι, requête.

arz-mahzàr n. suplică colectivă, petiţiune presentată Sultanuluĭ saŭ mareluĭ Vizir în numele uneĭ provinciĭ întregĭ, în opoziţiune cu «arzihal» (Cant. Ist. ot. 562).

Cond. 1802, p. 308 : în urmă viind grecesc şi turcesc *arz-mahzar* din partea celor din Ţara românéscă...

Var. : **arzmagzar, arzumazar** şi **argimagzariŭ**

Pop. 26 : aŭ început a scrie cărţĭ la Împĕrăţie... şi cu acele *arzmagzare* l'aŭ pîrît... Căpit. 290 : Mateiŭ-Vodă aŭ trimis *arzumazaruri* despre ţară, jăluindu-se că i-aŭ mâncat Domniĭ străinĭ cu Greciĭ. Beld. 353 : *Argimagzariul* la Pórtă să se facă rînduesc ; 415 : In Ţarigrad ca să mérgă, *argimagzariul* a da.

Vorba se presintă şi sub forma abreviată **mahzar** saŭ **magzar** (cf. serb. mazar «suplică»).

Ar. 213 : acest prea plecat al nostru *mahzar*. Ax. 126 : făcênd boierĭĭ *magzariŭ* cum că tótă ţara pohtesce Domn pe Mateiŭ-Vodă. Beld. 415 : aŭ alcătuit *magzarul* cât se dă pĕtrunzĕtor. Ur. III, 227 (d. 1822) : o scrisóre grecéscă în chip de *magzar* cuprinzĕtóre de óreşĭ-care rugăminte.

— 'ARZI MAHZAR, pétition signée par toutes les personnes présentes ; serb. arzi-mahzar «memoriŭ».

asaŭl m. sub-hatman la Cazaciĭ Zaporojenĭ (litt. executorul legiĭ).

M. Cost. 321 : aŭ şedut Timuş aicea în Iaşĭ cu *asaulii*, polcovniciĭ şi atamaniĭ sĕĭ. Ax. 135 : luând şi pe ceilalţĭ Cazacĭ cu *asaulul* lor.

— YASAUL (litt. qui arrange), chambellan ou intendant aux services des Khans de Turkestan (d. yasak «lege, ordin») ; rus. rut. pol. asaul «locotenent de Cazacĭ». Vorba e tătăréscă. V. iasacciŭ.

aschèr m. 1. soldat turc, identic cu «ascherliŭ».

Zil. 6 : *ascherii* ce s'adună la Diŭ... Bol. 292 : Dece miĭ *ascherĭ* la mórte şi treĭdecĭ de palicarĭ !

2. (colectiv) corp de soldaţĭ turcĭ.

Kog. 282 : *ascheriul* din Bender... Ur. III, 229 (d. 1822) : să se trimită *ascheriul* cerşut şi tunurĭ şi alte trebuincióse pentru războiŭ.

— 'ASKER (ar.), armée, soldat ; bulg. sĕrb. alb. asker, mcr. aschere, ngr. ἀσκέρι.

ascherliŭ m. soldat turc, sinonim cu «nefer».

Beld. 373 : Fricĕ c'auḑia mulţimea ce venia de *ascherliĭ*. Dion. 187 : Pasvandoglu scris-aŭ şi ispravnicilor din ţară să le dea zaherea pentru *ascherliĭ* ; 182 : Vodă Hangerliŭ iarăşĭ nu maĭ înceta a scóte dăjdĭ cu cuvînt pentru lefile *ascherliĭlor*. Ur. VI, 437 (d. 1774) : *ascherliĭ*... ce doresc a intra în Moldova să facă rĕutăţĭ, uniĭ ca aceia să se trimată la cele d'aprópe sarhaturĭ.

— 'ASKERLÜ, appartenant à l'armée, soldat.

atliŭ m. călăreț turc, sinonim cu «spahiŭ».

Doc. III, 222 (d. 1788): Cara Mustafa cu 300 de *atliĭ* lovind pe vrăjmași...

— ATLY, cavalier; ngr. ἀτ-λίδα, eques. V. Partea I: at.

atmișceà f. un fel de blană adusă din Akmecet (saŭ Ak-Mesgid), numele turcesc al orașuluĭ Simferopol.

ARCH. IST. I, 139 (d. 1620): o dulamă cabaniță cu guler cu vulpĭ de *atmișcele* roșiĭ.

avgiĭ m. pl. corp de vînătorĭ carĭ, în timp de pace, aduceaŭ la masa domnéscă diferite vînaturĭ, iar în timp de războiŭ se aflaŭ în tabĕră pe lângă Domn.

N. COST. 34: pline eraŭ odăile seimenilor și ale *avgiilor*, nisce slujitorĭ de aĭ luĭ Dumitrașcu-Vodă ce le pusese acest nume.

— AVĞI, chasseur (d. av «chasse»); bulg. serb. avğiĭa.

avgi-baş̦a m. căpitan de vînătorĭ, șoimarul Curțiĭ.

Doc. II, 218 (d. 1791): cartea ce s'aŭ dat luĭ Gavril *avgi-baş̦a*, ce este peste vînătorĭ; VII, 226 (d. 1798): poruncă la *avgi-baş̦a* să mérgă cu vînătoriĭ sĕĭ pentru aducerea vînatuluĭ de trebuință Curțiĭ.

— AVĞI BAȘY, officier des janissaires, chef du trente-troisième orta des seymens (d'Ohsson VII, 319).

Azàc n. Azov (numele acesteĭ mărĭ la vechiĭ cronicarĭ).

N. COST. 59: meșterșuguia să mérgă la *Azac* să aprindă flótele (adecă galiónele) cele de óste de pe apă, ce se aflaŭ acolo ale Mosculuĭ. NEC. 389: Turciĭ aŭ pornit pre Căpitan-Paş̦a... să apere *Azacul*. CAPIT. 282: Moscaliĭ aŭ dat Turcilor *Azacul*.

— AZAK (denizi), la mer d'Azof.

àzlu n. destituirea Domnuluĭ de către Pórtă.

UR. III, 175 (d. 1802): veţ̦ĭ rĕmânè cu totul liniștiţ̦ĭ despre îngrijirea *azluluĭ* pomenituluĭ Domn; 199 (d. 1802): să nu se facă *azlu* Domnieĭ maĭ înainte de împlinirea celor șépte anĭ.

— 'AZL (ar.), destitution. V. Partea I: mazil.

B

Bairactàr m. 1. la Turcĭ, stegarul uneĭ companiĭ.

DUM. 118: nimenĭ din locuitoriĭ de pe lângă Dunăre și din agale, *bairactarĭ* și alțĭ neferĭ.

2. grad militar în oștirea românéscă: cel ce purta bairacul saŭ stégul unuĭ regiment.

COND. 1776, p. 78: treĭ zapciĭ de la stégul tufecciilor, adică odobașa, *bairactar*, ciauș... AR. 37: Tudor aŭ omorît pe chiar *bairactarul* Sava, gospodarul arnăuţ̦ilor... FOT. III, 306: *bairactarĭ* aĭ spătărieĭ, *bairactarĭ* aĭ agieĭ....

Var.: **baeractar, baraectar** și **baraictar**

Doc. IV, 514 (d. 1795): *baeractar* de leventĭ, *baeractar* de lefeciĭ. DION. 200: ciauș-baș cu *baraictarĭ*... AR. 36: luaĭ pe un Vuca *baraectarul* în brațe; 41: Turciĭ împușcară pe *baraectar* Mihale.

— BAYRAKTAR, porte-drapeau, vétéran d'une compagnie; sĕrb. bairaktar, ngr. πμαϊρακτάρης. V. Partea I: bairac.

bairàm n. sĕrbătórea turcéscă prin excelență, care ține 4 ţ̦ile și vine imediat după ramazan, singurele douĕ festivi-

tăţĭ religióse ale Mahometanilor : acesta-ĭ bairamul cel mare saŭ ramazan-bairam, spre deosebire de bairamul cel mic (V. curban-bairam). In timpul bairamuluĭ, Sultanul primesce cu pompă omagiile diferiţilor funcţionarĭ, iar Turcii ’şi ofer reciproc daruri (Varianta sună **baraiam**).

Amir. 145 : n’aŭ putut Ghica-Vodă să strîngă haraciul, ca să-l trimiţă după obiceiŭ la *bairam*... Văc. 248 : Turcii postesc şi ramazanul, căci la *bairamul* acesta s’a dat Curanul. Nec. 370 : era *baraiamul* Turcilor... Cond. 1802, p. 311: poclonul *bairamuluĭ*.

— BAYRAM (pers. vulg. bariam), fête, jour de fête ; alb. bulg. bairam, sĕrb. bairam (barĭam), mcr. bairame «sĕrbătórea şi petrecerea rudelor la o logodnă», ngr. μπαϊράμι.

bairamlîc n. peşcheşul saŭ poclonul oferit cu ocasiunea bairamuluĭ şi numit maĭ târdiŭ *hedié*. Începênd de la Vasilie Lupu în Moldova şi de la Ştefan Racoviţă în Muntenia, Domniĭ trimiteaŭ, cu ocasiunea bairamuluĭ, darurĭ în banĭ şi în lucrurĭ Sultanuluĭ, Sultaneĭ-Validè şi altorĭ dignitarĭ înalţĭ aĭ Porţiĭ (Câzlar-agăĭ, Vizirului, Chehaieliĭ, Defterdaruluĭ, Reis-efendi şi ómenilor Curţiĭ). Acest dar special, adăogat haraciuluĭ, purta obicinuit numele de *bairam-peşcheş* saŭ poclonul bairamuluĭ şi se ridica pentru Moldova la suma de 40000 talerĭ (Cant. Mold. 111) saŭ 60000 leĭ (Rev. I, 53), iar pentru Muntenia la 90000 talerĭ (Cond. 1812, p. 301) saŭ 32500 leĭ (Fot. III, 215 şi Tunusli 47, 55). O expunere aměrunţită a distribuiriĭ acestor banĭ (§ 73).

Ax. 122 : pentru poclonul *bairamliculuĭ*, boieriĭ să dică că Nicolaĭ-Vodă l’aŭ luat din ţară şi l’aŭ poprit la sine. Nec. 283 : aŭ pîrît pe Mihaiŭ-Vodă pentru douĕ biruri şi pentru douĕ *bairamlicurĭ*, că le aŭ luat din ţară când aŭ fost Domn şi la vistieria împĕrătéscă nu le aŭ dat... Ur. III, 139 (d. 1792) : pentru *bairamlicurĭ* se vor da din Valahia în banĭ numĕraţĭ şi lucrurĭ 90000 leĭ... şi din Moldavia 90000 leĭ... Cond. 1802, p. 308 : Împĕrăţia mea la starea cea din vremea răzmiriteĭ ce aŭ suferit raiaua Ţărĭĭ românescĭ aŭ miluit’o cu sfînta poruncă de iertarea dăjdiilor de haraciŭ, de *bairamlic*, de rechiabie şi giaize.

Var. : **baeramlîc, baraimlîc şi bariamlîc**

Rev. I, 53 (d. 1796) : 4365 leĭ ramazanlîc *baeramlic* ce s’aŭ trimis la Bender... Nec. 185 : atunce aŭ trimis Vasile-Vodă la Pórtă poclon, de aŭ mulţămit Împĕratuluĭ şi Veziruluĭ şi altor Turcĭ marĭ, blane de spinărĭ de sobolĭ, pentru binele ce aŭ făcut de aŭ aşteptat ţara ; care acest dar n’aŭ fost de nicĭ un folos ţărĭĭ, că aŭ rĕmas obiceiŭ de dă ţara *baraimlic* de atunce încóce în toţĭ aniĭ. N. Cost. 46 : aŭ început a cere Turcii tôte obiceiurile deplin, cumu-i *bariamlical*, mucareame, céra, sĕul şi altele multe. Cond. 1693, p. 341 : postave i atlaze ce s’aŭ trimis la Odriŭ pentru *bariamlicurĭ*.

— BAYRAMLYK, présent fait au jour de fête du bayram.

bàlbaş n. mied (bĕutura poporuluĭ de jos).

Tarif 1870 : mied saŭ *balbaş*.

— BAL BAŞY, miel de première qualité (d. bal «miel»).

balgi-başa m. 1. trimisul Porţiĭ pentru strîngerea cantităţiĭ de miere şi de céră, trebuinciósă Saraiuluĭ.

Cond. 1693, p. 69 : 341 cântare de miere împĕrătéscă s’aŭ dat la *balgi-başa*... céră împĕrătéscă oca 9000 s’aŭ dat iar la *balgi-başa*... 87 : 33 tal. s’aŭ dat Câmpulungenilor pentru 100 de berbenite ce aŭ dat la mierea *balgi-başiĭ*.

2. trimisul Hanuluĭ pentru luarea dajdieĭ de miere numită «balgi-başlîc». V. balgiŭ şi başa.

M. Cost.[2] 671 : era cu Ştefăniţă Vod şi *balgi-başa* al Hanuluĭ cu vr'o sută de Tătarĭ. N. Cost. 100 : se făcuse aice în Iaşĭ mare gâlcévă între Turcĭ şi între nisce Tătarĭ *balgibaşĭ*. Muste, 26 : aŭ prins atunce şi pe *balgibaşa* Hanuluĭ; 90 : altiĭ aŭ încungiurat gazda *balgibaşiĭ*. Nec. 251 : pre *balgi-başa*, Agá Hanuluĭ, l'aŭ luat rob de la gazdă.

— balgy başy, chef de vendeurs de miel (vorba lipsesce în dicţionare).

balgi-başlîc n. darea în miere ce Domniĭ Moldoveĭ se îndatoraŭ a trimite în toţĭ aniĭ Hanuluĭ din Crimeia. Ieremia-Vodă, vrênd să atragă bunavoinţa Hanuluĭ, i-aŭ dăruit 7 sate în Moldova (V. Partea I : hănescĭ) şi s'a îndatorat a-ĭ da pe tot anul o cantitate de miere sub nume de *balgi-başlîc*, adică dar saŭ plocon în miere (M. Costin I, 251 şi N. Costin I, 483).

Ax. 124 : Intr'acele nouĕ luni ce aŭ domnit, Nicolaĭ-Vodă aŭ plătit şi birul deplin şi bairamlîcul aceluĭ an şi *balgi-başlicurile* şi mierea şi céra ce se dă la mutpacul împĕrătesc.

Var. : **balci-başlîc** şi (grecizată) **balţi-paşaliki**

Cost. 483 : îndată Irimia-Vodă aŭ agiuns cu daruri la Hanul... aŭ legat atuncĭ şi mierea ce se dă în toţĭ aniĭ *balci-başlîc* şi alte daruri. Beld. 458 : suma mare de baniĭ, făgăduită într'o vreme de nevoĭ, aŭ fost pentru Sultaniĭ Bugiaculuĭ o destulă pricină de a cere în toţĭ aniĭ cu nume de *balci-başlîc*. Băl. 225 : Ieremia-Vodă legându-se a da Hanuluĭ pe tot anul miere sub numirea de *baltzi-paşaliki*...

Vorba e tătară (lipsesce în dicţionare).

balgiŭ m. cumpĕrător de miere : aşa se numiaŭ Turciĭ carĭ umblaŭ prin districte spre a aprovisiona Pórta cu miere.

Nec. 297 : se dusese Turciĭ *balgiĭ* de-l pîriaŭ la Pórtă ; 307 : avea grijă şi de Turciĭ *balgiĭ* ce eraŭ în Iaşĭ trăitorĭ ; 340 : Turciĭ *balgiĭ* făceaŭ multă gâlcévă şi supĕrare luĭ Niculaĭ-Vodă la divanurĭ ; 364 : Turciĭ *balgiĭ* încă împrumutase pre Mihaĭ-Vodă cu baniĭ noĭ să ia vechĭ şi dedese baniĭ pe céră, pe miere pentru dobîndа lăcomieĭ ; 410 : Grigorie-Vodă pre Turciĭ *balgiĭ* din ţară fórte îĭ înfrînase ; 418 : Constantin-Vodă aŭ chemat pre neguţătorĭ şi pre *balgiĭ*... Arch. ist. I, 112 (d. 1631) : Pĕtraşco Başotă, mare vistiernic, aŭ dat în vistieria domnéscă 200 galbenĭ unguresckĭ, carĭ baniĭ s'aŭ cheltuit cu merticul Turcilor *balgiĭ* şi alte nevoĭ ale ţăriĭ.

— balgy, vendeur de miel et de hydromel (d. bal «miel»).

balîcdiş n. (şi **balâgdiş**) fanon, os de pesce.

Tarif 1761 : *balicdiş* oca 50 baniĭ. Tarif 1792 : *balicdiş*, dinte de pesce, oca 16 baniĭ... sideful, *balâgdişul* şi fildeşul.

— balyk dişi, dent de poisson (d. balyk «poisson» şi diş «dent»).

baliemèz n. tun greŭ de cel maĭ mare calibru, care asvîrlia enorme ghiulele de marmură.

M. Cost. 282 : puscĭ tot de cele marĭ ce se ḑic *baliemezurĭ*. Ax. 149 : ieniceriĭ aŭ lăsat tunurile şi aŭ adus şi maĭ marĭ *baliemezurĭ*.

Var. : **balghemez**, **balimez** şi **banimez**

Ist. 1715, p. 19 : şése tunurĭ eraŭ fórte marĭ din cele ce le ḑic *balghemezurĭ*. Nec. 208 : arḑênd cetăţile şi tîrgurile cu *balimezurile* şi puscele cele marĭ ; 263 : câte-va perechĭ de bivolĭ pentru ridicarea *balimezilor*. Băl. 182 : cu *balimezurĭ* de cele marĭ trăgeaŭ neîncetat asupra creştinilor ; 222 : întăririĭ unde puse *balimezurile* ; 643 : cele dintâĭ bucăţĭ de artilerie, numite în Europa bombarde, la Romănĭ se numiaŭ *balimezurĭ*. Anon. 26 : cu tóte tunurile, fiind tunurĭ maĭ micĭ 130 şi marĭ ce le ḑic *banimezurĭ*.

— bal yemez, couleuvrine (litt. canon qui ne mange pas

du miel, mais qui dévore les hommes) de l'it. palla e mezzo «boulet et demi» Barb.

baltagiŭ m. soldat pionier care servia odinióră la garda Saraiului, compusă din 400 ómeni înarmaţi cu securi saŭ baltage şi carî eraŭ puşi sub ordinele imediate ale luî Câzlar-aga (d'Ohsson VII, 30).

Cron. III, 447 : Domnul aŭ heretisit pe Patriarchul în douĕ caice cu un *baltagiŭ* şi cu slugî fiesce-care. Văc. 273: Impĕratul... în saraiŭ supt paza bostangiilor şi *baltagiilor ;* 285 : Impĕratul dete privilegiul cel de început ogiaculuî *baltagiilor*... Rev. I, 47 (d. 1777) : *baltagiî* câte 40 banî, însă salahoriî câte 35 banî.

— BALTAĞY, pionnier, sapeur ; anciens gardes du palais impérial qui portaient des haches ; bulg. serb. baltaği, ngr. πμαλταντζής, armé d'une hache, officier du sérail.

baltagi-başa m. căpetenia baltagiilor, care transmitea Viziruluî ordinele Sultanuluî.

N. Cost. 92 : eşise poruncă de la Impĕratul la *baltagi-başa* de i-aŭ călcat casele...

— BALTAĞY BAŞY, officier des baltağis.

baltagilar-chehaiasi m. comandant suprem al regimentuluî de baltagiî (Cant. Ist. ot. 639).

Cond. 1693, p. 426 : 150 tal. s'aŭ dat de s'aŭ trimis la Odriŭ pentru poclonul luî *baltagilar-chehaiasi*, care nu-i s'a dat la bairam. Dap. II, 422 (bairamlîc) : o blană cu paceà luî *baltagilar-chehaiasi.*

— BALTAĞYLAR KEHAYASI, chef du corps des baltağis.

barâtă f. (şi **bărată**) căciulă roşie de lână ce purtaŭ în vechime arnăuţiî.

Amir. 158 : pe vînătorî îî purta Grigorie-Vodă cu *bărate* negre de pâslă. Kog. 219 : până şi ciohodarî cu *bărăţi* 'şî făcuse Constantin-Vodă. Gheorg. 322 : Roşiî se purtaŭ cu haine roşiî şi în *bărăţi* arnăuţeşcî... Fot. III, 255 : căpitaniî de spătărie călărî, armaţi cu *barate* şi capoturî roşiî.

— BARATA, bonnet long de drap rouge que portaient les bonstanğis (d. it. berretta).

barût n. iarbă saŭ praf de puşcă.

Dion. 165 : datu-le-aŭ şi Nemţiî grâŭ, orz, sare, *barut*, însă cu banî ; 171 : bagă în tunurî un săculeţ *de barut ;* 178 : aprinḑêndu-se *barutul*, s'aŭ făcut mare şi gróznic trăsnet ; 182 : aŭ sfărâmat zidurile cetăţiî cu *barut.*

— BARUT, poudre à canon (d. gr. πυρῖτις) ; alb. bulg. sĕrb. barut, ngr. μπαρούτι.

barutană f. ierbărie, prăfărie.

Dion. 173 : cu tóte tunurile şi *barutanele ;* 178 : aŭ nimerit *barutana*, adică prăfăria.

Var. (literară) : **baruthana**

Ist. 1715, p. 40 : cetatea are şi *baruthane* de fac iarbă...

— BARUT HANÈ, magasin à poudre ; alb. barutaane, bulg. baruthana, sĕrb. barutana.

baş m. prefix alăturat la titulatura ierarchică otomană spre a indica un grad de superioritate : cel dintâiŭ în rang, cap, fruntaş.

— BAŞ, chef, supérieur, premier, principal. V. Partea I : baş.

baş-aga m. 1. întâiul eunuc al haremuluî împĕrătesc.

Văc. 276 : primind în braţe *baş-aga* pe Sultan Mahmut, l'a luat şi

l'a dus într'o odaie. Dap. I, 422 (bairamlîc) : o blană cu paceà luĭ *baş-aga* al Valideliĭ. Doc. III, 181 (d. 1788) : Hagi Suitari, *baş-aga* al nostru, numaĭ cu 400 de ascherliĭ.

2. primul căpitan saŭ comandant.

Vorba figurézà cu acest sens şi în poesia istoricà.

Al. 124 : Era Căpitan-Paşa, *Baş-agaua* Turcilor... 125 : Mândra cât se-arăta, *Baş-agaua* se'mbĕta...

— baş aga, premier eunuque Ham.

baş-alaiŭ-ciauş m. cel care mergea în fruntea alaiŭ-ciauşilor (V. alaiŭ-baş-ciauş).

Cond. 1776, p. 178 : *baş-alaiŭ-ciauş* 20 leĭ pe lună.

baş-bachiculi m. primul funcţionar al tesaurului public.

Cant. Mold. 75 : *baş-bakiculi*, publicae pecuniae collector. Cond. 1693, p. 292 : un *bacăculu* care a venit de la Impĕrăţie pentru graba carĕlor. Ist. 1715, p. 8 : aŭ dat baniĭ pe sama *başbacăculuĭ*, ca să-ĭ facă teslim şi să-ĭ slobódă.

— baş baky-kulŭ, chef des huissiers du trésor public chargés de faire rentrer toutes les sommes dues au fisc Ham. (d. baky «qui reste, substitut» şi kul «esclave, homme»).

baş-bachiculi-aga m. titlu identic cu «baş-bachiculi».

Dap. I, 427 (bairamlîc) : 300 leĭ luĭ *baş-bachiculi-aga*.

baş-beşli-aga m. 1. maĭ-mare peste beşli-agĭ (V. beşli-aga).

Ax. 153 : aŭ trimis Paşa un agă şi pe *baş-beşli-aga* cu câţi-va beşliĭ...

2. numele luĭ beşli-aga din Iaşi şi Bucuresci care cu câte 200 de neferĭ păzia menţinerea ordiniĭ (V. beşliĭ).

Doc. II, 18 (d. 1791) : Dumnialuĭ *baş-beşli-aga* cu toţĭ neferiĭ şi bairacul...

Var. (românizată) : **baş-beşlégă** (V. beşlégă)

Beld. 442 : 1000 neferi s'aibă *baş-beşlégă* la Moldova şi la Ţara rumânéscă s'aŭ rînduit 2000... Fot. III, 312 : *baş-beşlégă* de Bucurescĭ care pedepsesce pe Turciĭ, ce fac neorînduelĭ şi are sub dînsul un bairactar şi 70 de neferĭ.

baş-bulucbaşa m. maĭ-mare peste dece bulubaşĭ saŭ şeful gardeĭ domnescĭ, căruia era încredinţată închisórea Curţiĭ : el avea sub porunca sa pe seimenĭ şi locuia sub zidul Curţiĭ domnescĭ (Fot. III, 276, 306, 312). V. bulucbaşa.

Cant. Mold. 88 : *Baş-bulukbaşi* decem iste bulukbasiis vel capitaneis imperat. Nec. 231 : aŭ fost *baş-bulucbaş* la Constantin Duca Vodă ; 297 : pre Iordache Ruset Vornicul îl închisese într'un beciŭ la Curtea domnéscă încuiat cu lăcată de nu intra nime la dînsul, fără numaĭ *baş-bulucbaş* când îĭ ducea de mâncat. Muste, 78 : îndată trimiţênd pe *baş-bulucbaşa* cu seimeniĭ la gazdele boierilor... Gheorg. 303 : *baş-bulucbaş* de Curte, *baş-bulucbaş* hătmănesc, *baş-bulucbaş* agiesc. Doc. I, 302 (d. 1783) : *baş-bulucbaşa* cu polcovnicul de seimenĭ. Fil. 311 : *baş-bulucbaş* al spătărieĭ însărcinat cu executarea hotărîriĭ... 345 : *baş-bulucbaş* cu stégul cel mare cu tobe...

Var. : **baş-buliucbaş** şi (românizată) **baş-bulubaş** (V. bulubaş)

N. Cost. 81 : l'aŭ mutat la odaia luĭ *baş-buliucbaş* de siimenĭ ; 83 : de sîrg chemând Niculaĭ-Vodă pe *baş-buliucbaşa*, porunci să-ĭ taie limba luĭ Iordache. Cond. 1776, p. 8 : *baş-bulubaş* a Curţiĭ gospod, *baş-bulubaş* a hătmănieĭ.

baş-bulu(c)băşie f. rangul de baş-bulucbaş.

Fot. III. 277 : douĕ miĭ leĭ de la *baş-bulubăşie*.

baş-cadînă f. cadîna favorită a haremuluĭ (V. cadînă).

Dap. I, 427 (bairamlîc) : 2500 leĭ *baş-cadineĭ*... o blană cu paceà luĭ baş-aga al *baş-cadineĭ*.

— baş kadyn, première favorite du Sultan.

baş-caimacam m. (şi **baş-caimacan**) cel dintâiŭ dintre caimacamĭ (V. caimacam).

Kog. 219: după ce aŭ luat Constantin-Vodă domnia Moldoveĭ..., aŭ început a se gătі de mergere în tîrg, repedind maĭ înainte *baș-caimacam* pe lordache Spăt.

Vorba a pătruns și în cântecele nóstre istorice.

Teod. 563: Mulțumim agalelor Și *baș-caimacanilor*...

baș-calfà m. primul adjunct (V. calfă).

Ipsil. (bairamlîc): 100 leĭ luĭ *baș-calfa* a luĭ mehtupci-efendi.

— BAȘ KALFA, premier adjoint.

baș-capichehaia m. primul dintre capichehaiele.

Kog. 234: Pórta aŭ îmbrăcat pe Stavrachi cu căftan făcêndu-l *baș-capichehaia* a Moldoveĭ; 250: avênd Racoviță purtător de grijă și *baș-capichehaia* pe Stavarache. Beld. 447: Beizade Neculache mergênd după poroncă de la Iașĭ, ca să trécă la Țarigrad *baș-capichehaia*.

— BAȘ KAPU KIAYASI, chef de kapu kiayaleri.

baș-capigiŭ m. titlu identic cu «capugi-basa».

Kog. 263: aŭ trimis *baș-capigi* de i-aŭ tăiat capul.

baș-ciauș m. 1. maĭ-marele peste un regiment de ieniceriĭ (V. ciauș-basa).

Nec. 199: Împĕratul aŭ făcut semn de luară pe Duca-Vodă, de l'aŭ dus de l'aŭ închis la *baș-ciauș*. Gheorg. 320: Domnul din ómeniĭ Pașiĭ pe altul pe nimenĭ n'aŭ îmbrăcat fără numaĭ pe *baș-ciauș*.

2. căpitan peste o sută de lefegiĭ (Bălc. 656).

Cond. 1776, p. 15: poclon de la *baș-ciauș*. For. III, 311: *baș-ciaușul* turc câte 40 leĭ pe lună.

— BAȘ ČAUȘ, grand prévôt du corps des janissaires (d'Ohsson); chef des messagers d'État ou premiers tchaouchs Ham.

baș-ciauș-aga m. titlu identic cu «baș-ciauș».

Melchis. Hușĭ, 47 (d. 1735): *baș-ciauș-aga* a dumitale.

baș-ciohodar m. 1. la Turcĭ, primul ciohodar saŭ lacheŭ al Sultanuluĭ: el avea sub dînsul 40 de lacheĭ, carĭ urmaŭ după Împĕrat în haine bogate și purtând la brîŭ un iatagan, un hanger și un biciŭ cu lănțuge, totul în argint. Baș-ciohodarul, îmbrăcat în fir și încins cu arme de aur, pășià la drépta Sultanuluĭ cu mâna pe partea dindărăt a calului seŭ și purtând pe piept, într'un buzunar de atlaz, papuciĭ Sultanuluĭ (d'Ohsson VII, 37). V. ciohodar.

Kog. 227: el era un *baș-ciohodar* a capigi-basеĭ; 256: s'aŭ repedit *baș-ciohodarul* Împĕratuluĭ și i-aŭ apucat arzul din mână.

2. întâiul cămăraș al palatuluĭ domnesc: el sta pururea la perdéua luĭ Vodă, avênd însărcinarea de a încălța și descălța pe Domn, când mergea saŭ venia de undeva; tot el ridica pe boieriĭ din poruncă demnéscă și-ĭ punea la închisóre. La ceremoniĭ era îmbrăcat cu o dulamă roșie, avênd un cuțit de argint în mijlocul brîuluĭ, cu cizme roșiĭ și cu beretă de jder boit pe cap; sub poruncile luĭ eraŭ ciohodariĭ și satiriĭ (Sulzer III, 167; Fot. III, 310; Drăghicĭ I, 88).

Nec. 413: pre Vornicul Iordache aŭ pus Vodă pre *baș-ciohodar* cu 50 de ómenĭ siimenĭ de l'aŭ străjuit la gazda luĭ câteva dile. Gheorg. 306: ciohodariĭ cu *baș-ciohodar* din a stînga cum merge Domnul la biserică, iară cum ese, din a drépta. Cond. 1776, p. 78: *baș-ciohodar* 30 leĭ pe lună. Dion. 206: Vodă Ipsilant poruncit-aŭ luĭ *baș-ciohodar*... de grab să se gătéscă... Ad. T. 40: Bufte care a fost *baș-ciohodar* la Domnul Ioniță Sturza-Vodă. Ghica, 46: răposatul Măciucă, *baș-ciohodar* și mâna drépta a luĭ Vodă, cum s'ar dice întâiul aghiotant domnesc.

— BAȘ ČOHADAR, premier valet de chambre du Sultan ayant sous ses ordres 40 valets.

baș-conacciŭ m. maĭ-marele peste conacciĭ (V. conacciŭ).

GHEORG. 333 : Domnul aŭ poruncit de s'aŭ rînduit conacele, orînduindu-se *baș-conacciŭ* pe Constantin Cananău, biv-vel Paharnic, ca să mérgă împreună cu Pașa pînă la hotar.

baș-galion n. galion de prima clasă (V. galion).

IST. 1715, p. 19 : cel maĭ mare *baș-galion*... avea tunurĭ 120...

baș-iamac m. primul iamac saŭ adjunct (V. iamac).

DAP. I, 425 (bairamlîc) : 20 leĭ la *baș-iamacul* luĭ haznadar-aga.

baș-muhasebea f. primul biuroŭ de controlare a conturilor (V. muhasebea).

COND. 1802, p. 425 : dîndu-se însciințare de acésta la calemurile de la *baș-muhasebea*.

— BAȘ MUHASEBE, chancellerie générale des comptes Ham.

baș-salahor m. maĭ-marele peste salahoriĭ de sub porunca luĭ Vel-Comis (V. salahor).

DOC. IV, 516 (d. 1795) : *baș-salahor* și 3 salahorĭ... FOR. III, 308 : *baș-salahorul* comisieĭ câte 25 leĭ léfă pe lună.

— BAȘ SALAHOR, chef de quarante salahors ou écuyers cavalcadours Ham.

baș-tergiman m. întâiul dragoman al Sultanuluĭ saŭ al Domnuluĭ (V. tergiman).

CANT. Ist. ot. 595 : Nicolaie Mavrocordat a purtat sarcina de *baș-tergiman* saŭ prim interpret la Curte. CARRA, 123 : *bach-terdjiman* ou premier interprète de la Cour.

— BAȘ TERGIMAN, premier drogman.

bășa m. 1. formă colaterală cu «pașa», în special căpetenia ienicerilor (în poesia nóstră istorică).

TEOD. 627 : Că io chiar de mititică Eram *bașiĭ* ibovnică. BOB. 217 : La Țarigrad d'ajungea, Către *bașĭ* așa ḑicea...

2. în compositiune, ca element final, corespunde sub raportul sensuluĭ luĭ «baș» inițial : bacalbașa, cafegi-bașa, ciubucci-bașa, sofragi-bașa etc.

— BAȘA, bacha des janissaires ; serb. bașa «turc care nu e nicĭ agă, nicĭ beiŭ», pol. basza, rut. bașa, ngr. μπασᾶς, pacha, maître. V. Partea I : pașă.

bășlîc n. curea de la frîul caluluĭ.

TARIF 1792 : frînele ce vin din țară cu *bașlicurile* lor.

— BAȘLYK, têtière de la bride d'un cheval ; ngr. μπασλίκι.

batàc n. grópă plină de nomol, mocirlă.

DOC. I, 501 (d 1784) : să se îndrepteze ulițile și drumurile de prin mahalale, să nu se maĭ afle gropĭ saŭ *batacurĭ*.

— BATAK (ar.), marais, bourbier (d. batmak «s'enfoncer») ; bulg. batak «mlaștină».

batalisesc v. a strica, a ruina.

DOC. VIII, 81 (d. 1801) : s'aŭ găsit și o bute vînḑêndu-se și cu preț maĭ jos o para la oca, ca să tragă pe locuitoriĭ de pe moșia mânăstiriĭ și să *bataliséscă* vînḑarea vinuluĭ mânăstiriĭ.

— BATTAL (ar.), aboli, ruiné ; bulg. batalesam. Formă verbală luată din bulgăresce. V. Partea I : batalama.

bazarghiàn m. (şi **pazarghian**) neguţător, maĭ ales turc (în baladele dobrogene).

Teod. 675 : Zavalaş Tudor, *Pazarghian* Tudor...

— BAZYRGIAN, marchand, négociant ; bulg. bazărgian, serb. pazardĭan, ngr. παζαργιάνης. V. Partea I : pazar.

bazarghiànbaşa m. marele neguţător care cumpĕra stofele trebuincióse pentru Curtea împĕrătéscă.

Kog. 209 : ajutorându-l şi *bazarghianbaşa* ce era...

Var. : **bazagiambaşa** şi **baziriambaşa**

Amir. 143 : aŭ dat veste luĭ Rafail jidovul, *bazagiambaşiĭ* Veziruluĭ. Cond. 1693, p. 658 : s'aŭ trimis la Paspat neguţătorul pentru baniĭ *baziriambaşiĭ*, care i-a rînduit de la Vistieria împĕrătéscă.

— BAZYRGIAN BAŞY, fournisseur attitré du Sultan, chargé de l'achat des draps, toiles et mousselines nécessaires à la maison impériale Barb. ; sĕrb. bazerdĭambaşa.

bazarghidén m. 1. (şi **pazarghidén**) cel însărcinat cu tîrguielile trebuincióse, maĭ ales vorbind de Turciĭ carĭ veniaŭ în ţară să cumpere lucrurĭ de export.

Nec. 363 : *bazarghidénul*, jidovul cel mare de la Ţarigrad... Ar. 215 : 17 *pazarghidenĭ* la 17 judeţe (V. beilicci-başa). Fil. 66 : nu voiŭ ca *pazarghidénul* meŭ să pórte ciacşirĭ şi ilic.

2. în vremea ciumiĭ luĭ Caragea, comisionar pentru tîrguielile de pâine, de carne şi de zarzavaturĭ.

Ghica, 31 : la fiecare pórtă era câte o şandrama, un fel de ghiretă, în care se adăpostia câte un servitor pus acolo *pazarghidan*.

— BAZARE GIDEN, acheteur, pourvoyeur ; ngr. παζαρκιντένης.

bedèn n. 1. trup, bucată de blană.

Tarif 1792 : blana de iepurĭ albĭ *bedenul* 12 banĭ.

2. corp de fortăréţă, întărire.

Ist. 1715, p. 60 : cetate cu zid înalt de pămînt cu *bedenurĭ*, loc de turnurĭ şi de puscĭ ; 62 : o culă naltă de piatră cu *bedenurĭ* unde staŭ tunurĭ de bat departe ; 66 : dând cu puscile în sus către *bedenurile* cetăţiĭ.

— BEDEN, corps, tronc ; corps de bâtiment, de forteresse, rempart, créneau ; ngr. μπεντένι, créneau, habit de dessus fourré.

beglerbèiŭ m. (litt. Beiul beilor) guvernator general al Rumelieĭ saŭ Anadoluluĭ, avênd rangul unuĭ Vizir saŭ Paşă cu 3 tuiurĭ.

Dasc. 411 : este şi altă curte ce se chiamă spahiĭ cariĭ sînt *beglerbeĭ*, aceştiĭ aŭ cinste mare, aŭ sate de la Impĕrăţie în loc de léfă. N. Cost. 453 : acel *beglerbeiŭ* ce era maĭ mare pre oştile turcescĭ. Pop. 94 : un *beglerbeiŭ* cu câţĭva arnăuţĭ.

Var. : **beilerbeiŭ**

Ur. III, 116 (d. 1799) : tóte cele trebuincióse marilor meĭ vizirĭ şi *beilerbeĭ* şi bimbaşilor şi ogiacliilor... Văc. 252 : Sultan Murat I îndată numi Rumeli-*beilerbeghi*... Bălc. 108 : Satîrgi Mehemet Paşa fusese numit *beilerbeiul* Ţăriĭ românescĭ. Ghica, V : *Beglerbeiul* Rumelieĭ avea maĭ mare putere în Principate de cât Domniĭ.

— BEGLER BEGI (beylerbeyi), gouverneur général (litt. le prince des princes) ; sĕrb. begler beg, ngr. μπεηλέρμπεης.

beilicci-başa m. starostele beilicciilor, trimis să strîngă beilicul din ţară.

Ar. 215 (d. 1821) : *beilicci-başa* să nu aibă voie să ducă cu dînsul maĭ mulţĭ ómenĭ de cât 17 pazarghidenĭ, pe carĭ să-ĭ orînduiască la 17 judeţe.

Vorba lipsesce în dicționare, ca și cea următóre.

beilicci-efendi m. șeful cancelarieĭ imperiale.

Rev. I, 57 (d. 1786) : baș-ciohodar al slăvituluĭ *beilicci-efendi*. Dap. I, 42 (bairamlîc) : 500 leĭ luĭ *beilicci-efendi*. Dum. 99 : Hairlah *beilicci-efendi*...

beilicciŭ m. 1. directorul cancelarieĭ Divanuluĭ împĕrătesc (Fot. III, 243).

2. cel însărcinat cu strîngerea oierituluĭ din Moldova și din Muntenia pentru aprovisionarea Porțiĭ (Fot. II, 61).

3. numele unuĭ tâlhar vestit de pe la 1827 (Negr. I, 24).

— beylikči, le grand référendaire d'État ou vice-chancelier Ham. ; bulg. beglikči «celui qui prend à loyer la dîme des moutons». V. Partea I : beilic.

beldàr n. calitate fórte scumpă de șal.

Conv. XXIV, 671 (d. 1814) : șal *beldar* ce s'a cumpĕrat cu talerĭ 1500.

— beldar, id. (Ham. XV, 382 : une pièce de *beldar* à raies rouges et vertes).

Bendèr n. 1. numele turcesc al orașuluĭ Tighinea din Basarabia, cunoscut în epoca dominațiuniĭ otomane (1590—1812) sub numele de «raiaua Benderuluĭ», care, împreună cu raiaua Hotinuluĭ, constituiaŭ posesiunile turcescĭ în Moldova.

Amir. 115 : vrênd Impĕrăția să zidéscă cetatea Tighine ce o numesc Turciĭ *Bender*, poruncit-aŭ luĭ Antohi-Vodă și luĭ Basarab-Vodă să mérgă cu ómenĭ să slujéscă la cetate. Cant. Mold. 15 : Tigine, Turcis *Bender*, urbs olim munitissima. Dum. 29 : îșĭ așeḑâ armiea în préjma cetățiĭ *Benderuluĭ* saŭ Tighinea, precum 'ĭ se ḑicea când se stăpânia de Moldovenĭ, care este în capul Buciaguluĭ. Negr. I, 180 : stafetele luĭ Nicolaĭ-Vodă plecaŭ, ca să vestéscă Veziruluĭ, Hanuluĭ și Pașeĭ de *Bender* venirea regeluĭ Stanislav la Iașĭ.

2. trecênd sub stăpânirea ruséscă, orașul fu considerat ca un loc urgisit, de unde imprecațiunea (Al. T. 512) : «du-te la Bender», sinon. cu «du-te la naiba !» (cf. slut la Prut !)

— bender, port, échelle du Levant, ville ou port maritime, place de commerce.

Benderliŭ a. și m. locuitor din raiaua Benderuluĭ.

Amir. 139 : 12 sate ce luase *Benderliiĭ*. Kog. 220 : câșlele de peste Prut a *Benderliilor*. Tarif 1761 : neguțătoriĭ turcĭ *benderliĭ* ce vor cumpĕra boĭ de negoț de aice din țară.

benìc n. atlaz cu picățele.

Cuv. I, 199 (d. 1588) : treĭ dvere de *benic* roșu și cu ținte de aur.

— benek, satin pointillé. V. Partea I : benchiŭ.

beràt n. act emanat de la Sultan și conferind un privilegiŭ óre-care, diplomă de guvernator.

M. Cost. 251 : de la Impĕrăția Turculuĭ să-ĭ scóță uric de domnie neschimbată în ḑilele luĭ Ieremia-Vodă, care uric în limba lor se chiamă *berat*. N. Cost. 74 : s'aŭ cetit *beratul* cel împĕrătesc. Amir. 136 : Împĕrăția milostivindu-se, dat-aŭ un *berat* împĕrătesc țăriĭ, ca să nu dee deplin birul... Ur. VI, 435 (d. 1774) : hatișerif care înadins s'aŭ dat acum după un *berat*... Ar. 215 (d. 1821) : să strîngă oile ce sînt orînduite numaĭ cu *berat*.

Var. : **barat, bĕrat și bereat**

Grec. 14 : după ce aŭ citit *baratul* de Domnie, aŭ dat cu 12 tunurĭ... Capit. 284 : ĭ-aŭ făcut *barat* împĕrătesc, orĭ-cât negoț Radu Vodă va avea și va merge în țara turcéscă, vamă să nu dea. Kog. 248 : aŭ scos *bĕratul*...și l'aŭ dat la Împĕratul. Ax. 131 : stând în Divanul cel mare până s'aŭ cetit fermanul, că *bereat* încă nu se scosese.

BIBLIOTECA

- 780786 -

— BERAT (ar. beraet «privilège»), brevet, diplôme d'investiture, exequatur d'un consul ; alb. bulg. mcr. berat, sĕrb. berat şi barat, ngr. μπαράτι şi μπεράτι.

beratliŭ m. provĕdut cu un berat, privilegiat.

DUM. 105 : asemenea dă voie Pórta, ca s'aibă lângă dînşiĭ dragomanĭ ce se numesc *beratliĭ*, adică patentaţĭ, întărindu-ĭ cu împĕrătescĕ beraturĭ.

— BERATLY, privilégié ; bulg. beratliia.

berbèr m. bărbier (Baronzi, p. 160, pretinde că vorba maĭ circulă sub acéstă formă în Moldova).

— BERBER, barbier (d. it. barbiere) ; alb. sĕrb. bulg. berber, mcr. birber, ngr. μπερμπέρης.

berber-başa m. 1. la Turcĭ, primul bărbier al Sultanuluĭ.

VĂC. II, 259 : *berber-başa* al luĭ Sultan Baiazit... se făgădui Impĕratuluĭ că el va omorî pe Ieni...

2. primul bărbier domnesc, care cu briciul de mărgén rădea pe Vodă, pe beizadele şi pe noul căftănit (Fot. III, 311).

GHICA, XV : *berber-başa* al Curţiĭ rădea pe cel ce îmbrăca caftan de boier mare şi în tot timpul ceremonieĭ îĭ bătea în curte meterhanéua.

Şi sub forma (românizată) : **bărbier-başa.**

DOC. III, 226 (d. 1788) : Dumnialuĭ cinstitul Husein-Aga, *bărbier-başa* al prea înălţatuluĭ Vizir. AL. T. 101 : când se căftănia vr'un boier, se ducea *bărbier-başa* de-l rădea cu bricele cele de mărgén, în cerdacu caseĭ.

— BERBER BAŞY, premier barbier du Sultan qui rase la tête du souverain et de ses fils Barb. Cf. Cant. Ist. ot. 633.

berbelic n. peşchir de bărbierit.

AL. T. 433 : douĕ prosópe, *berbelicurĭ* pentru ras, cusute la gherghef.

— BERBERLIK, métier du barbier ; bulg. berberlik.

bieàz n. ordin din propria iniţiativă a Sultanuluĭ.

KOG. 257 : îĭ trimite şi *bieazurĭ* cu pecetea Mărieĭ Sale ; 260 : la tóte el se amesteca până şi *bieazurĭ* avea în mână şi scria ce voià la Impĕrăţia sa.

— BEYAZ, carte blanche, ordre impérial ; ngr. μπεγιαζι.

bina-emini m. inspector de clădirĭ.

REV. 1, 57 (d. 1786) : 505 leĭ darurĭ ce s'aŭ dat luĭ Ismail *bina-emini*. UR. III, 190 (d. 1802) : luându-se sineturĭ pecetluite de la *bina-emini* pentru suma cherestelelor.

— BINA EMINI, intendant des bâtiments civils.

binèc m. calul domnesc ce sta totdeauna gata în cas de incendiŭ.

DRĂGH. II, 43: Grigorie Ghica aŭ cerut o trăsură în grabă şi pentru că nu era nicĭ una înhămată la acel cés, aŭ poruncit să-ĭ tragă *binecul* şi încălecând, s'aŭ dus.

— BINEK, cheval pour monter.

binectaş n. piatra pe care călca Domnitorul spre a se putea urca maĭ uşor pe cal.

DOC. I, 286 (d. 1782) : zapciiĭ Domnuluĭ s'aŭ coborît până jos la *binectaş*.

— BINEK TAŞY, montoir, borne sur laquelle le cavalier se pose pour sauter en selle Barb. ; bulg. binektaş, serb. biniektaş (kamen), ngr. μπινεκτασί, montoir.

biniş n. cavalcadă domnéscă.

DOC. I, 302 (d. 1783): orînduiala alaiuluĭ la scóterea domnescilor caĭ la *biniş*.

— BINIŞ, promenade à cheval, cavalcade. V. Part. I : biniş.

biniş-alaiŭ n. paradă domnéscă când eşia Vodă la preumblare, de 2 orĭ pe an. V. alaiŭ şi biniş.

Papaz. 53 : alaiurile domnescĭ de peste an eraŭ în numĕr de 4, afară de acela al intrărĭĭ luĭ Vodă în capitală ca Domn ; eraŭ 2 alaiurĭ marĭ numite *biniş-alaiŭ* şi 2 ordinare.

birìn n. un fel de velinţă.

Etym. 65 (doc. 1579) : un ciarşaf cosut mătasă, un *birin* galbin mătasă.

— bürüm, pli, chose pliée.

bitirmeà f. (şi **betermea**) învoială, tocmélă.

Beld. 404 : apoĭ ĭĭ vedeaĭ îndată a cădea la *betermea*. Cond. 1813, p. 398 : acéstă *bitirmea* de salahorĭ şi carĕ.

— bitirmè, accord définitif.

bitirdisesc v. a se învoi, a cădea la învoială.

Beld. 395 : găsesc să *bitirdiséscă* parale de or numĕra. Cond. 1813, p. 398 : a se *bitirdisi* în banĭ salahorĭĭ şi carele.

— bitirmek (aorist : bitirdi), accomplir, finir, achever ; bulg. bitisam şi bitirdisam, mcr. bitisescu «sfîrşesc», ngr. μπιτίζω.

bogàz n. 1. strîmtóre saŭ canal (aplicat în special Bosforuluĭ de la Constantinopole).

Cant. Div. 58 : podul cel ce peste mare făcuse la *bogazul* de la Chersonesos. Id. Ier. 400 : *Bogazul*, limanul carele mérge până la Vlaherna. Id. Hron. 262 : la *bogazul* mărĭĭ Azovuluĭ unde se împreună cu Marea Négră.

Var.: **boaz** şi **bohaz**

M. Cost. 21 : *boazul* cel mare între Ţarigrad şi între Scutari ; 298 : trecuse Impĕratul peste *boaz* în ceea parte despre Scudar. N. Cost. 389 : aŭ venit până în potriva Ţarigraduluĭ, la Scutari, preste *boaz* ; 451 : apa Volga, căḑênd în marea Caspieĭ, se împarte în 70 şi maĭ bine de *boazurĭ*. Anon. 116 : Domnuluĭ i-a venit poruncă, ca să mérgă să păzéscă *bohazurile* de către Ardél.

Vorba revine, cu acelaşĭ sens, în cântecele din Dobrogea şi în poesia artistică (anume despre Bosfor).

Bur. 134 : Pe *boaz* de mare, La apus de sóre... Bol. I, 245 : Printre unde de vînt trase, Să plutim drag pe *Bogaz*.

2. gură saŭ margine de blană.

Doc. IV, 276 (d. 1794) : blană întrégă de carsacĭ cu *bogazurile* lor...

— bogaz, gorge, gosier, embouchure ; détroit, défilé, canal ; peau du cou de l'agneau ; bulg. sĕrb. bogaz (boaz), rgr. μπογάζι, détroit.

Bogdàn m. nume ce Turcĭĭ daŭ Moldoveĭ şi locuitorilor eĭ : 1. Moldova (V. Cara-Bogdan).

2. Moldovén (la cronicarĭ şi în poesia populară).

M. Cost. 26 : Turcĭĭ *Bogdanĭ* ne ḑic de pre numele Domnuluĭ. carele aŭ închinat ţara. Al. 134 : Spuneţĭ nouĕ de Vulcan, Unde-ĭ aprigul *Bogdan* ?

— bogdan (bugdan), Moldavie. La Chalcondylas, Moldova se numesce Βογδανία ; bulg. bogdanska, ngr. μπουγδανία.

Bogdan-beg m. Domnul Moldoveĭ.

Ghica, 91 : numirea de *Bogdan-beg* şi de Iflac-beg era dandana mare la Ţarigrad, căcĭ toţĭ soliĭ... se puneaŭ în mişcare ḑi şi nópte.

— bogdan begi, prince de la Moldavie.

bogdănesc a. moldovenesc (într'un cântec din Teleorman).

Teod. 551 : Şi malurile turcescĭ Şi schelele *bogdănescĭ*.

Vorba a pătruns şi în poesia artistică (Al. Poesiĭ I, 379 : Murad-Gazi e sprinten ca şoimul *bogdănesc*).

Bogdanliŭ m. Moldovén (V. Bogdan).

Cant. Mold. 2 : Othomanidae... *Bogdanli* eos [Moldavos] vocare inceperunt. Id. Hron. 306 : Turcĭĭ aŭ ḑis Moldovenilor *Bogdanli*, adică ómenĭĭ luĭ Bogdan.

— BOGDANLY, Moldave. Cf. Cant. Ist. ot. 55.

Bogdan-saraiŭ n. palatul agentuluĭ Domnuluĭ Moldoveĭ la Constantinopole (V. saraiŭ).

N. COST. 35 : aŭ şedut (Antioh Beizade) 3 anĭ la Ţarigrad, în *Bogdan-saraiŭ*, tot cu cheltuiala ţăriĭ. CRON. III, 452 (d. 1822) : se află casă la Ţarigrad care se numesce *Bogdan-seraiŭ*...

Bòsna f. numele turcesc al Bosnieĭ.

URECHE I, 132: oştile Rîmuluĭ... bătêndu-se uneorĭ cu *Bosna* şi cu Rumilĭ... NEC. 393 : Moscaliĭ aŭ luat şi pre Paşa de la Vozia şi pre un Beiŭ de la *Bosna* robĭ, viĭ.

— BÒSNA (eyaleti), la Bosnie.

bosnegesc a. (şi **boşnegesc**) din Bosnia.

DOC. I, 439 (d. 1785): căciulĭ cazacliescĭ saŭ *bosnegescĭ*. FIL. 294 : un arnăut armat cu o şişinea *boşnegéscă*.

bosnegiŭ m. (şi **boşnegiŭ**) bosniac.

GREC. 336 : tótă pedestrimea... arbănaşiĭ, *boşnegiiĭ*.

Formaţiune analogică (cf. turc. bosnevi «bosniaque»).

bostangiŭ m. 1. în vechime, soldat din garda Sultanuluĭ, făcênd parte din miliţia ienicerilor şi îngrijind de grădinile Saraiuluĭ (d'Ohsson VII, 27 şi Cant. Ist. ot. 687).

NEC. 406 : era şi capegilar-chihaesi împĕrătesc cu *bostangiiĭ* şi Colciag-Paşa cu ieniceriĭ cetăţiĭ Hotinuluĭ. AMIR. 156 : i-aŭ trimis la gazdă 40 caĭ din grajdul Impĕratuluĭ cu tóte podóbele şi cu *bostangiiĭ* împĕrătescĭ pe lângă caĭ... KOG. 210 : un salahor împĕrătesc avênd cu el maĭ bine de 40 de *bostangiĭ*. DUM. 113 : venirea vitelor ogiaculuĭ de *bostangiĭ* spre vĕratic... în ţară să nu maĭ fie.

2. (ironic) soldat turc.

AL. T. 125 : Osmangiĭ şi *bostangiĭ* Aŭ să curgă miĭ de miĭ.

— BOSTANĞI, jardinier, soldat de la garde impériale à pied ; corps de fusiliers ; bulg. serb. bostanĝiïa «grădinar de bostanĭ», ngr. μποσταντζής, păzitor de grădină (V. Partea I : bostan).

bostangi-başa m. căpetenia bostangiilor şi a hasechilor, şeful gardeĭ imperiale şi al grădinilor Saraiuluĭ : el presida execuţiunea celor marĭ condamnaţĭ la mórte şi inspecta închisórea unde funcţionariĭ eraŭ supuşĭ tortureĭ ; tot el conducea, în fine, caicul Sultanuluĭ (d'Ohsson VII, 15 şi Cant. Ist. ot. 579),

CANT. Ier. 405 : *bostangi-başa*, maĭ-marele grădinarilor. CAPIT. 156 : Sultan Selim aŭ omorît pre *bostangi-başa*. AX. 123 : nu póte nimenĭ să calce casele acele ce sînt pe lângă mare, fără scirea luĭ *bostangi-başa* ; 163 : aŭ trimis de l'aŭ scos [pe Băsărab-Vodă] de la Edicule şi l'aŭ dus la închisórea luĭ *bostangi-başa* şi l'aŭ ţinut şi acolo cât-va, îngrozindu-l totdeauna că-ĭ vor da muncĭ, ca să-şĭ spue averea. VĂC. 268 : se trimise *bostangi-başa*, ca să cheme pe Sultan... în taht. CONV. IX, 328 (d. 1769): La *bostangi-başa* aŭ poruncit Tot postul de l'aŭ muncit...

— BOSTANĞI BAŞY, général de 1500 jardiniers du Sérail, chef de la garde impériale, chef de la police du Bosphore ; bulg. sĕrb. bostanĝi-başa, ngr. μποσταντζήπασης.

bostangilar-odobaşa m. representantul luĭ bostangi-başa pe lângă marele Vizir.

VĂC. 298 : am descălecat în ordine la *bostangilar-odobaşa*.

— BOSTANĞILAR ODABAŞY, l'agent du bostandji-bachy auprès de la porte du grand vizir Ham.

buciùc n. 1. stég cu jumĕtate tuiŭ, insigniul ispravniculuĭ din Focşanĭ şi al mareluĭ Spătar.

DOC. I, 303 (d. 1783) : vel căpitan de lefegiĭ cu zapciiĭ seĭ i *buciucul* ;

I, 548 (d. 1784) : stégul spătărieĭ i *buciucul* şi lefeciiĭ cu praporele i trîmbiţe, tobe şi sîrmaciŭ. Fot. III, 249 : *buciucul* şi Spătarul cu aĭ seĭ ; 255 : *buciucul* spătărieĭ cu tobă şi trîmbiţă deosebită.

2. căpitănia saŭ isprăvnicia Focşanilor (Fot. III, 206).

3. trupă de soldaţi, rĕmăşiţă din marea căpitănie a Focşanilor (Fot. III, 149 şi Bălc. 136).

— BUČUK, moitié, demi (alt sens lipsesce).

buciucaş m. 1. supus isprăvnicieĭ Focşanilor (Fot. III, 206).

2. cel ce purta buciucul ispravniculuĭ saŭ al Spătaruluĭ. Doc. IV, 120 (d. 1788) : stegaruluĭ, *buciucaşuluĭ* şi trîmbaruluĭ le orînduim tuturor léfă. Fot. III, 307 : un *buciucaş* al agieĭ câte 3 leĭ pe lună.

Bugiàc n. 1. numele vechiŭ al Basarabieĭ (afară de ţinuturile Ismail, Kilia şi Akkerman, devenite raiele turcescĭ), locuită odinióră de Tătariĭ Nogaĭ din Crimeia, carĭ se aşedară aci la 1568. Numele loculuĭ însemnéză «unghiŭ», din causa formeĭ sale geografice.

Cant. Hron. 67 : Basarabia care acum cu nume tătăresc se chiamă *Bugiac* adică unghiŭ, căcĭ din Prut până în Nistru, unde de la Cetatea-Albă în Marea-Négră dă, se trage mult înainte pămîntul şi făcênd unghiŭ ascuţit, aşa unghiŭ aŭ numit'o. Cond. 1693, p. 91: 1250 tal. s'aŭ trimis poclonul Hanuluĭ, când aŭ trecut de la Odriŭ de aŭ mers la *Bugiac* ; 103 : 7500 tal. s'aŭ dat la Enache şi la Const. Comisul pentru 300 de caĭ ce aŭ cumpĕrat de la *Bugiac*. Dum. 28 : se făcură Ruşiĭ stăpânĭ peste tot *Bugiacul*, care din vechiŭ 'i s'aŭ dis Basarabia, pămînt al Moldoveĭ, iar un Sultan l'aŭ deosebit şi aŭ făcut apichiĭ cu sălăşluinţă de familiĭ tătărescĭ ; 78 : Curtea Rusieĭ să întórcă Basarabia (adecă *Bugiacul*) cu oraşele eĭ şi cu cetăţile Akkerman, Keli şi Ismail.

Var.: **Bugiag** şi **Buciag**

M. Cost. 24 : Impĕratul Ţarigraduluĭ aŭ dat Genevesilor zălog Crîmul şi acéstă parte de loc unghiul măriĭ Negre, cu schelele lor, unde este acum *Bugiagul* ; 288 : Cantemirescĭi şedeaŭ cu órdele sale dincóce de Nistru în câmpiĭ Cetăţiĭ-Albe şi a Kilieĭ, ce se ḑice *Bugiagul*. N. Cost. 25 : Murat Gherei Hanul, cu tótă puterea Crîmuluĭ şi a *Bugiagului*, merge la Beciŭ.

Vorba figuréză adesea în cântecele din Moldova.

Al. 78 : *Bugiacul* l'a pustiit, *Bugiacul* pe jumĕtate Şi Crîmul a treia parte ; 105 : Primblă-mi-se Sĕrb sărac Pe un cal negru din *Bugiac*... Teod. 481 : Din grajdu Împĕratuluĭ, Din fundul *Bugiaculuĭ*. Sev. 55 : Dorul la *Bugiag* mĕ 'mbie, Dorule, nu mĕ 'mbiea, Nu-ĭ *Bugiagul* icĭ-colea.

— BUČAK (bučak), angle, coin, lieu isolé ; tatar buğagy «Bessarabie» ; serb. Buğak. In vechea slavonă aceiaşĭ localitate se numesce *Onglĭ* (= ungulus), care trecu şi în istoriografia bizantină sub forma *Onglos* (Nikephoros : Ὄγλος = Tatar buğak) ; de asemenea Pocuţia (rut. Pokute) derivă din kut «unghiŭ» (cf. şi § 6).

Bugegén m. locuitor din Bugiac, identic cu «Bugiacliŭ». M. Cost. 318 : *Bugegenĭi* şi o samă de Crîmenĭ aŭ lovit prin ţĕră.

Bugiacliŭ m. Tătar din Bugiac.

Pop. 156 : Paşiĭ să se ridice cu oştĭ asupra *Bugiacliilor* ; 158 : viind cu mulţĭ Tătarĭ crîmlenĭ asupra *Bugiacliilor*... Dum. 29 : trimişĭ despre toţĭ mîrzaciĭ Nohailor şi *Bugiacliilor*. Cant. Mold. 135 (prov.): cincĭ Crîmlenĭ plătesc, maĭ mult de cât ḑece *Bugiacliĭ* şi cincĭ Moldovenĭ biruesc pe ḑece Crîmlenĭ, iar cincĭ Codrenĭ saŭ Tighicenĭ bat pe ḑece Moldovenĭ.

buhùr n. un fel de mĕtase.

Fil. 345 : fermenea de *buhur* ca paiul grâuluĭ. Od. I, 133 : o largă mantie de *buhur* alb cu ciaprazurĭ de aur. Bogd. Pov. 9 : îmbrăcată numaĭ în *buhur* şi burangiuc.

— BUHUR (bur), espèce d'étoffe de soie couleur de pistache Ham.

buhurdàr n. (şi **bohordar**) cădelniţă, cutióră cu afumătorĭ.

PAPAZ. 198: preoţiĭ la Bobotéză aveaŭ cu eĭ şi un mic vas de argint cu ţîţîna subţire numit *buhurdar*, în care ţineaŭ apă de trandafir, cu care stropiaŭ pe ceĭ ce-ĭ botezaŭ. Od. I, 134: cu *buhurdarurĭ* pline de scumpe miresme din Hegias; 421: un *buhurdar* de argint cu câmpul poleit.

— BUḤURDAR (buḥurdan), parfumoir, encensoir (d. ar. buḥur «parfum» şi pers. dan «vase» [saŭ ar.-pers. dar «qui contient»]); serb. buhurdar. V. Partea I: muhurdan.

buhurdangiŭ m. cel însărcinat la Curtea domnéscă să pórte grijă de afumătorĭ (Fot. III, 290).

FOT. III, 310: *buhurdangiul* primesce 20 leĭ pe lună.

— BUḤURDANGĬ, le gardien de l'encensoir Ham.

buhurdangi-başa m. titlu identic cu «buhurdangiŭ».

DOC. I, 289 (d. 1783): *buhurdangi-başa*, tutungi-başa...

buiuc-imbrohor m. marele Comis al Sultanuluĭ, sub a căruia poruncă steteaŭ salahoriĭ şi has-ahîrliiĭ. V. imbrohor.

Varianta literară sună: **buiuc-imirahor**

NEC. 251: *buiuc-imbrohorul*, fiind prieten Brancovanuluĭ-Vodă, aŭ dis Vezirului...; 348: mazîlit-aŭ Turciĭ şi pre Brancovanul-Vodă, trimiţênd pre *buiuc-imbrohorul* de la Ţarigrad, adică Comisul cel Mare, de l'aŭ prins cu mare meşteşug. CANT. Mold. 60: interea *buyuc-imirahor* sive supremis stabuli imp. praefectus...

Une-orĭ titlul e tradus cu **imbrihorul cel mare.**

POP. 27: Turciĭ în tainâ fórte aŭ găsit pre *imbrihorul cel mare* împĕrătesc... 29: aŭ venit şi *imbrohorul cel mare*, căruia i-a eşit înainte tótă boierimea şi slujitorĭi.

— BUYUK MIRAḤOR, le grand écuyer des écuries impériales.

buiuc-tescheregiŭ m. marele secretar al Divanuluĭ (Cant. Ist. ot. 260). V. tescheregiŭ.

DAP. I, 325 (bairamlîc): 300 leĭ luĭ *buiuc-tescheregiŭ*.

— BUYUK TESKEREĞI, le grand maître des requêtes Ham.

buiurdiŭ n. 1. ordinul unuĭ Paşă saŭ Vizir pentru Constantinopole (în opositiune cu *ferman*, destinat provinciilor).

BELD. 393: Lascarache Sturdza Hatman... prin *buiurdiŭ* se face... REV. I, 404 (d. 1821): 'mĭ făcu un *buiurdiŭ* cu o tura fórte mare.

Var.: **buiurtiŭ, buiuructiŭ, buiorultiŭ** şi **bui[u]rultiŭ**

AMIR. 163: i-aŭ venit luĭ Grigorie-Vodă *buiurtiŭ* de la Abdula Paşa. AX. 142: Hanul şi Paşa aŭ scris *buiurultiurĭ* la Nicolaĭ-Vodă, ca să puie să scóţă din ţară pre toţĭ Leşiĭ. POP. 170: aŭ adus Mărieĭ sale *buiurultiŭ* de la Abdula Serascher Paşa. BELD. 391: *Buiorultiurĭ* a Paşeĭ trimite pe la toţĭ; 411: Sfaturĭ să le dea din gură şi *buiurultiŭ* în scris. VĂC. 296: aveam multe *buiurultiurĭ*, întru care se coprindea arătarea credinţeĭ şi altor boierĭ. AR. 168: poruncă însoţită şi de luminatul *buiructiul* al Înălţimeĭ sale.

2. ordin saŭ decret domnesc (V. buiurdismă).

UR. IX, 3: *buiurdiurile* cuprind recomandaţiile către tribunalurĭ.

— BUYURDU (pasiv buyuruldu şi buyurultu, litt. il a été ordonné), ordre d'un gouverneur de province, ordre adressé aux autorités de Constantinople et revêtu du seul paraphe du Grand-Vézir; bulg. buĭurultiïa, serb. buiruntiïa «scrisóre vizirială», ung. burjunti «praescriptum», ngr. μπουγιουρντί, mandatum.

buiurdesc v. a confirma printr'un ordin.

Nec. 279 : Sultanul l'aŭ *buiurdit* la Vezirul, să le facă pre voie.

Verbul românesc derivă direct de la «buiurdiŭ».

buiurdisesc v. a transmite oficial.

Negr. I, 305: *buiurdisesce* pricina către starostiĭ breslelor, ca s'o cerceteze.

— buyurmak (aorist : buyurdy), ordonner, commander ; bulg. buĭurdisam (de unde derivă forma românéscă).

buiurdisit a. confirmat, aprobat oficial.

Doc. IV, 267 (d. 1794) : inamurĭ iscălite şi de dumnialuĭ Hetman *buiurdisite* şi de către Domnia mea. Văc. 289 : peste 3 césurĭ aŭ eşit talhîşul *buiurdisit* de la Impĕratul către şambelanul cel mare. Ac. T. 89 : patriot iscusit şi chiar *buiurdusit* ; 1338 : administraţia-ĭ un codru plin de hoţĭ *buiurdisiţĭ*.

buiurdismă f. ordin oficial, resoluţiune domnéscă.

Cod. 1802, p. 335 : *buiurdisma* ce am dat Domnia mea la obştésca anafora.

Formă grecizată de la «buiurdiŭ».

bulgarĭ n. piele de iuft, numită şi «teletin».

Tarif 1761 : *bulgari* de 7 parcele 1 leŭ vechiŭ.

— bulgari, cuir de Russie (nommé ainsi parce qu'il provenait des tribus bulgares établies dans le Deşt-Kipčak).

bunciùc n. stég împodobit, turcesc saŭ tătăresc.

M. Cost. 481 : luat-aŭ Mihaiŭ şi şépte *bunciucurĭ* tătărescĭ, de le-aŭ închinat luĭ Ziemond Craiŭ. Id.[2] II, 24 : cum aŭ vĕdut apropiat bulucul Ungurilor cu sémnele şi *bunciucurile* hătmănescĭ.

— bunčuk, étendard (d. pers. menğuk «petite lune, petit croissant comme p. ex. à la tête d'une lance») ; rus. bunčugŭ «étendard turc à queue de cheval (= tuiŭ), ancien bâton de commandement de l'hatman des cosaques», rut. bunčuk, pol. bunczuk «stég turcesc», bulg. bunčuk «tuiŭ» (d. rusesc), ung. boncsok «stég». Vorba e tătăréscă şi de aceea lipsesce în idiomele balcanice (§ 6).

busurmàn m. formă archaică din musulman, sinonim cu «obrezuit», adică circumcis.

Dascălul I, 408 : Turciĭ 'şĭ ḑic *busurmanĭ*, adică tăiaţĭ împrejur saŭ credincioşĭ. N. Cost. 419 : viaţa mea şi a tuturor *busurmanilor*, obrezuiţilor, sănătate. Ghforg. 304 : tu eştĭ *busurman* şi nu sciĭ nimica ce se lucréză. Cant. Hron. 143 : în tot chipul silésce să apere pe *busurmanĭ*.

Forma organică **musulman** e maĭ modernă.

Beld. 375 : om blajin, vechiŭ *musulman*. Dcm. 60 : volintirĭ ar fi suduit pĕ *musulmanĭ* dĕ lege ; 76 : tot *musulmanul* are datoria a se oşti. Văc. 249 : un *musulman* ce a crezut Coranul şi pe Moamet.

Exclusiv literare sînt variantele **moslim** şi **muslim**.

Bălc. 248 : crudul Arnăut muri într'o miercurĭ, ḑi rea în ochiĭ *moslimilor*. Fot. III, 227 : dacă un *muslim* va liberă pe sclavul sĕŭ...

— busurman (pers. müsülman d. ar. muslimin pl. d. muslim), qui professe l'Islam ; bulg. miuslimanin, serb. musloman, ngr. μωσουλμάνος, rus. busulman şi musliumŭ, pol. bisurman. Apoĭ formele occidentale : sp. fr. musulman.

Substituirea luĭ *b* unuĭ *m* primitiv iniţial, familiară turceĭ (§ 21), o regăsim sporadic şi aiurea : cf. proventalul «Bafomet» cu vechiŭ-rusul «Bohmitŭ» pentru Mahomet.

C

Caci(a)rmà f. contrabandă.
Orăș. 20: Beilicurĭ, *cacirmale* și istovirĭ mulțime.
— KAČYRMA, stratagème, contrabande.
cacerdisesc v. 1. a fugi din țară.
Ar. 158: anaforale din partea celor *cacerdisiți* la hotarele Austrieĭ.
2. a trece contrabanda, a da drumul.
Doc. II, 59 (d. 1792): plăieșiĭ aŭ *cacerdisit* o cétă de hoțĭ.
— KAČYRMAK, faire fuir, laisser échapper (aor. kačyrdy). Verbul presupune, ca de obiceiŭ, o formă intermediară bulgăréscă: kačerdisam (§ 26).
cadiŭ m. judecător la Turcĭ (în localitățĭ maĭ puțin însemnate). Vorba revine:
a. la cronicarĭ (cu pl. cazilerĭ, corupt **cauzilarĭ**).
N. Cost. 80: fiind și *cadiul* de Brăila față... Nec. 377: aŭ trimes la Hotin, de aŭ adus un *cadiŭ* la Iașĭ. Amir. 132: până a merge capegi-bașa după obiceiŭ pe la *cadiĭ* de Kilie și de Smil. Kog. 209: cu *cadiul* să se caute acea judecată. Dasc. 411: după mutafaracale merg 30 de *cauzilarĭ* care... iaŭ articele cele ce sînt de jalobă la Împĕrăție. Dum. 112: *cadiiĭ* ceĭ din prejur i Pașiĭ și alțiĭ să nu s'amestece l'ale țăriĭ nóstre. Cond. 1802, p. 309: hotărîrea de acest fel cu îndoială pricinĭ să se facă înaintea *cadiuluĭ* din Giurgiŭ.
b. în poesia populară din Mold., Bucovina și Dobrogea.
Ai. 149: Pe fata *cadiuluĭ* Din satul Odriuluĭ; 151: Sai, *cadiule*, nu sta, C'aŭ răpit pe fiică-ta! Marian I, 144: Mie vremea mi-a venit, Vremea de căsătorit Cu fata *cadiuluĭ*.... Bur. 175: Fată a *cadiuluĭ*, Nepóta 'mpĕratuluĭ...
— KADY (ar.), juge; bulg. serb. kadiĭa, alb. kadi, ngr. καδής; fr. alcade, sp. alcalde. V. Partea I: cadîlîc.
cadiaschèr m. (și **cazascher**) judecătorul armateĭ, unul din fruntașiĭ dignitarĭ aĭ Porțiĭ, care venia imediat după marele Vizir; cadiascheriĭ eraŭ în numĕr de doĭ, unul pentru Europa *(rumeli)* și altul pentru Asia *(anadolu)*.
Nec. 279: l'aŭ dus boieriĭ pe Duca-Vodă la *cazascherul* și pe la multe divanurĭ a cadiĭ. Kog. 233: Veli-Efendi Uleama care stătuse *cazascher* și pe urmă aŭ stătut și Muftiŭ. Bălc. 56: abia se întorsese Mihaiŭ de la Giurgiŭ și veni în Bucurescĭ un *cadiascher* saŭ emir cu 2000 Turcĭ oștire; 90: noul mare Vizir adună îndată la Divan pe toțĭ viziriĭ, pe Muftiul, pe *cadiascherĭ*.
Var.: **caziascher, cazechier, caziascher** și **cazischer**
Cond. 1693, p. 425: 500 tal. s'aŭ trimis la *cazischiarul* de la Rumeli dar. Ist. 1715, p. 16: *caziascherele* cu tóte ulemalele... Kog. 208: intra Stăvărachi pe la Sultan, pe la *caziscurĭ*, căcĭ era fórte îndrăzneț. Căp. 156: pre *cazechier* care fusese maĭ nainte nisamgi.
— KAZ'ASKER (kazy'asker), juge d'armée, grand dignitaire de la hiérarchie des ulémas (docteurs de la loi) qui viennent à la suite du cheyḥ ül-islam.
cafà f. dosul uneĭ blane.
Etym. 1570: nurcile, după ce le aduce la cojocar, le móie cu apă caldă și le spintecă pe lângă picior, adică pe lângă cóste, ca să pótă alege pântecele, gușa și *cafaua*. Doc. IV, 276 (d. 1794): blana întrégă de nurcĭ 70 tanele cu *cafalele* lor.

— KAFA (ar.), nuque, partie postérieure d'une chose ; alb. kiafă şi čafă (de unde rom. *ceafă*, alăturea de grumaz), ngr. καφᾶς, nuque, cou.

caid n. registru oficial, condica uneĭ archive : «a face caid», a înregistra, a trece în archivă.

UR. III, 182 (d. 1802) : *caidurile* cele păzite întru împĕrătescul meŭ Divan ; 192 : să se caute *caidurile* adică condicile; 202 : fermanurile după citire să se puie în păstrare la *caidurile* tărĭĭ. Doc. IV, 292 (d. 1795) : s'aŭ făcut după cererea la hrisovul *caid* la calemul împĕrătesculuĭ meŭ Divan. NEGR. I, 242 : încredinţându-se din *caidurile* Impĕrăţieĭ...

—KAYD (ar.), document, régistre; kayd etmek «enrégistrer».

caimeà f. 1. scrisóre saŭ notă officială, memoriŭ.

BELD. 419 : Recomandaţiĭ, *caimele*, tóte vrea a le citi... CRON. III, 434 : tălmăcirea *caimeliĭ* luĭ Vogoridi ce scria la Silistra.

2. bilet de bancă, bancnotă (emisă în Turcia la 1841).

CONV. XXII, 457 : rubielele... sînt astădĭ înlocuite cu sdrenţeróse *caimele*.

— KAYMÈ (ar.), lettre, mémoire, note ; papier-monnaie, bon du trésor ; bulg. serb. kaimè.

Caimacam-Paşa m. locţiitorul mareluĭ Vizir în lipsa luĭ din Constantinopole : Sultanul îl numia dintre Viziriĭ cu 3 tuiurĭ (Cant. Ist. ot. 246).

COND. 1693, p. 451 : o spinare de vulpe s'aŭ trimis la *Caimacam-Paşa*...; 466 : s'aŭ trimis 1000 tal. poclon *Caimamam-Paşiĭ*. VĂC. 301 : însuşi *Caimacan-Paşa* ce venise la Odriŭ...

— KAYMAKAN PAŞA, id. V. Partea I: caimacam.

caiùş n. curea de înhăţat prinşiĭ în războiŭ.

NEC. 411 : aŭ început lipcaniĭ a prinde pe catane [Moscalĭ] şi a-ĭ lua cu *caiuşurile* de grumazĭ, pe lângă caĭ.

— KAYIŞ, courroie de cuir ; bulg. serb. kayiş «cureluşă».

călâciŭ n. 1. sabia împĕrătéscă ce Domniĭ românĭ o primiaŭ, odată cu caftanul, la urcarea lor pe tron (de unde şi formula *călâciŭ-caftan*) ; învestitura cu sabia de către Sultan echivala cu încoronarea la Domnie.

VĂC. 255 : Prinţipul să se facă dintre boieriĭ cu alegere de către boieriĭ şi Împĕrăţia să aibă pre cel ales, trimiţêndu-ĭ spre cinste *călâciŭ-caftan* şi tóte darurile...

2. insigniŭ analog trimis Vizirului şi Hanuluĭ.

GREC. 152 : Vizirul s'aŭ întors bucurându-se, trimiţêndu-ĭ Împĕratul *călâciŭ* şi caftan. POP. 155 : după sfatul cel înţelepţesc al luminateĭ Porţĭ numaĭ de cât aŭ dat poruncă şi Hanuluĭ, trimiţêndu-ĭ şi *călâciŭ-caftan* şi tuturor Paşilor de prin prejur... să se ridice toţĭ cu óste asupra Tătarilor Bugeceniĭ.

— KYLYČ, épée ; bulg. kălăč.

călăuz-başa m. primul călăuz saŭ comandant.

COND. 1693, p. 143 : 150 tal. s'aŭ dat la Mehmet-Aga, *călăuz-başa* al Vezirului, carele aŭ venit cu ferman pentru sfóră i salaorĭ...

călăuz-ciauş m. ciauş care servesce de călăuză.

DAP. I, 325 (bairamlic): luĭ *calauz-ciauş* 40 leĭ.

— KULAGUZ ĆAUŞ, le guide des tchaouches qui marchent en tête du cortège du Sultan et du grand-Vizir, dans les marches publiques Ham.

calcàn n. scut, pavĕză.

N. COST. 461 : Cazacĭ cu sinete şi toţĭ cu *calcanurĭ*. CANT. Ier. 311 : hameleonul obrăzniciea *calcan* şi nestidirea meteriz obrazuluĭ făcênd, cu mare neru-

şinare în cuvinte ca acestea rumpse. Văc. 225 (V. cabaniţă). Fil. 346 : caĭ domnescĭ împodobiţĭ cu cioltare de fir şi *calcane* de argint suflate cu aur.

2. fig. ocrotire, protecţiune.

Beld. 377 : Se sfătuise între dînşiĭ a cere un caimacam, Ca să 'mblânzéscă ţara şi să-l aibă de *călcan*.

— kalkan, bouclier, écu ; cum. kalkan «scutum»; bulg. kalkan «ocrotire», serb. kalkan (şi «strĕşină»), pol. kalkan, alb. kalkan «platoşă», ngr. καλκάνι, bouclier.

calèm n. 1. cancelarie, archivă imperială.

Văc. 292 : Vezir într'acea vreme era Halil Hamid-Paşa, om fórte procopsit ce slujise şi multă vreme la *calemul* Divanuluĭ împĕrătesc. Ur. III, 191 (d. 1802) : nu s'aŭ găsit trecut în condicile *calemuluĭ* Divanuluĭ...

2. biuroŭ de administraţiune, departament special (Fot. III, 280, 303).

Doc. II, 42 (d. 1791) : are deosebit *calem* de bresle...; IV, 168 (d. 1793): condeie ale Vistieriei ce se numesc şi *calemurĭ* ; 246 : Medelnicerul Mănăilă, logofĕtul *calemuluĭ* de capan... Cond. 1813, p. 364 : am orînduit a fi în cancelaria Vistieriei 16 *calemurĭ*, adică sameş al vistieriei, extractar, log. de bresle, log. al havalelelor, log. de scutelnicĭ, log. de slujitorĭ, log. de rĕmăşiturĭ, log. de capan, log. de rĕspunsurĭ, log. de poslujnicĭ, log. de jălbĭ, log. al răsurilor prin care să se dea lefile, i condicar şi treĭ log. să aibă găzdiile judeţelor.

3. administraţiunea însăşĭ.

Ur. III, 209 (d. 1803) ; satul să rĕmâie sub *calemul* Ismailuluĭ.

4. funcţiune, oficiŭ, biuroŭ.

Zil. Rev. III, 77 : calemgiiĭ vistieriei care cu mijlóce necuviincióse apucaseră aceste *calemurĭ*. Fil. 20: fanariotul cumpĕră maĭ întâĭ *calemul* vinăriciuluĭ... 124 : la ce *calem* slujescĭ ? 346 : *calemul* armăşieĭ...

5. mânunchiŭ, numĕr hotărît.

Tarif 1792 : nescopitele, de un *calem*, 24 banĭ.

— kalem (ar.), roseau, plume, écriture ; bureau de chancellerie, d'administration ; office; unité, pièce, sorte (d. κάλαμος) ; bulg. kalem «condeiŭ», serb. kalem «pană de trestie» (kalam «mlădiţă de altoit»), alb. kalam «trestie», ngr. καλάμι.

calemiè f. taxă de cancelarie saŭ de vistierie.

Cond. 1813, p. 264 : să ia de la aceştia *calemie* de răvaş câte 5 parale.

— kalemiyè, droit du bureau ou de chancellerie.

calembèc n. un fel de lemn negru din India, frumos mirositor, din care se făceaŭ mătăniĭ.

Al. T. 1237 : vîndare de cutniĭ şi de mătăniĭ de *calembec*.

— kalembek, calombac, arbre des Indes orientales dont le bois à odeur aromatique est connu en Europe sous le nom de «bois d'aloés» (d. malaesul kalambak); ngr. καλεμπέκι.

calemchèriŭ n. un fel de lino de prima calitate, care turcesce se chiamă «lucrat cu condeiul» şi din care se făceaŭ anterie şi turbane.

Ghica, 50 : dascălul Chiosea, bĕtrân cu antereŭ de *calemcheriŭ*. Papaz. 92 : durban cu *calemcheriurĭ* cu florĭ.

— kalem kiari, étoffe peinte avec le pinceau (d. kalem kiar «graveur, ciseleur en or, argent»); serb. kalemćarka «un fel de muselină» (cf. kalemli «étoffe rayée»). Sub raportul sensuluĭ, vorba presintă aceiaşi evoluţiune ca basma şi boiama.

calemgiŭ m. 1. logofĕt de Vistierie.

Zil. 109 : Banul Grigorie Brâncovénu... aŭ fost găsit cu cale, după sfătuirea necredincioşilor *calemgiŭ* ce i-aŭ avut, să lege pe poslujnicĭ cu pecteluiturĭ ale Vistierieĭ... Id. Rev. III, 77 : născocitorĭ maĭ cu sémă şi din *calemgiŭ* Vistierieĭ.

2. scriitor de cancelarie, copist de biroŭ.

Cond. 1813, p. 364 : ceĭ ce se vor alege destoinicĭ şi practicoşĭ *calemgiŭ*... Fil. 28 : palatul era plin de boierĭ şi de *calemgiŭ* de tot felul... 60 : este amorezată după un *calemgiŭ* de la Vistierie ; 85 : l'a făcut vătaf de curte şi *calemgiŭ* la Postelnicie. Pann, Archir, 31 : unu dintr'înşiĭ, maĭ *calemgiŭ*, a vrut să trécă de secretar. Ghica, 52 : de pe la de alde Chiosea eşiaŭ dieci de vistierie şi *calemgiŭ*.

— kalemgi, director de cancelarie (Cant. Ist. ot. 610).

Calgà m. locţiitorul saŭ urmaşul Hanuluĭ la Tătarii din Crimeia, al căruĭ titlu era *Calga Sultan* (Cant. Ist. ot. 539).

M. Cost. 271 : într'aceiaşĭ nópte aŭ fost sosit şi órdele Hanuluĭ cu *Calga* Sultan, fratele Hanuluĭ, că Hanul rĕmăsese în Bugiac, iar oştile le pornise cu *Calga* Sultan. Amir. 144 : aŭ poruncit Împĕrăţia luĭ *Calga* Sultan, ce era la acea vreme *Calga*, să ia pe Ghica-Vodă să-l ducă la scaunul ţării muntenescĭ. Pop. 158 : viind *Calga* Sultanul cel noŭ cu mulţĭ Tătarĭ crîmlenĭ şi cu vre-o 400 de Cazacĭ asupra Bugiacliilor. Dum. 30 : se iuvi *Calgaua* cu o sémă din Turcĭ i Tătarĭ.

Var. : **Galga**

M. Cost. 11 : într'acea vreme poruncise Impĕrăţia de venia *Galga* Sultan cu Tătariĭ din Crîm... Anon. 353 : la Tighinea s'aŭ împreunat Ghica Vodă cu *Galga* Sultan cu oştĭ tătărescĭ.

— kalga, prince tartare immédiatement après le Khan (cf. Bianchi II, 500) ; pol. Galga.

cámhă f. damască.

Arch. I, 130 (doc. slav 1407) : mĕtase, *camhă*, tebencă ; III, 172 (d. 1460).

Var. (grecizată) : **camohas şi hamuha**

Fil. 215 : *camohas* de Veneţia cu fir. Tarif 1792 : catifea cu fir i *hamuha*.

— kemha, brocart d'or et d'argent, étoffe de velour ornée de broderies ; bulg. kamuha «damască», ngr. καμουχᾶς, rus. kamka, pol. kamcha ; fr. kamokas.

Vorba românéscă, figurând în douĕ aşedăminte comerciale ale Moldoveĭ cu Galiţia, vine din polonesce (cum indică şi accentul). Terminul oriental e de origină chineză.

capàn n. magazie împĕrătéscă de aprovisionare ; un logofĕt al capanuluĭ ţinea socotelile pentru grăsimea, untul, brânza şi orĭ-ce provisiune ce rîdicaŭ capanliiĭ din ţară pentru Constantinopole (Fot. III, 303) ; din aceste producte cel maĭ însemnat era grâul, de aceea Ţările române purtaŭ, în firmane şi în hatişerifurĭ, titlul de «capan împĕrătesc» saŭ de grânare ale Impĕrăţieĭ.

Ar. 210 (d. 1821) : nu face maĭ mult zaherea de cât trebuinţa. Fil. 127 : acest judeţ [Teleormanul] este un *capan* împĕrătesc nesecat ; 130 : *capanul* împĕrătesc geme de berbecĭĭ, untul mierea şi grâul Valahieĭ.

Var. : **caban**

Ur. IV, 347 (d. 1812) : din ţara Moldoveĭ se trimetea la *caban* până la 300.000 oca unt.

— kapan (litt. qui saisit, prend, attire), magasin publique, marché. V. Partea I : capangă.

capan-emini m. inspectorul capanuluĭ (Fot. II, 237).

capan-naip m. intendentul capanuluĭ (Fot. II, 237). V. naip.

capanlîŭ m. 1. negustor turc care venia în ţară să cumpere ieftin provisiunile (grâŭ, unt, miere, seŭ, cirviş) pentru îndestularea Impĕrăţieĭ şi a garnizónelor din cetăţile dunărene: aceste provisiunĭ le cumpĕraŭ dînşiĭ de la sătenĭ, cu preţul fixat de marele capan din Ţarigrad.

Doc. I, 486 (d. 1783): negustoriĭ *capanlĭi* turcĭ ce vin în Bucurescĭ; IV, 325 (d. 1792): neguţătoriĭ *capanlĭi* încă orînduiesc a ridica seul să-l dea la capan; ib. 337: *capanliĭ* sînt datorĭ de îngrijesc zaheréua cea trebuinciósă de îndestularea Ţarigraduluĭ. Ghica, 512: *capanliĭ* aŭ tăiat nartul grâuluĭ la schelele Dunăriĭ pe 6 leĭ chila şi pe 5 parale ocaua de unt şi de miere.

Var.: **cabanliŭ**

Ur. II, 128 (d. 1805): pentru vînzare la *cabanliĭ* aceĭ ce duc zaharéua ţărĭĭ de vînzare la împĕrătescul caban al Ţarigraduluĭ.

2. fig. se zice de un om cu ideĭ retrograde, partisan al vechilor obiceiurĭ: Glosarul, care singur dă acest sens figurat, pare a fi făcut o confusiune cu «caftanliŭ».

— KAPANLY, id. (lipsesce în dicţionare).

capiòldaş m. coleg în funcţiune (la Curte).

Al. T. 1587: aferim, *capioldaş!* Fil. 133: ce o să zică *capioldaşiĭ* meĭ când vor afla? 214: el se temea să o expuie vederiĭ luĭ Beizadea şi a *capioldaşilor* luĭ.

— KAP YOLDAŞY, camarade de service (particulièrment dans le service de la Cour).

Căpitan-Paşa m. mare amiral la Turcĭ, avênd rangul unuĭ Paşă cu 3 tuiurĭ şi un venit însemnat.

Nec. 389: Turciĭ aŭ pornit pre *Căpitan-Paşa* cu câte-va galióne şi cu levinţĭ, ca să apere Azacul. Vac. 264: Devletul porni pe *Căpitan-Paşa* cu armadă şi cu óste la Crit. Dion. 167: acest Domn [Mavroghene] fiind cirac al unuĭ *Căpitan-Paşa* al oştilor de pe mărĭ, fost-aŭ maĭ pre sus de cât alţĭ Domnĭ. Zil. 4: *Căpitan-Paşa*, al măriĭ stăpân şi poruncitor.

Vorba a pătruns şi în poesia nóstră istorică.

Al. 124: Era *Căpitan-Paşa*, Baş-Agaua Turcilor...

Var. (literară): **Capudan-Paşa**

Căp. 190: Mavrogheni intră maĭ întâĭ slugă la Asan-beiŭ *Capudan-Paşa*.

— KAPUDAN (KAPTAN) PAŞA, le grand amiral (d. it. capitano); ngr. καπουδαμπασᾶς.

caplàn n. şi m. 1. un fel de turban (făcut din piele de tigru), cum purta miliţia caplanilor.

Doc. I, 550 (d. 1784): un gavaz cu *caplan*.

2. un fel de miliţie turcéscă, litt. tigriĭ (sens literar).

Al. Poesiĭ I, 346: Apoĭ către ciauşiĭ cu nume de *caplanĭ*...

— KAPLAN, tigre.

căplan-poş n. piele de tigru.

Doc. I, 55 (d. 1784): căpitanĭ spătărescĭ cu sachĭ şi *caplan-poşurĭ*.

— KAPLAN POSTY, peau de tigre.

capuchehaià m. 1. representantul Domnilor romînĭ pe lângă Pórtă, care îĭ ţinea în curent cu iţele diplomaţieĭ orientale şi, în împrejurărĭ critice, întervenia cu darurĭ bogate pe lângă înalţiĭ dignitarĭ otomanĭ în favórea Domnuluĭ seŭ.

Canr. Mold. 54: Princeps Vesirio suum *capu-kiehayasi* sive residentem in aula, quem secum habet, ostendit, rogatque ut eum quoque sub sua pro-

tectione et tutela habere dignetur. Ar. 211 : prin trimitere de *capuchehaiele* pămînteni în Ţarigrad. Fot. III, 315 : lefile ce se dau la *capuchehaielele* din Constantinopole se urcă la 27000 lei pe lună. Ghica, 365 : chemă pe logofĕtul Niculaie Aristarche, pe *capuchehaia* lui Vodă Ştirbei, ca să-i serve de dragoman.

2. agentul diplomatic al Domnilor români pe lângă Paşii din cetăţile turceşci de a lungul Dunării.

Ar. 215 : tóte *capuchehaielele* serhaturilor să fie Români pămînteni, iar nu Greci. Ur. III, 230 (d. 1822) : să se dee teşcherea la *capuchehaiaua* ţării ce se află la sarhat. Fot. III, 305 : *capuchehaielele* de Brăila, Silistra, Giurgiu, Nicopole şi Vidin au câte 200 lei léfă pe lună : aceştia sînt boieri cu caftanuri şi cu ranguri, avênd fie care scutelnici după rangul seu.

3. soldat din 60-ea ortă de ieniceri ataşată la garda palatului mareluĭ-Vizir şi însărcinată să execute ordinele sale (d'Ohsson VII, 325).

Dion. 181 : au pus Vizirul pe *capichehaiaua* lui de au pus pecetea...

Var. : **capichehaia** şi **capichihaia** (şi cu pl. capichihăi)

M. Cost. 261 : era pe acele vremi Tomşa la Pórta Impĕrăţiei, pentru trebuinţa ţării, pe lângă *capichihăi* ; 356 : Ghica Vornicul care era *capichehaie* lui Ştefan-Vodă la Pórtă... N. Cost. 10 : Dumitraşco Cantacuzino ce era *capichihaiaua* lui Petriceicu-Vodă. Kog. 231 : gătindu-se Domnul [Grigorie-Vodă] de tóte câte trebuiau unui Domn, luând tuiurile şi cuca, rînduind şi *capichehaielele* în Ţarigrad. Grec. 219 : au venit veste Domnului de la *capichehaielele* de la Odriu, cum că Vizirul şi chehaiaua Viziruluĭ au căđut în urgie împĕrătéscă spre pierdare. Dion. 200 : trimiţênd Vodă Moruz jalbă cu olac grabnic la *capichehaiaua* lui la Ţarigrad. Doc. IV, 520 (d. 1794) : 400 lei pe lună *capichehaielele* de la serhaturi, 6500 *capichehaielele* de la Ţarigrad. Cron. III, 436 (d. 1822) : s'au întîlnit cu Slugerul Teodorache, *capichihaiaua* sarascheruluĭ.

— kapu kehayasy (kapu keţhudasy), résident d'un prince étranger, agents près de la Porte des princes de Moldavie, de Valachie, des patriarches grecs et arméniens Ham. ; serb. kapučehaïa, ngr. καπυκεχαγιᾶς, chargé d'affaires.

capuchehaialîc n. (şi **capichehaialîc**) postul de capuchehaia.

Drăgh. 100 : cheltuielile nemărginite făcute de Şutul cât au ţinut *capuchehaialîcul* Valahieĭ... Kog. 231 : la Ţarigrad, Stavrachi se mânca cu socrul sĕu Manoli Spătarul, nelăsând pe socrul sĕu să se amestece la *capichehaialic* ; 250 : să lipséscă Neculachi din *capichehaialîcul* Moldovei ; 256 : au scris la Stavrachi, cum că nu-l vor pămînteniĭ, ca să le fie capichehaiè şi să păzéscă *capichehaialîcul* ţării rumânescĭ. Dum. 19 : baniĭ i le luase pentru socotelĭ de *capichehaialîc*.

— kapu kehayalyk (kyayalyk), l'office d'un kapou kyaya.

capuchihaia-beiŭ m. titlu identic cu «chehaia-beiŭ».

Cron. III, 436 (d. 1822) : la Silistra boieriĭ făcênd emiclic cu *capuchihaia-beiŭ*, la 10 césurĭ au intrat în 3 şăicĭ marĭ.

capugiŭ m. portar împĕrătesc : eĭ eraŭ în numĕr de 800 şi păziaŭ cele dîntâĭ douĕ porţi ale Saraiuluĭ. Cel maĭ bĕtrân dintr'înşiĭ se numia *Schemni-Aga* (v. vorba), iar căpitenia lor era trimisă în ţările române în cas de mazilire saŭ la înaugurarea uneĭ Domniĭ nouĭ (cf. d'Ohsson VII, 33).

Fil. 346 : marele Comis cu ciauşiĭ şi *capugiiĭ* împĕrătescĭ, însoţiţĭ de călăreţi turcĭ şi românĭ. Ghica, 37 : sosia în Bucurescĭ *capugiul* ce venia să-i taie capul [luĭ Catargiŭ], fiind-că şeđuse pe scaunul Domnieĭ şése anĭ în loc de treĭ.

Var. : **capegiŭ** şi **capigiŭ**

M. Cost. 240 : mergênd Aron-Vodă la Ţarigrad, l'aŭ şi tîmpinat *capigiiĭ* împĕratescĭ, carĭ veniaŭ să-l ia den scaun, să-l ducă la Impĕrăţie. Dion. 165 : aŭ trimis de la Pórtă Impĕratul *capigiŭ* şi i-aŭ tăiat capul luĭ Grigorie-Vodă.

Căp. 291 : aŭ venit un *capigiŭ* de la Pórtă de l'aŭ chemat pe Mateiŭ-Vodă să sărute mâna Impĕratuluĭ de Domnie.

— KAPUĞY, huissier du sérail ; bulg. kapuğiïa, serb. kapigiïa.

capugi-başa m. marele şambelan, capul uşierilor Saraiuluĭ, în numĕr de vr'o 150, ceĭ maĭ mulţĭ fiĭ de Beĭ saŭ de Paşĭ. Eĭ întroduceaŭ pe ambasadoriĭ străinĭ la audienţe solemne şi lor li se încredinţaŭ sarcinile cele maĭ grele şi maĭ importante : când Pórta voià să se scape de un Domn român căduţ în disgraţie, un capugi-başa era însărcinat să-ĭ ridice viaţa.

Fil. 130 : Óre Vizirul şi *capugi-başa* vor fi găsit pre vre-unul care dă maĭ mult pentru Domnia acesteĭ ţărĭ ?

Var. : **capegi-başa** şi **capigi-başa**

M. Cost. 266 : Bogdan-Vodă, coconul Ieremieĭ-Vodă, iar în legea turcéscă s'aŭ săvîrşit ; ajunsese la Impĕrăţie de era *capigi-başa*... N. Cost. 49 : trimisese Constantin-Vodă la Pórtă cu pîră asupra boierilor şi aşa aŭ venit un *capegi-başa* cu ferman împĕrătesc, ca să-ĭ ia cu sila din ţara Muntenéscă. Nec. 204 : aŭ fost mers un *capegi-başa* de aŭ luat pre toţĭ fraţiĭ luĭ Şerban şi némul luĭ din închisóre luĭ Grigorie-Vodă din Bucurescĭ... 250 : Impĕrăţia aŭ trimis un *capegi-başa* fórte om mare şi de credinţă, să plinéscă baniĭ biruluĭ deplin de la Constantin Duca-Vodă. Cap. 291 : aŭ trimis Impĕratul *capigi-başa*, cu barat împĕrătesc, de i-aŭ dat Domnia ţăriĭ, aducêndu-ĭ caftan, buzdugan după obiceiŭ. Pop. 144 : s'aŭ trimis un *capegi-başa* să mérgă să-i ia [pe boieriĭ fugiţĭ] din Moldova şi să-ĭ aducă în fiare şi să-ĭ dea Domnuluĭ...Cond. 1693, p. 75 : un postav şaiŭ i un aţlas ce s'aŭ dat la *capegi-başa* al Hanuluĭ.

— KAPYĞY BAŞY, chambellan, capitaine d'huissiers du Sérail (d'Ohsson VII, 18) ; ngr. καπουτζίμπασης.

capugiler-bulucbaşi m. căpitan de uşierĭ aĭ Saraiuluĭ.

Dap. I, 325 (bairamlîc) : 150 leĭ luĭ *capigiler-bulucbaşi*.

— KAPIĞILER BULUKBAŞY, chef caporal des gardiens des portes du sérail Ham. V. bulucbaş.

capugilar-chehaiasi m. cel maĭ de frunte dintre capugibaşĭ : el preda jalobele presentate Sultanuluĭ, când apărea în public şi la solemnităţĭ marĭ împlinia funcţiunea unuĭ mareşal de Curte, ţinênd în mână un baston garnisit cu plăcĭ de argint (d'Ohsson VII, 17).

Cant. Mold. 59 : *kapudzilar-kiehajasi*, quem janitorum præfectum diceres...

Var. : **capegilar-chihaiesi** şi **capigilar-chihaiasi**

Amir. 115 : pe Antioh-Vodă l'aŭ mazilit şi aŭ trimis sarascheriul pe *capigilar-chihaiesi* al seŭ şi aŭ luat pe Dómna şi pe coconiĭ luĭ Antioh-Vodă de la Iaşĭ şi i-aŭ dus la Tighine şi de acolo aŭ mers la Ţarigrad. Ax. 171 : *capigilar-chihaiasi* al Veziruluĭ ce l'aŭ trimes cu caftanul de Domnie. Nec. 276 : Sarascherul aŭ trimes pe *capegilar-chihaè* a luĭ. Văc. 285 : îndată porni pe *capigilar chehaiasi* cu hatişerif la Şumla. Grec. 134 : Schimni-Aga aŭ trimis anume pe Ismail-Aga, *capegilar-chechaiasi* al Veziruluĭ, cu caftan de Domnie.

— KAPUĞILER KEHAYASI, chef des huissiers du sérail, le grand chambellan.

capu-olan m. (şi **capi-olan**) omul trimis de Domn înaintea instalării sale pe tron.

Fot. III, 252 : *capu-olanul*, ajungênd cu cea maĭ mare grabă la Bucurescĭ, merge întins la Mitropolie. Cioran, Ist. Revoluţiunii d. 1821, p. 10 : Scarlat Calimah trimise îndată *capu-olanul* séŭ. Dum. 113 : ne întîmpină un *capi-olan* al Mărieĭ Sale Alex. Ipsilant Voevod.

— KAPU O(G)LANY, les commissionaires des ambassadeurs étrangers (litt. gens de la Porte) Ham. ; serb. kapuoglan.

Cara-Bogdàn m. nume ce Turcii dedeau Moldoveĭ.

Cant. Hron. 306 : Turcii aŭ ḑis Moldoveĭ *Cara-Bogdan* de pre numele luĭ Bogdan-Vod, tatăl luĭ Dragoș-Vod.

— KARA BOGDAN, Moldavie (litt. Bogdan cel Negru, după care s'a modelat bizantinul μελανή Βογδανία) ; serb. kara-bogdanska (zemlĭa) «Moldova». V. Bogdan.

caraboià f. vitriol. V. Partea I : boià.

Tarif 1761 : *caraboia* 18 ocă 1 leŭ vechiŭ.

— KARA BOYA, fusain noir de terre (d. kara «negru» și boya «vopsea») ; serb. alb. karaboĭa «roibă», ngr. καραμπογιά.

caraburà f. un fel de stofă pentru fote.

Tarif 1761 : *carabura* halepcă testéua 13 banĭ... *carabura* saŭ fote albe, douĕ în teste, 5 banĭ.

— KARA, noir și (pers.) BURYA, tissu grossier (Rudow).

caraculàc m. blană de rîs, litt. (animal) cu urechĭ negre.

Tarif 1870 : blană de *caraculac*.

— KARA KULAK (oreille noire), karacal (lynx caracal) d. kara «negru» și kulak «ureche».

caraculac m, titlul unuĭ funcționar ataşat pe lângă marele Vizir saŭ pe lângă chehaia-beiŭ.

Cond. 1693, p. 623 : un atlaz ce aŭ dat dar luĭ Ibraim-Aga, *caraculac* al luĭ Mustafa-Paşa, serascheriul ot Bagdat. Văc. 300 : muhurdarul luĭ reiz-efendi și *caraculacul* luĭ chehaia-beiŭ...

— KARA KULAK, secrétaire du kehaya-bey (d'Ohss. VII, 175); affidé chargé d'épier les actions du premier ministre (Pavet de Courteil).

carafefiz m. voluntar turc în vremea Zavereĭ, numit ast-fel după «Carafeiz», faimos căpitan de Cârjaliĭ (Zilot, 64).

Ghica, 114 : Caravia atacă pe *carafefizĭ* cu 800 de zavergiĭ călărĭ.

Cara-Iflàc m. 1. numele turcesc al Muntenieĭ, în opoziţiune cu «Cara-Bogdan».

2. Muntén (litt. Român negru).

Cant. Hron. 307: Turcii ḑic Munténilor *Iflac*, saŭ în nume alcătuit *Cara-Iflac*, care nume macar că éste să-l tălmăcéscă Vlah Negru adecă de pre numele luĭ Negru-Vod, Domnul muntenesc, saŭ pentru căcĭ toţĭ Munténiĭ sînt maĭ negri la faţă...

Vorba revine și în cântecele istorice.

Al. 144 : Asta-ĭ Gruia Novac, Luĭ Novac *Cara-Iflac* ?

Var. : **Cara-Vlah**

Cant. Hron. 307 : alalţĭ Turcĭ proștĭ le ḑic [Munténilor] *Cara-Vlah*. M. Cost. 26 : Muntenilor Turcii *Cara-Vlah* le ḑic.

— KARA YFLAK (vulg. kara ulak, kara velah), Valaque, Valachie ; bulg. serb. kara-vlah, ngr. μαυρόβλαχος (apelativ modelat după numirea turcéscă).

Colórea négră jócă un rol simbolic în denumirile orientale de popóre : în idiomele turco-tatare, *negru* însemnéză «întunecos, neînsemnat, supus» dar și «năprasnic» (în compoziţiunĭ ca Cara-Mustafa, Cara-Gheorghe ; cf. Καραγιάννης), ba *kara* are chiar sensul de «popor» (Vámbéry, Cultur, 231).

cărăpiţĭ pl. corp de cavalerie turcéscă, compusă maĭ ales din străiniĭ aşeḑaţĭ în garnizonă pe cóstele Anatolieĭ (suprimaţĭ de Selim al II-lea).

Dasc. I, 411 : După olafanĭ ceĭ de apoĭ merg cariĭ se chiamă *cărăpiţĭ*, ce se chiamă maĭ săracĭ, cariĭ din tótă ţara turcéscă nu numaĭ Turcĭ, ci şi creştinĭ strînşĭ, de aŭ venit de bună voie să slujéscă Impĕratuluĭ.

— GUREBA (ar.), chevaliers étrangers ; ngr. (la Ham.) καρίπιδες, de unde forma românéscă «cărăpiţĭ».

carâr n. (şi **caral**) hotărîre, resoluţiune.

Doc. IV, 447 (d. 1794) : neguţitoriĭ să aducă zaherea şi din alte părţĭ, numaĭ să se dea *carar* pentru îndestularea obştesculuĭ norod. Cond. 1813, p. 396 : s'aŭ dat *caral* prin sfatu tuturor.

— KARAR (ar.), décision, conclusion ; bulg. karar «le dictum», serb. karar «equilibru». Termin din vechea terminologie juridică de origină turcéscă (§ 71).

carvasarà f. casă de vamă, biuroŭ vamal.

Amir. 111 : neguţătoriĭ turcĭ ce eraŭ la *carvasara*. Tarif 1792 : marfă orĭ-ce fel ar fi viind la *carvasara*, vameşiĭ s'aibă voie s'o descarce şi s'o preţuéscă... cărţuliile *carvasaraleĭ* să se ţie în sémă la tóte vămile. Ur. VIII, 37 (d. 1804) : 20 leĭ pe tótă luna de la *carvasaraua* vămiĭ gospod pentru făcliĭ, unt-de-lemn şi tămâie la biserică. Fil. 205 : să arăţĭ d-ta porunca acésta la vel Vameş al *carvasaraleĭ*.

Var. (românizate) : **cărvăsărie** şi **chervăsărie**

Nec. 252 : Turcii din *cărvăsărie* aŭ jăluit de jac şi de peire ce aŭ tras. Pravila Mat. Bas. 138 : nu faceţĭ casa Tatăluĭ meŭ casa de neguţătorie şi *cărvăsărie*. Arch. Ist. II, 191 (d. 1652) : pentru nisce dughene şi cu pivniţe din tîrgul Iaşuluĭ împotriva *cărvăsărieĭ* domnescĭ în uliţa ruséscă. N. Cost. 41 : altĭ voinicĭ aŭ lovit *chervăsăriea* cea turcéscă... şi aŭ jăcuit tótă *chervăsăriea* de banĭ şi de negoţ.

— KERVAN SERAY (kiarvan seray), caravansérail, hôtellerie pour les caravanes (d. kervan «caravane» şi seray «hôtellerie») : bulg. rus. pol. karavansaraj, ngr. καρβασάρης, hospitium. V. Partea I : chervan.

carvasaragiŭ m. vameş (formă analog. : cf. ghiumbrucciŭ).

N. Cost. 82 : Iordachi Vornicul aŭ îndemnat pe Turcĭĭ *carvasaragiĭ* să mérgă la Pórtă să pîréscă pre Nicolaĭ-Vodă.

casabà f. oraşel saŭ tîrg turcesc.

Kog. 216 : trimiţênd şi suret împĕrătesc de l'aŭ cetit prin tóte *casabalele* ; 267 : Vezirul s'aŭ aşedat cu şederea la o *casaba* ce se chiamă Şumla. Ist. 1715, p. 29 : într'acéstă *casaba* sînt morĭ şi cuptóre ; 42 : Gheni-Şehri este oraş, *casaba* mare, iar nu cetate. Ur. VI, 439 (d. 1774) : raielele Moldoveĭ ce vor merge la *casabale*, sate şi tîrguri ce sînt pe lângă Dunăre.

— KASABA (ar.), bourg, petite ville ; bulg. serb. kasaba, mcr. căsăbà «oraş» (kăsăbun «oraşén»), ngr. κασαμπᾶς, tîrg.

casap-başa m. (şi **hasap-başa**) starostele măcelarilor, la Turcĭ saŭ la Tătarĭ, însărcinat a cumpĕra vite în timp de războiŭ (Cant. Ist. ot. 746).

Nec. 418 : câte-va pungĭ de banĭ să dee la omul luĭ *casap-başa*, să cumpere oĭ pentru sulgeria împĕrătéscă. Cond. 1693, p. 355 : un postav şaiŭ i un atlaz ce s'aŭ dat *casap-başiĭ* al Hanuluĭ. Ist. 1715, p. 8 : poruncit-aŭ *hasap-başiĭ* de ĭ-aŭ ridicat şi i-aŭ aruncat în mare ; p. 89 : aŭ dat poruncă la *casab-başa*, ca să nu risipéscă pieile de oĭ şi de capre. Ur. III, 136 (d. 1792) : s'aŭ lăsat a se maĭ cumpĕra oĭ din Moldova prin *casap-başi* ; VI, 433 (d. 1802) : *casab-başiĭ* să nu maĭ cumpere oĭ prin ómeniĭ şi saigiĭ lor. Cron. III, 441 (d. 1822) : într'acea şi le-aŭ trimis *casap-başa* la toţĭ boieriĭ 17 mieĭ peşcheş.

— KASSAB BAŞY, intendant des bouchers, chargé de fournir la viande aux cuisines du palais et à celles du corps des janissaires (d'Ohsson VII, 196) ; bulg. kasap-başi, ngr. κασάμπασης.

casap-başlîc n. meseria şi însărcinarea luĭ casap-başa.

Dum. 113 : cu pricină de *casabaşlic* se pricinuia multe asuprele la ţara nóstră.

— KASSAB BAŞLYK, métier du kassab-başy ; ngr. κασαμπασλίκι.

cataràgĭ pl. o divisiune a vecheĭ milițiĭ pămîntene a Cazacilor ; eĭ nu primiaŭ léfă şi serviaŭ pentru simple scutirĭ de dăjdiĭ. Nicolae Mavrocordat a redus mult cetele cataragilor, iar fiul sĕŭ Constantin i-a licenţiat cu totul (Sulzer III, 253 ; Fot. III, 209). V. martalogĭ.

— cf. KATARMAK, frapper de la lance, de la javeline ; saŭ din gr. καταρράκτης, cataractele Donuluĭ, corespunzînd ast-fel rus. zaporogŭ («Cazacĭ zaporogenĭ»).

câtlîc n. lipsă, scumpete de traiŭ.

Ist. 1715, p. 91 : făcea *câtlic* şi fómete în taberă. Doc. VIII, 122 (d. 1801) : într'acele vite de zalhana metaherisesc a tăia şi oĭ, lucru care dintr'acésta se pricinuesce *câtlic* [în text greşit : *câşlic*] la carnea de óie...

— KYTLYK, manque, disette, cherté de vivres.

cavàz m. (şi **cavas**) jandarm turc, agent de poliţie.

Doc. III, 506 (d. 1787) : *cavasĭ* doĭ înainte şi înarmaţĭ. Beld. 389 : Pornesce *cavazĭ* îndată pe topciĭ a-ĭ înfrîna. Ghica, VII : la Ţarigrad nu se sperie nicĭ de *cavaşi* nicĭ de capugiĭ.

Var. : **gavaz** şi **gavas**

Doc. I, 551 (d. 1784) : un *gavaz* cu caplan. Văc. 225 : ciauşĭ, *gavaşĭ* şi altele.

— KAVAS (ar. kavvas), archer, gardes des ambassadeurs en Turquie, homme de police, gendarme ; bulg. serb. kavaz (gavaz), alb. gavas.

cavaz-başa m. slujbaşul Curţiĭ care sta în picióre afară la uşa Domnuluĭ (Fot. III, 311).

Doc. IV, 518 (d. 1785) : 8 leĭ emiclicul luĭ *cavaz-baş*.

— KAVVAZ BAŞY, le lieutenant de la garde Ham. ; serb. kavaz-başa, alb. gavaz-baş.

cazà f. district turcesc.

Ur. VI, 437 (d. 1774) : uniĭ din locuitoriĭ sarhaturilor şi a *cazalelor* Dunăriĭ carĭ... vin în pămîntul Moldoveĭ ; III, 186 (d. 1802) : când vor merge raielile Moldoveĭ la tîrgurile *cazalelor* şi satelor peste Dunăre ; 207 : *cazaua* Ismailuluĭ.

— KAZA (ar. juridiction), district gouvernée par un kaïmakam ; bulg. kaza «judeţ».

cazan-ahcesi n. dajdie ce Tătariĭ eraŭ îndatoraţĭ a plăti Turcilor (litt. banĭ de cazan saŭ de familie tătară : cf. serb. kazaniïa «caldărărit»). V. cazan şi accè.

N. Cost. 47 : după ce aŭ făcut Turciĭ pace, aŭ trimis la Tătarĭ, ca să-şĭ dea *cazan-ahcesi*.

— KAZAN AKČESY, redevance des Tartares (vorba tătărésca lipsesce în dicţionare).

cazangiŭ m. căpetenia unuĭ cazan de ieniceriĭ.

Conv. IX, 327 (d. 1769) : Cărţile care le-aŭ scris Către Ali *caza(n)giŭ* Şi la Mahmet ciorbagiŭ...

— CAZANĞY, id. (litt. chaudronnier). V. Partea I : cazan.

Cazilbàş m. poreclă dată Persanilor (litt. capete roşiĭ, fiind-că soldaţiĭ lor purtaŭ turbane roşiĭ) de Turcĭ, carĭ îĭ consideră, în calitatea lor de Şiiţĭ saŭ schismaticĭ, ca duşmanĭ aĭ adevĕrateĭ credinţe mahometane (cf. Cant. Ist. ot. 192, 193).

M. Cost. 302 : Turcii avênd şi cu *Cazilbaşii* amestecare începută pentru Bagdad saŭ Vavilonul. Id.[2] 541 : aŭ luat Sultanul Murat de la Perşi cetatea anume Revanul, care apoĭ... iar o aŭ luat *Cazilbaşii* pe séma sa. Muste, 70 : mai mers-aŭ óste turcéscă într'acest an la Agem şi aŭ mers şi 15000 de Tătarĭ şi aŭ avut mare războiŭ cu *Căzilbaşii*. Căpit. 232 : Cazeghereĭ Hanul era mare vitéz şi multe răzbóie aŭ bătut maĭ vîrtos la Perşi adecă la *Cazilbaşi*.

— KYZYL BAŞ, persan, filou (litt. tête rouge) : cf. kara kalpak (litt. căciulă négră), numele unuĭ trib turcesc din Asia centrală ; bulg. kazalbaş, serb. čezelbaş. Bulgariĭ numesc «Kazalbaş» pe locuitoriĭ din Gărlovo.

cazilbăşesce adv. după obiceiul Cazilbaşilor.

Nec. 384 : fost-aŭ dat împĕrătésa Mosculuĭ, pe tainĕ, ajutor 4000 de Moscalĭ Cazilbaşilor şi cu portul schimbat *cazilbăşesce*.

câzlar m. titlu identic cu «câzlar-aga» (în cântecele pop.).

Al. 106 : Dar eŭ, frate, mult mĕ tem De *căzlariul* din harem...

câzlar-aga m. marele eunuc al haremuluĭ imperial, care avea sub poruncile luĭ pe eunuciĭ ceĭ negriĭ şi era în acelaşĭ timp căpetenia baltagiilor. El se bucura de multă vadă şi trecere, avênd rangul unuĭ Paşă cu 3 tuiurĭ, şi prin mijlocirea sa se făceaŭ tóte daraverile între Sultan şi marele Vizir (d'Ohsson VII, 54).

M. Cost. 304 : *câzlar-aga*, care este peste tótă casa împĕrătéscă şi pre fete maĭ mare. Id.[2] 547 : Vasilie-Vod scosése domnia ţării muntenescĭ de la Impĕrăţie prin mijlocul luĭ *câzlar-aga* la Egipet...

— KYZLAR AGASI, premier eunuque du Sérail (d. kyz «fille», pl. kyzlar), l'aga des filles et le plus important des officiers du palais... il prend rang après le grand Vézir et le Moufti Barb.; serb. kizlar-aga, ngr. κιζλάραγας.

cecmeà f. un fel de basma saŭ vĕl.

Gheorg. 307 : pe mâna stângă are vel-Spatar şi o năframă ce-ĭ ḑic *cecmea*.

— ČEKMÈ, botte, caleçon (d. čekmek «tirer»); serb. čekme «un fel de platoşă de argint saŭ de alamă». Alternarea sensuluĭ între încălţăminte şi îmbrăcăminte e normală : cf. Partea I : cióreci, sucman.

celènghiŭ n. (şi **celenchiŭ**) decoraţiune militară turcéscă ce se purta pe calpac : egretă în formă de săbiuţă saŭ steguleţ avênd penele împodobite cu mărgăritare.

Ist. 1715, p. 85 : i-aŭ pus *celenghiŭ* de argint în cap, sêmn de vitejie... aceste *celenghiurĭ* sînt făcute de argint cu treĭ penişóre în chipul penelor de găină de cele maĭ marĭ şi jos, unde sînt împreunate, aŭ codişóre care o înfige în saric. Dum. 90 : Turcii morţi ţiind în mână capete de soldaţĭ, pentru ca să ia *celenghiurĭ*. Beld. 399 : De pe *celenghiŭ* îl cunósce, simţesce descoperit. Hrist. (1818) : *Celenghiurĭ*, blane, capóte, N'avea cin'să le maĭ pórte.

— ČELENK, ornement de tête en métal enrichi de pierres précieuses, sorte de panache ou d'aigrette donné autrefois comme récompense militaire Barb.; bulg. čelenki, serb. čelenka «pană de argint ca decoraţiune», alb. čelenga «insigniŭ», ngr. τζιλίγγα.

cepchèn n. (şi **cépchin**) haină boierească scurtă, asemenea dulameĭ (purtată aḑĭ şi de Armânĭ).

Drăgh. I, 89 : copiiĭ de casă purta *cépchene* galbene... Negr. I, 21 : Imbrăcat cu *cépchin* verde şi blănit tot cu samur... Ghica, 45 : în timpul luĭ

Grigorie-Vodă Ghica, pe la 1823—1824, coconaşiĭ se îmbrăca cu poturĭ, cu mintén şi cu *cepchen* ; 156 : [Coletti] un om înalt, trupeş, frumos îmbrăcat cu fustanelă, cu mintén şi cu *cepchen* alb cusut cu găitanurĭ albastre.

— ČEPKEN, pardessus à manches fendues qui se porte sur les épaules, au dessus de la veste ou capote Barb. ; bulg. čepken, mcr. cepchen «pieptar».

ceplàc a. şi m. nevoiaş, golan.

AMIR. 161 : pe El-agasi şi cu alt *ceplac* l'aŭ trămes să năzuéscă la câşla hănéscă. DRĂGH. II, 131 : unde şi unde apoĭ maĭ rĕsăria câte-un *ceplac* de ienicer pribegit din ortale.

— ČYPLAK, nu, dépouillé, pauvre.

cercliŭ m. (litt. rotat) monetă în valóre de 3 leĭ vechĭ, care circula în ţară în timpul luĭ Caragea-Vodă (Fil. 93).

— ČARKLY, muni de roues ; bulg. čarkliĭa «rotiţă de pintene».

cetal-mezil n. extrapoştă, stafetă specială (cu var. **cetalmezea** şi **cetal-menzîl**). V. menzil.

KOG. 199 : îndată capichehaia aŭ scos *cetalmezea* de aŭ dat scire luĭ Grigorie-Vodă, cum că aŭ murit tĕrzimanul. DRĂGH. I, 216 : Cantemir Dumitraşcu aŭ venit în Moldova cu mare grabă prin *cetal-menzîl* ; II, 72 : caimacamiĭ însă ajungênd la Iaşĭ cu poştă grabnică, *cetal-menzîl*, Mavrocordat aŭ găzduit la Curtea cea nouă...

— cf. ČATAL, fourchu şi MENZIL (poştă complicată ?), courrier exprès. Vorba lipsesce în dicţionare.

cetegiŭ m. căpitan de cétă, sinonim cu «cetaş».

DUM. 16 : Vezirul îmbrăcă cu blană de samur pe Ali-Beiŭ şi-l făcu *cetegi*.

— ČETEGI, soldat qui prend part à une razzia (d. četè «razzia») ; bulg. četeğiĭa.

checeà f. covor de pâslă.

REV. I, 340 (d. 1669) : o *checea* [în text : *chepcea*] naramzie turcéscă.

— KEČE, feutre, tapis ou couverture de feutre ; serb. čeča «pâslă», ngr. κετσὲς, căciulă de pâslă a ienicerilor, pol. kiecza «fustă de postav».

checeliŭ a. şi m. nume dat ienicerilor după căciula lor de pâslă în formă de mânecă, numită «checea».

FOT. III, 250 : doĭ ieniceriĭ *checeliĭ* ; 256 : un *checeliŭ* împĕrătesc.

— KEČELŬ, qui a un bonnet de feutre (d. keče «bonnet de janissaire»).

chedèr n. pagubă, prejudiciŭ.

DOC. IV, 289 (d. 1795) : li se pricinuise *cheder* şi zătignire cu luatul teschereleloŕ de la starostea. AR. 174 (d. 1821) : pe lângă *chederul* ce giurgiuveniĭ aŭ dat la cele-lalte orînduielĭ, aŭ strîns şi venitul huzmeturilor domnescĭ.

— KEDER (ar.), tort, préjudice.

chehaià m. 1. intendentul Viziruluĭ saŭ al unuĭ Paşă însărcinat cu inspecţiunea curţiĭ sale (litt. stăpânul caseĭ). V. Cant. Ist. ot. 449.

GREC. 17 : un agă al Viziruluĭ ajungênd *chehaia* Viziruluĭ, l'aŭ mazilit pe Antonie-Vodă Ruset ; 172 : viind Măria sa Constantin-Vodă la olac cu cinste şi cu alaiŭ împreună cu *chehaiaua* Serascheriuluĭ... 219 : den multă rĕutate şi nesilnicie a Viziruluĭ şi a *chehaielĭ*. POP. 156 : acest Abdula Paşa ce atuncia fusese *chehaia*. ANON. 23 : Numaĭ de cât aŭ trimis Vizirul pe *chehaiaua* luĭ cu o sémă de oştĭ turcescĭ... BĂLC. 108 : *chehaiaua* capugiilor.

2. agentul de afaceri al Domnilor românĭ, identic cu «capuchehaia».

Dion. 192: Hangerliŭ-Vodă aŭ scris la Patriarchul Ţarigraduluĭ să priméscă de la *chehaiaua* ce o are la Ţarigrad 50 de pungĭ de banĭ plocon pentru ostenéla prea-sfinţieĭ sale (încuviinţare prin blagoslovenie a văcărituluĭ).

3. căpetenie de 10 ostaşĭ, sinonim cu «ciauş» (Bălc. 674).

Nec. 312: să facă óste de Moldovenĭ până la 10000 şi maĭ bine şi să dee de tot polcovnicul câte 100 de ruble, de rotmistru câte 30 şi de *chihaĭ* şi de stegar câte 10. Cond. 1776, p. 9: treĭ zapciĭ la un stég, adică stegar, odobaşa şi *chehaia*; 78: *chehaiaua* de ciohodarĭ 10 leĭ pe lună. Doc. I, 289 (d 1783): delibaşa cu *chehaiaua* cu toţĭ ciohodariĭ.

Var.: **chihaia, chihaiŭ şi chiaia**

M. Cost. 292: cu scirea *chihaieĭ* Vizirului. Ax. 126: trimiţênd Vizirul pe *chihaia* luĭ la Împĕratul cu vestea isprăveĭ şi a biruinţeĭ ce făcuse împotriva Moscalilor; 150: după rĕdvan mergeaŭ *chehaielele* Paşilor. Cond. 1776, p. 11: de la *chihaiè* de călăraşĭ din Ţarigrad. Nec. 259: *chiaiaua* luĭ Iusuf Paşa Sarascherul de Obluciţa; 281: într'un an şi jumĕtate ce aŭ fost Domn Mihaĭ-Vodă, s'aŭ schimbat treĭ veziriĭ şi şépte *chiaiele*.

Vorba revine şi în cântecele istorice.

Teod. 485: Daca se ducea, colo la Paşa, *Chihaia* îl poftia, Ciubucul să-şĭ bea Şi cafea îĭ da Bimbaşiĭ Sava.

— KEHAYA, KYAYA (pers. kethuda «maître de la maison»), intendant, agent d'affaires (d. ket «casă» şi ḫuda «Domn»); bulg. kehaĭa (kihaĭa), serb. čehaĭa orĭ čaĭa (şi «baciŭ»), mcr. chihaiè «proprietar de oĭ», ngr. κεχαγιὰς (κιαγιὰς).

chehaia-beiŭ (şi **chihaia-beiŭ**) 1. m. loc-ţiitorul mareluĭ-Vizir, însărcinat maĭ ales cu afacerile interne şi militare, avênd rangul unuĭ Paşă cu 3 tuiurĭ (Cant. Ist. ot. 448).

Cant. Mold. 52: vesirius principatus candidatum ad aulam vocat ubi a *kiehayabeg* supremi vesirii honorifice excipiatur. Văc. 274: zorbalele aŭ rĕspuns că cer pe *chehaia-beiŭ*.

2. comandantul general al oştiriĭ turcescĭ pornită împotriva Zavergiilor din 1821.

Beld. 385: *Chihaia-beiŭ* zabet straşnic, cu dînsul nu se juca. Ghica, 6: *chehaia-beg* care şi intrase în Bucurescĭ cu oştire turcéscă.

— KYAYA BEY, lieutenant de l'aga des janissaires, ministre de l'intérieur, substitut du grand-Vézir (d'Ohsson VII, 159).

chehaia-chiatib m. secretarul ministruluĭ de interne, avea sub el 25 de chiatipĭ saŭ logofeţĭ.

Dap. I, 325 (bairamlîc): 500 leĭ luĭ *chehaia-chiatibi*.

— KYAYA KIATIBI, secrétaire du cabinet du kyayabeg Ham.

chehaialîc n. funcţiunea de chehaia.

Văc. 273: s'aŭ făcut chehaia... şi într'acéstă vreme i-aŭ dat paiaua ce o are *chehaialîcul* acum.

— KEHAYALYK, intendance.

chelèr n. 1. cămară de aprovisionare a Imperiuluĭ, cum eraŭ considerate de Turcĭ Ţările române, sinonim cu «magaza».

Dion. 194: aŭ pus şi văcărit de aŭ săracit de istov raiaua şi aŭ deşertat *chelerul* împĕrătesc. Dum. 116: pămîntul ţăriĭ rumânescĭ fiind-că este *cheler* al Împĕrăţieĭ mele... Beld. 352: *chelerul* Împĕrăţieĭ să nu-l lase de perit... 415: pĕcat să se prăpădéscă *chelerul* împĕrătesc. Ar. 208: acest pămînt al Moldoveĭ, acest *cheler* al prea puterniceĭ Împĕrăţiĭ.

2. fig. Muntenia şi Moldova.

Ar. 215 (d. 1821): toţĭ boieriĭ acestor douĕ *cheleruri* să fie slobodĭ, când vor vrea să mérgă la prea puternicul Devlet.

— KILER, cellier, garde-manger (d. κελλάριον = cellarium);

bulg. keler (kiler), serb. kiler (čiler), alb. čiler. *Chelar*, în sens de «pivnicer», vine de-a dreptul d. ngr. κελλάρης.

chelargi-başa m. marele chelar al Vizirului saŭ Hanuluĭ.

Cond. 1693, p. 75 : un postav şaiŭ i un atlaz ce s'aŭ dat la *chelargi-başa* al Hanuluĭ ; 496 : 800 tal. s'aŭ trimis la Odriŭ de s'aŭ dat la *chelargi-başa* al Vezirului.

— kilerğy başy, grand sommelier du Sultan.

cherachè f. mantie de galä împodobitä cu fir.

Gheorg. 332 : pe Beizadè, fratele Domnuluĭ, l'a îmbrăcat Paşa cu *cherachè*.

Var. : **chereche** şi **chirachè**

Kog. 224 : Hatman Costachi aŭ purtat de grijă la tóte conacele până l-aŭ trecut peste hotar, îmbrăcându-l Paşa cu blană şi deosebit *chereché* nouă, rĕmâind mulţumit de el. Ax. 160 : după aceia aŭ venit Vezirul Hanuluĭ şi aŭ îmbrăcat pe Nicolai-Vodă cu *chirache* şi peste *chirache* cu căftan fórte frumos...

— kerakè, vêtement de dessus de cérémonie à manches longues et larges fabriqué de schali d'Angora et bordé de broderies aux extrémités Ham. [d. gr. κυριακή (χλαμύς)] ; serb. čereče «un fel de pânză».

cherhaneà f. 1. fabrică de postav (cu var. **chirhana**).

Kog. 252 : Grigorie Ghica-Vodă... să facă *chirhana* adică postăvărie...

2. în special, fabrică de lumînări de seŭ şi de săpun.

Doc. I, 410 (d. 1783) : să plătéscă la *cherhanea* câte 15 baniĭ la ocă de tabac ; III, 406 (d. 1790) : lumînăria de céră albă şi alte *cherhanele* de lumînărĭ, de seŭ saŭ de săpun ; VI, 18 (d. 1797) : *cherhanéua* lumînărieĭ de céră albă este a mitoculuĭ episcopieĭ Rîmnic.

3. în Dobrogea (sub forma **chirhan**), bordeiul unde pescarul taie şi sărézä pescele.

Crăs. I, 120 : un câne de la vr'un *chirhan* urlă a pustiŭ ; II, 210 : am ajuns la *chirhanul* cel maĭ apropiat de Sulina.

— kerhanè (pers. kiarhane, litt. maison de travail), atelier, usine, fabrique, manufacture ; bulg. kerhana, serb. čerana «fabrică de săpun», mcr. chiurhanè «cărciumă», ngr. κιρχανᾶς.

cherhanagiŭ m. lucrător la o cherhanea : lumînărar şi săpunar (formaţiune analogică : cf. mungiŭ).

Doc. III, 406 (d. 1790) : să fie opriţĭ *cherhanagiiĭ* a nu maĭ lucra în tîrg.

chermeà f. pachet, balot, sinonim cu «ténc».

Tarif, 1792 : *chermele* de postav de ţară ce merg la ţara turcéscă.

— kerma, pli, plissage, plissure.

cheşchìn m. ager la minte, straşnic.

Kog. 220 : ienicer-agasi de Hotin 'ĭ prea *cheşchin* Arnăut.

— keskin («tranchant»), violent, intelligent ; bulg. keskin, serb. českin «înfocat», alb. českin «priceput».

chesedàr m. (şi **chiesadar**) 1. la Turcĭ, cassier la ministerul de finanţe.

Cond. 1693, p. 485 : 225 tal. s'aŭ dat la *chesedarul* luĭ Reiz-efendi dar.

2. în Moldova, archivarul Divanuluĭ.

Gheorg. 302 : mehtupciul, carele se chiamă şi *chiesadar*.

— kesedar, le payeur de la chancellerie d'État qui est en même temps archiviste Ham.(d. pers. kise-dar «celui qui tient la bourse»). V. Partea I: chisea.

chesedar-efendi m. (şi **chisedar-**) titlu identic cu «chesedar».

Kog. 238 : aŭ făcut un ferman scoţênd şi un bumbaşir pe un *chisedar-efendi*.

cheşf n. (şi **chefş**) expertisă, preţuire legală, devis.

Cond. 1693, p. 164: 800 tal. s'aŭ dat la cheltuiala Cladoveĭ, când s'aŭ făcut *cheşf* pentru lucrul ce aŭ lucrat ţara acolo. Doc. II, 270 (d. 1792): cu meşteriĭ zidariĭ aŭ făcut *chefşul* coprinḑênd cheltuială tal. 689; IV, 392 (d. 1794): mi-aĭ poruncit, Măria ta, ca să fac un *chefş* de o cam dată acum, ca să se vaḑă ce stricăciune are.

— keşf (ar. action de découvrir), évaluation d'une propriété, enquête; serb. čefş «descoperire, autopsie».

chiar n. câştig, profit.

Doc. IV, 254 (d. 1794): ceia ce cumpĕră pentru *chiarul* şi negustoria lor.

— kiar (pers.), profit, avantage, gain; bulg. kiar «simbria vieruluĭ», serb. ćar «negoţ, câştig».

chiatìp m. scriitor, secretar (turc).

Cond. 1693, p. 254: 500 tal. s'aŭ trimis luĭ Hamza, *chiatip* al Viziruluĭ dar. Cron. III, 437: aŭ rînduit pe un *chiatip* al Mărieĭ sale, anume Ata-Efendi.

— kiatib (ar.), écrivain, scribe; bulg. kitip(in), alb. sĕrb. čatip. V. chitap.

chinàp n. frînghie, ştréng.

Doc. I, 275 (d. 1783): cherestéua şi celelalte trebuincióse, adică *chinapurĭ* şi funiĭ.

— kinab, corde de chanvre (d. ar. kunneb «chanvre»).

chinargiŭ m. pescar.

Ur. XXII, 308 (d. 1826): ómenĭ rînduiţĭ pentru trebuinţa carvasaraliĭ Iaşuluĭ, adică şése cantaragiĭ şi şése *chinargiĭ*.

— kenarġy, pêcheur qui pêche sur le bord de la mer (d. kenar «bord»). V. Partea I: chenar.

chitàp n. scrisóre oficială, act autentic.

Dum. 99: daŭ Viziruluĭ un arzihal după *chitap* aşa scriind... Ur. III, 234 (d. 1822): s'aŭ rînduit să mérgă împreună cu tine în slujba *chitapuluĭ*.

— kitab (ar.), écrit, lettre, document; écriture sainte; bulg. kitip «carte», serb. ćitap «cartea sfîntă (Biblia, Coranul)».

chiuciuc-imbrohor m. (şi **cuciuc-**) al doilea mare Comis al Sultanuluĭ, care inspecta grajdurile cele micĭ, destinate pentru caiĭ ofiţerilor Curţiĭ.

M. Cosr. 89: chemându-se Hanul Devlet-Ghereĭ prin *cuciuc-imbrohorul* la Pórtă... Nec. 267: cu prietenul seŭ, cu Cerchez Mehmet Paşa, cu *cuciuc-imbrohor*, musaipul Împĕratuluĭ.

Acest titlu turcesc e tradus şi prin **imbroborul cel mic**.

Anon. 168: aŭ trimis Împĕratul Sultan Mustafa pe *imbrohorul cel mic* luĭ Constantin-Vodă Brâncovénul, să-l ridice, să-l aducă la Odriŭ unde era Împĕratul.

— küčük miraḫor, le second grand écuyer (d'Ohsson VII, 17). V. imbrohor.

chiuciuc-teschereġiŭ m. al doilea secretar al Divanuluĭ.

Dap. I, 325 (bairamlîc): 300 leĭ luĭ *chiuciuc-teschereġi*.

— küčük teskereğı, le second maître des requêtes.

chiùrciŭ m. blană, cojoc.

Doc. III, 512 (d. 1787): un *chiurciŭ* postav de ţară.

— kürk, pelisse; bulg. kurka «cojoc», serb. čurak (čurčiĭa) «cojocar».

chiurci-başa m. 1. (la Turcĭ) blănarul Saraiuluĭ.

Nec. 362: Manolache, *chiurci-başa* împĕrătesc.

2. (la Romănĭ) starostele cojocarilor subţiriĭ (şi **chirci-başa**).

Cond. 1776, p. 16: afară de *chirci-başa*, de tĕrzi-başa... Doc. I, 442 (d. 1785): rufetul işlicarilor să fie osebit de brésla blănarilor întru tóte şi întru nimic să n'aibă a face *chiurci-başa* al cojocarilor cu dînşii; IV, 474 (d. 1794): să se facă fóie de *chiurci-başi* pentru câţi se află într'acea vreme la meşteşugul şi negustoria acésta a blănarilor adecă a cojocarilor subţirĭ.

— KÜRKČI BAŞY, chef des pelletiers; serb. čurčibaşa.

chiurecciŭ m. vîslaş, lopătar.

Cond. 1693, p. 286: s'aŭ dat la Căpitan-Paşa de Dunăre... pentru *chiurecciĭ* i meşteriĭ de la ustuacic i burazane; 341: 870 tal. s'aŭ dat la caicciĭ, însă *chiurecciilor* lude 54 po tal. 10... 387: cheltuiala căpitanilor şi a *chiurecciilor* de la caice domnescĭ care umblă pe Dunăre...

— KÜREKČI, rameur, galérien.

chivirgìc n. cea maĭ bună calitate de oĭ din ţară ce se ridica de negustoriĭ grecĭ pentru trebuinţa bucătărieĭ împĕrătescĭ din Ţarigrad: carnea acestor oĭ era excelentă.

Cant. Mold. 30: quotannis istarum ovium (Turcis *kyvirdzik* dictarum) plus quam LX millia per Graecos mercatores Constantinopolim pro sultani culina adducuntur.

— KYVYRĞYK (litt. crépu), mouton à courte queue et à laine crépue dont la viande est excellente et très saine.

ciadîr n. cort militar.

Dum. 97: tunurĭ şi *ciadîrurile* le aŭ fost lăsat cu ordiea. Doc. III, 222, (d. 1788): spărgêndu-ie ordiea peste 200 de *ciadîrurĭ* le-aŭ tăiat. Boliac, Poesiĭ 6: Şi pe un Paşă singur îl strică (Pandurul), Il ia cu lancea de sub *ciadîr*.

— ČADYR (pers.), tente; mcr. bulg. serb. čadir, ngr. τσαντήρι, tente. Din forma persană paralelă ŞATR derivă românesce (prin mijlocirea vsl. şatĭrŭ) *şatră*, cort (maĭ ales de ţigani). V. Partea I: ciadîriŭ.

ciamaşir-aga m. slujbaş al haremuluĭ care îngrijia de spĕlatul rufelor Saraiuluĭ.

Ghica, 378: Husrev-Paşa l'a făcut *ciamaşir-aga*.

— ČAMAŞYR AGASY, préposé à l'entretien de la lingerie.

ciamaşir-başa m. (şi **giamaşir-başa**) slujbaş domnesc care purta grijă de rufăria Curţiĭ.

Fot. II!, 311: *giamaşir-başa* primesce câte 20 leĭ pe lună.

ciamaşirgiŭ m. (şi **şamasirgiŭ**) titlu identic cu «ciamaşir-başa» (Fot. III, 290).

— ČAMAŞYRĞY, gardien du linge Ham. (d. čamaşyr «linge»).

ciarcagiŭ m. soldat din avan-gardă.

Dum. 88: se întîmpină cu Turcĭ 500 *ciarcagiĭ*. Beld. 375: Salih-paşa *ciarcagiul* avan-gvardia purta.

— ČARKAĞY, escarmoucheur; serb. čarkağiïa «avanpost».

ciarcagi-başa m. căpetenia ciarcagiilor.

Ist. 1715, p. 53: aŭ trimis *ciarcagi-başa* limbă pe un franţuz; 63: *ciarcagi-başa* păzia boazul ce merge către Anapole.

— ČARKAĞY BAŞY, commandant des voltigeurs Ham.

ciarşìt m. spion.

Ist. 1715, p. 54: un *ciarşit* sclavon... trimis să vadă câtă óste este. Doc. III, 205 (d. 1788): vrăjmaşiĭ nemţĭ aŭ trimis *ciarşit* cu cărţi frâncescĭ.

— ČAŞYD, espion (cu epentesa unuĭ *r*: cf. § 21).

ciaşitlîc n. spionaj.

Hrist. (1818): Saŭ să facă *ciaşitlicurĭ* şi alte multe hainlîcurĭ.

— ČAŞYTLYK, espionnage, réconnaissance (militaire).

ciatmà f. un fel de catifea brodată ce se fabrica la Scutari.

Arch. ist. I, 40 (d. 1557): caftane de *ciatma*. Cuv. I, 198 (d. 1588): două zăvéze de *ciatma*, roşiĭ şi cu rotele de fir şi două póle de *ciatma*, roşiĭ.

— Čatma, tissu de soie pour tapis et coussins Barb.

ciauş-başa m. căpetenia ciauşilor, care purta grijă şi de captiviĭ Statuluĭ; el reunia în persóna sa diferite oficiĭ: ministru al poliţieĭ, întroducetor de ambasadorĭ şi mareşal de Curte, având sub dînsul 630 de ciauşĭ (d'Ohsson VII, 166). La noĭ vătavul de aprozĭ al Divanuluĭ avea o sarcină analogă (Cant. Mold. 85).

Ist. 1715, p. 13: *ciauş-başa* cu capigiler-chehaiesi ieŭ sangiacul de-l duc înaintea Impĕratuluĭ... Ax. 123: aŭ poruncit luĭ *ciauş-başa*, ca să mérgă fără de veste la Nicolaĭ-Vodă; 161: aŭ venit *ciauş-başa* de la Impĕrăţie cu ferman... Amir. 103: Vezirul şi *ciauş-başa* fiindu-i prieten, l-aŭ scos din primejdie pe [Duca-Vodă]. Dion. 200: patru agale marĭ cu odobaşĭ şi *ciauş-başĭ* cu bairactarĭ.

ciauş-baş-aga m. titlu identic cu «ciauş-başa».

Dap. I, 325 (bairamlîc): 750 leĭ luĭ *ciauş-baş-aga*.

ciauş-baş-chiesadar m. locotenentul luĭ ciauş-baş (Fot. III, 243).

— Čauş baş kesedari, payeur du maréchal de la Cour Ham.

clauşlar-chiatip m. logofĕtul ciauşilor însărcinat cu dosarul afacerilor remise de marele Vizir tribunalelor.

Dap. I, 325 (bairamlîc): 75 leĭ luĭ *ciauşlar-chiatip*.

— Čauşler kiatibi, secrétaire des tschaouschs Ham.

ciauşlar-colauz m. căpitan de ciauşĭ (Fot. III, 243). V. călăuz-ciauş.

ciauşlar-doagisi m. ciauşul însărcinat să rostéscă alcâşul cu care ciauşiĭ primiaŭ pe marele Vizir la intrarea luĭ în palat.

Fot. III, 243: *ciauşlar-doagisi* cu alaiŭ-ciauşlarilor seĭ.

— Čauşlar du'ağı, tschaousch-félicitateur Ham. XVII, 46; duağı čauş, huissier chargé d'adresser l'acclamation au grand-Vézir Barb.

ciauşlar-emini m. ofiţer de ciauşĭ în serviciul tribunaluluĭ de lângă marele Vizir.

Cant. Mold. 54: primi præcedunt czauszi... cum *czauslar-emini*, sive suo præfecto. Ax. 127: aŭ poftit să-l rînduiască la *ciauşlar-emini*, fiindu-i casa aprópe de saraiul luĭ Nicolaĭ-Vodă. Kog. 269: aŭ trimis pre ienicer-efendi şi pre *ciauşlar-emini*...

— Čauşlar emini, officier chargé de transmettre les ordres du čauş-başy Barb.

cicudiŭ a. de colórea roşu-deschis (litt. ca zizifa).

Rev. II, 340 (f. de z. 1817): o boiama *cicudie* cu bibiluri de sîrmă.

— Čigde, jugube rouge; ngr. τζικουδία, térébinthe.

ciftè n. pereche de cherestele.

Cond. 1776, p. 68: doĭ banĭ de tot *ciftè* dulap ce vine pe Siret.

— Čifte, une pair de; alb. bulg. serb. čifte, ngr. τζιφτέ.

cifte-caic n. (şi **cefte-caic**) fes în formă de caic («cu doĭ lopătarĭ»), purtat înainte de cocóne.

Papaz. 92: fes roşu cu ciucurĭ de mĕtase albastră numit *cefte-caic*.

— Čifte kayiki, caïque à une paire (de rameurs); ngr. τζιφτὲ καΐκι. Despre coafurele cocónelor (§ 80).

cifte tatar m. pereche de curieri.

Văc. 300 : îndată se purceseră *cifte-tatari* la Ţarigrad cu însciinţare...

ciftilìc n. moşie, arendă, vilă.

Ur. III, 185 (d. 1802) : nu este iertat a avea în pămîntul Moldoveĭ negu-ţătorĭ otomanĭ *ciftilicurĭ*. Cond. 1802, p. 311 : vitele ce sînt la *ciftilicul* Mangalieĭ să se oprească de acum înainte a nu le pasce în ţară...

Var. : **ceftelîc, ceftlîc, ceflic, ciftilic, ciftlic** şi **ciflic**

Cron. III, 440 : un *ceftelic* ce avea reiz-efendi depărtat de liman... Por. 154 : să-l ducă la Stambul la *ceftlicul* luĭ, carele este aprópe de Odriŭ... Văc. 255 : un loc afară din Odriŭ pentru *cifflic*. Dion. 164 : oştile muscălescĭ aŭ stricat [Turcilor] tóte *ceflicurile*. Zil. 28 : trecea peste Dunăre prin *ceflicurile* Vidiniilor... Dum. 22 : coşările saŭ cum cum ḑic Turcii *ciflicurile*... 112 : să nu aibă case, prăvăliĭ, *ciflicurĭ*, morĭ... Ghica, 363 : moşiile din Tesalia... şi un mic *cifflic* lângă Silivria.

— Ciftlik (čiflik), ferme, maison de campagne, métairie ; bulg. čiftlik (čiflik) «moşie», serb. čifluk (čiflik) «sat», alb. čiflik «vilă», mcr. cioflic «moşie», ngr. τζιφτλίκι.

cìnghe f. harpă.

Varlam, Invĕţătură 1643 (Hasdeŭ, Cuv. Supl. LXXXVI) : toţĭ ceia ce glăsiiă cu *cinghiĭ* şi cu fluere.

— Čenk (pers.), sorte de harpe (litt. courbé, crochu).

Existenţa vorbeĭ într'un text religios exclude o imediată derivaţiune turcéscă : o formă sêrbéscă (cf. cinghésă) a servit aci ca intermediar.

cinghésă f. (şi **cinghirésă**) cântăréţă din harpă.

Indrept. legiĭ 1652 : aŭ ţopană, aŭ *cinghésă*. Cuv. I, 273 (d. 1630) : *cinghirése*, jucătóre.

— Čengi, joueur ou joueuse de harpe, danseur on danseuse publique (d. čenk «harpe») ; serb. čengiïa «jucătóre».

ciohodar-aga m. intendentul garderobeĭ imperiale, care păstra mantaua Sultanuluĭ şi-ĭ trăgea în Saraiŭ papuciĭ ; la ḑile mari, urma după Sultan şi arunca parale mĕrunte poporuluĭ (Cant. Ist. ot. 633).

Ax. 132: musaipiĭ Impĕratuluĭ, silihtar-aga, *ciohodar-aga* şi rechiptar-aga.

— Čohodar aga, maître de la garderobe du Sultan (d'Ohsson VII, 35). V. Partea I : ciohodar.

ciohodar-başa m. titlu identic cu «baş-ciohodar».

Conv. X, 78 : caftangi-başa, *ciohodar-başa*...

cioiàn n toiag ce purtaŭ ciauşiĭ domnescĭ.

Gheorg. 306 : înaintea izbaşeĭ ciauşiĭ cu *cioianele* lor a mână.

Var. (grecizată) : **ţuian**

Bauer, 297 : vingt itzoglans ou pages avec deux tchaouchs leurs chefs, qui portent des *tzoiens* ou bâtons d'argent. Fot. III, 257 : alaiŭ-ciauşlarĭĭ ţin în mână, ridicate în sus, nisce cârje micĭ cu clopoţeĭ aurĭĭ şi lănţişóre de argint care se chiamă *ţuiene*.

— Čö[g]ian (čevkian), bâton recourbé, crosse : les chiaoux qui servent le Premier-Vézir et le Beglerbey couvrent leur bâton d'argent et les Turcs l'appellent *čögian* (Ricault, 464).

ciorbagiŭ m. 1. odinióră în Turcia, comandantul unuĭ regiment de ieniceri (litt. împărţitor de supă) ; printr'un simbolism oriental, gradele în miliţia ienicerilor s'aŭ luat din sfera ocupaţiunilor culinare (V. Partea I : ienicer).

N. Cost. 25 : ienicer-aga aŭ strîns *ciorbagiĭ*... Ax. 148 : aŭ poruncit Paşa de s'aŭ strîns toţĭ *ciorbagiĭ* şi ieniceriĭ şi tótă óstea. Grec. 339 : ienicer-aga cu 80 de *ciorbagiĭ* şi cu tot oşténul ienicerilor... Ist. 1715, p. 16 : *ciorbagiĭ* îmbrăcaţĭ toţĭ în za cu pavĕză. Fot. III, 243 : *ciorbagiul* ortaleĭ...

2. (aḑĭ în Turcia) primar de sat.

Ghica, 412 : să trimetem jandarmĭ să ne aducă pe *ciorbagiĭ*.

— ČORBAĞY, autrefois le colonel d'un régiment des janissaires ; auj. notable, maire de village chargé de recevoir et de nourir les étrangers (litt. qui fait ou distribue la soupe, mangeur de soupe, c'est-à-dire homme riche) ; bulg. čorbaǧiĭa «notabil, ţăran chiabur», serb. čorbaǧiĭa «notabil, patron», ung. csorbadsia (csömbördsi) «colonel de ieniceri».

ciribàş m. vătaf de ţiganĭ (Kreuchely, ap. Hurmuzachi X, 323), sinonim cu «bulubaş».

— ČERI BAŞY, chef de troupe ; chef d'un campement de bohémiens (d. čeri «milice»).

ciulùc m. loc deşert, pustietate.

M. Cost. 274 : aŭ stătut taběra leşéscă la un părîŭ... orĭ la o vale ce se ḑice Rĕchita, orĭ la vre-un *ciuluc*...

— ČÖLLÜK, désert, plaine aride.

colgiŭ perceptor de bir (la Turcĭ).

Dion. 230 : acele agale luând tótă stăpânirea, aŭ orînduit *colgiĭ* şi subaşĭ, adică ca nisce zapciĭ şi polcovniceĭ, însă turcĭ, să umble prin ţară să scóţă dăjdiile de la raiele. Ur. III, 187 (d. 1802) : ómeniĭ haracciilor şi a *colgiĭlor*, cu drept cuvînt că caută ómenĭ străinĭ, să nu intre în pămîntul Moldoveĭ.

— KOLĞI, collecteur, gendarme qui garde les routes.

corsàc m. blană de vulpe.

Tarif 1761 : *corsac* blană 220 banĭ.. *corsacĭ* de 7 un leŭ.

— KORSAK, renard de Tartarie, corsac ; pol. rus. korsak «un fel de vulpe». Vorba e tătăréscă.

coş n. cétă de Tătarĭ şi cortul ce adăpostia ca o taběră.

M. Cost. 262 : pline eraŭ luncile de ţăranĭ şi *coşurile* Tătarilor eraŭ peste Prut ; 303 : Hanul aŭ purces cu *coşurile* sale spre ţara leşéscă ; 320 : Calga Sultanul singur cu *coşurile* şi Hmil Hmatmanul cu taběra de la Soroca direpţ aŭ tras la Ţutora. Muste, 61 : Tătariĭ s'aŭ întors la *coşul* lor în Ciric cu vr'o 50 de catane robiţĭ...

— KOŞ, troupe, lieu de station, camp, maison, tente ; rus. rut. koş, pol. kosz «taběră tătăréscă». Vorba vine direct de la Tătariĭ Nogaĭ.

Crîm n. numele archaic (şi popular) al Crimeiĭ.

a. la vechiĭ cronicarĭ :

Muste, 27 : Hanul aŭ venit din *Crîm*. Căp. 108 : Sultan Mehmet aŭ luat *Crimul*, carele şi Cafa se numesce. Dion. 165 : aŭ rĕmas *Crimul*, adică ţara tătăréscă, jumĕtate supt stăpânirea Muscalilor.

b. în cântecele istorice (din Moldova) :

Al. 78 : Bugiacul pe jumĕtate şi *Crimul* a treia parte.

Var. (literară) : **Cărîm**

Văc. 278 : îl făcu Han *Cărîmului*.

— KRYM, Crimée.

Crîmgher m. (saŭ **Kirim-Ghereĭ**) principe tătar din Crimeia. V. Ghereĭ.

Dum. 15 : aduse şi pe surgunitul *Crîm-Ghereĭ* ot Rodos şi-l făcu iar Han.

Stam. 98 : Acest Han, cel maĭ cumplit din *Crîmgherĭi* ceĭ vestiţĭ... Văc. 277 : *Kirim-Gherei* ce atuncĭ era serascher-sultan...

Crîmlén a. şi m. din Crimeia (cf. Bugiacliŭ).

cubeà f. (şi **cumbea**) cupolă, turn boltit.

Kog. 198 : în ţilele luĭ (Grigorie Ghica) s'aŭ făcut ş'un cutremur mare..., aŭ căḑut tóte *cubelele* mânăstiriĭ [Golia] peste meşteriĭ ungurĭ şi aŭ omorît dintr'înşiĭ. Ist. 1715, p. 56 : mânăstire frumósă cu *cubele*, cu stîlpĭ de marmură. Cant. Mold. 58 : interior fornix, *cubbe* dictus. Id. Div. 93 : vîrful aceluĭ rătund sclip saŭ *cumbea*.

— kubbe, kumbe (ar.), coupole, dôme ; bulg. serb. kubè «turlă», alb. kubè «boltă», mcr. cubèe «cameră», ngr. κουμπὲς. De aceiaşĭ origină : sp. (al)coba, it. alcova, fr. alcôve.

cubùr n. un fel de haină boierească.

Gheorg. 332 : pe Divan-Efendi l'a îmbrăcat Paşa cu *cubur* cu sîngép, iară pe Vel-Postelnic l'a îmbrăcat cu *cubur* cu cacom...

Var.: **cobur** şi **cumbur**

Doc. III, 613 (d. 1787) : contoşul saŭ *coburul* blănit din noŭ. For. III, 286 : iarna boierii pórtă conteşe de samur şi tómna *cumbururĭ* de sîngép.

— kubur (étui, fourreau), fig. étroit, serré (haină strîmtă ?) V. Partea I : cubur.

cuiungiŭ m. meşter aurar, argintar.

Doc. III, 65 (d. 1788) : poruncim tuturor *cuiungiilor* din Bucurescĭ să-l cunósceţĭ de *cuiungi-başă* şi proestos al vostru.

— kuyumğy, orfèvre ; bulg. serb. kuĭumğiĭa, ngr. κουγιουμτζής.

cuiungeresc a. ce ţine de cuiungiŭ.

Doc. II, 177 (d. 1775) : tótă brésla *cuiungerească* din Bucurescĭ s'aibă a-şĭ lua cuvenitul adet, adică de la tot pescarul de sărătură câte banĭ 50 şi oca 1 pesce sărat pe an.

cuiungi-başa m. (şi **cuingi-başa**) starostele argintarilor.

Cond. 1776, p. 16 : afară de tĕrzi-başa şi afară de *cuingibaşa*... Doc. III, 85 (d. 1788) : l'aŭ făcut *cuiungi-başa* peste toţĭ cuiungiiĭ din Bucurescĭ.

— kuyumğy başy, premier orfèvre du Sultan.

culchehaià m. locţiitor luĭ ienicer-agasi, care purta grijă de tot ce privia infanteria turcéscă (Cant. Ist. ot. 472).

Grec. 339 : ienicer-aga cu *culchehaia* şi cu zagargi-başa. Ur. III, 127 (d. 1781) : arătâm înălţimiĭ tale acel ce maĭ înainte aŭ fost agă a Benderiuluĭ *culchihaiasi* [în text greşit : *culnihaiasi*] Mustafa-Aga...

— kulkehaya, intendant du corps des janissaires.

Cùle f. numele turcesc al Turnuluĭ, vechiul nume al jud. Turnu-Severin.

Cond. 1802, p. 315 : în părţile Giurgiuvoluĭ i Braileĭ şi *Cule*... Văc. 249 : Nighepol (Nicopoli) i *Cule* muhafiz.

— kùlle (ar.), tour (traducerea numeluĭ Turnu).

culùc n. corp de gardă, sinonim cu «caraul».

M. Cosr. 20 : ca şi ieniceriĭ cum sînt acum la Turcĭ, la Rîm pretorienii, adecă pedestrime de Divan le ţicea, cum la Turcĭ *culucurĭ*... Nec. 249 : Pîrî-l şi Caraiman-Paşa din Cameniţa şi cu tot *culucul* Cameniţeĭ, că-ĭ lipsită cetatea de bucate. Beld. 358 : Strejile lipsite tóte, la *culuce* nime nu-ĭ.

— kulluk, garde, corps de garde, officier subalterne chez les janissaires ; bulg. serb. kuluk «străjer» (serb. şi «clacă»), alb. kuluk «sentinelă». V. Partea I : culucciŭ.

cumbarà f. bombă mare, obuz.

N. Cost. 107 : granatarĭ carĭ pórtă la sine *cumbarale* de cele micĭ cu feştilă, de aruncă din mâinĭ... Ax. 149 : ieniceriĭ cum s'aŭ strîns la un loc,

îndată aŭ sloboḑit câte-va tunurĭ şi aŭ aruncat şi *cumbarale*; 155: Turcii l'aŭ încongiurat în casă şi-l băteaŭ cu pusce şi cu *cumbarale* ca pre un duşman... Nec. 265: pe Nistru cu podurile aŭ pus *cumbarale* şi glonţurile cele de pusce... Ist. 1715, p. 29: scot piatră dintr'aceştĭ munţĭ de fac *cumbarale*... Dum. 93: aşa se îmbiă uniĭ cu alţiĭ din tunurĭ şi din *cumbarale*...

Var.: **combara** şi **gumbara**

Nec. 297: aŭ făcut meşteşug cu nisce *combarale* cu otravă, care ţinea o *combara* 50 pungĭ de banĭ cheltuială. Dion. 199: cu tunurĭ marĭ, cu gephănale şi cu avantop cu *gumbărale*, să arunce în cetate.

— KUMBARA, bombe; bulg. kombara, serb. kumbara, ngr. κουμπαρᾶς, tirelire. V. Partea I: bumbara.

cumbaragiŭ m. (şi **bumbaragiŭ**) tunar, grenadir.

N. Cost. 65: *bumbaragiiĭ* şi ucenicii lor.

— KUMBARAĞY, bombardier.

cumbaragi-başa m. căpetenia tunarilor (la Turcĭ).

Cond. 1693, p. 214: s'aŭ dat la Mehmet-Aga *cumbaragi-başa* darul luĭ. Ist. 1715, p. 62: aŭ chemat pe *cumbaragi-başa* să facă gătire de războiŭ. Grec. 325: un agă ce era *cumbaragi-başă* împĕrătesc.

— KUMBARAĞY BAŞY, chef de bombardiers.

curbàn n. (şi **corban**) victimă, jertfă.

Cant. Div. 151: ca pre aur în cuptoriŭ i-a ispitit şi ca jertfitul *curban* aŭ luat pre dînşiĭ. Conv. IX, 331 (d. 1730, despre mórtea luĭ Brâncovénu): S'aŭ făcut acest *corban* In vreme de ramazan... Dum. 66: măcelariĭ tăiară doĭ berbecĭ în capul poduluĭ în chip de *curban*, pre obiceiul Turcilor, dĕ bună venire.

— KURBAN (ar.), sacrifice, offrande; bulg. kurban (korban), alb. serb. kurban, mcr. curbane «jertfă», ngr. κουρμπάνι.

curban-bairam n. micul bairam, serbat 70 de ḑile după bairamul propriŭ ḑis, numit «serbătórea sacrificiuluĭ» în amintirea jertfeĭ luĭ Avram: până astă-ḑi, în Turcia, fie-care părinte de familie jertfesce cu acéstă ocasiune un miel saŭ alt animal, ale căruĭ rĕmăşiţe se împart săracilor.

Văc. 248: cred că jertva cea din poruncă nu era să se facă luĭ Isaac, ci luĭ Imail din care se trage Moamet, şi acésta este pricina *curban-bairamului* şi fiesceşi-ce Musulman este dator să junghie berbece la acéstă ḑi, urmând luĭ Avraam.

— KURBAN BAYRAMY, fête du sacrifice, fête religieuse des Musulmans. V. bairam.

curugiŭ m. soldat invalid turc, veteran scutit de a merge la războiŭ.

M. Cost. 20: slujitorĭ bĕtrânĭ oturacĭ, *curugiĭ* şi timarioţĭ...

— KORUĞY, soldat vétéran laissé en garnison avec sa solde et exempt d'aller à la guerre (litt. garde forestier: d. koru «bosquet»).

D

Dalcălàcĭ m. pl. un fel de voluntarĭ turcĭ întrebuinţaţĭ la operaţiunile militare cele maĭ periculóse (litt. sabie lungă).

Vac. 281: întîmpinându-se oştile, aŭ năvălit *dalcălacĭĭ* turcĭ cu multă vitejie asupra Muscalilor. Dum. 27: atuncĭ Vizirul porunci osebiteĭ pedestrime ce-i avea *dalcălacĭ*... 98: săbiĭ cu pecetea nouluĭ Sultan într'adins trimise pentru *dalcălacĭ* saŭ iniceri desnădăjduiţĭ.

— DAL KYLYČ «plonge-sabre», surnom qu'on donnait à des compagnies d'élite qui en temps de guerre étaient employés aux opérations les plus périlleuses Barb.; serb. dalkilič.

dangalàc a. şi m. (şi **dancalic**) vagabond.

HRIST. (1818): Manafĭ, Arapĭ, Anatolenĭ, *Dancalicĭ* şi Giurgiuvenĭ... DRĂGH. I, 56: înfrînarea *dangalacilor* (Turcĭ fără căpĕtâiŭ) ce se revĕrsa necontenit din sarhaturĭ...

— DANGALAK, rustre, lourdaud.

darai n. un fel de taftă.

TARIF 1761: *darai* turcéscă cotul 5 banĭ, *darai* leşéscă de 14 coţĭ 1 leŭ.

— DARAYI, espèce de taffetas; pol. daraj, id.

darât n. ceremonial.

DRĂGH. I, 103: nu după multă vreme s'a modificat *daratul* acesta al Domnieĭ; II, 59: înjghebând tot *daratul* Curţiĭ după obiceiul celor vechĭ.

— DARAT (pers.), pompe, magnificence.

davà f. proces, judecată.

AMIR. 173: tóte gâlcevele şi *davalele* Tătarilor, cu câte se acolisiaŭ eĭ de Moldovenĭ...; 176: toţĭ Mîrzaciĭ şi Tătarĭĭ, cu mic cu mare, părăsindu-se de tótă *davaua* şi pricea ce aŭ cu Moldovenĭĭ. DION. 181: aŭ făcut Dómna luĭ Mavrogheni *dava* la Impĕratul... DUM. 112: s'aibă întărire nestrămutată hotărîrea Domnuluĭ fără de a se maĭ face apelaţie la *davalele* creştinilor ĭ ale turcilor. DOC. IV, 240 (d. 1793): pentru *davaua* d-sale ce aŭ făcut asupra cămărăşuluĭ... COND. 1802, p. 309: pentru acest fel de mincinóse *davale* şi pîrĭ...

— DA'VA (ar.), réclamation, procès, querelle; alb. bulg. serb. dava, ngr. νταβάς, différend.

davagilîc n. învinuire, pîră.

ZIL. Rev. III, 88: după *davagilicul* ce aŭ făcut elciul rosesc la Pórtă.

— DA'VAĞYLYK, action de plaider, état de plaideur.

davagiŭ m. (şi **dovagiŭ**) acusator.

DOC. III, 367 (d. 1790): după arătarea d-v. n'aŭ pe nimenĭ *dovagiŭ*; II, 212 (d. 1792): *davagiĭĭ* s'aŭ arătat atuncĭ faţă de Divan. GHEORG. 327: unĭĭ din Domnĭ eraŭ obicĭnuiţĭ, până nu eraŭ amîndouĕ părţile *dovagiĭ*, ce se pîraŭ, faţă, se da poruncă pe unul singur la Divan să nu-l scóţă.

— DA'VAĞY, plaignant, demandeur en justice; bulg. serb. davağiïa, ngr. νταβατζής.

davèt n. poftire, invitaţiune oficială.

VĂC. 277: Vizirul merse la Sultan Mustafa III... şi-i făcu *davet* de ghiuluş. CRON. III, 448: Sâmbăta le-aŭ făcut *davetul*, ca să mérgă. DRĂGH. II, 192: cum aŭ dat ocârmuirea, aŭ şi venit *davetul* Domnieĭ prin o carte vizirială.

— DA'VET (ar.), invitation; ngr. νταβέτι.

davet-namè f. scrisóre de invitaţiune.

VĂC. 259: vezirul şi rigialiĭ trimiseră *davetnamè* la Baiazid, chemându-l să vie să moştenéscă tahtul tătâne-sĕŭ.

— DA'VET NAME, bilet d'invitation.

davegiŭ m. poftitor.

FOT. II, 239: Sultanul a trimis îndată *davegiŭ* [în text greşit: *dalegiŭ*], ca să invite pe Vizir să intre cu armata sa în oraş; III, 243: Vizirul trimite Domnuluĭ un *davegiŭ* cu o barcă domnéscă...

— DA'VETĞY, celui qui invite, personne chargée d'inviter.

deli-aga m. titlu identic cu «deli-başa» (V. Partea I).

MUSTE, 50: repedind aice pre un *deli-aga* cu ferman, aŭ luat pre Lupul Vornicul şi pre Antohi Hatmanul în obeḑe şi i-aŭ închis la Varna.

— DELILER AGA, chef de 50 militaires appelés *deli* faisant partie de la maison du grand-Vézir (d'Ohsson VII, 173).

deli-beiŭ m. archi-nebun, porecla luĭ Alex. Mavrocordat, Domnul Moldoveĭ (1782).

DRĂGH. II, 47: Alex. Mavrocordat fiind dragoman mare, îĭ ḑicea Turcii *deli-beiŭ*, pentru că era furios și neastîmpărat.

— DELI BEY, prince fou; tot așa numiaŭ Turcii pe Ștefan Bathory «deli kyral», roi fou.

deli-boier m. boier nebun (porecla luĭ Potocki).

DUM. 16: Potoţke pe care îl poreclia Turcii *deli-boier* și nu greșa.

deli-ciauș m. rang militar inferior luĭ deli-bașa.

DION. 210: cartea aŭ trimis-o pe un *deli-ciauș* rumân îndrăzneț.

Acest grad militar lipsesce în dicționare.

Demircapi m. (și **Dimircapi**) numele turcesc al Porților-de-fier numite și «Gherdapurĭ».

COND. 1693, p. 215: cărăușiĭ de la carĕle care slujesc la *Dimircapi*; 312: să facem care la *Dimircapi*, ca să descarce burazanele, până vor trece vasele la *Dimircapi*. CANT. Mold. 23: ad montes *Demirkapu*, ferream portam, descendit. GREC. 226: pre Petru, căpitan de dorobanțĭ Odobénul, de olac l'aŭ trimis înainte la *Dimircapi*, ca să drégă drumul.

— DEMIR KAPY, porte de fer, passage étroit dans les montagnes; bulg. serb. demir-kapiïa «Pórta de fier».

derviș m. călugăr-cerșetor la Turcĭ: eĭ eraŭ împărțiți în patru tagme deosebite (Cant. Ist. ot. 51).

a. la cronicarĭ și istoricĭ:

VĂC. 252: după acest Hagi-Bectaș și orînduiala *dervișilor* bectașiĭ ia numirea eĭ, patru fiind orînduielile dervișilor: bectașiĭ, mevleviĭ, cadriĭ și seiah. CHON. III, 446: Sakir-beiŭ, carele era din tagma *dervișilor*, s'aŭ rînduit meimendar Domnuluĭ de la Moldova. BĂLC. 25): Mahomet se porni în cale (1596) cu tótă óstea, ducênd cu dînsul *dervișĭ*, femeĭ, eunucĭ, câinĭ de vînătóre. .

b. în literatura modernă:

SEV. POV. 64: bucuria *dervișului* nu-ĭ próstă. GR. AT. 325: Se povestesce cum că odată Un *derviș* pustnic, om cuvios, S'amorezase...

c. în cântecele bucovinene, ca nume propriŭ (derviș din ogiacul ienicerilor), sub forma «*dîrviciŭ*».

MARIAN, 79: Veste luĭ *Dîrviciŭ* îĭ da; 81: Saĭ fuga și vin'aicĭ, Că m'a-giunge cel *Dîrviciŭ*.

— DERVIȘ (pers.), pauvre, religieux musulman; alb. bulg. serb. derviș, ngr. ντερβίσης. De aceiași origină: fr. derviche.

derviș-aga m. maĭ-marele peste dervișiĭ alăturați corpuluĭ de ieniceri.

DION. 171: ducea arnăuțiĭ pe ceĭ ce aveaŭ ceva banĭ la nazir și la *derviș-aga* carĭ eraŭ caimacanĭ [sub Mavroghene] și-i puneaŭ la grosul varteĭ... 176: Domnul Mavroghene rînduit-aŭ la Craiova pe un turnagiŭ și pe un *derviș-aga* să fie la scaun, să judece pricinile țăriĭ.

Acest titlu lipsesce în dicționare.

Devlèt n. (și **Dovlet**) 1. alt nume dat Împărățieĭ otomane (scurtat d. Bab-i Devlet «Pórta fericiriĭ»).

AX. 142: de nu va putea să-i scóță pe toțĭ oșteniĭ din țară, este mare rușine *Devletuluĭ*, adecă Împărățieĭ. KOG. 228: pe acéstă vreme fiind Constantin-Vodă Mavrocordat în Țarigrad mazil și vĕdênd că se schimbă tot *Devletul*, aŭ găsit și el vreme, ca să îmble după Domnia țăriĭ-Rumânescĭ, dăruind și giuruind în tóte părțile. VĂC. 267: să plătéscă împeratorul 1000 pungĭ de banĭ pe

an la *Dovlet*, tribut pentru Ungaria de sus. Rev. II, 328 : Capigi-başa Osman, De la *Dovlet* cu firman. Beld. 359 : *Devletul* cel blând din fire, darnic şi îndurător ; 409 : Cu a *Devletului* duşmanĭ n'aŭ maĭ vrut a fi unit. Ar. 176 (d. 1821) : ceĭ ce aŭ supunere către împĕrătescul nostru *Devlet*....

2. (ironic) guvern, stăpânire.

Oräş. II, 157 : S'a schimbat refetu, S'a schimbat *Devletu*.

— DEVLET (ar. fortune, prospérité), empire, gouvernement ; serb. devlet (dovlet) «Curte împĕrătéscă», ngr. ντεβλέτι (ντουβλέτι), gouvernement.

devlet-tatar m. curier împĕrătesc (V. tătar).

Văc. 299 : porunci să se facă două fermanurĭ şi să mérgă *devlet-tatar* ca să-i aducă. Beld. 431 : Un *devlet-tatar* sosesce, din Ţarigrad trimis. Cron. III, 446 : Luni 3 Iulie s'aŭ pornit *devlet-tatar* cu cărţĭ către Caimacanĭ.

dibà f. stofă scumpă de mĕtase ţesută cu aur.

Cond. 1693, p. 75 : un postav şaiŭ i o *diba* ce s'aŭ dat mumeĭ Hanuluĭ. Ist. 1715, p. 15 : după dînşiĭ venia oile înţolite tot cu ţoluri cusute cu sîrmă, cu *dibale*, cu crasir (cit. : serasir) ; 135 : ţiind buzduganul în *dibale* învĕlit.

Var. (grecizată) : **dibaz**

Tarif 1792 : *dibaz* de Agem cotul 17 banĭ.

— DIBA (pers.), étoffe de soie, brocard ; serb. diba, pol. dyba, ngr. ντιμπᾶς.

dip n. bordul uneĭ blane.

Ionescu, Mehed. 700 : perechĭ de misade şi *dipurile* 6 galbenĭ.

— DIB, fond, base, pointe d'un fourreau ; bulg. dip.

direcci-başa m. dregĕtor numit de Pórtă care supraveghea tăierea cherestelĭi în munţiĭ Moldoveĭ şi dispunea apoĭ ridicarea eĭ la Constantinopole (V. Partea I : cherestea).

— DIREKČI BAŞY, id. (d. direk «poutre, colonne»). Vorba lipsesce în dicţionare.

direcliŭ m. real saŭ taler spaniol.

Fil. 93 : *diricliul* leĭ 12 parale 20.

— DIREKLI, colonnade, piastre forte d'Espagne (litt. garni de colonnes, d. direk «colonne») ; serb. direkliïa «taler spaniol». Vorba lipsesce în dicţionare.

divan-chiatip m. I. (la Turcĭ) scriitor al Divanuluĭ însărcinat cu citirea jalbelor : fie-care Paşa avea câte un divan-chiatip (Cant. Ist. ot. 259).

Văc. 292 : Vizir într'aceea vreme era Halil Hamid-paşa, om fórte procopsit, ce slujise şi multă vreme la calemul Divanuluĭ împĕrătesc şi de la care *divan-chiatib* încă aflându-se şi chiatib al ţărĭĭ nóstre lângă capichehaiele...

II. (la Romănĭ) sub-secretarul saŭ grămăticul luĭ divan-efendi, turc ca şi dînsul. V. chiatip.

Ur. III, 133 (d. 1792) : *divan-chiatipul* Voevoduluĭ şi alţĭ musulmanĭ vor mijloci spre împăcare. For. III, 312 : *divan-chiatipul* are 150 leĭ léfă pe an.

— DIVAN KIATIBI, écrivain du Divan.

divan-ciauş m. ciauş de Divan.

Văc. 255 (V. cabaniţă) ; 284 : orînduindu-mi-se un *divan-ciauş* cu ferman împĕrătesc. For. III, 249 : treĭ *divan-ciauşlarĭ*...

— DIVAN ČAUŞY, huissier du Divan.

divan-efendi m. 1. secretarul Sultanuluĭ, al Hanuluĭ saŭ al Vizirului.

Cond. 1693, p. 21 : Două atlaze care aŭ trimis haznadar-başiĭ i luĭ

divan-efendi al Hanuluĭ ; 415 : un atlaz la *divan-efendi* al Sultanuluĭ ; 644 : un pântece de vulpe de mosc ce s'aŭ trimis luĭ *divan-efendi* al Serascheruluĭ. Pop. 161 : i-aŭ eşit înaintea Hanuluĭ fiul Serascheruluĭ şi cu *divan-efendi*.

2. secretar turc în serviciul Divanuluĭ (grămăticul personal al Domnuluĭ fiind grec), care citia firmanele venite din Ţarigrad şi redacta raporturile ce se trimiteaŭ Porţiĭ; tot el aplana diferendele dintre Turcĭ şi pământenĭ şi la cause importante era asistat de un cadiŭ venit într'adins din cetăţile turcescĭ de pe lângă Dunăre (Sulzer III, 170 ; Raicevich, 85 ; Wolf, 106 ; Fot. III, 314).

Gheorg. 301: Domnul stă în picióre drept domnescul seŭ scaun şi din sînul seŭ scóte hatişeriful cel împĕrătesc şi desfăcêndu-l şi puindu-l la fruntea sa, îl dă în mâna luĭ *divan-efendi* şi *divan-efendi* aseminea sărutându-l, începe a-l ceti în veliglas. Kog. 239 : întrând la Iaşi în curtea domnéscă, aŭ cetit fermanul, îmbrăcând pe *divan-efendi* cu căftan. Cond. 1802, p. 309 : la hotărîrea pricinilor ce se va întîmpla între turcĭ şi între raiele, să fie în mijloc şi cel după vremĭ *divan-efendisi* al Domnuluĭ. Fot. III, 312 : *divan-efendisi* are 1000 leĭ léfă pe an.

— divan efendisi, secrétaire du Conseil (Bianchi).

divan-saraiŭ m. palatul consiliuluĭ de Stat.

Dion. 188: s'aŭ gătit Pazvandu cu halaiŭ mare şi cu multe agale, de aŭ mers la *divan-saraiŭ*.

— divan sarayi, palais du Conseil.

divan-tacâm n. tacâm împĕrătesc.

Văc. 255 : cal cu *divan-tacâm*... (V. cabaniţă).

— divan takym, harnais de Divan.

divictàr m. (şi **devictar**) boierinaş care îngrijia de pene de scris şi avea totdeauna la îndemână călimara luĭ Vodă (Sulzer III, 168; Fot. III, 309).

Gheorg. 302 : *devictarul*, care maĭ 'nainte vreme acéstă boierie n'aŭ fost făcêndu-se de la Grigorie-Vodă... Cond. 1776, p. 22 : 15 banĭ noĭ să ia scriitorul logofeţieĭ şi 3 banĭ noĭ *divictariul* ; 27 : venitul *divictariuluĭ* : 1 leŭ de hrisovul iscălit de Gospod..., 60 banĭ de anaforale..., 3 banĭ carte de jalobă..., 3 banĭ de tot pecetluitul ce se daŭ la bresle. Doc. II, 250 (d. 1792) : cumpĕrătoriĭ vămilor aŭ să dea talerĭ 300 aĭ *divictaruluĭ*. Fot. III, 309 : *divictarul* capĕtă peste 2000 leĭ pe an şi 40 leĭ léfă pe lună. Ghica, 10 : întorcêndu-se către mine, Vodă 'mĭ ḑise : te fac *divictar*.

— divitdar (aga), officier de la maison du grand-Vizir qui a soin de tenir prêt tout ce qui est nécessaire pour écrire (d'Ohsson VII, 179) d. divit «encrier, écritoire» ; cf. Boué III, 233 : quelques Pachas y joignent encore un secrétaire intime ou *devictar* (vorba lipsesce în dicţionare).

dizdàr m. comandant de cetate.

Cond. 1693, p. 327 : nisce zaharéle să dea beiuluĭ, cadiuluĭ, *dizdariuluĭ* de la Cladova. Ist. 1715, p. 42 : cetăţuie unde şéde *dizdar* de păzesce bagazul. Cant. Mold. 22 : urbi [Cartal] conservandae saltem *dizdar* h. e. commendans, constitutus est. Dum. 33 : trecênd Dunărea nóptea, amăgiră pe *dizdarul* şi deschidênd porţile cetăţiĭ, omorîră câţĭ turcĭ se afla într'însa.

— dizdar, commandant d'un château (d. diz «château, forteresse» şi dar «qui garde») ; serb. dizdar.

dombàz n. pod de luntre încheiate.

Văc. 302 : podul Argeşuluĭ şi al Ialomiţeĭ n'aŭ fost trebuinţă să le fac, căcĭ se afla, şi multe poduri şi în *dombazuri*.

Var. : **tumbaz**

Doc. II, 527 (d. 1790) : se maĭ cer 4 *tumbazuri*, ca să coprindă apa din

mal până în mal; II, 78 (d. 1729): ispravniciĭ aŭ eșit în județ în plășile de la vale pentru *tumbazurĭ*.

— DOMBAZ (TOMBAZ), ponton (barque); serb. tumbas, pol. rus. dubasŭ «luntre» (de unde și forma paralelă rom. *dubas*).

domùz m. porc (ca înjurătură).

DUM. 60: ar fi suduit pe Musulmanĭ dĕ lege și i-ar fi făcut *domuzĭ*. DION. 187: luați-l și-l aruncați în închisóre, că nu este vrednic *domuzul* acesta de masa mea.

— DOMUZ, cochon; serb. domuz, ung. domasz (§ 44).

donlùc n. (și **dunluc**) bucată de stofă.

COND. 1693, p. 201: o sută *dunlucurĭ* de tabin și treĭ bucățĭ întregĭ de feléndriș; 164: douĕ-ḑecĭ *dunlucurĭ* de postav șaiŭ și 10 atlaze și 4 hataiele care aŭ poftit Hanul. UR. XI, 334 (d. 1805): tóte straiele mele, asemenea și giarurĭ saŭ *donlucurĭ* acele maĭ bune, să se vîndă.

— DONLYK, drap pour un habit (d. don «vêtement»).

dulghèt n. un fel de stofă: tibet.

DOC. II, 406 (d. 1790): șése coțĭ *dulghet* roșu.

— DUBET, étoffe du Thibet Ham. (cu epentesa unuĭ *l*).

dumengiŭ m. cârmaciŭ de corabie.

COND. 1693, p. 406: la topciĭ i *dumengiĭ* léfa lor de 3 lunĭ.

— DÜMENĞY, pilote (d. dümen, «gouvernail»); serb. dumenğiïa. Despre terminologia nautică (§ 95).

dumià f. dare extraordinară (ce n'am putut'o precisa).

UR. VI, 435 (d. 1774): alte încărcărĭ și cheltuielĭ... care se da maĭ înainte de vremea oștirĭĭ, cu nume de havaeturĭ, cu *dumiale*, obuduetur̆ĭ și giaizele, acele ce s'aŭ poprit și ridicat.

— cf. DÜNYALYK, moyens de vivre, richesse (d. ar. dünya «monde»). Vorba românéscă figuréză în acest pasaj unic.

dunanmà f. 1. iluminațiunea unuĭ oraș cu ocasiunea unuĭ eveniment important, maĭ ales la repurtarea uneĭ victorĭĭ saŭ la cucerirea uneĭ cetățĭ (Cant. Ist. ot. 655).

N. COST. 466: Sultanul Selim luă veste de bucurie pentru douĕ cetățĭ în Africa... dacă făcu *dunanma* de bucurie, maĭ trăind douĕ sĕptĕmânĭ, aŭ murit. AX. 167: i-aŭ venit veste Împĕrățieĭ, cum că aŭ dobîndit și supus Vezirul tot Peloponisul, adecă Moreia, și acolo făcênd *dunanma*, s'aŭ întors înapoĭ la Odrĭŭ.

2. flotă, escadră.

AMIR. 156: la Măcin i-aŭ scos înainte nazirul din Brăila *dunanma*, de aŭ venit Grigorie-Vodă pe apă. IST. 1715, p. 17: s'aŭ făcut alaiul *dunanmalĭĭ* pe boazul mărĭĭ, adecă al armadieĭ; 52: mergênd el cu *dunanmaua* adecă cu armada la ostrovul Tino.

Var.: **dulalma** și **dunalma**

COND. 1693, p. 180: chehaiaua Căpitan-Pașiĭ de Dunăre când aŭ venit aci cu fermanurĭ pentru pregătirea *dunalmalĭĭ*. MUSTE, 70: aŭ venit cu acéstă veste de izbîndă un agă a Veziruluĭ cu ferman, ca să se veseléscă Domnia, să facă *dulalma*. CONV. IX, 328 (d. 1769): La Galați n'aŭ ce se duce, Borozan și *dulalmale*, Li s'a închis acea cale.

— DONANMA (action d'équiper), flotte, escadre; décoration d'une ville et réjouissances publiques (p. ex. à l'occasion d'une victoire); bulg. donanma, ngr. ντουνανμᾶς, flotte.

dușîș n. întîmplare (maĭ ales rea), desastru.

N. COST. 68: pe mulțĭ aŭ omorît și aŭ prins și viĭ și multă dobîndă aŭ luat de la dînșiĭ carĭ nu vor hi bunĭ cât vor trăi dintr'acel *dușiș* ce li s'aŭ tîmplat Sveților atunce.

— DÜŞÜŞ, rencontre fortuite, coincidence, hasard Barb.

duvà f. (și **dova**) rugăciune (vorbind de Turcĭ).

Ist. 1715, p. 11: aŭ făcut și *duvaua* după obiceiŭ și aŭ scos și tuiurile; 13: așa începe Muftiul a ceti *duvaua* după obiceiŭ; 22: facêndu-ĭ acolo *duvaua* de cale bună (V. Alah). Nec. 200: deschidêndu porțile, aŭ intrat Turcii și aŭ făcut *dova* în limba lor și veselie mare de izbîndă că aŭ luat cetate ca aceea vestită, Cameniță; 324: Turcii atunce sara aŭ făcut *dova* după cum li-ĭ obiceiul de strigă cu toții tare când fac *dova*, adecă se rógă luĭ Dumnedeŭ. Amir. 157: l'aŭ îmbrăcat cu caftan și aŭ strigat ciaușii *dova*. Gheorg. 395: orație care pe limba turcéscă se numesce *dova*.

— duva (ar. du'a), prière, bénédiction, salutation; serb. dova, alb. duva.

E

Ecmecci-başa m. maĭ-marele peste cuptórele domnescĭ (titlu ce lipsesce în izvórele istorice).

Papaz. 128: tineriĭ de negustorĭ eraŭ pușĭ sub ordinul ispravnicilor de Curte și al luĭ *ecmecci-başa*.

— ekmekčĭ başy, chef de la paneterie de la Cour (ekmekči «boulanger» d. ekmek «pain»); bulg. ekmeckči-bași, serb. ĭekmešćiia «brutar».

ecpaià f. 1. suită domnéscă, slugile Curții.

Ur. I, 39 (d. 1814): *ecpaiaua* Curții domnescĭ și boieriĭ capichehaielele a Țarigraduluĭ. Drăgh. I, 90: *ecpaiaua* saŭ personalul cămării gospod și iciolaniĭ; II, 33: îmbrăcând caftanul de Domnie Constantin Voevod în Țarigrad, s'aŭ pornit cu *ecpaiaua* obicinuită și aŭ venit la Iașĭ. Fil. 222: în acea séră era să vie și Domnitorul împreună cu tótă *ecpaiaua* sa; 345: după dînșiĭ venia brésla mareluĭ Portar cu tótă *ecpaiaua* sa.

Var.: **ecpaic, ehpaia, etcaia, etpaia** și **etpaiŭ**

Hrist. (1818): Și aĭ Curții marĭ și micĭ, Ciohodarĭ și *ecpaicĭ*. Cron. III, 466: spre iconomia cheltuielilor sale și a ostenelilor *ehpaielĭĭ*. Ar. 112 (d. 1821): spre a-și putea iconomisi cheltuielile sale și ale ómenilor *etpaielĭĭ* sale. Dom. 16: l'aŭ ridicat în poprélă pe Grigorie Calimahul cu *etpaiul* Mărieĭ Sale; 27: Vizirul începu a se cam trage cu *etpaiul* séŭ. Fot. III, 226 (d. 1802): pagubă locuitorilor Țării rumânescĭ din partea vizirilor, a mirimiranilor și a *etcaielelor* lor.

2. corp constituit de anumite persóne.

Al. T. 1234: să intre în *ecpaiaua* senatorlîculuĭ ...; 1250: cine nu vroiesce ca să facă parte din *ecpaiaua* Statuluĭ, dovedesce că-ĭ împotriva ocârmuiriĭ.

3. (ironic) cétă, clică.

Oráș. II, 18: *ecpaiaua* tótă de boierĭ-ciocoĭ. Id. III, 30: trecu și Regulamentul cu întrégă *ecpaiaua*.

— etba' (ar. pl. d. tabi), suite, domestiques, clients; serb. edba. Forma primitivă este *etpà* saŭ *ecpà* (cf. aclaz), iar *ecpaià* e o amplificare ulterióră dedusă din plural.

Ediculà f. închisórea celor Șépte-turnurĭ în Constantinopole, pe marea de Marmara, unde se închideaŭ ambasadoriĭ europenĭ (îndată ce se isca războiŭ între Sultan și vr'o putere creștină) și unde se aruncaŭ Domniĭ căduți în disgrație.

M. Cost. 285: aŭ luat ieniceriĭ pre Sultan Osman și l'aŭ pus pe un cal prost și-l duceaŭ îndată la *Edecule*; 367: era încă Vasilie-Vodă viŭ, închis la *Edicula*. N. Cost. 69: l'aŭ dus pe Mihaiŭ-Vodă la Țarigrad și l'aŭ pus la închisóre la *Edecule* cu tótă casa luĭ. Nec. 344: acel Vizir îndată aŭ și închis pre soliĭ moschicescĭ în *Edecule*. Muste, 31: aceĭ ce încap la Turcĭ de-ĭ închid la

Edicula, nu mai aŭ nădejde de viaţă. Pop. 28: Vineri de diminéţă l'aŭ ridicat pre Constantin-Vodă cu tótă casa luĭ şi cu toţi ginerii luĭ, de i-aŭ dus la Ţarigrad şi i-aŭ închis la *Edicula*.

Var. (aferesată): **Decula**

Conv. XI, 328 (d. 1730): Şi 'n Ţarigrad că l'aŭ adus, In *Decula* l'aŭ închis... Ibid. IX, 328 (1769): Tóte Turcii le-aŭ cărat Şi'n *Decula* le-aŭ băgat.

—yedi kulle, les sept tours près de Constantinople, destinées à servir de prison d'État; bulg. edikula (ĭedikule), serb. pol. jedikula, ngr. οἱ ἑφτὰ γουλᾶδες, le Château de sept tours.

Edirnè f. (E[n]derne, Idirne şi Indernea) numele turcesc al oraşuluĭ Adrianopole, numit în cronice şi în poesia populară «Odriŭ» saŭ «Udriŭ».

a. mai ales în tarife vamale:

Ur. IV, 131 (d. 1792): halva de *Ederne*... Doc. IV, 349 (d. 1793): halvaua de *Enderne*... Ac. T. 81: Cu anteriŭ de citarea Şi cu fes de *Indernea*. Fil. 153: chilimurĭ vărgate de *Idirne*; 158: halvale de *Idirne*.

b. (şi **Idirna**) în cântecele din Oltenia:

Ţapŭ, 97: Caicelu că'l pornia, Prin *Idirna* că mi-şĭ da, La Ţarigrad ajungea.

— edirne, Andrinople.

efèndi m. 1. titlul persónelor civile (preoţi, învĕţaţi, magistraţi), în opoziţiune cu «bey» saŭ «agà», care se dă mai ales militarilor.

Cron. III, 443 (d. 1822): aŭ intrat într'un caic Vornicul Gheorghe Cuza şi Agă Grecénul şi aŭ mers de s'aŭ preumblat, avênd împreună şi pre un *efendi* de pază. Al. T. 745: bunătatea d-tale, *efendi*...

Var. (grecizată): **afendi**

Kog. 278: Eĭ, *afendi*, ar fi bine să mai ieĭ ómeni cu tine; 279: Aman! *afendi*, aŭ strigat, Fie-ţi milă, nu mĕ pierde!

2. Domnule, în locuţiunea **afendi-mu**, titulatură usitată în opoca fanariotă (cf. beimu).

Fil. 260: Ce te aduce, arhon Postelnice? O mare nenorocire, *afendimu*.

— efendi, titre donné au civil... désignant spécialement les gens de lettres, les magistrats Barb. (d. gr. αὐθέντης, care lucrézà din propria autoritate); bulg. serb. efendiïa «învĕţat turc», mcr. afendu «preot şi tată», ngr. ἀφέντης, Domn, tată.

eftà f. denunţare, pîră.

Kog. 282: aducere a o sémă din boieri ca să dea sémă de *eftalele* ce aŭ scris. Ur. III, 177 (d. 1804): cuteza să împrăştie pe drumurĭ şi să lipéscă pe alocurĭ *eftale* cuprinzĕtóre de defăimărĭ şi hule.

— ifta (ar.), réponse juridique (synon. fetva). V. iftira.

elchegiŭ m. cel ce întinde pânzele corăbieĭ.

Doc. IV, 98 (d. 1793): la tóte şeicele şi bolozanele judeţelor ţării să se orînduiască câte un vetrar saŭ *elchegiŭ*.

— yelkenğy, le maître voilier; ngr. ἐλκεντζής. V. elcovan.

elciŭ m. ambasador creştin pe lângă Pórtă.

Kog. 247: noĭ Domniĭ pămintuluĭ acestuĭ dintru început am avut cu toţi *elciiĭ* Franţieĭ dragoste şi prieteşug. Dion. 198: să chieme pe *elciul* muscălesc, să-ĭ cuvînteze despre partea Împĕratuluĭ. Dom. 67: *elciiĭ* intraŭ de odată amîndoĭ pe uşile Divanuluĭ. Zil. 83: prin *elciul* franţozesc de la Ţarigrad vînà domnia Ţării rumânescĭ. Fil. 225: cocóna aceea cere şéde în lojă de lângă *elciul* Prusieĭ.

— elčı, envoyé, ambassadeur; cum. elči «nuncius»; bulg. serb. elčiïa, alb. elči, ngr. ἐλτζής.

emiclìc n. mâncare, tain.

Kog. 252: şi-aŭ luat léfa şi *emiclicul*. Doc. IV, 515 (d. 1795): *emiclicul* a 19 leventĭ cu 4 zapciĭ.

Var.: **emeclîc** şi **imiclîc**

Cond. 1776, p. 78: 12 ciohodarĭ léfă şi *emeclic* câte 6 leĭ unul. Cron. III, 449: purcegênd de la Ulmĭ aŭ venit la satul Bolovanul, unde aŭ făcut *emeclic*. Doc. IV, 519 (d. 1794): léfă şi *imiclic*. Fil. 164: *imiclicul* ómenilor; 232: a rĕmas sĕrac lipit, n'are cu ce să plătéscă *imiclicul* slugilor.

— YEMEKLYK, propre à faire des mets (d. yemek «nourriture, repas»); serb. ĭemekğiluk.

emmàla f. dare în natură şi în banĭ pentru cărătul lemnelor şi repararea fortereţelor turcescĭ. Acest imposit e menţionat în nota din 1802 a consululuĭ din Iaşi către Al. Şuţu (Hurmuzachi, Supl. I, vol. II, p. 245).

— HAMIL (ar.), porter. V. Partea I: hamal.

emri-inam n. (şi **embru inam**) ordin de liber percurs.

Doc. I, 105 (d. 1779): cum că scrie menzil *embru-inam*.

— EMR (ar.), ordre, ordonnance. V. inam.

emriname f. ordinul unuĭ superior.

Văc. 298: mi-aŭ venit o *emriname* a pré-înaltuluĭ Vezir Hasan-Paşa... care mehtup se află cu multă cinste supt păstrare în archivele caseĭ mele.

— EMR NAME, ordre d'un supérieur; serb. emernama.

Enghiùr n. Angora, oraş în Anatolia.

Tarif 1792: soful şi şalul de *Enghiur* topul 108 banĭ.

— ENGÜR, Angora.

enghiurşàl n. (şi **ienghiurşel**) postav de Angora din care se făceaŭ ciacşirĭ.

Rev. II, 334 (f. de z. 1821): douĕ perechĭ ciacşirĭ *ienghiurşel*. Papaz. 20: ciacşirĭ roşĭ de lahur saŭ *enghiurşalĭ*.

— ENGUR ŞALYSY, camelot d'Angora.

F

Făgàr f. dosul uneĭ blane.

Doc. III, 613 (d. 1787): biniş cu blană norcă şi cu *făgarele* luĭ.

— FĖKAR (ar.), vertèbres du dos.

farmutà f. ordin, sinonim cu «ferman».

Cond. 1693, p. 287: un agă al Vizirului ce aŭ mers de aŭ scos *farmutaua* de la Tătarĭ. Ax. 130: furaŭ bucate din Bugiac, caĭ, iepe şi se făceaŭ *farmutale* totdeauna şi slimurĭ cu Tătariĭ.

— FERMUDE (pers.), édit, ordre. Vorba e tătăréscă.

Fenèr n. (şi **fenar**) numele unuĭ cartier în Constantinopole, pe Cornul de aur, locuit de aristocraţia grécă, din care Turciĭ recrutaŭ în secolul trecut pe dragomaniĭ şi pe Domniĭ Ţărilor române.

Văc. 293: Nicolae Mavroghene nu era un om crescut la *Fener*, ca să scie orînduielile *Fenerului* încaĭ saŭ ale prea înalteĭ Porţĭ. N. Cost. 45: mânăstirea Mavromol este de asupra *Fenariului*, de unde se lăţesce marea Négră, aprópe de Ţarigrad. Mustf, 41: cu mulţime de Greci aŭ venit Nicolae Mavrocordat, câtrĕmăsese *Fenariul* pustiŭ în Ţarigrad. Kog. 241: aŭ poruncit în de sĕră şi l'aŭ scos şi l'aŭ dus la *Fenar* pe Alexandru Dracu.

— FENAR, FENER (litt. lanterne), nom d'un quartier de Constantinople habité principalement par les premières familles grecques. V. Cant. Ist. ot. 135.

Forma modernă **Fanar**, pe care rar o întîlnim la cronicarĭ (Kog. 197 : Const. Mavrocordat cuprinsese tótă boierimea *Fanarului*) e neo-grécă (Φανάρι) ca şi derivatul eĭ **fanariot** (φαναριώτης), pentru Grec din Fanar şi pentru Domniĭ grecĭ în ţările române de la 1716—1821, alăturea de forma analogică (şi ironică) **fanaragiŭ**.

AL. T. 138 : Domniĭ grecĭ ceĭ *fanaragiĭ*.

ferman-inam n. ordin de a călĕtori gratis cu caĭ de poştă (V. Partea I : ferman).

DOC. I, 105 (d. 1775) : când va avea *ferman-inam*, să-i se dea carte să nu plătéscă ugeritul. FOT. III, 322 : cine vine de afară cu menzil, va primi caĭ de la căpitanĭ cu plată de 10 banĭ pe oră de un cal ; iar de va avea *firman-inam*, va lua caĭ fără plată.

fermanliŭ a. care posedă un firman, privilegiat.

UR. III, 141 (d. 1792) : afară de *fermanliĭ* neguţitorĭ, nimenĭ altul să nu intre într'aceste douĕ locurĭ [Moldova şi Valahia] ; XXII, 308 (d. 1826) : neguţătoriĭ *fermanliĭ* ce le vor cuprinde fermanurile ca să nu plătéscă vama.

— FERMANLY, muni d'un firman.

fesàt n. (şi **vesad**) turburare, desordine.

BELD. 395 : *fesaturĭ* ţicea că face, s'aducă lipsă, nevoĭ. AR. 156 (d. 1821) : a îndrăznit felurile *vesaturĭ*.

— FESAD (ar.), excès, désordre, révolution ; serb. fesad.

fetvà f. (şi **fetfa**) decisiune legală, sentinţa Muftiuluĭ indispensabilă la Turcĭ pentru orĭ-ce dispositiune de ordine morală saŭ politică.

KOG. 264 : aŭ pus Impĕratul de aŭ dat *fetvale* Muftiul, ca să intre óstea în Moldova. VĂC. 251 : nicĭ cererea de dăjdĭ, nicĭ războiŭ, nicĭ pace, nicĭ nimic nu se poruncesce fără *fetfa*, adică fără de a scrie pravila şi fără de a se arăta cu cap de pravilă de către prea înţeleptul Muftiŭ, adică Şeic-islam, cuviinţa pentru care se dă porunca şi se arată ; 293 : după *fetfaua* legiĭ se propovĕdui războiŭ asupra Muscalilor. AR. 176 : se dedese strașnică poruncă, după darea afară a legiuituluĭ sfînta *fetva*, la câte-va părţĭ ale Impĕrăţieĭ. DUM. 12 : Pórta n'a vrut să-ĭ maĭ încredinţeze cu *fetfa*, ce numaĭ prin cuvînt ; 15 : fiind *fetfaua* dată de războiŭ.

— FETVA (ar.), décision d'un moufti, décision juridique; bulg. fetfa, serb. fetva, pol. fetwa, ngr. φετβά. V. muftiŭ.

fiàt n. (şi **fient**) preţ curent, tarif, fixat anual în portul Brăileĭ saŭ Galaţilor, pentru cumpĕrare de grâne pe séma Impĕrăţieĭ : «a tăia fiatul», a fixa maximul preţuluĭ.

BELD. 413 : Un leŭ şi doĭ de tot porcul *fiatul* era făcut. UR. III, 201 (d. 1802) : preţul zahereleĭ... să se cumpere după *fiatul* care se taie pe tot anul la schela Galaţiĭ. COND. 1813, p. 361 : *fiatu* la oile de mumbaia... UR. IV, 131 (d. 1792) : *fientul* băcălieĭ ; 135 : *fientul* abăgerilor.

— FIAT (ar. pl. d. fiy), prix, tarif.

firariŭ m. litt. fugarul, supranumele luĭ Alex. Mavrocordat, fiind că trecuse la Rușĭ (Drăgh. II, 48).

— FIRARI (ar.), évadé, déserteur, transfuge (cf. Cant. Ist. ot. 173).

fundùc m. galben în valóre de 22 leĭ în Muntenia.

Fil. 120 : numĕră cele 50 de pungĭ de banĭ în mahmudele, dodecarĭ, *funducĭ* şi rubiele (cf. 22).

— FUNDUK (ALTYNY), noisette d'or, nom d'une monnaie d'or frappée sous le règne du Sultan Ahmed III dans les premières années du XVIII siècle.

funducliŭ m. galben de 7 leĭ în Moldova (Wolf, 137).

Dion. 224 : galbeniĭ turcescĭ s'aŭ suit la preţ, stambolu 8 leĭ, misiru 7 leĭ, *funducliŭ* 11 leĭ. Hrist. : Sta revĕrsaţĭ prin tipsiĭ Tot stambolĭ şi *funduclĭĭ*...

— FUNDUKLY, monnaie de 35 piastres ; serb. fundukliïa.

fursànt n. (şi **fursalt**) 1. prilej, moment favorabil.

Doc. I, 227 (d. 1783) : aŭ găsit *fursant* şi împrilejire de a-şĭ vinde zaharéua. Dum. 111 : în care vremĭ găsind *fursant*... n'aŭ lipsit a ne face rĕŭ.

2. izbîndă, victorie.

Hrist. (1818) : Mĕ cutremur când mĕ gândesc La acel *farsalt* turcesc, Că toţĭ Tătariĭ îl sciea, Ce *fursalt* mare avea...

— FYRSANT (ar. fursant), occasion, moment oportun, avantage, victoire.

fustan(lîc) n. vestmînt de fustă largă şi cu multe creţurĭ.

Melchis. Rom. II, 129 : un *fustanlîc* de agabani albă cu rîndurĭ. Polysu, 523 : *fustanlîc*, comaş.

— FOSTAN (pers. festan), robe de femme, jupe d'homme; alb. bulg. fusta (fustan), serb. fuştan, ngr. φουστάνι, fustă, şorţ; ung. fosztány ; sp. fustan, it. fustagno, fr. fûtaine «un fel de croazea» (numită astfel după oraşul Fostat, de unde s'a importat acéstă stofă).

De aceiaşĭ origină sînt vorbele **fustă** «îmbrăcăminte femeiască sub roche» şi **fustanelă**, sinonim cu «fustanlîc» : prima aparţinênd costumuluĭ orăşencelor, e o formă turcéscă abreviată (ca şi în bulgăresce) ; iar a doua e un neologism grec φουστανέλα, diminutiv din φουστάνι.

Rev. II, 339 (f. de z. 1817) : *fustă* de malteh albastru. Negr. I, 17 : *fusta* eĭ de atlaz albastru. Al. Pr. 111 : arnăuţĭ cu *fustanele* şi cu fesurĭ marĭ. Od. I, 132 : purtând *fustanelă* fîllîindă şi strînsă la mijloc. Ghica, 156 : un om înalt, trupeş, îmbrăcat cu *fustanelă*.

G

Galiòn n. corabie mare de războiŭ.

a. în literatura istorică :

N. Cost. 452 : nice un *galion* deplin până în Ţarigrad nu s'aŭ întors. Nec. 267 : aŭ învĕţat Moscaliĭ a face *galióne* şi eĭ. Ur. III, 151 (d. 1792) : *Galionul* ce din înaltă împĕrătéscă poruncă s'aŭ făcut la Galaţĭ.

b. în cântecele populare (şi **galaon**) :

Teod. 647 : Douĕ-treĭ sandale, Patru *galióne*. Ţapu, 87 : Marfă mi se 'ncarcă : Nouĕ *galaóne*, Douĕ-treĭ zandale.

— KALION, galion, grand vaisseau de guerre (d. it. galeone) ; serb. kalĭun, ngr. γαλιώνι (§ 95).

galiongiŭ m. soldat de marină din corpul Azapilor.

Văc. 275 : Căpitan-Paşa cu *galiongiĭ* sĕĭ... Rev. N. I, 221 : *galeongiĭ* adică marinariĭ de pe galiónele Sultanuluĭ.

— KALIONĂU, soldat de la marine servant sur un galion; ngr. καλιουντζίδαις, milites classiarii (Passow).

gaziŭ m. 1. soldat turc care luptă pentru legea sa, eroŭ învingĕtor în lupta pentru religiune: acest titlu se dă Sultanilor carĭ aŭ luat parte la războiul sfînt saŭ sub domnia cărora un războiŭ a fost întreprins împotriva necredincioşilor. DUM. 15: Sultanul ca să se numéscă *Gazi*, pentru ca să întrécă cu biruinţele pe ceĭ de maĭ înainte rĕposaţĭ Sultanĭ; 18: Sultanul se vesti pe sineşĭ de *Gazi*, adică biruitor; 43: Sultanul cinsti pe Paşa, ca să se numéscă *Gazi*. VĂC. 264: Sultan Murat IV ce s'aŭ numit şi *Gazi*, care va să ḑică biruitor.

2. se ḑice de o varietate de porumbeĭ (Baronzi, 95).

— GAZI (ar.), soldat musulman qui combat pour la défense de l'Islam, héros, guerrier, victorieux Barb.; bulg. gazi, serb. gaziïa «eroŭ».

gebegiŭ m. cuirasier: corp de trupe însărcinat cu paza şi transportul armelor şi muniţiunilor de războiŭ. COND. 1693, p. 73: s'aŭ dat *gebegiŭlor* ot Baba; 83: s'aŭ dat la *gebegiiĭ* de la Diiŭ. IST. 1715, p. 16: Martie 1 s'aŭ făcut alaiul gebegi-başiĭ cu *gebegiiĭ* lŭĭ. GREC. 338: tótă pedestrimea, ieniceriĭ, *yebegiĭ*, arbănaşiĭ, boşnegiĭ...

— ĞEBEĞI, armurier (d. pers. ğebe «cuirasse, armure»).

gebegi-başa m. intendentul ierbăriilor şi arsenal. militare. COND. 1693, p. 578: capuchehaiele să cumpere o lastră şi douĕ postaje, douĕ atlaze, să le dea *gebegi-başiĭ* dar. IST. 1715, p. 16: topci-başa, *gebegi-başa* şi alţiĭ.... ANON. 339: *gebegi-başa* cu topci-başa cu tot oşténul lor...

gebeliŭ m. călăreţ saŭ paj înarmat. DUM. 15: acel emir cu alţĭ emirĭ, saŭ maĭ bine să ḑicem *gebelaĭ* (cit. *gebeliiĭ*) l'aŭ călcat.

— ĞEBELLŬ, pages armés des grands Ham.; serb. ğebeliïa.

gephanà f. arsenal, ierbărie. N. COST. 453: după spahiĭ, mergeaŭ tunurile şi *gebhanaua*. NEC. 399: aŭ luat şi vr'o 60 de pusce marĭ din Tighina şi 400 de care moldovenescĭ, de aŭ dus *gebhanaua*.

Var.: **gebehane, gephana, giabhana, cephana şi zaphana** IST. 1715, p. 54: aŭ purces topciĭ cu *gebehanéua*... N. COST. 58: cu tóte cele trebuincióse ale oştiĭ, cu tótă *gephanéua*, cu puscĭ, praf, glónţe şi altele; 108: Împĕratul Mosculuĭ câtă *gephana* aŭ avut şi carete cu stecle şi câte here de meşteşugul războiuluĭ, tóte în Prut le-aŭ aruncat. AR. 60: ómenĭ înarmaţĭ s'aŭ trimis, *gephanea* îndestulătóre; 68: câţĭ-va neferĭ cu *gephanéua* lor trebuincióşă spre paza oraşuluĭ Bucurescĭ. NEC. 393: s'aŭ aprins *giabhanaua* din cetate, ce era într'un tun. DION. 165: tunarĭ cu tunurĭ şi cu *cephanale*. ZIL. 19: aŭ început a căra şi *eephanele* destule... AMIR. 112: ómenĭ, *zaphanale*, pusce şi altele; 119: aŭ luat Moscaliĭ şi puţină *zephanea* a Turcilor şi 60 pusce.

— ĞEB ḤANE (pers. ğebe ḥane), dépôt de poudres, magasin des munitions; bulg. ğefana «copia bellica», serb. ğephana «muniţiunĭ», alb. ğepana, ngr. τζεπχανὲς.

geràh m. chirurg. COND. 1776, p. 77: *gerahut* gospod să dea la doctorul Fotache 50 leĭ. DOC. IV, 440 (d. 1794): să chemĭ pe doctoru şi *gerahu* spitaluluĭ Colţea. FOT. III, 311: *gerahul* Curţiĭ primesce 150 leĭ pe lună.

Var. (grecizată): **ţerah** DOC. IV, 204 (d. 1794): aŭ chemat pe *ţerahul* de la Colţea şi l'aŭ tocmit să vindece pe Manciŭ Logofĕtul.

— ĞERRAH (ar.), chirurgien; bulg. ğeraf, alb. ğerah.

gerah-başa m. primul chirurg al Sultanuluĭ.

Ist. 1715, p. 115: pe ceĭ răniţi îĭ vedea *gerah-başa*.

— ĞERRAH BAŞY, premier chirurgien du palais impérial Barb.

ghecèt n. (şi **ghicet**) vad, trecĕtóre.

N. Cost. 485: apucase Sinan-Paşa de trecuse peste Dunăre într'un *ghecit*. Gheorg. 299: când iase Domnul din *ghecit*, staŭ boieriĭ la rînduiala lor de-ĭ fac alaiŭ. Ist. 1715, p. 29: pe lângă un munticel este un *ghicet*, adică trecĕtóre.

— GEČIT, gué, défilé (d. gečmek «passer»).

ghènci-aga m. căpitan de arnăuţi.

Papaz. 53: călărimea arnăuţilor avea căpeteniile lor numiţi bimbaşi şi *ghenci-aga*; numirea de *ghenci* se traducea românesce «voinicĭ»...

— GENČ, jeune homme (titlul lipsesce aiurea).

gherdàp n. 1. vîrtej de apă, loc de cataracte periculóse; 2. (la pl.) în special, numele turcesc al Porţilor-de-fier, numite şi «Demircapi».

Fot. 1, 58: oraşul Severin era pe o înălţime pe marginea Dunărieĭ, aprópe de cataractele rîuluĭ acestuia, care turcesce se numesce *Gherdapurĭ*.

— GERDAB (pers.), tourbillon d'eau, gouffre, précipice (d. gerdiden «a învîrti» şi ab «apă»); serb. dĭerdap «les brisants du Danube aux Portes-de-fer».

gherdap-aga m. maĭ-marele peste gherdapurĭ.

Ipsil. 780 (bairamlîc): leĭ 400 luĭ *gherdap-aga* pentru unelte şi slugile de apă.

Acest titlu lipsesce în izvórele nóstre istorice.

Gherèĭ m. titlul Hanilor din Crimeia după numele primuluĭ cuceritor al acesteĭ ţărĭ (sinonim cu Domn saŭ rege).

Ureche I, 184: Mendli *Gherei* Hanul... M. Cost. 250: Cazi *Gherei* Sultan, Hanul tătăresc...

In cântecele istorice sub formele **Ghiraĭ** şi **Chiran**.

Al. 77: *Ghiraĭ* Hanul cel bĕtrân, Cu hamger bogat la sîn. Ţapu, 58 (d. Teleorman): Dar *Chiran* Hanul ce'mĭ făcea? Alţĭ panţirĭ că'mĭ alegea...

— GEREY (mongol geray «digne, méritant»), titre des Khans de Crimée de la race de Djengiz-Khan, comme Mengeli Geray, Gazi Geray (Bianchi II, 584); rut. Geraĭ. V. Crîmgher.

ghimìe f. corabie, şalupă.

Anon. 309: Alexandru-Vodă intră într'o *ghimie* de s'aŭ dus la Ruşĭ. Al. Pr. 149: pe luciul Dunărieĭ se ivi o *ghimie*.

— GEMI, navire, vaisseau; alb. giemi, bulg. ghemiĭa, serb. dĭemiĭa, ngr. γεμί.

ghimigiŭ m. marinar.

Doc. IV, 98 (d. 1793): câţĭ şăicarĭ saŭ *ghimigiŭ* vor trebui după mărimea vasuluĭ. Conv. IX, 326 (d. 1769): vedeaĭ *ghimigiŭ* jucând...

— GEMIĞI, marin, matelot; alb. ğiemiği, bulg. ghemiğiĭa, serb. dĭemigiĭa, ngr. γεμηντζής, nauta.

ghindelìc n. (şi **chindelic**) ḑi de lucru.

Doc. IV, 289 (d. 1795): li se strică *ghindelicul* şi se păgubesc. Ur. III, 159 (d. 1792): când se vor cere salahorĭ şi care să se plătéscă *chindelicurile*.

— GÜNDELIK, traitement ou salaire quotidien, journée d'ouvrier (d. günd «ḑiuă»); bulg. ghĭundelik (ghĭundelikčiĭa «salahor»).

ghiozboiagilîc n. scamatorie (litt. ilusiune optică).

Bur. Cal. III, 27: în timpul Domnieĭ luĭ Alex. Moruz, pe la 1805... veniaŭ Turcĭ şi Grecĭ carĭ făceaŭ *ghiozboiagilicurĭ* saŭ scamatorĭĭ... scoteaŭ o mul-

ţime de coţĭ de cordele din gură, făceaŭ apă prin odăĭ, aninaŭ lăcăţĭ în gura ómenilor, înfigeaŭ cuţite în frunte... Poenar şi Hill, Vocabular : *ghiozboiagilic*, om bine făcut şi cu ochĭ frumoşĭ.

— göz bagyğylyk, fascination par le regard (d. göz «ochiŭ» şi bagyğy «scamator, înşelător») ; bulg. ghiuzbaĭağilyk (ghiozboĭağĭa «scamator»).

ghiulèr m. titlu identic cu «ghiuler-aga» (într'un cântec din Oltenia).

Tapu, 53 : Să mĕ duc la Bucurescĭ, Ca să iaŭ ghiuleria, Ghiuleria, beşlegia, Ca să fiŭ *ghiuler* maĭ mare Peste beşliĭ din ţară.

ghiuler-aga(si) m. 1. căpitan peste 18 neferĭ, carĭ făceaŭ parte din garda domnéscă, pe când deli-başa comanda 30 de neferĭ (Fot. III, 254, 312).

Cond. 1693, p. 35 : s'aŭ trimis 668 boĭ la Belgrad cu *ghiuler-agasi*. Doc. III, 223 (d. 1788) : o sumă de ostaşĭ creştinĭ adică *ghiuler-agasi* cu buluchbaşĭ şi cu o sumă de neferĭ aŭ intrat în hotarele vrăjmaşilor. Fot. III, 257 : delibaşa cu *ghiuler-aga*.

2. (sub forma **ghiunghiuler-agasi**) şeful gardeĭ mareluĭ Vizir : ea consta din 50 de soldaţĭ, carĭ eraŭ în serviciŭ numaĭ în ḑilele de ceremonie (Cant. Ist. ot. 170 şi d'Ohsson VII, 173).

Cond. 1693 p. 122 : *ghiunghiuler-agasi* al Viziruluĭ, care aŭ venit cu ferman, ca să purcéḑă Domnia în óste ; 129 : s'aŭ dat 40 tal. la *ghiunghiuler-agasi* pentru nisce boĭ ce aŭ cumpĕrat la Belgrad.

— gönüller agasi, l'aga des courageux, garde de corps du grand Vizir forte de 31 hommes Ham.

ghiulerie f. (şi **julĕrie**) rangul de ghiuler-aga. Vorba revine numaĭ în cântecele istorice din Oltenia.

Teod. 613 : Ia, Aguşe, dumnia-ta, Ce boierie poftescĭ ? *Ghiulĕria*, juléria, Caracalul jumĕtate.

ghiumbrùc n. vamă (cu var. **ghiunruc, iumbruc** şi **imbruc**).

a. în literatura istorică :

Ur. III, 191 (d. 1802) : să nu mérgă de acum înainte la Galaţĭ ómenĭ de aĭ naziruluĭ Kilieĭ nicĭ să cuteze a supĕra pentru cerere de *ghiumbruc*. Kog. 274 : un galion fiind lângă *ghiunruc*, în mijlocul mărĭĭ, s'aŭ aprins. Doc. III, 85 (d. 1797) : Hagi Mehmet iazagiŭ de la *imbrucul* Turtucaieĭ. Chon. III, 436 (d. 1822) : aŭ trecut la Silistra unde trăgênd la *iumbruc*... 449 : Vodă aŭ descalecat la *iumruc*...

b. în cântecele dobrogene (sub forma **ghimuruc**).

Bor. 200 : Dă-ne tu măcar pe murgul Şi plătesc *ghimurucul*.

— gümrük, douane (d. κουμέρκι = lat. commercium); alb. gömrük, bulg. ghĭumruk, serb. dĭumruk, mcr. iumbruche, ngr. γιουμπρούκι. Sinonimul *vamă*, d. ung. vám (cf. vameş), derivă d. ar. vam, dette, de unde bulg. vama, ngr. βάμμα, ung. vám. Tot ast-fel terminul europén (it. dogana, fr. douane) se trage asemenea din Orient (V. divan).

ghiumbrucciŭ m. vameş (cu var. **ghimbrucciŭ** şi **ghiumrucciŭ**).

Ur. III, 191 (d. 1802) : acéstă fără de cale şi fără cuvînt trimitere a *ghiumbrucciuluĭ* de la Isaccea. Kog. 248 : aŭ vorbit tótă povestea cu *ghimbrucciŭ* Isac-Aga... Rev. N. I, 162 : înconjuraţĭ de bărcile *ghiumrucciilor*.

— gümrükči, douanier ; bulg. ghĭumručĭa, serb. dĭumrukčĭa, alb. gümrükği, ngr. γιουμπρουκτζής.

ghiuvergileà f. (şi **ghivergilea**) silitră, în special cantitatea de silitră ce se trimitea anual la Constantinopole.

Ur. III, 191 (d. 1802): a se strînge din ţara Moldoveĭ pe tot anul acea hotărîtă şi sciută somă de *ghiuverghilea*, adică silitră, pentru trebuinţa zaraphanaleĭ împĕrătescĭ. Rev. I, 53 (d. 1796): 6538 leĭ *ghivergiléua*.

— GÜVERĞILE, salpètre, nitre; bulg. ghĭuverğele, ngr. γκιουβερτσουλές şi τζεβιρτζιλές (=νίτρον).

giaizè f. dar în banĭ făcut de Domniĭ noştri Sultanuluĭ şi mareluĭ Vizir cu ocasiunea numiriĭ lor pe tron. Nic. Mavrocordat dete cel dintâiŭ, în 1761, sub nume de «giaizè», 500000 leĭ Impĕratuluĭ şi 125000 leĭ primuluĭ seŭ ministru (Fot. III, 215 şi Tunusli, 71).

Dum. 112 (d. 1774): să ni se rînduiască *giaze* ţărĭĭ nóstre după vremea întru slăvire pomenit Sultan Mehmet IV. Ur. III, 193 (d. 1802): acele obicĭnuite *giaizele* şi avaeturĭ să nu se iee de la raielele ţărĭĭ.

— ĞAYZÈ, cadeau, don de bonne main; lorsque un officier des janissaires était promu au grade de commandant en chef *(aga)*, il était tenu d'offrir au grand-Vizir une ğaïze, consistant en plusieurs centaines de bourses Barb. V. gizie.

giziè f. capitaţia supuşilor creştinĭ din Turcia şi în special darea anuală impusă Ţărilor române, sinonim cu «haraciŭ».

Ur. III, 99 (d. 1802): să se întocméscă dările de *gizie*, idigte şi richiabiea.

Var. (grecizate): **cizighen, ţinţighen, ţeziè şi zisiè**

Ar. 211 (d. 1821): să trimitem legiuitul *cizighen*, idighem şi recheabighen la prea strălucitul prag al prea puterniceĭ Împĕrăţiĭ. Ur. VI, 131 (d. 1822): să trimitem şi cea legiuită *ţinţighen*, righen şi receapighen... 122 (d. 1835): în loc de 439.500 leĭ ce se plătia maĭ nainte sub numire de *ţezie*, idie şi recheabie, va plăti pe an la împĕrătésca nóstră hazna 4000 pungĭ leĭ. Chron. III, 457: peşcheşul pe an aŭ fost schimbat în *zisiea* saŭ *zisiea mali*, sumă adăogită şi hotărîtă de 10000 de galbenĭ turcescĭ pe an.

Variantele de maĭ sus sînt parte forme corupte, parte transcrierĭ grecizate: coruptiunea vorbeĭ ajunge la extrem în forma **giupe** (Ur. III, 181 [d. 1802]: iertarea dărilor... de haraciŭ, de hĕdiè, rechiabiè şi *giupele*...), care nu póte fi dedusă de cât prin colaţionarea textelor paralele maĭ sus citate.

— ĞIZIYÈ (ar.), capitation, tribut personnel imposé indistinctement sur tous les sujets non-musulmans de l'empire ottoman Barb. V. hedie şi rechiabie.

H

Habèş n. Abisinia, Abisinian.

M. Cost. 59: tot Egipetul, *Habeşiĭ* şi Împĕrăţia Asirieĭ.

Var. (grecizată): **Hambes**

M. Cost. 19: *Hambeşiĭ* şi împĕrăţia Asirieĭ. Fot. I, 73: Abisinia saŭ *Hambesia* unde sînt sorgintile Nilului.

— HABEŞ (ar.), Abyssinie, Abyssinien.

hadîm m. eunuc, famen.

a. în literatura istorică:

Moxa, 393: decĭ fu voevod Nichifor şi iară fu mînat cu oştile la Rusia,

el era un proclet de *hadîm*... M. Cost. 326 : solul care trimisese Vasilie-Vodă la Hmil Hatmanul, *Hadîmul* Postelnicul, orĭ că l'aŭ împedecat Ştefan, Pîrcălabul de Soroca pre acele vremĭ, orĭ de blĕstemata şi lipsita hire de *hadîm*, s'aŭ întors înapoĭ.

Var. : **hadîmb, hadîn şi cadîn**

N. Cost. I, 285 : îndată *hadîmbiĭ*, ce eraŭ frunte în curtea împĕrătéscă, i-aŭ făcut fărime ; II, 22 : aŭ intrat la Duca-Vodă un *hadîmb* ce-i ḑicea Iane. Cant. Hron. 240 : Velisar şi Narsites *Hadîmbul*, hatmaniĭ luĭ Justinian. Id. Ier. 69 : ca totdeauna orbul asupra ochilor şi schiopul asupra piciórelor şi surdul asupra auḑuluĭ şi *hadîmbul* asupra întreguluĭ obidă are.

b. în poesia populară şi artistică :

Marian I, 129 : Şi atuncĭ Turcul *cadînul*, Cu capul cât ciubĕrul... Bol. I, 239 : Intrébă favorita pe vechiul eĭ *hadîn*.

— hadym (ar. ḥadyn), eunuque ; bulg. adymin, serb. hadum, alb. hadym (hadyn).

Hagàn m. căpetenia Avarilor şi a Cazarilor. Vorba se aplică maĭ întâĭ în sec. al VII-lea regilor avarĭ, apoĭ tuturor căpeteniilor turco-tatare.

Cant. Hron. 327 : *Hagan*, Domnul Avarilor.

— ḥakan, monarque, souverain (mongol ḥagan «Domn») ; rus. kagan «hazarskji knjazŭ», mlat. chaganus «princeps Avarum» (chacanus «rex gentis»). V. Han. După Quatremère (Hist. des Mongols, 10), **hakan** şi **han** ar fi de origină chineză.

Hagi-Ivat m. numele celuĭ d'al doilea personaj comic din farsa populară turcéscă «Karagöz», jucată odinióră cu Vicleimul şi care a dispărut odată cu întroducerea teatruluĭ la noĭ (Olănescu, 101). V. Partea I : caraghioz.

— hağı aivat (hağievad vulg. Ağeivat), pantin, arlequin, personnage bouffon de la comédie turque (§ 43).

halalì (şi **helali**) n. stofă uşóră de bumbac şi de mĕtase.

Tarif 1761 : *halali* capiculi bucata 20 banĭ, brîe *halali* buclir de unul 11 banĭ. Tarif 1792 : meloz şi *halali* topul 30 banĭ. Rev. II, 334 (f. de z. 1821) : cămăşĭ borangic i *helaliŭ*.

— halali (helali), espèce d'étoffe légère de soie et coton.

halià adv. (saŭ **halè**) 1. actual, în timpul de faţă.

Văc. 299 : Domnul Mavrogheni se află la Diŭ şi este *halià* Domn. Doc. IV, 288 (d. 1794) : fapta măcelarilor aduce zătignire şi celorlalţĭ ce *halià* acum taie. Ar. 162 : *halià* Silistra-Valesi al nostru. Fil. 270 : marele Stolnic Dinu Păturică *halè* ispravnic de străinĭ.

2. se ḑicea în special de boierul aflat în serviciŭ saŭ în funcţiune, în opoziţiune cu «paià», cel provĕḑut cu un rang onorific saŭ cu «mazil», cel pus în disponibilitate.

Cron. III, 446 : Grigorie-Vodă aŭ rînduit Caimacamĭ pe Banul Bărbucénul Văcărescul... făcêndu-l paià-Postelnic şi *halià*-Aga. Doc. III, 381 (d. 1792) : D-lor cinstiţilor şi credincioşĭ boierilor veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, *halià* şi mazilĭ... Cond. Ips. : veliţiĭ boierĭ adică ceĭ *halià*... Fil. 255 : să faceţĭ cunoscut tuturor boierilor *halè* şi mazilĭ. Ghica, 322 : Vodă adunase pe boeriĭ *halià* şi paià, ca să le spuie că Cazaciĭ trecuseră Prutul ; 501 : boeriĭ ceĭ *halià* staŭ împrejurul Domnuluĭ cu bastóne lungĭ în mână.

— halia (hala), actuellement, maintenant ; en fonction, en activité de service, par opposition à «ma' zul», hors d'emploi Barb. V. paià şi mazil.

halt n. turburare, amestecătură, cértă.

Kog. 273 : s'aŭ sfîrşit *halturile* Muntenilor. Zil. 64 : tóte numaĭ minciunĭ, tot smorfurĭ şi tot *halturĭ*.

— HALT (ar. ḥalt «mélange»), confusion, embrouillement; faute, erreur, sottise ; ngr. χάλτι, blague, canard.

hamailîŭ n. talisman împotriva diochiuluĭ saŭ vrajeĭ: sentinţe din Coran (nume divine, vorbe magice) scrise pe fâşióre de hârtie şi închise în cutiuţe de aur saŭ de argint ce se purta în formă de brăţară orĭ de salbă, ca preservativ în contra bólelor şi fermecelor.

Ar. 81 (d. 1821) : un *hamailiŭ* de argint suflat tot cu aur.

— HAMAYIL (ar.), amulette, sentences magiques tirées du Coran, noms de Dieu, mots cabalistiques etc. Barb.; bulg. hamaĭlĭa «amulet», mcr. hamaili «bucată triangulară de argint ce se pórtă la gât ca amulet», ngr. χαμαΐλι, talisman. Dintr'o formă arabă înruditâ (hamulat «ceea ce se pórtă») provine : mlat. amuletum, de unde fr. amulette : sinonimul *talisman* se trage asemenea din Orient : ar. telesm din vgr. τέλεσμα, mystère.

Han-Tepesi n. movila Hanuluĭ, numele tătăresc al movileĭ Rabâiĭ, în jud. Huşĭ.

Cant. Mold. 14 : haud longe ab Husz conspicitur collis ingens manu factus, Tartaris *Chan-Tepesi* i. e. Chani tumulus, incolis Moghila Rabuy dictus. Kog. 261 : mergênd la *Han-Tepesi*. Văc. 279 : Vizirul umbla de la *Han-Tepesi* la Bender, când Ruşiĭ mergea de la Laticiov spre Cameniţa.

— ḤAN TEPESI, colline du Khan.

haracĭ-başa m. căpetenia haracciilor (Cant. Ist. 614).

Pop. 122 : cercând acestea Impĕrăţia, aŭ luat séma şi *haracĭ-başii* şi avea mare strînsóre, pentru că se împărţise hârtiĭ de haraciŭ maĭ puţintele.

— ḤARAĞČI BAŞY, chef des percepteurs de la capitation.

haracĭ-muhasabesi m. verificatorul haraciuluĭ.

Cond. 1693, p. 362 : tal. 259 la Ali Efendi *haracĭ-muhasebesi*.

— ḤARAČ MUHASEBESY, chef de comptabilité au bureau des impôts (Cant. Ist. ot. 210).

hareà f. (şi **harè**) taftă grósă cu ape.

Tarif 1761 : *harea* de 14 coţĭ 1 leŭ. For. III, 285 : primăvara Domnu îmbracă pe toţĭ boieriĭ cu feregele de *harè*.

Var. (grecizate) : **haras** şi **hares**

Tarif 1761 : *haras* bucata 110 baniĭ. Tarif 1792 : basma *haras* topul 45 baniĭ. Fil. 215 : taftă, atlaz vĕrgat şi cu florĭ, *hares* pungiuc.

— HARÈ (pers. «pierre dure»), sorte d'étoffe de soie moirée, tabis qui se fabriquait principalement dans l'île de Chio Barb. Despre varietatea mĕtăsurilor (§ 86).

hàrgiŭ n. 1. cheltuială, ajutor (în soldaţĭ), trupă auxil.

Ar. 59 : să se dea o osebită sumă de 600 *hargiurĭ* ; 70 : acéstă mâhnitóre veste ne-aŭ nevoit să pornim de iznóvă altĭ 3 căpitanĭ cu 200 din ceĭ 600 *hargiurĭ*.

2. pl. cheltuielĭ la o haină, căptuşélă.

Ar. 81 : un cepchen cu *hargiurile* asemenea de fir (cf. 36 : dulamă de postav negru cu *cheltuielĭ* grele de mĕtase).

3. articol principal al unuĭ comerciant : pânzăria este *hargiul* luĭ (Polysu).

— ḤARĞ (ar.), dépense, frais, matériaux nécessaires pour

quelque chose; bordure ou frange de soie, de fil (neferat harğy «entretien des hommes sous le drapeau»); bulg. serb. harč «cheltuială», ung. harács.

hargilîc n. cheltuială.

Beld. 347: *Hargilîc* destul făcuse, casa sirmaiè avea.

— ḤARĞILYK, argent destiné à la dépense, argent de poche ou menus frais Barb.

harhàl n. colan, salbă.

Melchis. Roman II, 134: s'aŭ dat la osebite obraze *harhaluri*, florĭ cu diamanturĭ, cerceĭ cu smaragdurĭ.

— HALHAL (ar. ḥalḥal), chaînettes que les femmes se mettent aux jambes; serb. halhal, ngr. χαρχάλι, collier.

has n. district (vorbind despre raiaua Giurgiuluĭ, considerat ca o posesiune particulară a Imperiuluĭ otoman).

Văc. 299: în *hasul* Giurgiuluĭ 1700 de familiĭ veniseră cu carele lor. Dum. 27: despre *hasul* Giurgiuluĭ.

— HAS (ar. ḥass «particulier»), les biens de famille, du trésor et de la couronne Ham.; ngr. χάσι, possessiones privatæ summi magistratus turcarum (Passow).

has n. dare particulară.

Cond. 1802, p. 311: să céră *hasurĭ* şi avaeturĭ.

— HAZZ (ar.), taille, coche.

has-ahîrliŭ m. 1. rîndaş din saraiul Sultanuluĭ.

Cond. 1693, p. 451: douĕ spinărĭ de vulpe de mosc carĭ s'aŭ trimis una la Caimacam-Paşa, alta la Ahmet-Paşa *has-ahîrliŭ*. Văc. 255 (V. cabaniţă). Doc. II, 12 (d. 1773): doĭ *has-ahîrliĭ* împĕrătescĭ.

2. rîndaş de Curte, făcênd parte din garda particulară a Domnuluĭ (Fot. III, 250, 257).

Fil. 346: peiciĭ şi *has-ahîrliĭ*.

— ḤASS AḤYRLI, palefrenier du Sérail (d. ar. ḥass «particulier» şi pers. aḥyr «écurie»).

hasèchiŭ m. (şi **hasec**) soldat din garda Saraiuluĭ, purtând uniforma roşie, o sabie şi un baston în mână: corpul lor era comandat de bostangi-başa (d'Ohsson VII, 29).

Cant. Ier. 400: *hasechi*, pristaviĭ bostangiilor. Anon. 181: un *hasec* ce venise cu caftan de la Pórtă.

Var.: **asec, asechiŭ** şi **hasichiŭ**

N. Cost.[2] 59: venirea unuĭ *asĕchiŭ* anume Ali. M. Cost. 309: *hasichiĭ* i-aŭ spus poronca Impĕratuluĭ, că este să ducă pre om iar la Impĕratul. Ax. 123: pe Bogaz aŭ luat şi un *hasichiŭ* de la bostangi-başa. Pop. 31: un *hasichiŭ* ce venise aicĭ pentru trebile acelea de s'aŭ dus la Tîrgovişte. Ist. 1715, p. 17: merge caicul bostangi-başiĭ cu doĭ *hasichĭ* la catarga ce se ḑice baştarda.

— ḤASSEKI, corps de 300 officiers choisis parmi les bostanğis, dont 60 faisaient partie du cortège du Sultan en qualité de gardes de corps Barb.; bulg. haseki.

hasechi-aga m. (şi **hasichi-aga**) al doilea comandant al baltagiilor, maĭ mare peste 300 de hasechĭ, executorul sentinţelor de mórte rostite de Sultan (Ham. XVII, 67).

Grec. 321: la care conac aŭ trimis Impĕratul pre *hasichi-aga*, de aŭ întrebat pre Domn deosebĭ şi de alte trebĭ ale lor împĕrătescĭ.

— ḤASSEKI AGA, lieutenant-colonel des bostanĝis et prenant place après le bostanĝi-bachy Barb.

hasechi-sultană f. favorita Sultanului care da nascere unei beizadele (Cant. Ist. ot. 458).

COND. 1693, p. 29 : 2500 taleri *hasechi-Sultanei*.

— ḤASSEKI SÛLTAN, femme du Sultan qui donnait le jour à un prince Barb.

hat n. autograf din partea Sultanului (cu pl. **hatat**).

UR. III, 136 (d. 1792) : alte porunci și sfinte *haturi*. DOC. IV, 292 (d. 1795) : împĕrătescul meŭ *hat* pentru rînduiala și nizamul țărilor românești și a Moldovei. AR. 210 (d. 1821) : cuprinderea vredniculuĭ de închinăciune împodobituluĭ sfînt *hat*. CRON. III, 464 (d. 1822) : cuprinderea... sfîntuluĭ *hatat*.

— ḤATT (ar. pl. ḥattat), l'écrit par excellence, c'est-à-dire écrit de l'Empereur ; bulg. hat.

hataià f. (și **hetai**) stofă scumpă fabricată la Chio.

COND. 1693, p. 449 : 7 coți *hataia* cu florĭ de fir ce s'a trimis la nuna Pîrvuluĭ Fărcășanu pentru zovon. TARIF 1761 : *hataia* 14 coți 1 leŭ. DOC. II, 403 (d. 1790) : o giube de *hatai* verde. UR. XVII, 64 (d. 1770) : o rochie de *bataé* cu florĭ de matase. TARIF 1792 : *hetai* cu fir, francéscă, *hetai* cu fir de la Hio. FIL. 215 : asta este *hataia* de Veneția sadea, *hataia* florantin.

— ḤATAYÍ, étoffe en soie (d. Hatayi «la Chine, spéc. la Chine septentrionale») ; ḤETAYI, mĕtase de Chio (Cant. Ist. ot. 593).

hatișerîf n. sens identic cu cel precedent, autograf împĕrătesc, litt. scrisóre ilustră.

COND. 1693, p. 468 : s'aŭ dat 3570 tal. darurile luĭ Mehmet-Aga ce aŭ venit cu *hatișerifal*. N. COST. 483 : Hanul să dea stég și tuiurĭ de Domnie Irimieĭ-Vodă și să-ĭ scótă *hatișerif* saŭ uric de Domnie vecînică de la Împĕrăție. AX. 134 : acea jalobă aŭ mers în mânele Împĕratuluĭ și îndată milostivindu-se, aŭ trimis *hatișerif* gróznic la Ismail-Pașa, Sarascherul din Tighinea ; 148 : s'aŭ adus *hatișerif* împĕrătesc, ca să ia pe Craiul să-l ducă la Salonic. AMIR. 166 : Grigorie-Vodă aŭ scos *hatișerif* de la Împĕrăție și cu mare luptă i-aŭ agiutat și D-ḑeŭ și aŭ desbătut și locul acela [ocupat de Nohaĭ] și l-aŭ lipit la hotarul Moldoveĭ. GHEORG. 303 : Domnul luând întâĭ *hatișeriful* cel împĕrătesc, sărutându-l, îl pune la cap și apoĭ îl pune la sîn. BELD. 415 : Ș'acele din vechĭ pronomiĭ, hărăziri împĕrătescĭ, Date prin *hatișerifurĭ* raieliĭ moldovenescĭ.

Var. : **atișerif**

M. COST. 256 : dires, ce-ĭ ḑic eĭ *atișerif*, de Domnie neschimbată. POP. 318 : venit-aŭ un capegiŭ de la Pórtă cu *atișerif* împĕrătesc, de aŭ dat luĭ Mateĭ-Vodă stégul Raduluĭ-Vodă.

— ḤATT-I ȘERIF, ordre souverain tracé de la main même du Sultan (d. ḥatt «écrit» și șerif «illustre») ; bulg. hatișerif.

hatihumaiùm n. act emanat direct de la Sultan.

DUM. 67 : îșĭ înfățișară Reiz-Efendi *hatihumaiumul* Sultanuluĭ și Obreșcov ocazul împĕrătițeĭ. UR. III, 166 (d. 1792) : după noima împĕrătesceĭ mele porunceĭ ce s'aŭ dat prin *hatihumaium*. ZIL. 83 : să lase Domn până la 7 anĭ, cum scrie *hatihumaiumurile*, adică hrisóvele Porții.

Var. : **hatihumaiŭ** și (scurtat) **humaiŭ**

KOG. 216 : silind ca să scóță *hatihumaiul* de la Împĕratul. UR. IV, 133 (d. 1792) : cercetându-se condicele de *humaiurĭ* ce se află în Divan.

— ḤATT-I HUMAYUN (litt. autographe auguste), écrit de l'Empereur (d. ḥatt «écrit» și humayun «auguste»).

havadiș n. scire, noutate (maĭ ales nefavorabilă).

KOG. 254 : în țara leșéscă eraŭ multe amestecăturĭ pentru Riga, pentru care Domnul trămisese om în țara leșéscă, cu mare cheltuială, de felul lu-

Franțuz, ca să-ĭ scótă *havadișurĭ*, să dea scire Porțiĭ turcescĭ. Dum. 19 : baniĭ i luase... maĭ ales pentru *havadișurile* Lehieĭ. Fil. 231 : apoĭ încep *havadișurile*, și scim că în adunările nóstre nu se vorbesce de cât de trebile altora.

— HAVADIS (ar. pl. d. hadis), une nouvelle, un évènement (turc. ca sing.); pl. malheurs, calamités.

havàntop n. (și **avantop**) bombardă.

Dion. 181 : aŭ început a bate cetatea Ismail de tóte părțile cu tunurĭ marĭ și arunca și cumbarale în cetate din *havantopurĭ* saŭ piole. Ist. 1715, p. 62 : să mérgă iniceriĭ la metereze să suie gephanéua, cumbaralele, tunurĭ, balghemezurĭ și *havantoplar*. Dum. 26 : Rușiĭ făcură zapt 2 *havantope* saŭ pioĕ; 52 : cu tunurĭ 56 și 5 *havantope*; 92 : lăsând Rușilor 6 tunurĭ și un *havantop*. Dion. 178 : aŭ venit la Cladova cetatea Craineĭ.... aruncând dîn *avantop* și gumbarale în cetate; 199 : cu tunurĭ marĭ, cu gephănale și cu *avantop*...

— HAVAN TOPU, bombarde. V. Partea I: havan.

haznatàr m. (și **haznetar**) vistier, tesaurar (la Impĕrat, la un Domn saŭ Pașă).

Nec. 189 : Vizirul Chiupruluĭ aŭ și chemat pe *haznatarul* luĭ și i-aŭ ḑis în tainâ. Gheorg. 304 : înaintea Domnuluĭ și a Agăĭ împĕrătescĭ se aducea de *haznatarul* și de alțĭ ómenĭ aĭ luĭ semnele ale Domnieĭ nouĭ. Ist. 1715, p. 13 : aŭ scos pe *haznatariul* și pe baș-ciohodar de i-aŭ tăiat. Anon. 97 : cu acele scrisorĭ ale Pașiĭ aŭ trimis un *haznetar* al luĭ împreună cu boiariĭ la Odriŭ.

Var. (literară) : **haznadar**

Bălc. 61 : acest june Bogdan se dusese la Constantinopole și intra în casa luĭ Ferhad-Pașa, ajungênd a purta slujba de *haznadar*.

— HAZNATAR (haznadar d. hazinedar), trésorier, caissier; alb. bulg. serb. haznatar (haznadar), ngr. χαζνατάρης (χαζναδάρης).

haznatar-bașa m. (și **haznadar-baș**a) marele vistier al Saraiuluĭ, avênd primul rang după câzlar-agasi și, în cas de vacanță, era înaintat la acest post (Cant. Ist. ot. 246).

Pop. 159 : trecênd Dunărea de cea parte cu haremul luĭ, s'aŭ dus cu *haznatar-baș*a al Hanuluĭ. Cond. 1693, p. 21 : baniĭ gata Hanuluĭ tal. 1000 și *haznadar-baș*ĭĭ baniĭ gata tal. 100.

— HAZNATAR BAȘY, premier trésorier du palais impérial.

hazne-agasi m. intendentul tesauruluĭ interior trimis în Țările române să încasseze haraciul.

Cant. Mold. 110 : ad tributum accipiendum quotannis aliquis ex intimis officialibus imperatoriis sub nomine *chazne-agasi*, thesauri præfecti, in Moldaviam mittitur.

— HAZNE AGASY, trésorier du Sérail.

hazne-chehaia m. intendentul tesauruluĭ imperial.

Cond, 1693, p. 468 : halvagiul luĭ *hazne-chehaia* al Impĕratuluĭ.

— HAZNE KEHAYASI, second trésorier du Sérail.

hazne-chiatip m. logofĕt de vistierie.

Cond. 1693, p, 651 : care s'a dat la *haznea-chiatip* al Viziruluĭ. Ap. 160 (d. 1821) : cinstitul *hazne-chiatip* al Mărieĭ Sale.

— HAZNE KIATIBI, secrétaire du trésor.

hazne-emini m. sens identic cu «haznatar».

Doc. III, 506 (d. 1787) : *hazne-emini*, cu tot tacâmul luĭ, călărĭ și înarmațĭ.

— HAZNE EMINI, trésorier.

hazràn n. (și **hazdran**) 1. la Turcĭ, baston de abanos cu gămălia de argint.

Fot. III, 245 : capugi-baș*a* pórtă semnele oficiuluĭ saŭ, adică un *hazran* și cizme galbene.

2. unul din insigniile boierescĭ şi în special al mareluĭ Ban.

Fot. III, 262 : cel boierit sărută mâna Domnuluĭ şi luând de la el *hazranul*, saŭ alt semn al ranguluĭ sĕŭ, ese din spătărie ; 268 : semnul dregătorieĭ Mareluĭ Ban este *hazranul*, adică un baston cu baga şi sidef, pe care îl pórtă şi înaintea Domnuluĭ.

3. cârja episcopilor cu căpĕtâiul de argint.

Gheorg. 307 : Mitropolitul îmbrăcat în mantie, cu pateriţa a mână cum şi episcopiĭ cu cârjele (însă la sĕrbătorile cele marĭ, iar la cele maĭ micĭ cu *hazdrane*) şi boieriĭ ceĭ marĭ cu semnele lor. Bauer, 259 : la marque de dignité des prélats est un bâton donné par le prince, celui de l'archevêque est appellé le pateritza ou bâton pastoral et celui de l'evêque le *hazran*. Fot. III, 183 : Mitropolitul are pateriţă saŭ toiag păstoresc, episcopiĭ aŭ *hazran*, iar egumeniĭ cârjĭ maĭ simple şi maĭ micĭ ; 185 : Mitropolitul îĭ hirotonisesce pe episcopĭ şi Domnul le dă în mână *hazranul*.

— hazaran (bambou), canne de bambou.

hediè f. dare anuală, în banĭ saŭ în lucruri, oferită de Ţările române ca «dar» Sultanuluĭ.

Ur. III, 181 (d. 1802): iertarea dărilor atât de haraciŭ cât şi de *hediè*.

Var.: **hidiè, idiè, idighè, idictè, dighen** şi **edighiè**

Ur. III, 193 (d. 1802) : să se maĭ dea de la Ţara românéscă 90000 leĭ în naht şi în lucruri sub numire de *idighè*, iar de la Moldova pentru *hidiè* în banĭ şi în lucruri să se dea 90000 leĭ ; 199 (d. 1802) : să se întocméscă dările de gizie, *idictè* şi richiabiè şi agianzările ; VI, 118 (d. 1822) : dările ce se numesc *idiè* şi recheabiè ; 131 (d. 1822) : să trimitem şi cea legiuită ţintighen, *dighen* (eronat : righen) şi recheapighen... Fot. III, 215 (d. 1802) : Sultanul hotărî ca ţările române să dea pe an numaĭ 619 pungĭ tribut, 180 pentru *edighiè* şi 80 pungĭ rechiabiè ; 223 : Impĕrăţia meă a dat ordin sacru pentru scutirea haraciuluĭ, *edighielelor*, richiambialelor şi zaharelelor.

— hediyè (ar.), don, présent (turc. sinonim cu *peşkeş*). Despre corupţiunea variantelor, cf. cele dise la «gizie».

hervaneà f. (şi **hervani**) mantie domnéscă substituită cabaniteĭ la 1832, sub Vodă Sturdza şi Ghica, când vechea investitură cu cuca şi cabaniţa a fost înlocuită cu o tocă de samur cu florĭ de diamant şi cu hervanéua.

Drăgh. I, 103 : înlocuindu-se cabaniţa prin *hervani*, un fel de hlamidă saŭ mantie împĕrătéscă ca a Sultanuluĭ, de postav cu douĕ feţe, vinĕt şi roş, aninată la grumaz cu un agraf de pietre preţióse ; II, 195 : primirea semnelor domneseĭ, carĭ după tuiurĭ era acum *hervanéua*, sabie cu briliant şi un fes, purtând devisa domnéscă la încheetura canafuluĭ.

— harvani (şi ḥarmani), espèce de capote ou de tunique en drap, arrondie et sans manches Barb. ; serb. arvaniïa (avramiïa). Cf. Boué II, 185 : *harmani*, grand manteau turc sans manches pour aller à cheval et servant de présent aux courriers de la part des pachas ; III, 229 : jadis le pacha donnait à chacun de ses courriers un beau manteau nommé *harvani* qui est hors d'usage à présent.

hiucm-ferman n. firman de luare în stăpânire a Domnieĭ, ordin de primire a puterii suverane.

Cant. Mold. 63 : imperatorium mandatum, *hiukm-fermani*, mandatum dominii dictum ; 70 : in ea autem non renovatur principatus diploma, sed tantum novum *hiukm-ferman* vel dominii mandatum mittitur.

— kükm fermany, ordonnance, ordre exprès (d. ar. hükm «pouvoir, autorité»). V. firman.

hochìm n. ordin din partea Sultanuluĭ.

Urechie, 203 : venit-aŭ *hochim* împĕrătesc de la Sultan Suleiman la Petru-Vodă, ca să mérgă asupra Ungurilor; 219 : aŭ trimis *hochimurile* Impĕratuluĭ la Tătarĭ, carĭ îndată s'aŭ pornit de aŭ acoperit ţara ca un roiŭ până la Prut, prădând şi arzând ; 231 : Impĕratul de sîrg aŭ trimis *hochimurĭ* la Dobrogenĭ, la Bugegenĭ şi la Muntenĭ să mérgă cu Petru-Vodă asupra Cretuluĭ.

— hüküm (ar. hükm), ordre, commandement.

hochiumat n. autorisare oficială.

Ur. XII, 86 (d. 1669) : Impĕratul ne-aŭ dat un agă... cu *hochiumat* împĕrătesc la 3 cadiĭ.

— hüküмat (ar. pl. d. hüküm), autorité, pouvoir administratif ; serb. hučumet.

hòge m. 1. dascăl turc.

Văc. 287 : deosebĭ de dascăliĭ elinescĭ şi deosebĭ de *hogiĭ* turcescĭ, avea fiiĭ luĭ Ipsilant şi dascălĭ evropeĭ şi de limba franţiozéscă şi de limba talienéscă. Ar. 216 (d. 1821) : să se trimită doĭ *hogi* procopsiţi cu plata ţării, ca să înveţe şi pământenii limba prea puterniculuĭ Devlet.

2. popă saŭ predicator turc.

Nec. 199 : ḑic, atunce, să fie strigat şi *hogea* în clopotniţă la Sf. Nicolaĭ în Iaşĭ şi aŭ stătut biserica pecetluită până la venirea cu Domnia luĭ Antonie-Vodă. Căpit. 170 : întru aceste vremĭ aŭ ucis Turcii pre un *hoge*, iman al lor, carele în Ţarigrad propovĕduia pe Hristos adevĕrat Dumneḑeŭ şi pre Mahomet îl hulia. Balc. 249 : o dispută înfocată se aprinse între Muftiul şi *hogea*.

— hoğa (pers. ḥoğa), vieillard, maître d'école, prédicateur dans une mosquée ; alb. bulg. serb. hoğa. V. Partea I : Nastratin-Hogea.

hogeghian m. consilier de Stat, funcţionar al Divanuluĭ.

Beld. 390 : Nazif-Mustafa-Efendi, *hogeghian* împĕrătesc. Văc. 292 : fiind de faţă la ăst sfat toţĭ ulemaliĭ, toţĭ paşiĭ, toţĭ *hogiaghianiĭ* şi ogiacliĭĭ ; 301 : peste douĕ ḑile s'aŭ făcut mare sfat şi ogiaclĭĭ şi *hogiaghianĭ*. Ur. III, 234 (d. 1802) : să mérgă împreună cu tine... cel din *hogeghianiĭ* înaltuluĭ meŭ Divan...

— ḥoğegian (pl. d. ḥoğa), les employés, conseillers d'État : on désignait sous ce nom la seconde classe de fonctionnaires, celle de principaux employés civils au nombre de 52 répartis entre quatre sections Barb.

hogèt n. act autentic, adeverinţă (liberată de cadiŭ).

Cond. 1693, p. 249 : un postav şaiŭ care s'aŭ trimis la cadiul ot Dîrstor, ca să ia *hoget* pentru trecerea mierĭĭ şi a cerĕĭ împĕrătescĭ ; 569 : cheltuiala ce vel Spătar aŭ făcut la arzurĭ şi la *hogeturĭ*, când aŭ trecut pe la Rusciuc cu boiarĭĭ. Ax. 164 : aŭ făcut şi *hoget* după zapis. Amir. 139 : apoĭ aŭ scris *hogetul* şi l-aŭ aşedat în tabla Divanuluĭ împĕrătesc ; 173 : aŭ isprăvit *hoget* la acésta pentru tóte davalele orĭ câte ar fi avut Tătarĭĭ a cere la Moldoveni saŭ şi Moldovenĭĭ la Tătarĭ ; 177 : cu învoinţa nóstră şi a tuturor bĕtrânilor noştri făcutu-s'aŭ şi *hoget* după legea nóstră, ca să locuim pe partea loculuĭ Moldoveĭ, unde nĭ s'aŭ poruncit. Ur. XII, 87 (d. 1769) : s'aŭ făcut şi *hoget* de către toţĭ cadiiĭ împĕrătescĭ.

— höğğet (ar.), titre de propriété, acte d'un contrat ; serb. huğet «adeverinţă oficială din partea cadiuluĭ», ngr. χουτζέτι.

I

Iabangiŭ m. venetic, străin, în opositiune cu «ierliŭ».

Dum. 53 : Turcii *iabangii* se împoncişéză cu ceĭ de loc. Doc. II, 305 (d. 1791) : *iabangiĭ*... ce lucréză şi eĭ brutăria. Glos. 298 : *iabangiŭ*, haimana.

— YABANĞI, étranger (d. pers. yaban [= ἄνυδρος] «désert, pays étranger»); bulg. serb. ĭabanğĭa.

ialangìc n. un fel de blană serpentină.

Doc. IV, 277 (d. 1794): blană de *ialangicurĭ*.

— YILANĞYK, petit serpent (d. yilan «serpent»).

ial-agasi m. (şi **el-agasi**) comandant tătar.

Grec. 326: ridicând pe *ial-agasi* de la Bugiac cu o sémă de Tătarĭ de aŭ mers după Impĕrăţie. M. Cost. 364: Ghica-Vodă repedind îndată de olac la *el-agasi* din Bugiac; 366: aŭ tocmit *el-agasi* pre Tătarĭ şi pre aĭ noştri dencóce de Ciric. Amir. 139: Tătariĭ fiind bucuroşĭ să şédă în locul Moldoveĭ pentru hrana lor, alergat-aŭ la *el-agasi* şi s'aŭ rugat, ca să mijlocéscă la Mihaiŭ-Vodă.

— YALI AGASI, l'aga des plages (chez les Tartares de Crimée) Ham.

ial-sĕrdar m. (şi **el-sardar**) titlu dat Sultanuluĭ din Crimeia, ca comandant al oştiriĭ tătăresceĭ. V. sĕrdar.

M. Cost. 365: aŭ purces *el-sardar* asupra luĭ Constantin-Vodă la Iaşĭ. Acest titlu tătăresc lipsesce în dicţionare.

iamàc m. (saŭ **emac**) I. (la Turcĭ) recrut noŭ înrolat în corpul ienicerilor, pentru completarea contingentuluĭ lor (Cant. Ist. ot. 691).

Ax. 149: nu este vina ienicerilor, ci este a *emacilor*, că n'aŭ vrut să se bată. Kog. 253: *emacĭĭ* de Vidin îl pîraŭ pe Stavarache la Paşa Moldovangiŭ şi la ienicer-aga. Dum. 102: nicĭ *iamacĭ*, nicĭ alţĭ ómenĭ războinicĭ să nu fie.

II. (la Românĭ) 1. recrut în corpul arnăuţilor, cazacilor şi seimenilor.

Doc. III, 311 (alaiŭ): *iamacĭĭ* mataragĭ... Cond. 1813, p. 385: s'aŭ dat hotărîre câţĭ *iamacĭ* să aibă fisce-care ogiac... şi câţĭ se vor găsi maĭ mulţĭ.., să rĕmâie birnicĭ...

2. ajutor de boierinaş al Curţiĭ saŭ de condicar al Divanuluĭ, maĭ ales logofeţel.

Fil. 44 (V. calemgiŭ); 209: 250 talerĭ daţĭ *iamacilor* şi calemgiilor ce aŭ venit cu crăciunul domnesc; 240: am dat bacşiş *iamacilor* şi calemgiilor; 245: logofeţiĭ şi *iamacĭĭ* trebuincioşĭ pentru scrierea poruncilor şi trecerea în condicĭ a banilor hătmănieĭ.

3. în special, ajutorul luĭ cafegi-başa (Kreuchely ap. Hurmuzachi X, 519).

— YAMAK, adjoint, aide; recrue (dans le corps des janissaires); bulg. serb. ĭamak.

iangân n. 1. foc, incendiŭ.

Doc. IV, 412 (d. 1794): fînul fiind lucru ce póte pricinui primejdie de *iangânurĭ*. Cond. 1802, p. 342: pentru întîmplare de *iangân*.

2. corp de pompieri cu sacale, căngĭ, topóre şi tulumbe.

Doc. IV, 413 (d. 1794): stégurile de foc ce sînt de trebuinţă pentrn tréba *iangânului*.

— YANGYN, incendie; serb. ĭanghiĭa, ngr. γιαγκίνι.

iangângiŭ m. 1. cel ce pune foc, incendiar.

Beld. III, 413: Năpăstuind că's cu toţiĭ al Iaşuluĭ *iangângiĭ*.

2. pompier, sinonim cu «tulumbagiŭ».

Beld. 433: *iangângiĭ* se trăsese, căcĭ chip de stîns nu era.

— YANGYNĞI, incendiaire.

iarlîc n. (şi **erlîc**) ordin autograf din partea Hanuluĭ, sinonim cu «ferman».

Amir. 130 : Sadet Ghereĭ Han aŭ dat *iarlic* la Beĭ Mîrza din Orumbetoglu şi Aslanaĭ Mîrza Oracoglu, ca să se scóle să vie la Moldova cu óste într'ajutor Domnuluĭ ; 163 : aŭ venit luĭ Grigorie-Vodă şi *erlic* de la Hanul şi buiurtiŭ de la Abdula Paşa Saraschier, ca să mérgă în spatele Tătarilor la codru Chigheciuluĭ ; 177 : Măria sa Hanul, milostivindu-se asupra nóstră, trimis'aŭ către Măria sa Domnul Moldoveĭ cinste *iarlicul* Mărieĭ sale. Pop. 170 : aŭ sosit un mîrzac de la Hanul cu veste bună şi de bucurie, aducênd Domnuluĭ *iarlic* şi o ţidulă scrisă cu însuşĭ mâna Hanuluĭ.

— yarlyk (yerlyk), ordre royal, chiffre du prince placé en tête d'un ordre (d. yar «a scrie») ; rus. rut. iarlyk (şi erlykŭ) «diploma Hanuluĭ». Vorba e tătărească.

iasàc n. ordin (maĭ ales negativ), interdicţiune.

Vac. 264 (V. afion) ; 277 : Sultan Mustafa III schimbă porturile cele desfrînate şi ale raielilor, cu *iasac* de a purta toţĭ haine negre. Beld. 438 (d. 1822) : i-aŭ mângăiat îndestul arătându-le că este bine pentru toţĭ, să pórte orĭ-ce vor avea, căcĭ pentru eĭ *iasac* nu este.

— yasak, prohibition, défense ; alb. bulg. serb. ĭasak, rus. yasakŭ «amende, tribut en pelleterie» (şi «signal)».

iasacciŭ m. (şi **iesacciŭ**) soldat turc pentru siguranţă, numit obicĭnuit «cavaz».

Beld. 425 : Cu *iesaccii* şi cu pază, cu toţĭ împreună merg. Dum. 35 : necutezându-ne să eşim pe afară singurĭ ci cu paznicĭ *iasaccii*. Ghica, 304 : trecea cu *iasacciul* unuĭ elciŭ.

— yasakčy, (autref.) garde ou escorte de sûreté accordée aux étrangers en Turquie ; bulg. serb. ĭasakčiĭa.

iazagiŭ m. 1. (la Turcĭ şi Tătarĭ) scriitor la cancelaria Vizirului saŭ a Hanuluĭ.

Cond. 1693, p. 355 : un atlaz ce s'aŭ dat la *iazagiul* Hanuluĭ. Amir. 152 : Caimacamul îndată aŭ chemat *iazagiul* şi aŭ scris ferman la Grigorie-Vodă.

2. (la Românĭ) scriitor turc pe lângă Divan, numit obicĭnuit «Divan-efendi».

Cost. 79 : Nicolaĭ-Vodă chemând şi pre *iazagiul* de aŭ citit Turcilor fermanul împĕrătesc.

Var. : **azagiŭ, ezagiŭ** şi **iazacgiŭ**

Anon. 96 : aŭ chemat grămăticul grecesc, logofĕtul românesc, *azagiul* turcesc. Cond. 1693, p. 38 : s'aŭ dat bairamlîcul Turcilor cestor de aicĭ la *ezagiĭ*, la beşli-aga, la mehterĭ. Grec. 1792 : *iazacgiul* Domnuluĭ.

— yazyğy, écrivain, clerc (d. yaz «écriture») ; bulg. ĭazağiĭa, serb. ĭaziğiĭa (= pisar).

iazigi-efendi m. logofĕtul mareluĭ Vizir.

Dap. 325 (bairamlîc) : o blană de paceà cu samur luĭ *iazigi-efendi*. Văc. 285 : îl făcu *iazigi-efendi*.

ibrà f. act de învoială.

Amir. 176 : făcêndu-se *ibra* şi aşeđĕmînt între ambe părţile.

— ibra (ar.), acquit d'une somme, décharge.

ichilìc m. 1. (şi **echilac**) monetă de argint de 2 leĭ.

Gorj. IV, 9 : o tavă plină de leĭ, de iuzlucĭ, de *echilacĭ* şi de parale.

2. măsură de 50 dramurĭ.

Fil. 231 : aduc numaĭ de cât o arămésă de vin chihlibariŭ şi daŭ câte un *ichilic* la toţĭ fraţiĭ.

— ikilik, monnaie de deux paras ; vase contenant deux mesures (d. iki «deux»).

ichituilîŭ m. (şi **echituilîŭ**) Paşă cu 2 tuiurĭ, cum eraŭ beilerbeiĭ şi mirimiranĭĭ. V. tuiŭ.

Văc. 297: aŭ lăsat treĭ *echituiului* cu puțină óste în Bucurescĭ și el s'a tras la Giurgiov. Dum. 88: alțĭ 4 *ichituiliĭ*. Ur. III, 185 (d. 1802): prea înălțațiĭ meĭ viziriĭ și prea slăvițiĭ *echituiliĭ*.

— IKI TUYLÜ (pașa), général de division, lieutenant général (d. iki «deux» și tuy «queue de cheval»); serb. iči-tuigli pașa.

icĭ-aga m. I. (la Turcĭ) ofițer din interiorul palatuluĭ.

Cant. 54: *icz agalari*, internis officialibus, eques principis exitum praestolantur. Văc. 298: un *icĭ-aga* al vezirului. Dum. 98: mulțĭ din *icĭ-agalele* și ciohodariĭ Pașilor și aĭ rigialelor.

II. (la Românĭ) slujitor la Curtea domnéscă.

Doc. III, 506 (alaiŭ d. 1787): *ici-agalele* toțĭ cu idecliĭ, călărĭ și înarmațĭ.

— IČ AGASY, domestique qui entre au harem, eunuque.

icĭ-ciauș m. titlu identic cu «iciolan-ciauș».

Cond. 1776, p. 78: *icĭ-ciauș* 10 leĭ pe lună.

icĭ-ciohodar m. îngrijitor de încălțămintele luĭ Vodă, numit obicĭnuit «ciohodar»: el primia de la fie-care cizmar 1 leŭ ca dare obligatorie (V. Partea I: ciohodărit).

Cond. 1776, p. 76: 600 leĭ léfă pe an *icĭ-ciohodar*. Doc. II, 18 (alaiŭ 1791): vel-cafegiŭ cu *icĭ-ciohodarĭ*... Fot. III, 310: toțĭ cizmariĭ și vînțătoriĭ de cizme sînt supușĭ *icĭ-ciohodarului*.

— IČ ČOḤADAR, valet de chambre de l'intérieur Ham.

icĭ-mehter m. ușierul cancelarieĭ imperiale.

Cond. 1693, p. 58: 10 talerĭ s'aŭ dat la *icĭ-mehterĭ* [în text: *ig-mehterĭ*].

— IČ MEHTER, concierge de la chancellerie Ham.

icio[g]làn m. 1. la Turcĭ, paj din interiorul Saraiuluĭ.

Bălc 250: Sultanul Mahomet se porni în cale spre Ungaria însoțit de femeĭ, *icioglani*, eunucĭ...

2. la Românĭ, copiĭ de casă saŭ pajiĭ Curțiĭ, în numĕr de 30—36, subordinați iedecliilor carĭ formaŭ garda personală a Domnuluĭ: eĭ purtaŭ stégul domnesc și sulițe cu flamure micĭ în douĕ colorĭ (Sulzer III, 168 și Fot. III, 208).

Doc. I, 551 (alaiŭ 1784): vătaful de visterie cu toțĭ *icioglanĭ* i păhărniceĭ... Negr. I, 287: ediclĭ și *iciolaniĭ* staŭ înmărmuriți dinaintea luĭ cu mănile la piept. Fil. 346: *icioglaniĭ* cu agaua lor.

— IČ OGLANY, page de l'intérieur au service du Sultan (d. ič «intérieur» și olan «jeune homme, domestique»); bulg. ičolan, serb. ičoglan(in), pol. iczoglan, ngr. ἰτσογλάνι.

icio[g]lan-ciauș m. I. (la Turcĭ) intendentul pajilor împĕrătescĭ (Fot. III, 243, 249).

II. (la Românĭ) maĭ-marele peste copiĭ de casă aĭ Curțiĭ care, la parada domnéscă, venia după alaiŭ-ciauș (Doc. I, 304).

Cond. 1776, p. 78: 10 leĭ léfă pe lună luĭ *iciolan-ciauș*.

icràm n. cinstire, primire bună.

Beld. 439: le-aŭ făcut *icram* agalele cu cafea și ciubuce. Oráș. II, 171: să-ĭ gătéscă dricul cu mare *icram*; 60: te gătesce, lume bună, ca să-ĭ facĭ astădĭ *icram*.

— IKRAM (ar.), honneur, prévenance, bon accueil (d. kerem «générosité»); bulg. ikram, serb. ičram.

iedecciŭ m. rîndaș împĕrătesc saŭ domnesc, sinonim cu «seiz».

Cant. Mold. 60: equum tenent duo *iedekczi* sive equi ductores imperatorii.

— YEDEKČY, palefrenier qui conduit un cheval de main; ngr. γεντικζή. V. Partea I: iedecliŭ.

iedecci-başa m. maĭ-marele peste iedeccii.

Cond. 1693, p. 615: s'aŭ dat darul *iedicci-başii* căzlar-agăĭ, care aŭ venit pentru ogarĭ.

— yedekčy başy, chef des yedekčys.

ienicer-aga(si) m. (şi **inicer-aga**) comandantul ienicerilor şi şeful întregeĭ acesteĭ miliţiĭ, venind în rang imediat după marele Vezir.

N. Cost. 8: aŭ sosit la Ţuţora *ienicer-aga* cu ienicerĭi; 50: Antioh-Vodă... şĭ-aŭ fost aşedat lucrurile despre Vezirul, prin mijlocul luĭ *ienicer-agasi* cu giuruite. Ax. 149: chemat-aŭ Paşa iar pe ciorbagiĭ şi pe ienicerĭ şi pe toţĭ bătrânii ienicerilor şi pe *ienicer-agasi*. Pop. 94: aŭ purces spre ţară cu Husein-Paşa, carele era şi *ienicer-agasi* şi serascher. Ist. 1715, p. 16: s'aŭ făcut alaiul *ienicer-agăĭ*. Kog. 220: Casim-Aga, *inicer-agasi* de Hotin.

— yeničeri agasy, commandant en chef du corps des janissaires. V. Partea I: ienicer.

ienicer-chiatibi m. secretarul luĭ ienicer-aga.

Văc. 269: Zulficar-Efendi ce atuncĭ era *ienicer-chiatibi*.

— yeničeri kiatibi, secrétaire de l'aga des janissaires.

ienicer-efendi (şi **enicer-**) m. superintendentul ienicerilor.

Kog. 223: şedênd Casim-Aga în Iaşĭ aŭ gătit pe un *ienicer-efendi* a luĭ, dându-ĭ şi suretul fermanuluĭ împărătesc şi l-aŭ trimis întâĭ la Husĭ; 269: aŭ trimis pe *ienicer-efendi* şi pe ciauşlar-emini cu mare grabă. Dum. 99: *enicer-efendisi* aŭ scos din sîn scrisórea luĭ Kaminski...

— yeničeri efendisi, secrétaire du corps des janissaires.

ierliŭ a. (şi **erliŭ**), pământén, în oposiţ. cu «iabangiŭ».

Dum. 94: Turcii *ierlii* se ridicase cu 3 ḑile maĭ înainte. Beld. 361: Intru eĭ străin nicĭ unul, de cât numaĭ ceĭ *ierlii*; 375: Toţĭ *erlii* din Ibrăila nu din Ţarigrad trimişĭ.

— yerlü, indigène (d. yer vulg. er «terre, lieu»); bulg. ĭerliĭa, serb. erliĭa.

Iflac-beiŭ m. titlu ce Turcii dedeaŭ Domnilor Munteniei (V. Iflac).

— iflak beyi, prince de Valachie; ngr. βλαχμπέγης.

Iflac-chiatip m. secretar la cancelaria Vizirului pentru afacerile Valahieĭ.

Ipsil. 794 (bairamlîc): luĭ *Iflac-chiatip* 50 leĭ.

Iflac-seraiŭ n. (şi **Vlah-seraiŭ**) numele palatuluĭ în care resida capuchehaielele la Ţarigrad (Cant. Ist. ot. 144).

Fot. II, 92: Mateiŭ-Vodă s'a dus la Constantinopole unde, sosind, a tras la palatul propriŭ al Ţării-românescĭ, numit *Vlah-seraiŭ*.

Iflac-voivodasi m. titlu identic cu «Iflac-beiŭ».

Var. **Eflak-voivodasi** (Fot. III, 216, 225)

Numele de «voivoda» îl dedeaŭ Turcii principilor din Muntenia, Moldova (Bogdan-voivodasi) şi Ardél (Erdel-voivodasi).

iftirà f. (şi **eftira**) pîră, calomnie.

Beld. 412: *Iftirale*, năpăştĭ multe pe boieri, pe tîrgoveţĭ. Cond. 1813, p. 388: cu feluri de *eftirale* şi pricinĭ nedrepte.

— iftira (ar.), calomnie; bulg. serb. iftira.

igzàr n. apel (juridic); «a se face igzar», a chema înaintea justiţieĭ.

Dum. (arz d. 1774): nimenĭ din pământenĭ să nu se facă *igzar*, adică să nu se ridice de a se judeca aiurea. Tunusli, 69: firmane pentru oprirea *igzarelor*,

ca să nu pótă nimenĭ să ridice din Ţara românéscă pe un pământén spre a-l duce la judecăţile tribunalelor din Turcia.

Var. (literară): **ihzar** (Ur. VI, 432)

— IHZAR (ar.), comparution; «ihzar etmek», faire comparaître.

igzar-firman n. ordin de chemare înaintea justiţieĭ.

TUNUSLI, 69: *igzar-firman* să nu dea nicĭ unuia din pământenĭ.

— IHZAR FERMANI, mandat de comparution.

ilàm n. notificare, sentinţa (unuĭ cadiŭ): «a se da ilam», a se face cunoscut, a se da o sentinţă.

KOG. 209: cu cadiul să se caute acea judecată şi avênd dreptate, să-i dea *ilam* şi după *ilam* să împlinéscă de la Domnul şi de la Cantacuzino; 210: cadiul tóte ḑisele luĭ le scria, ca să dea *ilam*. DUM. 99: le ceru fetfa de la care aŭ luat *ilam*.

— I'LAM (ar.), notification, procès-verbal d'enquête; bulg. serb. ilam «înscinţare».

iltizàm n. (şi **eltuzam**) arenda unuĭ venit public.

TUNUSLI, 104: prea puternica Impĕrăţie a dat *iltizam* acest ciftilic [Odaia-Viziruluĭ] Valahieĭ. UR. IV, 442 (d. 1774): cerêndu-se silitră din ţara Moldoveĭ cu chip de *eltuzam*.

— ILTIZAM (ar.), louage, ferme des revenus publiques; bulg. serb. iltizam, ngr. ἰλτιζάμι. V. multezim.

imàm m. (şi **iman**) preot mahometan care recitéză rugăciunile în giamie. V. hoge.

KOG. 240: atuncea pe róbe le-aŭ dat în séma unuĭ *iman*. GHICA, 303: prinḑêndu-l un *iman* la cadâna luĭ, l'ar fi legat într'un sac...

Vorba a pătruns şi în poesia artistică.

AL. Poesiĭ I, 238: Acum de mult *imanul* din minarè cântase... BOL. I, 345: Toţĭ *imanii* aŭ strigat....

— IMAM (ar.), curé, prélat; serb. imam, ngr. ἰμάμης.

imbrohòr m.1. comisul împĕrătesc, mare saŭ mic, care era trimis cu înalte misiunĭ politice, une-orĭ ca să maziléscă pe Domnĭ şi să dea învestitura nouluĭ numit.

AX. 139: trimis-aŭ drept aceea Impĕratul pe un *imbrihor* cu solie în ţara leşéscă şi aŭ trecut pe aice prin ţară; 162: *imbrohorul* aŭ rĕmas în Bucurescĭ, ca să cerce să-ĭ afle tótă averea ce maĭ rĕmăsese (luĭ Brâncovénu). NEC. 258: Cerchez Mehmet-Paşa, *imbrihorul*, carele era mare prieten cu Dumitraşco Beizadea de la mórtea tătâne-sĕŭ, luĭ Cantemir-Vodă.

2. comisul Hanuluĭ.

COND. 1693, p. 55: 30 tal. s'aŭ dat la un postav şaiŭ şi o blană de pântece de vulpe ce s'aŭ dat la *imbrohorul* Hanuluĭ.

Vorba revine şi în cântecele istorice.

AL. 211: Sultanul din foişor, Dete semn luĭ *imbrohor*. ŢARA N. II, 167: Mustafa de la Baba Şi tu, Soliman Paşa, *Imbrihor* de la Tîrşor...

Var. (literare): **imirahor** şi **miriahor**

CANT. Mold. 54: vesirii *imirahor* sive stabuli magister; 61: vel primo aut secundo *miriahor*, stabuli imperatorii praefecto. VAC. 301: frate-sĕŭ care era capigi-başa şi *mirahor*-paiasi.

— IMBROHOR (ar.-pers. emir-i aḫor, miraḫor), écuyer du Sultan, intendant des écuries impériales (d. ar. emir «chef» şi pers. aḫor «écurie»); bulg. imrihor (agasi), serb. imiraor, ngr. ἀμουραχόριος. V. buiuc-imbrohor şi chiuciuc-imbrohor.

imdàt n. 1. ajutor (de oştire).

Dum. 97 : prinse de veste că vine Rusciuculuĭ *imdat* ; 99 : călcase pe Iusuf-Paşa, care venia cu *imdat* Viziruluĭ.

2. dare impusă de Turcĭ Ţărilor române, ca un ajutor la cheltuielile oştirilor trimise în Principate când cu rĕscóla luĭ Pasvantoglu.

Ur. I, 22 (d. 1804) : 26000 leĭ s'aŭ dat de la casa *imdatuluĭ*... Rev. I, 56 (d. 1804) : 1050000 leĭ baniĭ *imdatuluĭ* ce aŭ fost ţara datóre să dea spre plata lefilor oştirilor împĕrătescĭ, ce aŭ fost în Ţara românéscă.

— IMDAD (ar.), secours ; IMDADIYÈ, impôt sur les charges publiques et sur le revenu prelevé, à différentes époques, comme subside de guerre ; bulg. serb. imdat «ajutor şi trupe auxiliare», ngr. ἰμντάτι.

inàm n. blanchet de poştă, permisiune de a călători cu caĭ de menzil.

Doc. IV, 262 (d. 1795) : dajdia lor să o rĕspundă pentru *inamurile* domnescĭ. Fot. III, 338 : Hatmanul menzilurilor liberéză *inamurile*. Ur. VII, 107 (d. 1827) : 81000 leĭ a menzilurilor bez 31000 leĭ pentru *inamurĭ* ; XXII, 349 (d. 1826) : lipcaniĭ ce vor veni de peste hotar cu *inamurĭ*.

— IN'AM (ar.), grâce, faveur. V. embru-inam.

ioldàş m. (şi **ghioldaş**) tovaráş, coleg.

Kog. 253 : scriind Turcii şi la Ţarigrad la *ioldaşiĭ* lor. Dion. 185 : uninduse cu agalele cetăţiĭ, i-aŭ tras pe toţĭ a-ĭ fi *ghioldaşĭ* şi a-ĭ urmà după gândul şi socotéla luĭ ; 187 : sfătuindu-se cu eĭ, să fie toţĭ uniţĭ şi la un cuvînt cu el *ghioldaşi* şi prietenĭ.

— YOLDAŞ, associé, camarade, colègue (litt. compagnon de voyage : d. yol «voyage» şi daş «compagnon») ; serb. ĭoldaş, pol. joldasz, ngr. γιολδάσης (= ἑταῖρος). V. capioldaş.

iovà f. (şi **ova**) dare personală impusă raielelor din Turcia.

N. Cost. 13 : aŭ scos Dumitraşco-Vodă hărtiĭ ; de atuncĭ aŭ eşit acea pomană în ţară, de umblaŭ toţĭ ómenĭ cu peceţile luĭ Dumitraşco-Vodă, cum daŭ Turcii *iova*-haracĭ creştinilor în ţara turcéscă. Dap. (ap. Erbicénu), 43 : a fost *iova* (γιοβᾶς) la cel însurat 4 leĭ jumĕtate şi la cel neînsurat 3 şi jumĕtate. Fot. III, 319 : străiniĭ care 'şĭ iernaŭ vitele în Ţara-românéscă, plătiaŭ văcăritul câte 22 parale de vită şi li se dăruia numaĭ 2 vite la ciréda care se numia de *ova*.

N'am putut găsi origina vorbeĭ.

ipcà f. reînnoire de Domnie, numită obicĭnuit «mucarer».

Ur. III, 140 (d. 1802) : de la Domnĭ să nu ceie nimica pentru *ipca*.

— IBKA (ar.), confirmation, maintien (d. beka «durée»).

ipca-firman n. ordin de confirmare (Tunusli, 15).

— IBKA FERMANI, firman de confirmation Ham.

irăt n. venit al Sultanuluĭ saŭ al Domnuluĭ.

Beld. 393 : Că 'n starea ce era ţara, nu avea nicĭ un *irat*. Ur. VII, 105 (d. 1827) : *irat* pentru casa răsurilor. Fil. 322 : celelalte *iraturĭ* ale stăpânirĭĭ.

Var. : **erat** şi **hairat**

Ur. III, 193 (d. 1802) : *eraturile* ce se cuvin Domnilor... ; VII, 107 : *eratul* de astădĭ a casseĭ răsurilor ; 49 (d. 1806) : 10000 leĭ a *hairaturilor* obştescĭ...

— IRAD (ar.), revenu ; serb. irad.

irat-gedit n. biuroul nouelor venitурĭ.

Cond. 1802, p. 325 : la împĕrătésca mea zerphana şi *irat-gedit*.

— IRAD ĞEDID, nouveau revenu.

itlàc n. (act de) amnestie saŭ de punere în libertate ; «a face itlacul» (= itlak etmek), a lăsa liber.

Kog. 212 : făcuse multă cheltuială cu Domnia Moldoveĭ de pe urmă şi

cu *itlacul* surgunlîculuĭ; 248 : în patru-decĭ de ḑile ĭ-aŭ făcut *itlacul*. Văc. 298 : să scrie la ordie la Vezirul, să ne facă *itlacul* negreşit.

— ITLAK (ar.), affranchissement ; ngr. ἰτλάκι, amnestie.

itlac-firman n. ordin de liberare, firman de amnestie.

Ax. 136 : aŭ poruncit Impĕratuluĭ să le dea *itlac-ferman*, adică poruncă de sloboḑit. Fot. II, 151 : Mavrocordat a mijlocit la Pórtă, ca să dea şi *itlac-firman*, adică carte de graţiare, Dómneĭ luĭ Constantin-Vodă Brâncovénu. Tunusli, 167 : Constantin-Vodă Mavrocordat a căpĕtat de la Pórtă *itlac-firman*, ca să vie şi boierii din Transilvania.

iuci-tuilîŭ m. (şi **ucituilîŭ**) Paşă cu 3 tuiurĭ, titlu dat vizirilor şi în special mareluĭ Vizir.

Gheorg. 329 : ce obiceiŭ este când se întîmplă să se împreune Domnul cu Hanul saŭ cu *iuciutuiuliŭ*-Paşa. Dcm. 88 : nepotul luĭ Topal Osman-Paşa *ucituiliŭ* şi alţĭ 4 ichituilîĭ.

— ÜČ TUYLÜ, (Pacha) à trois queues, le grand Vizir. V. tuiŭ.

iuruc-bairac n. stégul alb domnesc ce se purta la paradă, spre a arăta direcţiunea marşuluĭ, litt. stindard de călĕtorie (Fot. III, 250, 256, 291).

Gheorg. 316 : întâĭ trec telegariĭ, după telegarĭ v. Armaş, g. Armaş înaintea tuiurilor şi *iuruc-bairac* în mijlocul tuiurilor, rĕsunând în trîmbiţele domnescĭ, apoĭ v. Armaş.

— YÜRÜK, qui marche, qui court. V. bairac.

iuruc-bairactar m. cel ce purta iuruc bairacul.

Gheorg. 323 : pe urma telegarilor : sacabaş, g. Armaş şi *iuruc-bairactar* în mijloc. Cond. 1776, p. 77 : 60 leĭ pe an luĭ *iuruc-bairactar*. Fot. III, 289 : *iuruc-bairactarul* cu iuruc-bairacul călare ; 308 : *iuruc-bairactarul* 15 leĭ léfă.

iurudisesc v. a da năvală. V. Partea I : iurusesc.

Dum. 72 : *iurudisind* cu focul tunurilor şi cu aprinderea caselor ; 96 : pedestrimea turcéscă au *iurudisit* împotriva unor polcurĭ. Doc. III, 181 (d. 1788) : cu bărbăţie aŭ *iurudisit* asupra lor.

— YÜRÜMEK (aor. yürüdü), aller en avant, s'élancer sur.

iùzbaşa m. sutaş, căpitan peste 100 de fustaşi carĭ păziaŭ pórta Curţiĭ şi purtaŭ fuştĭ saŭ toiege (Bălc. 618, 621).

Amir. 149 : aŭ trimis de aŭ strîns *iuzbaşiĭ* şi căpitaniĭ de slujitorĭ. Căpit. 308 : aŭ şi chemat pre toţĭ *iuzbaşiĭ*, ciauşiĭ dorobanţilor şi alţĭ căpitanĭ şi *iuzbaşiĭ* de slujitorĭ. Doc. I, 382 (alaiŭ 1783) : 12 fustaşĭ cu darde şi cu *iuzbaşa* a lor ; 550 (alaiŭ 1784) : *iuzbaşa* cu haina roşie cărămiḑie. Fot. III, 286 : sub ascultarea Agăĭ maĭ sînt *iuzbaşa* de Divan şi *iuzbaşa* de Harem.

Var. (coruptă) : **icĭ-başa**

Fot. III, 293 : armaşul are un *icĭ-başa*, un vataman şi un ciauş de puşcărie ; 302 : *icĭ-başa* de fustaşĭ care pórtă măciucă.

Vorba a pătruns şi în cântecele istorice.

Teod. 552 : Iar *iuzbaşa* ce'mĭ făcea ? Drept la dînsa se ducea...

— YÜZ BAŞY, centurion, capitaine [d. yüz «cent»] ; bulg. ĭuzbaşiĭa, serb. pol. juzbasza.

izbaş(a) m. condicarul Curţiĭ şi în special al Divanuluĭ.

Nec. 417 : era şi un *izbaşa*, om de Curte a luĭ Vodă, de strîngea tóte răvaşele de pre la ómenĭ şi le scotea rĕspuns fără de nicĭ o cheltuială. Gheorg. 306 : *izbaş* de Divan (cf. For. III, 286 : *iuzbaşa* de Divan). Cond. 1776, p. 29 : 3 banĭ de tot răvaşul de jalobă ce va eşi cu rĕspuns de la Gspd., însă dator să fie *izbaşa* să dea fiesce-care răvaş la jăluitor.

Formă contrasă din YAZBAŞY, maître de l'écriture.

izn-caftan n. caftanul cu care Vizirul îmbrăca pe Domn la concediul de pornire.

Cant. Mold. 71 : mox eundem toga indui jubet, quae *izn-kaftan* vel valedictoria toga iis dicitur.

— izn (ar. permission), congé. V. caftan.

iznasi-zaherea f. proviant de diferite feluri.

Ur. III, 152 (d. 1792): atât *iznasi-zaherea* cu îndestulare cât şi oĭ prin gelebiĭ n'aĭ contenit a trimite la Ţarigrad ; XXII, 300 (d. 1826) : *iznasi-zaherea* ce este pentru trebuinţa capanuluĭ împĕrătesc va plăti vamă după cum s'a urmat şi înainte.

— eğnas-i zaḥire, espèces de provisions (ar. eğnas pl. d. ğins «sorte, espèce»). Vorba figurézĕ aci sub forma-ĭ grecizată.

L

Lahùr n. şal de Lahor (India).

Gheorg. 94 : covor aşternut cu perne de *lahur* (V. şi civit).

— şali lahuri, châle de Lahore ; bulg. serb. lahur «un fel de şal», ngr. λαχούρι, cachemire.

lavdàn n. un fel de stofă de mĕtase.

Nec. 312 : boierilor le-aŭ dăruit câte o bucată de *lavdan* de cel bun. Tarif 1761 : *ladvan*, bucata 220 banĭ.

— laden (pers.), étoffe de soie mince.

lipca-agasi m. căpitan de lipcanĭ (V. Partea I : lipcan).

Doc. I, 119 (d. 1775) : oraşul din Ialomiţa supus la *lipca-agasi* din Lichirescĭ. Fot. III, 282 : Postelnicul cel mare are sub dînsul pe *lipca-agasi* cu maĭ mulţĭ lipcanĭ.

lobùt n. numele geriduluĭ de fier (Cant. Ist. ot. 123), bĕţ scurt şi gros ce soldaţiĭ turcĭ se deprindéŭ să-l arunce la o mare înălţime.

Dum. 15 : îndrăznind a-l mângâia cu *lobuturĭ*, până ce i-aŭ spart şi capul.

— lobut, sorte de bâton de jeu court et gros (Youssouf) ; bulg. serb. lobut «un fel de lance».

lònge f. locul de adunare al meşteşugarilor, casa de întrunire a rufeturilor : Camera meseriaşilor.

Doc. I, 458 (d. 1785) : să nu deschidă prăvălie fără de scirea şi *longea* rufetuluĭ lor... să se strîngă la un loc spre a face *longe* după obiceiul rufetelor.

— longa, lieu ou chambre de réunion des artisans (d. it. loggia) ; serb. lonğa «terasă», bulg. lonğa «adunarea isnazurilor», ngr. λόντζα.

M

Mabeìn n. (mabeĭ şi maibent) camera personală a Domnuluĭ, situată între haremul şi selamlîcul palatuluĭ, şi unde nu putea intra de cât ómeniĭ în serviciul Domnuluĭ.

Gheorg. 306 : Domnul, diminéţa ese din lăuntru de la casa ce se chiamă *mabeĭ* şi vine în Spătărie şi şéde în domnescul scaun ; 313 : când popriă Domnul pe boierĭ după masă, făcênd giocurĭ şi alte semne de veseliĭ, mergea şi înlăuntru la *maibent* şi câte odată aducea Domnul pe Dómna cu tóte giupânesele şi se făcea un gioc de obşte, Domnul cu Dómna şi boieriĭ cu giupânesele. Drăgh. I, 90 : slujbaşiĭ *mabeinuluĭ* celuĭ mare domnesc saŭ odaia jalobelor, ce se pot socoti ca nisce şambelanĭ de curte.

Var. : **babein** (Fot. III, 310)

Acest titlu lipsesce în dicţionare şi la Hammer.

megiànă f. şalupă.

Dum. 35: amiralie Spiritof... merse cu o *megiană* de se apropie de căpitănia turcéscă.

— MIĞANA, artimon.

mehlèm n. 1. alifie, unsóre.

Cant. Ier. 15: *mehlem*, unsóre cu care se slujesc ţiruliciĭ la rănĭ; 212: la rana rea şi grea *mehlemul* şi lécul de se şi află, ce semnul grozav locul odineóra betegit învaţă; 340: ce *mehlemul* nu vindica, vindica fierul şi ce fierul nu tămăduésce, cu maĭ mare usturime tămăduésce focul. Etym. 868 (sec. XVIII): alifie bună de vindecat la rănĭ: trementin, samoladon, sacâz şi céră albă, acestea topite amestecându-se şi făcênd *mehlem*, să ungĭ...

2. fig. balsam.

Cant. Ier. 15: împuţite ranele vrăjmaşiĭ cu *mehlemul* adevĕrateĭ dragoste ungêndu-se, să se tămăduéscă.

— MEHLEM (ar. merhem), onguent, baume, emplâtre (d. μάλαγμα); bulg. mehlem, serb. melem, alb. meglem, mcr. megleme. Vorbă semi-literară.

mehmendàr m. 1. ofiţer turc care insoţia pe Domn la plecarea-ĭ din Constantinopole spre ţară (cu variantele **maimandar, meimendar** şi **mihmandar**).

Beld. 446: aŭ arătat Sakir-beiŭ că el este orînduit *meimendariŭ* Domnuluĭ de Ţara românéscă.

2. boier mare care purta grijă de călĕtoria nouluĭ Domn până în ţară (Fot. III, 253).

Beld. 406: Un Gheorghiţă Sărdariul, *mehmendar* din Iaşĭ trimis; 449: lăsase şi Grigorie-Vodă un boier *meimendariŭ* să pórte de grijă de cele trebuincióse întru trecerea prin Ţara românéscă.

3. comisar oficial.

Ghica, 47: luându-ĭ ca comisarĭ *(mehmendarĭ)* pe lângă generaliĭ ruşĭ, pentru inlesnirea aprovisionăriĭ oştirilor cu proviant şi cu care.

4. conducĕtor în genere.

Văc. 286: 'mĭ dete şi pe ichingi-ciohodar *mihmandar*, ca să mĕ ducă până în Ţarigrad. Ur. XIV, 287 (d. 1823): s'aŭ rînduit să mérgă şi 20 de neferĭ întru prinderea făcĕtorilor de rele tălharĭ şi împreună cu neferiĭ s'aŭ rînduit *mehmendar* de către Măria sa Vodă pe D-luĭ Paharnicul Cost. Sion, carele este poroncit a umbla deavalma cu neferiĭ. Hrist. (1818): Pe loc intraĭ la nazar, De te avea *maimandar*.

— MIHMANDAR (pers. «qui donne l'hospitalité»), introducteur des ambassadeurs, officier chargé d'accompagner et de recevoir les ambassadeurs étrangers ou autres personnes de considération qui voyagent dans l'empire ottoman.

Mehmèt m. (şi **Mahmet**) Mahomet (numele Profetuluĭ).

Ureche I, 169: păgânĭĭ (Turcĭĭ) vĕrsând sângele creştinilor... şi înmulţind legea luĭ *Mehmet* cea spurcată; 206: Iliaş-Vodă s'aŭ dus la Sultan Suleiman, de aŭ primit legea luĭ *Mahmet*. M. Cost. 284: Sultanul mustrându-ĭ [pre ieniceriĭ] pururea că sînt bunĭ numaĭ de beţie, să hie călcătoriĭ legiĭ luĭ *Mehmet*.

Vorba se presintă şi sub forma literară europénă **Moamet** cu derivatele neologice: **moametan, moametícesc** (la Cantemir **muhamedinesc**) şi **moametism**.

Văc. 248: *Moamet* stătu în lume om fórte minunat, Căcĭ s'arată din slugă proroc şi împĕrat; 247: precum cred *Moametaniĭ*...; 249: legea *moametană*; 251: Turcii, adică *Moametaniĭ*; 247: Moamet, întemeietorul credinţeĭ *moameticescĭ*; 265: Mehemed-Paşa, fiŭ de preot Grec, îmbrăţişase *moame-*

tismul. Cant. Chron. 23 : legea ortodoxieĭ de turbata şi lunateca buigutură *muhamedenéscă* neimată şi nespurcată şi-aŭ ferit.

— MEHMET (ar. muḥammed «très digne d'éloges»), Mahomed ; de aci şi fr. *môm*erie, termin aplicat de eretici ceremoniilor bisericescĭ, e contras din «mahomerie», datinile superstiţióse ale Arabilor (peregrinii descriind pe Sarasinĭ ca pe nisce păgânĭ idolatri).

mahmetesc a. mahometan.

Ureche I, 206 : în vedere se arăta creştin [Iliaş-Vodă], iară nóptea în sloboḑie *mahmetéscă* se dedese.

mehtèr m. musicant, maĭ ales turc.

N. Cost. 54 : surlariĭ, trîmbiceriĭ... alăturea cu *mehteriĭ ;* 102 : Curt-Paşa strîns'aŭ *mehteriĭ* şi tabulhanagiĭ a ţărieĭ... Gheorg. 332 : mulţumind şi pe toţĭ *mehteriĭ* cu câţĭ galbenĭ aŭ socotit Domnul. Cond. 1693, p. 314 : 30 talerĭ s'aŭ dat *mehterilor* bacşiş în ḑiua de St. Petre. Cond. 1776, p. 19 : de la 18 *mehterĭ* creştinĭ câte 1 pol leŭ unul. Fot. III, 307 : toţĭ *mehteriĭ* armăşieĭ câte 260 leĭ pe lună.

— MEHTER (pers. mihter «plus grand, chef»), musicien (de la garde particulière du Sultan) ; bulg. mefter, serb. mekter.

mehterbaş(a) m. şeful mehterilor, capelmaistru.

Gheorg. 314 : luându-şĭ *mehterbaş* şi ceĭ împreună cu el bacşişul cel obicinuit ; 332 : Domnul a poruncit de aŭ îmbrăcat pe *mehterbaş* cu cherachea. F. t. III, 289 : *mehterbaşa* cu aĭ seĭ cântând... Negr. I, 287 : scărţăitorul ţipĕt a surleĭ luĭ *mehterbaşa.*

— MEHTER BAŞY, directeur de la musique militaire du séray ; serb. me(k)terbaşa «capelmaistru».

mehterhaneà f. (şi **mecterhanea**) 1. musica Curţiĭ, constând din tumbelechiurĭ şi tésurĭ saŭ giamparale.

a. la cronicarĭ :

Ax. 150 : după rĕdvan mergeaŭ chihaielele Paşilor şi pre urmă mergeaŭ *mehterhanelele* bătênd. Kog. 197 : dând cu tunurile şi ḑicênd *mehterhanéua* ca la o Domnie nouă. Gheorg. 301 : după sfîrşitul hatişerifuluĭ, îndată se face sloboḑire din tóte tunurile şi începe şi *mehterhanéua* cea împĕrătéscă ; 303 : sloboḑind tóte tunurile, sĕ face şînlîc cu *mehterhanea* şi cu tótă rînduiala ; 314 : după *mehterhanea*, ţiganiĭ obicinuiţĭ ce cântă la masa Domnuluĭ fac şi eĭ o ḑicĕtură de un scopos. Căpit. 315 : i-aŭ dat tótă curtea cu stéguriĭ, cu *mehterhanéua*, tobe, trîmbiţĭ, slujitorĭ şi l'aŭ trimis la Iaşi ca pe un fecior de Domn. Vac. 225 (V. cabaniţă).

b. în literatură (maĭ des sub forma **meterhanea**).

Negr. I, 287 : a doua ḑi *mehterhanéua* juca în ograda boieruluĭ. Al. T. 141 : boierul era căftănit şi *meterhanéua* turcéscă îĭ ţîrliia sub cerdac. Fil. 30 : tobe marĭ şi *meterhanele ;* 96 : cel cu rangul căta să plătéscă leĭ 400 pentru *meterhanea ;* 136 : a doua ḑi, după cântarea *meterhanalelor*, Postelnicul sui scara caselor ; Ghica, XV : în tot timpul acesteĭ domnescĭ ceremoniĭ, îĭ bătea în curte *meterhanéua* cu surle, cu tobe şi cu tumbelechiurĭ ; 10 : séra când bătea *meterhanéua*...

2. (ironic) musica domnéscă.

Orăş. II, 57 : Să 'ncépă *meterhanéua*, Că s'a ales Beizadéua.

— MEHTER ḤANÈ, musique militaire, corps de musiciens ; serb. mekterhana.

mehterhane-başa m. titlu identic cu «mehterbaşa».

Doc. II, 18 (alaiŭ 1791) : *mehterhane-başa* cu tótă taifaua cântând.

mehterler-chehaesi m. intendentul musicanţilor.

Ipsil. 790 (bairamlîc) : leĭ 25 luĭ *mehterler-chehaesi.*

— MEHTER KIAYASI, second inspecteur de la chapelle de musique.

mehtùp m. (**mehtiup** și **mictup**) scrisóre oficială (mai ales din partea unuĭ Vizir).

Ax. 132 : Iusuf-Pașa încă îl avea în dragoste pe Nicolaĭ-Vodă și-ĭ scria adesea *mehtiupurĭ* ; 137 : Nicolaĭ-Vodă aŭ scris la Hanul *mictiup* cu mare mulțumită. Kog. 252 : Grigorie Ghica-Vodă, când voià ca să trimită peșcheș la vre-o Pórtă mare turcéscă, pecetluia peșcheșul și *mehtupul*. Gheorg. 305 : acolea s'aŭ citit și hatișeriful împĕrătesc și *mehtupul* Vezirului ; 330 : înaintea acestuĭ Pașă aŭ trimis Domnul un boier din Grecĭ cu *mehtup* de către Domn. Dum. 44 : trimise pe un turc cu *mehtup* către prințipul Repnin. Vac. 284 : *mehtupurĭ* ale înălțimiĭ sale deosebite către generalĭĭ Ardéluluĭ ; 298 : care *mehtup* [al Vizirului] se află cu multă cinste spre păstrare în archivele caseĭ mele. Fil. 255 : pentru o maĭ bună pază a liniștеĭ locuitorilor să faceți *mehtup*.

— MEKTUB (ar.), lettre, écrit, missive (d. kitab «écriture»).

mehtupciŭ m. 1. scriitor la Divanul domnesc, secretarul luĭ Divan-efendi.

Gheorg. 302 : asemenea și *mehtupciul*, carele se chema și chiesadar. Cond. 1776, p. 76 : 1200 leĭ *mehtupciul*.

2. logofĕt saŭ scriitor turc.

Ghica, 325 : îĭ ḑicea *mehtupciŭ*, pentru că fusese scriitor de limba turcéscă la Postelnicie.

— MEKTUBČI, écrivain, secrétaire général d'un ministère ou d'une province.

mehtupci-efendi m. secretarul Vizirului însărcinat cu corespondența sa.

Cant. Mold. 110 : *mektubczi efendi*, primo supremi vesirii scribæ, sive intimo secretario.

— MEKTUBČI EFENDI, premier secrétaire du cabinet du grand Vizir Ham.

memlechèt n. țară, în special (în stilul oficial) Muntenia saŭ Moldova.

Gheorg. 331 : boieriĭ *memlechetuluĭ* cer să sărute piciórele Mărieĭ sale. Văc. 294 : Mavroghene, cu tainurile ce le hrăpia de la țară cu jaf și nu cu plată, prăpădia *memlechetul* Impĕratuluĭ. Ur. VI, 434 (d. 1774) : *memlechetul* Moldoveĭ și a Țărĭĭ românescĭ este bun chelar a Impĕrăției mele ; 238 (d. 1822) : boieriĭ *memlechetuluĭ* și ceĭlalțĭ zabeți și raiele... Ar. 206 : uniĭ din boieriĭ acestuĭ *memlechet* [Muntenia] nu s'aŭ întors încă la pămînturile lor.

— MEMLEKET (ar.), royaume, province (dual : MEMLEKETEIN «les deux principautés danubiennes») ; bulg. memleket «patrie», serb. memlečet.

memùr m. (și **meemur**) comisar turc, funcționar inferior.

Cond. 1802, p. 312 : ceĭ ce sînt *meemurĭ* la acest fel de binale.

— ME'MUR (ar. ordonné), fonctionnaire public, commissaire (d. emr «ordre») ; serb. memur.

memuriet n. însărcinare, misiune oficială.

Doc. IV, 171 (d. 1794) : boieriĭ după ce vor citi porunca domnéscă și și vor arăta *memurietul*. Ur. III, 114 : dregătoria marĭĭ dragomănĭĭ... care acest *memuriet*... 169 (d. 1792) : s'aŭ dat acest înalt împĕrătesc ferman pentru *memurietul* tĕŭ ; 173 (d. 1802) : la paza buneĭ orînduieli a acestor două țărĭ cum și la *memurietul* lor... ; 186 : câți vor merge după vremurĭ cu *memurieturĭ* în țara Moldoveĭ.

— ME'MURIYET (ar.), mission conférée par le gouvernement.

menzil n. (şi **mezil**) 1. poştă turcéscă cu caĭ anume dresaţĭ pentru transportul repede.

N. Cost. 89 : aŭ purces din Ţarigrad spre Moldova, în caĭ de *menzil*. Muste, 43 : n'aŭ zăbovit nicĭ Dumitraşco-Vodă în Ţarigrad, ce cu *menzil* împĕrătesc aŭ venit maĭ de grabă. Kog. 236 : caĭ de *menzil*, podeniĭ şi pogonărit. Gheorg. 299 : Domnul după ce ia Domnia la Ţarigrad, îndată avênd gata pre unul din ómeniĭ sĕĭ şi cu călăraşiĭ carii se întîmplă acolo, în *menzil* vin la Moldova. Beld. 341 : In *menzil* cu mare grabă, aŭ venit întins la Iaşĭ.

2. staţiune de poştă. De aci Mizil, numele unuĭ orăşel în jud. Buzĕŭ, fostă staţiune poştală.

Nec. 214 : atunce şi în Moldova s'aŭ aşedat slujitorĭ pre la *meziluri* şi pre la marginĭ. Doc. IV, 267 (d. 1794) : să plătóscă surugiuluĭ peşin de la *menzil* în *menzil*. Ur. V, 190 (d. 1827) : a sc cără cherestea pentru meremetul *menzilului* din Iaşĭ. Fot. III, 255 : vel-căpitanul *menzilurilor*.

3. cal de poştă.

Cant. Mold. 73 : mandatis munitus, posticis equis, quos illi *menzil* vocant, quam celerrime potest Iassios proficiscitur. Nec. 214 : atunce era greŭ în ţară pentru zaherele şi *meziluri* la drumul Cameniţeĭ ; 300 : Dumitraşco-Vodă aŭ venit în *mezil* la Iaşĭ. Ur. IV, 399 (d. 1741) : caĭ de olac când va fi t ebuinţă, afară de *mezil*... Văc. 286 : aşà purceseĭ de la Silistra cu *menzil* şi merseĭ la Ţarigrad ; 298 : am plecat cu *menzil* şi am mers la Rusciuc.

4. căruţă de poştă, diligenţă.

Drăgh. II, 73 : s'aŭ audit un *menzil* viind în fuga cailor.

5. curier, stafetă.

Kog. 199 : aŭ scos alt *menzil*, cum că [fratele Domnuluĭ] s'aŭ trezit şi aŭ rĕmas nevătămat.

6. mic paşaport cu pecetea Statuluĭ şi cu iscălitura cassieruluĭ (Glos. 379).

7. fig. ţintă (sens literar).

Ist. 1715, p. 91 : cumbaralele nu ajungea la *menzilul* lor să strice.

Var.: **minzil** şi **mizil**

Pop. 156 : s'aŭ sculat de la Niş şi aŭ mers la Smil în caĭ de *minzil*. Cond. 1813, p. 372 : cheltuielile *minzilulilor* grajduluĭ gospod. Doc. I, 104 (d. 1775) : se sparge *mizilul*, fuge satul ; 549 (d. 1784) : logofĕtul spătăresc cu vel-căpitan de *mizil*. Cond. 1813, p. 370 : tal. 578.000 să se cheltuiască în trebuinţa *minzilurilor* ţărĭĭ.

— menzil (ar. «lieu où l'on descend»), station de la poste, relais, journée, la poste (aḑĭ înlocuit în Turcia cu neologismul poşta); portée d'un canon ; bulg. serb. menzil şi mezil «poştă», ngr. μεζίλι şi μενζίλι, estafette, poste. V. Partea I : olac.

menzilesc a. ce servă la menzil.

Ur. V, 190 (d. 1827) : făcênd pe lângă cherestéua *menziléscă* şi osebite cherestelĭ particularnice tot supt numire de menzile.

menzil-buiurultiŭ n. ordin de menzil (V. buiurultiŭ).

Doc. I, 105 (d. 1779) : câţĭ sînt trecĕtorĭ şi aŭ în mâinile lor menzil-embru saŭ *menzil-buiuruliurĭ*...

menzil-embru n. sens identic cu «menzil-ferman».

Doc. I, 105 (d. 1779) : ceĭ ce vor avea *menzil-embru*, saŭ firman saŭ mehtup, cătră noĭ.

— emr (ar.), ordre. V. menzil.

menzil-ferman n. ordin pentru caĭ de poştă. V. ferman.

Cond. 1802, p. 310 : să nu céră caĭ de olac maĭ mulţĭ de cât se coprinde la *menzil-ferman*.

menzilgiŭ m. (şi **mezilgiŭ**) slujitor la poştă sub comanda

unuĭ căpitan de menzilgiĭ saŭ şef de poştă, care în Bucurescĭ şi în Iaşĭ purta numele de *Vel-căpitan al menzilurilor.*

Doc. I, 105 (d. 1775): casă pentru *menzilgiĭ*... la menzilhanéua Bucurescilor am hotărît să facem doĭ căpitanĭ de *menzilgiĭ* cu caftan şi cu măciucă sub ascultarea d-luĭ vel spătar; 120 (d. 1788): *mezilgiĭ* să aibă să-şĭ ia léfă după orînduială. Ur. III, 4 (d. 1799): *menzilgiĭ* ce vor lua tréba ţinerĭĭ menzilurilor asupra; XXII, 353 (d. 1826): de la 1 Iulie să se încépă lucrarea noilor *menzilgiĭ*. For. III, 276: Spătarul cel mare avea sub ascultarea sa şi pe căpitanĭĭ menzilurilor şi pe *menzilgiĭ*.

— MENZILĞY, maître de poste; serb. mezilğiĭa, ngr. μενζιλτζής.

menzilhaneà f. staţiune poştală, poştă.

Doc. I, 105 (d. 1775): la *menzilhanéua* Bucurescilor... Ur. III, 202 (d. 180.): câtă cheltuială va trebui pentru ţinerea *menzilhanelelor*... Ar. 211 (d. 1821): dajdie pentru *menzilhanele*. For. III, 323: *menzilhanelele* să se facă afară din sate, cu curte, cu grajdurĭ şi cu 3 saŭ 4 camere pentru répaosul călĕtorilor.

Var.: **mezilhanea** şi **minzilhanea**

Zil. Rev. III, 79: banĭĭ *mezilhanalĭĭ*. Cond. 1813, p. 370: unele din judeţe unde fiind *minzilhanale* multe...

— MENZIL ḤANÈ, maison de poste, relai postal; bulg. mezilena şi minzilĭana, serb. mezil(h)ana, ngr. μενζιλχανές.

metàh n. product local al uneĭ ţărĭ.

Doc. II, 308 (d. 1792): să-ĭ îndemnăm la prăsila şi la înmulţirea stupilor şi la alte *metahurĭ* ale pămîntuluĭ. Ur. III, 201 (d. 1802): unt, oĭ şi alte *metahurĭ* ale pămîntuluĭ; XXII, 293 (d. 1826): tóte *metahurile* ţărĭĭ să fie slobode de tótă darea; 300: céra socotindu-se între *metahurile* pămîntuluĭ.

— META' (ar. «usufruit»), marchandise, article de commerce.

minareà f. turnul giamieĭ din vîrful căreia hogea chiamă la rugăciune (litt. luminător, far).

Kog. 274 (v. alem). Por. 248: Sultan Ahmet aŭ făcut un mecet mare şi fórte frnmos, la care aŭ făcut împrejur 4 *minarele*, se véde şi acum în Ţarigrad atâta este de mare cât Aghia-Sofia. Ist. 1715, p. 60: biserică din giamiĭ prefăcute la care staŭ *minarelele*, că nu le-aŭ fost stricat Francilĭ. Od. III, 14: cetăţĭ cu miĭ de *minarele*.

— MINARÈ (ar. menaret «fanal»), tour d'une mosquée d'où le muezzin appelle le peuple à la prière (d. nara «briller»); alb. serb. bulg. minare, ngr. μιναρὲς; sp. minarete.

miralàiŭ m. colonelul unuĭ regiment turc.

Od. III, 590: un *miralaiŭ* călare pe un cal alb alergând de la un fort la altul. Ghica, 322: *miralaiŭ* Iusuf Beg, comandantul, ne era prieten.

Vorba, semi-literară, figuréză şi în cântecele istorice.

Al. 130: Grajdul *miralaiuluĭ* în dosul Saraiuluĭ.

— MIR ALAY, colonel; bulg. serb. miralaĭ, ngr. μιραλάης. V. emir şi alaiŭ.

miralem-aga n. (şi **mirialem-aga**) căpetenia capugibaşilor, înalt funcţionar turc care aducea Domnuluĭ după învestitură alemul saŭ stégul împĕrătesc şi tuiurile. El avea privilegiul exclusiv de a asista la audienţele ce Sultanul acorda marilor dignitarĭ.

Cant. Mold. 57: insignia suae potestatis a *miralem aga* (præfecto insigniorum) sibi missa accipiunt; ad *mirialem aga*, i. e. vexilli imperatorĭĭ custodem qui haud parvae in aula est dignitatis.

— MIR-I 'ALEM, qui porte l'étendard impérial (litt. prince du drapeau). V. emir şi alem.

mirìe f. (şi **miri**) la Turcĭ, tesaurul public, în opoziţiune cu «hazna» saŭ tesaurul particular al Sultanuluĭ.

Kog. 208 : să dee un zapis la *miri* pentru banĭ cu vadè ; 295 : Ce-aŭ strîns din copilărie, Acum o iaŭ la *mirie*. Cond. 1693, p. 395 : 37 caĭ ce aŭ dat la *mirì*, care aŭ lipsit din ceĭ ce s'aŭ iernat în ţară ; 507 : baniĭ *miriĭ* care ne-aŭ venit poruncă să dăm şi să ni se ţie în sémă la haraciŭ. Ur. III, 117 (d. 1799) : aĭ adus şi dar la împĕrătésca *mirie* atâtea cherestele. Dum. 19 : baniĭ ce-ĭ le trimisese *miria* pungĭ 300 i le luase Nicolae Draco. Cond. 1802, p. 319 : datoria ce este să rĕspundă ţara la *mirie*. Cond. 1813, p. 351 : trimiţênd la vreme împĕrătésca *mirie* la bogata mea comóră.

— miri, fisc appartenant à l'Etat (d. pers. mir, scurtat d. ar. emir) ; serb. miriia, ngr. μηρί, trésor publique.

mirimiràn m. Paşă cu douĕ tuiurĭ, guvernatorul unuĭ district (litt. căpetenia căpeteniilor) cu titlul de beglerbeiŭ.

Văc. 267 : Cara Mustafa purcese cu multă trufie spre Austria... cu toţĭ veziriĭ, beilerbeiĭ şi *mirimiranĭi*. Ur. III, 135 (d. 1792) : viziriĭ şi *mirimiranĭi*, mergênd la mansupurile lor, să nu supere pe locuitorĭ cerêndu-le spinţă pentru haraciŭ. Cond. 1802, p. 309 : prea cinstiţiĭ *mirimiranĭ* meĭ...

— mir-i miran gouverneur du district ; ngr. μηριμηράνης.

molà m. judecător în cetăţile principale (Constantinopole, Andrianopole, Brusa, Alep), superior cadiuluĭ.

Dion. 210 : aŭ dat capicheheiaua scrisórea la *molaua* ce era credinciosul Pasvanduluĭ, ca un popă turcesc. Văc. 264 : cadiŭ de la Meca şi Brusa-*molasi*.

— molla (ar. mevla «seigneur, Dieu»), juge d'une grande ville, grand *kady*, docteur ; bulg. serb. mula, ngr. μουλάς.

mola-efendi m. titlul judecătoruluĭ din Constantinopole (istambol mollasy), care venia imediat după ceĭ doĭ cadiascherĭ.

Văc. 301 : eram iubit fórte şi de *mola-efendi* şi de bostangi-başa.

molalîc n. jurisdicţiunea unuĭ molà.

Ist. 1715, p. 43 : aice este *molalîc*, iar nu paşalîc.

— mollalyk, dignité de molla.

mortasipìe f. 1. ţeciuială de la cântărirea mărfurilor.

Cant. Mold. 87 : vornicul de tyrg, procurator fori, decimas colligit et omnibus iis, quae numero et mensura in foro venduntur : quod tributi genus inter Moldavos *mortasipia* vocatur. N. Cost. 19 : aŭ scornit şi Duca-Vodă *mortasipia* în ţară. Nec. 185 : Vasilie-Vodă numaĭ din desetină şi din *mortasipiĭ*, din goştină şi din vamă, ce lua se chivernisia. Kog. 219 : Mavrocordat vînţênd şi alte slujbe : ocnă, vămĭ, *mortasipiĭ*....

2. taxă de la vînţarea vitelor şi a mărfurilor.

Tarif 1761 : *mortasipiea* cea mare după cum s'aŭ aşedat : 40 banĭ să se dea de calul ce se va vinde în tîrg... 10 b. de mascur, 4 b. de óie, 2 b. de miel, 20 b. de carul cu pesce, cofa cu horilca, polobocul cu păcură, carul cu tiutiun... Cond. 1776, p. 38 : *mortăsipiea* în ce chip să se urmeze : de cal, iapă, boŭ, vacă, ce se va vinde, se va lua câte 24 banĭ ; 66 : *mortăsipia* din tîrgul laşĭ. Ur. VIII, 37 (d. 1804) : *mortasipia* de la tîrgul Fălticenĭ din anul 1795, care s'aŭ vîndut 300 leĭ pe an ; XXII, 299 (d. 1826) : *mortasipiile* ce se tot strîng de pe vite.

— muhtesib (ar. «qui règle un compte»), inspecteur de l'accise des comestibles, ancien officier qui était chargé de veiller à l'integrité des poids et mesures (d. ar. hysab «compte») ; ngr. μουρτασίπης, cantaragiŭ de mărfurĭ.

mozavìre m. calomniator (în Muntenia).

Mag. I, 132 (doc. 1669): boierindu-se cu mite și fiind *mozaviri*, vînd în tot césul pre boierii țării la Domnia mea cu pîrî de cap...

— MÜZEVVIR (ar.), qui trompe, menteur, fourbe (d. zur «mensonge»); bulg. mŭzevirin «înșelător».

mozaviresc v. a calomnia.

Anon. 251: judecata luĭ Dumnedeŭ nu-l lăsă pentru mozaviria ce *mozavirise* pre svîntul Nifon și pentru hiclenia. Mag. II, 184 (doc. 1658): omenii rĕi fără credință, hiclénĭ, vînd̦ĕtorĭ, nevoind cu rĕŭ spre vre-o țară dintr'acestea și *mozavirind* și marghiolind pre vre-unul din noĭ Domnul lor.

mozavirie f. calomnie.

Văc. 277: de năpăstuirĭ și de *mozaviriĭ* și de pîrî mincinóse. Anon. 3: să lipséscă pizma și *mozaviria* și hicleșugul din mijlocul lor; 128: să mărturiséscă el că a vrut să facă *mozavirie*, vînd̦ĕtorul de ómenĭ.

mozavirnic a. calomniator.

Mag. II, 183 (doc. 1658): pîrî și cuvinte *mozavirnice*.

Tóte aceste forme secundare revin la cronicarĭ saŭ în documente din Muntenia.

mucadìm n. stofă de mĕtase pentru brîne.

Tarif 1761: brîe de *mucadim* de unul 22 banĭ.

— MUKADEM (ar.), espèce d'étoffe de soie employée pour les turbans et les ceintures (Bianchi); serb. mukadim (poïas), pol. mukadyn «stofă orientală».

mucaieseà f. cantitate de zaherea ce se da Porțiĭ.

Cond. 1802, p. 310: în loc de *mucaiesea* ce se da înainte din tóte felurile de zahrele care ară și sémănă raielele țărĭi... Ur. 193 (d. 1802): s'aŭ ridicat cererea cea hotărîtă a sumeĭ zaherea ce se numia *mucaiesa*; VI, 433 (d. 1792): zaheréua *mucaieselĭi* să se popréscă... cu pricină că s'a ridicat *mucaiasaua* să nu se lenéscă a se lucra și a nu semăna. Dum. 113 (d. 1774): așijderea să lipséscă și *mucaioséua* [în text greșit: *mucaioréua*] ce este ca un neoteorismos, din care se pricinuesce alte asuprelĭ.

Var. (grecizate): **mucaghesea** și **mucaghesîn**

Ur. III, 137 (d. 1792): Moldova se socotesce ca o magazie a înaltuluĭ meŭ scaun și adunarea zaherelelor trebuincióse se îngrădesce numaĭ din Moldova și Valahia, și aŭ agiuns a se cere de la acele 2 locurĭ prin înmulțirea hraneĭ lăcuitorilor Țarigraduluĭ zaheréua numită *mucaghesîn*, care acéstă cerere de *mucaghesîn* pricinuesce stricăciune și păgubire săracelor raiele, prin acésta s'a făcut împĕrătésca aședare prin desrădăcinarea acestuĭ *mucaghesîn*.

— MUKAYESE (ar.), proportion, analogie.

mucarèr n. (și **mucarel**) reînoirea în Domnie, pe fiecare an *(mucarerul cel mic)* saŭ odată la 3 anĭ *(mucarerul cel mare)*, când se trimitea firman împĕrătesc și un caftan, ceea ce ocasiona multe cheltuielĭ: obiceiŭ întrodus de la Mihail Racoviță (Cant. Mold. 70 și 112; Fot. II, 156).

Cond. 1693, p. 45: 6500 tal. s'aŭ dat silihtaruluĭ Impĕratuluĭ, pentru slujba caftanuluĭ de *mucarer* și celuĭ ce aŭ adus caftanul; 311: 7000 tal. s'aŭ dat la Hasan-Pașa, omul casap-bașiĭ, din banĭ ce aŭ dat împrumut boierilor capichehaiale de aŭ dat la *mucarerurĭ*. Kog. 208: aŭ venit și vremea *mucarelului*, a înnoirĭi Domnieĭ Moldoveĭ; 232: primă-vară luându-și *mucarelul* de înnoire, Domnia de la Pórtă, aŭ venit Spătarul Iacovache cu caftanul de înnoirea Domnieĭ, făcêndu-se mare alaiŭ, după obiceiŭ. Pop. 174: aŭ venit Mărieĭ sale Nicolae-Vodă *mucarer* de la puternica Impĕrăție, adică înnoirea Domnieĭ, viind de la Țarigrad cu caftanul și cu fermanul împĕrătesc cel căpitan de siimenĭ Pascale. Ur. III, 193 (d. 1802): de la Domnĭ să nu se ceie pe tot anul cheltuiala *mucarelului*, adecă a înnoirĭi Domnieĭ; VI, 421 (d. 1774): cele adese azlurĭ și cele unele peste altele adese *mucarerurĭ* ale Domnilor noștrĭ...

2. bir scos pe ţară la asemenea ocasiune.

Nec. 373: Grigorie-Vodă scos'aŭ odată şi pe preoţi un bir ce-ĭ ḑicea *mucarea*, de agiungea pre preot cât de sărac treĭ galbinĭ, iară pre ceĭ maĭ de frunte şi opt galbinĭ i-aŭ agiuns. Canta, 185: Mavrocordat aŭ adaos *mucarelurele* Vistieriei împĕrătescĭ şi poclónele la tóte porţile, carĭ tóte acele aŭ rĕmas greutate ţărilor.

— mukarrer (ar.), rétabli, confirmé (d. karar «stabilité»).

mucaremea f. sens identic cu «mucarer».

N. Cost. 16: Mihnea-Vodă, din Ţara muntenéscă, care aŭ deschis ochiĭ Turcilor să facă la trebile an *mucaremea*, adecă înnoire Domnieĭ pentru ca să ia banĭ; 18: Duca-Vodă, cum s'aŭ aşedat la Domnie, aŭ lăsat ţara în odihnă până la vremea seceriĭ şi aŭ plătit atunce şi *mucaremeua*, cum se ḑicea, înnoirea Domnieĭ, aŭ dat banĭ din casa luĭ; 46: la acéstă Domnie a luĭ Constantin Ducăĭ-Vodă, măcar că se împăcase tóte ţările, iară despre Turcĭ era mare asuprélă, că aŭ început a cere tóte obiceiurile deplin, cumu-ĭ bairamlîcul, *mucarémè*, céra, seul şi altele multe.

— mukaremè (ar.), action d'honorer.

Muftiŭ m. judecător suprem care dă fetvale la Turcĭ (dignitate analogă cu Papa): el se maĭ numesce şi *Şeic-ul-Islam*.

M. Cost. 296: iară cine era cap legiĭ turcescĭ, *Muftiul*, n'aŭ vrut. Nec. 278: *Muftiul* se ascunsese şi găsindu-l, l'aŭ muncit de aŭ luat multĭ banĭ de la dînsul, până l'aŭ omorît; 387: Constantin-Vodă aŭ rĕpeḑit pe vĕru-sĕŭ, Mihalachi Spătarul, la Ţarigrad la *Muftiul* şi la câzlar-aga şi la alţĭ din Curtea împĕrătéscă, şi şi-aŭ tocmit tóte trebile de la Impĕrăţie. Anon. 169: vrênd *Muftiul* să-şi însóre un fecior, aŭ fost cerut de la Constantin-Vodă să-ĭ dea un dar, 50 de pungĭ de banĭ, pentru cheltuiala nunţiĭ. Vac. 272: grăi multe asupra *Muftiuluĭ* de ce aŭ dat fetfaua.

Var.: **Muhtiŭ** şi **Muftu**

Ax. 127: Impĕratul aŭ întrebat pe *Muhtiul*... (V. cucă). Cond. 1693, p. 531: 250 tal. s'aŭ trimis la chehaiaua *Muhtiuluĭ* dar. Dion. 176: Impĕratul turcesc aŭ vrut să taie capul Vezirului, vinovăţindu-l de ce n'aŭ stăpânit cât aŭ cuprins de la Nemţĭ ţară în Bănat, ci aŭ dat dosul; dar stând rigialele şi *Muftul* cu rugăciune la Impĕratul, l'aŭ iertat; 198: poruncit'aŭ la divanistiĭ, regialele sfatuluĭ împĕrătesc, ca împreună cu marele *Muftu*, Patriarchul turcesc, şi cu Vezirul să facă divan, fiind şi însuşi Impĕratul în divan. Ghica, 303: se turcise de dragostea feteĭ unuĭ *Muftiŭ*, ca s'o pótă lua de nevastă.

— müfti (ar.), chef de la religion mahométane chargé de rendre un *fetva*; bulg. serb. muftiia, pol. mufty, ngr. μουφτής.

muhafiz m. (şi **muhafegi**) comand. uneĭ cetăţĭ turcescĭ.

Dum. 15: *muhafiz* Hotinuluĭ; 23: *muhafizul* Diuluĭ. Rev. I, 57 (d. 1786): doĭ ómenĭ aĭ Mărieĭ Sale Hotin *muhafegi*. Beld. 353: pe *muhafizul* [Ibraileĭ] îl rógă, îl încredinţéză toţi; 391: Mehmet-Paşa, *muhafizul* Silistreĭ, s'aŭ rînduit oştiĭ seraschieriŭ. Ur. VI, 44 (d. 1821): *muhafiz* de Brăila, *muhafiz* de Varna... Ar. 163: s'aŭ trimis osebite poruncĭ către viziriĭ *muhafizĭ* aĭ Diuluĭ şi Brăileĭ. Fil. 255: *muhafiziĭ* serhaturilor după marginea Dunării.

— muhafiz (ar. «gardien»), gouverneur d'une place forte.

muhafizea f. (şi **muhafegea**) garnizonă.

Ax. 161: să rĕmâie Apdi Paşa *muhavizea* la Hotin şi sarascher. Ist. 1715, p. 47: cetatea ce se chiamă Piolos, *muhafegea* boazuluĭ acestuia.

— muhafaza, défense, garnison; serb. muhafeza.

muhasebeà f. (şi **buhasebea**) 1. predarea şi controlarea socotelilor.

Pop. 120: aŭ vrut puternica Impĕrăţie, ca să caute tóte *buhasebelele*, adecă socotéla şi séma tuturor veniturilor împĕrătescĭ ce are din tóte ţările câte stăpânesce, ca să se lămuréscă tóte semile şi să se strîngă tóte rĕmăşiturile în vistieria împĕrătéscă.

2. cancelarie de compturĭ la ministerul de finanțe (V. baș-muhasebea).

— MUHASEBE (ar.), reddition des comptes, bureau de contrôle (d. ar. hysab «compte»).

muhasereà f. blocarea uneĭ cetățĭ.

ZIL. 39: aŭ chibzuit nazirul cu cele-lalte căpeteniĭ să-ĭ facă [mânăstiriĭ] *muhaserea*; 91: cetatea Ismailul o aŭ făcut Rosiĭ *muhaserea* cu o sumă de oștirĭ. DOC. III, 222 (d. 1788): i-aŭ înfundat într'un loc strîmt, făcêndu-ĭ *muhaserea* din tóte părțile. VĂC. 253: Baiazid numaĭ de cât se află înaintea Țarigraduluĭ cu o óste grea, făcêndu-l *muhaserè*.

— MUHASARÈ (ar.), blocus, siège; sĕrb. mu(h)asera.

muhemàt n. pl. (**muhiumat, muhimat** și **mihimat**) munițiunĭ de războiŭ, proviant.

COND. 1693, p. 199: pentru *muhiumaturile* dunalmaliĭ; 275: chiria *muhimaturilor* ce vor să se aducă de la Varna la Rusciuc. ISP. 1715, p. 9: fiind gata de tóte *mihimaturile* ale oștiriĭ; 71: *mihimaturile* ce vor fi înăuntrul cetățiĭ; 129: *mihimaturile* ce aŭ fost în cetățĭ le aŭ ridicat, de le aŭ dus la alte cetățĭ. DUM. 28: ordia plină de tot felul de avuție, așijderea și zaherelele, gephanelele, pioă și alte *muhematurĭ*... cetatea cu tunurĭ 91 i 400 burie cu praf și alte *muhematurĭ* și zaherele; 92: pedestrimea Turcilor care se poposise cu gephanéua și *muhimaturile* lor în câmp. DOC. I, 275 (d. 1783): trecerea tunurilor și a *muhimaturilor*.

— MÜHIMMAT (ar.), munitions, approvisionnement des troupes (pl. d. mühimm «important, affaire grave»); serb. muhimat.

Vorba revine, maĭ rar, și la singular sub forma **mehem**, cu acelașĭ sens.

AR. 158 (d. 1821): porunc̆ĭ strașnice spre adunare de oștirĭ... prin trimiterea maĭ multor *mehemurĭ*.

muhùr n. pecete.

MELCHIS. 166: aŭ pus și turcul *muhurul*.

— MÜHÜR (pers.), cachet, sceau; sĕrb. muhur și mur.

muhurdàr m. 1. cel ce ține pecetea (la Turcĭ).

COND. 1693, p. 426: o paceà de samur ce s'aŭ trimis *muurdariuluĭ* Veziruluĭ. REV. I, 57 (d. 1786): 101 leĭ *muhurdariuluĭ* Mărieĭ Sale Ahmet-Pașa. BELD. I, 448: Latif-Efendi, *muhurdariul* saraschieruluĭ.

2. slujbașul Divanuluĭ care punea sigiliul domnesc (în cĕră saŭ în cernélă) pe tóte cărțile de hotărîre.

COND. 1776, p. 76: *muhurdariul* 100 leĭ pe lună. FOT. III, 309: *muhurdarul* capĕtă peste 2000 leĭ pe an și 40 leĭ léfă pe lună. NEGR. I, 306: după ce a scris Logofĕtul, Domnul iscăli și *muhurdarul* puse pecetea.

— MÜHÜRDAR, garde des sceaux, secrétaire particulier d'un Vizir; ngr. μουχουρδάρης.

muhzur-aga m. (și **muzur-aga**) căpetenie de ieniceriĭ care avea inspecțiunea închisoriĭ publice de la palatul mareluĭ Vizir: la ceremonia învestitureĭ, el punea pe capul nouluĭ Domn cuca în semn că făcea parte din corpul ienicerilor.

KOG. 233: atunce Vizirul îndată aŭ aruncat pe capichehaiele la închisórea luĭ *muzur-aga*; 248: l'aŭ trimis puindu-l îndată la *muzur-aga* în butuc. CANT. Mold. 59: *muhzur-agasi*, locumtenens jengiczariorum penes vezirium. ISP. 1715, p. 10: îndată aŭ poruncit *muhzur-agăĭ* de aŭ ridicat pe sol cu necinste. VĂC. 299: robiĭ din Țara rumânéscă, verĭ nemțĭ, verĭ rumânĭ, câțĭ vor veni la închisórea *muhzur-agăĭ*. DUM. 16: l'aŭ ridicat în poprélă pre Domnul Moldoveĭ, Grigorie Calimahul, la *muhzur-aga*, cu etpaiul Mărieĭ sale.

— MUHZYR AGA, commandant d'une compagnie des janissaires attachés aux vizirs ou pachas, et chargés d'exécuter leurs ordres (Bianchi).

mujdeà f. scire, obicĭnuit bună saŭ plăcută.

BELD. 445: aŭ venit și altă agà și le-aŭ dat de veste, ḑicêndu-le: *mujdea*, boierilor, că s'aŭ făcut Domniile. COND. 1693, p. 207: datu-s'aŭ și 5 pungĭ de banĭ ce s'aŭ trimis pentru *mujdéua* cocóneĭ Impĕratuluĭ. IST. 1715, p. 22: aŭ venit *mujdea*, cum că s'a născut Impĕratuluĭ un cocon. DUM. 18: îĭ luară *mujdea* vicléně. FIL. 325: se vede că nu sînt bune *mujdelele* din acéstă stafetă; 332: ce *mujdele* 'mĭ aducĭ despre bietul coconu Dinu?

— MÜZDE, nouvelle; bulg. sĕrb. muzde, ngr. μουζδές.

mujdegiŭ m. aducĕtorul uneĭ scirĭ bune.

BELD. 446: s'aŭ născut o Beizadè anume Sultan-Mehmet și îndată... aŭ mers bostangiĭ *mujdegiĭ* la Domnĭ și la boierĭ, cărora li se da bacșiș.

— MÜZDEĞI, qui apporte une bonne nouvelle ou annonce l'arrivée de qn.; sĕrb. muzdeğiia, ngr. μουζδετζής, messager.

multezìm m. (și **multezem**) cel ce ia în arendă veniturile Statuluĭ.

UR. III, 191 (d. 1802): de acum înainte nu va merge nimenĭ în ţara Moldoveĭ cu numirĭ de nazirĭ saŭ *multezimĭ*, ca să ceie ghiuvergilea; 208 (d. 1802): ceĭ după vreme *multezemĭ*... lăţesc hotarele câșleĭ.

— MÜLTEZIM (ar. «qui se charge de quelque chose»), fermier des revenus publiques; serb. multezim. V. eltuzam.

mumbaià f. 1. trafic de grâne pentru capitala Imperiuluĭ.

DOC. VIII, 605 (d. 1807): acésta este zaharea de *mumbaia* care s'a făcut teslîm la Brăila. DRĂGH. II, 281: să lipséscă luarea cheresteliĭ, *mumbaieliĭ*...

2. cumpĕrare forţată saŭ cu preţ hotărît de oĭ pentru trebuinţa Constantinopoliĭ: acéstă cumpĕrare se făcea de către gelepĭ cu un preţ oficial redus (după așa-numitul *fiat*) și oile se strîngeaŭ de saigiĭ.

COND. 1776, p. 71: oĭ ce vor trece în pod din oile *mumbaielĭ* împĕrătescĭ. UR. III, 201 (d. 1802): într'alt chip să nu se facă *mumbaiaua* adică silnică cumpĕrătură; V, 51 (d. 1806): s'aŭ sporit și fiatu cu care cumpĕră gelepiĭ oile pentru *mumbaiaua* Ţarigraduluĭ; XXII, 294 (d. 1826): oile *mumbaielĭ* carĭ se vor strînge prin saigiĭ.

Var. (literară): **mubaia**

COND. 1802, p. 314: altfel să nu se facă *mubaia*.

— MÜBAYA (ar. mübaye'a), achat, accaparement des grains, trafic de monnaie (d. bey «vente, achat»).

mumbaiegiŭ m. comisar însărcinat a dispune cumpĕrarea de grâne și de oĭ și transportarea lor la Ţarigrad.

COND. 1693, p. 164: banĭ *mumbaiegiuluĭ* ce aŭ avut să ia cu sebepitahrir pentru chiria șeicelor de zaharéua împĕrătéscă ce s'aŭ dus la Belgrad; 199: pânza de sacĭ ce aŭ venit ferman ca să dăm la *mumbaiegiĭ* de la Dîrstor și de la Ruşciuc și de la Nicopole.

Var.: **mubaiegiŭ** și **bumbaiegiŭ**

AX. 164: venind pe acele vremĭ aice în ţară cu slujbe un *mubaiegi*-aga. COND. 1693, p. 132: 15000 tal. s'aŭ dat la *bumbaiegiul* de la Silistra plata șeicelor ce duc zaharéua împĕrătéscă la Belgrad.

— MÜBAYAĞY (mübaye 'ağy), agent du gouvernement chargé de l'accaparement des grains ou du trafic de monnaie.

mumbaşìr m. agent de poliţie, aprod al Divanuluĭ, sinonim cu «armăşel» și «ciauş».

Amir. 139 : aŭ scos ferman şi aŭ pus şi *mumbaşir* pe un Ali-Aga. Dion. 179 : aŭ rînduit *mumbaşirĭ* turcĭ, spre împlinire cu mare zor : de grab să trimiţă catastişele la Domnie, rînduind *mumbaşirĭ* năprasnicĭ asupră-le. Cond. Ipsilante : *mumbaşirĭ* adică aproḑĭ şi alţiĭ ce merg în judeţe cu jelbĭ cerînd trépĕd. Fil. 245 : hătmănia avea un stég de slujitorĭ şi *mumbaşirĭ*, cu carĭ se slujia la împliniri de banĭ şi execuţiunĭ ; 332 : vestitul *mumbaşir* prin care ciocoiul 'şĭ săvîrşia tóte despoierile şi cruḑimile, pe cînd se afla ispravnic.

Var. : miubaşir şi bumbaşir

Cant. Ier. 399 : *miubaşir*, ciauş, armaş. N. Cost. 48 : câtă stricăciune aŭ făcut Tătariĭ în raiaua turcéscă, pus'aŭ Turcii *bumbaşirĭ* asupra lor în Bugiac de aŭ plătit tot. Ax. 164 : Vezirul îndată aŭ dat ferman şi aŭ trimis un Agă *bumbaşir*, ca să plinéscă toţĭ banii. Canta, 186 : Paşiĭ aŭ trimis *bumbaşirĭ*, ca să prindă pre Stavarachi să-ĭ taie capul, să-l ducă la Pórtă. Kog. 260 : sta Pórta cu *bumbaşirii* numaĭ de cât să-l pornéscă. Fot. III, 260 : *bumbaşirĭ* domnescĭ ce se trimit în ţară pentru serviciul de poliţie ; 293 : armăşeĭ saŭ *bumbaşirĭ* pentru executarea serviciuluĭ armăşesc. Fil. 119 : am poruncă să-ţĭ puiŭ *bumbaşir* două ortale de slujitorĭ.

— mübaşyr (ar. «qui traite une affaire»), délégué, commissaire ; huissier de la justice, prévôt, sergent ; sĕrb. mubaşir şi bumbaşir, ngr. μπουμπασίρι. Pentru alternarea fonetică între *m* şi *b* iniţial : V. busurman.

mumbaşiret n. sens identic cu «mumbaşirlîc».

Cond. 1803, p. 312 : să nu se céră plata *mumbaşiretului* de la raiele.

— mübaşeret (ar.), commissariat.

mumbaşirlîc n. 1. împlinire, execuţiune.

Doc. I, 516 (d. 1785) : zapciiĭ să-şĭ facă *mumbaşirlicul* a-şĭ curăţi fiescecare omiḑile.

2. serviciul mumbaşiruluĭ, numit şi «trépĕd».

Ur. III, 196 (d. 1802) : cînd se vor trimite mumbaşirĭ, să nu facă cerere de la raiele pentru cheltuiala *mumbaşirlîculuĭ*.

— mübaşyrlyk, charge de huissier de la justice.

mungiŭ m. lumînărar (fabricant saŭ negustor).

Fot. III, 285 : patru sute leĭ de la *mungiĭ* (unul din veniturile Agăĭ). Ionescu, Mehed. 685 : pentru luminat sînt *mungiĭ*.

— mumğy, fabricant ou vendeur de bougies (d. pers. mum «cire, bougie») ; serb. mumğiïa.

mungerie f. fabrică de lumînărĭ.

Ur. X, 214 (d. 1806) : să nu facă bucătăriĭ, *mungeriĭ*, băcăliĭ...

murahàz m. plenipotenţiar, ambasador.

Kog. 267. Zil. 99 : Vizirul cu *murahazĭ*... apucară spre Şumla. Rev. II, 388 (d. 1821) : până vor veni *murahazii* de la Impĕrăţia otomanicéscă pentru punerea în orînduială a dreptăţilor ţărĭĭ. Ghica, 129 : trimiterea de plenipotenţĭ *(murahazi)* la Akkerman ca să trateze şi să determine restabilirea de statu-quo dinainte de 1821 în Principate.

— mürahhas (ar. «qui a obtenu la permission»), ministre plénipotentiaire.

musaadeà f. autorisare, permisiune : «a face musaadea» (= müsa'ade etmek), a permite, a autorisa.

Doc. I, 116 (d. 1775) : să se facă împĕrătéscă *musaadea* ; 276 (d. 1783) : a face *musaadea* ca să se arate aicea ceĭlalţĭ lucrătorĭ ; 489 : rĕspunsul cel cu *musaadea* ce aŭ făcut Domnia mea. Văc. 286 : cu *musaadea* mĕ întorseĭ cu Domnul în Ţara rumânéscă. Ur. III, 155 (d. 1792) : să porţĭ de grijă a rĕsplăti cu mulţumirile cuviincióse pentru *musaadelele* ce se fac către tine ; 189 (d. 1802) : facem *musaadè* Împĕrăţia mea spre depărtarea acestor păgubirĭ.

— müsa'ade (ar.), faveur, concession.

musaìp m. 1. înalt dignitar care se bucura de intimitatea Sultanului.

M. Cost. 304: doĭ ómenĭ carĭ eraŭ *musaipĭ* luĭ Sultan Murat, unul silihtar... al doilea câzlar-aga... 375: purces-aŭ Ghica-Vodă spre ţară cu doĭ agĭ marĭ, den carĭ unul *musaip* la Impĕrăţie. Nec. 189: avea un prieten, *musaip* împĕrătesc; 245: aŭ căḑut de aŭ fost şi Paşă şi *musaip* la Impĕratul; 258: era acel Paşă şi *musaip* la Impĕrăţie.

2. curtesan favorit, consilier intim.

Nec. 212: la toţĭ Domniĭ se aflaŭ câte un *musaip*, om rĕŭ; 355: boierĭ moldovenĭ carĭ sînteţi *musaipĭ*, sfetnicĭ la Domnĭ, şi faceţĭ obiceiurĭ carĭ n'aŭ maĭ fost în ţara nóstră a Moldoveĭ.

Var.: **musahib** şi **musait**

Ist. 1715, p. 75: ienicer-aga şi alţĭ *musahibĭ*. Ur. III, 207 (d. 1802): prea puternica Impĕrăţie aŭ miluit pe un *musait*, dându-ĭ voe să facă o câşlă de vite.

— musahib (ar. confident), favori du prince, courtisan ou fonctionnaire qui a le droit d'adresser la parole au Sultan.

muşavereà f. 1. (şi **muşăverea**) deliberare, consiliŭ.

Muste, 42: Turcul aŭ chiemat pre Hanul tătăresc la *muşăverea*, adecă la sfat, fiind în mare grijă turcul, auḑind de gătirea Moscaluluĭ. Hrist. (1818): Nimenĭ nu îndrăznia Să stea la *muşaverea*.

2. discuţiune, desbatere.

Doc. II, 508 (d. 1790): nu vor suferi a se face înlăuntrul cahfenelelor nicĭ un fel de *muşaverele* saŭ alte vorbe.

— muşăvere (ar.), déliberation, conseil; alb. bulg. muşavere.

muselìm m. locţiitorul unuĭ guvernator.

Cond. 1693, p. 312: s'aŭ dat *muselimul* de la Nicopole 100 tal. când aŭ trecut de s'aŭ dus la Veziriul; 450: *muselimuluĭ* şi la aga ce aŭ venit aicĭ cu calul; 671: 545 tal. s'aŭ dat darul *muselimuluĭ* ot Dîrstor. Căp. 23: făgăduielile la Paşĭ, la *muselimĭ*, la cadiĭ, că de-ĭ vor prinde, să le dea marĭ daruri; 25: adusese pre un Iordache *muselim*, Grec de la Ţarigrad.

— müssellim (ar.), sous-gouverneur d'un district, d'une ville (auj. on dit *moudir* ou *kaymakam*).

Musùl n. 1. oraş în Asia, pe malul drept al Tigruluĭ.

Văc. 261: la 1554, şi 962, dete pacea Perşilor, rĕmâind Vanul, Meraşul şi *Musulul* hotare turcescĭ.

2. pânză de bumbac, subţire şi rară (fabricată întâĭ la Musul), sinonim cu «tulpan».

Ist. 1715, p. 42: la Turnava se fac *musulurile* cele roşiĭ şi albe şi alte bogasiĭ. Tarif 1792: marfă de Rumeli... *musuluri*, arnice, mĕtase; cizmele galbene de om mare căptuşite cu *musul*. Ur. XXII, 304 (d. 1826): povórele ce vor fi cu *musuluri* să plătéscă vamă 6 leĭ. Fil. 150: *musuluri* de Rumeli.

— mosul (bezi), mousseline originaire de Mossoul, ville de la Turquie d'Asie; ngr. μουσούλι (alăturea de μουσελίνα); de aceiaşĭ origină: it. mussolino (serb. muşulin), fr. mousseline.

mutefericà m. (şi **mutafaraca**) călăreţ care însoţia pe Sultan în călĕtoriile sale şi-ĭ servia de mesager-călăraş.

Cond. 1693, p. 30: s'aŭ dat 2 leĭ *mutafaracalelor* de luna luĭ Fevruarie i Martie; 406: s'aŭ dat o léfă slujitorilor şi *mutafaracalelor* de luna luĭ Dechemvrie, însă slujitorilor tal. 5049 1/2 şi *mutafaracalelor* tal. 972 1/2. Dasc. 411: 200 saŭ maĭ mulţĭ merg ce se chiamă *mutafaracale*, carĭ pentru slujba lor cea alésă i-aŭ scos la cinste şi iaŭ léfă mare, unĭĭ câte un leŭ de ḑi, alţĭĭ şi maĭ puţin, cum îĭ omul şi cum îĭ slujba. Căp. 320: nu se maĭ socoti că este sciut la Pórtă şi *mutafaraca* împĕrătéscă, şi-l ridicară făcut fărâme de săbiĭ.

— MÜTEFERRIKA, autrefois détachement de cavaliers qui escortaient le Sultan et portaient ses ordres (d. ar. müteferrik «dispersé») ; serb. muteferika.

muteveliŭ m. administratorul cetăţiĭ Ismail.

CANT. Mold. 22 : Ismail, Moldavis olim Smil dictus, munimentum haud contemnendum, Turcico milite firmatum, cui singularis *muteweli* præest. VÂC. 282 : Osman-Efendi *muteveliul*...

— MÜTEVELLI (ar. preposé), administrateur des casernes des janissaires ou des fondations pieuses des mosquées.

mutpàh n. (şi **mutpac**) 1. bucătărie saŭ cuine.

POP. 160 : trimiţênd şi *mutpahul* şi altele de trebuinţă pentru cinstea şi ospĕţul Hanuluĭ.

2. în special provisiunile în miere, céră şi unt destinate bucătărieĭ Saraiuluĭ.

AX. 124 : mierea şi céra ce se dă la *mutpacul* împĕrătesc. COND. 1813, p. 329 : aĭ mijlocit de s'aŭ ridicat untul *mutpahuluĭ* din ţară...

Var. (literare) : **matbah** şi **matpah**

IST. 1715, p. 37 : cămilele se trimit înainte cu corturile şi *matbahurile*, adecă cuhnea. COND. 1813, p. 329 : s'a ridicat untul *matpahuluĭ* din tótă ţara...

— MUTPAḤ (ar. matbaḥ), cuisine ; bulg. mutbah, serb. matvak (mutvak), ngr. μουτουπάκι.

mutpac-emin m. marele bucătar al Saraiuluĭ.

COND. 1693, p. 345 : s'aŭ dat 150 tal. darul *mutpac-eminul* după obiceiŭ.

— MUTBAḤ EMINI, intendant des cuisines du palais Ham.

N

Nacaş-başa m. staroste peste vopsitorĭ şi zugravĭ.

DOC. III, 600 (d. 1786): l'am făcut Domnia mea *nacaş-başa* (în text greşit : *cacaş-başa*) peste toţĭ meşteriĭ zugravĭ.

— NAKKAŞ (ar.), peintre des murs.

nacaşlîc n. (şi **nacazlîc**) pictură.

BELD. I, 439 (d. 1822) : *nacazlîcurĭ* şi zugrăvele minunate în tóte odăile.

— NAKKAŞLYK, peinture.

nagarà f. un fel de cimbal.

AMIR. 160 : la primblărĭ, la câmp, Grigorie-Vodă eşia adese cu boieriĭ sĕĭ, zăbovindu-se cu naiurĭ şi cu *nagarale*. IST. 1715, p. 86 : aŭ poruncit Vizirul să facă şînlîc cu daulhanale, cu sade *nagarale*.

— NAGARA (pers. nekare), timbale, musique militaire ; cum. nakara «tympani species» ; serb. nakarada (cf. Alexandria, 167 : deteră în timpine, în surle, în trîmbiţe, în *nacarade* şi în organe). Din aceiaşĭ vorbă persană derivă : it. nachera, sp. nácara, fr. nacaire «sorte de tambour».

naimeà f. scrisóre oficială.

KOG. 256 : Neculachi îndată aŭ făcut treĭ *naimele* câtre Impĕratul, arătând pe boierĭ de hainĭ.

— NAMÈ (pers.), lettre, missive.

naìp m. judecător inf., locţiitorul unuĭ cadiŭ saŭ molà.

COND. 1693, p. 96 : 250 tal. s'aŭ dat *naipuluĭ* de la Giurgiov. DUM. 117 : ferman către ceĭ ce s'află pe lângă Dunăre : cadiĭ, *naipĭ*, aghianĭ şi zabiţĭ.

— NAYIB (ar.), lieutenant, substitut, juge ; serb. naib ; de la pluralul *novab* derivă : sp. fr. nabab.

nardînchiŭ n. must de rodiĭ.

Ist. 1715, p. 89 : putinile cu bragă şi distiile cu *nardînchiul* le vĕrsa. Tarif 1761 : *nardînchiŭ*, cântaru 44 banĭ. Tarif 1792 : *nardînchiul*, cântar 5 banĭ.

— NARDENK, sirop de grenade (d. pers. nar «pomme de grenade») ; ngr. ναρδένκι.

nişadîr n. ţiperig (în tarifele vamale).

Tarif 1761 : *nişadîr*, cântarul 50 banĭ. Doc. IV, 348 (nart 1793) : *nişadîrul* oca 4 tal.

— NIŞADYR (pers. nüşadyr), sel ammoniaque ; bulg. nişatyr, serb. nişador, rus. nişatyrŭ, ngr. νισαντήρι.

nişàm n. decoraţiune turcéscă, înfiinţată de Sultanul Mahmud al II-lea.

Drăgh. II, 194 : primind învestitura de la chehaia-beiŭ cu cavaleria cea mare a *nişamuluĭ*-iftihar. Oráş. III, 25 : Încărcat de decoraţiĭ, între care şi *nişam*. Boliac, 383 : Să-ĭ aducă din hordie un *nişam*, un post, un cin.

— NIŞAN (nişan iftihar «décoration de la gloire»), ordre turc (d. pers. nişan «signe») ; bulg. serb. nişan «ţintă», ngr. νισάνι.

nişangiŭ m. (şi **nisamgiŭ**) mare deignitar turc, însărcinat cu desenarea monogrameĭ imperiale pe diplome. V. tura.

Kog. 260 : Mehmet Emin-Paşa ce fusese *nişangiŭ*. Căp. 156 : cazechier care fusese maĭ înainte *nişangi*. Bălc. 90 : *nisamgiul*... ceĭ patru defterdarĭ.

— NIŞANĞY, grand dignitaire chargé de faire tracer le chiffre du Sultan sur les diplômes impériaux (d. nişan «signe»); serb. nişangiïa («strielaţ»), ngr. νισαντζής.

nişangi-başa m. secretar de Stat (Cant. Ist. ot. 676).

Kog. 249 : atunci aŭ făcut Vizir în locul luĭ pe un *nişangi-başa*, care era om de nimica.

— NIŞANĞY BAŞY, secrétaire pour le chiffre du Sultan Ham.

nizàm n. (şi **nezam**) 1. ordin, ordonanţă.

Ist. 1715, p. 134 : după ce aŭ dat *nezamul* cetăţiĭ. Zil. 80 : aŭ început a da *nizamurĭ* îndestule... Doc. II, 304 (d. 1791) : poruncim Domnia mea D-tale Vel-Aga să daĭ *nizam* brutarilor a urmă nartul, ce li se dă după preţul grâuluĭ. Ar. 11 (d. 1821) : prin *nizam* deosebit n'am lipsit a înscinţa... 61 : printr'alte *nizamurĭ* şi rînduielĭ spre încetarea rĕuluĭ.

2. lege, regulament.

Ar. 215 : spătăria să se dea la 4 boierĭ de aĭ ţăriĭ spre a putea păzi *nizamul* ţăriĭ. Fil. 248 : un slujbaş credincios trebue să se supue *nezamuluĭ* ; 332 : nimenĭ nu va fi asuprit cu o para maĭ mult peste ceea ce hotărasce *nezamul*.

3. organisare, constituire.

Văc. 262 : la 1571 dând Selim II *nizamul* cel cuviincios în Asia şi Evropa şi Africa, porni asupra Veneţenilor războiŭ. Ur. III, 231 (d. 1822) : uniĭ ca aceştia în trebuinţele ţăriĭ saŭ alte *nizamurĭ* şi huzmeturĭ să nu maĭ fie.

4. oştirea regulată turcéscă (V. nizam-gedit).

Beld. 439 (d. 1822) : 16 miĭ de óste pentru *nizamul* ienicerilor.

5. soldat regulat, în opoziţiune cu «başibuzuc».

Od. III, 591 : în forturile de la Rahova pot fi la vr'o 2000 de *nizamĭ*.

— NIZAM (ar.), organisation, disposition, règlement, constitution, armées régulières ; bulg. serb. nizam (= pravilo), nizamče «soldat turc», νιζάμι, ordonnance, loi, armée.

nizam-gedit n. armata activă regulată, înfiinţată în Turcia de Sultanul Selim în locul ienicerilor (Fot. II, 184).

Drăgh. I, 103 : la 1826 se desființă ienicerimea și fu înlocuită cu *nizam-gedit* ; II, 193 : la Turcĭ se înființase óstea cea regulată a *nizam-geditului*.

— nizam ĝedid, nouvelle milice instituée par Sultan Sélim (litt. nouveau règlement).

nobèt n. (și **nubet**) 1. rînd, rînduială.

Văc. 270 : la acest velét, 1691, Vezirul scóse în taht pe Sultan-Ahmed II, după *nobetul* saltanatului.

2. un fel de paradă de musică militară ce se executa la Curte în vremea chindieĭ (cf. d'Ohsson I, 47).

Cant. Mold. 58 : musicorum collegium apud principem manet, et quotidie tribus ante solis occasum horis (quod tempus Turcis ikindi vocatur) *neubet* i. e. excubiarum signum solemni sibi strepitu facit. Gheorg. 314 : dacă însérză, merge mehterhanéua de face un *nobet* și despre Dómna și la Beizadele, apoĭ la Mitropolitul și la toțĭ velițiĭ boierĭ ceĭ cu boieriĭ ; 332 : în câte ḑile aŭ fost zăbava Pașeĭ, mehterhanéua Domnuluĭ, după obiceiul ce este de bate în tóte ḑilele *nubet*, ce se chiamă chindie, n'aŭ bătut, fără numaĭ mehterhanéua Pașeĭ aŭ bătut într'o ḑi.

— nöbet (ar. nevbet «tour de rôle»), service de sentinelle, musique militaire qui se fait à cette occasion (Bianchi); bulg. serb. nobet «strajă».

O

Obuduèt n. dare extraordinară, oferită Impĕratuluĭ ca un omagiŭ (V. citațiunea s. v. dumià).

— 'ubudiyèt (ar.), hommage de respect et de fidélité envers le maître (d. 'ubud pl. d. 'abd «serviteur»).

odobàș m. (și **odobașa**) 1. la Turcĭ, căpitan peste o odă saŭ o companie de ieniceri.

Ax. 149 : aŭ mers toțĭ ciorbagiiĭ și *odobașiĭ* și aŭ grăit Craiuluĭ, cum că'l iaŭ asupra lor. Dion. 173 : Turcĭ beșliĭ cu căpeteniĭ beșli-agale și *odobașĭ*.

2. la Românĭ, căpitan de seimenĭ saŭ de arnăuți.

Cond. 1776, p. 8 : stegar, *odobașa* și ciauș [de seimenĭ]. Fot. III, 306 : doĭ *odobașĭ* aĭ spătărieĭ... doĭ *odobașĭ* aĭ agieĭ... 307 : *odobașa* pușcărieĭ... 312 : *odobașa* cu 12 neferĭ.

— oda başy, capitaine d'une compagnie ; bulg. serb. odabașa (hodobașa), ung. odabasa.

ogiac-aga m. căpitan de ogiac ; pl. **ogiac-agalarĭ**, căpeteniile superióre ale ienicerilor (ca ienicer-aga, culchehaia, seimen-baş̦a, zagargi-baş̦a etc.) carĭ comandaŭ un întreg corp de ieniceri (cf. Cant. Ist. ot. 472).

Ist. 1715, p. 11 : aŭ dat poruncă, ca să se strîngă ulemalele și *ogiagagalarĭ* ; 16 : după dînșiĭ zagargi-baş̦a, saxongi-baş̦a, topci-baş̦a, gebegi-baş̦a și alțĭ *ogiac-agalarĭ*, îmbrăcațĭ toțĭ în za cu pavĕză.

— oğak agalar, les officiers généraux qui composaient le militaire du corps des janissaires (d'Ohsson VII, 315).

ogiac-bazarghian m. negu̯ătorul care procură cele trebuincióse corpuluĭ de ieniceri (V. bazarghian).

Kög. 216 : aŭ mers la Țarigrad.... la *ogiac-bazarghian* și la alțĭ ovreĭ marĭ carĭ aveaŭ fiesce-care porțĭ turcescĭ.

ogiac-tătar m. curier al ogiaculuĭ (V. tătar).

Doc. III, 522 (d. 1787) : acest *ogiac-tatar* carele mergea cu haznea la Bender.

ogiacliŭ m. soldat care face parte dintr'un ogiac.

Dum. 40 : după ceilalţi Beĭ urmă şi o sémă de *ogiacliĭ*. Ar. 50 : plătesce ţara la atâţia *ogiacliĭ* şi panduri ; 61 : cu toţi neferiĭ lor *ogiacliĭ*.

— oğakly, soldat appartenant au corps d'armée dit oğak ; serb. oğakliïa «odaie cu cămin». V. Partea I : ogiac.

olafàni pl. numele spahiilor lefegiĭ.

Dasc. 410 : după aceştia 5000 de *olafanĭ*, aşijderea dinadirépta Impĕratuluĭ, şi alte 5000 dinastânga, carĭ sînt aleşĭ den ieniceri saŭ den creştinĭ juraţi, carĭ cu credinţă slujbă aŭ arătat beglerbeiuluĭ saŭ Paşeĭ.

— 'ulufeğian, pl. de la 'ulufeği «salarié» (V. lefegiŭ) ; ngr. ἀλοφατζίδες Ham.

olàt n. ţinut, împrejurime, sinonim (la cronicarĭ) cu «parte» şi «latura» (cu pl. olate şi olaturĭ).

M. Cost. 10 : Veneţia şi *olatele* eĭ ; 13 : n'aŭ hălăduit nime altul necĭ în cetate, necĭ la *olatul* eĭ ; 20 : Alexandru Machedon aŭ descălecat oraşe şi *olate* pe numele sĕŭ ; 362 : aŭ purces Mihnea-Vodă în *olatele* turcescĭ asupra Giurgiovuluĭ singur, iară o sémă de óste asupra Brăileĭ. M. Cost.[2] 391 : aŭ stătut tot Rîmul în loc şi *olatele* de aŭ jurat cu Brut ; 398 : aŭ adunat din tóte acele părţi şi *olate* lucrătorĭ... în ţara muntenéscă este acela loc [Turnu-Severin]... şi aceluĭ *olat*, cum la noĭ în Moldova numele unuĭ ţinut, îĭ ḑic Munteniĭ judeţul Jiuluĭ ; 442 : luĭ ĭ-aŭ dat împĕratul nemţesc douĕ *olate*, anume Ratisbor şi Opelia, la ţara Silesieĭ ; Nec. 179 : atuncea s'aŭ aşedat Turcii cu Ştefan-Vodă şi le-aŭ dat hotar şi *olat* Bugiacul, şi aŭ făcut pace. Musie, 53 : ómeniĭ din ţară aŭ trecut toţĭ în *olatul* turcesc în ţinutul Hotinuluĭ. Cant. Ier. 27 : alergătorĭ în tóte *olaturile* să se trimétă.

— cum. oleat (turc. eyalet), province ; serb. eĭalet. Despre acéstă vorbă, interesantă prin forma şi vechimea eĭ, a se vedea cele ḑise la § 9. Faptul însă că e specială cronicarilor Moldoveĭ (de unde trecu şi în Ardél) ne face a admite maĭ curînd o derivaţiune tătară saŭ giagataică (cf. § 110).

omadè f. dare anuală pentru repararea cetăţilor turcescĭ.

Ur. IX, 121 (d. 1804) : pentru meremetul cetăţilor, afară de salahorĭ şi care ce se daŭ, se maĭ adună pe fiesce an şi deosebită dajdie în banĭ, acéstă dajdie cu nume *omadè*, orînduită pentru întîmplărĭ şi pentru în vremea meremetuluĭ când se vor strica cetăţile, care cetăţĭ fiind odată meremetisite, nu cere trebuinţă de dajdie mare ca acésta de 175000 de leĭ.

— amediyè (pers.), taxe de douane perçue sur les importations. Vorba figuréză în acest pasaj unic.

oracciŭ m. secerător, cosaş.

Doc. VIII, 605 (d. 1807) : orînduială s'aŭ făcut de la acel judeţ 600 *oraccĭ*.

— orakči, batteur en grange. V. Partea I : armangiŭ.

ordu-agasi m. căpitan de corp (la alaiurĭ).

Doc. III, 506 (1787) : *ordu-agasi* cu tot tacâmul lor, călărĭ şi înarmaţĭ.

— ordu agasy, chef d'un corps d'armée (vorba lipsesce).

ordu-cadisi m. judecător militar.

Dum. 99 : Vezirul chemând pe *ordu-cadesi* şi pe cadiul din Şumna, le ceru fetfa. Fot. III, 245 : Bekir-Beiŭ, Peloponesiacul, *ordu-cadisi*.

— ordu kadysy, (dans l'anc. organisation) titre du *kadiasker*.

ordu-humaium n. lagăr împĕrătesc.

Doc. III, 225 (d. 1788) : 40 de tunurĭ le aŭ trimes la *ordu-humaium*.

— orduyi humayun, le corps impérial, l'armée comandée par le Sultan en personne.

orta-ciauș m. ciaușul uneĭ ortale.

Kog. 208: aŭ trîmis bumbașir un *orta-ciauș* și cu zapisele lor și cu ferman, ca să împlinéscă aceĭ banĭ de la aceĭ boierĭ; 217: îĭ ține Măria sa în pază, avênd și un *orta-ciauș* de-ĭ ținea în Iașĭ.

— ORTA ČAUȘ, huissier d'une compagnie des janissaires.

orta-cușac n. și m. 1. briŭ de fir ce purtaŭ baltagiiĭ.

Văc. 285: Abdul Hamid I făcu iarășĭ iazigi-efendi cu beretă și *orta-cușac*.

2. pl. ómenĭ în serviciul Curțiĭ, cunoscuțĭ sub numele de «iedeclĭĭ», numițĭ așa fiind-că eraŭ încinșĭ d'asupra anteriilor cu un șal fără altă haină.

Doc. II, 12 (alaiŭ 1773): *orta-cușac* cu tabla-bașa; I, 550 (d. 1784): căpitanĭ spătărescĭ *orta-cușacĭ* și înarmațĭ... For. III, 311: toțĭ ómeniĭ aceștia ce sînt în serviciul Domnuluĭ se numesc iedeclĭĭ și *orta-cușacĭ*.

— ORTA KUȘAK, ceinture du centre (lipsesce în dicționare); cf. kușaklyk «kaftan à ceinture (de seconde classe)».

Osmànĭ pl. numele național al Turcilor.

Dasc. 408: Turciĭ 'șĭ ḑic Otomanĭ saŭ *Osmanĭ*, dupre numele Impĕratuluĭ lor cel dîntâiŭ ce l'aŭ chiemat *Osman*.

După rostirea arabă (= Othman), rostire adoptată în occident, forma paralelă **Otmanĭ** saŭ **Otomanĭ**.

N. Cost. 18: fiind și Moldova de tot supusă *Otomanilor*. Pop. 135: cinstit și miluit de Impĕratul nostru al *Otomanilor* cu Domnie. Cant. Chron. 23: cu puțină slavă să fie împĕrațiĭ *Otmanilor*.

— OSMAN (ar.), Osman: fr. Ottoman (de unde ottomane «divan saŭ sofa») V. Aliosman.

osmănesc a. sinonim cu turcesc.

Cant. Chron. 21: pre acestașĭ tătăresc ném Pórta *osmănéscă* atâta l'aŭ domolit...

Var. (europénă): **otomănesc** saŭ **otomanicesc**

Căp. 320: ḑicênd că este al Porțiĭ *otomanicescĭ*. Dion. 167: Mihail Șutu Voevod, trimis de la Pórta *otomanicéscă* cu pompă și cu semnele împĕrătescĭ de Domnie. Zil. 4: Pórta *otomanicéscă* óste grea aŭ pornit. Dum. 55: cel ce se afla acolo seraschier al Porțiĭ *otomănescĭ*.

osmangiŭ m. formă analogică și identică cu «omanliŭ».

M. Cost. 25: Turciĭ de pe locul lor Turchestan, de pe capul lor cel dintâiŭ *Osmangiĭ*, Otomanĭ, Osmanlĭĭ ['șĭ ḑic].

osmanliŭ m. turc (ca nume etnic). V. Osmanĭ.

Văc. 250: Sultan Osman din spița căruia se trag toțĭ prea puternicĭĭ împĕrațĭ *osmanliĭ*. Fil. 117: ședea pe sofa cu picĭórele încrucișate ca un *osmanliŭ*.

Var. (analogică): **otomanlîŭ**

Căp. 86: *Otomanliĭĭ* aceștia se trag den némul împĕraților grecescĭ Comninĭ.

— OSMANLY, turc; serb. osmanliïa.

oturàc m. 1. ienicer bĕtrân pus la retragere: veteran, invalid (litt. sedentar).

M. Cost. 20: sînt slujitorĭ bĕtrânĭ *oturacĭ*, curugiĭ și timarioțĭ.

2. loc de popas al uneĭ armate în marș (la timpul iernĭĭ).

N. Cost. 87: Nicolaĭ-Vodă aŭ intrat cu toțĭ ómeniĭ sĕĭ ce aŭ avut în Galațĭ, de aŭ ședut *oturac* două ḑile. Muste, 7: purces'aŭ Impĕrăția și aŭ venit în sus pe lângă Prut cu oștĭ și cu armată; și sosind la Țutora, aŭ făcut *oturac*. Pop. 168: cu óste câtă avea lângă Măria Sa aŭ mers la satul Afumațĭ și acolo aŭ făcut *oturac* 12 ḑile. Văc. 259: Baiazid și mergea încet în călĕtorie, făcênd *oturacurĭ*. Dum. 16: aŭ trecut Dunărea la Cartal, făcênd *otarac* 5 ḑile.

— OTURAK, lieu où l'on fait halte, siège, station, repos

d'un corps d'armée en marche ; invalide, vétéran (d. oturmak «s'asseoir, se reposer») ; serb. oturak «pensionar».

oturacliŭ a. sedentar, statornicit.

Doc. VIII, 98 (d. 1799) : prăvăliĭ de telalĭ *oturaclĭŭ* ce nu sînt la nicĭ o rînduială de nizam, nicĭ chezăşie aŭ dat unde-va, nicĭ supuşĭ nu sînt la telalbaşa saŭ la starostie, ci de capul lor 'şĭ fac alişverişul.

— OTURAKLY, stable.

P

Padişàh m. Domnul regilor, titlu reservat exclusiv Sultanuluĭ. Vorbă semi-literară.

CĂP. 86 : de la Otoman se trage némul împĕraţilor turcescĭ, de aceea se şi numesc Otoman *Padişah*. VĂC. 251 : Sultan Osman *Padişah*, adecă Impĕrat ; 267 : să se numéscă Sultan Germanieĭ şi *Padişah* Apusuluĭ. BĂLC. 44 : Bathori rĕspunse dŭpă obiceiŭ cu protestaţiĭ de credinţă către *Padişahul ;* 254 : fiinţa de faţă a *Padişahuluĭ* era trebuinciósă spre a îmbărbăta pe ostaşĭ. FIL. 34 : *Padişahul* mi-a dat sabie şi topuz.

— PADIŞAH (pers. padşah), monarque, empereur (d. pad «protector» şi şah «rege») ; bulg. serb. padişah, alb. padişà.

paià f. 1. la Turcĭ, dignitate, funcţiune înaltă.

VĂC. 273 : i-a dat *paiaua* ce o are chehaialîcul acum, adică Rumeli-*paiasi*.

2. la Românĭ, rang, titlu onorific : în epoca fanariotă, boieriile devenirĕ simple titlurĭ, un fel de sinecure, aşa că ceĭ ce le dobîndiaŭ nu ocupaŭ funcţiunile corespunzĕtóre.

KOG. 206 : Greciĭ câştigaŭ cât puteaŭ şi mâncaŭ ruşfeturĭ destule, căzênd la boieriĭ, căcĭ eraŭ *paielele* ieftine ; 242 : Domnul l'aŭ îmbrăcat cu caftan, dându-ĭ *paià* de Comisia cea mare, rĕmâind cu acea milă. VĂC. 255 : douĕ tuiurĭ, *paià* de treĭ, căcĭ [Domnul] are voie a face tóte ale pompeĭ, câte fac ceĭ cu treĭ tuiurĭ. BELD. 409 : Măgulituri şi *paiele* în cât se putea îĭ da. DUM. 117 : să se întemeieze la dregătoriile şi *paielele* lor. DOC. III, 200 (d. 1788) : vĕ cinstim cu *paiaua* polcovnicieĭ Craioveĭ.

3. boier titular, în opoziţiune cu «halià».

BELD. 446 : Grigorie-Vodă aŭ rînduit Caimacamĭ pe Mihăiţă Filipescul, făcêndu-l *paià*-Post. şi halià-Aga. GHICA, 322 : Vodă adunase pe boieriĭ halià şi *paià*.

— PAYÈ (pers. pied, piedestal), rang, dignité, charge (payelŭ «fonctionnaire») ; mcr. paià «zestre».

paielîc n. boierie, maĭ ales titulară (formă analogică).

DRĂGH. I, 92 : s'aŭ înmulţit boieriile de la Scarlat-Vodă Calimah, de aŭ ajuns până la numĕrul de 4000.

palàşcă f. (şi **pălaşcă**) cartuşieră.

DUM. 90 : soldaţĭ [ruşĭ] aruncându-şĭ după dînşiĭ puscile şi *pălăscile*.

— PALASKA, giberne (d. ung. palaszka) ; ngr. παλάσκα.

panzèhru n. un fel de piatră consideratá de medicii orientalĭ ca un antidot (cel maĭ bun panzehru s'ar afla în ficatul cerbilor şi al cămilelor).

CANT. Ier. 306 : alt maĭ mare vînat să-ĭ aducă, saŭ 1000 de dramurĭ de *panzehru* să-ĭ dea. AX. 130 : Neculaĭ-Vodă aŭ trimis luĭ Băsărab-Vodă şi puţinele darurĭ : un césornic de aur, *panzehruri* şi tenzuhurĭ.

Var. (literară) : **padzerh**

CANT. Ier. 16 : *padzerh*, un fel de piatră care în sérpe şi în inima cerbuluĭ rar ése.

— PANZEHIR (pers. bad-zehr «chasse-poison»), antidote, la pierre bézoard (d. bad «zadarnic» şi zehr «otravă»); alb. panzehir «învîrtoşire pietrósă în corpul cailor şi măgarilor ce servă ca talisman şi ca antidot», ngr. παντζέχρι, bézoard ; de aceiaşi origină : sp. fr. bezoar.

paşa-capusi n. 1. residenţa mareluĭ Vizir la Constantinopole (cu var. **paşa-capisi** şi **paşa-capsi**).

KOG. 256 : aŭ mers la *paşa-capsi*, la ciauş-başa, să-ĭ spuie tótă pricina. IST. 1715, p. 16 : aŭ agiuns la *paşa-capusi*, sub chioşcul Impĕratuluĭ. BELD. 448 : aŭ luat de la *paşa-capsi* tuiurile şi le-aŭ adus la Conac. FOT. III, 242 : la *paşa-capusi* unde se caută trebile administrative şi judecătorescĭ ale Impĕrăţieĭ şi unde se convócă Divanul împĕrătesc sub preşedinţa Viziruluĭ.

2. palatul unuĭ Paşă în provincie.

VĂC. 302 : eŭ după poruncă m'am dus la Şumna şi înfăţişându-mĕ după datorie la chehaia-beiŭ întâĭ, am fost primit cu cinste, orînduindu-mĭ şi conac aprópe lângă *paşa-capisi* şi tainurĭ. BELD. 412 : Pe hogéghianul să-l calce în douĕ rînndurĭ aŭ vrut, La *paşa-capsi* să scape, cu mare greŭ aŭ putut.

3. numele porţiĭ de intrare la palatul domnesc din Bucurescĭ (cf. turc. baş kapu «porte principale»).

FIL. 28 : o pórtă mare, numită *paşa-capusi*, ce servia de intrare principală.

—PAŞA KAPYSY, palais du grand Vézir, hôtel du gouverneur.

paşmàc m. pantof.

MOXA, 389 : dărui pre acela cu *paşmacĭĭ* sĕĭ.

— PAŞMAK (başmak), sandale ; bulg. paşmak, ngr. πατσμάκι ; rus. başmakŭ, de unde **buşmachĭ**, numele papucilor în Moldova (Cr. II, 48 : *buşmachĭ* de iuft).

paximàt m. pezmet.

DOC. II, 317 (d. 1792) : *paximatul* uscat la simigiĭ...

— PEKSIMAT (pers.), biscuit (d. turc. pek «dur» şi ar. simat «repas») ; alb. bulg. serb. peksimet, mcr. poximadă, ngr. παξιμάδι, biscuit de mer ; ung. peszmét (de unde rom. *pezmet*) e o formă contrasă din «paximat».

pazvàn m. (şi **pazavan**) paznic (în cântecele dobrogene).

TEOD. 615 : Frunză verde de tufan, Gruia, *Pazavan* Gruia...

— PAZVAN (pers. pasban), gardien de nuit.

Pazvantoglu m. I. (sensurĭ archaice) 1. cel maĭ periculos rebel împotriva Porţiĭ şi a reformelor eĭ : Osman, supranumit şi «Pazvantoglu», adică fecior de paznic, moşul sĕŭ fiind păzitorul oraşuluĭ Sofia (Fot. II, 184 şi Jireček, 479-504).

DION. 185 : acest Pavandoglu era ostaş diantiŭ, odobaşă între ostaşiĭ turcĭ. GHICA, 16 : Hangerliŭ era înţeles cu *Pazvantoglu* de la Vidin şi cu Cerni-George Sêrbu, carĭ amîndoĭ se rĕsculaseră împotriva Porţiĭ.

2. ostaş de aĭ luĭ Pazvantoglu : pazvangiŭ, pazvantliŭ.

ZIL. 29 : s'aŭ şi lovit Turciĭ dĕ colea pe dĕ colea cu *pazvantogliĭ*, dar nu atât să facă răzbóie, fără numaĭ nisce ciocmănelĭ.

II. (sens modern) fig. tâlhar, tiran,

AL. T. 834 : iaca ascult, *Pazvantoglu* ce eştĭ ! 1275 : ghidi, berbantule ! ghidi, *Pazvantoglu !*

Pazvant m. formă scurtată din «Pazvantoglu».

DION. 185 : Paşa căuta prilej cum să taie saŭ să împuşce pe *Pazvand.*

pazvangiŭ m. 1. sens identic cu «pazvantliŭ».

ZIL. 27 : aŭ orînduit Domnul Moruzi pe marginea Dunăriĭ despre Diiŭ, ca să strejuéscă, să nu maĭ pótă trece picior de *pazvangiŭ* dincóce ; 29 : obrăz-

niciile şi laudele spre rĕŭ ale *pazvangiilor* şi pornirea lor către jafurĭ şi robiĭ... 40: şi aşa s'a curăţat ţara de veninatele hiare adică de *pazvangiĭ*. Dion. 187: aŭ strigat către *pazvangiĭ* luĭ; 223: cum aŭ prădat cârjaliĭ şi *pazvangiĭ*.

2. (şi **pazmangiŭ**) sens identic cu «beiŭ» (într'un cântec din Teleorman).

Ţapu, 62: Mâna pe el că punea, La Begu că-l aducea şi la *Pazmangiŭ*-Aga.

pazvangie f. (şi **pazmangie**) rangul de «beiŭ» (într'un cântec din Teleorman).

Ţapu, 60: La Cladova se ducea Şi din gură că ḑicea: Begule, Domnia ta Şi cu *pazmangia* ta, Să ne facĭ judecata.

Tóte aceste formaţiunĭ analogice, şi maĭ ales supravieţuirea numeluĭ în cântecele oltene, indică importanţa acestor reminiscenţe istorice (§ 29).

pazvantliŭ m. ostaş de al luĭ Pazvant.

Fil. 123: ne-am pomenit într'o ḑi cu 200 de *pazvantliĭ*.

pedeà f. turtă de pâine, cozonac.

Beld. 439 (d. 1822): pâine de cea nemţéscă şi *pedele* fórte albe.

— pide, sorte de pain plat ou gâteau.

peìc m. (şi **paic**) la pl. 1. la Turcĭ, soldaţĭ din garda împĕrătéscă carĭ (în numĕr de 30) însoţiaŭ în ḑilele de ceremonie pe Sultan, păşind de ambe laturile între solacĭ; saŭ (în numĕr de 12) la cavalcadele Impĕratuluĭ: eĭ eraŭ îmbrăcaţĭ în haine de fir, brîul împodobit cu pietre scumpe, hangerul daurit, coifiul asemenea daurit cu penişul negru şi ţineaŭ în mână o secure daurită saŭ o sulicióră (d'Ohsson VII, 26).

Dasc. 441: şi denainte şi denapoĭ sînt şi *paicĭ*, până la 100. Fot. III, 247: *peicĭĭ* Sultanuluĭ pórtă nisce tésurĭ înalte şi aurite pe cap, cu surguciurĭ de pene de păun rotunde; aŭ nisce suliţĭ lungĭ în mână şi sînt îmbrăcaţĭ numaĭ cu caftanurĭ, ale căror póle sînt resfrînte şi ridicate la brîŭ, şi sînt încinşĭ cu brîe cusute în fir, cu hangere aurite, cu săbiĭ micĭce spînzură de umere de un colan aurit de subţiorĭ, şi cu cizme galbene.

II. la Romînĭ, gardă de corp care slujia lângă Domn: peicĭĭ, în numĕr de 8, eraŭ încinşĭ cu brîe de argint şi purtaŭ săbiĭ şi lăncĭ cu mânunchiurile şi vîrfurile legate cu argint şi poleite cu aur. Maĭ-marele peste aceste slugĭ domnescĭ era un *Vătav de peicĭ*, rang înfiinţat după analogia luĭ «peyk-başa» turc (Cant. Mold. 87, Sulzer III, 168 şi Bălc. 675, 681). La numirea-ĭ în Domnie, Domnul primia de la Sultan, între altele, şi câţĭ-va peicĭ, un privilegiŭ ce nu se acorda nicĭ chiar Vizirilor.

Gheorg. 300: dinadrépta, pintre *paicĭĭ* Domnuluĭ, merg şi alţĭ ómenĭ împĕrătescĭ, aprópe de Domn, fiesce-care pe rînduiala sa; 328: asemenea şi *paicĭĭ* şi ciohodarĭĭ se află dvoritorĭ la Divan înaintea Domnuluĭ, stând şi eĭ în rînd şi la locul lor. Cant. Mold. 60: adstant duo *peiki*, cursores, auro interstinctis vestibus induti, mitrasque argenteas et deauratas ad instar scyphorum in capite gerentes; 62: cujus equi caput duo *peiki* sultanici tegunt. Văc. 255: i-a dat Domnuluĭ şi *peicĭ* împĕrătescĭ, cum da numaĭ Hanuluĭ.

— peyk (pers. payk), messager, envoyé, laquais; compagnie de 150 gardes du corps sous les ordres d'un peykbachy (d. pay «picior») Barb.; serb. peik «curier».

pestrèf n. preludiŭ (musică), litt. ceea ce precede.

Gheorg. 333: a ḑis Domnul, ca să poroncéscă luĭ mehter-baş să ḑică un *pestref*. Stam. 475: să-ĭ arate şi în scripcă *pestrefurĭ* turcescĭ.

— PEȘREV (pers. pișrev «avant-coureur»), prélude de musique, ouverture, symphonie.

postàl m. pantof de copiĭ.

Doc. II, 313 (d. 1792) : 18 banĭ perechĭ de *postalĭ* pestrițĭ de copiĭ micĭ.

— POSTAL, chaussure sans quartier, espèce de pantoufle portée autref. par le janissaires et les valets de pied ; bulg. postal, serb. postola, rut. pol. postoly, ngr. ποστάλι.

R

Rahtivàn m. slujbaș al Curțiĭ care purta grijă de harșale și de cele trebuincióse cailor domnescĭ ; el presenta Domnuluĭ, când voià să încalece, un scaun pe care se urca saŭ se cobora la întórcere. Rahtivanul purta și numele de *Cămăraș de rafturĭ* (Cant. Mold. 86 Sulzer III, 167 și Fot. III, 310).

N. COST. 32 : Spandoni ce aŭ fost cămăraș de *rafturĭ*. COND. 1776 : *rahtivanul* are léfă pe lună 50 leĭ. Doc. II, 31 (d. 1792) : al treilea Postelnic cu *răhtivan*. FIL. 346 : după aceștia veniaŭ comișiĭ, *rahtivaniĭ*...

Var. : **raftivan**

COND. 1693, p. 469 ; s'aŭ dat 136 tal. la Iordache *Raftivanu* și la un călăraș, când s'aŭ dus la Țarigrad, lor de cheltuială.

— RAHTEVAN (AGASĬ), officier subalterne du harem, chargé de l'entretien des équipages (rahtevan «galon et passementerie d'or attachée à la housse de soie brochée qui recouvre la selle impériale») Barb.

raià f. (și **raiè**) 1. veche numire a supușilor otomanĭ saŭ creștinĭ, dedațĭ agriculturei și comerțuluĭ, carĭ nu puteaŭ ocupa un post militar saŭ civil.

VĂC. 276 : Mahmud I era plin de bunătate și de înțelepciune, iubia *raielele* și le dedese la tóte slobodenie în dilele sale cele fericite. BUR. 242 : Frunză verde și o lalè, Eŭ sînt fată de *raiè*...

2. în special, poporul din Țara românéscă și din Moldova, supus Porțiĭ și dator a-ĭ plăti un haraciŭ anual.

N. COST. 112 : va strînge *raiaua* de pin bejeniĭ la loc. AX. 171 : să mérgă cu o di maĭ nainte să stăpânéscă *raiaua* și să fie nevoitor la trebĭ. NEC. 202 : să fim *raialiĭ* țăriĭ Moldoveĭ, ce este subt ascultarea Impĕrăției, de aret și de apărare despre Leși. BELD. 359 : *Raiaua* să se păzéscă, de prădărĭ a se feri. ZIL. 11 : prădile și peirea ce aŭ făcut bieteĭ *raiele*. COND. 1802, p. 308 : *raielele* a câte douĕ țărĭ, Rumânescĭ și ale Moldoviĭ. AR. 11 (d. 1821) : obștea supușilor *raiele* ale prea puterniceĭ Impĕrății.

3. poporul de jos, țăraniĭ în opositiune cu boieriĭ.

DION. 168 : era acest Domn [Mavroghene] milostiv și bun asupra *raielelor*, iar asupra boierilor era cumplit și-ĭ prăda de fiece vină ; 177 : venit-aŭ volintiriĭ nemțescĭ cu câțĭ-va husarĭ de aŭ prădat orașul Rîmnicul și Ocna cea mare și satele, luând butile cu vin, silind pe *raià* de le-aŭ dus cu carele. UR. VI, 436 (d. 1774) : Turciĭ cu *raiele* și *raielele* între dînșiĭ avênd pricină de judecată, Domnul Moldoveĭ să judece.

4. țară tributară saŭ ținut supus Porțiĭ.

M. COST. 329 : aŭ intrat Timuș cu ostile sale în *raiaua* Impĕratuluĭ. N. COST. 48 : câtă stricăciune aŭ făcut Tătariĭ în *raiaua* turcéscă, aŭ plătit tot. NEC. 214 : s'aŭ aședat multime de Rușĭ în olatul Camenița, de s'aŭ făcut sate și *raià*. ȘEP. V, 11 (d. Sucéva) : Săraca *raiaua* nóstră, Cine s'o maĭ stă-

pânéscă? Teod. 606 : Treĭ deliĭ şi treĭ beşliĭ Carĭ ţin *raiaua* 'n Diĭ. Ţapu, 60 (d. Teleorman) : Că Stoian bulibaşa, Căpitanu de Craina, De când s'a bulibăşit, Şépte *raiele* c'a făcut cu Craiova potrivit, Turc pe ele n'a vĕḑut ; 62 : Şi mĕ rog de Domnia ta, Să nu mĕ spînzurĭ nóptea, Să mĕ spînzurĭ, veḑĭ, ḑiua, Să-mĭ privéscă *raiaua*.

5. loc saŭ ţinut usurpat de Turcĭ.

Cond. 1802, p. 309 : câte locurĭ şi moşiĭ se numesc până în ḑiua de astăḑĭ cu nume de *raiele*.

6. în special, cetăţile muntenescĭ Brăila, Giurgiŭ şi Turnu (iar în Moldova Hotin, Bender şi Kilia), ocupate de Turcĭ şi stăpânite de naziri, cadiĭ şi voevoḑĭ (Fot. III, 146).

Ur. I, 88 (d. 1797) : locuitoriĭ din *raiaua* Hotinuluĭ şi a Benderuluĭ, i din Sniota, i din Ocrania, vor plăti cuniţa câte 40 banĭ noĭ de tótă vita ; III, 203 (d. 1802) : câte locurĭ a ţărĭĭ Rumânescĭ şi a Moldavieĭ se află acum sub nume de *raiele*, adică în Ţara românéscă în partea Giurgiuvuluĭ, Ibraileĭ i Kilieĭ şi cealaltă parte de Olt ; iar la Moldova, în cuprinderea ţinutuluĭ Hotinuluĭ, aceste să se întórcă înapoĭ.

— raya (ar. re'aya pl. d. ra'yet «troupeau»), sujets non-musulmans soumis à la capitation (dans ce sens usité comme sing.) ; bulg. serb. raïà, alb. raiè, ngr. ῥαΐας (pl. ῥαϊάδες).

Interesant rest din vechea terminologie politică, care a lăsat urme în cântecele istorice din Oltenia şi din Dobrogea.

raielicesc a. ce ţine de raia, vasal.

Ur. VI, 124 (d. 1822) : dintru începutul *raielicescĭ* supunerĭ... Moldavia aŭ păzit nestrămutat credinţă către prea puternicul Devlet.

ramazàn n. 1. postul mahometan ce ţine o lună întrégă şi care se inauguréză cu iluminaţiunĭ publice.

Ist. 1715, p. 118 : în *ramazan* aŭ aprins Turciĭ multe lumînărĭ. Văc. 249 : a posti la *ramazan* ḑile 30, ḑiua numaĭ.... iar séra şi nóptea a mânca şi carne şi verĭ-ce... Cron. 443 (d. 1822) : într'acea séră s'aŭ început şi *ramazanul*.... s'aŭ luminat cu candele de sus până gios.

2. a 9 lună a anuluĭ mahometan, după care vine bairamul.

Cond. Caragea, 353 (d. 1813) : sfîntul acesta al meŭ [ferman] s'aŭ dat pe la sfîrşitul luĭ *ramazan* al vĕlĕtuluĭ 1227 în Ţarigrad.

— ramazan (ar.), le mois de jeûne ; alb. bulg. serb. ramazan, ngr. ῥαμαζάνι ; sp. ramadan (după rostirea arabă a vorbeĭ).

ramazanlîc n. dar ce se făcea agalelor cu ocasiunea acesteĭ sĕrbătorĭ (Sulzer III, 356) : formaţiune analogică după «bairamlic».

Rev. I, 53 (d. 1796) : 4619 leĭ *ramazanlîc*.

reĭz m. căpitan, maĭ ales de corabie.

Cond. 1693, p. 109 : *reizului* 500 tal. ; 307 : 5 cuciĭ ce s'aŭ făcut chehaialiĭ şi cefterdariuluĭ şi *reizului* şi luĭ Silistra-Paşa şi alta maĭ próstă unuĭ efendi. Doc. IV, 98 (d. 1793) : la tóte şaicile şi bolozanele judeţelor ţărĭĭ să se orînduiască câte un *reiz* turc. Ur. III, 189 (d. 1802) : să vîndă zahrele după preţul curgĕtor la *reizĭĭ* corăbiilor capanuluĭ.

Var. : **raiz** (în baladele dobrogene)

Bur. 48 : *Raizul* din ea săria, Parĭ corăbieĭ bătea.

— reyis (ar. chef), capitaine, capitaine d'un navire marchand (d. rees «tête) ; serb. reiz, ngr. ῥαΐζης ; sp. arraez, fr. réïs «capitaine de navire».

reizicol m. soldat de reiz (în baladele dobrogene).

Teod. 675 : Case nalte s'aŭ zidit.... Dar cine mi le-a clădit? Zavalaş Tudor, Pazarghian Tudor, *Reizicol* Tudor....

reizlîc n. căpităníe navală (formaţiune analogică).

Cond. 1693, p. 350: s'aŭ trimis 1000 tal. reizuluĭ pentru *reizlicul* ce l'aŭ făcut acum noŭ.

reis-efendi m. mare Logofĕt saŭ Cancelar al Imperiuluĭ, avênd astădĭ dignitatea unuĭ ministru de externe.

Cond. 1693, p. 37: 1000 tal. s'aŭ dat de s'aŭ trimis luĭ *reis-efendi* dar, când i s'aŭ trimis şi căruţă cu Enache Comisul; 442: 1055 tal. trimis luĭ *reis-efendi* pentru fermanul de mucarer, care are el obiceiŭ să ia. Nec. 262: trimis'aŭ Turcii sol la nemţĭ pe Rami *reiz-efendi* şi pre Alex. Terzimanul Mavrocordat... să stee să facă pace. Ax. 156: Vezirul şi cu Hanul, mergênd la corturĭ, trimis'aŭ pe *reis-efendi* la Craiul şvedesc, de l'aŭ chemat. Ghec. 228: la care conac s'aŭ maĭ împreunat Domnul şi cu alte căpeteniĭ ale Impĕrăţieĭ, cu tefterdariul, cu *reis-efendi* şi cu alţĭ ca aceia dregĕtorĭ. Cant. Mold. 61: *reis-efendi*, sive supremus othmanici imperii cancellarius. Bălc. 468: Iazid-Zade, *reis-efendi* al tabĕrĭĭ. Ghica, 118: după maĭ multe conferinţe cu Vizirul şi cu *reis-efendi*.

Var. (grecizată): **reis-afendi**

Anon. 168: dându-ĭ şi un agă turc, pare-mĭ *reis-afendi*, care pre urmă aŭ ajuns şi Veziriŭ, să fie împreună cu dragomanul. Dion. 170: aŭ poruncit unuĭ *reis-afendi* din ceĭ aleşĭ.

— reyis efendi, ancien nom du ministre des affaires étrangères qui faisait fonction aussi de secrétaire d'État (numit şi *reyis ül-kütab*, chef des secrétaires) et du chef du Divan impérial.

reiz-chiesadar m. locţiitorul luĭ reis-efendi (Fot. III, 234).

— reyis kesedari, le reïs-efendi payeur Ham.

resm n. 1. obiceiŭ consacrat, datină.

Beld. 418: Ca să se păzéscă *resmul* acesta prea trebuia.

2. în special, ceremonial domnesc.

Cron. III, 445 (d. 1822): *resmul* Domnieĭ, după obiceiŭ, are să se facă la Silistra; 448: s'aŭ dat de scire că Sâmbătă are să se facă *resmurile* Domnieĭ.

3. solemnitate.

Beld. 416: Căcĭ treĭ fiind dimpreună, maĭ mult *resm* alcătuiesc.

— resm (ar. dessin), coutume, usage, cérémonie, solennité; taxe; serb. resum «taxă» ngr. ῥέσμι, obiceiŭ, taxă. V. rusumat.

rezalèt n. ruşine, înjosire.

Dum. 94: le făcu marĭ *rezaleturĭ* nedeosebind nicĭ pĕ familiile cele maĭ de cinste; 98: Serascherul aŭ impins la fugă cu destul *rezalet*.

— rezalet (ar.), honte, infamie. V. Partea I: rizilic.

richiàb n. (**rechiap** şi **richiap**) 1. scara caluluĭ: *agĭ aĭ richiabuluĭ* se numiaŭ ceĭ 4 ofiţerĭ superiorĭ (miralem-aga, bostangi-başa, emir-ahor şi capigilar-chehaiasi) carĭ se aflaŭ pe lângă persóna Impĕratuluĭ.

Ist. 1715, p. 20: Viziriul, *richiabul* şi tótă urdia. Văc. 293: vechil de tergiman al Divanuluĭ împĕrătesc, care aŭ făcut şi *rechiap* la Impĕratul.

2. fig. tron împĕrătesc, guvern imperial.

Cond. 1813, p. 351: cel ce aĭ fost dragoman puterniculuĭ meŭ *richiap*.

— rikiab (ar. étrier), étrier impérial, le trône impérial, la personne de l'Empereur.

richiabiè f. dare anuală ce Ţările române trimiteaŭ Sultanuluĭ ca o contribuţiune pentru cheltuielile richiabuluĭ.

Ur. III, 139 (d. 1802): pentru *richiabiea* vor da din Valahia în banĭ 40000 leĭ şi din Moldavia 25000 leĭ. Fot. III, 215 (V. gizie).

Var.: **rechiabiè**, **rachiabi[gh]è** şi **richiambi[gh]è**

Cond. 1802, p. 311: să se dea din partea Ţărĭĭ rumânescĭ 40000 tal.

rechiabiè, iar din partea ţării Moldovii 25000. Ur. IV, 350 (d. 1812): plata haraciuluĭ, idicliilor şi *rachiabielelor*; 143 (d. 1792): birul *rachiabighelelor*. Fct. III, 229: Ţara românéscă va rĕspunde pentru *richiambiè* 80 pungĭ. Ur. 132 (d. 1792): *richiambighele* şi bairamlîcurĭ.

Despre aceste variante, v. cele ḑise s. v. giziè; corupţiunile lor sînt infinite (afară de cele citate): **recheapighen** (Ur. VI, 131), **reneabeghen** (Ar. 211) şi **rochearighen** (Cron. III, 466).

— RIKIABYIÈ, id. Vorba lipsesce în izvórele lexicale şi în cele istorice. V. giziè şi hediè.

richiab-caimacam m. (şi **rĕchiab-**) locţiitorul Sultanuluĭ în lipsa mareluĭ Vizir pornit într'o expediţiune (Cant. Ist. ot. 677).

Ist. 1715, p. 7: imbrohorul cel mare al Impĕratuluĭ care după aceea şi *richiab-caimacam* aŭ stătut. Amir. 99: capegiul aŭ dus cărţile luĭ Duca-Vodă la Impĕrăţie şi le-aŭ dat la *rĕchiab-caimacam* ce era atunce Cara-Mustafa; 152: s'aŭ dus Şerban-Vodă Spatarul la Udriiŭ la Cara Mustafa-Paşa, *rĕchiab-caimacamul*, fiindu-ĭ prieten din început din ḑilele Ghicăĭ-Vodă.

— RIKIAB KAYMAKAN, lieutenant du grand Vézir.

richiap-imbrohor m. (şi **rechiap-**) titlu identic cu «buiuc-imbrohor».

Pop. 35: fiind lângă Impĕratul caimacam *rechiap-imbrohorul*, care luase din Bucurescĭ pre Constantin-Vodă cu tótă avuţia luĭ.

richiaptar m. (şi **rechiptar**) înalt dignitar al Saraiuluĭ care ţinea scara caluluĭ, când încăleca Sultanul.

Cond. 1693, p. 651: s'aŭ dat 220 tal. la omul *rechiptariuluĭ*, care aŭ venit bumbaşir pentru o datorie din ḑilele luĭ Grigore-Vodă. Ax. 132: silihtar-aga, ciohodar-aga şi *rechiptar-aga*.

— RIKIABDAR (AGA), officier de l'étrier appartenant à la garde du corps Barb.

rigiàl m. ministru al Porţiĭ: sub acest nume se înţelegea maĭ ales primiĭ treĭ miniştri (chehaia-beiŭ, reis-efendi şi ciauş-başa). Vorba are un întreit plural: rigialĭ, rigiale şi rigialurĭ.

Văc. 260: toţĭ veziriĭ şi *rigialiĭ* eşiră spre întîmpinarea luĭ Suliman; 277: Osman III maĭ în tóte sĕptĕmânile schimba *rigialiĭ* şi pe veziriĭ. Dion. 165: prin multă dare de sumă de pungĭ cu banĭ la vezir şi la *rigiale*, s'aŭ pus Domn Alexandru-Vodă Ipsilant.

Var.: **regial** şi **ragial**

Beld. 419: La alţĭ maĭ micĭ din *regialurĭ* să maĭ scrie îndemna. Dion. 172: vrut-aŭ Impĕratul să-ĭ taie capul luĭ Căpitan-Paşa, dar aŭ mijlocit uniĭ din *regiale* prietiniĭ luĭ şi Muftul de l-aŭ iertat. Stam. 348: Paşĭ, aianĭ, spahiĭ şi alte *regialurĭ* marĭ. Negr. I, 274: *ragialiĭ* iubesc banĭĭ, ajutorul şi favorul lor Domniĭ îl cumpĕră cu banĭ. Fil. 129: Padişahul şi *regialurile* aŭ luat scire, că jăfuescĭ ţara şi surghiunescĭ pe ceĭ maĭ de frunte boierĭ; 253: Principele Caragea vĕḑênd că peţitoriĭ de Domnie aţîţaseră asupra-ĭ ura *regialurilor*... Ghica, VIII: elciiĭ alérgă pe capete, în sus şi 'n jos, pe la tóte *regialele*...

— RIĞAL (pl. d. ar. reğül «homme»), les grands ministres et les grands dignitaires de l'empire; bulg. serb. riğal «slujbaş», alb. riğal «advocat», ngr. ῥιτζάλι, ministre, conseiller.

riza-pazar n. preţ curent de piaţă. V. Partea I: pazar.

Văc. 292: am făcut cherestéua teslim la Brăila cu *riza-pazar*. Doc. I, 420 (d. 1783): să fie volnic a cumpĕra neoprit cu *riza-pazar*; III, 53 (d. 1787): prisosul de bucate de la mănăstirĭ să se aducă spre vînḑare în Bucurescĭ cu *riza-pazar*; IV, 279 (d. 1794): seul de la măcelarĭ s'aibă [lumînărariĭ] a lua totdeauna cu *riza-pazar*. Cond. 1802, p. 331: să se rîdice şi fiatul acestor oĭ

ale casap-başiĭ şi să se îndatoreze gelep-başa ca şi acéstă sumă s'o cumpere iarăşĭ cu *riza-pazar*, după cum se cumpĕră cele pentru mumbaia. Cond. 1813, p. 388 : tóte câte sînt trebuincióse pentru Curtea domnéscă să le cumpere cu *riza-pazar* din baniĭ ce li se vor da de la Vistierie şi cu vadele.

— RIZA, accord, consentement. Vorba lipsesce în dicţionare.

rucà f. suplică (adresată Sultanuluĭ).

Ax. 123 : i-aŭ îndemnat acel Ianio să dea *ruca*, adică răvaş de jalobă la singur Impĕratul.

— RUK'A (ar. morceau de papier), écrit adressé au prince par quelqu'un qui n'est pas vizir ; ngr. ῥουκᾶς, lettre.

Rumeli n. (şi **Rumele**) Rumelia saŭ Turcia europénă (în opositiune cu *Anadol*).

Căp. 230 : aŭ dat poruncă tuturor oştilor den Anadol şi de la *Rumele* să vie.

Vorba se presintă maĭ ales în compositiunĭ ca : Rumeli-beglerbeiŭ, Rumeli-valesi (V. vali).

Grec. 224 : fiind şi *Rumeli*-beglerbeiŭ cu óste asupra lor. Dum. 16 : Vizirul îmbrăcă cu blană de samur pe *Rumeli*-valesi, Mehmet-Paşa.

— RUM ELI, Roumélie (d. rum «romain» şi el «terre»).

rusumàt n. contribuţiune indirectă (ca goştină, vădrărit, desetină) ce constituia venitul Domnieĭ : rusumaturile aŭ fost desfiinţate odată cu Regulamentul organic.

Ur. III, 149 (d. 1792) : baniĭ mirieĭ împĕrătescĭ şi obicĭnuitele *rusumaturĭ* să te silescĭ a se împlini în vremea lor; V, 49 (d. 1826) : una mie cincĭ sute leĭ din treĭ slujbe *rusumaturĭ* ale anuluĭ, goştineĭ, desetineĭ şi vădrărituluĭ ; VII, 106 (d. 1827) : havaeturile din slujbele *rusumaturilor*, adică goştina, desetina, vinăriciul, vama şi ocna. Cond. 1802, p. 311 : veniturile Domnilor, ocne, vămĭ şi *rusumaturĭ*.

Var. (coruptă) : **ruşmet**

Ar. 215 (d. 1821) : Domnul să-şĭ ia pe sémă numaĭ *ruşmeturile*.

— RUSUMAT (pl. d. ar. resm), droits qu'on paye, contributions indirectes Barb.; bulg. rusumat «taxă». V. resm.

ruznameà f. biuroŭ la departamentul finanţelor.

Cond. 1693, p. 219 : i-aŭ rînduit cu *ruznamea* să li se dea baniĭ de aicea din ţară ; 253 : s'aŭ trimis 1000 tal. la capichehaiale care i-aŭ dat la vistieria împĕrătéscă cu *ruznamea* să se ţiĕ în séma haraciurilor ; 691 : cheltuiala *ruznameliĭ* ce va să iasă pentru haraciŭ.

— RUZNAME (pers. calendrier, journal d. ruz «jour»), nom d'une de deux chambres du ministère des finances Ham.

S

Sadacàt n. (şi **sadicat**) devotament (către Impĕrăţie).

Beld. 355 : *Sadicatul* şi credinţa ce păzesc şi aŭ păzit ; 359 : Vĕdênd *sadicatul* ţăreĭ şi cele ce aŭ păţit ; 424 : După *sadacatul* ţărĭĭ, mila sa a revĕrsa. Văc. 299 : prea înalţiĭ stăpânĭ cu multă bucurie se veseliă de credinţa şi *sadacatul* Rumânilor. Ur. III, 220 (d. 1814) : am păzit de a pururea dreptatea şi *sadacat* slujind la înaltele împĕrătescĭ porunci. Ar. 162 (d. 1821) : sciind bine iubirea vóstră de patrie şi *sadacatul* vostru către puternica Impĕrăţie. Zil. 9 : pentru ca să s'arate cu *sadacat* la tóte.

— SADAKAT (ar.), sincérité, vérité, fidelité.

sadacatliŭ a. credincios, devotat.

Doc. III, 179 (d. 1788) : ca un *sadacatliŭ* al prea puterniceĭ Impĕrăţiĭ.

— SADAKATLY, fidèle, dévoué, loyal.

Sadrazàn m. marele Vizir, representantul civil al Padișahuluĭ.

VĂC. 273 : nu mult timp după acésta s'a făcut *Sadrazan* Ibraim-Paşa. CRON. III, 443 (d. 1822) : omul *Sadrazanuluĭ*, adică a Vizirului ; 445 : să mérgă, că-ĭ poftesce *Sadrazanul*.

— SADR A'ZAM (sadri a'zam), premier ministre de l'État ottoman, grand-Vizir (d. ar. sadr «poitrine, le Vizir» şi a'zam «très-grand») ; bulg. serb. sadrazam, ngr. σατραζάμης.

sagriŭ n. un fel de piele de încălţăminte.

CANT. Ier. 208 : grăunţele cele mĕrunţele, carele în chipul *sagriuluĭ* peste piéle ĭĭ sînt. TARIF 1761 : *sagriŭ* bun de 14 un leŭ, iar prost perechea 5 banĭ.

— SAGRY, chagrin (cuir) ; serb. sagriïa ; de aceiaşĭ origină : fr. chagrin, veneţ. sagrin, it. zigrino.

sahaidàc n. (şi **saidac**) săgétă cu care se serviaŭ la războiŭ Tătariĭ bugiaclĭi şi crîmlenĭ.

AX. 148 : Hanul Devlet Ghereĭ cu Tătariĭ şi încins cu *săhăidacele* şi Paşa cu pistólele la cal. MUSTE, 45 : arcariĭ sfîrşise arcele, săgeţile şi *săhăidacele*. POP. 52 : Tătariĭ singurĭ numaĭ cu *săhăidacele* nu vor putea trece fără Turcĭ cu foc. DOC. I, 551 (d. 1784) : vătav de Divan înarmat cu *saidacurĭ*.

— SAYDAK (sadak), carquois ; rus. sagaidakŭ (saidakŭ) «tolbă», rut. pol. sahajdak (sajdak) «técă de arme».

Faptul că vorba figurézā şi la Dosofteiŭ (Ps. LXXXI : Moav şi Agar la *săhăidace*, Gebal şi Amon gătézā lance...) indică un împrumut direct din rusesce. Poloniĭ şi Ruşiĭ aŭ luat vorba de la Tătariĭ din Bugiac.

sahaidacar m. (şi **sehăidăcar**) fabricant de sahaidace.

COND. 1776, p. 13 : un leŭ 60 banĭ de la un *sehăidăcar*.

saìp m. intimul Sultanuluĭ (sens identic cu «musaip»).

ANON. 140 : aŭ vĕdut pre *saipul* Împĕratuluĭ Hadîm-Negru...

— SAHIB (ar.), compagnon, ami, maître ; bulg. serb. sahibiïa «stăpân». V. musaip.

sahipi-devlet m. alt nume dat mareluĭ Vizir (litt. stăpânul noroculuĭ).

VĂC. 282 : făcu *sahibi-devlet* pe silictar Mehmed-Paşa. IPSIL. 790 (bairamlîc) : Vezir-azem numit şi *sahipi-devlet*, adică epitropul Împĕrăţieĭ.

— SAHIB-I DEVLET, possesseur de la fortune et de la puissance, le grand Vizir.

saìt m. stafetă pe jos.

UR. II, 125 (d. 1821) : poruncim Domnia mè ispravnicilor al ţinutuluĭ i slujbaşilor *saiţĭ* şi tuturor altor zapciĭ....

— SA'I (ar.), messager à pied ; bulg. serb. saiïa, ngr. σαής. Forma românéscă e o deducţiune ulterióră din pluralul grecizat al vorbeĭ.

salt adv. fără bagaje, singur.

N. COST. 53 : aŭ mers *salt* numaĭ cu Curtea sa Antioh-Vodă la Tighinea, de s'aŭ împreunat cu Iusuf-Paşa Sarascherul. NEC. 262 : Împĕratul turcesc, cu câţĭ aŭ scăpat *salt*, nóptea şi a doua-ḑi aŭ tot fugit, până aŭ agiuns la cetate la Beligrad ; 300 : l'aŭ şi pornit de aŭ venit în mezil la Iaşĭ, *salt* numaĭ cu ḑece, douĕ-ḑecĭ de ómenĭ. CĂP. 150 : vino *salt*, că de veĭ veni cu greutate, va prinde veste. DUM. 95 : Maiŭ 9 sosi marişalul la Focşanĭ *salt*, căcĭ armia ĭĭ trecuse la Brăila.

— SALT, seul, seulement; bulg. serb. salt.

sangiàc n. (şi **sângiac**) I. (la Turcĭ) 1. stég de colóre verde (V. sangiac-şerif).

IST. 1715, p. 21: scoţênd *sangiacul* din haznea.

2. veche divisiune teritorială formând un mic guvernământ, aşĭ numit «liva» (V. sangiacat).

VĂC. 259: Sultanul Mehmed, încă trăind, dedese *sangiacul* Amasieĭ fiuseŭ Baiazid şi *sangiacul* Iconieĭ fiu-seŭ Iem.

3. guvernator maĭ mic de cât beiŭ, care nu poseda nicĭ un tuiŭ, ci numaĭ stégul numit «sangiac» (Cant. Ist. ot. 163, 294).

URECHE, 227: Impĕratul trimise la toţĭ *sângiacii* să se gătéze de óste şi să trécă Dunărea asupra luĭ Ión-Vodă. BĂLC. 89: câţĭ-va *sangiacĭ* din oştile Rumelieĭ; 220: scrisese luĭ Sinan precum şi *sangiaculuĭ* de la Tighina; 223: *sangiacul* începu a pustii cu vr'o 500 ianiceriĭ.

Cu acelaşĭ sens în cântecele istorice (V. Partea I).

Var.: **sangiat** şi **sangép** (V. Partea I)

URECHE, 161: mulţĭ Paşĭ şi *sângiaţi* aŭ perit.

4. marginea aşternutuluĭ pe care şedea Vizirul şi care avea anume loc pentru sărutare (Fot. III, 242).

FOT. III, 243: Domnul se închină iarăşĭ sărutând *sangiacul* Vizirului şi apoĭ ese şi încalecă împreună cu toţĭ boieriĭ seĭ.

II. la Românĭ, stég mare în vîrf cu alemul saŭ semiluna, trimis de Pórtă noului Domn, odată cu tuiurile.

a. la vechiĭ cronicarĭ:

CANT. Mold. 57: insignia principatus, equinæ caudæ duæ (quas tug) et vexillum (quod *sandziak* vocant) ad ipsum mittimur. N. COST. 100: n'are cu cine merge la óste şi el [Dumitraşco-Vodă] va pune *sangiacul* împĕrătesc în sîn şi se va duce la Vezirul. AX. 129: venit-aŭ luĭ Nicolaĭ-Vodă şi *sangiacul* de la Pórtă, iar cu alaiŭ şi cu obicĭnuita ţeremonie. NEC. 300: tuiurile şi *sangiacul* pre urmă i le-aŭ trimis. GHEORG. 304: i-aŭ adus luĭ Teodor-Vodă *sangiac*, caftan, cucă, tuiurĭ şi cal împĕrătesc. DUM. 16: Domnia se dete luĭ Const.-Vodă Mavrocodatul, carele după ce veni în ordie, îĭ se dete *sangiacul* şi tuiurile de către Vezirul şi merse în Iaşĭ. HRIST. (1818): Apoĭ scóte şi *sangiacul*, adică tuiul şi stégul.

b. în literatura novelistică modernă:

OD. I, 73: aprodiĭ purtaŭ *sangiacul* saŭ stégul cel mare şi douĕ tuiurĭ turcescĭ date de la Impĕrăţie. FIL. 346: tagma Divanuluĭ purtând topuzul, *sangiacul* şi semnul Domnieĭ.

— SANĞAK, drapeau à une seule queue de cheval, district d'une province; bulg. sanğak «suliţă cu tuiŭ», serb. pol. rut. sanğak «stég, provincie, guvernator», ngr. σαντζιάκι; sp. sanjaco.

sangiac-agasi m. cel ce avea în păstrare sangiacul şi purta grijă de stéguri.

CANT. Mold. 62: a dextris *sandziak agasi*, vexilli custos, locum habet.

Var.: (abreviată) **sangiagaş** şi (analogică) **sangiangiŭ**

N. COST. 453: după povodnicĭ veniaŭ *sangiagaşiĭ*; 455: beglerbeiu cu cincĭ *sangiangiĭ* aŭ rĕmas la Azac cu rĕmăşiţa ómenilor seĭ.

— SANĞAK AGASI, id. (vorba lipsesce în dicţionare).

sangiacat n. provincie mică administrată de un sangiac-beiŭ (formaţiunea literară).

BALC. 110: Sinan-Paşa născut în satul Tapsiane, în *sangiacatul* Prevedeĭ.

sangiac-beiŭ m. guvernatorul unuĭ sangiac, subordonat unuia din ceĭ doĭ beglerbeĭ.

— SANĞAK BEYI, le prince du drapeau, pacha à une queue.

sangiac-şerif n. stégul sfînt al luĭ Mahomet, din mĕtase verde, lung şi lat: în timp de pace, e păstrat cu sfinţenie în saraiŭ, iar în timp de războiŭ, se scóte spre a excita entusiasmul oştiriĭ şi al poporuluĭ; numaĭ când Sultanul saŭ marele Vizir iaŭ parte la vr'o expediţiune, sangiac-şeriful e purtat înaintea lor (Cant. Ist. ot. 463).

VĂC. 247: stégul luĭ Moamet care şi până astăḑĭ se află la puternica Impĕrăţie otomanică, numindu-se *sangiac-şerif*, adică sfîntul stég; 276: prea înaltul Devlet lăsând seraschierĭ asupra biruitorilor Muscalĭ, trecu în grabă cu *sangiac-şerif* şi cu tótă ordia la Diiŭ. DUM. 99: *sangiac-şerif* şi pecetea nu se fac muhaserea.

— SANĞAKY ŞERIF, drapeau qui, d'après la tradition, aurait appartenu au Prophète.

sangiactar m. (şi **sangiacdar**) cel ce purta sangiacul.

CANT. Mold. 58: Princeps sandziak in manus acceptum reverenter exosculatur et suo *sandziakdar* i. e. vexillifero custodiendum tradit. Doc. I, 119 (d. 1775): un *sangiactar* şeḑĕtor la Olteniţa; IV, 517 (d. 1795): 30 leĭ *sangiactarul*.

— SANĞAKTAR (sanğakdar), porte-étendard, porte-enseigne.

saràciŭ m. rîndaş domnesc.

Doc. I, 550 (d. 1788): Beizadea cu ciohodariĭ i un *saraciŭ*.

— SARAĞ (ar. serrağ), sellier, palefrenier; bulg. serb. sarač, ngr. σαράζτης.

saracĭ-başa m. 1. maĭ-marele peste rîndaşiĭ Saraiuluĭ.

COND. 1693, p. 681: 350 tal. s'aŭ dat la *saracĭ-başa* al Veziruluĭ, când aŭ mers la Moldova pentru veştĭ.

2. vătaful rîndaşilor grajduluĭ domnesc.

GHEORG. 331: încălecând Domnul de acolo cu doĭ ciohodarĭ şi cu *saracĭ-baş* numaĭ. COND. 1761, p. 78: *saracĭ-başa* 10 leĭ pe lună. For. III, 307: *saracĭ-başa* primĕsce câte 25 leĭ léfă pe lună.

— SARAĞ BAŞY, le chef des palefreniers Ham.

saracĭ-iamac n. ajutorul luĭ saracĭ-başa (V. iamac).

COND. 1761, p. 78: *saracĭ-iamac* 7 leĭ 60 banĭ. Doc. I, 290 (d. 1783): saracĭ-başa cu *saracĭ-iamac* cu calul tabla-başa.

saragèle pl. 1. cea maĭ veche cavalerie turcéscă, înlocuită maĭ târḑiŭ cu spahiĭ, fără ca numele să dispară (Cant. Ist. ot. 91).

ANON. 350: Mihnea aŭ strîns Turcĭ mulţĭ, uniĭ *saragele*, alţiĭ deliĭ, alţiĭ beşliĭ, alţiĭ seimenĭ, şi aşa îĭ cinstia, cât credea într'însul ca în Mahmet.

2. la Romînĭ, corp de călăreţi neregulaţi (Fot. III, 208).

COND. 1693, p. 453: doĭ călăraşi şi o *saragea* când aŭ mers la Odriiŭ. N. COST. 32: ducêndu-l prin lunca Buzĕuluĭ, mergênd *saragelele* înaintea luĭ. NEC. 234: trimis-aŭ şi el pre Mănăilă, căpitanul cu *saragele*, să prindă pe giupânésa luĭ Iordachi Ruset. GREC. 151: avea Măria sa cu cazacĭ pedestrime, cu *saragele*, cu seimenĭ şi cu alţĭ lefeciĭ ca la 2000 de ómenĭ buniĭ.

Var.: **sarigéle, sărăceĭ** şi **sarangele**

COND. 1693, p. 200: patru *sarigéle* ce aŭ mers să fie cu Necula Căpitanul la Vozia. BĂLC. 620: *sărăceiĭ* 500 şi scutelniciĭ iar 500, aceştia eraŭ călărimea Bucurescilor sub căpitanul Spătărieĭ.

Vorba a pătruns în poesia populară şi în cea artistică.

MARIAN II, 95: Cu catane *sarangele* Carĭ pórtă slujbe grele. BOL. I, 109: *Sărăceĭ*, scutelniciĭ, ageriĭ călăreţĭ.

— SARYĞA, les jaunes, nom donné autrefois à un corps de

soldats irréguliers à cause de la couleur de leur costume ou de leur drapeau Barb. ; fusiliers ramassés à la hâte, milices indisciplinées Ham.

saraĭ-başa m. intendentul Saraiuluĭ.

Cond. 1693, p. 152 : un post șaiŭ ce s'aŭ dat la *saraĭ-başa* al Hanuluĭ.

— saray başy, gardien du Sérail.

saraĭ-divan n. sală de adunare a Saraiuluĭ (V. divan).

Dion. 200 : să aducă pe capigiu cu cinste mare la *saraĭ-divan*.

sarìc 1. turban din pânză fină.

Gorj. IV, 115 : cu *sarice* în cap ca hogiĭ.

2. numele turbanuluĭ împodobit cu giuvaeruri ce purtaŭ boieróicele în Moldova (Wolf II, 262).

Drăgh. I, 155 : pentru cap i-a trimis un conciŭ *saric* cu măestrie împletit din felurite stofe de aur și cu mărgărintar.

— saryk, mousseline ou châle servant de turban (d. sarmak «envelopper») ; bulg. saryk, serb. saruk, ngr. σαρίκι.

schemni-aga(si) m. înalt dignitar turc, unul din fruntașiĭ capugiĭ aĭ Saraiuluĭ, care presenta Sultanuluĭ scăunelul garnisit cu plăcĭ de argint, când se urca saŭ se da jos de pe cal ; el era însărcinat să instaleze pe noul Domn (de aci numele de «Domnul scaunuluĭ») : o asemenea misiune se încredința obicĭnuit unuĭ capugi-başa saŭ imbrohor.

Amir. 157 : după cetirea fermanuluĭ mergênd toțĭ boieriĭ de aŭ sărutat mâna Domnuluĭ, pe *schemni-agasi* l-aŭ îmbrăcat cu blană de sobol. Gheorg. 300 : dinastânga Domnuluĭ, alăturea, mergea *schemni-agasi*, ce este rînduit de Împărăție pentru aședarea Domnuluĭ la scaun. Doc. II, 12 (d. 1773) : *schemni-agasi* cu Divan-efendisi.

Var. : **schimni-agasi** și (literar) **iskiemne-agasi**

Muste, 92 : Constantin Duca-Vodă, dacă aŭ îmbrăcat caftan de Domnie, îndată aŭ trămis un om al sĕŭ cu *schimni-aga* cu cărțĭ la boieriĭ. Kog. 197 : așteptând și pe *schimni-agasi* ce era orînduit de la Împărăție, ca să iee pe Constantin-Vodă, să-l ducă să-l așede în scaunul Țărĭĭ românescĭ ; 205 : Constantin-Vodă, după ce aŭ venit *schimni-agasi*, s'aŭ gătit și aŭ purces din Iași petrecêndu-l și tótă boierimea țărĭĭ după obiceiŭ. Cáp. 297 : fiind un Vizir fórte prieten luĭ Vasilie-Vodă, l'aŭ rugat ca să mazilească pre Mateiŭ-Vodă, care aŭ și făcut de aŭ trimis *schimni-aga*... Gaec. 19 : aŭ trimis pe Constantin Brâncovénul nepotu-sĕŭ cu *schimni-aga*, ca să apuce scaunul și să ridice pre Duca-Vodă și să-l ducă la Moldova ; 134 : numaĭ de cât și *schimni-aga* aŭ trimis anume pe Ismail-Aga, capegilar-chehaiasi al Viziruluĭ, cu caftan de Domnie. Cant. Mold. 61 : discessuro comes itineris ab imperatore datur *iskiemne-agasi*, juxta etymon solii praefectus, i. e. cui incumbit in solium collocare principem ; 112 : *iskiemne-agasi*, qui principem ad solium deducit, decem millium leoninorum honorarium accipit.

— iskemni agasi, le seigneur du tabouret, c.-a.-d. le commissaire chargé d'installer les princes de Transilvanie, de Moldavie et de Valachie Ham. (d. iskemni «scaun», mgr. σκαμνί = lat. scamnum).

schemni-ciauș m. (și **chimni-ciauș**) ciaușul care însoția în țară pe noul Domn.

Cond. 1693, p. 604 : Ahmet-Aga ce aŭ fost *schemni-ciauș* la Moldova. M. Cost. 357 : purces-aŭ Ghica-Vodă spre țară cu doĭ agĭ marĭ... întâĭ pre Ismail-Aga l'aŭ trimis, carele apoĭ aŭ căḑut agă spahiilor, *schimni-ciauș*.

— iskemni čauș, les tschaousches attachés aux princes de Valachie, de Moldavie et au Khan des Tartares Ham.

sebepi-tahrir n. proces-verbal motivat.

Cond. 1693, p. 83: 1500 tal. s'aŭ dat luĭ Ibraim Chehaia ot Vozia pentru banĭĭ care rĕmăsese din *sebepi-tahrir* şi cu aceştia i s'aŭ plătit deplin toţĭ banĭĭ ce i-aŭ scris în *sebepi-tahrir*; 182: cu aceştĭ banĭ li s'aŭ plătit tóte *sebepi-tahrirurile*.

— sebebi tahrir, id. (d. ar. sebeb «cause, motif» şi tahrir «lettre officielle, écrit»). Vorba, un vechiŭ termin juridic, lipsesce în dicţionare.

segedeà f. (şi **sigidea**) covor de lână.

Cond. 1693, p. 490: douĕ canavețe şi douĕ *sigidéle*; p. 643: douĕ atlaze şi douĕ *segidéle*. Od. I, 422: 1 covor *segedea* de masă, 2 covóre *segedea* de caretă.

— seğğade (ar.), petit tapis sur lequel ou fait la prière; alb. bulg. seğade, serb. sağada, mcr. sigiadè.

seimén m. (**siiman** şi **simén**) obicinuit la pl. I. (la Turcĭ), numele a 34 ortale saŭ regimente de ieniceri (litt. păzitorĭ de câinĭ), formând la început un corp de vînătorĭ, carĭ îngrijiaŭ de ale vînătóreĭ: între ortalele seimenilor figură un vînător de vulturĭ (V. ciacărgi-başa), de ulii (V. dogangi-başa), de şoimĭ (V. şaingi-başa), de dulăĭ (V. saxongi-başa), de cocorĭ (V. turnagi-başa) şi de zăvodĭ (V. zagargi-başa).

Anon. IV, 350 (V. saragele); V, 152: lângă curtea Impĕratuluĭ aŭ eşit *seimenii* Veziriuluĭ şi bostangiiĭ împĕrătescĭ.

II. (la Românĭ) 1. corp de infanterie compus din 2000 slujitorĭ străinĭ (Sêrbĭ, Bulgarĭ, Arnăuţĭ şi Grecĭ), sub un polcovnic, înfiinţat în Muntenia de Mateiŭ-Basarab: eĭ purtaŭ cepchene roşiĭ cu mânecile despicate şi în cap berete cu fundul roş; din causa îmbrăcămintiĭ lor roşie, cronicariĭ îĭ maĭ numesc şi *Roşiĭ*, deosebiţi însă de *Roşiĭ de ţară* (Cant. Mold. 89; Sulzer III, 252 şi Bălc. 623, 625).

M. Cost. 335: den dirépta aŭ pus Mateiŭ-Vodă curtea ce se dice la dînşiĭ *Roşiĭ* şi altă óste de ţară; şi aŭ pus o sémă de pedestrime *siimenĭ* şi acea aripă era împotriva Moldovenilor; 348: *siimenii* şi dărăbaniĭ carii la acea simeţie se suise den izbînde cu Mateiŭ-Vodă, cât nice pre Domnie, nice pre boierĭ întru nimică nu-ĭ băga în sémă; 352: unde se oblicia *siiman* saŭ dărăban, îndată îl întĕpa Constantin-Vodă. Căp. 308: s'aŭ sfătuit cu meşteşug să scóţă pre *seimenĭ* den ţară fiind sĕrbĭ. Doc. I, 548 (d. 1784): *seimenii*, înarmaţĭ toţĭ, cu haine roşiĭ şi cu moţurĭ galbene. Cond. 1813, p. 375: breslele slujitorescĭ ce sînt pe afară pe la judeţe, adică *siimenĭ*, vînătorĭ, lefeciĭ, talpoşĭ, aprodĭ, copiĭ din casă şi altiĭ... Od. I, 73: după dînşiĭ veniaŭ lefegiiĭ cu haine galbene, *simenii* şi scutelniĭ pedeştri.

2. corp analog înfiinţat în Moldova, servind de gardă Curţiĭ domnescĭ unde 'şi avea cazarmele ce serviaŭ şi ca închisóre: eĭ eraŭ sub comanda Hatmanuluĭ saŭ a Agăĭ, de unde divisiunea în *seimenĭ hătmănescĭ*, împărţiţi în ţece bulucbăşiĭ peste carĭ era baş-bulucbaşa de seimenĭ; şi *seimenĭ agescĭ*, de carĭ eraŭ în fie-care târg câte cincĭ, iar la Iaşĭ ţece (Cant. Mold. 89 şi Bălc. 676, 677).

M. Cost. 294: îl lăsase pe Alexandru-Vodă şi pe *siimenii* şi copiiĭ de casă toţĭ. N. Cost. 22: boierii eraŭ toţĭ închişi la *seimenĭ* şi puşi în fiere; 84: eşise la preîmblare Nicolaĭ-Vodă spre Copoŭ şi la întorsul luĭ de la preîmblare, îĭ eşise înainte vr'o 100 de siimenĭ cu beldiĭ de strigaŭ pentru ruptele ce eşise şi pre siimenĭ hătmănescĭ; însă pe uşor, la greul ţărĭĭ, se pusese şi *siimenĭ* hătmănescĭ şi ceĭ agescĭ. Cant. Ier. 399: *siimenii*, darabaniĭ şi alaltĭ liufegiĭ. Nec. 195: pre ceĭlalţĭ i-aŭ închis în curţile domnescĭ la *siimenĭ*. Moxe, 25:

Const. Duca-Vodă aŭ făcut o sémă de slujitorĭ *seimenĭ* la Ţarigrad ca la douĕ sute cu léfă şi i-aŭ îmbrăcat şi aŭ făcut multă cheltuială cu dînşiĭ, adică ca să se păzéscă cu puterea lor. Gheorg. 323 : *simeniĭ* de Curte, apoĭ vînătoriĭ, apoĭ *simeniĭ* hătmănescĭ, cu zapciiĭ lor şi dărăbaniĭ cariĭ sînt în séma căp. de dărăbanĭ şi tótă slujitorimea. Cond. 1776, p. 8 : *seimenĭ* din Curte gospod de la 4 stéguri câte 47 *seimenĭ* la un stég şi câte 1 pol leŭ de *seiman... seimenĭ* hătmănescĭ de la 4 stéguri... Beld. 358 : Căcĭ pe dînşiĭ [pe craiĭ din Iaşĭ] cu *seimeniĭ* nu puteaĭ să-ĭ pedepsescĭ. Negr. I, 29 : *simeniĭ* Hătmănieĭ ; 124 : *Simeniĭ* ceĭ iuţĭ cu arce şi cu măciucĭ în feliĭ.

3. corp recrutat uneorĭ şi din indigenĭ.

Cron. III, 467 (d. 1822) : paznicĭ pământenĭ pe aceĭ cariĭ i-aŭ avut şi până acum osebiţĭ şi scutiţĭ, numindu-se *siimenĭ* şi slujitorĭ.

Var. (literară) : **segbani**

Cant. Mold. 80 : peditatus *segbaniorum* ; 89 : *segbani* ii milites, qui ex Serviis, Bulgaris, Albanis et Græcis, în corporis principis custodiam bono stipendio conducuntur.

— seymen (pers. seg-ban «garde de chien»), soldat du XXXV-e régiment des janissaires (d. seg «câine» şi ban «păzitor») ; bulg. seĭmen «jandarm, pandur», alb. seimen «soldat ordinar», ung. szemény «cazac», ngr. σεϊμένης (= ἁρματωλός).

seimenesc a. (şi **siimenesc**) ce ţine de seimenĭ (cf. agesc).

N. Cost. 85 : o sémă de banĭ aŭ dat pe la stéguri *siimenescĭ* la cariĭ era orînduit. Anon. 337 : vom da acele lefĭ *seimenescĭ* vouĕ şi feciorilor voştri. Bălc. 680 : cazarma seimenilor era lângă zidul curţiĭ şi se numia odăile *seimenescĭ*.

seimen-başa m. generalul infanterieĭ, care venia imediat după ienicer-agasi : el era însărcinat cu paza Constantinopoliĭ şi comandà garnizona Capitaleĭ (Cant. Ist. ot. 247).

Fot. II, 236 : *seimen-başa* carele ţinea locul luĭ ienicer-agasi.

Var. (literară) : **segban-başa**

Bălc. 106 : *segban-başi*, generalul ienicerilor...

— seymen başy, chef de la division des seïmen remplissant les fonctions d'un adjoint de l'aga des janissaires Barb.

selamlîc n. I. la Turcĭ, 1. partea caseĭ reservată străinilor şi visitatorilor.

Ghica, Rev. N. I, 166 : tînĕrul Petrache ducea blănurile pe la haremurile şi *selamlîcurile* din Stambul şi Scutari.

2. ceremonia cu care Sultanul e însoţit la giamie pentru rugăciunea solemnă de Vineri.

Văc. 276 : neeşind douĕ Vineri la *selamlic*.

II. (şi **salamlîc**) la Romănĭ, 1. încăperile palatuluĭ domnesc destinate Domnuluĭ şi slugilor sale, precum şi recepţiunilor, în opoziţiune cu «haremul» şi cu «mabeinul».

Kog. 225 : cum aŭ trecut postul cel mare, s'aŭ apucat de lucrul caselor despre *salamlic*, lăsând haremul maĭ în urmă.

2. salutare.

Vorba a pătruns şi în cântecele populare.

Teod. 545 : In *selamlic* l'eĭ da şi l'eĭ ḑice cu gura ; 564 : Maĭ aprópe când venia, Babeĭ *selamlic* îĭ da.

— selamlyk, salutation ; partie de la maison réservée aux hommes et à leur réception, salle de réception ; bulg. selamlyk «camera bărbaţilor», ngr. σελαμλίκι.

selèm n. arvună (scurtat din *selemahcésă*).

Doc. II, 44 (d. 1791) : orĭ în ce sat veţĭ dovedi, că [Turciĭ] aŭ dat banĭ *selemurĭ*, să-ĭ împliniţĭ.

selemachésă f. arvună.

Dum. 112 (d. 1774): să nu pótă arunca arvonă, adică *selemahcésă* la pământeni. Ur. III, 185 (d. 1802): nicĭ a da *selemahcésă*.

— SELAM AKČESI, id. Termin juridic (lipsesce în dicţionare).

selém n. salutare (după moda turcéscă).

Isr. 1715, p. 83: le-aŭ dat *selémul* de bun-venitul; 134: aŭ făcut *selémul* despre partea Impĕratuluĭ... Dum. 18: dându-ĭ *selém* despre partea Paşilor. Vorba a pătruns în cântecele pop. şi într'un proverb.

Teod. 486: *Selém* unuĭ altu 'şĭ daŭ Şi gâtlejul îşĭ udaŭ. Isp. [Adnot.]: cioc *selém* (multă sănătate) de la jupân Ibriam, că şi-a făcut căciula şalvarĭ (adică se lovesce ca nuca în perete).

— SELAM (ar. paix), salut, salutation.

selém-aga(si) m. representantul Sultanuluĭ saŭ al Vizirului, însărcinat să le întórcă salutarea (după eticheta orientală).

Cond. 1693, p. 350: la *selam-aga* tot pentru vezerie nouă. Ax. 148: aŭ trimis Paşa la Craiul pe *selém-agasi* de i-aŭ făcut scire, că aŭ venit hatişerif împĕrătesc, ca să iasă să mérgă unde este porunca Impĕrăţieĭ. Gheorg. 331: luînd Paşa veste cum că Domnul este aprópe de întîmpinarea sa, aŭ trămis pe al séŭ *selém-agasi* întru întîmpinarea Domnuluĭ.

— SELAM AGASI (litt. seigneur de félicitation), commissaire d'installation Ham.; serb. selam-aga (§ 57).

selam-ciauş m. selam-aga al Domnuluĭ, care îl preceda şi-i anunţa sosirea.

Fil. 96: *selém-ciauşul* saŭ baş-bulucbaşa vestia mulţimiĭ numele individuluĭ şi rangul ce primise; 224: *selém-ciauşul* Curţiĭ domnescĭ intră în teatru şi anunţă venirea Domnitoruluĭ.

Var. (coruptă): **islam-ciauş**

Papaz. 53: meterhanéua cu ciauşiĭ eĭ, adică tamburĭ-majorĭ numiţĭ *islam-ciauşi*, carĭ ţineaŭ în mână toiege de argint; 56: în sunetul tunurilor, al meterhaneliĭ şi al urărilor *islam-ciauşilor*.

Acest titlu lipsesce în izvórele istorice.

selimie f. (şi **selemie**) stofă preţiósă din care la Turcĭ se făceaŭ turbane, iar la noĭ anterie.

Ghica, 501: anteriile eraŭ de... cutnie, *selimie* saŭ sevaiŭ. Bol. I, 293: Anteriŭ de *selimie*, Cu dalga de fir deschis!

— SELIMI, sorte de turban.

serasìr n. stofă ţesută cu fir, brocart.

Od. I, 133: calpac de hîrşie fumurie cu fund de *serasir*; 421: o rochie de *serasir* cu gurile de fir.

— SER-A-SĔR (pers. d'un bout à l'autre), brocart d'or.

seraschièr m. generalisimul armateĭ turcescĭ, obicĭnuit un Paşă cu douĕ saŭ treĭ tuiurĭ (Cant. Ist. ot. 427).

Cond. 1693, p. 209: vitele ce s'aŭ cumpĕrat de la margine, de s'aŭ trimis luĭ Iusuf-Paşa *seraschiarul* ot Baba. Fot. III, 223: *serascherul* Ismailuluĭ, deplin împuternicit şi înalt consiliar şi fostul epitrop cârmuitor Ali-Paşa. Bălc. 109: Sinan-Paşa care se numise tot de o dată *seraschier* şi mare Vizir. Fil. 126: făcu ciocoiuluĭ un compliment demn de un *seraschier*. Ghica, 322: şeful garnizoneĭ turcescĭ din Bucurescĭ avea poruncă de la *seraschierul*. Delavr. 175: hangere cu tăişurĭ de voinic şi mânere de *seraschier*.

Var. (vulgară): **sarascher**

N. Cost. I, 453: câţĭ-va caĭ în povod a *saraschieruluĭ* oştiĭ; II, 3: orîndu-l Impĕrăţia pre oştile turcescĭ *sarascheriŭ*. Nec. 193: aŭ lăsat vezirul la Leva pre un *sarascher* cu óste turcéscă şi pre un Sultan cu 30.000 de Tătarĭ. Dion. 174: sculatu-s'aŭ *serascherul* Diuluĭ cu mulţime de oştĭ.

— SERASKER (pers. ser-i'asker), général en chef (d. ser «cap» şi 'asker «oştire»); serb. serasker; alb. pol. saraskier, ngr. σερασκέρης; sp. serasquier.

serascherlîc n. (şi **sarascherlîc**) dignitatea de seraschier.

NEC. 272: de vară s'aŭ mutat Iusuf Paşa de la Baba cu *sarascherlicul* la Tighinea. AMIR. 162: Impĕrăţia aŭ schimbat *sarascherlicul*.

— SERASKERLIK, dignité, charge, rang du serasker, généralat.

serascher-paşa m. ministru de războiŭ.

NEC. 202: *saraschér-paşa*, dacă aŭ audit pre Grigorie-Vodă ḑicêndu-ĭ să lase cetatea să iasă la larg cu oştile, s'aŭ mâniat prea tare pre Grigorie-Vodă, cât aŭ scos hangerul să-l lovéscă, să-l omóre. IST. 1715, p. 54: cu tótă inicerimea s'aŭ dus după *saraschér-paşa*. POP. 161: s'aŭ dus şi *saraschér-paşa* la Kilia unde era Hanul.

— SERASKER PAŞA, ministre de la guerre.

serascher-sultan m. generalisim la Tătarĭ.

VĂC. 277: Kirim-Ghereĭ ce atuncĭ era *serascher-sultan*.

Acest titlu lipsesce în izvórele istorice.

serdenghèşdi pl. litt. desperaţiĭ, corp de voluntarĭ turcĭ carĭ mergeaŭ totdeauna în fruntea oştirii şi la atac dedeaŭ maĭ întâĭ foc (Cant. Ist. ot 91, 302, 420).

N. COST. 11: aŭ orînduit Impĕrăţia pre Kir Husein-Paşa cu o sémă de *serdengheşlĭ*. IST. 1715, p. 64: să mérgă ieniceriĭ şi *serdengheşlĭ* la meterez.

Var.: **sărdăngescĭ, serdencĭ** şi **sirdingescĭ**

AMIR. 131: aŭ scris câţĭ-va *sărdăngescĭ* din Turcii Lazĭ. N. COST. 57: multe polcurĭ de Cazacĭ ce le ḑic *serdencĭ*. NEC. 324: *sirdengiştĭ* carĭ sînt giuraţi de merg înaintea războiuluĭ.

— SERDENGEČDI (qui a renoncé à sa tête), compagnies de corps francs recrutées parmi les janissaires Barb.

serdengheşdi-agasi m. comandantul serdengheşdilor.

IST. 1715, p. 68: să poruncéscă la tóte ortalele, la *serdengeciti-agasi*. DUM. 31: dând războiŭ, căḑură doĭ *serdencenti-agasi* (sic!) cu câţiva turcĭ.

serhàt n. pl. cetăţile turcescĭ de la graniţe pe carĭ Ţările române eraŭ datóre a le îngriji cu provisiuni (§ 47): pl. serhate şi serhaturĭ.

VĂC. 255: rĕmâind Turnul, Giurgiuv şi Brăila a fi *serhaturĭ*, cum în urmă şi Hotinul luat de la Moldova; 292: să trimetem zaherea de treĭ felurĭ la patru *serhaturĭ*, la Nicopoli, la Rusciuc, la Silistra şi la Brăila. COND. 1802, p. 309: să se trimiţă la *serhaturile* din prejur şi acolo să se pedepséscă. FIL. 255 (V. muhafiz). GHICA, 512: le-aŭ murit vitele tot cărând zaherele de la *serhaturĭ*.

Var. (vulgară): **sarhat**

CANTA, 186: Pasiĭ de pre la cetăţile Moldoveĭ şi de pre la alte *sarhaturĭ* de prin prejur. KOG. 199: răsipind cetatea Vozia cu focurile lor cele multe, rĕmâind acel *sarhat* părăsit; 202: dóră va putea rădica acest *sarhat* [cetatea Hotinuluĭ] din spatele Moldoveĭ; 243: greutăţile şi cheltuielile Porţiĭ şi a *sarhaturilor*. BELD. 362: Turcii oşteni pe la *sarhaturĭ* se vede că n'aŭ rĕmas. DION. 174: aŭ luat Muscaliĭ de la Turcĭ cetăţĭ, Hotinu, Benderu şi Kilia cu *sarhatele* lor; 186: pentru trebile cetăţiĭ şi ale *sarhatului* voiŭ purta eŭ grija ca un haian al cetăţiĭ.

— SER-HADD (pers.-ar.) frontière; serb. serhat «graniţă».

serhatliŭ m. ienicer din garnizonele cetăţilor turcescĭ.

COND. 1693, p. 73: 350 tal. s'aŭ dat *serhatliilor* de la ostrovul Rusaveĭ. COND. 1802, p. 309: *serhatliĭ* şi alţiĭ din lăcuitoriĭ cazalelor după Dunăre. AR. 174 (d. 1821): facem prea plecată arătare pentru *serhatliĭ* giurgiuvenĭ; 213: apĕrarea chelerului Impĕrăţieĭ de către supĕrarea *serhatliilor*.

— SERHADLY, soldat des frontières; serb. seratliïa «grănicer».

sermaià f. capete, capital.

Doc. II, 298 (d. 1792): se scade *sermaiaua* și cheltuiala.

Var.: **sermea, sîrmaia** și **sirmaia**

Nec. 335: tóte le dedese luĭ Dumitrașco-Vodă, *sirméua* aceluĭ general, căḑênd el într'o greșélă. Beld. 347: Hagilîc destul făcuse, casa *sirmaià* avea. Ghica, 407: corabia avea *sirmaià* de o sută de miĭ de leĭ pentru cumpĕrăturĭ de grâŭ. Pann II, 70: Pungă turcéscă și în ea *sermea* nemțéscă.

— SERMAYE (pers.), fonds, capital (d. ser. «tête» și mayè «fonds»); bulg. serb. sermiïa, ngr. σερμαγές.

sermainsîz a. fără capital.

Doc. II, 304 (d. 1791): s'aŭ adunat mulțĭ iabangiĭ *sermainsîzĭ* și toțĭ aŭ căḑut pe acest meșteșug (brutăria).

— SERMAYESYZ, sans fonds.

sermaianz m. capitalist.

Doc. II, 305: (V. iabangiŭ).

— SERMAYE-DAR, capitaliste.

sevaiŭ n. (și **suvaiŭ**) stofă bogată de mĕtase albă și de fir (fabricată la Sevayi).

Od. I, 77: biniș de *suvaiŭ* alb; I, 133: o hlamidă de *sevaiŭ* roș. Fil. 134: antereŭ de *sevaiŭ* subțire. Ghica, 581: anteriile eraŭ de... selemie saŭ *sevaiŭ*; 215: *suvaiele* de Hale; 345: anteriŭ de *suvaiŭ* alb cu vărguliță de fir bun.

— SEVAYI, riche étoffe de soie et d'or Barb.

siclèt n. frică mare, neliniște.

Amir. 157: boieriĭ întristațĭ de multă datorie ce-ĭ îndatorise Mihaĭ-Vodă cu împrumutatele, făcêndu-le *siclet* de luase banĭ de la Turcĭ în datorie. Kog. 207: Domnul mult *siclet* aŭ tras, până s'aŭ strîns baniĭ slujbeĭ acestiĭ, căcĭ era țara fórte supĕrată de multe dărĭ ce eraŭ pe săracĭ. Dion. 179: fórte cu mare *siclet* aŭ cerut de la boierĭ Cara-Mustafa cu nazîru și cu derviș-aga să le dea 70 pungĭ. Doc. II, 40 (d. 1791): avênd *siclet* mare de rĕspunderea tainaturilor.

— SYKLET (ar. pesanteur), serrement de coeur, angoisse (d. sykl «lourd»: cf. rom. *pĕs*); alb. siklet «plictisélă», ngr. σεκλέτι (= στεναχωρία).

sîcăldisesc v. 1. a se plictisi.

Văc. 282: nevrênd ca să șaḑă maĭ mult cu ordia la Giurgiuv, căcĭ se *sicâldisise*, plecară făr de voia serascheruluĭ să vie la Bucurescĭ.

2. a constrînge.

Doc. VII, 91 (d. 1779): medelnicerul pe ceĭ ce nu-ĭ aŭ lucrat lâna întocmaĭ, nu i-aŭ *sicâldisit* cu silnicie a face asemenea.

— SYKYLMAK (ar. sykyldy), être gêné, troublé, s'ennuyer; mcr. sîcaldisesc «a chinui, a necăji», ngr. σεκλετίζω, contraindre.

silihtàr m. 1. înalt dignitar din interiorul Saraiuluĭ, care purta sabia Sultanuluĭ atîrnată de umĕrul stâng și la masă îĭ tăia bucatele (Cant. Ist. ot. 632).

M. Cost. 304: *silihtar* ce era înlăuntru, care slujbă este de Impĕrăție fórte aprópe, adecă spatar ce pórtă spata saŭ buzduganul după Impĕratul; 307: totdeauna trimitea *silihtarul* prin taină la Mateiŭ-Vodă, îmbărbătându-l să stea împotriva luĭ Vasilie-Vodă să-l bată. Nec. 277: se punea tare *silihtarul* pentru dînsul și pre boieriĭ ce-ĭ aducea în fiare i-aŭ sloboḑit; 377: s'aŭ schimbat și acel Vezir-Ismail Pașa și aŭ pus Vezir pe *silihtarul*. Kog. 240: acela aŭ mers la Impĕratul Sultan Mustafa și i-aŭ dat arzul de l'aŭ cetit, ḑic să fi fost *silihtarul* împĕrătesc acel de l-aŭ dat. Bel. 404: *Silihtarul* cu urdia la Bacăŭ cum a venit...

2. spătarul mareluĭ Vizir.

Cond. 1693, p. 420: 200 tal. s'aŭ dat dar *silihtaruluĭ* luĭ Hasan-Paşa seraschierul, ce aŭ venit pentru aceştĭ ómenĭ ce aŭ mers la Cameniţa.

3. pl. spătăreĭ, armaşĭ.

Dasc. 410: den astânga 3000 de *silihtarĭ* slujesc în patru saŭ în cincĭ caĭ.

Var. : **sĕlihtar** şi **silictar**

Văc. 282: făcu sahibi-devlet pe *silictar* Mehmet-Paşa. Dum. 53: după mazilia luĭ *silictar* Mehmet-Paşa, Sultanul trimise pecetea luĭ Musunoglu.

— silihtar (ar. pers. silahdar «possesseur d'armes»), qui porte les armes devant son seigneur; corps de cavalerie; serb. silihtar (silikdar), ngr. σιλιχτάρης, princeps palatii (Passow).

silihtar-aga m. primul mareşal al Palatuluĭ împĕrătesc.

Cant. Mold. 58: reliqui vezirii jeniczer-agasi, *silihdar-agasi*.....

— silahdar aga, porte-glaive, grand maître de la maison du Sultan. V. Partea I: silĕf.

silihtar-paşa n. titlu identic cu «silihtar-aga».

M. Cost. 304: pre unul den acele capete la Impĕrăţie, pre *silihtar-paşa*, îl cuprinsese Mateiŭ-Vodă cu dările, iară pe câzlar-aga Vasilie-Vodă.

sirìn n. (şi **siren**) vargă de vîntrelă.

Cond. 1776, p. 9: *sirinul* mare ce se pogóră pe Siret. Ur. I, 84 (d. 1797): de tot *sirenul* mare.

— seren, antenne sur les bâtiments à voile Barb.

solàc m. pl. corp compus din 400 de ieniceri, arcaşĭ aĭ gardeĭ imperiale, dintre carĭ 60 împreună cu căpeteniile lor însoţiaŭ pe Sultan la alaiurĭ, păşind lângă calul sĕŭ: eĭ purtaŭ o cucă saŭ căciulă în formă de tuiŭ.

N. Cost. 453: după ieniceri mergeaŭ *solacii* cu arce, ce pórta cauce în cap cu sîrmă cusute, de pâslă, albe.

Var. (grecizată): **selaţĭ**

Dasc. 411: după aceştia merg *selaţii*, carĭ pórtă arcele pre umĕr, cu cămeşĭ albe până jos, de se vĕd de sub haine şi în scufiĭ, până câte 200 de óste.

— solak (gaucher), garde du corps composée d'archers

spahilar-agasi n. generalul spahiilor.

Gheorg. 304: aŭ venit şi om împĕrătesc, Savica *spahilar-agasi*.

— spahiler agasi, commandant de la cavalerie.

spahi-oglan m. recrut de spahiĭ.

Dasc. 410: den ieniceri se aleg maĭ de frunte *spahi-oglanĭ* până la 3000, carĭ merg den a dirépta Impĕratuluĭ.

— spahi oglany, id. (lipsesce în dicţionare).

spènge f. bir impus supuşilor Porţiĭ (cf. Cant. Ist. ot. 50).

Ur. VI, 439 (d. 1774): să nu-ĭ supere cu cerere de haraciŭ şi de *spenge*.

Var. (grecizată): **spinţe**

Ur. III, 135 (d. 1792): să nu supere pe locuitorĭ cerêndu-le *spinţă*.

— ispenğe (pers. penğik «cinquième»), capitation ou impôt payé sur les prisonniers de guerre (şi care era un rob la cincĭ), contribution imposée aux sujets tributaires de la Porte.

stambòl m. galben de Stambul, care circula în ţară în timpul luĭ Alex. Ipsilant.

Dion. 224: *stambolu* 8 leĭ.

— istambollu, séquin de 80 piastres. V. Partea I: stambólă.

stambol-efendisi m. titlul judecătoruluĭ din Conslantinopole (Cant. Ist. ot. 247).

Ist. 1715, p. 12 : ducêndu-le la *Stambol-efendisi.*

— ISTAMBOL EFENDISI, juge de la capitale Ham.

stambol-şali n. zof de Stambul.

Ur. XVII, 61 (d. 1767): o dulamă de *stambol-şal* alăgè ; XIV, 234 (f. de z. 1813) : o roche *stambol-şali.*

— ISTAMBOL ŞALYSY, id. (lipsesce în dicţionare).

subàşa m. primar de sat saŭ de district în Turcia, care, într'alte funcţiunĭ, avea şi pe aceea de a supraveghia împărţéla apeĭ (de unde numele de «căpetenia apeĭ»). Maĭ târdiŭ s'a dat acest nume agentuluĭ saŭ comisaruluĭ de poliţie.

Nec. 214 : aŭ pus Turcĭĭ prin sate *subaşĭ*, după obiceiul lor. Cond. 1693, p. 416 : un postav şaiŭ ce s'aŭ dat la *subaşa* al Sultanuluĭ, ce aŭ venit pentru conace. Cáp. 160 : Mehmet-Beiŭ pusese *subaşĭ* pen tóte oraşele şi pen tóte satele. Pop. 107 : Turcĭĭ stăpânia pământul şi satele şi pusese *subaşĭ* prin sate şi scaun pre baltă, de lua vamă din tóte cele ce eşia din bălţĭ. Dion. 220: aŭ orînduit colgiĭ şi *subaşĭ*, adecă ca nisce zapcĭĭ şi polcovniceĭ, însă turcĭ. Cron. III, 461 (d. 1821) : Turcĭĭ aŭ făcut cetate [Hotinul], unde aŭ pus şi un garnizon de pază fórte mare, orînduind şi Paşi şi *subaşĭ*. For. III, 243 : *subaşa* cu ciohodariĭ sĕĭ.

Vorba persistă încă în cântecele bucovinene.

Marian I, 73 : In tîrgul Odriuluĭ, la curtea *subaşuluĭ.*

— SUBAŞY (litt. chef de l'eau), chef de district, maire de village, officier de police ; serb. subaşa «paznic de câmp» (şi «aprod»), bulg. subasče «préposé à la garde d'un village».

suià f. (şi **suiè**) mâner de sabie.

Doc. II, 403 (d. 1790): o *suia* de sidef cu colan de aramă ; VII, 353 (d. 1797) : o *suia* de aur cu sorĭ de diamant. Conv. IX, 277 (f. de z. 1801) : o *suia* cu argint. Ur. X, 254 (f. de z. 1809) : o *suie* de aur prisne ca de 25 dramurĭ.

— SOYA, agrafe du sabre.

suiulgiŭ m. meşter fîntânar, turc saŭ român.

Ur. V, 33 (d. 1741) : am aşedat doĭ ómenĭ *suiulgiĭ*... aducênd apă dinaintea porţiĭ Curţiĭ domnescĭ, din care să se îndestuleze tótă obştea. Doc. IV, 403 (d. 1793) : *suiulgiĭ* şi scutelniciĭ ce sînt orînduiţĭ pentru şanţul cişmelelor. Ur. XXII, 310 (d. 1826) : datorĭ să fie *suiulgiĭ* a-şĭ lua rĕvaş de la d-lor epitropiĭ apelor. Drăgh. II, 66 : Moruz aducênd (1802) *suiulgiĭ* meşterĭ din Ţarigrad, aŭ îndreptat cursul multor izvóre.

— SUYOLĞY, fontainier, architecte hydraulique (d. su «apă» şi yol «canal») ; ngr. σουγιολτζής.

suiulgi-başa m. staroste de suiulgiĭ.

Doc. I, 120 (d. 1779) : pentru buna stare a fîntânelor am orînduit pe Dumitru *suiulgi-başa* ; 511 (d. 1795) : hrisovul luĭ *suiulgi-başa* pentru orînduiala ce are de dresul cişmelelor.

sulf n. termin juridic : învoială, înţelegere definitivă.

Amir. 176 : lăcuitorĭ de ambe părţile înaintea Mărieĭ sale Hanuluĭ s'aŭ învoit şi aŭ trimis să facă *sulf*. Doc. III, 45 (d. 1786) : *sulfurile* ce fac cinevaşĭ între dînşiĭ i zapisele.

— SULF (ar. sülh «paix»), arrangement, entente.

sultaniŭ m. (şi **sultanin**) galben împĕrătesc (bătut maĭ întâĭ sub Mahomet II, în 1478).

Fil. 217 : tributul trebue să fie 10000 galbenĭ *sultaninĭ* cu pecetea nóstră.

— SÜLTANI (altyn), écu d'or impérial.

Sultana-valide f. mama Sultanuluĭ domnitor (V. validea).

Fil. 130 : dorinţele *Sultaneĭ-valide* şi ale luĭ câzlar-agasi fost-aŭ óre ele vre-o dată neîmplinite ?

— VALIDE SÜLTAN, la Sultane mère.

Sultan-chehaiasi m. ministrul surorii celeĭ marĭ a Sultanuluĭ (Fot. II, 237).

Kog. 239: aŭ ales *Sultan-chehaiesi* a acesteĭ Sultane, ca să-ĭ lucreze două corăbiĭ la satul Terapia, unde aveaŭ Drăcesciĭ două case.

sultan-mezat n. mezat domnesc care se ţinea în Divanul ţăriĭ, sinonim cu «cochiĭ-vechĭ» (lipsesce în dicţionare).

Ur. XI, 344 (d. 1805): moşiile pe carĭ le-am cumpĕrat la *sultan-mezat*; V, 437 (d. 1815): tôte veniturile poduluĭ.... prin *sultan-mezat* în vistieria Domnieĭ mele să se vîndă; XVII, 94: să puie telal să strige la *sultan-mezat* după obiceiŭ. Fil. 149: contracciĭ carĭ luaŭ prin *sultan-mezat* strîngerea veniturllor ţăriĭ; 192: moşia Postelniculuĭ pe care aŭ cumpĕrat-o de la *sultan-mezat*; 336: moşiile, viile şi casele dumitale s'aŭ vîndut la *sultan-mezat*. Orăş. III, 27: Dreptatea era o vorbă, căcĭ orĭ-ce împricinat, D'advocat n'avea nevoe, căcĭ era *sultan-mezat*: Slujbe, ranguriĭ şi caftanuriĭ pe banĭ gata se vindea.

surecciŭ m. negustor turc de vite pentru Stambul.

Doc. VIII, 96 (d. 1800): jalba negustorilor *surecciĭ* ce aŭ strîns vite spre a le tăia la zalhanale în ţară. Ur. XXII 34 (d. 1826): câţĭ din neguţătorĭ *surecciĭ* vor voi să ducă la păşune peste Prut...

— SÜRÜKČI, qui mène les troupeaux (d. sürük «turmă»). V. Partea I: surugiŭ.

surèt n. copie de pe un document saŭ de pe o scrisóre.

Ax. 142: aşa scria hatişeriful Impĕratuluĭ, că s'aŭ scos *suretul* şi s'aŭ trimis de la Tighinea; 153: trimisese Nicolaĭ-Vodă la Pórtă *suretul* aceĭ cărţĭ ce-ĭ trimisese Hanul. Kog. 216: trămiţênd şi *suretul* împĕrătesc de l-aŭ cetit; 247: arătând şi *suretul* pitaculuĭ; 254: Domnul strîngea cărţile lor şi făcea *sureturĭ* turcescĭ şi le trămitea la Pórtă; 288: este şi *suretul* scris de pe arzul care am scris. Ur. X, 101 (d. 1814): *suret* de pe un ispisoc de la Petru-Vodă.

— SURET (ar. forme), copie d'un écrit; bulg. surat «faţă», serb. suret «figură».

sursát n. rechisiţiunĭ în natură (producte, care, salahorĭ) pentru tot mersul uneĭ armate.

Cond. 1693, p. 23: darul agăĭ care aŭ venit pentru *sursat*; 45: s'aŭ dat ómenĭ casap-başiĭ în baniĭ *sursatuluĭ* ce are rînduială să ia. Ur. IX, 119 (d. 1844): ieĭŭ de la locuitorĭ grâŭ, orz, mălaiŭ, plătindu-le cum le va fi voia şi de multe orĭ neplătindu-le nimica, acest obiceiŭ rĕŭ urméză din vremea luĭ Calimah-Voevod, precum este cunoscut în tot pămîntul cu numele de *sursat*.

— SURSAT, impositions en corvées telles que fourniture de vivres et transport de fardeaux.

Ş

Şadîrvan n. fîntână artesiană (litt. rĕspândind veselie).

Chron. III, 441 (d. 1822): într'o odaie unde avea havuz şi *şadîrvan*, care arunca apă în sus şi ajungea până într'un policandil de cristal fórte minunat.

— ŞADYRVAN (pers. şad revan «qui répand la joie»), jet d'eau (d. şad «vesel» şi revan «curgênd»); bulg. sedravan, alb. sadravan, ngr. σαντιρβάνι.

şah n. parafă.

Cond. Caragea, 304: condicĭ însemnate cu *şah* pe fie-care fóie.

— SAHH (ar. c'est bon), visa.

Şah m. 1. titlul regeluĭ Persieĭ (la cronicarĭ).

Nec. 392: Turcul da mulţime de banĭ *Şahuluĭ* Cazilbaşilor, ca să facă

pace. Moste, 69 : într'acest an aŭ făcut aședare Moscalii cu *Șahul*, Impĕratul de Persia. Pop. 113 : s'aŭ sculat cu oștĭ asupra *Șahuluĭ*, adecă a Impĕratuluĭ Persieĭ, ca să ia împĕrăția s'o aibă el.

2. titlul Sultanuluĭ (în poesia artistică).

Bol. I, 22 : Voĭ, prin cari *Șahul* astădĭ mĕ cinstesce !

— ŞAH (pers. roi), empereur, et proprement le roi de Perse, le Sultan ; fr. chah.

șah-zadea m. fiŭ de împĕrat, în special al Sultanuluĭ.

Ist. 1715, p. 16 : *șah-zadea*, coconul Impĕratuluĭ. Văc. 261 : până veni fiul Impĕratuluĭ și moștenitorul *șah-zadea* Selim, ce era atunci la Amasia. 271 : vezirul cugetă ca să trécă în taht pe *șah-zadea* Ibraim, fiul luĭ Sultan Ahmet II. Bol. 309 : Chiar Sultana favorită, Mumă de un *șah-zadea*.

— ŞAH ZADE, fils du chah, prince royal.

șalĭ n. stofă vărgată de lână ce se fabrică maĭ ales la Angora (V. enghiurșal).

Tarif 1761 : zof *șali* bucata 100 banĭ.

Var. (românizată) : **șaiŭ**

Cond. 1693, p. 96 : un conteș de *șaiŭ* cu pântece de vulpe. Dion. 166 : *șaiŭ* 4 leĭ și jumĕtate cotu.

— ŞALI, espèce de serge qu'on fabrique spécialement à Angora Barb.; bulg. șali, ngr. σαλί.

Șam numele arabo-turc al Damasculuĭ.

N. Cost. I, 432 : alțiĭ îl sciaŭ că Despot-Vodă este den ném de la *Șam*, saŭ cum scriŭ uniĭ, Critén. Dum. 53 : prin Anadol întinḑêndu-se câtre *Șam* (V. șamalagea). Sfam. 111 : sub o tichie de *Șam*.

— ŞAM (ar.), Syrie, Damas ; bulg. serb. șam. V. Partea I : șamă.

șamli a. de Damasc.

Tarif 1761 : zof *șamli* bucata 47 pol banĭ.

— ŞAMLY, de Damas. V. muşchi.

șamdangiŭ (**șamdagiŭ** și **samdangiŭ**) m. titlu identic cu «șamdangi-başa», numit și **Vel-șamdangiŭ**.

Fot. III, 290 : samdangiul, șerbegiul... Cond. 1776, p. 78 : *Vel-șamdagiŭ* 20 leĭ pe lună. Doc. IV, 517 (d. 1795) : ḑece leĭ *șamdagiŭ*.

— ŞAMDANĞY, id. (d. şamdan=ar şem'edan «chandelier, candélabre» d. şem «céră»).

șamdangi-başa m. maĭ-marele peste lumînărariĭ Curțiĭ domnescĭ, numit și *Cămăraşul de luminĭ* (Sulzer III, 168).

Doc. I, 289 (d. 1783) : sofragi-başa, *șamdangi-başa*... Fot. III, 310 : *samdangi-başa* primesce 20 leĭ pe lună.

șarvanà f. un fel de haină scumpă.

Nec. 181 : aproḑiĭ îmbrăcațĭ cu *șarvanale;* 215 : vornicĭĭ îmbrăcațĭ în *șarvanale* domnescĭ.

Var. : **șabana** și (grecizată) **șavana**

Băl. 680 : copiĭ din casă eraŭ înveșmîntațĭ, pe vremea luĭ Ștefan cel Mare, cu *șabanale* și cu cabanițe. Od. I, 73 : îmbrăcațĭ cu *șavanele* și cu cabanițe de felurite stofe scumpe.

— ŞEBANE (pers.), vêtement de nuit (d. şeb «nuit»).

șatîr m. la pl. ciohodarĭ carĭ formaŭ un fel de gardă de onóre (Vizirul avea 8 șatîrĭ), iar la Domniĭ noștri eĭ serviaŭ maĭ mult la alaiurĭ (Sulzer III, 168, 254).

Gheorg. 307 : dinapoia acestora, staŭ *șatirii* și ciohodariĭ cu zapciiĭ lor pe rînduială. Cant. Mold. 54 : quatuor vesirii a pedibus *szalyris ;* 62 : sequuntur

bini imperatorii *szatyri*. Cond. 1776, p. 6: de la turcĭ, de la *şatirĭ*, de la copiiĭ din casă; 78: 4 *şatirĭ*, léfă şi emeclic câte 6 leĭ unul.

Var. (grecizată): **satîr**

Doc. III, 506 (d. 1787): şése *satirĭ* înarmaţi şi călărĭ.

— ŞATYR (ar.), estafier, laquai; nom de huit coureurs qui marchent auprès du cheval du grand Vizir Ham.; ngr. τζατήρης.

şatîrbaş m. căpetenia şatîrilor.

Gheorg. 302: *şatîrbaş* şi baş-ciohodar; 306: paiciĭ cu *şatîrbaş* pe rînduială. Doc. IV, 518 (d. 1795): 13 leĭ *şatîrbaş*.

şeih m. predicator (cu var. **şeh** şi [literar] **şeih**).

Cond. 1693, p. 670: *şehul* de la Chiab ce aŭ venit şaingi-başa. Bălc. 37: Murat III trăia înconjurat de tălmăcitorĭ de vise, de astrologĭ, de *şeicĭ*, de poeţĭ; 84: viziriĭ, *şeicĭĭ*, legiştiĭ, preşedinţiĭ cancelarieĭ stătură acolo de faţă; 248: *şeicĭĭ* în predicaţiile lor...

— ŞEYḤ (ar. vieillard), chef d'une communauté ou d'une tribue; serb. şeh «derviş»; sp. xeque.

Şeih-ul islam m. (şi **şeh-islam**) capul religiuniĭ mahometane, titlu identic cu «Muftiŭ».

Cron. III, 445: aŭ mers la *Şehislamul*, cale de un cĭfert de cés şi maĭ bine. Vac. 251: prea înţeleptul Muftiŭ, adică *Şeih-Islam*; 265: însuşĭ *Şeih-ul islam* i-a luat mâna dréptă şi puindu-ĭ condeiul în degete, i-a povăţuit scrierea.

— ŞEYḤ ISLAM (ar. şeyḫ ül-islam), pontife de l'islamisme; serb. şehislam, alb. şeihislam.

şenlîc n. petrecere publică (la primirea uneĭ veştĭ fericite), cu salve de artilerie şi cu focurĭ bengale.

Zil. 41: îndată făcu *şenlic*, adică aruncă multe tunurĭ şi pusce. Doc. III, 223 (d. 1788): pentru acéstă biruinţă am dat slavă luĭ Dḑeŭ şi am făcut *şenlicul* cel cuviincios cu focul tunurilor.

Var.: **şemblîc**, **şinlîc** şi **şinlec**

Dum. 28: aŭ slăvit numele prea înaltuluĭ Dḑeŭ cu paraclise şi cu *şemblicurĭ*. Nec. 253: gătiră puscele şi surlele, să facă Constantin Duca-Vodă *şinlic* de bucurie, după ce aŭ spus Costachi vestea aceea. Canta, 191: luând aceste vestirĭ, aŭ poruncit de aŭ făcut *şinlic* după obiceiŭ. Kog. 262: Impĕratul pentru bucuria acésta aŭ făcut mare *şinlec* în Ţarigrad. Gheorg. 303: slobodind tóte tunurile, sĕ face *şinlic* cu mehterhanea şi cu tótă rînduiala. Pop. 142: aŭ primit Domnul pe Aga cu mare pompă şi cinste, şi s'aŭ făcut *şinlic* după obiceiŭ; 172: s'aŭ cetit fermanul împĕrătesc de întórcerea Domnuluĭ şi s'aŭ făcut *şinlic*, slobodind puscĭ şi tunurĭ după obiceiŭ. Doc. VIII, 99 (d. 1801): unde este să se strîngă să facă acest *şenlic* [greşit: *şellic*].

— ŞENLIK (joie, gaîté), fête publique, salves et feux d'artifices (d. şen. «vesel»); serb. şenluk.

şerîm n. familie nobilă tătară cea maĭ distinsă din Crimeia, coprinḑênd douĕ viţe princiare: Şerimĭ şi Mîrzacĭ.

Ax. 159: Hanul i-aŭ dis, că nu póte să-ĭ dea pentru acésta rĕspuns de la sine, până se vor strînge mîrzaciĭ, ce se chiamă *şerimĭ*. Nec. 365: se ajungea cu *şerimiĭ* din Crîm şi făcea de scotea Pórta maĭ totdeauna pe Hanĭ; 393: aŭ biruit Moscaliĭ, cu multe vĕrsărĭ de sânge şi mulţĭ *şerimĭ* şi mîrzacĭ aŭ perit.

— ŞIRIN (tatar=ar. şerif), noble, de naissance illustre (cf. Cant. Ist. ot. 186: Krimli saŭ Crîmleniĭ se împart în douĕ liniĭ: *şirin* şi mîrza).

şichirgiŭ m. (şi corupt **chichirgiŭ**) cofetar (titlul lipsesce în izvórele istorice).

Al. T. 126: Ca să ajungem cafegiĭ, Ciubuccĭĭ şi *chichirgiĭ*.

— ŞEKERĞY, confiturier (d. pers. şeker «zahăr»).

şichirgi-başa (şi **chichirgi-başa**) starostele cofetarilor.

AL. T. 101: Măria sa striga prin saraiŭ: cafegi-başa! *chichirgi-başa!*

şiĭ pl. nume dat sectatorilor luĭ Ali (numele uneĭ ramurĭ a Tătarilor Crîmleni).

GREC. 206: fiind şi Calga Sultanul şi toţĭ beiĭ tătărescĭ şi toţĭ *şiiĭ* şi tôte ogiacurile adunate la sfat pentru tréba oştilor.

— ŞI'I (ar. şiya'i), sectateur d'Ali, chiite (d. şiya'a «sectă»).

şirìncă f. stofă scumpă din care se făceaŭ năframe.

CUV. I, 199 (d. 1585): patru *şirince* de taftă albastră peste icóne... două *şirince* bune, scumpe.

Vorba figuréză şi la Dosofteiŭ (Ghen. 250): înfăşându-le [sfintele moşti] în năfrămĭ *şirince* cu mirosurĭ scumpe.

— ŞEHRENG (pers.), étoffe persane Ham. Vorba nu derivă direct, ci prin o filieră intermediară slavă, probabil ruséscă.

şurùt n. stipulaţiune.

COND. 1804, p. 311: la *şuruturile* ce se vor ḑice maĭ gios, s'aŭ adaus şi cel spre ajutor i apărarea lor şart; 324: după trebuinciósele *şuruturĭ* a nizamuluĭ.

— ŞURUT (ar. pl. d. şart), conditions, pactes, règles; serb. şurut. V. Partea I: şart.

T

Tabàn n. oţel de cea maĭ bună calitate.

BĂLC. 401: de brîŭ atîrna o pală de *taban* împodobită cu aur şi rubine; 597: cu pala de *taban* plină de sânge. OD. I, 132: o pală de *taban* cu apele negre pe tăiş şi cu mâner de pietre scumpe. AL. Poesiĭ I, 148: N'aş vrea nicĭ săbiĭ de *taban*... Nicĭ lung covor de Ispahan.

— TABAN (pers. brillant), sorte d'acier de Damas; serb. taban (sablïa), pol. taban (perski).

tabìe f. termin de fortificaţiune: bastion, redută.

M. COST. 281: făcuse Leşiĭ în cele 3 ḑile o *tabie*, adecă o baştă, den afară de şanţurĭ, de care nu luase Turciĭ aminte. N. COST. 54: Turciĭ de aŭ mărit cetatea Tighiniĭ cu şanţurĭ zidite de piatră şi cu *tabiĭ*, şi aŭ făcut şi 4 porţĭ marĭ zidite de piatră. NEC. 408: aŭ rînduit soldaţĭ şi salahorĭ, de aŭ început a săpa, de aŭ făcut şanţ şi *tabiĭ*. POP. 96: înălţând pămîntul ca o cetate cu *tabiĭ* şi cu alte întărirurĭ. BELD. 372: *Tabiĭ* ḑic ca să se facă, la Sculenĭ în mal la Prut. BĂLC. 222: făcênd *tăbiĭ* de pămînt ca nisce turnurĭ şi alte întăririĭ; 522: acolo ridicară Nemţiĭ o *tabie* între rîŭ şi sat.

— TABIA (ar. tabie), batterie, rempart; bulg. serb. tabïa, ngr. ταμπία, castrum (Passow).

tablà f. grajd.

ANON. 140: aŭ luat un cal doĭ, care i-aŭ plăcut din *tablaua* Banuluĭ.

— TABLA (tavla), écurie (d. στάβλος = stabulum); bulg. tavla «grajd». V. Partea I: tabla-başa.

tabùl n. (şi **daul**) tobă mare ce făcea parte din complexul meterhaneliĭ.

VĂC. 255: nouĕ calcanurĭ, nouĕ *daulurĭ*, şése şatîrĭ.

— DAVUL [tabl], tambour, caisse; alb. daule, bulg. serb. davul, ngr. δαβούλι.

tabulhanà f. (şi **tabulhanea**) litt. tacâm de tobe, musică

militară turcéscă constând maĭ ales din 9 tobe saŭ dauluri, 9 surle, 7 trîmbițe și 4 tésuri: ea era o prerogativă a Vizirilor și a Domnilor (Cant. Ist. ot. 13).

N. Cost. I, 453: după acele stéguri venia *tabulhanaua;* II, 49: când aŭ purces Constantin Duca-Vodă din Iași, aŭ eșit domnesce cu *tabulhanaua,* cu slujitorii și pre toți boierii i-aŭ luat cu sine. Nec. 244: aŭ ședut amîndoĭ în scaune și aŭ început a slobodire puscele cele marĭ și a ḑicere surlele, trîmbițele și a batere dobele, pe obiceiŭ, *tabulhanaua.* Amir. 172: tot cu mese și cu *tabulhanele,* și veseliĭ și giocurĭ nu numaĭ boierii, ce tótă slujitorimea, cât se vedea la o logodnă domnéscă. Cant. Mold. 61: nec non *tabulchana* vel musico collegio, eodem quo vesirii uti consueverunt; 81: Armasz magnus carcerum et musicae militaris, quae *tabulchana* vocatur, inspectionem habet. Căp. 322: *tabulhanaua* ḑicea până i-aŭ isprăvit pre toți. Grec. 169: mergênd cu trîmbițe și cu *tabulhanale* și cu tot feliul de pompă intrând în sat. Od. I, 136: ḑicea mereŭ *tabulhanaua* turcéscă, de juca norodul.

Var. (literare): **tubulhana** și **daulhan[e]a**

Cant. Mold. 57: et statim *tubulchana* seu musicam imperatoriam principi destinatam accerset; 92: vexilliferos excipit *tubulchana* vel musica turcica. Ist. 1715, p. 13: trimit tunurile afară cu *daulhanea;* 86: aŭ poruncit Vizirului să facă șenlîc cu *daulhanale...*

— tabl ḥanè (davul ḥanè), corps de musique, musique militaire (d. ar. tabl [pl. tubul] «tambour, timbale»); bulg. daboani, serb. dambulhana (și davulhana), ngr. ταβουλχανά.

tabulhanagiŭ m. musicant militar turc.

N. Cost. 112: Curt Mehmet-Pașa strîns-aŭ mehteriĭ și *tabulhanagiĭ* a țăriĭ și punea de băteaŭ chindie în tóte ḑilele în curte.

Formațiune analogică (§ 23).

tafgihàt n. numire într'o funcțiune.

Cron. III, 449 (d. 1822): *tafgihatul* boierilor s'aŭ făcut la 20 Noemvrie.

— tevgĭhat (ar. pl. d. tevgih «mission»), nomination à une place; liste des investitures des divers emplois de l'État Ham.

tahmìn n. evaluare, socotélă aproximativă.

Kog. 243: să nu fie nimene scutit la acéstă slujbă, făcênd și *tahmin* că póte ca să cuprindă mare somă de banĭ. Ist. 1715, p. 114: să facă *tahmin* pe unde s'ar putea să ducă tunurile. Cond. Ipsil. (1796): ḑeciuéla zapciuluĭ să se socotéscă cu *tahmin* de ómenĭ cu sciință. Cond. 1813, p. 373: dăjdiile de peste an a douĕ isprăvnicaturĭ străine ce sînt în sumă, precum cu *tahmin* ni se arată de la vistierie. Ur. VII, 100 (d. 1827): făcêndu-se o adăogire prin *tahmin* veniturilor caseĭ răsurilor. Fil. 163: să vĕ fac o socotélă cu *tahmin,* ca să vedeți cât de mult vĕ amăgiți.

— taḥmin (ar.), estimation, évaluation; serb. tahmin, «prețuire». Termin juridic dispărut din limbă (§ 71).

tahmìs n. locul unde se prăjia cafea.

Cond. 1776, p. 28: de tótă cahfenéua și de tot *tahmisul* ce s'ar afla, atât în orașul Iașuluĭ cât și la celelalte tîrgurĭ de pe la ținuturĭ, să ia avaetul sĕŭ, după tocméla ce se va putea așeḑa, după starea cahfeneliĭ și a *tahmisului,* nepricinuind jalobă. Doc. II, 266 (d. 1792): *tahmisul,* adică bătutul cafeliĭ și cahvenelele... în Bucurescĭ este venit al luĭ vel-cafegiŭ.

— tahmis (ar. torréfier), lieu ou place où l'on torrifie le café.

tahregiŭ m. funcționar turc cu firman care cerceta și hotărnicia granițele.

Amir. 137: se rógă Impĕrățieĭ cu arz să le trimiță un *tahregi,* ca să scrie și să iee pămîntul ce-l arătaŭ eĭ că-ĭ împresurare, să-l lipéscă la Hotin; 138: Impĕrația, după arzul lor, credênd că va fi așa, trimis'aŭ un *tahregiŭ* și aŭ scris locul pre care îl arătaŭ eĭ că-ĭ fără de ómenĭ, începênd de la hotarul luĭ Halil Pașa și până la Nistru.

— TAKRIRĞY, qui fait un rapport. V. Partea I: tacrir.

tahtirvàn n. litieră persană purtată de doĭ caĭ saŭ catîrĭ (litt. tron portativ).

GHEORG. 331: Paşa încă fiind în *tahtirvan*, aŭ eşit şi aŭ încălecat.

— TAHTY REVAN (pers. siège ambulant), litière, palanquin; serb. tahtirevan, ngr. ταχταρβάνι.

taiŭ n. ténc de mărfurĭ.

TARIF 1761: *taiurile* cu lână cântarul 10 potronicĭ... să dea câte 7 leĭ de vitaĭ şi câte 2 pol leĭ de catertaĭ... de va fi minghinitaĭ să plătéscă 14 leĭ.

— TAY (pers. un seul), une pièce, un ballot; moitié de la charge d'une bête de somme Barb.

talhîş n. raportul Vizirului către Sultan pentru numirea saŭ destituirea unuĭ Domn (Cant. Mold. 52 şi Ist. ot. 644).

AX. 127: aŭ sosit la Impĕratul *talhiş* de la Vezirul, care îl trimisese cu sfatul tuturor Paşilor de la urdie, întru carele scria să trimită Domn pe Nicolaĭ-Vodă la Moldova. NEC. 279: apucase de eşise *talhiş* de la Impĕratul şi apucase de-l îmbrăcase cu caftan pe Mihaĭ-Vodă. KOG. 233: facênd tóte *talhiş* la Impĕratul, i s'aŭ dat voie să facă ce scie. VÂC. 289: îndată aŭ făcut *talhiş* înscris la Chesarul pricina.

— TELḤIS (ar. action de résumer), rapport que le ministre fait au souverain; ngr. τελχίσι.

talhîsciŭ m. marele referendar care presenta Sultanuluĭ raportul mareluĭ Vizir.

CANT. Ier. 18: referendar, purtător de rĕspunsurile împĕrătescĭ; boieria care duce şi aduce rĕspunsurile, *talhîsciŭ*. N. COST. 112: aŭ sosit Bekir-Aga, *talhîsciŭ* împĕrătesc. COND. 1693, p. 350: atlaze ce s'aŭ dat *talhîsciuluĭ* şi capigilar-chehaiasi. CAP. 306: aŭ dat Domnia cu stég, caftan după obiceiŭ, trimitênd pre Terzi Mustafa-Aga *talhîsciul*.

— TELḤISĞI, rapporteur, dignitaire de la Porte chargé d'exposer au Sultan le résumé (des affaires).

talhîsci-aga m. titlu identic cu «talhisciŭ».

DAP. 324 (bairamlîc): 200 leĭ luĭ *talhîsci-aga*.

— TELḤISĞI AGA, le grand référendaire chargé de présenter au Sultan les rapports du grand Vizir Ham.

taneà f. bucată de blană.

TARIF 1761: jder *tanele* cernite... *tanele*, spinărĭ de vulpĭ de Mosc. TARIF 1792: vulpĭ bune roşiĭ rosescĭ *tanéua* 30 banĭ... vulpĭ nurcă *tanéua* 1/2 ban.

— TANÈ (pers. dane «grain»), morceau, pièce; serb. tane «ghiulea», ngr. τανές.

tarabulùs n. legătură de cap (litt. turban din Tripoli).

GHICA, 45: a se lega la cap cu *tarabulus*; 98: se lega cu un brîŭ roşu saŭ cu un *tarabulus*; 290: la cap legat cu un *tarabulus*. ORĂŞ. 10: *tarabulusul* falnic cu ciucurĭ de mĕtase.

— TARABULUS, Tripolis, ville de Syrie.

tarpùz n. brobódă de cap.

MUSTE, 43: s'aŭ îmbrăcat muieresce cu *tarpuz* în cap, cum pórtă muierile grece. TARIF 1761: *tarpuze* 4 la 1 parcè...

— TARPOŞ (pers. serpoş), calotte, bonnet de jeunes filles (d. ser «cap» şi poş «turban»); serb. tarpoş (V. Partea I: poş). Forma «tarbuz» e o inducţiune din plural: *tarbuşĭ* saŭ *tarbujĭ*, de unde un singular analogic *tarbuz*.

tarz n. chip, mod.

Beld. 424 : Unul îngâmfat de slavă, celălalt de un *tarz* firesc... Hrist. (1818) : Că făcea prin Bucurescĭ Tot *tarzurĭ* [în text : *tarturĭ*] mavroghenescĭ.

— tarz (ar.), manière, mode, façon.

tatar-agasi m. vătavul tătarilor-curierĭ.

Cond. 1693, p. 292 : s'aŭ dat 56 tal. la *tatar-agasi*, care aŭ venit de la Viziriul pentru graba carĕlor.

— tatar agasy, chef des courriers d'Etat ; serb. tatar-aga.

tatar-mizil m. curier poştal. V. menzil.

Ghica, 304 : şi luĭ i-o dăduse [scrisórea] *tătar-mizilul*.

taxidàr m. perceptor, încassator de dărĭ.

Băl. 621 : aproḑiĭ slujiaŭ ca *taxidarĭ* şi împlinitorĭ de datoriĭ. Fil. 48: eĭ le adunaŭ [dăjdiile] prin ómenĭĭ lor numiţĭ *taxidarĭ* ; 323 : *taxidariĭ* luaŭ întreită ḑeciuială pentru oierit, erbărit, tutunărit şi vinărit. Ghica, 37 : ocne şi vămĭ pe carĭ le vindea cu un preţ de ḑece orĭ maĭ mare de cât înainte, lăsând pe *taxidarĭ* să rupă cât puteaŭ.

Var. : **taxildar** şi **taxindar**

Dion. 193 : Hangerliŭ îndată aŭ rînduit *taxindarĭ*... să strîngă de la ómenĭ baniĭ văcărituluĭ ; 197 : boierĭĭ ispravnicĭ şi *taxindarĭĭ* i slujbaşiĭ i zapcĭiĭ cu mumbaşirĭĭ.

— tahsildar (ar. pers. qui fait la recette), percepteur préposé au recouvrement des déniers publics, caissier (d. tahsil «recette, perception»).

taxidărie f. încassarea dărilor.

Fil. 48 : tata mĕ lua cu dînsul prin judeţ de-l ajutam la *taxidărie*.

teclif n. propunere, chip.

Văc. 267 : ambasadorul Caprara nu putea să dea mâna la aceste *teclifurĭ*, fără voia imperatoruluĭ. Ur. III, 197 (d. 1802) : acele *teclifurĭ* şi fără de orîndualĕ arătărĭ. Cron. III, 435 (d. 1822) : a cere milă cu acest fel de *teclifurĭ*, şeḑênd de ceea parte să ceie stăpânire dincóce.

— teklif (ar.), façon, proposition, charge ; ngr. τεκλίφι.

teclifat n. sarcină impusă.

Ur. III, 132 (d. 1792) : raielele Moldoveĭ să fie iertaţĭ de tot felul de dărĭ şi alte deosebite *teclifaturĭ*.

— teklifat (pl. ar. d. teklif), charge.

tedarîc n. aprovisionare.

Doc. I, 275 (d. 1783) : să se facă *tedaric* [funiile] şi să se trimiţă unde este poruncă ; 277 : cumpĕrarea şi *tedaricul* din afară de prin prejur.... prăpădesce ţara nóstră.

— tedarük (ar.), provision, préparatif ; serb tedarić.

tefarìc n. (şi **tifarichiŭ**), raritate, capdoperă de industrie

Kog. 202: mergênd Domnul în tóte ḑilele de se împreuna cu Paşa, trămiţêndu-ĭ de tóte *tefaricurile* ce se aflaŭ în Iaşĭ. Melchis. Roman II, 127 : Domniţeĭ Sultaneĭ un inel smaragd şi o flóre de diamant, *tefaricurĭ* ce i-aŭ dat. Millo, Chirița, 15: douĕ giuvaere, douĕ *tefaricurĭ*. Fil. 93 : acéstă dulamă.... ce maĭ cusătură ! parcă-ĭ un *tifarichiŭ*.

— tefaryk, chose précieuse ; ngr. τεφαρίκι.

teferìciŭ n. desfătare, petrecere.

Nec. 320: Dumitraşco-Vodă cu cele cinstĭ şi *tefericĭĭ* multe se hămeise, de nu se putea să se maĭ grijască nimică.

— teferrüğ (ar.), amusement, distraction ; serb. teferić.

teftèr n. registru, condică.

N. Cost. 48 : câtă saricăciune aŭ făcut Tătarĭĭ... aŭ plătit tot şi a turc şi a creştin, pre *tefter*, cuĭ ce aŭ perit. Pop. 114: aŭ pus cartea aceia în alte scrisorĭ şi *tefterurĭ* ce avea. Stam. 398 : dacă nu plătescĭ cât am scris la *tefter*...

— TEFTER (pers. defter «tablette pour écrire»), livre de recette, régistre, rôle (d. διφθέρα, pergament); alb. bulg. serb. tefter, ngr. τεφτέρι, liste, catalogue. V. anatefter.

tefterdar m. (literar: **defterdar**) 1. ministru de finanțe, al Sultanuluĭ saŭ al Hanuluĭ.

AMIR. 123: aŭ venit Damat Mehmet-Paşa, care aŭ fost *tefterdar* mare. CANT. Mold. 59: principem *tefterdar* supremus caftan induit. COND. 1693, p. 29: tal. 500 *tefterdarului* Impĕratuluĭ; 75: un atlaz ce s'aŭ dat la *tefterdariul* Hanuluĭ. IST. 1715, p. 132: aŭ poruncit la *tefterdariul* să-i numere baniĭ. VĂC. 299: îndată trimise şi chiemă pe luminatul chehaia-beiŭ Feizulah-Aga, pe preaslăvitul *tefterdar* Raic Ali-Efendi.

2. controlor financiar al mareluĭ Vizir saŭ al unuĭ Paşa.

MUSTE, 40: aŭ trimes Paşa pe *tefterdarul* luĭ şi cu Aga cel împĕrătesc şi i-aŭ scris tot ce aŭ avut. AMIR. 137: aŭ pus Mîrza-Paşa ómenĭ de aĭ seĭ judecătorĭ şi vameşĭ, şi *tefterdarul* aşijderea aŭ pus strîngĕtorĭ şi strîngea veniturile de pe la saté. GREC. 206: pre Domnul la sfat chemându-l, pus-i-aŭ scaun de aŭ şĕdut între ienicer-Aga şi între *tefterdariul*; 212: puind alt Viziriŭ pre Ali-Paşa, carele óre-când fusese *tefterdariŭ*. DION. 188: poruncind Pasvantoglu *tefterdariului* de aŭ cetit fermanul în auḑul tuturor, apoĭ l'aŭ luat şi l'aŭ sărutat băgându-l în sîn. DUM. 30: se luară robĭ doĭ *tefterdarĭ*. BĂLC. 92: Vizirul dete slujba de *tefterdar* în ambele ţărĭ luĭ Mehmet-Beiu de la Ieni-Şehrĭ.

3. (şi **cefterdar**) perceptor, taxidar.

CANT. Ier. 397: strîngĕtoriĭ dajdiilor, *cefterdarĭ*, birarĭ. COND. 1693, p. 307: s'aŭ făcut dar chehaialiĭ şi *cefterdarului*.

— TEFTERDAR (defterdar), ministre de finances, contrôleur général des finances d'une province; serb. teftedar, ngr. τεφτερδάρης, grefier; ung. defterdár.

tefterdar-efendi m. (şi **defterdar-**) contabilul Tesauruluĭ.

DAP. 325 [bairamlîc]: 2500 leĭ luĭ *defterdar-efendi*. FOT. III, 247: *defterdar-efendi* cu suita sa

teftergiŭ m. secretar-contabil.

DION. 187: dându-ĭ fermanu, aŭ poruncit *teftergiului* de i l'aŭ citit. DOC. I, 409 (d. 1783): avem să orînduim *teftergiŭ* credincios, ca să cerceteze.

— TEFTERĞI, teneur de livres: vorba, etimologicesce echivalentă cu «tefterdar», lipsesce în dicţionare.

tefterhane f. archiva finanţelor.

DUM. 20: ridică în grab tótă canţelaria şi *tefterhanéua*.

— TEFTER HANE (defter ḥane), les archives.

teftişciŭ m. inspector însărcinat cu anchete.

DOC. IV, 360 (d. 1794): avem Domniea mea a orîndui ómenĭ *teftişciĭ*.... a face într'adins cercetările. FOT. II, 160: Scarlat-Vodă Ghica a izbutit să se rînduiască un muvela-efendi, un capugi-başa şi un *teftigiŭ*, carĭ aŭ gonit pre Turcĭ împreună cu vitele lor peste Dunăre.

— TEFTIŞĞY, examinateur (d. ar. teftiş «enquête»).

telmiz m. învĕţat.

NEC. 305: Dumitraşcu-Vodă avea la Pórtă şi un capuchihaiè, pre anume Iane, fórte om de trébă şi prea mare *telmiz*.

— TELMIZ (ar.), étudiant.

telpiz a. viclén, sinonim cu «marghiol» şi cu «şiret».

AX. 123: spun să fie ḑis atuncea Impĕratul către bostangi-başa: aceia, precum se vĕḑ, sémănă să fie nisce *tĕlpizĭ*, de vreme ce aŭ aprins rogojina în cap. NEC. 207: Dumitraşco-Vodă fiind prea *telpiz* şi fricos şi neavênd nicĭ o milă de ţară, punea pricinĭ asupra boierilor şi luĭ Miron, că sfătuiesc eĭ şi-ĭ bine să ierneze Tătarĭĭ în ţară; 250: Constantin Duca-Vodă avea un Grec din ţara francéscă, pre anume Nicolaĭ Deport, pe lângă dênsul, om învĕţat şi *telpiz*.

— TELBIZ (ar.), tromperie, trompeur, fourbe ; serb. telbiz.

telpizie f. viclenie (formă paralelă cu «telpizlîc»).

GREC. 335 : numaĭ de cât Nemţiĭ întórseră sfatul lor cel trufaş a începe să se pórte în meşteşuguri şi în *telpizii* şi socotiră să se întórcă înapoĭ pre apa Tiseĭ.

telpizlîc n. înşelăciune, înşelătorie.

NEC. 252 : caută acum de vedĭ *telpizlicul* la ce cinste aduce pre omul marc ! 256 : minciunile şi *telpizlicurile* nu le iubia Antioh Cantemir.

— TELBIZLYK, tromperie, fourberie.

temasùc n. îndatorire legală.

AMIR. 179 : într'acesta chip ne-am legat cu toţiĭ cu acest *temasuc* al nostru.

— TEMESSÜK (ar.), acte obligatoire, reconnaissance d'une dette ; serb. temasuč «act scris».

tenzùh n. pastilă compusă din tămâie şi alte mirodeniĭ.

AX. 130 : Nicolaĭ-Vodă aŭ trimis luĭ Băsărab-Vodă şi puţintele dărurĭ : un césornic de aur, panzehrurĭ şi *tenzuhurĭ*.

Var. : **tiunzuf** şi **tunzuh**

UR. XIV, 234 (d. 1813) : un inel de *tunzuh* de aur cu mărgăritar ; XIX, 343 (d. 1821) : douĕ perechĭ paftale *tiunzuf* de argint şi poleite.

— TENSUḤ (pers. chose rare), pastilles du sérail ; ngr. τενζούχι, benjoin.

terbiè f. 1. instrucţiune, cultură : «a se face terbiè», a se instrui, a se ţinea în curent.

DUM. 67 : câtă vreme ţinu acest congres, se făcu şi reis-efendi *terbiè* de Evropa. DOC. III, 25 (d. 1786) : practicos şi iscusit la împĕrătescile slujbe, fiind şi multă vreme cercat şi *terbiè* chiar al prea puternicelĭ Împĕrăţiĭ.

2. dres de bucate.

GORJ. Dicţionar, 94 : *terbiè*, suliman de bucate.

— TERBIYE (ar.), éducation, instruction, assaisonnement (des mets), sauce.

tergimàn m. tălmaciŭ, dragoman.

N. COST. 43 : la Carlovita fiind trimis sol de la Impĕratul turcesc Sultan Mustafa, un Rami-Reiz împreună cu *tergimanul* cel mare împĕrătesc, Alexandru Mavrocordat, carele scia 12 limbĭ, om ales şi fórte învĕţat. NEC. 190 : pentru învĕţătura luĭ Milescu Spatar aŭ fost *tergiman* Impĕratuluĭ şi învĕţa şi pre fiul Impĕratuluĭ, pre Petru Alexievicĭ, carte. VĂC. 265 : acest Panaiotache fu cel dîntâiŭ Grec ce s'aŭ învrednicit a fi *tergiman* Divanuluĭ împĕrătesc ; 269 : prea învĕţatul Scherlet Zadè Alexandru Mavrocordat, ce atunci se afla şi mare *tergiman* al Divanuluĭ împĕrătesc, care se făcuse după famozul Panaiotache.

Var. (grecizată) : **terziman**

N. COST. 22 : Panaitachi *Terzimanul* cel mare şi vestitul la Impĕrăţie ; 268 : era acest Gaspar-Vodă multă vreme *terziman* la Impĕrăţie, adică tâlmaciŭ tuturor solilor creştinescĭ ce veniaŭ la Impĕrăţie. KOG. 259 : îndată l'aŭ luat pe sol cu toţi *terzimanii* luĭ şi l'aŭ dus la Edecule. IST. 1715, p. 11 : aŭ trimis de aŭ prins pe toţi *terzimanii* soluluĭ.

— TERĞIMAN (ar.-pers.), interprète, dragoman (d. terğime «traduction») ; serb. terğuman.

Formele occidentale : it. dragomanno (ngr. δραγομάνος) şi turcimanno, fr. drogman şi trucheman, sp. trujaman derivă de la ar. tarğiman «interpète» (tarğama «expliquer, traduire»), termin primitiv chaldaic (targem) şi trecut la Arabĭ de la Evreĭ, la carĭ parafrasarea chaldaică a Bibliel se numesce *Targum*, adică interpretare. Din it. «dragomanno» derivă şi forma romă-

néscă literară **dragoman** (de la sfîrșitul sec. XVIII), alăturea de «tergiman», mai vechiŭ și odinióră mai popular.

Dum. 58: Nic. Draco ce era Porții *dragoman*. Muste, 40: Alexandru Mavrocordat, *dragomanul* împĕrătesc; acest Alexandru, terzimanul împĕrătesc, când s'a făcut pace între Turcĭ și între Nemți, aŭ fost și el de era *tălmaciŭ*. Ghica. 91: toți solii cu toți *dragomanii* și cu toți secretarii lor se puneaŭ în mișcare.

tergimănie f. dregătoria de tergiman.

N. Cost. 74: Alexandru Tergimanul aŭ isprăvit *tergimănia* cea mare fiuluĭ sĕŭ, luĭ Nicolaĭ, care și el slujind Porții 12 anĭ în slujba *tergimănieĭ*, aŭ sosit și la Domnia țărĭĭ Moldoveĭ.

Var.: (grecizată) **terzimănie** și (occidentală) **dragomanie**

Muste, 40: Nicolaĭ Mavrocordat aŭ lăsat *terzimănia* Porții împĕrătescĭ și aŭ luat Domnia țărĭĭ cu multă cheltuială și mândrie grecéscă. Gheorg. 305: aŭ ședut amîndoĭ în voróvă, fiind cunoscuți și vechĭ prieteni încă din *terzimănie*. Dum. 58: Nic. Draco... rîvnia *dragomănia*.

tergimanlîc n. sarcină și serviciŭ de tergiman.

Kog. 256: chiemând pe terzimanul Porții de i-aŭ făcut *terzimanlîc*.

Alăturea de forma analogică **dragomanlîc**.

Dum. 158: avênd pe d-luĭ Iacovache Rizo biv-vel Spătar pentru *dragomanlîc*. Văc. 284: viind Orlof la Osman-Efendi să-și ia ḑiua bună, neaflându-se Iacovache de față, i-am făcut eŭ *dragomanlîcul*.

— terğimanlyk fonction ou place d'interprète.

tergimea f. traducere: «a face tergimè» (= turc. terğime etmek), a traduce, a tălmăci.

Văc. 299: arătaĭ scrisórea ce am scris la boierĭ la Bucurescĭ, care făcêndu-se *tergimè*, o trimise la Impĕrăție să se vadă.

— terğime (ar. terğimet), interprétation, traduction.

tersanà f. (și **tarsana**) arsenal de marină.

Kog. 274: aŭ detunat un galion mare împĕrătesc, acolo unde ședea legat la *tarsana*. Ist. 1715, p. 12: aŭ înghețat boazul mării spre *tersana*; 78: pe den afară este *tersana* și scală mare. Hrist. (1818): Cu tunurĭ, Cu *tersanele* [în text: *terhanele*], De iarbă și de ghiulele.

— tersana (pers. ters ḫane «casa industrieĭ»), arsenal de marine; bulg. tersana, ngr. ταρσανά; din aceiași vorbă persană: sp. arzaná, it. arsenale (și darsena), fr. arsenal.

tersana-defterdar m. ministru al marineĭ (Fot. II, 237).

— tersana defterdari, titlu posterior luĭ «tersana emini» și identic cu dînsul.

tersana-emini m. inspectorul bastimentelor (Fot. II, 238).

— tersana emini, intendant de l'arsenal Ham.

terzi-başa m. starostele bresleĭ croitorilor.

Cond. 1776, p. 16: afară de chircibașa, de *terzi-başa*... pe ceĭlalțĭ starostĭ să-ĭ facă și să-ĭ orînduiască vel-Aga. Doc. II, 289 (d. 1792): rufetul șalvaragiilor să fie osebit de rufetul croitorilor, să n'aibă *terzi-başa* amestec cu dînșiĭ; IV, 282 (d. 1793): lângă *terzi-başa* să fie patru meșterĭ din ceĭ maĭ aleșĭ aĭ rufetuluĭ, numindu-se epitropĭ aĭ bresleĭ croitorilor. Fil. 138: șiicul cu patru colțurĭ al mareluĭ *terzi-başa*.

— terzi başy, maître tailleur (pers. terzi «croitor»); serb. terzibaşa.

teschereà f. (și **teşcherea**), 1. rĕvaș înscris, adeverință.

a. în literatura cea veche:

N. Cost. 87: trimițênd Nicolaĭ-Vodă nisce *tescherele* și fermanurĭ împĕrătescĭ și polițe la Țarigrad. Kog. 253: aŭ început a scrie *teşcherele* și a se jălui de el, și lipia *teşcherelele* la giamie. Cond. 1693, p. 37: aŭ scos *teschereléle*

de socotéla haraciuluĭ. Cond. 1776, p. 38: Vătaful să fie dator să tocméscă chiragiĭ cu chizeşie, dând vătaful şi *teşchere* la mâna stăpânuluĭ marfeĭ. Dion. 197: i-aŭ întrebat unde sînt *teşcherélele* cele pecetluite ce le-aŭ făcut, ca să le dea la raiele după vitele ce aŭ avut, vrênd să ia birul de la dînşiĭ pe acelea. Tarif 1792: fiind suduit şi avênd *teşcherea* de plată, să nu se supere cu nimic.

b. la scriitorĭ maĭ noĭ:

Al. T. 90: *teşcherele* tot cu pajure împĕrătescĭ!... Fil. 238: iată şi *teşcheréua* prin care facĭ cunoscut, că tótă marfa vîndută aĭ primit-o înapoĭ prin mine; 325: numĕrăm baniĭ în mâna trămisuluĭ şi luăm *teşcherea* de primire.

2. fóie de drum, paşaport.

Arch. rom. II, 167 (d. 1753): fără de *teşcherea* să nu umble Turciĭ în pămîntul ţăriĭ. Ghica, 171: pe când ne trebuia paşuş nemţesc saŭ *teşcherea* turcéscă.

— tezkerè (ar. tezkiret), billet, obligation par écrit, note, certificat, passeport (d. zakar «se souvenir»); alb. bulg. serb. teskere «rĕvaş, paşaport», ngr. τεσκερές, attestation.

teşcheregiŭ m. secretar al Divanuluĭ şi al mareluĭ Vizir: eĭ eraŭ doĭ şi citiaŭ alternativ jalobele adresate Divanuluĭ.

Cond. 1693, p. 350: atlaze ce s'aŭ dat la doĭ *teşcheregiĭ*.

— teskereği, secrétaire du Divan, maître des requêtes; bulg. teskereğiïa. V. buiuc-teşcheregiŭ şi chiuciuc-teşcheregiŭ.

teşlìm n. predare: «a face teşlim» (= turc. teşlim etmek), a preda, a transmite.

Kog. 216: trimiţênd şi 40 de delibaşĭ... făcêndu-ĭ *teşlim* luĭ Caragea; 236: Măria sa Hanul scrie la Domn, că nu va da jacurile ţăriĭ în mâna acelor ce am trîmis, ce cere 5—6 boieriĭ marĭ de loc, ca să le facă tóte *teşlim* în mâna pămîntenilor. Gheorg. 305: i-aŭ făcut sangiacul şi tuiurile *teşlim*. Dum. 44: să se ducă din ţară cu bine şi să-ĭ facă pre boieriĭ *teşlim*. Doc. IV, 288 (d. 1793): să prindă pe aceştĭ lude şépte şi aducêndu-ĭ în pază, să-ĭ facă *teşlim* la puşcărie. Gorj. I, 22: făcênd'o *teşlim* în mâna Impĕratuluĭ.

— teşlim (ar.), livraison, remise; bulg. serb. teşlim, ngr. τεσλίμι. Termin juridic eşit din us.

teşlimarisesc v. a face teşlim, a preda.

Ur. IX, 52 (d. 1844): este dator a *teşlimarisi* tóte lucrurile nemişcătóre.

Formaţiune verbală turco-grécă.

teşlimat n. sens identic cu «teşlim».

Dion. 231: Turciĭ să n'aibă amestec, ci pîrcălabiĭ satelor tóte să le împlinéscă şi să se facă *teşlimat* prin zabiţiĭ creştinĭ. Ur. XIV, 239 (d. 1810): la vremea *teşlimatuluĭ* mărfiĭ.

— teşlimat (pl. d. teşlim), payements faits sur un compte.

teşrifàt n. ceremonial, în special de învestitură.

Cond. 1693, p. 29: 800 tal. la *teşrifat*. Văc. 261: Suleiman I dete lege şi canon (acesta este *teşrifat*) şi regule de iznóvă Împĕrăţieĭ.

— teşrifat (ar. pl. teşrif «action d'honorer»), cérémonial de la Porte ottomane, étiquette.

teşrifagi-efendi m. marele maestru de ceremoniĭ, care conserva registrele ceremonialuluĭ împĕrătesc.

Dap. 325 (bairamlîc): 200 leĭ luĭ *teşrifagi-efendi*.

— teşrifatği, grand maître des cérémonies.

teşrifagi-calfasi m. ajutorul teşrifagiuluĭ.

Ipsil. 790 (bairamlîc): 100 leĭ luĭ *teşrifagi-calfasi*.

— teşrifatği ḥalfasi, l'aide du maître des cérémonies Ham.

teşrifagi-chesedari m. cassierul teşrifagiuluĭ.

Ipsil. 790 (bairamlîc): 100 leĭ luĭ *teşrifagi-chesedari*.

— TEŞRIFATĞI KESEDARI, payeur du maître des cérémonies.

tilie f. un fel de haină.

Doc. II, 403 (d. 1790): o *tilie* veche de hatai verde blănit cu cacom.

— TELLI (ar.), orné ou brodé avec des fils d'or ou d'argent.

timàr n. feud militar ce aducea un venit maĭ mic de 2000 leĭ vechĭ: spahiiĭ dobîndiaŭ în loc de léfă sate în ţările supuse cu condiţiunea de a servi pe propria lor cheltuială.

CRON. I, 98 [Milescu]: cum Turciĭ daŭ acum spahiilor lor *timarurĭ*.

timar-spahiŭ m. sens identic cu «timariot».

IST. 1715, p. 123: *timar-spahiĭ* aŭ rînduit, ca să păzéscă cetatea.

— TIMAR (pers. soin), pension, fief militaire; bulg. timar.

timariot m. spahiŭ în posesiunea unuĭ timar.

M. COST. 20: sînt slujitorĭ bătrînĭ oturacĭ, curugiĭ şi *timarioţĭ*. BOL. I, 171: Voĭ, *Timarioţĭ*, Azapĭ, Ieniceriĭ...

Formaţiune neo-grécă: τιμαριώτης.

timìn n. veche monetă turcéscă servind de salbă ce se purta pe frunte ca o podóbă.

OD. I, 421: banĭ de cap *timin* jumătate poleiţĭ, jumătate albĭ.

— TIMIN (un huitième), ancienne pièce de monnaie française, qui valait cinq sous; ngr. τιμίνι, galben de ţece leĭ.

tocàt n. calitate excelentă de cit.

FIL. 153: perne îmbrăcate cu cit *tocat*.

— TOKAT, Tokat, ville de la Turquie d'Asie.

top n. tun. V. topciŭ.

IST. 1715, p. 54: (V. alaiŭ-top, havan-top).

— TOP, pièce, canon, bouche à feu; alb. bulg. serb. top «tun», mcr. topă «ghiulea», ngr. τόπι.

top-capi n. pórta oraşului.

VĂC. 238: năvăliră şi intrară pe la *top-capi* în cetate.

— TOP KAPU, porte de la ville.

tophana f. arsenal de artilerie.

CRON. III, 446 (d. 1822): aŭ mers pe la tarsana, pe la *tophana*, trecînd pe la Dolma-Bakce.

— TOPHANA (pers. top-ḫane), fonderie de canons, arsenal d'artillerie.

topciŭ m. tunar, soldat de artilerie.

AX. 161: *topcii* şi 100 de salahorĭ moldovenĭ şi 200 muntenĭ. IST. 1715, p. 16: alaiul topci-başiĭ cu *topciiĭ* luĭ. BELD. 346: N'aŭ cercat vr'o greutate a puté găsi *topcii*; 389: *Topciiĭ* şi ieniceriĭ maĭ întâĭ s'aŭ rîdicat. BOL. 171: Să arză fitilul! *topciiĭ* la foc!... FOT. III, 312: *topciiĭ* léfa 60 leĭ.

— TOPČI, canonnier, artilleur; bulg. topčiïa, ngr. τοπτζής.

topci-başa m. inspectorul artilerieĭ.

IST. 1715, p. 10: l'aŭ închis în saraiul *topci-başiĭ*... FOT. III, 293: Armaşul cel mare este *topci-başa* general.

— TOPČI BAŞY, commandant d'artillerie; bulg. topči-başa.

tufèc n. flintă, puşcă (V. tufecciŭ).

— TÜFEK, fusil; bulg. serb. tufek, alb. dufek, mcr. tufeke, ngr. τουφέκι.

tufecciŭ m. 1. miliţian saŭ puşcaş, numele lefegiilor gardeĭ domnescĭ, după flinta ce purtaŭ (Sulzer III, 252).

COND. 1761, p. 78: 25 *tufeccii* câte 5 leĭ unul. Doc. II, 18 (d. 1791):

ciohodarii i *tufecciĭ* cu puscĭ. Fil. 29 : dinaintea unuĭ rînd de odăi *tufecciĭ*, arnăuțĭ și satîrașiĭ 'șĭ curățaŭ armele ; 38 : însoțit de patru *tufecciĭ* ; 346 : căpitaniĭ agiescĭ și spătărescĭ, *tufecciĭ*. Ghica, 289 : Caragea pierduse doĭ cârcserdarĭ și un *tufecciŭ*, loviți de glonțele Jianuluĭ.

2. armurier, meșter de arme.

Ionescu, Mehed. 712 : *tufecciĭ* dreg puscile sătenilor.

Cu acest sens și în poesia populară.

Al. 131 : Iar cumnatul cel hain, *Tufecciul* din Măcin...

— tüfekči, fusilier, soldat, gendarme ; armurier ; bulg. serb. tufekčiĭa, ngr. τουφεκτζής.

tufecci-başa m. șeful gardeĭ domnescĭ.

Kog. 278 : iar când vroia să purcégă, *tufecci-başa* îl întrébă. Beld. 349: *Tufecci-başa* Vasile a Domnuluĭ Calimah. Cond. 1761, p. 78 : *tufecci-başa* 40 leĭ pe lună. Doc. II, 18 (d. 1791) : *tufecci-başa* cu toțĭ ciohodariĭ. Fot. III, 312 : *tufecci-başa* cu 50 de neferĭ 1500 leĭ. Ghica, XIV : edecliĭ demnescĭ, baș-ciohodaru, *tufecci-başa* ; 3 : aveam odaie în Curtea domnéscă alăturĭ cu odaia luĭ *tufecci-başa*.

— tüfekči başy, porte-fusil, officier de la garde du corps chargé de présenter le fusil au Sultan à la chasse ou au tir Ham.; bulg. serb. tufekči-başa.

tuiŭ n. stég făcut din douĕ saŭ treĭ códe lungĭ albe de cal, atîrnate de o lance vopsită roșu cu semiluna în vîrf, împletite cu măestrie ; tuiul, ca semn de autoritate și de comandă militară, a înlocuit stégul conferit la început guvernatorilor de provincie. Sultanul avea 6 saŭ 9 tuiurĭ, marele Vizir 3 («iucituilĭĭ»), beglerbeiiĭ și Domniĭ românĭ 2 («ichituilĭĭ»)ce-ĭ se acordaŭ de Sultan odată cu celelalte insignii ale Domnieĭ. Aceste tuiurĭ se purtaŭ înaintea Impĕratuluĭ saŭ Domnuluĭ, la alaiurĭ saŭ când pornia în războiŭ.

1. despre Sultan și Pașiĭ turcĭ saŭ Haniĭ tătarĭ.

N. Cost. 91 : Moldoveniĭ aŭ dat într'înșiĭ a-ĭ gonire, tăindu-ĭ, până aŭ dat asupra *tuiuluĭ* și atuncea i-aŭ împresurat tătărimea. Ax. 159 : cinci Pașĭ cu câte treĭ *tuiurĭ* și alțĭ dece Pașĭ cu câte douĕ *tuiurĭ* ; 167 : la Dechemvrie 18 s'aŭ scos *tuiurile* și aŭ început a face Impĕrăția mare gătire de oștire. Kog. 230 : într'acéstă Domnie [a luĭ Const. Racoviță], iarna, aŭ trecut prin țară un Pașă cu treĭ *tuiurĭ*, de aŭ mers la Hotin. Zil. 26 : s'aŭ și cinstit făcêndu-l pe Pasvantoglu Pașă cu 3 *tuiurĭ*. Balc. 597 : unde-ți sînt voiniciĭ, Pașo cu treĭ *tuiurĭ* ? Fil. 118 : un compliment demn de un Pașă cu treĭ *tuiurĭ*.

2. despre Domniĭ românĭ.

M. Cost. 250 : îĭ trimise Hanuluĭ Impĕrăția și stégurĭ, cu *tuiurĭ* de Moldova, să așede pe cine va socoti el la Domnie. N. Cost. 89 : Dumitrașco-Vodă aŭ purces din Țarigrad spre Moldova în caĭ de menzil, fără *tuiurĭ*, fără sangiac, fără tabulhanaua împĕrătéscă, și pre urmă târdiŭ i s'aŭ trimis de la Impĕratul *tuiurile*. Nec. 216: stăpânia Duca-Vodă și Ucraina și țara Moldoveĭ, Domn fiind cu treĭ *tuiurĭ* ; 279 : îmbrăcă Mihaĭ-Vodă caftan și de la Impĕratul, luând stég și *tuiurĭ* de Domnie, se găti cu toțĭ boieriĭ și purcese de veni în țară ; 307 : Dimitrașco-Vodă aŭ scos *tuiurile* și corturile afară din Iași spre Balica, ca să maĭ chiverniséscă lucrul ceva înainte, să vadă ómeniĭ că purcede în gios la óste înaintea Veziruluĭ. Muste, 20 : Vezirul aŭ dat Ucraina cea mică Ducăĭ-Vodă, maĭ și un *tuiŭ* afară de cele douĕ ce avea a țăriĭ Moldoviĭ, care luând *tuiul*, aŭ făcut mare cheltuială și pentru acel *tuiŭ*. Gheorg. 303 : intrând Domnul în curtea domnéscă, descălecă la scara cea mare ; acolo fiind scóse și *tuiurile*, se taie și doĭ berbecĭ sub *tuiurĭ*, ca pentru un semn de biruință. Dion. 167 : Mavroghene cu mare pompă și cu străjnicie aŭ intrat în Bucurescĭ, avênd cucă împĕrătéscă și douĕ *tuiurĭ*, semnul puterĭĭ împĕrătescĭ.

Hrist. (1818): Care Domn a maĭ stătut, Treĭ *tuiurĭ* să fi avut ? Fil. 346 : marele Armaş cu haine muiate în fir, stégul cel mare al ţăriĭ, lăutariĭ şi trîmbiţaşiĭ domnescĭ, iuruc-bairac, *tuiurile*. Od. I, 73 : (V. sangiac).

Var. (literară) : **tug**

Cant. Mold. 57 (V. sangiac) ; 62 : duo *tug*, vel equinae caudae, quae principi ab aula conceduntur ; 91 : equi sessorii praeviis duobus *tug* vel caudis equinis, quas in acceptae potestatis signum principi othmannica aula largitur.

Vorba persistă şi astădĭ într'un proverb istoric (V. topuz).

— tuy (tug), queue de buffle ou de cheval peinte en rouge et en blanc et attachée à une hampe rouge, laquelle est surmontée d'une boule d'or Barb.; bulg. serb. tug, ngr. τούγι.

tuigiŭ m. împletitor de tuiurĭ pentru Sultan.

Ur. V, 171 : Ahmet Aga, odinióră *tuiugiŭ* şi astădĭ prefăcut în făcĕtor de surguciŭ pentru palatul împĕrătesc.

Formaţiune analogică (§ 23).

tulumènĭ pl. (şi **tulimenĭ**) ómenĭ gospodarĭ din satele turcescĭ şi din serhaturĭ luaţĭ ca garnizonă : eĭ intrară în Moldova la 1821, sub comanda luĭ Ciabanoglu, aduşĭ pentru buna rînduială a pămîntuluĭ (Drăgh. II, 123, 130).

Beld. 406 : Ia cu dînsul douĕ tunurĭ şi o mie de oşteni, Daieréua luĭ maĭ tótă, şi deliĭ şi *tulumenĭ*. Negr. I, 285 : la 1821, după spargerea eteriştilor, Paşa din Iaşĭ, vĕdĕnd că nu póte scóte pre ianicerĭ din ţară, ceru ajutor ; îĭ se trimiseră decĭ spre acest sfîrşit câteva miĭ de *tulimenĭ*.

— cf. tuman, nom d'un corps d'armée de 10000 chez les Tatares Ham.

tumbelèchiŭ n. un fel de timpan, instrumentul principal al meterhanelei.

Fil. 30 : banda de musică se compunea de *tumbelechiurĭ*, tobe marĭ şi meterhanele. Ghica, XV : în tot timpul acesteĭ ceremoniĭ îi bătea în curte meterhanéua cu surle, cu tobe şi *tumbelechiurĭ*.

Vorba revine şi în poesia artistică (sub forma **tembelic**).

Bol. I, 171 : Să bată, să bată, aicĭ *tembelicul !...*

— tümbelek (pers. dümbelek), tambourin, en demi-globe, timbale (d. tablek dimin. d. tabl «timbale») ; bulg. tümbelek, ngr. τουμπελέκι, tambour. V. tabulhana.

tumbechiŭ n. sens identic cu «tumbelechiŭ».

Ghica, 322 : după dînşiĭ veniaŭ meterhanéua şi *tumbechiurile* în sunetul surlelor şi tobelor.

— tümbek, timbale en terre cuite recouverte d'une peau.

turà f. pachet (de mărfurĭ).

Doc. II, 313 (d. 1792) : *turaua* de saftiene liochiĭ 36 tal.

— tura, faisceau, paquet ; serb. tura (ibrişima).

turcagi-baş-aga m. funcţionar turc care judeca pricinile negustorilor turcĭ din ţară (Melchis. Huşi, 46). N'am maĭ regăsit nicăirea acest titlu : el este probabil o transcriere greşită în loc de «turnagi-baş-aga».

turnagiŭ m. locotenent de ieniceri (litt. păzitor de cocorĭ).

Kog. 237 : aŭ trîmis de aŭ adus pe un *turnagiŭ* ce era şi pre un cadiŭ, aducêndu-ĭ pe pórta despre Dómna, spuindu-le că s'aŭ hainit ţara. Pop. 94 : aŭ oprit Ión-Vodă un *turnagiŭ* cu puţinteĭ ienicerĭ, •carĕle şedea în curte şi ţinea cheile porţilor. Dion. (V. derviş-aga). Doc. II, 456 (d. 1792) : când aicĭ la Craiova se afla caimacam un *turnagi* Ismail-Aga.

— TURNAĞY, gardien des grues; serb. turnağïa.

turnagi-aga m. căpetenia neferilor capitalei.

DOC. I, 549 (d. 1784) : d-luĭ *turnagi-aga* însă neferiĭ toţĭ înarmaţĭ călărĭ cu bairacul lor ; II, 378 (d. 1792) : d-luĭ *turnagi-aga*, zabitul Bucurescilor.

turnagi-başa m. ofiţer superior de ieniceri.

TUNUSLI, 73 : luminatul hatihumaium ce s'a dat către *turnagi-başa*, ce s'a rînduit pentru nizamul Ţării românescĭ.

— TURNAĞY BAŞY, officier supérieur des janissaires qui était préposé à la garde des grues du Sultan Barb.

U

Ugerèt n. (şi **ugerit**)taxă de plată pentru caiĭ de poştă: olăcariĭ 10 banĭ de cés, boieriĭ căftăniţĭ 15, iar negustoriĭ şi alţiĭ câte 20.

DOC. I, 105 (d. 1775) : să-şĭ ia *ugeritul* de fiesce-care cal câte banĭ 10 de cés ; IV, 267 (d. 1794) : să dea şi surugiilor *ugeretul* cailor ce încalică la căruţe. UR. I, 37 (d. 1814) : suma trebuinciósă spre ţinerea menzilurilor dimpreună cu *ugeritul* ce vor cuprinde inamurile; XXII, 348 (d. 1826) : *ugeretur*ile cu inamurĭ gospod... se vor plăti de vistierie.

— ÜĞRET (ar.), salaire, loyer,

ulamà f. ciucure de mătase saŭ de lână (la rochĭ).

REV. II, 239 (f. de z. 1817) : o roche de pambriŭ galbenă cu *ulamale*.

— ULAMA, corde, attache.

ulemà m. (şi **ulama**) membru al cleruluĭ, teolog turc (Cant. Ist. ot. 456).

NEC. 278 : tóte *ulamalele* şi rufeturile, cu óste şi cu puscĭ, aŭ purces la Udriŭ să maziléscă pe Impĕratul. AX. 141 : nu le plăcea acésta [stricarea păcĭĭ cu Muscaliĭ] nicĭ *ulemalelor*, nicĭ oştenilor ; şi socotia că, de nu va vindeca acésta, póte să se facă şi vr'un zurbalĭc ; 159 : (V. ogiac). VĂC. 265 : sfătuindu-se *ulemalii* cu veziriĭ şi cu rigialiĭ şi cu ienicerii, îl arîdicară din taht (pe Sultan Ibraim I), unde şi fu omorît. DCM. 28 : *ulemaua* din ceĭ de frunte aĭ Ţarigraduluĭ ; 86 : tóte *ulemalele* cu un sfat de obşte aŭ dat fefta, ca să se urmeze războiul.

— 'ULEMA (ar.), membre du clergé, homme de loi (pl. d. 'alim «savant») ; serb. ulema ; sp. ulema.

umùr n. (şi **omur**) trebĭ însemnate.

UR. III, 197 (d. 1802) : luarea celor bune chibzuirĭ... pentru îndreptarea *omuruluĭ* ţărĭĭ. COND. 1813, p. 372 : cheltuielile *umuruluĭ* Domnieĭ...

— UMUR (ar. pl. d. emr «affaire»), affaire d'importance.

ustà m. 1. sub-ofiţer de ieniceri.

KOG. 233 : Impĕratul aŭ chemat pe *usta*, care păzia acolo şi l'aŭ învĕţat să mérgă să prindă pre călăraşĭ. BELD. 402 : Cazanurĭ, topcĭĭ, *ustale*, atâtea aŭ maĭ rĕmas ; 412 : Iaŭ obraz mult ienicerĭĭ, de *ustale* n'ascultaŭ.

2. (ironic) meşter [sens luat de la Sĕrbĭ].

ISP. SN. 105 : ce să fie acest lucru, *usta* ? 107 : puse pe *usta* Petcu cu câţĭva cetaşi în partea de rĕsărit.

— USTA, maître, artiste ; bas officier des janissaires ; serb. alb. usta «meşter experimentat».

ustàlia f. locul destinat pentru încărcarea saŭ descărcarea uneĭ corăbiĭ

COND. 1813, p. 311 : vitele ce sînt în séma *ustalieĭ* de la Mangalia.

— USTALIA, démarrage (d. it. stallia). Termin de marină.

ustuacìc n. un fel de luntre. V. acic.

COND. 1693, p. 37: 30 de *ustuacicĭ* să se dirégă ce va fi stricat la dînsele, de *ustuacic* po tal. 50; 110: tal. 23100 s'aŭ dat la Ali-Paşa baniĭ ce aŭ avut să ia cu sebepi-tahrir pentru 80 de *ustuacicurĭ* simbria la 640 de ómenĭ.

— ÜST-I AČYK, bâtiment non couvert (litt. dont le pont est ouvert).

uşùr n. (şi **uşor**) 1. dijma producţiunilor pămîntuluĭ ce plătiaŭ Tătarïi pentru locul ocupat în Moldova (V. alîm).

NEC. 370: Grigorie-Vodă, avênd mălaiŭ mult la Fălciĭ şi la Chişinăŭ, strîns din *uşor*, da acelor ómenĭ de la ţinuturile de sus câte ḑece potronicĭ merţa şi-ĭ aştepta de banĭ până tómna. KOG. 177: Nohaiĭ ce vor locui pe acel loc a Moldoveĭ, să-şĭ dea *uşurul* şi hacul pămîntuluĭ şi tótă plata deplin. MELCHIS. Huşĭ, 53 (d. 1755): de câte orĭ trimitea Domniea să strîngă *uşurul* de la Tătarĭ. ARCH. ROM. I, 146 (d. 1769): leĭ 8600 *uşorul* şi alîmul, care aceştĭ banĭ aĭ *uşoruluĭ* se iaŭ de la Tătarĭ ce ară pe locul Moldoveĭ.

2. în Moldova (rar astădĭ), ḑeciuiala morarului pentru măcinatul făineĭ, sinonim cu «oiem».

— 'ÜŞÜR (ar. üşr «le dixième»), dîme légale prelevée sur les productions de terre possédées par les musulmans; serb. uşur «oiem» (şi aşar «dijmă»), ngr. οὐσούρι; sp. al-acer, fr. achour «nom d'un impôt payé par les indigènes de l'Algérie au gouvernement français» (Littré).

uşurgiŭ m. cel ce percepea uşurul (Melchis. Huşi I, 53).

— 'ÜŞÜRĞI, percepteur de dîmes.

V

Vacùf n. fundaţiune piósă şi bunurile consacrate giamiilor (la Turcĭ).

UR. III, 208 (d. 1802): de la o vreme încóce sătul s'a făcut *vacuf*; 209: ţara nóstră se făgăduesce, ca să plătéscă la *vacuf* pe tot anul, ce se va socoti cu analoghie.

Var. (literară): **vacf**

IST. 1715, p. 10: aceĭ banĭ sînt afierositĭ *vacf* la mânăstire.

— VAKUF (ar. vakf), fondation pieuse, fidéicommis; bulg. vakyf, serb. vakuf, alb. vakof, ngr. βακούφι.

vali(ŭ) m. guvernator general al uneĭ provinciĭ.

UR. VI, 134 (d. 1822): prea înălţatul *vali* al Silistreĭ. GHICA, 388: m'am dus de am făcut visită *valiuluĭ* aceluĭ vilaiet.

La finele uneĭ compositiunĭ: **valesi.**

DION. 191: Rumele-*valesi*. CRON. III, 435: Silistra-*valesi*. VĂC. 266: Ozu-*valesi*; 277: Halep-*valesi*; 281: Vidin-*valesi*.

— VALI (ar.) préposé), gouverneur général d'une province, vice-roi; serb. valiia. V. vilaiet.

valideà f. (şi **valedea**) mama Sultanuluĭ, căreia ţara era datóre a-ĭ trimite ca dar anual 7500 leĭ şi o blană de rîs (Cant. Mold. 111).

AX. 169: la Octombrie 25 aŭ murit şi *Validéua*, muma Impĕratuluĭ, acolo la Odriŭ, şi aŭ trimis de aŭ îngropat'o la Ţarigrad, la Uskiudar. COND. 1693, p. 109: tal. 2500 *Valedeliĭ* afară den 2500 ce s'aŭ maĭ trimis pe urmă. ISP.

1715, p. 32 : aŭ venit Sultan Ahmed cu *validéua* şi cu tot haremul. Căpit. 316 : Mihnea-Vodă maĭ vîrtos *valedelïi* aŭ slujit.

— valide (sŭltan), mère du grand Seigneur (d. ar. valide «qui enfante, mère»). V. Cant. Ist. ot. 457.

valide-chethudasi m. ministrul împĕrăteseĭ-mume (Fot. II, 237). V. chehaia.

vàroş n. (şi **varuş**) suburbia oraşuluĭ, afară de fortificaţiĭ.

Dion. 187 : Pazvand aŭ pus mulţime de salahorĭ din sarhatul Diuluĭ, de aŭ făcut un şanţ mare şi adînc împrejurul *varoşuluĭ* ; 210 : Pazvand aŭ poruncit să se adune óstea luĭ de pe afară în cetate şi *varoş*, să fie gata de războiŭ asupra Muscalilor. Dum. 24 : măcar că *varuşul* era întărit cu douĕ şanţurĭ.... după ce Ruşiĭ prădară *varuşul* [Giurgiuluĭ] arzîndu-I cu foc, se întórseră în Bucurescĭ ; 52 : Ibraim-Paşa eşi din Kefea cu agiĭ luĭ la farstat (= Vorstadt) saŭ *varuş*.

— varoş, partie de la ville hors de la citadelle (d. ung. város, de unde şi forma primitivă «oraş»).

vechil-hargiŭ m. cel ce pórtă grijă de cheltuielile unuĭ Vizir.

Cond. 1693, p. 361 : Mehmet-Aga *vechil-hargiŭ* Veziruluĭ ce aŭ venit cu caftanul Mărieĭ sale luĭ Vodă. Cron. III, 440(d. 1822) : li s'aŭ rînduit tain împĕrătesc şi *vechil-hargiŭ* câte 180 leĭ pe zi, bez unt-de-lemnul, orezul, zaharul.

— vekil harč, maître d'hôtel, intendant ; bulg. vekil harč «contabil», ngr. βεκίλ χαρτζής.

vèră f. capitulaţiune. Termin technic militar.

Ist. 1715, p. 68 : s'aŭ socotit să scóţă bairac alb de *veră* ; 70 : fiind încredinţaţi după legea *vereĭ*, că-ĭ vor lăsa de se vor duce cu pace. Dum. 28 : făcură cetatea *vera* şi trecură Dunărea.

— vera, capitulation, trêve.

vezir-agasi m. om al Veziruluĭ.

Amir. 143 : pentru care lucrurĭ trîmis-aŭ acel bazagiambaşa pe Sara-Mehmet-Aga, *vezir-agasi*, cu ferman şi le-aŭ scos pagubele de la serdarul şi de la alţiĭ ce arătaŭ eĭ. Pop. 144 : făcutu-s'aŭ de la Impĕrăţie şi alt ferman, şi aŭ rînduit şi pre un *vezir-agasi*, anume Ahmet-Aga Zaimul, şi aŭ scris şi capegibaşiĭ, numaĭ să céră pre pribegĭ la Mihaĭ-Vodă. Cond. 1693, p. 388 : *vezir-agasi* care aŭ venit pentru banĭ, ca să-ĭ trimitem la Căpitan-Paşa ; 420 : dar luĭ *vezir-agasi* ce aŭ venit cu ferman pentru ómeniĭ ce aŭ mers la Cameniţa.

— vezir agasi, id. (vorba lipsesce în dicţionare).

vezir-azem m. titlul mareluĭ Vizir.

Dasc. 411 : are Impĕratul, între alţĭ sfetnicĭ, maĭ ales treĭ saŭ patru ce le zic *vezir-azem*, cariĭ tóte trebile Impĕrăţieĭ pórtă, şi de pace şi de óste. N. Cost. 5 : Vezirul Ahmet-Paşa, feciorul Chiopruliuluĭ celuĭ bĕtrân, care a întemeiat maĭ cu dinadins Impĕrăţia turcéscă, căzînd şi el pe urma tătâne-seŭ *vezir-azem*. Ax. 169 : s'aŭ apropiat Ali Paşa *vezir-azemul* de Moreia. Pop. 145 : aflând *vezir-azemul* umbletele şi meşteşugurile ce făcuse cu Mihaiŭ-Vodă ; 171 : aŭ adus Mărieĭ sale deocamdată cărţĭ de la Măria sa *vezir-azemul* ; 289 : un Paşă, anume Mehmet Paşa *vezir-azemul*, cu mulţime de Turcĭ şi de Tătarĭ.

— vezir-i azam, le grand Vizir (ar. 'azam «très grand»).

vezir-chehaiesi m. agentul mareluĭ Vizir (V. chehaia).

Kog. 208 : *vezir-chehaiesi* chiemând pe capichehaiele, le-aŭ zis pentru mucarel ; 262 : venia cu trebĭ *vezir-chehaiesi* şi alţĭ de ceĭ marĭ. Pop. 156 : acest Abdulah-Paşa era prieten fórte bun Mărieĭ sale luĭ Nicolaĭ-Vodă, încă de când aŭ stătut odată *vezir-chehaiesi*.

vezir-tatar m. curier al veziruluĭ (V. tătar).

Dum. 54 : într'acest an (1772) vĕzum că începură *vezir-tatarĭ* şi ciohodarĭ, trecînd şi întorcîndu-se din Iaşĭ.

— vezir kehayasi, id. (vorba lipsesce în dicţionare).

vilaièt n. provincie guvernată de un valiŭ.

Dum. 18 : ducêndu-se cineşĭ pe la *vilaietul* seŭ. Ghica, 388 : m'am dus de am făcut visită valiuluĭ aceluĭ *vilaiet*.

— vilayet, grande province ; alb. bulg. serb. vilaet, ngr. βιλαέτι. Vorbă semi-literară. V. valiŭ.

voivòda m. (şi **voevod**) 1. guvernator (ispavnic şi judecător) într'un oraş de a doua mână.

Dion. 221 : la Craina este şi un turc judecător ce-ĭ ḑice *voevoda*. Cond. 1693, p. 180 : Ibraim-Aga, *voivoda* de la Giurgiov. Tunusli, 73 : naziriĭ, eminĭ şi *voivoḑi* din Silistra, Şiştov şi Nicopole.

2. comisar de poliţie al cartieruluĭ Galata, la Constantinopole.

Kog. 240 : dinaintea caseĭ luĭ era casa turcéscă a unuĭ *voevoda* ; 247 : îndată chiemă pe Agim Ali-Aga, căcĭ îl făcuse *voevod* la Galata, şi-ĭ poroncesce, cum a trece Linţul la Galata, să-l prindă şi să-l trimită. Dum. 118 : veziriĭ, molale, zabiţiĭ ienicerilor şi *voevoḑiĭ*.

3. titlul Domnilor românĭ şi ardelenĭ (V. Iflac-voivodasi).

— voyvoda, commandant, gouverneur (d. serb. voievoda).

Z

Zabìt m. (saŭ **zabet**) 1. căpetenie militară.

Dum. 74 : poruncim *zabiţilor* Porţiĭ care se află cu paza la hotare ; 111: boieriĭ dintâĭ, de al doilea şi al treilea trepte, boiernaşiĭ, căpitaniĭ, *zabiţiĭ* şi toţĭ locuitoriĭ Ţăriĭ rumânescĭ ; 118 : veziriĭ, molale, *zabiţiĭ* ienicerilor. For. III, 285 : Aga este al doilea *zabet* după Spătarul cel mare.

2. administrator, guvernator.

Beld. 375 : Era Iusuf Chihaia-Beiŭ om sîlnic, dar bun *zabet*. Ur. III, 193 (d. 1802) : Paşiĭ, cadiĭ şi alţĭ *zabeţi* ce sînt împrejurul acestor două ţărĭ; III, 230 (d. 1822) : ocârmuitoriĭ şi *zabiţiĭ* şi alţĭ stăpânitorĭ aĭ sarhaturilor. Cond. 1813, p. 372 : plata lefilor celor ce slujesc ţăriĭ, adică dregătorĭ, *zabiţi* aĭ judeţelor, neferĭ aĭ spătărieĭ, aĭ agieĭ, şi alte ogiacurĭ. Caon. III, 466 (d. 1822) : zid nesfărămat găsiaŭ pământeniĭ, ca să pótă trece a alerga la mila celor întru mulţĭ anĭ stăpânĭ aĭ noştri, fiind şi Domniĭ grecĭ, şi ispravniciĭ grecĭ, şi *zabiţiĭ* grecĭ, şi capuchihaielele Ţarigraduluĭ asemene.

3. autoritate, stăpânire.

Fil. 76 : o să te leg bine cot la cot şi mâine o să te daŭ pe mâna *zabetuluĭ*.

— zabit (ar. qui tient avec force), officier militaire, employé, administrateur, gouverneur, maître, chef ; bulg. zabitin «judecător», serb. alb. zabit, mcr. zăbit, ngr. ζαμπίτης.

zabitan m. şef militar.

Văc. 275 : ienicer-aga cu toţĭ *zabitaniĭ* sĕĭ.

— zabitan (pl. ar. d. zabit), officier de police.

zabitaş m. sens identic cu «zabitan».

Doc. I, 116 (d. 1775) : către zabitul ienicerilor şi către alţĭ *zabitaşĭ* şi agale.

zabitlîc n. (şi **zabetlîc**) administraţiune.

Doc. IV, 240 (d. 1793) : aŭ dat cărţi odobaşeĭ ca, viind la Bucurescĭ, să céră *zabitlicul* Oltenieĭ. Beld. 386 : *zabetlicul* luĭ cel straşnic, acesta îĭ înlesnia.

— zabitlyk, état d'officier ou d'employé civil ; ngr. ζαμπιτλίκι.

zagargi-başa m. comandantul zagargiilor saŭ păzi-

torilor de copoĭ, numele uneĭ ortale de ieniceri carĭ însoțiaŭ pe Sultan la vînătóre.

Ist. 1715, p. 16 : tótă pedestria ienicerilor mergênd înainte și după dînșiĭ *zagargi-başa*, saxongi-başa... Grec. 339 : ienicer-Aga cu culchehaia și cu *zagargi-başa* și cu 80 de ciorbagiĭ și cu tot oșténul ienicerilor.

— zagarĝi başy, chef de la 61ème légion des janissaires, les zagarĝis ou gardes des limiers du Sultan (d. zagar «chien de chasse»).

zaìm m. posesorul unuĭ feud militar ce da un venit maĭ mare de 2000 leĭ vechĭ (V. timar).

Kog. 209 : orînduind și pe un *zaim*-bumbaşir, ca să iee pe ovreiŭ și să-l ducă în Moldova. Pop. 144 : (V. Vezir-agasi).

Vorba a pătruns și în poesia artistică.

Bol. I, 171 : La arme ! la arme ! *zaimĭ*, iurucleri ! !

— za'ym (ar.), possesseur de grands fiefs ; bulg. serb. zaim, ngr. ζαΐμι.

zamàn n. timp oportun, ocasiune.

Nec. 256 : i-era jale, că-ĭ venise *zamanul* de-ĭ era pe voia luĭ și nu putea să-și rĕsplătéscă rĕutatea ce trăsese de către Muntenĭ ; 270 : când le venise Muntenilor *zamanul*, tot îĭ împedicaŭ la trebĭ pe Cantemirescĭ ; 274 : luĭ Iordachi cum îĭ veni *zamanul*, îndată primi cu bucurie.

— zaman (ar. zeman), temps, moment ; bulg. zaman, mcr. zămane «timpul trecut» (di zămane «odinióră»), ngr. ζαμάνι.

zapt-ferman n. ordin de luare în posesiune.

Canta, 191: luĭ Grigorie-Voevod îĭ venise un *zapt-ferman* împĕrătesc, carte de la Vizirul. Gheorg. 299 : Domnul după ce ia Domnia la Țarigrad, îndată avênd gata pre unul din ómeniĭ sĕĭ și cu călărașiĭ în menzil vin la Moldova cu *zapt-ferman* și cu cărțile Domnuluĭ la Caimacamiĭ, pre carĭ îi orîndoiesce Domnul. Cron. III, 448 (d. 1822) : aŭ adus *zapt-feriman*, blana și armăsariul Şakir-Beiŭ.

— zabt fermani, exequatur, ordonnance de mise en possession Ham.

zarmacùp n. galben de 5 leĭ ce circula în Moldova (Wolf, 437) : în Turcia el a fost pus în circulațiune de la 1735.

— zer mahbub (pers. or favori), le favori, séquin valant 2 piastres et 30 paras.

zerdavà f. (și **zardava**) 1. jder.

Doc. IV, 277 (d. 1794) : blană întrégă de *zerdava*.

2. blană de jder.

Doc. II, 403 (d. 1790) : o giubea cu profirurile de *zardava*.

3. căciulă de jder.

Doc. I, 302 (d. 1783) : căpitanĭ agescĭ, înarmațĭ, cu *zardavale* în cap.

— zerdeva (zerdava), martre, belette du Nord ; pelisse de martre ; serb. zerdava «sobol», ngr. ζερδαβᾶς.

zingìr n. (și **singir**) lanț.

Dion. 187 : va trimite la eĭ, de-ĭ va pune la pedépsă în *singir*.

— zinĝir (pers. zenĝir), chaîne ; alb. bulg. zinĝir, serb. sinĝir, mcr. zingire.

zingirliŭ m. (și **zengerliŭ**) galben în valóre de doĭ leĭ, circula în Moldova (Wolf, 137).

Ist. 1715, p. 136 : l'aŭ dăruit cu patru miĭ de *zengerliĭ*.

— ZENGERLÜ («enchaîné»), pièce en or qui valait autrefois 2 piastres et 30 paras ; serb. singirli.

zulùm n. asuprire, tiranie.

KOG. 202 : Paşa cerea 300 care de boĭ, ce dicênd Antonie că nu se póte, că se face mult *zulum* ţărĭĭ. GREC. 9 : se mărise şi făcea şi *zulumurĭ* ţărĭĭ. POP. 35 : ar fi făcut *zulumurĭ* marĭ. AR. 175 : apoĭ să-ĭ tiraniséscă şi Giurgiuveniĭ cu acest fel de *zulumurĭ* este o mare jale şi prăpădenie asupra lor ; 210 : făcênd multe supĕrărĭ şi *zulumurĭ* săracelor raiele.

— ZÜLÜM (ar. zulm), injustice, oppression, tyrannie, vexation, atrocité ; alb. bulg. serb. zulum, ngr. ζουλούμι.

ÎMPRUMUTURĬ LITERARE

Abdal a. şi m. idiot, nebun (într'un pasaj unic).

Dum. 20 : pe aci, pe aci să-şĭ piardă şi acest Vezir capul, ce se făcu *abdal* (saŭ nebun) şi aşa scăpâ.

— abdal (ar.), sot, idiot. V. budala.

abdest n. (şi **abdes**) purificare ordonată de Coran şi constând în spălarea mâinilor, a picĭórelor şi a capuluĭ.

Văc. 248 : a-şĭ spĕla mâinile şi picĭórele cu apă înaintea închinăciunii, care spĕlare o numesc [Turcii] *abdest* şi cred a fi curăţitor de pĕcate. Gorj. I, 23 : luâ *abdesul* şi namazul.

— abdest (pers.), ablution prescrite avant de commencer la prière (d. ab «eau» şi dest «main» : litt. lavement des mains) ; bulg. abdez, serb. abdes (abdest).

achingiĭ pl. (şi **echingiĭ**) corp de călăreţĭ turcomanĭ, singura trupă existentă la Turcĭ înainte de înfiinţarea ienicerilor, mânţinută maĭ târdiŭ ca călărime neregulată de eclerorĭ.

Bălc. 178 : vestita cétă a *echingiilor* care douĕ v.écurĭ stătuse gróza Ungarieĭ şi a Germanieĭ.

— akyngi (ekinği), maraudeur, soldats qui font des excursions pour piller (d. akyn «razzia») ; serb. akinğiïa «călăreţ uşor», ung. akancsa «tiralior», ngr. ἀκιντζῖδες, coureurs (de unde şi forma grecizată : **achinţiĭ** Mag. IV, 83).

aga-capusi n. residenţa luĭ ienicer-aga.

Beld. 412 : o mulţime de ortale *aga-cap[u]si* aŭ călcat. Fot. II, 236 : rebeliĭ merseră la *aga-capusi*.

— aga kapusy, l'hôtel de l'Aga des janissaires qui est en même temps le quartier général du corps (d'Ohsson VII, 340 d. kapu «palais d'un gouverneur»).

agalar-aga m. generalisim (într'un pasaj unic).

Beld. 404 : Husein-Aga ce'n urmă *agalar-aga* aŭ fost.

Titlul lipsesce la d'Ohsson şi la Hammer.

aga-paşa m. primul portar al Seraiuluĭ destinat la serviciul eunucilor (Hammer, Staatsverfass. II, 45).

Văc. 286 : *Aga-paşa*... aŭ dus sangiacul în Ţarigrad.

ajder m. balaur (figurézĕ numaĭ într'un singur pasaj din o cronică versificată despre Hangerliŭ-Vodă).

Rev. I, 330 : Şi iute ca un *ajder*, Şi lovi şi c'un hanger.

— ażder (pers.), dragon ; bulg. serb. ażder.

ak-kiulahli pl. gardă de soldaţi cu căciulĭ albe, carĭ însoţiaŭ pe Domnul noŭ numit.

Cant. Mold. 60: astant duo *akkiulahli*, satellites albis pileis tecti.

— ak külahly, qui porte un bonnet blanc. V. chiulaf.

Ak-Ulah m. Vlah alb, pretins nume turcesc al Moldovenilor, ce Cantemir considera anterior celuĭ de «Kara-Bogdan» (Mold. 2: Turcae... Moldavis primo *Ak-Ulach* nomen indiderunt; cf. şi Ist. ot. 62), cu tóte că în Chronicul (p. 307) el însuşĭ susţine că o asemenea antitesă ca nume etnic «nicĭ aŭ fost, nicĭ éste».

Aliosman n. némul turcesc, gintea otomană.

Cant. Mold. 53: ipsius fidelia servitia et de Imperio *Ali-Othmano* merita. Văc. 250: *Ali Osman* din spiţa căruia se trag toţĭ prea puternicii Impĕraţĭ osmanlĭĭ.

Vorba figuréză şi în poesia artistică: **Aliotman.**

Em. 256: Intreg *Aliotmanul* să se 'mpedice de un ciot. Al. Poesiĭ III, 12: [Murat] Mărise, apĕrase întreg *Aliotmanul*.

— ali osman, dynastie d'Osman, la nation turque.

aliosmănesc a. ce ţine de némul Turcilor.

Cant. Chron. 22: primejdia slaveĭ *aliosmănescĭ*.

amegi-efendi m. raportor al Divanuluĭ împĕrătesc.

Ipsil. 793 (bairamlîc): 500 leĭ luĭ *amegi-efendi*.

— ameği efendi, le grand référendaire, le secrétaire du cabinet du reïs-efendi Ham.

anahtar-oglan m. paj al Saraiuluĭ, litt. chelar.

Cond. 1693, p. 496: s'aŭ trimis 127 tal. luĭ *anahtar-oglan* al chehaialeĭ, care era să vie aicĭ pentru graba carĕlor.

— anaḫtar oglany, titre d'un des pages de l'intérieur du palais impérial (d. anaḫtar «clé»).

aran n. bordeiŭ tătăresc (într'un singur pasaj).

Amir. 178: [Tătariĭ Nohaĭ către Grigorie-Vodă] pentru viţeiĭ noştri să avem voie de începutul ierniĭ până în sfîrşit a ne urzi... câte o colibă ce se chiamă tătărescе *aran*.

— aran, avant-cour. Vorba e tătăréscă (V. oba).

arz-odasi n. (şi **argi-odasi**) sala de audienţă a Sultanuluĭ saŭ a mareluĭ Vizir.

Cant. Mold. 53: antequam in *arz-odasi* vel auditorium intrat. Chron. III, 444 (d. 1822): de acolo aŭ mers în odaia Veziruluĭ, *argi-odasi* ce se numesce.

— 'arz odasi, salle d'audience, chambre de requêtes; serb. arz-odaïa «cubiculum salutatorium».

aşiboia f. pămînt roşu.

Tarif 1792: *asiboia* cântar 6½ banĭ.

— aşy boya, terre rouge. V. Partea I: boia.

aslan m. leŭ (vorba figuréză într'un pasaj unic).

Hrist. (1818): Şi vĕdurăm ca un *aslan* Pe Mavrogheni în Divan, Începênd a se găti, Războiul a-l întocmi.

— aslan, lion; alb. bulg. aslan, ngr. ἀσλάνι, mcr. aslanu (alăturea de «leŭ»).

At-meidan n. numele ipodromuluĭ din Constantinopole, ce servia ca loc de întrunire a rĕbelilor.

Văc. 273: năvălind la *At-meidan* cu ieniceriĭ... încunjurară palatul împĕrătesc. Bălc. 84: Sultanul porunci a se face rugăciunĭ publice în piaţa cailor saŭ *At-meidan*.

— AT MEYDAN, la grande place à Constantinople occupant l'espace de l'ancien hyppodrome. V. Partea I: at şi maidan.

azapĭ pl. (litt. «celibatarii») veche miliție otomană, un fel de infanterie neregulată ce era mai întâi expusă ataculuĭ dușmanilor (Cant. Ist. ot. 638).

Vorba lipsesce în izvórele istorice şi revine numaĭ în poesia artistică.

BOL. I, 171: Voĭ Timarioți, *Azapĭ*, Ieniceriĭ!..

— 'AZEB (ar. célibataire), espèce de milice destinée aux garnisons et particulièrement à la garde des portes de la ville; sĕrb. azap «soldați neînsurați», ngr. ἀζάπιδες, ieniceri.

Babi-humaiun n. numele primeĭ porți a palatuluĭ imperial din Constantinopole, litt. Sublima-Pórtă saŭ simplu Pórta, ca titlu oficial al guvernuluĭ turcesc, adoptat şi de cronicarĭ, la carĭ alternézĕ cu sinon. «Impĕrăția» (ad. turcéscă).

CANT. Mold. 57: ad *babi-humayun* sive altissimam portam, quo nomine exterior palatii imperatorii porta venire solet... VĂC. 276: aprópe de *babi-humaiun* Sultan Mahmud I s'a pornit să cadă.

Var. (grecizată): **babiul-humaghiun**

DUM. 114: am mers în alaiŭ la *babiul-humaghiun*, aducêndu-se tuiurile la saraiŭ.

— BABI HUMAYUN, porte auguste, la première porte du palais (d. ar. bab «porte» şi humayun «sublime, illustre»).

bacceà f. (şi **bagcea**) grădină.

IST. 1715, p. 32: are şi viĭ multe şi *bagcele*; 130: am conăcit la *bagcele*, adică la grădiniĭ.

Vorba a pătruns şi în poesia populară, dar maĭ mult ca un nume propriŭ «Grădina Saraiuluĭ».

TEOD. 639: In grădină, la *Baccea*, In grădină împĕrătéscă...

Var. (sĕrbéscă): **bascea** (în cântecele oltene)

ȚAPU, 79: [Banu] Pĕ suru ăl mic încăleca, Pîn *bascele* se 'nfunda; 140: Pĕ ea [pĕ Voichița] c'o găsia Intr'o *bascea*.

— BAGČA, jardin (pers. diminutiv de la bag, id.); bulg. bakča şi bahča, serb. basča şi bača, alb. bahča (bača), mcr. ngr. μπαχτζές.

baccevan m. grădinar (într'un pasaj unic).

KOG. 273: Că boierul de Divan A s'agiungă *baccevan*.

— BAGČEVAN (pers.), jardinier; alb. bulg. bahčevan, serb. basčovan, ngr. μπαχτζεβάνης.

bair n. (şi **baiur**) povîrniş, dél.

IST. 1715, p. 44: de acolo se încep *baiururi*, cóste, déluri... p. 107: la vale este câmpie cu *bairuri*.

— BAYIR, côteau, colline; sĕrb. bair «țîrm», bulg, bayir.

bairac-aga m. titlu identic cu «bairactar» (V. Partea I: bairac şi agă). Vorba figuréză într'un pasaj unic.

REV. N. III, 25 (d. sec. XVIII): Lipcaniĭ s'aŭ înrolat adesea sub *bairac-agiĭ* lor.

baş-bog m. numele vulgar al serascheruluĭ (Văc. 249).

— BAŞ BOG, chef d'armée, général de division (d. bog «chef, maître» = sl. bogŭ, id.).

baştarda f. corabia amiraluluĭ turc, decorată cu mare lux.

IST. 1715, p. 18 : Căpitan-Paşa se duce la conacul luĭ şi se duce la *baştardă* de intră ; 36 : acolo, la Salonic, aŭ venit şi Căpitan-Paşa cu *baştarda* şi cu alte catarge.

— BAŞTAKDA, galère du grand-amiral (d. it. bastarda).

becciŭ m. paznic de nópte.

GHICA, Rev. N. I, 161 : mĕ luă somnul, când *becciul*, lovind de 3 orĭ cu bîta în caldarîm, strigă foc !

— BEKČI, sentinelle, gardien.

beclergè a. de prima calitate (litt. domnesc).

UR. IV, 131 (d. 1792) : douĕ-dečĭ parale oca de strafide roşiĭ *beclerge*.

— BEGLERĞE adv. princièrement. V. beg şi beiŭ.

beendisesc v. a aproba.

VĂC. 302 : aŭ *beendisit* Vizirul arătările mele.

— BE(G)ENMEK (aor. begendy), approuver, agréer ; bulg. beiendisuvam (şi bendisam), serb. begendisati, ngr. μπεγεντίζω, daigner.

beilic-calemi n. biuroul archiveĭ imperiale.

DAP. I, 427 (bairamlîc) : 65 leĭ chesedaruluĭ la *beilic-calemi*.

— BEGLIK KALEMI, première section de la chancellerie d'Etat.

bestea f. arie orientală, cântec turcesc.

GORJ. IV, 24 : începuse a cânta o *bestea*.

— BESTE (pers.), morceau de musique, chanson, mélodie.

bezestin n. (şi **bizestin**) piaţă, hală de mărfurĭ (Polysu).

IST. 1715, p. 35 : într'acéstă cetate este tîrg frumos şi *bizestin* ; p. 42 : tîrg frumos cu prăvăliĭ multe cu *bezestin*.

— BEZZISTAN (ar. bezzazistan), lieu où l'on vend des toiles, marché (bezz «toile») ; bulg. serb. bezisten, pol. bezesten, ngr. πεζεστένι ; fr. bezestan «marché publique, halle ouverte (dans le Levant)».

bezir n. sĕmînţă de in (Tarif 1792).

— BEZIR (ar. bezr), graine, spéc. graine de lin; serb. bezer.

bind n. stég militar (într'un pasaj unic).

IST. 1715, p. 85 : *bindul* de la cortul împĕrătesc.

— BEND (ar.), étendard, drapeau.

biringiŭ m. numele primuluĭ regiment de ieniceri.

M. COST.[2] 402 : bulucurile pre nume : *biringi*, ichingi, iucingi, iar la Rîmleni primarĭ, secundarĭ, terţiarĭ....

— BIRINĞI, premier (numaĭ ca termin special).

bischigiŭ m. cel ce taie cu ferestrăul.

REV. I, 37 (d. 1795) : 480 leĭ *bischigiĭ*.

— BIČKYĞI, scieur (d. bičky «scie»). V. Partea I : beschie.

bitaat n. dare nouă (într'un pasaj unic).

DUM. 112 : să se înainteze condica... scoţênd *bitaaturile* şi cele noue scornirĭ.

— BITA'AT (ar. innovation), nom de certains impôts dans l'ancien régime fiscal Barb.; serb. bidat «dajdie».

bozafer a. cenuşiŭ (vorbind de şaluri).

FIL. 215 : şal *bozafer* maĭ cu florĭ prin colţurĭ.

— BOZAVER, grisâtre, bleuâtre (d. boz «gris»).

buclir a. cu falturĭ saŭ cute (vorbind de stofe).

TARIF 1761 : brîe halali *buclir* de unul 11 banĭ.

— BÖKLÜ, qui a des plis, tordu, noué.

budalà a. şi m. gogoman (într'un pasaj unic).

GORJ. III, 164 : cu acésta, *budala*, mĕ ruşinaşĭ fórte mult.

— BUDALA, sot, niais, V. Partea I : budulac.

burgiŭ n. întărire, turn.

IST. 1715, p. 61 : cetatea de giur împregiur are *burgiurĭ*.

— BURĞ (ar.), fort, citadelle.

Cabadaiŭ m. voinic, vitéz (poreclă dată ostaşilor luĭ Pazvantoglu).

AR. 42 (d. 1821) : spre Rîmnic ne pomenirăm cu o sumă de inşĭ călărĭ... toţĭ negriĭ *cabădaĭ*. GHICA, 45 : fecioriĭ de boierĭ luară un fel de aer de *cabadaĭ*, termin adoptat de dînşiĭ şi care avea semnificarea de voinicĭ.

— KABA DAYI, courageux, fort (d. kaba «grossier» et dayi «brave») ; bulg. serb. kabadahiïa «credincioşiĭ luĭ Pazvantoglu» (serb. şi «soldat prost»), ngr. καβαδαγιάτος, chevelu (după înfăţişarea pazvangiilor).

caculi m. cardamomă (Tarif 1761).

— KAKULA (ar.), cardamome, graine aromatique ; serb. kakule «un fel de doftorie».

cafadar m. prieten, tovarăş (într'un pasaj unic).

REV. II, 398 (d. 1821) : auḑiĭ strigând : staĭ, bre, *cafadar !* să mergem cu toţiĭ !

— KAFADAR (pers.), compagnon, ami intime, partisan.

caftan-aga m. al doilea caftangiŭ al mareluĭ Vizir.

COND. 1693, p. 468 : s'aŭ dat bacşişurile, când aŭ venit *caftan-aga*, la surlarĭ şi la alte bresle.

— KAFTAN AGA, le second maître de la garderobe du grand Vizir (d'Ohsson VII, 179).

caichana f. locul unde se ţin caicele.

CANT. Ier. 400 : închisóre la bostangiĭ, *caichana*.

— KAYIK ḤANE, remise où l'on garde les kaïks.

calaba-divan n. consiliŭ general, adunare solemnă şi extraordinară spre a distribui solda trupelor, a primi pe un ambasador etc. (Cant. Ist. ot. 584, 610).

FOT. III, 245 : Vezirul şéde la *calaba-divan*... eşind de la *calabaua Divanuluĭ* ca să intre la Împĕratul...

Var.: **galaba-divan** (Ipsil. 794)

— KALABA DIVANY, grand conseil extraordinare (kalaba d. ar. galebe «foule»).

calafaciŭ m. cel ce călăfătuesce corăbiĭ.

REV. I, 47 (d. 1786) : 248 leĭ *calafaciĭ*.

— KALAFATČY, ouvrier qui calefate (d. kalafat «calfatage» = it. calafatare) ; ngr. καλαφάτης.

calevi n. turbanul de galà al Viziruluĭ, împodobit cu o fundă transversală de aur, maĭ de un picior şi jumĕtate de înalt şi în forma uneĭ căpĕţînĭ de zahăr.

Ax. 158: aŭ început Ali-Paşa Silihtarul a merge la Divanul împĕrătesc cu *calevi*, adecă cu cialmaua ce pórtă Viziriĭ, care vine în 3 cornurĭ.

— KALEVI, le turban de cérémonie des viziris Ham. (cf. Bianchi II, 528 şi Cant. Ist. ot. 610).

calfa-efendi m. director-adjunct de cancelarie.

IPSIL. 794 (bairamlîc): luĭ *calfa-efendi* 100 leĭ.

— KALFA, sous-chef d'un bureau. V. Partea I: calfă.

calif m. urmaş al Profetuluĭ (cum se consideră Sultaniĭ).

VĂC. 247: sînt rĕmase de la *califĭ* în haznelele prea puterniceĭ Impĕrăţiĭ; 248: succesoriĭ sĕĭ s'aŭ numit *califĭ*; 283: la giamiĭ să se pomenéscă Hanul, iar nu Impĕratul aflându-se *calif*. DUM. 76: *califĭ*, adică diahohiĭ luĭ Mohamet.

— ḤALIFA (ar. qui remplace), vicaire, successeur, calife; din aceiaşĭ vorbă: it. sp. califa, fr. calife. V. Partea I: calfă.

calte-firman n. ordin de decapitare (Fot. II, 174).

— KATL FERMANY (ar.-pers.), ordre de tuer.

canonamea f. codicele musulman coprinḑênd dreptul canonic.

DOC. IV, 292 (d. 1795): în ponturile *canonameleĭ* ce maĭ înainte prin obştescul sfat şi hotărîre s'aŭ făcut.

— KANUN NAME, livre de loi, code (d. ar. kanun [gr. κανών] «lege» şi pers. name «carte»).

capasîz a. şi m. vagabond (litt. fără casă), epitetul volintirilor din vremea Zavereĭ.

DUM. 59: o sémă de volintirĭ, adunătură de tótă mâna şi de tot felul de ómenĭ, pe carĭ îĭ numise *capasîzĭ*. REV. II, 404 (d. 1821): să mĕ duc la Tahir-Aga în Bucurescĭ, ce era baş-beşléga şi să-mĭ dea doĭ neferĭ, ca să nu umblăm singurĭ, căcĭ sînt mulţĭ *capasîzĭ*.

— KAPASYZ, sans porte; bulg. kapasyz (kapysiz) «vagabond».

capicul m. şi a. de calitate soldăţéscă saŭ ordinară.

TARIF 1760: halali *capicul* bucata 20 banĭ.

— KAPY KUL, soldat de la Cour.

capsîmal m. (şi **capcimal**) strîngĕtor de dărĭ, sinonim cu «taxidar».

FOT. II, 158: viind în ţară Constantin-Vodă Cehan, el a orînduit *capcimal*... pe ginerele sĕŭ Postelnicul Gianet. TUNCSLI, 160.

— KABSIMAL (ar. kabiz ul-mal), receveur de împôts, caissier; bulg. kapzumal.

casabert n. jale (într'un pasaj unic).

REV. II, 332 (despre mórtea luĭ Hangerliŭ): Ca să nu maĭ aibă dert saŭ vr'un fel de *casabert*.

— KASAVET (ar.), chagrin, affliction; bulg. kasavet «grijă», serb. (derti) kasavet «jale».

castriet n. renunţare (într'un pasaj unic).

VĂC. 288: Alex. Ipsilant întâĭ alergă la prea Inalta Pórtă şi făcu *castriet* şi prostire Domnieĭ, rugându-se să-l maziléscă.

— KASRIYED (ar.), désistement, rénonciation.

Cazicliŭ m. nume dat de Turcĭ luĭ Vlad-Ţepeş şi care corespunde porecleĭ românescĭ.

VĂC. 258: Impĕratul schimbă şi pe *Cazicli-Vodă*, Domnul rumânesc, căcĭ nu da haraciŭ, şi séménă să fie acesta Vlad-Vodă Ţepeş, şi puse alt Domn în Valahia. CARRA, 43: les annales de la Valachie parlent de ce *Cazyclu-Voda* comme d'un parfait tyran.

— KAZYKLI, empaleur (d. kazyk «pieu»), supplice du surnom de Vlad Draku. V. Cant. Ist. ot. 149.

cedar-bizie f. un fel de pânză (Tarif 1761).

— ČADYRY BEZI, pânză verde ca paiul grâuluĭ (d. čadyry «vert de-gris» şi bez «toile»). V. Partea I : ciadîriŭ.

celbiş a. calitate de fote (litt. în valóre de 45 banĭ).

TARIF 1761 : fote chiurcbeş părechea 72 banĭ, fote chiurchi-calem 100 pentru 77 banĭ, fote *celbiş* părechea 30 banĭ, fote eli-calem părechea 88 banĭ, fote carabura de 2 testele 1 parcea, fote zărgele perechea 20 banĭ, fote otuzbeş-calem părechea 60 banĭ.

— ČIHIL BEŞ, quarant cinq.

cemeni a. verde (litt. de colórea ierbeĭ).

ETYM. 2066 (d. 1681) : atlaz *cemeni*....

— ČEMENI, id. (d. čemen «gazon, herbe»).

chebabe f. un fel de piper (Tarif 1792).

— KEBABIYE (ar.), poivre cubèbe ; sp. port. cubeba, it. cubebe, fr. cubèbe.

chefil m. garant (într'un pasaj unic).

IST. 1715, p. 10: să dăm zapisele, de va fi solul *chefil*, că nu se vor pierde.

— KEFIL (ar.), garant ; bulg. kefil, serb. čefil, ngr. κεφίλης.

cheman n. un fel de vióră orientală, odinióră instrumentul favorit al boierimiĭ (Bur. 85).

— KEMAN (pers.), arc, violon ; bulg. keman, serb. kemen şi čemane «lăută», alb. čemal.

chenéf n. umblătóre (într'un pasaj unic).

GORJ. II, 127 : dintr'un lemn se póte face şi uşă de giamie şi lupată de *chenéf*.

— KENEF (ar. côté, contrée), lieu d'aisance ; bulg. kenef, alb. serb. čenef, ngr. κενέφι.

chesmea f. piatră de pavat.

IST. 1715, p. 57 : calea făcută cu ciocanul *chesmea* caldarîm ; 112 : cale făcută în piatră *chesmea* caldărîm...

— KESME (action de couper), espèce de pierre molle ; serb. česma «un fel de broderie».

chethudaĭ-sadri-azem m. locţiitorul mareluĭ Vizir : titlu identic cu «chehaia-beiŭ» (Văc. 246). V. chehaia şi sadrazam.

chiafir m. necredincios (vorbind de un nemusulman), forma literară din «ghiaur».

HRIST. (1818) : Din damuit şi din *chiafir*... Nu-l maĭ puteaĭ potoli.

— KIAFIR (ar.), infidèle, incrédule ; serb. čafir ; sp. cafre.

chiapoglu a. şi m. (şi **cahpolu**) şiret, fecior de lele.

NEC. 312 : Dumitraşcu Vodă cetind [ţidula aceluĭ copil... telpiz bun], aŭ ḑis copiluluĭ : ha, ghidi, *cahpolu !*

— KIAPOGLU (kiahpe oglu), vaurien, fripon (d. ar. kahbe «femee publică» şi turc. oglu «fiŭ»). Pasajul e unic.

chiocec n. horă turcéscă (într'un pasaj unic).

GHICA, 322 : soitariiĭ carĭ jucaŭ *chiocecurile* pe lângă trăsură...

— KÖČEK, danseur.

chiose-chehaia m. agent poliţienesc în prima cameră a Saraiuluĭ (Fot. III, 237). V. chehaia.

— KÖSE BAŞY, inspecteur de la chambre des pages Ham. (köse «qui a la barbe clairsemée»).

chitab-azam n. cartea sfîntă, Coranul.

VĂC. 299 : Veziru mĕ încredinţă şi cu mare jurămînt pe *chitabul-azam*, pentru ca să-ĭ încredinţez şi eŭ cu jurămînt.

— KITABI A'ZAM, le grand livre (ar. a'zam «très grand»).

chiurc-beş n. calitate de fote (litt. patru-ḑecĭ şi cincĭ). V. celbiş.

— KYRK BEŞ, quarante cinq.

chiurchi-calem n. calitate de fote (litt. patru-ḑecĭ de calemurĭ). V. celbiş.

— KYRK KALEM, quarante sortes de...

chiurec n. un fel de piele argăsită.

TARIF 1792 : pielea de cal argăsită care vine de la ţara turcéscă, care se chiamă *chiurecurĭ*.

— KÜRK, cuir tanné.

chiusoleŭ n. piele de hamurĭ (Tarif 1761).

— KÖSELE, semelle, peau de chèvre tannée ; ngr. κιοσελές.

chiutuc n. archivă împĕrătéscă.

FOT. III, 216 (d. 1393) : s'a înscris în *chiutucurile* nóstre.

— KÜTÜK, régistres civils et judiciaires, archives (pl. vulg. d. ar. kitab «écrit») .V. chitab.

cialîŭ n. tufiş.

IST. 1715, p. 33 : sînt şi mărăcinĭ, *cialiĭ*, crîng ; 103 : mărăcinĭ sînt, păduceĭ şi *cialiĭ*.

— ČALY, ronce ; bulg. serb. čaliĭa.

ciacârgi-başa m. una din căpeteniile ienicerilor seimenescĭ, litt. capul vînătorilor de vulturĭ. V. seimenĭ.

COND. 1693, p. 152 : 300 tal. s'aŭ dat *ciacârgi-başeĭ* care a fost cu Hanul ; 416 : 550 tal. s'aŭ dat darul şoimaruluĭ, însă la *ciacârgi-başa* tal. 150...

— ČAKYRĞI BAŞY, officier de la vénerie, le chef de ceux qui gardent les vautours (d'Ohsson VII, 20).

ciapucluc n. şiretenie, vicleşug.

DUM. 93 : aŭ socotit Paşa că într'acea undă vor fi Ruşiĭ lipsiţĭ de praf şi i-a silit cu un *ciapucluc*... să trécă.

— ČAPUKLUK (čapyklyk), vitesse ; ngr. τζαπουκλούκι.

ciciacliŭ a. înflorat (vorbind de stofe).

FIL. 215 : şal de India *ciciacliŭ*.

— ČIČEKLÜ, (fleuri), peint ou brodé en imitant les fleurs ; bulg. čičekliia «étoffe à fleurs». V. Partea I : cicic.

ciciclic n. parter de florĭ (într'un pasaj unic).

CRON. III, 441 : grădină minunat împodobită cu copacĭ, *ciciclicurĭ* şi fîntânĭ.

— ČIČEKLIK, parterre ou jardin de fleurs.

ciopciun n. rădăcină de China (Tarif 1761).

— ČOB ČIN, esquine.

cirà f. un fel de rĕşină (într'un pasaj unic).

CANT. Ier. 23 : *cira*, un fel de copaciŭ ca molidvul cu a căruia surcele săraciĭ în loc de lumînare se slujesc.

— ČIRA, entaille des essences résineuses, résine.

cobecciŭ m. servitor al Saraiuluĭ (într'un pasaj unic).

Dum. 98 : unul din *cobecciĭ* întinḑêndu-şĭ mâna...

— ko(z) bekčy (litt. gardien des noyers), corps de 50 à 60 serviteurs du Sérail qui autrefois portaient dans les marches publiques des vêtemenrs et des tapis Ham.

Coran n. cartea sfîntă a Mahometanilor.

Ist. 1715, p. 14 : cămilă împodobită frumos cu chivot de asupra căreia şéde un copil cu *Coranul* în mână deschis, mergênd cămila şi cetind copilul. Gane I, 200 : el spunea versurĭ din *Coran*.

Var. : **Curan** şi **Alcoran**

Cant. Chron. 23 : porunceĭ *Curanuluĭ* împotrivnice fiind... Văc. 247 : mergênd Moamet adesea pe la Palestina şi aiurea şi întîlnindu-se cu Iudeĭ şi cu Creştinĭ şi luând sciinţă de tóte scripturile şi de înmulţitele lor tălmăcirĭ şi din tóte făcênd o adunare a scopuluĭ... sĕŭ celuĭ politicesc, a alcătuit *Curanul* saŭ *Alcuranul*... 248 : Biblia, Psaltirea, Evanghelia şi *Curanul*, căcĭ dintr'aceste treĭ de maĭ sus se face adunarea alcătuirĭĭ *Curanuluĭ*, cu deosebite tălmăcirĭ. Dum. 40 : voĭ ocrotiţi-vĕ legea, cum şi noĭ după *Alcoranu* nostru. Drăgh, I, 97 : Domniĭ românĭ nu puteaŭ pedepsi pe Turcĭĭ vinovaţĭ prin creştinĭ fiind împotriva legilor *Alcoranuluĭ*, ce prin Turcĭ beşliĭ trebuia să-ĭ bată.

Vorba figurézĕ şi în poesia artistică (şi **Elcuran**).

Al. Poesiĭ I, 380 : aŭ îndrăznit cu vinul să spurce *Elcuranul*.

— koran (ar. el kuran), le livre par excellence, le Coran ; bulg. alkoran, serb. alkuran (şi kuran), rus. koran (şi alkoranŭ), alb. koran, ngr. κουράνι.

cul m. soldat, óste.

Ist. 1715, p. 66 : puternicul Impĕrat de la tine şi de la tot *culul* aştéptă izbîndă ; 134 : l'aŭ dat pe sama *cululuĭ* să-l păzéscă.

— kul, soldat, (collect.) le militaire.

culoglu m. infanterist (într'un pasaj unic).

Bălc. 140 : lăsâ în Bucurescĭ pe Satîrgi Mehemed-Paşa cu o mie ieniceră şi o mie *culoglĭĭ* drept garnizonă.

— kul oglu soldat d'infanterie.

culp n. motiv, îndemn (într'un pasaj unic).

Rev. II, 328 [de la începutul secoluluĭ] : El maĭ mult găsesce *culpul*, De o rup maĭ rĕŭ de cât lupul...

— kulp (ar.), cause.

cumis n. bĕutură răcoritóre din lapte de iapă covăsit, bĕutura favorită a Tătarilor.

Stam. 176 : Ale luĭ buze arse cu *cumis* le rouréză...

— kumyz (mongol kumiz), pol. rus. kumys «bĕutură din lapte de iapă». Vorba e tătărescă.

curbet n. intermediar (într'un pasaj unic).

Beld. 339 : Intre eĭ [Postelnicul Iacovachi şi Post. Costachi] maĭ era încă un *curbet* posomorît, Un Lividi Nicolachi, suflet scârnav şi urît.

— kurbet (ar.), proximité, voisinage.

curdisesc v. a întocmi lagărul, a aşeḑa taběra.

Dum. 99 : acolo *curdisi* ordiea ca 2 césurĭ.

— kurmak (aor. kurdy), apprêter, disposer, dresser (une tente), projeter, mettre en ordre ; bulg. kurdisam (şatra) «a găti un cort» (§ 26).

cuşzun n. calitate bună de stafide.

Doc. IV, 347 (d. 1792) : *cuşzun*, stafide negre mĕrunte.

— kuş üzümi, raisin sec noir à petits pépins (litt. raisin d'oiseau). Vorba figurézĕ în acest pasaj unic.

Darisadet-agasi m. maĭ marele Haremuluĭ, titlu identic cu «câzlar-aga».

Dap. I, 325 (bairamlîc): 2500 leĭ luĭ *darisadet-agasi*...

— DAR-I SE'ADET AGASY (dar üs-se'ade agasy), titre du premier eunuque (d. ar. dar-ì se'adet «maison de la félicité, ç.-à-d. le harem impérial»).

daruşifa f. spital mare lângă o giamie.

Văc. 253: Baiazit aŭ bătut pe Unguriĭ, luându-le şi tótă ordia, zaherelile, şi sumă mare de baniĭ, cu cariĭ aŭ şi făcut giamia de la Andrinopoli cu *daruşifa* şi medrisea.

— DAR ÜŞ-ŞIFA (ar.), maison d'aliénés (cf. Cant. Ist. ot. 66).

demèt n. pachet (de tutun).

Tarif 1761: *demet* un de tintiun de 14 ocă 1 leŭ vechiŭ.

— DEMET, faisceau; bulg. serb. demet «snop», ngr. δεμάτι.

derbent n. corp de pază la un defileŭ.

Ist. 1715, p. 34: la un loc unde aŭ fost strajă de zid, *derbent*, de păzia martalogiĭ despre partea Frâncilor.

— DERBENT (pers.), fort, défilé, corps de garde (dans un défilé); alb. bulg. derven, serb. derventa, ngr. ντερβένι.

dereà f. vale (într'un pasaj unic).

Dum. 125: o *derea* cu strîmtóre.

Vorba figurézā şi în cântecele oltene (luată d. sĕrbesce).

Ţapu, 164 [sora Miuluĭ]: Săria icĭ, săria colea, Şépte déluri şi o vălcea Şi o pustie de *derea;* 210: Rochea 'n brîŭ mi-o sumetea, Săria un dél şi-o *derea* Şi-o scursură de vălcea.

— DERÈ, vallée; bulg. serb. dere.

derebeiŭ m. (şi **derebeg**) căpetenia celor nemulţumiţĭ cu domnia Sultanuluĭ (litt. Domnul văiĭ): aşa se numiaŭ micii principi cu puterea despotică, carĭ jăfuiaŭ prin locurile muntóse ale Anatolieĭ.

Ghica, VI: guvernoriĭ provinciiior din apropierea Dunăriĭ, şi maĭ ales Paşiĭ Silistreĭ, Rusciuculuĭ şi Vidinuluĭ, eraŭ aleşĭ totdeauna dintre Turciĭ ceĭ maĭ vitejĭ, ceĭ maĭ ispitiţĭ în răzbóie şi maĭ dîrjĭ, tot viţă de *derebeghi*, de ceĭ de carĭ tremura chiar Saraiul împĕrătesc ca Pasvantoglu, Cara-Osman-Oglu, Mustafa Bairactaru, Husein Paşa, Said Mirza, Tahir Bosnali, Gavanoz-Oglu; 264: hanul s'a prefăcut în moşie cu casă mare boierească, în care [Gh. Şerifu] a trăit ca un *derebeiŭ* până la anul 1874.

— DERE BEY (derebeg), litt. seigneur de la vallée ou de la plaine; au pl. chefs des fiefs, petits princes, dont le pouvoir despotique ressemblait à celui des grands vassaux de la féodalité Barb. (cf. Ubicini, Lettres sur la Turquie, 1 urm.); serb. deribeg, ngr. ντερεμπέης.

dert n. durere (într'un pasaj unic).

Rev. II, 330 [despre mórtea luĭ Hangerliŭ]: Avênd patimă şi *dert* Şi mĕ supĕră la piept.

— DERD (pers.), chagrin, douleur; alb. serb. dert «durere, grijă», ngr. ντέρτι.

devetuiŭ a. de colórea galben-închisă (litt. ca pĕrul de cămilă). Vorba se află în acest pasaj unic.

Rev. II, 340 (f. de z. 1669): o cămaşă cu mĕtase verde şi *devetue*.

— DEVE TUYU, poil de chèvre, couleur fauve (d. deve «chameau»).

diloglan m. tînĕr care învăţa la ambasadă o limbă străină spre a servi apoĭ de dragoman.

Văc. 283 : Melicov ce era atunci *diloglan* la solĭ.

— DIL OGLANY, jeune élève, drogman.

dogangi-başa m. una din căpeteniile ienicerilor, litt. marele vînător de uliĭ.

Cond. 1693, p. 416 : un atlaz ce s'aŭ dat la *dogangi-başa*.

— DOGANǴY BAŞY, grand fauconnier (charge dans l'Empire).

dulbun a. şi m. prevĕdĕtor.

Văc. 293 : în vreme ce Impĕrăţiea îl socotesce [pe Ali-Paşa] ca un *dulbun*, îĭ poruncia să privéscă mişcările vecinilor.

— DURBUN (pers. dur-bin «longue-vue»), prévoyant.

durenghi a. cu douĕ colorĭ (despre atlasurĭ).

Etym. 2066 (d. 1681) : atlaz *durenghi* cu florĭ mĕrunte cu vérde, cu roşu, cu alb...

— DU-RENGI (pers.), deux couleurs. V. Partea I : renghiŭ.

duşeclîc n. (şi **deşeclîc**) pănză grósă pentru saltele.

Tarif 1761 : *deşeclicurĭ* o parcea 9 pol banĭ.

— DÜŞEK, matelas ; bulg. dĭuşeklik, serb. dĭuşekluk.

duzdisesc v. a întocmi, a orîndui.

Cron. III, 449 (d. 1822) : s'aŭ *duzdisit* alaiul şi la 9 césurĭ aŭ trecut hotarul Milcovuluĭ.

— DÜZMEK (aor. düzdi), arranger, former ; bulg. duzdisam.

Efsat n. (şi **evsat**) numele uneĭ dărĭ : Chiupruli Mustafa Paşa a regulat haraciul împărţindu-l în 3 clase : *elia*, *evsat* şi *etna* (Cant. Ist. ot. 614).

Erbicénu, 43 : a scos şi aceste 3 felurĭ de haraciŭ la creştinĭ : elia (ἐλιᾶ), *efsat* (ἐφσάτ) şi etna (ἐτνᾶ) : cel dintâiŭ de 9 leĭ, al doilea de 4 şi jumĕtate, iar al treilea de 2 leĭ şi un rup.

— EVSAT (ar.), moyen (impôt). V. elia şi etna.

egel n. pricină, motiv (într'un pasaj unic).

Ist. 1715, p. 7 : maĭ avênd Turciĭ încă douĕ *egelurĭ* carĭ îĭ zăticnia.

— EĞIL (ar.), cause, raison.

ehaliŭ m. locuitor turc.

Fot. III, 235 (d. 1802) : toţĭ *ehaliiĭ* de peste Dunăre...

— EHALI (ar. pl. d. ehl «famille, maison»), habitant, citoyen ; serb. ehali «familie, public».

ehlierz a. cinstit, onorabil.

Doc. II, 304 (d. 1791) : ceĭ maĭ *ehlierzĭ* din brutarĭ ne arătară înscris, că sînt mulţumiţĭ pe nartul ce li s'aŭ pus la vînzare de pâine.

— EHLI 'IRZ (ar.), honnête homme (d. ehl «cetăţén» şi 'irz «onóre»).

ehli-islam m. (şi **ehle-islam**) musulman.

Ur. III, 182 (d. 1802) : jalobă şi prigonire între vr'unul din *chle-islamĭ*, adică din ceĭ de credinţă otomanicéscă, cu vre-unul din raiele locuitor aĭ ţăriĭ... Fot. III, 215 : neguţătoriĭ *ehli-islamĭ* nu vor putea înlăuntrul Ţăriĭ românescĭ nicĭ case saŭ moşiĭ să aibă, nicĭ vitele să-şĭ pască.

— EHLI ISLAM (ar.), musulman. V. islam.

elcovan m. (şi **ielcovan**) pasere cu sborul repede.

Cant. Ier. 12 : *ielcovan*, gonitor de vînt, se chiamă un fel de paserĭ

carile nepărăsit în sus și în jos pe mare sbóră ; 399 : *ielcovan*, călăraș, olăcar de Țarigrad ; 180 : hirograful acesta prin referendariul, *elcovanul*, la mâna împĕraților cu mare cinste și plecăciune îl trimiseră.

Vorba figurézĕ și în poesia artistică (și **alcovan**).

Bol. I, 26: *Alcovanul* tînĕr care respândesce în havuzu-mĭ d'aur apa care bem ! Al. Poesiĭ I, 147 : Și treĭ-decĭ de vîslașĭ osmanĭ... Maĭ repedĭ de cât *elcovanĭ* ; 237 : Privind în depărtare un sbor de *elcovanĭ*... 283 : Se 'ntrec cu *elcovaniĭ* ce 'n fața apeĭ sbóră.

— YEL KOVAN (care alungă vîntul), oiseau au vol rapide.

elia f. un fel de dare (V. efsat).

— ELYA (ar.), supérieur (impôt).

eli-calem n. calitate de fote (litt. 50 calemurĭ). V. celbiș.

— ELLI KALEM, cinquante sortes de...

emectar m. (și **emictar**) veteran (în serviciul Porțiĭ).

Ur. III, 117 (d. 1797) : să resplătim pe un acest fel de *emictar* și vechiŭ credincióză slugă a Impĕrăției ; 175 (d. 1802) : arătatul Domn e slugă drépptă și credincióză și *emectar* a înalteĭ mele Impĕrății.

— EMEKTAR (litt. travailleur), vieux serviteur, vétéran émérite (d. emek «travail»).

emin m. inspector, intendent (obicĭnuit ca termin final într'o compositiune). V. bina-emini.

Amir. 129 : Ali-aga, *eminul* de hambar (V. hambar-emini). Tunusli, 73 : *eminiĭ* și voevoziĭ de la Nicopole.

— EMIN (ar.), inspecteur, intendant (în composit. EMINI) ; serb. ĭemin «administratorul satelor carĭ plătiaŭ dijmă Impĕratuluĭ», ngr. ἐμίνι.

emir m. căpetenie, Domn, titlul descendenților luĭ Mahomet (deosebindu-se prin turbanul lor cel verde).

Cond. 1693, p. 56 : un *emir* care aŭ venit cu scrisórea Hanuluĭ. Cal. 1881, p. 79 : numaĭ *emirii*, adică urmașiĭ luĭ Mahomet, aŭ dreptul să pórte calpac verde. Bălc. 56 : *emirii* se priviaŭ de Turcĭ ca următoriĭ luĭ Mahomet din fiică-sa Fatima și eraŭ numaĭ 3 în tótă Impĕrăția, avênd putere vizirescă.

— EMIR (ar. abrev. mir), chef, commandant, prince ; descendant du Prophéte ; cum. amir ; serb. emir (amire) «titlul Sultanuluĭ în vechile documente», mcr. amir «împĕrat» (amirá «împĕrăție», fem. amirónie, amirescu «împĕrătesc»), ngr. ἀμηρᾶς ; din aceiași vorbă derivă : fr. amiral, sp. almiral (pe lângă amir, emir). V. imbrihor, miralaiŭ, mirimiran, mîrzac.

emniet n. siguranță (vorba se află într'un pasaj unic).

Doc. III, 170 (d. 1788) : veți avea tot ajutorul de ocrotire și *emniet*.

— EMNIYET (ar.), sécurité, tranquillité.

erchian n. sfetnic, ministru (într'un pasaj unic).

Conache, 52 : Mormîntul în locul Curții, Țĕrna în loc de Divan, Năfrămile spînzurate Și veștmîntul drept *erchian*.

— ERKIAN, personnages principaux, ministres, officiers supérieurs (pl. ar. d. ruku «colonnes»).

eșpeh a. lăudăros, fulâŭ.

Dum. 18 : Ali-Beiŭ fiind maĭ *eșpeh*, intră în țara leșéscă ; 71 : D-luĭ s'a fost ales maĭ *eșpeh*.

— EȘBEH (ar.), fanfaron, bravache.

etna f. un fel de dare (V. efsat).

— ETNA (ar. edna), inférieur (impôt).

evmiè f. plată dilnică (într'un pasaj unic).

REV. I, 53 (d. 1796): 900 leĭ *evmiéua*.

— YEVMIYE, paye d'une journée. V. ghevmă.

ezan n. imnul ce conține profesiunea de credință a Islamuluĭ (Cant. Ist. ot. 140). V. Partea I: salavat.

AX. 150: într'acel cés s'aŭ strigat la meceturĭ *ezanul*, ce se chiamă iață, la douĕ césurĭ de nópte.

— EZAN (ar.), invitation à la prière; serb. pol. ezan.

eziet n. risipă, pagubă.

ISP. 1715, p. 74: să nu se facă atâta *eziet*, ce să se facă o fărâmă de economie. Doc. I, 277 (d. 1783): împrelejire de a-şĭ vinde zaharéua cu fórte greŭ preț și cu miĭ de *ezieturĭ*.

— EZIYET (ar.), dommage, vexation, peine.

Falaga f. numele turcesc al falangeĭ, bătaie la tălpĭ.

IST. 1715, p. 15: după dînsul mergea alt măscăriciŭ cu *falaga* și cu toiege... l'aŭ pus în *falangă* și începênd a-l bate...

— FALAKA, pièce de bois percée dans laquelle on retient les pieds des criminels pour donner la bastonnade, la bastonnade sur la plante des pieds (d. φάλαγγας); serb. falaga; sp. falaque, port. falaca (o descriere a instrumentuluĭ la Dozy, 262). Terminul propriŭ-dis «falanga» derivă din gréca modernă.

făschie f. balegă (într'un pasaj unic).

CANT. Div. 22: *făschie*, gunoiŭ, balegă de cal.

— FYSKY, fiente; serb. fuşkiĭa «urina cailor», ngr. φουσκί.

felah m. țăran (în poesia artistică).

AL. Poesiĭ, 357: Nu lasă nicĭ o urmă, Şah fie saŭ *felah*.

— FELAH (ar.), laboureur.

feric m. general de divisiune.

GHICA, 378: l'a făcut *feric* la Bucurescĭ.

— FERIK (ar.), général de division, lieutenant général; serb. ferik «divisiune de infanterie».

filuri-altîn m. fiorin saŭ galben de aur de 300 aspri.

VĂC. 253: să plătéscă Greciĭ la Turcĭ ₫ece miĭ *filuri-altîn*, adică galbenĭ de aur pe an.

— FULURI ALTYN, florin d'or, ducat; ngr. φλουρί.

Gazep n. mânie (în poesia artistică).

VĂC. Poesiĭ (Ochișorĭ frumoșĭ): Dar acum pricep, Că sînt la *gazep*.

— GAZEB (ar.), colère; alb. bulg. gazep, mcr. gazepe, ngr. γαζέπι. Vorba revine în acest singur pasaj.

gazret n. zel, rîvnă (într'un pasaj unic).

VĂC. 288: *gazretul* însă ce am către credința prea înaltuluĭ Devlet, mĕ făcură ca să las și casă și copiĭ fără de obläduitor.

— HASRET (ar.), ambition, ardeur.

gebel n. calitate de tutun din Arabia cu mirosul plăcut.

FIL. 117: fuma dintr'un ciubuc dulcea și parfumata plantă arabică numită *gebel*.

— ĞEBEL (lattakia), tabac du mont Liban (d. ğebel «montagne (Liban)».

gephargiŭ n. cheltuială de buzunar.

UR. VI, 127 (d. 1822): aceştĭ voivoḑĭ luaŭ veniturile rusumaturilor... cu cuvînt că acestea sînt pentru *gebhargiŭ* ale Domnuluĭ.

— ĞEB HARĞI, provision de poche, dépense.

getizea f. bunică (vorba e aci sub forma-ĭ grecizată).

COND. 1693, p. 201: 1900 tal. pentru *getizéua* cocóneĭ Impĕratuluĭ.

— ĞEDDE, grand-mère (dimin. ğeddeğe).

ghedicliŭ m. miliţie întreţinută de feude militare (creată în 1597). Pasajul e unic.

DAP. I, 325 (bairamlîc): 500 leĭ la 5 *ghedicliŭ* ici-aga aĭ mareluĭ Vizir.

— GEDIKLI, employés de la Porte qui ont de fiefs au lieu de solde et sont obligés d'entrer en campagne, savoir les tchaouschs, les mouteferrikas, les écrivains du Divan et du Trésor etc. Ham. (d. gedik «solde»).

ghelberea f. vătraiŭ (într'un tarif vamal).

DOC. II, 403 (d. 1792): o *ghelberea* veche.

— GELBERŬ, tisonnier (mot-à-mot: viens ici!)

ghemetlîc n. trecerea în revistă a corăbiilor.

IST. 1715, p. 28: în marginea mărĭĭ făcênd Vizirul *ghemetlîc*.

— GEMIĞILIK (état de marin), navigation.

ghermesea f. vargă de lemn (— ?).

TARIF 1792: *ghermesele* (ciubuce) nelucrate suta $4^1/_2$ banĭ.

ghevmă f. ḑiua destituirĭĭ Domnuluĭ când se proceda la desfacerea socotelilor între Vistieria şi Caimacamiĭ nouluĭ Domn, desfacere numită *câştiul ghevmeĭ* (Ur. I, 234).

UR. I, 18 (d. 1804): de acum înainte anul să se începă de la ḑi 1 Octomvrie cum şi socotéla câştiuluĭ *ghevmeĭ*, pentru arătaţiĭ banĭ a biruluĭ ţărĭĭ iarăşĭ de la acéstă ḑi să se caute şi să se socotéscă.

— YEVM (ar.), journée d'un grand événement. V. evmiea.

ghibrea f. gunoiŭ de îngrăşat pămîntul.

TARIF 1761: *ghibrele* de 10 testele 9 pol banĭ.

— GÜBRE, engrais, fumier (d. gr. κοπριά).

ghioderiŭ n. piele fină tăbăcită.

TARIF 1792: *ghiorderiŭ* de la Hiŭ tanéua 1 ban, *ghioderiŭ* de miel şi de capră $2^1/_2$ banĭ.

— GÜDERI, peau de chamois ou de daim tannée.

ghioghicĭ n. rădăcină de vopsea roşie (—?).

TARIF 1792: *ghiorghicĭ* văpsea cântar 30 banĭ.

ghionguli pl. voluntarĭ turcĭ. V. ghiuler.

CANT. Ist. ot. 170: căţĭ-va *ghionguli* pe carĭ îĭ recrutase în grabă.

— GÖNÜLLÜ, courageux, volontaires Ham. (d. gönül «cœur»).

ghiugin n. (şi **gugin**) blană de dihor.

TARIF 1761: *ghiugine* tanele de 3 un leŭ, blane *guginĭ* părechea 44 banĭ.

— GÜĞEN, putois, castor.

ghiulie f. parfum de rose.

ARCH. lit. şi sc. IV, 62: parfumeriile cele maĭ vestite ca ghiulsuiŭ, *ghiulie*... oleiŭ de levand, odagaciŭ, curse.

— GÜLI (pers.), de rose.

ghiulsuiŭ n. apă de trandafir.

Tarif 1792 : *ghiulsuiŭ* de povară 360 bani.

— GÜL SUYU, eau de rose (turc. su «eau»).

giuluș n. urcare pe tron.

Văc. 274 : zorbalele cerură eșirea Impĕratuluĭ din taht și *giuluș* de alt împĕrat noŭ.

— ĞÜLUS (ar.), avénement au trône.

giuluș-name f. scrisórea Sultanuluĭ către Paşĭ, Beĭ și Domnĭ, despre urcarea-ĭ pe tron.

Văc. 269 : găsi cu cale, ca să trimiță solĭ la Beciŭ cu *giuluș-name* către împĕratul Leopold și cu arătare, că aŭ primit schiptrul împĕrățieĭ otomanicescĭ.

— ĞÜLUS NAME (ar.-pers.), diplôme de notification de l'avénement au trône.

gianfes n. și **giamfez**) un fel de taftă subțire.

Fil. 215 : sandal *gianfes*. Bol. I, 238 : cu șalvarĭ lungĭ de *giamfez*.

— ĞAMFES (pers. ğanfes, litt. charme de la vie), étoffe de soie légère et sans brillant ; serb. ğamfez, mcr. gianfese, ngr. τζαμφέσι, taffetas.

giuban m. favorit (într'un pasaj unic).

Căpit. 316 : ḑic uniĭ să-ĭ fi fost *giuban*, fiind frumușel.

— ĞUVAN (pers.), jeune homme ; serb. ğuban «favorit».

giudea f. sulița (într'un pasaj unic).

Anon. 356 : alțiĭ l'aŭ împuns în spate cu *giudelele*.

— ĞIDA, javelot ; serb. pol. ğida, ung. dzida.

giugea m. pitic, piciŭ (pasajul e unic).

Beld. 341 : Și Ramadin Pîrcălabul, un *giugea*, un om pocit.

— ĞÜĞE, nain ; bulg. ğuğe, ngr. τζουντζές (= νάνος).

giuré f. pereche de nădragĭ.

Cuv. I, 251 (doc. 1572) și 283 (glosar 1632).

— ĞURE (pers.), paire.

giurea f. un fel de șoim maĭ comun.

Doc. I, 417 (d. 1784) : să găsițĭ șoimĭ bunĭ, frumoșĭ, iară să nu fie nescareva *giurele* (greșit în text : *giuvele*).

— ĞÜRÈ, faucon d'une espèce inférieure.

Hairet n. rîvnă, zel.

Ist. 1715, p. 66 : de nu vom face *hairet* și va veni lucru împotrivă. Doc. III, 200 (d. 1788) : să vĕ sîrguițĭ tot cu acest *hairet* și credință.

— GAYRET (ar.), zèle, ardeur, courage ; bulg. serb. gairet «ajutor», alb. gairet «curaj», mcr. gairete «curagios», ngr. χαϊρέτι, forță.

halil n. fructe uscate, întrebuințate în farmacie (Tarif 1761). Pasajul e unic.

— HALIL (ar.), myrobolan.

halvet n. cameră particulară.

Beld. 409 : In *halvetul* dintre dînșiĭ, îĭ ḑicea într'un cuvînt...

— ḤALVET (ar.), lieu retiré, solitude ; serb. halvet «odaie pentru femeĭ». Vorba se află numaĭ în acest pasaj.

hamhalat n. funie nelucrată.

Ur. XXVI, 304 (d. 1822) : taiorile cu *hamhalat* de 140 ocă 3 leĭ 30 banĭ.

— ḤAM HALAT, cordage qui n'est pas travaillé.

hambar-emini m. (şi ámbari) intendentul hambaruluĭ.
Rev. I, 58 (d. 1786): 2000 leĭ dar slăvituluĭ *ambari-emeni* de la Isaccea pentru scóterea sinetuluĭ a primituluĭ făineĭ.
— AMBARLAR EMINI, l'intendant des magasins de l'arsenal.

hamtutmaz n. aramă nelucrată.
Tarif 1792: aramă *hamtutmaz* cântar 99 banĭ.
— ḤAM (ar.), qui n'est pas travaillé (şi turc. TUTMAĞ, espèce de vermicelle taillé en carré).

hanea f. şea (într'un pasaj unic).
Cond. 1693, p. 164: pentru *hanelele* Saraiuluĭ tal. 12.
— ḤANE, selle.

hanîmă f. femee nobilă (la Turcĭ).
Fil. 41: cântă din gură şi din tambură ca o *hanîmă* de saraiŭ... Bol. I, 241: o tînĕră *hanîmă* Se plécă visătóre pe mica-ĭ albă mână.
— ḤANYM (princesse, fille d'un khan), dame, matrone; bulg. hanyma, serb. hanuma, ngr. χανούμισσα.

harapiet n. ruină, prăpădire.
Doc. I, 277 (d. 1783): a tăcea pricinile pustiiriĭ şi a *harapietuluĭ* sĕŭ este cusur şi vina nóstră.
— ḤARABIYET (ar.), désolation, état de dévastation, ruine.

harbagiŭ m. halebardier, corp de 60 de ienicerĭ întrebuinţaţĭ la execuţiunĭ (d'Ohsson VII, 325).
Văc. 299: orîndui şi un *harbagiŭ* împĕrătesc, ca să fie nelipsit de lângă mine şi 'mĭ porunci, ca şi eŭ să fiŭ nelipsit de la corturile Veziruluĭ.
— HARBAĞI, hallebardier (d. harba «hallebarde»); bulg. harbağiïa.

harem-chehaiesi m. intendentul haremuluĭ.
Rev. I, 57 (d. 1786): 50 leĭ luĭ *harem-chehaesi* al M. S. Ahmet-Paşa.
— HAREM KIAYASI, intendant du harem.

hartup n. bóbele uscate ale planteĭ «Viburnum».
Tarif 1792: *hartupul* cântar 4 1/2 banĭ.
— KAR TOPU, boule-de-neige (d. kar «neige» şi top «balle»); bulg. serb. kartop.

hasas m. străjer de nópte.
Fot. III, 243: înainte merg pe jos toţĭ ieniceriĭ ortaleĭ *hasaşilor*.
— ASAS, les hommes du guet Ham.

hasas-başa m. locotenent de poliţie.
Fot. III, 243: după aceştia urméză *hasas-başa* cu ofiţerimea sa.
— ASAS BAŞY, le prévôt du guet Ham.

has-oda f. ofiţer din interiorul palatuluĭ.
Cond. 1693, p. 449: 2000 tal. la 40 de *has-odale* cărora le-a dat împĕratul acéstă mujdea să fie a lor.
— ḤASS ODALÜ, officier de la chambre du palais impérial.

hatà f. neajuns, pagubă (într'un pasaj unic).
Doc. I, 293 (d. 1782): se fac atâtea *hatale* la ómenĭ şi la vite.
— HATA (ar.), erreur, malheur, faute commise par inadvertance; ngr. χατᾶς, inconvénient.

hechim-başa m. primul medic al Saraiuluĭ.
Văc. 295: acésta însuşĭ *hechim-başa* al Impĕratuluĭ mi-aŭ spus'o. Doc. III, 506 (d. 1787): *hechim-başa* cu iamacu sĕŭ.
— HEKIM BAŞY, premier médecin de la Cour.

hémşeriŭ m. compatriot (într'un pasaj unic).

N. Cost. 33: era şi Balaban grec de la Rumeli, *hémşeriŭ* cu Duca-Vodă, de la un loc.

— HEMŞEHRI (pers.), compatriote (d. hem «cu» şi şehir «oraş»); serb. hemşeriia.

herechet n. procedură juridică.

Doc. I, 70 (d. 1775): fără de hotărîrea judecătorilor să nu îndrăznéscă zapciiĭ a face vre-un *herechet* asupra vre-unora din ceĭ ce se judecă.

— HAREKET (ar.), manière d'agir, procédé.

hijret n. era mahometană, numită «hegira» (622 d. Cr.).

Văc. 247: la velétu *hijret* 1202 şi Mântuitoriŭ 1788... 250: Tătarĭ cazanienĭ năvălind la 699 vĕlétul *hijret* şi 1299 de la Hr.

— HIĞRET (ar.), émigration, fuite, ère musulmane; de aci şi forma europénă: hegira.

hijret-tarihi n. era hegireĭ.

Văc. 247: de la acéstă fugă a luĭ Moamet care s'a întîmplat la 16 ale luĭ Iulie în ḑi de Vineri, la vĕlétul 622 de la Hrist., numĕră Moametaniĭ aniĭ Eghiriĭ adică *hijret-tarihi*, carĭ... sînt acum anĭ 1202.

— HIĞRET TARIḤI, époque de l'hégire (d. ar. tariḫ «date»).

hilat n. (şi **chilaat**) numele oficial al caftanuluĭ dat de Sultan Domnuluĭ şi altorĭ înalţĭ dignitarĭ aĭ Porţiĭ (V. caftan).

Cant. Mold. 54: capudzilar-kjehajasi togam *chilaat*, vulgo caftan dictam, affert, et principi exosculandum primo exhibet, mox eandem principem supra reliquas ejus vestes induit.

— ḪIL'AT (ar.), vêtement d honneur. V. halat.

hîrcà f. mantia sacră a luĭ Mahomet.

Văc. 247: *hircaua* saŭ vestmîntul Prooroculuĭ...

— ḪYRKA (ar.), manteau du Prophète.

hu, hu, hu! int. alt nume ce Mahometaniĭ daŭ luĭ D-ḑeŭ, în invocaţiunĭ (V. citaţiunea s. v. Alah).

— HU, lui, c.-à.-d. Allah.

hudut-namè f. hotărnicia ţărĭĭ făcută după pacea de la 1741 (Fot. III, 186). Pasajul e unic.

Tunusli, 79: în *hudut-name* se ḑice că de aicĭ înainte nu s'aŭ maĭ pus alte semne de hotar.

— HUDUT NAME, id. (d. ar. hadd «limite» şi pers. name «écrit»).

hugium n. asalt, năvală (termin technic).

Ist. 1715, p. 65: să puie pe ieniceriĭ să facă *hugium*; 67: să mérgă la cetate să facă un *hugium*; 87: făcênd *hugium* mare către tabie; 94: ţinut-aŭ cu focul şi cu *hugiumul* până a doua ḑi. Văc. 270: acéstă sastisire făcu încetare iuruşurilor şi *hugiumuluĭ*; 285: pe de tóte părţile Dunăriĭ, făcênd Muscaliĭ *hugium*.

— HUĞUM (ar.), attaque inattendue, assaut.

Ialvichir n. varietate de bogasiŭ (pasaj unic).

Tarif 1767: bogasie de *ialvichir* albe, de 7 parale 1 leŭ vechiŭ.

Probabil de la o localitate cu acest nume.

iarmachĭ n. înflorat cu aur (pasaj unic).

Ur. III, 126: se trimite acum din partea nóstră un armăsar deosebit şi o blană de samur *iarmachĭ*.

— YARMAK (turc. or.), argent, or.

iaşmac n. vĕlul ce pórtă turcóicele.

Ghica, Rev. N. I, 166 : hanîme bĕtrâne fără *iaşmac*. Bol. I, 88 : *Iaşmac* negru învelesce Chipu-ĭ dulce şi 'ntristat.

— yaşmak, voile dont les femmes musulmanes se couvrent la figure ; bulg. serb. yaşmak.

iaţă f. rugăciune de séră (la Mahometanĭ).

Ax. 150 : s'aŭ strigat la meceturĭ ezanul ce se chiamă *iaţă*.

— yatsy, prière du soir (d. yatmak «dormir») ; serb. iaţiia.

iavaş n. numaĭ la pl. : vorbe dulcĭ.

Ghica, 365 : dragomanul se întórce de la Pórtă, aducênd numaĭ făgăduielĭ, bacalîmurĭ şi *iavaşurĭ*.

— yavaş, affable, doux ; serb. iavaş «încet», alb. ĭavaş «mediocru». Vorba se află în acest pasaj unic.

ichingiŭ m. numele celuĭ d'al doilea regiment de ienicerĭ (V. biringiŭ).

— ikinĝi, second (ca termin technic).

ichingi-ciohodar m. al doilea ciohodar.

Văc. 286 : (V. mehmendar).

icirliŭ m. om din năuntrul palatuluĭ (pasaj unic).

Kog. 250 : Stavarachi aŭ căđut la Mustafa-Paşa şi la aceĭ *icirliĭ* împĕrătescĭ, ţicêndu-le ca să facă pe Ştefan Racoviţă la Ţara românéscă şi pe Ghica Terzimanul la Moldova.

— içerli, homme du Sérail (d. iç «intérieur» şi er «homme»).

iezm n. iaspis alb (forma vorbeĭ e grecizată).

Od. I, 263 : pórtă un contoş de colórea verde deschisă a *iezmuluĭ*.

— yeşm, jaspe ; rus. yaşma.

igemal n. extract de socotélă (pasaj unic).

Cond. 1693, p. 652 : aŭ făcut *igemaal* socotéla haraciuluĭ.

— iĝmal (ar.), relevé d'un compte.

ihram n. covor mic cu laturĭ marĭ.

Beld. III, 436 (d. 1822) : în odaia aceea aŭ aflat *ihram* [în text : *hram*] aşternut peste rogojinĭ.

— ihram, tapis de laine à longs poils ; bulg. ihram «un fel de pătură». Pasajul e unic.

ihtiar a. bĕtrân. Vorba se află numaĭ în acest pasaj.

Pann, 76 : Efendi, sînt *ihtiar*, barba 'mĭ este albă var.

— iḥtiar (ar.), vieux, ancien ; serb. ihtiĭar.

ilhac n. anexare (pasaj unic).

Ur. III, 209 (doc. 1803) : ne rugăm ca să se facă *ilhac* sub stăpânirea Moldoveĭ locul acesta ce se numesce Câşlă.

— ilhak (ar.), adjonction, annexion.

iltefat n. bunăvoinţă (pasaj unic).

Ur. III, 155 : pentru statornicia Domnieĭ tale şi pentru celelalte împĕrătescĭ *iltefaturĭ*...

— iltifat (ar.), faveur, prévenance.

imaret n. ospiciŭ pentru călĕtorĭ, asil pentru săracĭ, situat lângă o giamie (Cant. Ist. ot. 40).

— 'imaret (ar.), établissement de charité ; bulg. serb. imaret, ngr. ἰμαρέτι, spital.

intisap n. dependenţă : «a face intisap», a aparţine.

Văc. 283 : el şi gândind că dór am făcut *intisap* la slujba roséscă, 'mĭ fericia norocul. Dum. 113 : de felul luĭ ţarigrădén şi din noŭ *intisap* dragoman al seŭ...

— INTISAB (ar.), action d'être attaché, de dépendre.

iovanliŭ m. bogătaş, moşier (pasaj unic).

ORĂŞ. 19 : Şi pompa, saltanatul, halaiŭ de *iovanliŭ*.

— YAVAN, propriétaire riche.

iort n. în locuţ. «a se da iort», a se plăti întocmaĭ.

ZIL. Rev. III, 87 : baniĭ biruluĭ să se dea *iort* la socotéla ce vor trimite la vistierie.

— cf. YORD (possession), biens-fonds. Pasajul e unic.

iradea f. decret al Sultanuluĭ.

— IRADE (ar. volonté), rescrit impérial ; bulg. irade.

isirgiŭ m. negu̯ătător de robĭ (într'un singur pasaj).

KOG. III, 240 : aŭ adus un ovreiŭ *isirgiŭ* de carĭ vînd róbe şi le-aŭ dat să le vîndă.

— ESIRĞI, marchand d'esclaves (d. ar. esir «esclave»).

islac m. împăcare (într'un pasaj unic).

ZIL. 26 : aŭ socotit să-ĭ trimiţă *islac* [luĭ Pasvantoglu], ca să-l ierte.

— ISLAH (ar.), réconciliation.

islam n. religiunea mahometană.

FOT. III, 227 (hatihum. 1802) : nazarinénul ce a primit *islamul*, nu póte moşteni pe tatăl său, care ar fi rămas tot nazarinén.

— ISLAM (ar. «résignation»), islamisme. V. ehli-islam.

istigial-ferman n. ordin însoţit de un raport.

COND. 1693, p. 583 : 100 tal. s'aŭ dat la un ciohodar care aŭ venit pentru unt cu *istegial-firman;* 691 : s'aŭ dat darul Mustafa-Agăĭ al Vezirului, care aŭ venit cu *istigial-ferman* pentru graba haraciului.

— ISTI'ĞAL (ar.), référé (terme de justice). V. ferman.

istiléh n. idiotism. Pasajul e unic.

VĂC. 246 : istornicĭ carĭ aŭ scris cu atâtea frumóse tejnişurĭ şi *istiléhurĭ* saŭ metafore şi idiotisme şi potrivirĭ la cuvinte şi ţiceriĭ.

— YSTYLAH (ar.), idiotisme.

iucingiŭ m. numele celuĭ d'al treilea regiment de ieniceriĭ (V. biringiŭ).

— ÜČÜNĞÜ, troisième (ca termin technic).

iurucleri m. pl. corp de infanterie rumeliotă (vorba revine numaĭ în poesia artistică).

BOL. I, 171 : La arme ! la arme ! zaimĭ, *iurucleri !*

— YURUK (pl. yurukler), corps de fantassins irréguliers de la Roumélie Ham.

iuzul-emini m. titlu identic cu «iuzbaşa».

BELD. 390 : *Iuzul-emeniĭ* a óstiĭ din interes se unesc.

— YÜZ ÜL-EMINI, id. (vorba lipsesce în dicţionare).

izra f. execuţiune : «a face izra», a executa (cf. iğra etmek «réaliser, accomplir»).

UR. III, 128 (d. 1799) : nu-l lăsăm să facă *izra* zabetlîcul său.

— IĞRA (ar.), exécution, réalisation ; serb. iğra. Vorba figuréză aci sub forma-ĭ grecizată.

Lahaniŭ n. verde (litt. ca varda).

REV. I, 339 (f. de z. 1669) : o sucnă aclaz *lahani* cu ranţurĭ ; II, 333 (f. de z. 1817) : anteriŭ cu o vargă *lahanie* şi alta albă.

— LAHANA (pers.), choux (d. λάχανον).

lahin-bahaş n. darea ce Moldova trimetea ca o contribuţiune pentru alimentarea Curţii Vezirului.

IPSIL. 790 (bairamlîc): pungĭ 30 pentru *lahin-bahaş* la Curtea Vizirului.

— LAHN PAHASY, prix de viande. Pasajul e unic.

limie f. un fel de blană. (— ?)

COND. 1693, p. 30: două blane de *limiĭ* i de samur. REV. II, 240 (f. de z. 1817): o scurteică cu *limiĭ* de samur muscălesc. TARIF 1870: blănĭ de *limie*.

Mactul a. ucis. Vorba figurézĕ într'un pasaj unic.

DOC. II, 40 (d. 1791): averile mişcătóre şi nemişcătóre ale *mactului* Mavroghene.

— MAKTUL (ar.), tué.

magiar m. galben unguresc, numit şi *ug*.

GORJ. II, 47: peste ḑece milióne galbenĭ *magiarĭ*. BOL. I, 292: Ea mĕ costă scumpă fórte vr'o 30.000 de *magiarĭ*.

— MAĞAR (altyny), ducat hongrois (d. ung. magyar); bulg. serb. mağar, mcr. magiar «galben din Ungaria», ngr. μαγτσάρι, aurum ungaricum.

magună f. luntre mare (într'un pasaj unic).

IST. 1715, p. 115: treĭ *magune* marĭ din carĭ aruncă cumbaralele.

— MAGUNA (ar. ma'un), bateau de transport; ngr. μαούνα; sp. mahona, fr. mahone «sorte de galère».

marangoz m. tîmplar (numaĭ într'un pasaj).

REV. I, 47 (d. 1804): plata *marangojilor*.

— MARANGOZ, menuisier, charpentier (d. it. marangone «calfă de dulgher»); bulg. marangos, ngr. μαραγκός.

maslahat n. pl. interese, daraverĭ.

AR. 163 (d. 1821): să se caute tóte trebile domnescĭ şi *maslahaturile* de către orînduitul caimacam; 169: boierĭĭ şi moşneniĭ să-şĭ ia sarcina trebilor şi dregătoriilor ţărĭĭ ce li se cade a căuta *maslahatul* împĕrătesc; 170: tóte *maslahaturile* şi pricinile ţărĭĭ, adică huzmeturile, dăjdiile şi judecăţile.

— MASLAHAT (ar.), avantage intérêt, affaire; alb. maslahat «trébă», bulg. maslahatie (= vażni raboti).

mastraf n. cheltuială.

DOC. II, 359 (d. 1792): podarĭĭ să nu facă vr'un *mastraf* la vre-o pădure; 457 (d. 1792): unt i miere şi alte *masrafurĭ* ale tainaturilor.

— MASRAF (ar.), dépense; bulg. masraf (mastraf).

mazgal n. ferestrue în zidul uneĭ cetăţĭ prin care se póte sloboḑi focurĭ. Pasajul e unic.

BELD. 398: Privegherea cea maĭ mare la *măzgalurĭ* ţintuia.

— MAZGAL (ar.), créneau, barbacane; bulg. serb. mazgal, ngr. μασγάλι.

mecâz m. perceptor de dărĭ (într'un pasaj unic).

VĂC. 247: s'a făcut stăpânitor şi *mecâz*...

— MAKAS, receveur de l'octroi.

medresă f. şcólă înaltă, academie turcéscă, situată lângă o giamie (V. daruşifa).

— MEDRESE (ar.), école supérieure, collège, académie (d. ders «enseignement»); bulg. serb. medrese; sp. almadraza.

mefruzul-calem n. biuroŭ separat.

Văc. 255: Impĕratul făcênd prinţipatul [Valahieĭ] *mefruz-ul calem* adică deosebit condeiŭ, s'aŭ întors în pace. Ub. VI, 124 (d. 1822): de la Sultan Selim I s'aŭ învrednicit Moldova... numindu-se cheleriŭ al prea puterniceĭ Impĕrăţiĭ şi *mefruzum-cale*...

— MEFRUZ-UL KALEM, chancellerie libre de taxes (d. mefruz «séparé»). V. calem.

mehchemea f. curte de justiţie, tribunal.

Văc. 253: să facă Turciĭ giamie la Ţarigrad, să aibă *mehcheme* şi cadiŭ. Dum. 118: copia fermanuluĭ să o treceţĭ la condica *mehchemelelor*.

— MEHKEME (ar. mahkeme), tribunal; bulg. mehkeme, serb. meşčema, alb. mekieme, mcr. mehchemee.

memhur n. rĕvaş de plată(într'un singur pasaj).

Doc. IV, 171 (d. 1794): câţĭ vor avea *memhururĭ* la mână...

— MEMHUR (ar.), billets de paye des troupes réglées (d'Ohsson).

menganè f. cârciumă (într'un pasaj unic).

Doc. IV, 292 (d. 1795): te-aĭ silit a face 20 odăĭ, 2 *menganele*, magaziĭ pentru lână...

— MEY ḤANE, cabaret (d. pers. mey «vin» şi ḥane «maison»); bulg. serb. mehana.

merhamet n. (vorbe de) compătimire, mângăiere.

Rev. II, 332 [versurĭ despre mórtea luĭ Mavroghene]: Că e trimis de Devlet, Să-ĭ spue un *merhamet*.

— MERḤAMET (ar.), compassion; bulg. meramet «îndurător», serb. merhamet, alb. merahmet «mângâiere», ngr. μερχαμέτι.

mermer n. stuc de marmură.

Ghica, Rev. N. II, 173: pereţiĭ odăilor toţĭ cu *mermer* imitând marmurele cele maĭ rare şi maĭ frumóse.

— MERMER, marbre (d. μάρμαρος); bulg. serb. mermer.

mermeri a. marmorat.

Tarif 1792: tulpan *mermeri* topul 35 banĭ.

— MERMERI, marbré, de marbre; serb. mermeli.

mersin m. mirt (într'un pasaj unic).

Ist. 1715, p. 59: tufe multe, crînguleţe de smicele de *mersinĭ*.

— MERSIN, myrte (d. μυρσύνη); ngr. μερσίνι.

meşferet n. sfătuire. Pasajul e unic.

Văc. 292: numitul Vezir aŭ făcut şi multe *meşfereturĭ*.

— MESVERET (ar.), consultation, délibération.

mihrab n. altar într'o giamie îndreptat spre Caaba şi arătând în ce direcţiune să se facă rugăciunea.

Băl. 138: în Mitropolie puseră, în locul altaruluĭ, un *mihrab* şi un mimber şi ast-fel prefăcênd'o în giamie, făcură acolo slujba şi rugăciunea turcéscă.

— MIHRAB (ar.), maître-autel, niche du sanctuaire; serb. id.

mimber n. amvon într'o giamie (V. mihrab).

— MIMBER (ar. minber), chaire du prédicateur de Vendredi; serb. member.

Misirbeiŭ m. Domn al Egiptuluĭ (V. Misir şi beiŭ).

Beld. 414: Beşlegiĭ toţĭ agiunsese ca ceĭ de la *Misirbeĭ*.

mucader n. predestinaţiune (pasajul e unic).

Văc. 249: *mucaderul* saŭ proorismul saŭ maĭ înainte hotărîrea.

— MUKADDIR (ar.), destinée, arrêt du ciel (d. kader «destin»).

mucaet a. atent (într'un pasaj unic).

Dum. 92: porunci numituluĭ Paşă, ca să fie *mucaet* să cuprindă...

— MUKAYED (ar.), attentif; bulg. serb. alb. mukaïet.

mucatea f. venitur̆ anuale (pasaj unic).

Tunusli, 158: *mucatealele* le-a sporit Constantin-Vodă Mavrocordat.

— MUKATA'A (ar.), contribution, revenu, fermes annuelles; (Iflak) mukateasi «bureau des fermes de Valachie» (cf. Cant. Ist. ot. 221). Vorba revine numaĭ în acest pasaj.

muchialemea f. desbatere, conferinţă.

Ur. III, 166 (d. 1792): slujind cu bună dreptate la *muchialemelele* de întocmele ce s'a făcut între înaltul nostru Devlet cu alte Curţĭ. Văc. 283: după ce se făcu *muchialeméua* de Turcĭ şi de Muscalĭ.

— MÜKIALEME (ar.), conférence, délibération.

mudir m. sub-prefect.

Ghica, 412: *mudirul* ne făcea semn...

— MÜDIR (ar.), administrateur d'un district.

muezin m. (şi **muegin**) cel ce chiamă la rugăciune de pe vîrful minareliĭ (V. ezan).

Bol. I, 343: Peste Brusa domnitóre Ast-fel cântă un *muegin*.

— MÜEZZIN (ar.), chantre public chargé d'appeler du haut des minarets le peuple à la prière (d. üzn «oreille»); bulg. mïuezin.

muhadit m. inginer hotarnic (într'un pasaj unic).

Doc. II, 21 (d. 1792): cu d-lor *muhadiḷi* împărătescĭ sînt orînduiţĭ de aicĭ boierĭ pentru întregirea şi înnoirea hotaruluĭ între ţara românéscă şi ţara nemţéscă.

— MUHADDID (ar.), qui circonscrit par des limites, qui pose des bornes.

munegim m. astrolog (într'un singur pasaj).

Vac. 277: acesta i-o a proorocit'o şi un *munegim* la Halep.

— MUNEGĞIM (ar.), astronome, astrologue.

murtad m. renegat. Pasajul e unic.

Ist. 1715, p. 72: Turcilor le ḍicea că sînt *murtagi*, de ceĭ ce aŭ fost Turcĭ şi s'aŭ creştinat.

— MURTAD (ar. mürtedd), rénégat, apostat (d. redd «refus, rejet»); serb. murtat, ngr. μουρτάτης, infidèle.

musaferea f. ospitalitate, sindrofie.

Ist. 1715, p. 36: aŭ mas o nópte acolo pentru *musafirea*; 90: toţĭ Beiĭ, Paşiĭ şi Agiiĭ să se strîngă la pórtă la *musaferea*.

— MÜSAFERET (ar. «voyage»), hospitalité. V. mosafir.

musluc n. canà saŭ cep de cişmea (într'un pasaj unic).

Ur. IV, 169 (d. 1802): să facă şi afară la uliţă un *musluc*, pentru ca să ia norodul apă.

— MUSLUK, robinet; ngr. μουσλούκι.

muşchi a. de Damasc (într'un singur pasaj).

Cuv. I, 198 (d. 1588): procoveţĭ de zarba şi cu florile albe şi pre margine cu atlaz *muşchi* cu patru cănafĭ.

— DIMIŞKI, de Damas (= Dimişk); bulg. serb. demişkiïa, ngr. δαμασκί, damască (românesce cu silaba aferesată).

muşir m. generalisim.

Ghica, 378: campania din Bosnia l'a făcut *muşir*. Oráş. II, 117: Cusut tot în fir, Parc'ar fi *muşir*. Bol. I, 305: O sută halaice, tot fete de *muşir*.

— MÜŞIR (ar.), maréchal, chef d'un corps d'armée.

mutarechea f. armistițiŭ (într'un pasaj unic).
Văc. 284: pohtindu-l ca să înnoiască *mutarechéua* alte 40 de ḑile.
— MUTAREKE, (ar.), armistice.

muvela m. molà în serviciul Muftiuluĭ.
Ur. XII, 88 (d. 1669): viind *muvela* și alțĭ doĭ cadiĭ... Tunusli, 71: Impĕrăția a rînduit bumbașir 3 agale marĭ, pre capigi-bașa, pe *muvela* și pe turnagi-bașa.
— MUVELA (ar.), fonctionnaire du şeyḥ ül-islam chargé d'une enquête.

muvela-efendi m. titlu identic cu «muvela».
Fot. II, 160: a izbutit să se rînduiască un *muvela-efendi*.

Nahiea f. (și **nahaia**) ținut. Pasajul e unic.
Ist. 1715, p. 6: poroncĭ pe la toțĭ Pașiĭ și pe la toțĭ Beiĭ și la tóte *nahaielele*, ca să se gătéscă toțĭ.
— NAHIYE (ar.), canton; bulg. serb. nahiïa, alb nahiè.

namaz n. rugăciune prescrisă Turcilor de 5 orĭ în 24 de ore, ce formézà basa cultuluĭ mahometan: *ikindi* se numesce cea de dup'amiaḑĭ (V. chindie) și *yatsi*, cea de nópte (V. iață).
Văc. 248: a aduce la acest D-ḑeŭ cinci *namazurĭ* saŭ închinăciunĭ pe ḑi. Cant. Ist. ot. 46: rugăciunile publice numite *namaz*. Bol. I, 255: Aĭ făcut *namazul* astă diminéță?
— NAMAZ (ar.), prière; serb. namaz.

nevà f. numele córdeĭ luĭ *re* și *sol* (la violine și cobze): Bilciurescu, Ghidul Bucur. 167.
— NEVA, id. (d. ar.-pers. nev. «nouveau»). Cf. Sulzer II, 438. V. rast și seba.

nichiah n. căsătorie (pasaj unic).
Văc. 249: etica, în Curan, este a ținea cu sloboḑenie 4 soțiĭ după lege cu *nichiah* în viața luĭ.
— NIKIAH (ar. litt. coitus), mariage (d. nakaha «épouser»); bulg. nikiah, serb. nićah.

nișter n. lanțetă de lăsat sânge, bisturiŭ.
Ist. 1715, p. 12: pe aceste fete gemine uniĭ din gerahĭ vĕḑêndu-le, aŭ ḑis că pot să le despartă cu *nișterul*.
— NIŞTER (pers.), lancette (d. niş «pointu»); alb. nişter, ngr. νηστέρι.

Oba f. cort portativ la Tătariĭ Nogaĭ.
Amir. 177: nicĭ să cutezăm a face pe pămîntul Moldoveĭ lăcaș saŭ sălaș pentru păstoriĭ noștri, ce numaĭ s'aibă a-și purta păstoriĭ noștri după obiceiul lor câte o *oba* în car, iară din *oba* afară, pe locurile acelea, să nu fim volnicĭ a bate par saŭ țăruș.
— OBA, tente, cabane transportable (en feutre et à deux piliers). Vorba e tătărescă. V. aran. Pasajul e unic.

oda-lalasi m. îngrijitorul regimentuluĭ de ieniceriĭ.
Dap. I, 427 (baĭramlîc): o blană cu paceà de samur luĭ *oda-lalasi*.
— LALA, serviteur, majordome. V. odà.

orta-capi n. pórta de mijloc a palatuluĭ împĕrătesc.
Ist. 1715, p. 12: aŭ înfipt tuiurile înăuntru la saraiŭ la *orta-capi*.

— ORTA KAPYSY, porte centrale. Pasajul e unic.

otuz-beş-calem a. calitate de fote (litt. treĭ-ḑecĭ şi cincĭ de calemurĭ). V. celbiş.

— OTUZ-BEŞ KALEM, trente cinq sortes de...

otuz-bir n. un fel de joc cu 31 de cărţi.

FIL. 145: cu *otuz-bir* şi cu panţarolă ne pierdem timpul în zadar.

— OTUZ-BIR, trente-un (jeu de hasard).

Paidos n. încetarea lucruluĭ (într'un singur pasaj).

UR. IV, 402 (d. 1741): să nu oprească Sardariul nicĭ leŭ de car... nicĭ banĭ de *paidos*.

— PAIDOS, cessation du travail, repos, vacance (vorba e de origină obscură).

papu-saade-aga m. alt nume dat luĭ «câzlar-aga».

IPSIL. 793 (bairamlîc): luĭ *papu-saade-aga* 100 leĭ.

— BABI SEADET AGASI, le maître de la porte de la félicité, c'est-à-dire le chef des eunuques Ham. Pasajul e unic.

parangun a. stacojiŭ (într'un singur pasaj).

TARIF 1761: camuhaĭ *parangun* de 7 coţĭ 1 leŭ.

— PARANGON, couleur écarlate (d. it. [scarlato di] paragone); serb. parangon «stofă fină purpurie».

pervanea f. fluture de nópte. Vorba e exclusiv întrebuinţată în poesia literară.

ALECU VĂC. [fluturele]: Ca *pervanéua* am ajuns... Singur alerg de voie In foc fără nevoie. PANN, Spit. Amor. III, 35: Tocmaĭ ca o *pervanea* se arde inima mea.

— PERVANE (pers.), papillon de nuit; ngr. περβανές.

peşchegiŭ m. funcţionar al Saraiuluĭ căruia era încredinţată paza darurilor primite de Impĕrat.

FIL. 190: începu a trimite la capugiĭ, *peşchegiĭ* şi imbrohorĭ împĕrătescĭ, ca să-ĭ céră capul.

— PEŞKEŞĞI, gardien des présents (charge à la Cour). Vorba lipsesce în izvórele istorice.

petlea f. un fel de blană (după o localitate?).

TARIF 1870: blănĭ zagarale de *petlea*...

petmez n. must de mere, pere, struguri (Tarif 1792).

— PETMEZ (pekmez), moût cuit, raisine; bulg. serb. petmez, alb. pekmez, ngr. πετιμέζι.

piuscul n. (şi **pioschiol**), ciucure, moţ.

IST. 1715, p. 15: cu căpestre de mĕtase, cu *piusculurĭ* de sîrmă. HRIST. (1818): Din téca pe jumĕtate Cu *pioschiolurĭ* atîrnate.

— PÜSKÜL, touffe, frange; bulg. piuskiul, ngr. πιουσκιούλι.

pruzgiuc n. postav de Brusa.

TARIF 1761: *prusgiuc*, bucata de 50 coţĭ, 95 banĭ.

pungiuc a. ornamentat (de stofe).

FIL. 215: atlas vĕrgat şi cu florĭ, hares *pungiuc*.

— BUNĞUK, boules de verroterie qui servent d'ornement; serb. bunğuk «podóbe pentru caĭ, catîrĭ» V. bungiuc.

pusula f. busolă (numaĭ în poesia artistică).

KONAKE, 279: Se face *pusula* cârmă 'n furtună de ispitire.

— PUSOLA, compas (d. it. bussola).

Rast n. numele córdeĭ luĭ *sol* (la cobze şi violine) : Bilciurescu, Ghidul Bucur. 167.

— RAST, certaine modulation des sons Ham. (litt. rencontre). Cf. Sulzer II, 438.

redif m. milițian turc, reservist (Ghica).

— REDIF (ar. qui suit un autre), réserve, milice du pays ; serb. redif.

riealĕ f. galeră principală.

DUM. 35: căpetenia turcéscă ce-ĭ ḑic *riecla* ce se comăndăluia de Hasan-Beiŭ.

— RIYALA, galère royale (d. it. reale).

rubaru n. confruntare.

AR. 214 (d. 1821) : făcêndu-le prea înaltul Devlet *rubaru* atât iscăliturile cât şi peceţile. GLOS. 558 : a-şĭ face pe cutare *rubaru*.

— RUBARU (pers. face à face), comparé l'un à l'autre.

Sabica adv. (şi **sambica**) fost, ex.

FOT. II, 237: Ibraim Efendi, *sambica* chehaia-beiŭ.

— SABIKA, précédemment.

sacicol n. aripa dréptă a călărimiĭ, în opoziţiune cu «solcol». Vorba se află numaĭ în acest pasaj.

AX. 153 : aŭ poruncit la câţĭ-va Agĭ de i-aŭ eşit înainte şi călărimea ce se chiamă *sacicol* şi solcul.

— SAG KOL, bras droit, aile droite (milit.). V. solcol.

saghirdiŭ m. copist de biuroŭ.

IPSIL. 790 (bairamlîc) : 32 leĭ *saghirdiŭlor* luĭ maden-calemi.

— ŞAGIRD (pers.), l'apprenti dans les chancelleries Ham. ; alb. serb. şegert.

sam n. vînt cu suflarea fierbinte.

CANT. Ier. 19 : *sam*, un fél de vînt otrăvit, carele lovind pe om îndată se face cenuşă şi hainele putrédesc ; 209 : hameleonul, putred şi otrăvit aerul (carele *sam* se chiamă) înghiţind, de carele lovit şi topsicat, acum cele maĭ de pre urmă duhurĭ trăgea.

— SAMM (yeli), vent mortel, simoun (ar. samm «toxique»).

samaia f. cântec turcesc.

BUR. Cal. 1877, p. 83 : el executa cele maĭ frumóse manele, *samaiele*, pestrefurĭ şi taximurĭ.

— SÉMA'YI (ar.), air grave de danse.

saparinĕ f. sarce (Tarif 1761).

— SAPARINA, salsepareille (d. it. salsapariglia).

saplaic n. gălétă (într'un pasaj unic).

IST. 1715, p. 57 : intră omul în puţ de adună apa cu *saplaicul*.

— SAPLAYK, id. (d. saplamak «pénétrer»).

sarf n, gramatica (într'un pasaj mic).

VĂC. 292 : am învĕţat şi eŭ *sarf*, la velĕt 64, în Ţarigrad.

— SARF (ar.), la grammaire.

sarghiŭ n. pânză de înfăşurat.

TARIF 1761 : *sarghiŭ* bun de 14 un leŭ, iar prost părechea 5 banî.

— SARGY, toile d'emballage (d. sarmak «envelopper») ; bulg. sargiïa «técă».

sărnaciŭ n. cisternă (într'un pasaj unic).

Ist. 1715, p. 28 : înlăuntru în cetate are și *sărnaciurĭ*, adică sterne și puțurĭ.

— SARNYČ, citerne.

saxongi-başa m. al doilea locotenent general al ienicerilor. Pasagiul e unic.

Ist. 1715, p. 16 : după dînșiĭ *saxongi-başa*...

— SAXONĞI BAŞY (samsunği-başa), chef du régiment des janissairs qui prenaient soin des dogues (samsun) du grand-Seigneur (Bianchi).

saz n. instrument de musică (pasaj unic).

Văc. 299 : ducêndu-mĕ la Rusciuc în casele sale, îmĭ făcu ziafet în séra aceea aducênd și *sazurĭ*.

— SAZ, instrument de musique, musique.

schirlet n. un fel de materie (pasaj unic).

Tocilescu, Dómna Stanca, 17 : tîmbar negru de *schirlet*.

— ISKERLET, écarlate (d. it. scarlato) ; ung. sakarlát, de unde «șocârlat» (Cuv. I, 258) și prin etimologie populară **ciorcă-lată** (Al. 105 : cu șalvarĭ de *ciorcă-lată*=șocârlat).

sebà f. (și **sabà**) numele córdeĭ luĭ *la* (la violine și cobze) : Bilciurescu, Ghidul Bucur. 167

— SEBA, id. (d. ar. sebat «stabilité). Cf. Sulzer II, 438.

sefa f. liniște, pace (într'un singur pasaj).

Dum. 71 : póte că pentru *sefaua* mea le-aŭ fost trecerea.

— SEFA (ar. safa «pureté»), plaisir, agrément; bulg. sefa «dispositiune bună», serb. safa «pace», alb. sefa «bucurie».

sefaet n. suflare violentă (de vînt).

Dum. 17 : crivĕțul 'șĭ deschise *sefaeturile* și se întinse a răcori pe Tătarĭ.

— SEFAET (ar.), pétulance. Pasajul e unic.

sefer n. expediție militară, campanie.

Văc. 254 : Musa aŭ făcut un *sefer* asupra Moreiĭ ; 275 : era de la 1722 pornită extratie saŭ *sefer* în Persia...

— SEFER (ar. voyage), campagne, guerre ; bulg. sefer «războiŭ», serb. sefer «călĕtorie», ngr. σεφέρι, luptă.

seir n. fenomen (într'un singur pasaj).

Cant. Div. 151 : cerescile privele și *seirurĭ*.

— SEYR (ar.), vue, spectacle.

serdari-ecrem m. generalisim.

Văc. 273 : fu trimis Baltagi Mehmed-Paşa Vezirul *serdari-ecrem* cu oștile turcescĭ asupra Moscalilor ; 285 : Vezirul ca un *serdari-ecrem* orîndui serascherĭ pe tótă marginea Dunăriĭ.

— SERDARI EKREM, généralissime des troupes ottomanes représentant le Sultan à l'armée.

serseliŭ a. și m. vagabond (într'un pasaj unic).

Doc. I, 118 (d. 1775) : la unele județe ar fi venit Turcĭ *serseliĭ*... aceĭ *serseliĭ* trec în țară hoțesce.

— SERSERI, aventurier, vagabond.

sevda f. (și **sĕvdea**) pasiune, dorință.

Văc. 287 : din istoriile gheograficescĭ luând *sevda* ca să vadă și țările Evropeĭ ; 300 : avênd mare *sevda* ca să vorbéscă grecesce, aŭ început să-mĭ vorbéscă grecesce. Rev. II, 328 : Spre a sci ceĭ cu *sĕvdea* Frumos titlu a le da.

— SEVDA (ar.), passion, désir ardent ; bulg. serb. sevda «dragoste», mcr. sevdae «iubire», ngr. σεβντᾶς, désir.

sevghiliŭ m. favorit (într'un singur pasaj).

Dum. 26 : câți-va robĭ între care era și Ahmet-Aga, *sevghiliŭ* luĭ Abaza-Pașa i tainicul scriitor al Hanuluĭ.

— sevgülü, amant, favori.

sifat n. chip, exterior.

Ist. 1715, p. 80 : tabiile fiesce-care cu *sifaturile* lor ; 81 : partea șanțurilor de jos are și alte *sifaturĭ* multe.

— sifat (ar. sifet «qualité»), figure, extérieur.

sir-chiatip m. secretar intim al Sultanuluĭ (Fot. II, 237).

— sirr kiatibi, secrétaire privé du Sultan (d. ar. sirr «secret» și kiatib «scriitor»).

sîrmali a. (și **surmai**) brodat cu aur.

Rev. I, 339 (f. de z. 1669) : o cămașă cu mătase *surmai*. Bîl. I, 235 : Cómele-ĭ de talpe trec Și 'ntr'o mie coḑĭ se lasă P'al eĭ *sîrmali*-elec.

— syrmali, brodé en or, en filigrane ; bulg. syrmali «de argint» (d. syrma «fil d'or» = ngr. σύρμα, fir).

socac n. uliță (într'un pasaj unic).

Kog. 273 : Să strige pe *socac*, Vînḑênd tot prăjl și spanac.

— sokak, rue ; alb. bulg. serb. sokak, mcr. socacă, ngr. σοκάκι ; sp. asucach.

softa m. student în teologie și drept (Rev. N. III, 29).

— softa (pers. suhte «ardent, brulé par l'amour divin»), étudiant en théologie.

solcol n. aripa stângă a armateĭ turcescĭ (V. sacicol).

— sol kol, bras gauche, l'aile gauche d'une armée.

solcol-agasi m. (și **salcol-aga**) comandantul aripeĭ stângĭ. Pasajul e unic.

Amir. 134 : orînduit-aŭ Impĕrăția cu aceste oștĭ și pe Iliaș Colciag-Beiŭ, care era *salcol-agasi* la cetatea Hotinuluĭ.

— sol kol agasy, adjudant, sous-officier.

somachi n. marmură colorată cu vine și óre-cum încrustată. Vorba se află numaĭ în acest pasaj.

Ist. 1715, p. 50 : stîlpiĭ dverelor și a icónelor sînt tot de *somachi*.

— somaki, tout espèce de marbre teint de différentes couleurs ; ngr. σομάκι, jaspe, porphyre.

suraf n. briciŭ (într'un pasaj unic).

Cond. 1693, p. 703 : *surafĭ* de argint care s'aŭ făcut de s'aŭ trimis la Iusuf-Pașa seraschiarul.

— sürаf, rasoir.

surdisesc v. a întocmi (într'un pasaj unic).

Hrist. (1818) : Și așa o *surdisi*, Până când o și greși.

— sürmek (aor. sürdü), avancer, bannir ; bulg. surdisam, alb. sürdis.

surmea f. (și **siurmea**) preparațiune din antimoniŭ și gogoșĭ de ristic, cu care turcóicele 'și înnegresc sprîncenele, mai ales pleópele (d'Ohsson IV, 150).

Cant. Ier. 21 : *siurmea*, un fel de piatră vînĕtă cu care văpsesc genele.

— sürme, poudre noir à peindre les sourcils ; bulg. surma ; fr. surmé. Pasajul e unic.

suvariŭ m. călăreț turc.

Ghica, 23 : 15,000 *suvarii* cu 30 de tunurĭ.

— SUVARI, cavalier ; alb. suvari «jandarm călare».

şamata f. sgomot (într'un pasaj unic). V. tamaşa.

IST. 1715, p. 15 : avea şi lupĭ împluţĭ cu fîn de făcea *şamatale*.

— ŞAMATA, bruit, vacarme ; ngr. σαματᾶς, fracas.

şaşcânlîc n. zăpăcélă.

IST. 1715, p. 85 : fiind năvală mare către tabiĭ şi făcêndu-se *şaşcânlic* şi amestecătură ; 96 : raielele vĕdênd nevoia şi făcêndu-se *şaşcânlic* între dînşiĭ.

— ŞAŞKYNLYK, étourderie.

şcodrali a. din Scodra saŭ Scutari, oraş în Albania.

REV. I, 398 (d. 1821) : o pereche de poturĭ *şcodrali*.

— ŞKODRALI, de Scudari. Pasajul e unic.

şerif m. titlul guvernatoruluĭ din Meca.

VĂC. 260 : *şeriful* de la Meca viind, îĭ aduse cheile Mecăĭ ce stăpânia el până atuncĭ împreună cu alte ţărĭ din Arabia şi acésta fu cea maĭ mare slavă ce putu dobîndi Selim Împĕrat.

— ŞERIF (ar. saint), prince, descendant de Mahomet.

şeri-şerif n. legea luĭ Mahomet (litt. legea cea nobilă).

VĂC. 251 : în *şeri-şerif*, adică în pravila turcéscă, ce este alcătuită după coprinderea Curanuluĭ ; 267 : să găséscă aflărĭ noue potrivite la *şeri-şerif*, cu care să pótă dobîndi fetfaua războiuluĭ.

— ŞER'-I ŞERIF (ar.), id.

şeş-beş n. jocul în tavle (litt. 6 şi 5).

— ŞEŞ-BEŞ (pers.), six et cinq (au jeu de trictrac).

Tahsin n. aprobare.

IST. 1715, p. 88 : după *tahsin* şi aferim ce le aŭ ḑis, i-aŭ dăruit cu câte 200 talerĭ ; 119 : după *tahsin* l'aŭ şi dăruit.

— TAHSIN (ar.), approbation.

tahvil n. înscris de plată (într'un pasaj unic).

DOC. II, 457 (d. 1792) : aŭ dat suma de banĭ la derviş-aga, lăsându-ĭ *tahvil* (în text greşit : *taevil*) la sameş.

— TAHVIL (ar.), mandat, engagement à payer.

tamaşa f. comedie, spectacol.

IST. 1715, p. 14 : aruncă pâinĭ pe la ómenĭ de fac *tamaşale*.

— TAMAŞA (ar. temaşa), spectacle, représentation théatrale.

taraphanagiŭ m. directorul monetărieĭ imperiale.

FOT. II, 174 : *taraphanagiul* Porţiĭ, adică inspectorul monetărieĭ.

taraphana-emini m. ministrul ţesauruluĭ imperial (Fot. II, 180), cu varianta **zarphana-emini** (Fot. II, 236).

— ZARBḪANE EMINI, intendant de la Monnaie impériale.

taracli a. (şi **taratli**) din oraşul Tarakli.

ETYM. 2066 (d. 1601) : atlaz albastru *taratli*.

— TARAKLI, étoffe pour matelas de la fabrique de Tarakli Ham.; étoffe rayée en forme de dents (tarak «dent de peigne»); serb. terekliïa «un fel de pânză», ngr. φουστάνι, ταρακλί Pass.

tatir n. ḑi de repaos, vacanţă.

DOC. I, 291 (d. 1783) : afară de Joĭ care este *tatir*, să vĕ adunaţĭ cu toţiĭ...

— TA'TIL (ar.), jour de repos, de fête, vacance.

taxim n. partitură (în musica turcéscă). V. samaia.

— TAKSIM (ar. division), prélude de musique Barb.

tavle f. pl. jocul în trictrac, numit şi «seş-beş».

— TAVLI, damier, trictrac (d. it. tavola); bulg. tavla «trictrac», ngr. τάβλα, table şi τάβλι, échiquier, trictrac (de unde vachiŭ-rom. **tavlii**, ca în Indreptarea Legii d. 1652, cap. 104: episcopul saŭ preotul saŭ diaconul carele jócă în *tavlii*...).

teberu n. dare benevolă, ofrandă spontană.

VĂC. 294: zaherelele el le-aŭ făcut *teberu* şi aŭ ḑis că le dăruiesc Impĕrăţieĭ.

— TEBERRŬ (ar.), action de donner des biens gratis; TEBERRŬAN, adv. en offrande.

tejniş n. joc de cuvinte.

VĂC. 246: aŭ scris cu atâtea frumóse *tejnişurĭ* şi istiléhurĭ, saŭ metafore şi idiotisme.

— TEĢNIS (ar.), calembour, équivoque.

telbea f. fig. pulbere (litt. drojdie de cafea): «a se face telbea», a se prăpădi. Pasajul e unic.

CRON. III, 434 (d. 1822): Beiĭ de la Misir n'aŭ cunoscut scaunul lor şi călcând pâinea şi tăgăduind stăpânirea, le-aŭ venit ʀesplătire dumneḑeiască şi cu sabia Francieĭ s'aŭ făcut *telbiea*.

— TELVE, lie, sédiment.

telcurşum n. glonţ de plumb (într'un pasaj unic).

BELD. 400: Şi îndată îl rĕstórnă ca un *telcurşum* pe loc.

— cf. KURŞUM, balle de plomb. V. tel.

tepeledisesc v. a omorî.

DUM. 93: Paşa i-aŭ silit pe Ruşiĭ să trécă... ca să-şĭ *tepelediséscă* de a mână.

— TEPELEMEK (aor. tepeledy), assommer, tuer.

terebea f. triumf (într'un pasaj unic).

AX. 156: când era Craiul Stanislav în Iaşĭ la Treĭ-sfetitele, am vĕḑut un triumf *(terebile)*, că cum aŭ agiuns la Bacăŭ, aŭ dat peste acea gâlcévă când aŭ lovit Moldoveniĭ pe aceĭ Leşĭ ce eraŭ la Bacăŭ.

— TEREBBI (ar.), magnificence, splendeur.

tetbir n. plan (într'un singur pasaj).

DUM. 17: le strică Turcilor tot *tetbirul*.

— TEDBIR (ar.), arrangement, ordre, conseil, plan.

tevarih n. istorie, cronică turcéscă.

VĂC. 246: mulţĭ sînt scriitoriĭ *tevarihurilor* saŭ analelor turceścĭ, maĭ vîrtos că la puternica acéstă Impĕrăţie este şi mansup deosebit saŭ dregĕtorie, carele este orînduită numaĭ spre a scrie *tevarihurile* împĕraţilor; 265: tergiman cu multă laudă şi a scriitorilor *tevarihurilor* turceścĭ şi a celorlalţĭ.

— TEVARIḤ (ar. pl. taryḥ «événement»), histoire, chronique.

tevaturin adv. în public.

DUM. 112: după fermane şi fetvale ce sînt date *tevaturin*.

— TEVATŬRIN (ar.), publique et notoire; bulg. tevaturen «anevoios». Pasajul e unic.

toibe f. căinţă (într'un singur pasaj).

VĂC. 248: *toibe*, adecă părăsire de pĕcatul cel spĕlat în abdest.

— TÖBE (ar. tevbet), répentir, pénitence; serb. tobe «făgăduinţă».

tunesli a. din Tunis.

FIL. 215: fesurĭ *tunesliĭ*.

— TŬNESLI, de Tunis.

tuzimén n. vătaful ocneĭ.

IST. 1715, p. 38: unde şi case sînt de şed *tuzimenĭ*, adică cămărăşiĭ de sare.

— TUZ EMINI, inspecteur de salines.

tuzlă f. ocnă de sare.

IST. 1715, p. 38 : acolea sînt *tuzle*, adică sărărie.

— TUZLA, saline ; serb. tuzla «sare fiartă».

Ucirum n. loc prăpăstios.

IST. 1715, p. 58 : la care vale este *ucirum* prăpastie ; 65 : fiind piatră netedă şt *ucirum*, vale adîncă.

— UČURUM, précipice, ravin, lieu escarpé.

un-capan n. magazie de grâne.

FOT. II, 235 : rebelii s'aŭ întrunit la *un-capan* şi de acolo s'aŭ vîrît cu toţii în odăile ienicerilor.

— UN KAPANY, la halle aux farines.

urum m. Grec modern, Romeŭ.

BELD. 375 : Cum îl vedea, întrebare : *Urum* de este, era, Orĭ-ce ar fi ḑis săracul, prea cu greŭ se 'ndrepta ; 389 : De se 'mpotrivia vre-unul, cuvînt de ḑicea macar, *Urum* îl numia îndată, era vaĭ, era amar.

— URUM, Grec (litt. Rome, d. ῥωμαῖος).

Vacanuis n. chronograf.

VĂC. 246 : Vizandida turcéscă care se numesce *vacanuis*, adică scriitor de cele întîmplătóre.

— VAK'A NÜVIS (qui écrit les événements), historiographe de l'Empire (d. ar. vak'a «événement» şi nüvis «qui écrit»).

vasiiet n. (şi **vasiget**) testament.

FOT. III, 224 : mărturia unuĭ raia asupra unuĭ ehli-islam să fie primită la judecăţile *vasigetuluĭ* şi a unispetuluĭ.

— VASIYET (ar.), testament ; serb. vasiĭet.

volic n. felucă.

CONV. IX, 328 (d. 1769) : corăbiĭ cu 3 catarge-galióne şi *volice*... borozane şi dulalmale... şeicĭ şi giamurĭ de Beciŭ.

— VOLYK, féluque.

Zaptinamea f. proces-verbal.

TUNUSLI, 105 : primind Domnul *zaptinamea* sigilată.

— ZABT NAME, procès-verbal.

zarcè f. ghebă (Dum. 125).

Var.: **zarge** (V. celbiş).

— ZARČE, diminutiv de la zar «toile fine».

zechir n. amintire.

DOC. VII, 353 (d. 1797) : un inel *zechir*.

— ZEKIR (ar. qui a bonne mémoire), souvenir; serb. zećir «inel». Vorba figuréză numaĭ în acest pasaj.

zeibeg m. un fel de soldaţi turcĭ.

GHICA, 16 : Turciĭ trimitea tot *zeibegĭ* d'ăia cu cialmalele cât claie pe cap.

— ZEYBEG, corps de fusiliers armés à la légère.

zenghiŭ n. scara caluluĭ.

TARIF 1792 : *zenghilurile*, adică scările turcescĭ.

— ÖZENGÜ, étrier.

zulufcii pl. un fel de baltagii saŭ halebardieri, numiți astfel după țurca ce le cădea pe frunte.

Ist. 1715, p. 16 : halvagii, hasichii, *zulufcii* și alte rînduiele împĕrătescĭ.

— ZÜLFLÜ, les baltagis bouclés. V. zuluf.

zurumbat n. ghimber sĕlbatic (Tarif 1761).

— ZURUMBAD (pers.), zédoaire, plante médicinale vermifuge.

ADAOSE ȘI INDREPTARI

balgibașa — adaogă (la N. Cost. 100 : ...gâlcévă între Turcĭ și între nisce Tătarĭ *abalgibași*) adică *a balgibașii*, iar nu *abalgibașa*, cu un *a* protetic, cum se admite (cf. Rudow și Tiktin).

başlîc — adaogă : 2. flórea ce se face la capĕtul stîlpilor, la o casă țărănéscă (d. Prahova : Damé, Terminol. 99) ; — BAŞLYK maĭ însemnéză : capuchon, casque et tout ce qui sert à couvrir la tête.

bogaz — adaogă : Var. **bohaz**, în cântecele oltene (ȚAPU, 13 : Fóie verde, salbă móle, P'ăl *bohaz* de mare...).

chivirgic — adaogă : **căvîrgic**, și aḑi (în Dobrogea) varietate de oĭ cu lâna roșu-negriciósă și cu carnea excelentă (după «Gazeta Sătenuluĭ ap. Tiktin s. v.).

ciauș-başa — adaogă : ČAUŞ BAŞY chef des huissiers.

ciorbagiŭ — vorba persistă în baladele oltene (ȚAPU, 186 : Ce-aĭ pățit, herghelegiŭ, Herghelegiŭ, *ciorbagiŭ ?)*

colgiŭ—vorba revine în cântecele oltene (ȚAPU, 41 : Murgule, murguțu-meŭ.... Apa rece mi-aĭ bĕut Și de mine n'aĭ sciut, Că *colgiiĭ* m'aŭ rănit).

hiucm-ferman—citesce HÜKM FERMANY...

NB.— Micile variante în transcrierea vorbelor turcescĭ s'aŭ redus la uniformitate în alăturatul Indice oriental.

INDICE GENERAL

A. INDICE REAL

NB. Paginaţiunea romană a Introducerii e transcrisă în cifre. Cifrele neprecese de altă indicaţiune se rapórtă la Introducerea, I la Vorbe populare iar II la Vorbe istorice.

Abluţiunea 213.
abstracte (noţiunĭ) 5, 79, 85, 239.
accentul 2, 49 u., 329. V. diferenţiare.
adjudicaţiune (terminĭ de) 187; I, 28.
administraţiunea 26 u., 77, 182 u.
administrativă (terminologia) 32, 78.
aglutinaţiunea 1.
agricultura 235.
alaiŭ: de pornire 144, de sosire 146 u., al Sultanuluĭ 149, formule de 150, al cailor 167; istoricul vorbeĭ I, 14.
alfabetul (turc) 41 u.
alimentaţiunea 228 u. V. mâncărĭ.
alternărĭ: fonetice 44, 46; I, 152; II, 86; formale 48; semantice I, 133, 328; II, 34.
amplificărĭ (finale) 47, 328.
analogia: fonetică, tonică 50, 239; morfologică 52, 53, 54, 60, 62, 74.
animale 235.
arabă (influenţa) în turca 32, în Spania 36, 75.
Ardél (lipsa turcismelor în) 79, 246.
armata: turcă 28, română 178.
arme 180, 226.
armonia vocalică 1, 47 u.
aspiraţiune iniţială 47.

Balcanice (idiomele): turcisme în 36, 40.
bănăţene (turcismele) 80, 84, 261; I, 54, 114, 195.
banĭ, V. monete.
barba (ca privilegiŭ) 175.
bărbierĭ 236.
basme: elemente orientale în 115, 330; vorbe speciale în 272; I, 6, 350.
bostonada, V. bătaia.
bătaia: cu buzduganul 185; I, 66; cu topuzul I, 364; la tălpĭ 185; I, 11.
bibliografia 312 u.; I, 401.
bizantină (influenţa) 32, 36.
blănurĭ 205, eticheta lor 206, felurimĭ de 207, scumpetea lor 208.
boiangiĭ 225, 237.
boierĭ: căftănirea lor 156 u., coafurele lor 199, îmbrăcămintea lor 197, încălţămintea lor 200, întîmpinarea lor 177, luxul lor 207, traiul lor 164.
boierinaşĭ 160 u., 289 u.
bóle 237.
brânzeturĭ 229, 237.
broboáde: de cocóne 202, de ţărance 232.
bufonĭ 170 u.
bulgara: turcisme în 22, 40.
Bulgarĭ 19 u.

căciulĭ, domnescĭ şi boierescĭ: calpac, cucă, fes, gugiuman, işlic 173, 175, 199. V. coafura.
caĭ: alaiul lor 166, 223; domnescĭ

145, importanţa lor 222, rase de 223.
călărimea 179.
Calmăşi 3.
cântece 117. V. musica.
casa 227 u.; (militară) a Sultanului 26, a Domnului 161.
céra (imposit) 193.
ceremonial, V. eticheta.
ceremonii: profane 166, 217; religióse (mahometane) 151, 213.
cetăţi (turceşti): interióre 24, 138; limitrofe 138.
circulaţiunea vorbelor 269 u.
Cirimuşi 11; I, 238.
cizmari 68, 238.
coafura: boierésca 199, ţărănésca 232. V. căciuli.
cocóne: coafura lor 201, îmbrăcămintea lor 201, încălţămintea lor 202, luxul lor 209, sulemenirea 202, traiul lor 165.
códa (oştii): locul de onóre 148.
cojocari (brésla) 224, 226.
colori: la boiangii 237, la hainele ţărăneşci 231, simbolismul lor 15, 145, 174; II, 31.
comercială (nomenclatura) 35, 236.
comerţul 219 u.
comunicaţiune, V. transport
confirmarea (în Domnie) 152.
consonanţă (dublă) iniţială 46; I, 230.
consonatism (modificarea-ĭ dialectală) 328.
corporaţiuni 224.
Coran (interdiceri) 111, 134, 162, 218, 230.
costumul 197, 230, 279. V. îmbrăcămintea.
credinţe 110. V. datini şi obiceiuri.
croitori 68, 238.
cronicari (turcisme la) 85, 249.
cronologia: elementelor turceşci 257 u., orientală 30.
cumane (împrumuturi) 15, 259, u. 328.
Cumani 13 u., 39.
Curte 154 u., danţul la 166, traiul la 164.

danţuri, V. hore.
darea: prin tîrg (pedépsă) 186, în dulap 128.
dări 187 u., 286. V. imposite.
datini 110, 330, V. obiceiuri.
decapitarea 182.
decrete 27.
derivaţiune (intermediară): bulgară 66, maghiară 82, 281, 400; neo-gréca 46, 281, 400; sérbă 80, slavă 280.
dicetori 92. V. proverbe.
diferenţiare semantică (şi tonică) I, 11, 14, 61. V. accent şi semantica.
distracţiuni 166, 218.
Domni (veneticĭ) 135, 330.
dramatică (literatura): turcisme în 256.
dublete (lexicale) 282; II, 23, 120.
dulceţuri 229.

elemente: pre-osmanlii 258, 288. V. vorbe.
elisiune 46; I, 399.
epentesă 46, 328.
epitete 239.
eticheta: barbeĭ 175, blănurilor şi caftanelor 206, coafurelor 173, 175, încălţămintelor 173, reverenţiósă 174, socială 177.
exerciţii 167.

falanga. V. bătaia.
farse (turceşci) 120, 123, 170
fatalism (oriental) 96, 110, 111, 112.
fauna 235.
fîntâni (caritabile) 110; I, 135.
flora 235.
folklorul 92 u.
fonetica 41 u., 43 u. 328; I, 399; II, 23, 74, 76, 249, 270.
forme (corupte) I, 326; II, 58, 64, 98.
fortificaţiune (termini de) 180.
frase turceşci 86, 122, 126; I, 400.
fructe 229, 235.
fumatul 215.

galbenul (moneta) 219.
garda (Curţii) 161, 174.
generalisarea sensului 69, 120, 127; I, 62.
generalisări 239.
Genovezi 35.
geografică (consideraţiunea): a împrumuturilor 74.
giagiatai 5.
grade (militare) 180.
grădinărie 235.
graiul mahalagiilor 256, 272.
grec (elementul) 38. V. bizantina şi neo-gréca.
greutăţi, V. măsuri.

haine: forma lor flotantă 175, 197. V. îmbrăcămintea.
hore 120.

idiotisme 103, 107, 330.
iluminaţiunĭ (publice) 167.
îmbrăcămintea: boierilor 197, cocónelor 201, ţăranuluĭ şi ţărancĕĭ 230, Armânuluĭ 331 u.
imposite 193. V. dărĭ.
împrumuturĭ (linguistice) 37; categoriĭ de 227 u. V. vorbe.
încălţămintea: boierilor 200, cocónelor 202, ţăranuluĭ 233.
industria 219 u.; I, 4.
înjurăturĭ 130, 132.
insigniĭ (domnescĭ) 142.
instalarea (Domnuluĭ) 150.
instrumente (musicale) 118, 164.
interdicţiunĭ (mahometane): danţul 166, spectacolele 168. V. Coran.
învestitura 141.
iranice (elemente): în maghiara 39.
ironia (ca factor lexical) 68. V. umoristica.
ispravnicĭĭ 182.
istorică (literatura): turcisme în 85, 249.
italiană (influenţa) 35.

Jocul păpuşilor 120 u.
jocurĭ: de copiĭ 119, sociale 218.
juridică (nomenclatura) 32, 77, 78, 186 u.
justiţia 181 u.

lăpturĭ 229, 237.
latin (elementul): în araba 33, în idiomele moderne 37.
legume 213.
lemn (speciĭ de) 235.
leŭ (monetă) 219.
lexical (elementul) 71 u., 76 u.
limba copiilor 272.
Lipcanĭ 10.
literatura: dramatică 256; istorică 85, 249; populară 87; I, 399; religiósă 85, 253, 288; I, 399; umoristică 87, 257.
locaţiune (terminĭ de) 187.
locuinţa 227 u., (ciobănéscă) 237.
locuţiunĭ 103. V. idiotisme.
luxul 207, 209, 287.

macedo-româna: turcisme în 78, 240.
măciucĭ (varietăţĭ de) I, 131.
maghiară (limba): influenţa-ĭ asupra românеĭ 4, 54, 76; asupra turceĭ, 34, iranisme în 39, slavisme în 38, turcisme în 39.
mâncările: la boierĭ 211; la ţărănĭ 228.
mantale: domnescĭ (cabaniţă, cherache, hervanea) 143, boierescĭ (anteriŭ, biniş, capot, cubur, dulamă, giubea) 198, ţărănescĭ (ghebe, ipingea, suman, zăbun) 231.
marina 224. V. navigaţiunea.
mazilirea 152.
medicală (terminologia) 237.
melodiĭ. V. musică.
meseriĭ 224, 236.
măsurĭ 221.
metatesă 47.
militar (elementul) ca factor lingustic 69.
militară (terminologia) 33, 77, 79, 180 u.
metafore 67, 68.
mierea (imposit) 193.
minerale 235.
mobilierul: în casele boierescĭ 155, în casa ţăranuluĭ 228.
monete 219.
Mongolĭ 3 u., 40.
morfinomania 216; I, 10.
morfologia 52 u.
musica; populară 118, domnéscă 162, turcéscă I, 399.

Nastratin-Hogea 112 u.
natura: domeniile eĭ 235 u.
navigaţiunea 224; terminĭ de 34, 224.
negoţul 219, 336.
neguţătorĭ 220.
neo-grécă (limba): influenţa-ĭ asupra osmanlieĭ 36, asupra românеĭ 55, 77; turcisme în 40.
neologisme: orientale 282 u., parodiarea lor 122, 125.
Nogaĭ 9 u.
nogaĭ (dialectul) 5.
nogaice (împrumuturĭ) 11, 288.
nomenclatura, V. terminologia.
nume: etnice 87, personale 88, topice 15, 89.
numirea (în Domnie) 139.
nutrimentul 211 u.

obiceiurĭ 108, 330; I, 339.
onomastica 87 u
osmanlie (limba) 31 u., 125 u., influenţa eĭ 37 u.
Osmanlĭĭ 23.
osmanliŭ (elementul), V. turc.
ospeţe domnescĭ 212.
oxitonia 51.

palatul 154 u.
parade 166.
paralelisme turco-maghiare, 79 329.

paremiologia balcanică 94, turcéscă 93.
parfumurĭ 217.
particule 62, 64, 65, 329.
pastorală (terminologia) 237, 263.
Pecenegĭ 12 u., 39.
pecetluirea cămăşiĭ 186.
pedepse 182 u.
pedestrimea 178.
persană (influenţa) 32.
pielăriĭ 238.
pirotechnic (aparatul) 180.
plăcinte 213, 230.
plante 33, 235.
plural (dublu şi triplu) 61.
poesia (populară): turcisme în 73, 254 u.; I, 400.
politica 25, 133 u.
porecle 239.
Pórta 107, 133 u.
poşta 222.
postavurĭ 232. V. stofe.
potcovarĭ 239.
prăjiturĭ 213, 238.
profesiunĭ: actuale 236, dispărute 225.
protesă: consonantică 46, vocalică 328.
proverbe 23, 92 u., 115, 223, 329; I, 444, 365.
pungă 107.

recepţiunĭ 172.
religiósă (literatura): lipsa turcismelor în 253.
religiunea 25, 76, 78, 288.
reminiscenţe (istorice) 70; I, 122, 204; II, 17, 95.
reverenţă: formulă de 172, semn de 174. V. salutarea.
rogojină aprinsă 108 u.; I, 399.
române (vorbe): în turca 35, 193.
romanică (influenţa) 34.
rusă (limba): vorbe mongole în 40.

săbiĭ. V. arme.
salutarea: ca privilegiŭ 161, moduri de 173, 176.
sărutarea: macatuluĭ 174, mâiniĭ 140, 145, 151, 174, 175; picioruluĭ 172, 174; póleĭ 145, 151, 174, 176.
şelarĭ 238.
semantica 67 u.; observaţiunĭ rĕsleţe I, 13, 153, 156, 236, 248, 267, 281, 292, 304, 309, 344, 352, 375; II, 21.
sinonime turco-maghiare 80, 329.
sinonimica bufonuluĭ 69, 127.
slavă (influenţa): asupra maghiareĭ 38, asupra românеĭ 76, 286, asupra turceĭ 34.
slavice (limbile): turcisme în 39.
slovene (turcismele) 80.
snóve 112 u.
sociabilitatea 215 u.
societatea 197 u.
spectacole 68, 168; I, 288.
stânga (locul din) 145, 173, 181.
statistica turcismelor 249 u.
Statul. V. politica.
stégurĭ (alem, bairac, sangiac). V. insignĭi.
stofe 210. V. postavurĭ.
strangularea 182.
stratificarea turcismelor 257 u.
struguri (varietăţi de) 235.
sufixe 52, 59, 329.
sulemenirea 122, 202 u.

tabacĭ (brésla) 226, 239.
tăierea nasuluĭ 183.
ţăranul: alimentaţiunea-ĭ 228; îmbrăcămintea-ĭ 230; încălţămintea-ĭ 233; locuinţa-ĭ 227. V. costumul.
tătăresc (elementul) 11, 288.
Tătarĭ 5, crîmleni 6, bugiaclîĭ 7, nogaĭ 9; (curierĭ) 106.
terminologia: administrativă 32, comercială 35, 236; hipică 223, jocurilor 218, juridică 32, 186 u.; medicală 237, militară 33, 180; monetară 220, nautică 34, pastorală 237, 263, politică 25.
ţeseturĭ. V. postavurĭ.
ţesut (terminĭ de) 239.
ţintuirea (pedépsă) 185.
tocane 213, 229.
toleranţă 24, 135.
tractate 23, 133, 330; I, 399.
transcrierea: vorbelor orientale 43, grecizată 284 u.; I, 400.
transportul 221.
tributul 23, 177; cum se lua în primire 331.
turanică (teoria) 20, 258.
turbane: forma lor 175, varietatea lor 199, purtate de cocóne 201.
turc (elementul) 24, 73, 85.
turcéscă (influenţa) 26, 38, 65, 75, 278.
Turcĭ 22 u.
turcisme: bănăţene 80, în idiomele balcanice 36, 40; în cele slavice 39, în macedo-româna 78, în maghiara 39, în româna 272. V. literatura.
Turcomanĭ 23, 102.
turco-tatar (grupul) 5 u.

ugric (grupul) 4 u.
uigura (idioma) 5.
umoristică (literatura): turcisme în 69, 73, 257. V. ironia.
unelte 236.
Unguri 4 u.
uralo-altoică (familia) 1 u.

Vase: culinare 230, de flori 235, marine 224,
Veneţieni 35.
veniturile Domnului 195.
verbe 65, 66.
visite 216, 218.
vocale atone 329.
vorbe bizantine 33, cumane 15, 259; istorice 78, 279; latine (în turca) 33, populare 78, 279; române (în turca) 35, slave (în maghiara) 38, tătare 11, 288; turce 272.

zarzavaturi 235.
zidari 228, 238.

B. INDICE VERBALE [1])

NB. 1. Vorbele neturcescĭ sînt puse în parentese, iar împrumuturile intermediare sînt redate în cursive.
2. Turcismele bănăţene, ca şi formele nedocumentate, sînt însemnate cu o steluţă.

A. ROMÂN

1. DACO-ROMÂN

abà 47, 50, 74, 234; I, 3.
àbă *82; I, 3.
abaciŭ I, 4.
abager I, 5. ~ esc I, 5. ~ ie I, 5.
abagiŭ 52, 53, 234, 238; I, 4.
abaĭ I, 5. ~ ióră I, 5.
abalgi-başa II, 165.
abăluţă I, 5.
abanos 33, 235; I, 5.
abar I, 193.
abdal II, 135.
abdest II, 135.
abitir 62; I, 6.
abraş 67, 223; I, 7.
acadea 42, 49, 238; I, 7.
acaret 42, 187, 228; I, 7.
accè 17, 219, 259; II, 1.
Acherman II, 4.
achindie I, 113.
achingiĭ II, 135.
acic 224; II, 1.
aclaz I, 29.
acmac 285. ~ ie 275.
actinamea II, 3.
adaliŭ II, 1.
Adam-Babadam I, 30.
adet(iŭ) 186; I, 8.
afendi II, 51.
aferim 49, 62, 66; I, 9.
afif 62; I, 9.
afion 33, 217; I, 9.
* afium 82.
agà 42, 50; I, 11; II, 1. ~ capusi II, 135. ~ paşa II, 135.
àgă 50, 60, 61, 62, 157, 176, 178, 180, 185, 221, 289; I, 10, 320.
agabaniŭ 211; II, 2.
Agachi I, 11.
agalar-aga II, 135.
agambaniŭ II, 2.
agârlîc 180; II, 2.
Agem 87; II, 2.
agem II, 2. ~ esc II, 2. ~ iŭ I, 12. ~ pilaf I, 295.
agémiŭ I, 12.
agemoglan 29, 134; II, 3.
Agemolu 88.
agesc I, 12.
aghian II, 4.
agialîc I, 194.
agiamiŭ 68, 239; I, 12.
agiangie II, 3.
agianză II, 3.
agie I, 12.
agiesc I, 12.
agimesc II, 2.

1) In elaborarea acestor Indice am fost ajutat de fratele meŭ, Constantin Şăineanu, Profesor.

agiŭ I, 194.
(agud) 243 ; I, 161.
Aguş I, 12. ~ iţă I, 400, 401.
ahci-başa 29, 224 ; II, 3.
ahtinamea II, 3.
aian 27, 138 ; II, 4.
aiar 221 ; I, 13.
aidamac *82 ; I, 195.
aide ! I, 196.
aienesc II, 4.
aimana I, 126.
airusum ! 63.
ajder II, 136.
Ak-kerman 15, 24, 89, 138 ; II, 4.
ak-kiulahli 143 ; II, 136.
Ak-Ulah II, 136.
Ala ! II, 4.
(alababulă) 65.
alaciŭ I, 13.
alagea 210 ; I, 14.
Alah II, 4.
alaiŭ 47, 51, 69, 144, 146, 150, 167, 180, 250 ; I, 14. ~ baş-ciauş II, 5. ~ beiŭ II, 4. ~ciauş 161 ; II, 5. ~ top II, 5.
alal I, 199.
alalah ! 63.
Alaman II, 5.
(alandala) 65.
alca I, 199.
alcâş 140, 150, 165 ; II, 5.
alcoran II, 143.
alcov 240, 282.
alcovan II, 146.
alechim-selém 64.
alem 142, 145 ; II, 5.
alibiŭ I, 24.
alîm 10, 11 ; II, 6.
(aliman) 248.
ali-osman II, 136. ~ osmănesc II, 136.
aliotman 283.
alişveriş 236 ; I, 17.
almas II, 6.
almee 246.
altîmbaş II, 6.
altîngic 235 ; I, 18.
altînîc I, 18.
altmişlic 219 ; II, 6.
alva I, 200.
alviţă I, 201.
ama 62 ; I, 18, 401.
aman 62 ; I, 18 ; aman ! aman ! 117, 118.
Aman 89.
amandea 62 ; I, 19.
amanet 187 ; I, 19.
ambar I, 202.
ambră 248, 282.
ambriboiŭ 235 ; I, 20.
amegi-efendi II, 136.
amiral 248, 282.
amulet II, 60.
Amzea 89.
Anadol 17, 88, 283 ; II, 6. ~ én II, 7. ~ esc II, 7
anadol II, 6.
anasini 131.
anason 33, 214, 235 ; I, 20.
anatahtar-oglan II, 136.
anatefter II, 7.
andrişea I, 226.
angâciŭ I, 395.
(angara) 244, 280 ; I, 45.
angarlîc II, 2.
angiŭ I, 205.
angrişaĭ I, 226.
(aniş) I, 20.
anison I, 20.
antep 215, 235 ; I, 20.
antereŭ I, 21.
anterlic 55 ; I, 22.
anteriŭ 198, 201, 231 ; I, 20, 401.
«ape» 103.
araba I, 206. ~ giŭ I, 206.
(arababură) 65, 243.
araciŭ I, 207.
aralîc 275.
aram I, 207. ~ başa 81 ; I, 208.
aran 11 ; II, 136.
arap 44, 47, 87, 116, 154, 182, 223 ; I, 87, 22, 401.
arăp-esc I, 23. ~ éscă I, 23. ~ ilă I, 23. ~ ime I, 23. ~ ină I, 23. ~ óică I, 23. ~ uşcă I, 23.
arar I, 208.
arbagic 235 ; I, 26.
Arbănaş I, 26.
arbiaş I, 401.
arbiŭ 180 ; I, 23.
arca II, 7.
arcaciŭ I, 395.
arcaliŭ II, 7.
arcan 9, 11, 120 ; I, 24 ~ à I, 24.
arcănesc I, 24.
ardalîc I, 400, 406.
ardalîp I, 406.
areciŭ 187 ; I, 209.
argalîc II, 2.
*argel-ă 81, 83. ~ ar 83.
arghelegiŭ I, 405.
arghiŭ I, 24.
argi-magzar II, 8. ~ odasi II, 136.
arimbaşa I, 208.
arman 47, 62, 235 ; I, 24, 401. ~ giŭ I, 25.
armănit I, 201.
armén 62, 119 ; I, 24.
armig 83, 261.
Arnăut 87, 88, 141, 179 ; I, 25.

arnăut 192, 235, 239; I, 25.
arnăuţ-esc I, 26. ~ éscă I, 26. ~ esce I, 26. ~ ime I, 26.
(arniciŭ) 245, 267.
arpagic I, 26.
arpalîc II, 7.
Arsan I, 400.
arsenal 248, 267.
arsîz 276.
arşa 46, 47; I, 211.
arşic 46, 61, 119; I, 26. ~ ar I, 27.
arşin 221; I, 27.
(artan) 245.
artorosesc I, 28.
arturisesc I, 28.
arz 108; II, 7.
arzaval II, 8.
arzehal II, 8.
arzihal II, 7.
arz-mahzar II, 8. ~ odasi 140; II, 136.
arzohal II, 8.
arzoval II, 8.
arzu-hal II, 8. ~ mazar II, 8.
Asan 89, 91.
asasin 248, 283.
asaul 11, 40; II, 8.
ascher 180, 283; II, 8. ~ liŭ 180; II, 8.
ascrum 253; I, 318.
asec II, 61.
asiboia II, 136.
aslam 18, 259.
Aslan 89, 90.
aslan 235; I, 395; II, 136.
asmă I, 395.
asmaciuc 235; I, 27.
asman I, 395.
asmaţuiŭ I, 27.
astar I, 27. ~ agiŭ 225, 238; I, 27.
astăresc I, 28.
aşic I, 27.
at I, 28, 401.
atagan* 81; I, 406.
atîrdis-esc 66, 187; I, 27. ~ itor I, 28.
atişerif II, 62.
atlâjel I, 29.
atlaz 45, 210; I, 28.
atliŭ 180; II, 9.
at-meidan II, 136.
atmişcea II, 9.
avă I, 395.
avaet I, 29, 74.
avalîm 63.
avam I, 30.
avan 239; I, 29.
avan-top II, 63.
avat I, 395.
avgi-ŭ II, 9. ~ başa 179; II, 9.
*avlie 81, 83.
avradini 132.
Azac 88; II, 9.
azagiŭ II, 67.
azamolian II, 3.
azapî II, 137.
azlu II, 9.
azna I, 214.
azur 248, 282.

baargic I, 395.
babă I, 30, 401. ~ că 47, 62, 74 272; I, 30. ~ ia I, 30.
băbă-cuţă I, 30. ~ iţă I, 31.
Babadam I, 30.
babalîc 68, 239; I, 31, 401.
babaluc I, 31, 401.
*băbăluc 80, 83.
babein II, 73. ~ giŭ II, 74.
Babic I, 141.
babi-humaiun II, 137.
*baca 83.
bacal 42, 73; I, 31. ~ başa 224, 236, I, 31. ~ ica I, 32. ~ îm 276.
Bacal 88, 90.
(bacala) 280.
Bacalbaşa 88.
Bacaloglu 88.
băcan 224, 236; I, 31.
băcan 45, 224, 235, 236; I, 32.
băcănesc I, 32.
băcăn-esc I, 401. ~ ie I, 32. ~ ime I, 401.
Băcănescî 91.
Băcanî 91.
baccè II, 137. ~ van II, 137.
(baccea) I, 49.
băcie I, 33.
baciŭ 46, 237, 263, 266, 267; I, 32.
baclava 44, 213, 230; I, 33.
bacşiş I, 33, 401. ~ uesc I, 401.
badana 48, 73; I, 34.
badie 11; I, 34, 401.
(baer) 261.
baerac I, 36. ~ tar II, 10.
baeram II, 10. ~ lîc II, 10.
baga 42, 236; I, 34.
bagcea II, 137.
bagdadie 74, 155; I, 34.
Bagdat 88, 90.
bagià I, 35. ~ că 47, 228; I, 35.
*băglăma 81.
bahadîrcă 246.
bahamet I, 35.
bahmet II, 223; I, 35.
bâhtisesc 276.
baibafir I, 39, 401.
baibarac II, 249; I, 35.
băibărăc-ar I, 35. ~ ărie I, 35.
baibazir I, 401.

(baier) 261.
bair II, 137.
bairac 180; I, 35. ~ aga II, 137. ~ tar 29, 162, 179, 180; II, 9.
Bairac 90. ~ tar 90.
bairam 25, 168, 188; I, 78; II, 9. ~ lîc 55, 187; II, 10. ~ peşcheş II, 10.
bairgic I, 395.
baiur II, 137.
balaban 235; I, 36, 401.
Balaban 89, 90, 255.
bălăbăn-esc I, 36. ~ os I, 36.
balăgdiş II, 11.
balama 67, 226; I, 36, 401.
balamiş I, 37.
balbaş 214, 230; II, 10.
balcâz 239; I, 37.
balci-başlîc II, 11.
baldac I, 400, 402.
baldachin I, 34.
baldîr I, 395.
(balegă) 268.
balemare I, 401.
balghemez II, 11.
balgibaş 194; II, 10. ~ lîc 11, 55, 194; II, 11.
balgiŭ 194; II, 11.
balîc 235; I, 395.
balîcdiş II, 11.
balimez II, 11.
balmuş I, 37.
baloş 276.
balsam 33, 248, 282.
baltac I, 37.
bălță-cel I, 38. ~ gel I, 38.
baltag 45, 47, 62, 158, 180; I, 37.
Baltag 89.
baltagilar-chehaiasi II, 12.
baltagi-ŭ 26; II, 12. ~ başa II, 12.
balți-paşaliki II, 11.
bame 50, 213, 229, 235; I, 38.
banimez II, 11.
* bărăb-ar 81, 83. ~ ăresc 83.
barac I, 395.
baraectar II, 9.
Baragan 12.
baraictar II, 9.
Baraictar 90.
baiaram II, 10. ~ lîc II, 10.
barat II, 17.
barată II, 12.
bărbier-başa 158; II, 18.
(bărc) 243.
bărdac 230; I, 38.
bărdăcuță I, 38.
barem 62, 64, 65, 79; I, 38.
bariam II, 10. ~ lîc II, 10.
barim I, 38.
(baros) 245.
barut 180; II, 12. ~ (h)anà II, 12.
basma 79, 202, 210, 233; I, 40. ~ (n)giŭ 46; I, 41. ~ litic I, 41.
băsmăluță I, 41.
* baş 81.
baş 236; I, 38.
baş 55, 32, 46; I, 39; II, 12. ~ aga II, 12. ~ alaiŭ-ciauş II, 13. ~ bachiculi II, 13. ~ bachiculi-aga II, 13. ~ bafir I, 39. ~ bătăuş I, 39. ~ beşliaga 137, 162; I, 49; II, 13. ~ beşlégă II. 13. ~ bĕtrân I, 39. ~ bog II. 137. ~ boier I, 39. ~ bulu(c)başa 141, 179; II, 13. ~ bulubăşie II, 13. ~ buza I, 39, 59. ~ buzuc I, 39. ~ cadînă II, 13. ~ caimacam II, 13. ~ calfa II, 14. ~ capigiŭ II, 14. ~ căpitan I, 39. ~ capuchehaia 144, 186; II, 14. ~ ciauş 55; II, 14. ~ ciauş-aga II, 14. ~ ciocoiŭ I, 39. ~ ciohodar 161, 162; II, 14. ~ conacciŭ II, 15. ~ fir I, 39. ~ galion II, 15. ~ hamal I, 402. ~ hengher I, 39. ~ iamac II, 15. ~ marghiol I, 39. ~ muhasebè II, 15. ~ muhasebegiŭ 28. ~ neghiob I, 40. ~ rachiŭ I, 39. ~ rezeş I, 40. ~ salahor II, 15. ~ tergiman II, 15.
başa I, 286; II, 15.
başardină) 245.
başca 62; I, 40. ~ liŭ 224; I, 40.
băşcălu-esc I, 40. ~ ire I, 40.
* basce 81. ~ van 81.
bascea I, 400; II, 137.
başchie I, 400.
Baş-ciauş 90.
başibuzuc I, 40. ~ ie I, 40.
başlîc II, 15, 165.
baştardă II, 138.
batac 165; II, 15.
(batal) 245.
batalama 187; I, 41.
batalisesc II, 15.
(bazaconie) I, 60.
bazagiambaşa II, 16.
bazar 39, 44; I, 287. ~ ghiambaşa II, 16. ~ ghidén II, 16. ~ lîc I, 287.
bazea I, 42, 402.
baziriambaşa II. 16.
«bea (a)» 103, 215; I, 370.
becciŭ II, 138.
becer 158, 160; I, 43. ~ ie I, 43.
becher 49; I, 42.
Becher 90.
beciŭ 16, 227, 228; I, 42.
Beciŭ 16, 91, 281; I, 42.
beclerge II, 138.

becri-ŭ 276. ~ lîc 276.
bectemis 284.
beden II, 16.
beduin 282; I, 51.
beendisesc II, 138.
beg 119; I, 43, 402.
Beg I, 400, 402.
beghir I, 46.
beglerbeiŭ 26, 142; II, 16.
beicache I, 44.
beilerbeiŭ II, 16.
beilic 190, 191, 194; I, 44. ~ calemi II, 138.
Beilic 91.
beilicci-ŭ 191; I, 44; II, 17. ~ başa II, 16. ~ efendi II, 17.
beĭ-mu I, 48.
beiŭ 10, 27, 32, 119, 141; I, 43.
Beiŭ 89, 90.
beizadea I, 45.
* bela I, 45. ~ liŭ I, 46.
beldar II, 17.
belea 240; I, 45.
beleg 180.
belezic 180; I, 46, 402.
belghir 223; I, 46.
beltea I, 289.
benchiŭ I, 47.
Bender 89; II, 17. ~ liŭ II, 17.
benghiŭ 46, 67, 202; I, 46.
benic II, 17.
beniş I, 52.
bent 276.
berat 27; II, 17. ~ liŭ II, 18.
(berbant) 243.
berbelic 55, 237; II, 18.
berber II, 18. ~ başa 26, 160, 224, 236; II, 18.
berechet 42, 68, 80, 239, 240; I, 47, 402.
berĕt II, 17.
berlic 218; I, 53.
besactea 226; I, 47.
bestahtea I, 47.
bestea 164; II, 138.
beşchie I, 400.
beşlégă 69; I, 49, 402.
Beşlégа 88.
beşleg-ărit I, 50. ~ esce I, 50. ~ ie I, 49, 402.
Beşlegénu 88.
beşli 137, 178; I, 48. ~ aga 137, 138, 178; I, 50.
beşlic 219; I, 48.
beşliŭ I, 49. V. beşli.
betermea 186; II, 19.
bezed-ea I, 45. ~ esc I, 45.
bezestin II, 138.
bezir II, 138.
bezmĕn I, 50. ~ ar I, 50.
bezoard 282.
(bibil) 245.
bicher I, 42.
bidibiŭ I, 51.
bididel I, 51.
* bidin-a I, 34. ~ ar I, 34.
bidinea 239; I, 34.
bidiviŭ 49, 223; I, 50.
bicaz 27; II, 18.
bigi-bigi I, 396.
Bilmem 116.
biinbaşa I, 51.
bimbaşa 42, 49, 179, 180; I, 51.
Bimbaşa (Sava) 71.
bina 228; I, 52. ~ emini II, 18. ~ giŭ 53; I, 52.
binbaşa I, 51.
bind II, 138.
bindisesc I, 52.
binec II, 18. ~ taş 165; II, 18.
binigiŭ 223; I, 53.
biniş 150, 151, 165, 198, 201; I, 52, 18. ~ alaiŭ II, 18. ~ el I, 53. ~ liŭ I, 53.
birin II, 19.
biringiŭ II, 138.
birlic 119; I, 53. ~ el I, 53.
bischigiŭ II, 138.
bitaat II, 138.
bitirdisesc II, 19.
bitirmea II, 19.
biulbiuli 283.
bizdadea I, 45.
bizestin II, 138.
blagamale I, 401.
(blĕndă) 263.
boaz II, 19.
Boaz 283.
boc I, 53.
boccea 233; I, 54. ~ giŭ 52; I, 55. ~ lîc I, 255.
bocciŭ I, 53.
bocluc 48, 67, 240; I, 53. ~ aş 54; I, 53.
(bodîrlîŭ) 245.
(bogace) 245.
bogasier I, 55. ~ esc I, 55. ~ ie I, 56.
bogasiŭ 210; I, 55.
bogaz II, 19, 165.
bogcea I, 54.
Bogdan 35, 87; II, 19. ~ beiŭ II, 19. ~ liŭ II, 19. ~ saraiŭ II, 19.
bogdănesc II, 19.
bohaz II, 19, 165.
bohcea I, 54.
bohordar II, 22.
boià I, 56. ~ lă I, 56.
boiama I, 56.

boiang-iŭ 46, 52, 225, 237 ; I, 57. ~ erie I, 57.
boiesc I, 56.
boiŭ 51, 239 ; I, 57.
bolbol 276.
bolovan 248 ; I, 401.
boloza 224 ; I, 57.
bondoc 239 ; I, 57, 402. ~ el I, 58.
Bondoc(i) 90.
borangic 48, 198, 202, 210, 225, 239 ; I, 58.
borazan I, 57.
bosma I, 59.
Bosna II, 20.
bosnegiŭ II, 20. ~ esc II, 20.
bostan 68, 74, 229, 235 ; I, 58. ~ ă I, 59.
bostăn-ar I, 59. ~ ărie ~ el I, 59. ~ ică I, 59.
bostangilar-odobaşa II, 20.
bostangi-ŭ 26 ; II, 20. ~ başa 26 ; II, 20.
boş 276.
boşneg-iŭ II, 20. ~ esc II, 20.
boşter I, 59.
boştur I, 59.
botcea I, 54.
boza I, 59.
bozafer II, 138.
bozagi-ŭ I, 59. ~ erie I, 59. ~ lîc I, 59.
bozma 240 ; I, 59.
bre 62 ; I, 60, 402. ~ aman ! aman ! 117, 118.
(bricég) 244.
bubuluc I, 401.
buccea 215 ; I, 55.
bucciŭ 237 ; I, 53.
Bucegĭ 12.
Buciag II, 21.
buciuc 179 ; II, 20. ~ aş II, 21.
buclir II, 139.
bucluc 81, 83 ; I, 53. ~ aş I, 54.
bucmea 226, 234, 238 ; I, 60.
budala II, 139.
budulac 49, 239 ; I, 60.
buga 51, 235 ; I, 61.
Bugegén II, 21.
Bugiac 12, 88 ; II, 21. ~ liŭ II, 21.
buhaiŭ 243, 264 ; I, 61.
buhasebea II, 83.
buhaz I, 400 ; II, 19.
buhur 210 ; II, 21. ~ dan 217.
buhurdangi-ŭ 161, 217 ; II, 22. ~ başa II, 22.
buhurdar II, 22.
buiama 233 ; I, 56.
buingiŭ I, 57.
buiordiŭ II, 22.
buiuc-imbrohor II, 22. ~ teschereglŭ II, 22.
buiurd-iŭ 28, 32, 186 ; II, 22. ~ isesc II, 23. ~ isit II, 23. ~ ismă II, 23. ~ esc II, 23.
(bulamac) 246. ~
bulgăre 50 ; I, 61.
bulgari 226 ; II, 23.
bulgur 50, 229 ; I, 61.
bulibaşa 69 ; I, 62.
Bulibaşa 90.
bulibăşesc I, 400, 402.
bulubaş 47, 55, 179 ; I, 62.
buluc 62, 69 ; I, 61. ~ baş(a) 162, 180 ; I, 62. ~ esc I, 400, 402.
bulucbăş-ei I, 62. ~ esc I, 62. ~ ie I, 62.
* bulug I, 402. ~ esc I, 402.
bumbac 226, 234 ; I, 63.
bumbăc-ar I, 63. ~ ărie I, 63. ~ el I, 63.
* bumbaia II, 85. ~ giŭ II, 85.
bumbara I, 63. ~ giŭ II, 44.
bumbaşir II, 86.
bunar 81 ; I, 396.
bunciuc 11 ; II, 23.
bundac I, 402.
bunduc I, 58 ; I, 402.
Burazan 88.
burghiaş I, 402.
burghiŭ 238 ; I, 64, 402.
burgiŭ II, 139.
buriaş I, 402.
buriŭ I, 64, 402.
* burma 81, 83.
burnuz 232 ; I, 64.
bursócă I, 64.
bursuc 49, 67, 235, 239 ; I, 64. ~ ă I, 64. ~ el I, 64.
Bursuc-anĭ 90. ~ enĭ 90. ~ ĭ 90.
burzuluesc I, 64.
burungiuc I, 58.
buştihan I, 66.
busurman 44, 45 ; II, 23.
buşmachĭ 238 ; II, 94.
buştén I, 67.
but 237 ; I, 64, 402.
butuc I, 65, 402.
buză 214 ; I, 59.
buzdugan 69, 143, 158, 180, 183 ; I, 65. ~ agiŭ 52 ; I, 67.
Buzdugan 90.
buzdugăn-aş I, 67. ~ esc I, 67.
buzdugea I, 67, 402.
buzdugéná 1, 402.
(buzunar) I, 67.

cabadaiŭ 71 ; II, 137.
caban II, 27. ~ liŭ II, 28.
cabaniţă 8, 49, 141, 143, 232 ; I, 67.

(cabanu) I, 69.
cabaz 46, 68; I, 69. ~ lîc I, 69. ~ lîcar I, 69.
cabul 272; I, 69. ~ ipsesc 272; I, 69.
cacerdisesc II, 24.
caciarma II, 24.
cacom 201, 205, 226, 235; I, 70.
caculi II, 139.
cacum I, 70.
cadaif 230; I, 93.
cadiascher 25, 28, 143, 149; II, 24.
cadife I, 94.
cadîlîc I, 70.
cadîn II, 59.
cadîn-ă, I, 70, 402. ~ éscă I, 70. ~ ime I, 70.
cadişcă I, 70.
cadiŭ 25, 138; II, 24.
cafà II, 24.
cafadar I, 139.
cafaltîc 276.
cafas 155; I, 70.
cafat I, 400, 403.
cafea 160, 212, 214, 236; I, 71.
cafegi-ŭ 52, 160, 162; I, 72, 403. ~ başa 26 215; I, 72.
cafenea 215; I, 73.
căfenesc I, 400, 403.1
cafeniŭ I, 73.
cafigiŭ I, 72. ~ başa I, 72.
cafinea I, 73.
caftan 140, 141, 151, 157, 198, 206; I, 73. ~ aga II, 139. ~ liŭ I, 76.
căftăn-esc I, 75. ~ ie I, 75.
caftangi-ŭ 160. ~ başa I, 75.
cahfegiŭ I, 75.
cahfenea I, 73.
cahpolu II, 141.
cahve I, 72.
cahvegidină I, 72.
cahvegiŭ I, 72.
cahvenea I, 73.
caià 239; I, 76.
caiafet I, 76.
caic 35, 224; I, 76. ~ aş I, 77. ~ el I, 77. ~ hana I, 139.
caid II, 25.
caifet I, 76.
căigiŭ 216; I, 396.
caimà 329; I, 77.
caimac 216, 237; I, 77.
căimăcel I, 77.
caimacam 141, 153, 251; I, 77. ~ aga I, 77. ~ lîc I, 79. ~ başa II, 25.
căimăcămie I, 78.
caimacan I, 77.
căimăcăn-esc I, 79. ~ it I, 79.
caimea II, 25.
cais 235; I, 79. ~ ă 229; I, 79. ~ iŭ I, 79.
caiuş II, 25.
calaba-divan I, 139.
calabalîc 45, 228; I, 79.
calacatîr I, 403.
călâciŭ 143; II, 25.
calafaciŭ II, 139.
* călaĭ 83.
calangiŭ I, 386.
călăuz 180, 251; I, 80. ~ başa II, 25. ~ ciauş II, 25. ~ esc I, 81.
calcan 235; I, 81.
calcan 180; II, 25.
caldarîm 74, 165; I, 81. ~ giŭ I, 81
calem 28, 182; II, 26.
calembec 235; II, 26.
calemcheriŭ 210; II, 26.
calemgiŭ 181; II, 26.
calemie II, 26.
Calenderu 89.
călép 239; I, 81, 403.
calevi II, 139.
calevri I, 133.
calfă 51, 224; I, 8.
calfa-efendi II, 140.
călfie I, 82.
Calga 8; II, 27. ~ Sultan 190.
calîbru 244, 282.
calic 280.
călîf 215; I, 82.
calif 28; II, 140.
calîie I, 396.
calîp I, 83. ~ ciŭ I, 84.
calomfir I, 89.
calp 18, 192, 226; I, 82.
calpac 8, 39, 141, 166, 173, 199, 200, 208; I, 83. ~ ciŭ 52; I, 83.
calpuzan 220; I, 82. ~ ie, I, 82. ~ lîc I, 82.
calte-firman II, 140.
calup 80, 104, 238; I, 83, 403. ~ ciŭ 68; I, 84.
camfor 248, 282.
camhă II, 27.
camohas 210; II, 27.
cănà 44, 202.
canara f, 84, 403.
canat 45, 228, 238; I, 84.
cance I, 85.
căn-élă I, 84. ~ esc I, 84.
cange 45, 180, 224; I, 85.
căngiuit I, 85.
canonamea II, 140.
căntar 33, 185, 193, 221; I, 85.
cantar I, 86. ~ agiŭ I, 86. ~ iatica I, 86.
căntăresc I, 86.
capac 42; I, 86.
capama 213, 229; I, 86.

capan 182, 192 ; II, 27. ~ emin II, 27. ~ lîŭ 54, 138, 192, 220 ; II, 27. ~ naip II, 28.
capangă 51, 74, 238 ; I, 87.
capasîz II, 140.
capcană 11, 238 ; I, 87, 403.
capcimal II, 140.
capegi-ŭ II, 29. ~ başa II, 30.
capegilar-chihaiesi II, 30.
căpenég 239 ; I, 106.
capichehaia II, 29. ~ lîc II, 29.
capicul II, 140.
capigilar-chihaiesi II, 30.
capigi-ŭ II, 29. ~ başa II, 30.
capi-olan II, 30. ~ oldaş II, 28.
căpitan-paşa 35 ; II, 28.
capladisesc 238, 276.
caplama I, 396.
caplan 246 ; II, 28. ~ poş, II, 28.
capoceliŭ 198 ; I, 403.
capod I, 87.
capot 35, 151 ; I, 87.
capoţel I, 87.
capsimal II, 140.
captalam I, 400.
captar I, 400.
capu-aga 149.
(căptuşesc) 243.
capuchehaia II, 29. ~ beiŭ II, 29. ~ lîc II, 29.
capudan-paşa II, 28.
capugiler-bulucbaşa II, 30. ~ chehaiasi 26, 140 ; II, 30.
capugi-ŭ 26, 144, 152, 153, 182 ; II, 29. ~ başa 26, 107 ; II, 30.
capu-olan II, 30.
căpus I, 404.
Cara-Bogdan II, 31.
caraboia 237 ; I, 109 ; II, 31.
* cărăboia 81.
carabura II, 31.
Caracal 15.
Caracaş I, 89.
Caracâz 116.
caraculac 27 ; II, 31.
caraculac II, 31.
Carafefiz 71.
carafefiz 71 ; II, 31.
caragace 235 ; I, 87.
caragea I, 88.
Caragea 89.
Carageale 89.
Caraghioz 120, 123, 128, 129, 170 ; I, 88, 126.
caraghioz 45, 68, 120, 127, 171 ; I, 88. ~ lîc I, 88.
caragroş 219 ; I, 89.
Cara-Iflac 15 ; II, 31.
Caraiman 88, 90.
caral II, 32.
caraman I, 396.
Caramanlîŭ 88.
caranfil 33, 235 ; I, 89.
cărăpiţi II, 31.
carar 186 ; II, 32.
carat 248, 282.
caraul 180 ; , 189.
Caraula 91.
caravană 248, 282 ; I, 108.
caravană I, 403.
(caravani) 245.
caravan-seraiŭ 282.
Cara-Vlah II, 31.
cărcăiac 235 ; I, 89.
cârc-serdar 162, 180 ; I, 89.
cardaş I, 403. ~ lîc I, 90.
cărdăş-esc I, 89, 403. ~ ie I, 90.
Cărîm II, 43.
cârjali-ŭ 54, 71, 239 ; I, 90. ~ esc I, 91.
carmajin I, 91.
carmin 282.
cârmîz 44, 237 ; I, 91. ~iŭ 237 ; I, 91.
carnaxi 62 ; I, 91.
* carvan 83.
carvasara 48, 220 ; II, 32. ~ giŭ 53 ; I, 32.
casaba II, 32.
casabaşlîc II, 33.
casabert II, 140.
câscâciŭ I, 396.
casap 44, 237 ; I, 92. ~ başa 190, 191, 237 ; II, 31. ~ başlîc II, 33.
căsăp-esc I, 92. ~ ie 92.
casegin I, 108.
casnă 276.
castriet II, 140.
caşcaval 35, 229, 237 ; I, 92, 403.
câşlà I, 93.
câşl-ă 50, 237, 249 ; I, 93. ~ ar I, 403. ~ărie I, 93.
câştiŭ 29, 187 ; I, 93, 403.
cat 228 ; I, 93.
cataif 238 ; I, 93, 403.
cataragĭ I, 97 ; II, 33.
(cataramă) 245.
Catargiŭ 88.
(cataroiŭ) I, 153.
catife-a 44, 79, 201, 210 ; I, 94. ~ lat I, 403. ~ liŭ I, 94. ~ luţă I, 99.
catîr 235 ; I, 94, 403. ~ aş I, 95. ~ el I, 95.
catran 67, 186, 224, 236 ; I, 95.
cătrăn-esc I, 95. ~ iţă I, 95.
cătun I, 95.
Cătun 91. ~ aş 91. ~ enĭ 91.
cauc 199, 239 ; I, 96, 403.
cauzilar II, 24.
cavaf 224, 238 ; I, 96. ~ başa 224, 238.

căvăfie I, 96.
caval 118, 164; I, 96.
căvălaş I, 97.
cavaz 44; II, 33. ~ başa 161; II, 33.
căvirgic II, 165. V. chivirgic.
caza 27; II, 33.
cazac 87; I, 10, 97.
căzăc-esc I, 98. ~ éscă I, 98. ~ ime I, 98.
Cazacĭ 90.
cazacl-iŭ 54, 220; I, 98. ~ ie 54; I, 98. ~ iesc I, 98.
Cazacu 88.
cazan 10, 29, 230, 238; I, 98, 403. ~ ahcesi II, 33. ~ ciŭ I, 99. ~ giŭ 287, 99; II, 33.
Cazan 89.
căzăn-ar I, 99. ~ ărie I, 99.
Căzănescĭ 90.
cazascher II, 24.
Cazicli II, 140.
Cazilbaş 37; II, 33. ~ esce II, 34.
cazischer II, 24.
câzlar 283; II, 34. ~ aga II, 34.
cazma 238; I, 99, 403.
ceacal I, 119.
ceacâr I, 119.
ceacşiriĭ I, 119.
ceadîr II, 39. ~ iŭ I, 120.
ceafă 243; II, 25.
ceair I, 120.
(ceaiŭ) 245.
cealîŭ II, 142.
cealma I, 120.
ceam I, 121.
ceambur I, 121.
ceamur I, 122.
ceanac I, 122.
ceap 276.
ceapcân I, 123.
ceapchin II, 34.
ceapîn I, 123.
ceapraz I, 123.
cearcagiŭ II, 39.
cearceaf I, 124.
cearclîŭ II, 35.
ceardac I, 123.
cearşaf I, 124.
cearşit II, 39.
ceatma II, 40.
ceat-pat I, 125.
ceaun I, 125.
ceauş I. 125.V. ciauş.
cebuc I, 137. ~ ciŭ I, 137.
cecal I, 119.
cecmea II, 34.
cecmegea 236; I, 100.
cedar-biziè II, 141.
ceflic II, 41.
cefte-caic II, 40.
ceftelîc II, 41.
cefterdar II, 119.
ceghir I, 404.
cehrea 276.
ceir I, 120.
celbiş II, 141.
celebi-ŭ I, 100. ~ lîc I, 101.
celenchiŭ II, 34.
celenghiŭ II, 34.
celibiŭ I, 177.
celma I, 120.
cemeni II, 141.
cenac I, 122.
Cenghenea 87; I, 128.
cepchen 179, 198; II, 34.
cephana II, 55.
ceplac II, 35.
ceplegea 49, 235; I, 101.
cepr-ag I, 123. ~ ăgar I, 123.
cepraz I, 123.
cepră-ar I, 123. ~ ăresc I, 123. ~ ărie I, 123.
cerac I, 134.
cerbet I, 336.
cercevea 46,48, 227, 228, 238; I, 101.
cerchez 87; I, 101. ~ esc I, 101. ~ éscă I, 101. ~ esce I, 403.
Cerchez 88, 90. ~ enĭ 90.
cercliŭ 219; II, 35.
cerdac 250; I, 123, 404.
Cerdac 91.
cerdăcuţ I, 124.
cergă 224; I, 101.
cerşaf I, 124.
cerviciŭ I, 102.
cerviş 46, 48; I, 102.
ceşmea I, 135.
ceşniŭ I, 135.
Cetac I, 139.
cetalmezil II, 35.
cetegiŭ II, 35.
cetfelic II, 41.
céun I, 125.
cevrea I, 179.
cheabur I, 109.
chebă I, 102.
chebabe II, 141.
chebap I, 102.
Chebapce 88.
chebrea I, 405.
checè 29; II, 35. ~ liŭ II, 35.
checiŭ 276.
cheder II, 35.
chef 217, 230, 239; I, 103. ~ ăluesc I, 104.
chefil 187; II, 141.
chefliŭ I, 104.
chefş II, 38.
cheftea 229; I, 110.
chefuesc I, 104.

chehaia 179, 180 ; II, 35. ~ beiŭ 27; II, 36. ~ chiatip II, 36. ~ lîc II, 36.
chehlembar I, 110.
chel 74, 115, 125, 239 ; I, 104.
chelargi-başa 190 ; II, 37.
chelbaş I, 105.
chelb-e I, 105. ~ os I, 105. ~oşesc I, 105.
Chelbea 116.
chelepir I, 111.
cheler 33, 190 ; II, 36.
cheleş I, 105.
Cheleş 115.
(chelfănez) 245.
chelie I, 104.
chelimbar I, 110.
chelimet I, 105.
chelipir I, 111.
cheman 164 ; II, 141.
chenar 238 ; I, 105, 403.
chenăruesc I, 105.
chenéf II, 141.
chepcea I, 105.
chepenég 281 ; I, 105.
chepeng 238 ; I, 106.
cherache II, 37.
cherem 42, 239 ; I, 106.
cherestè 44, 190, 192, 399; I, 106. ~ giŭ 52, 53, 224, 237 ; I, 106.
Cherestea 91.
cherhan II, 37. ~ ea II, 37. ~ gerie I, 107. ~ giŭ II, 37.
chermea II, 37.
cherpedine 239 ; I, 107.
cherpiciŭ I, 396.
chertic I, 107.
chervan 222 ; I, 107. ~ giŭ 52 ; I, 107.
chervăsărie II, 32.
ches I, 108.
chesăg-iŭ I, 108. ~ esc I, 108.
chesat 236 ; I, 108.
chesea I, 117.
chesedar 27 ; II, 37. ~ efendi II, 37.
chesmea II, 141.
chesmec I, 386.
cheşchet 229 ; I, 108.
cheşchin II, 37.
chethudai-sadri-azem II, 141.
chez 62.
chezap 237 ; I, 109.
chiabap I, 102.
chiabur I, 404.
chiabur 237, 239, 264 ; I, 109. ~ esc I, 109, 227.
chiafir 283 ; II, 141.
chiaia II, 36.
chiapoglu II, 141.
chiar II, 38.
chiaruvan I, 108.
chiatip 137, 160 ; II, 38.
chibrit 42, 79, 228, 236 ; I, 109. ~ elniţă I, 110.
chichirgi-ŭ II, 114. ~ başa II, 115.
chief I, 103.
chiel I, 104.
chiesadar II, 37.
chiftea 213 ; I, 110.
chihaia II, 36. ~ beiŭ II, 36.
Chihaia 88.
chihlibar 215, 217, 236 ; I, 110. ~ iŭ I, 110.
chihrimbar I, 110.
chilă 51, 221 ; I, 110.
chilaat II, 151.
chilargi-başa 149.
chiler I, 396.
chilermenea 235 ; I, 111.
chilhanagiŭ I, 118.
chilie armenéscă I, 111.
chilim 227 ; I, 111.
chilimbar I, 110.
chilipir 48, 70, 236 ; I, 111. ~ gesc I, 112. ~ giŭ I, 112.
(chimen) I, 112.
chimèr I, 112.
chimion 235 ; I, 112. ~ iŭ I, 112.
chimir 48, 232 ; I, 112. ~ aş I, 113.
chinap II, 38.
chinargiŭ II, 38.
chindelic II, 56.
chindie 25, 46, 120, 142, 163, 238, 250 ; I, 113.
chiocec II, 141.
chioftea I, 110.
chiolhan 68 ; I, 118. ~ giŭ I, 118. ~ iŭ 239 ; I, 118.
chiondorîş I, 115.
chior 45, 239 ; I, 114. ~ esc I, 114. ~ ilă I, 115. ~ îş I, 115.
chiose-chehaia II, 142.
chiostec 223 ; I, 115.
chioşc I, 115. ~ ar I, 115.
chirache II, 37.
chiragi-ŭ I, 116. ~ başa I, 117.
chirci-başa II, 38.
chirhan II, 56.
chirhana 211, 296 ; II, 37.
chiriaş I, 116.
chirie 47, 74, 187 ; I, 115.
chirigiŭ 52, 222 ; I, 116.
chiripir I, 111.
chisăg-iŭ I, 108. ~ esc I, 108.
chisea 216 ; I, 117.
chisedar II, 37. ~ efendi II, 37.
chisea 216 ; I, 117.
chiser I, 396.
chişléc I, 117.
chişmiş 235 ; I, 396.

chitab-azam II, 142.
chitap II, 38.
chitie I, 359.
chiub 230; I, 117.
chiuciuc-imbrohor II, 38. ~ teschereglŭ II, 38.
chiuftea I, 110.
chiul 240; I, 117. ~ angiŭ I, 118.
chiulaf I, 118.
chiulhan I, 118. ~ giŭ I, 118. ~ iŭ I, 118.
chiulichiŭ I, 119.
chiulug I, 119.
chiundelic II, 56.
chiup I, 117.
chiurcbeş II, 142.
chiurchi-calem II, 142.
chiurci-ŭ II, 38. ~ başa 224, 226; II, 38.
chiurec II, 142.
chiurecciŭ II, 39.
chiusoleŭ II, 142.
chiutuc II, 142.
chivirgic 191; II, 39, 165.
chizap I, 109.
ciabul I, 121.
ciacal 235; I, 119.
ciacâr 223; I, 119, 404.
Ciacâr 90. ~ escu 89.
ciacârgi-başa II, 105, 142.
ciac-pac I, 125.
ciacşirĭ 198, 200; I, 119.
ciadîr II, 39. ~ iŭ 237; I, 120.
ciafă 243; II, 25.
ciair 150, 166, 223, 250; I, 120.
(ciaiŭ) 245.
cialîŭ II, 142.
cialma I, 120, 404.
ciam 224; I, 121.
ciamaşir II, 39. ~ aga II, 39. ~ başa II, 39. ~ giŭ II, 39.
ciambul I, 121.
ciambur 6, 11; I, 121.
ciam-fistic I, 122. ~ sacâz I, 122.
ciamur 238; I, 122.
cianac 230; I, 122.
Cianac 89.
ciaon I, 404.
ciap 276.
ciapcân 68, 239; I, 123. ~ lîc I, 123.
ciapchin II, 34.
ciapraz 226; I, 123. ~ ar 224, 226; I, 123, 404.
ciapră-ăresc I, 123. ~ ărie I, 123.
ciapucluc II, 142.
ciarcagi-ŭ II, 39. ~ başa II, 39.
ciarciaf I, 124.
ciarcliŭ 276.
ciardac 22, 40, 227; I, 123, 404.
ciarşaf 74, 79, 228; I, 124.
ciarşit II, 39.
ciaşitlîc II, 39.
ciat-pat I, 125.
ciatma 210; II, 40.
ciat-pat 62; I, 125.
ciaun 230; I, 125, 404.
ciauş 26, 120, 140, 145, 165, 170, 179, 180, 235, 250; I, 125. ~ başa 27; II, 40. ~ baş-aga II, 40. ~ baş-chesedar II, 40. ~ esc I, 126. ~ esc I, 400, 404. ~ ie I, 126.
Ciauş 90. ~ ar 90. ~ escu 88. ~ escĭ 90.
ciauşlar-chiatip II, 40. ~ colauz II, 40. ~ doagisi II, 40. ~ emini II, 40.
cibuc I, 137. ~ ciŭ I, 137.
cicaric 239; I, 127, 404.
cicic 237; I, 126. ~ lîc II, 142. ~ liŭ II, 142.
cicmigea I, 100.
cicric I, 127.
cicricĭniŭ 276.
cicudiŭ 237; II, 40.
ciflic 283; II, 41.
cifte II, 40. ~ caic II, 40. ~ tatar II, 41.
ciftilîc II, 41.
cifut 87; I, 138.
Cifut 88.
cigher 237; I, 127, 404.
cigmegea I, 100.
cilibghiŭ 328.
cilibidache I, 100.
Cilibie 90.
cilibiŭ 239; I, 100.
Cilibiŭ 88, 90.
cilic 236; I, 127.
cimber 232; I, 127.
cimbir I, 127.
cimbistră 237; I, 127.
cimişir I, 127.
cimşir 235; I, 127.
cimur I, 122.
cinchină I, 130.
cinghe II, 41.
cinghel 221; I, 127.
cinghésă II, 41.
cinghinea I, 128.
cinie I, 124.
ciob I, 128.
cioban 74, 237, 265, 266; I, 128. ~ baş 46, 266.
Cioban 88, 90.
ciobăn-aş I, 129. ~ el I, 129. ~ esc I, 129. ~ esce I, 129. ~ ie I, 129.
Ciobănescĭ 90.
ciobesc I, 400, 404.
ciobótă 280.
ciochină 238; I, 129.

Ciochină 90.
ciohodar 161, 181, 290 ; I, 130. ~ aga 26 ; II, 41. ~ başa II, 41.
ciohodărit I, 130.
cioian 161 ; II, 41.
cioinag 235 ; I, 138.
ciolac 239 ; I, 131.
Ciolac 89.
cioltar 46, 238 ; I, 131.
Cioltar 89.
ciomag 45, 62, 237 ; I, 131.
ciomăg-aş I, 131, ~ el I, 131. ~ élă I, 131. ~ esc I, 131.
Ciomăgescĭ 90.
ciopciun II, 142.
ciorap 74, 200, 233 ; I, 132.
ciorăpel I, 132.
ciorbă 29, 211, 228, 229 ; I, 132,
ciorbă I, 132. ~ giŭ 29 ; I, 400 ; II, 40, 165. ~ lîc I, 132.
ciorbuliţă I, 404.
ciorciovea I, 101.
ciorec 232 ; I, 132. ~ ar I, 132.
cioricar I, 132.
ciortan I, 133.
ciortănaş I, 133.
cirà II, 142.
cirac 68, 187, 224 ; I, 133. ~ ladisélă I, 134. ~ ladisesc 66, I, 134. ~ lîc I, 134.
ciribaş II, 42.
ciric II, 397.
cirighiş 328.
ciripie 68, 238 ; I, 134.
ciriş 238 ; I, 134.
ciriviş 192, 237 ; I, 102.
cişit 236 ; I, 134.
cismè 110, 225 ; I, 135. ~ egiŭ 225
Cişmè 91. ~ giŭ I, 135.
cişniŭ 221 ; I, 135, 404.
cişmegea I, 100.
cit 210 ; I, 136.
citarea I, 136, 404.
citarie I, 136.
Citac I, 139.
citac I, 139.
-ciŭ 52, 53.
ciubeică I, 137.
ciubuc 162, 212, 215, 216, 228, 238 ; I, 71, 136. ~ ar I, 137, 404. ~ ărie I, 137. ~ cerie I, 138.
ciubucci-ŭ 52, 160, 216 ; I, 137. ~ başa I, 138.
ciuchină I, 129.
Ciuchină 89.
ciuen I, 138.
ciuhodar I, 130.
ciuin 235 ; I, 138. ~ ag I, 139.
ciucurluc I, 138.
ciufut 138, 239 ; I, 138.
ciulama 228, 229 ; I, 138.
ciulea 216 ; I, 396.
ciuluc II, 42.
(ciumă) 244.
ciumber I, 127.
ciumlec 229, I, 138.
ciurciuvea I, 101.
ciurec 42, 213, 230 ; I, 138. ~ ar I, 138.
ciuruc 236 ; I, 139, 404.
ciuşmea I, 135.
Ciutac I, 139.
ciutac 48, 239 ; I, 139.
(ciutură) 51, 281.
civit 237 ; I, 139, 404.
cizighen II, 58.
cizmă 281.
cobecciŭ II, 143.
* coboz 82.
cobur I, 139.
cobur 180 ; II, 43.
cobuz 11, 85, 118, 164 ; I, 140, 404.
cobz-ă 118 ; I, 140. ~ ar I, 140. ~ ărie I, 140. ~ işóră I, 140.
(cocióbă) 328.
cocoş-baş I, 39.
codoş 132 ; I, 140. ~ că I, 140.
(cofă) 245.
cofterie I, 140.
cogea I, 146. ~ mite I, 146.
coinac 119 ; I, 141.
col I, 397.
colan I, 141.
colciag 233 ; I, 141.
colgiŭ I, 400 ; II, 42, 165.
coltuc 67 ; I, 141.
colun 235 ; I, 142.
coman 8.
comaş I, 148.
combara II, 43.
comişea I, 149.
conabiŭ 237 ; I, 149.
conac 145, 194, 222, 250 ; I, 142.
cănăc-ar 330 ; I, 144. ~ ărie 330 ; I, 144. ~ esc I, 144.
conacci-ŭ 52, 145, 330 ; I, 144. ~ başa I, 144.
condac 180 ; I, 145, 404.
condur 35, 51, 81, 202, 238 ; I, 145. ~ at I, 145.
Condur 88. ~ ache 88. ~ atu 90.
conoc-ar I, 144. ~ ărie I, 144.
(contoş) 51, 198, 245.
copcă 50, 198, 234, 238 ; I, 145.
copuz, V. căpus.
Copuz 90.
corabià 238 ; I, 145.
coran II, 143.
corasan 238 ; I, 145.
corbaciŭ I, 405.

corban 85 ; II, 44.
cordel I, 397.
coroiŭ 245, 281.
corsac II, 42.
cortorosesc 66 ; I, 146.
coş 11; II, 42.
coşcogea I, 146. ~ mite I, 146.
cotorosesc I, 146.
cotună 82 ; I, 95.
cavată 51, 230; I, 146.
covăţ-ea I, 146. ~ ică I, 146.
coz 68, 218; I, 147.
Cozia 91.
Crîm 88; II, 42. ~ gher II, 42. ~ lén II, 42.
cubea I, 397; II, 43.
cubur I, 139.
cubur 198; II, 43.
cuca 30, 50, 143, 199; I, 147.
cucii 245.
cuciuc-imbrohor II, 38.
cuftea I, 110.
cuhnie I, 404.
cuiungeresc II, 43.
cuiungi-ŭ II, 43. ~ başa 224, 226; II, 43.
cujban I, 148.
cul II, 143.
culă 44, 50, 154, 250; I, 148.
culchehaia II, 43.
culichiŭ I, 119.
Cule 89 ; II, 43.
culnihaiagasi II, 43.
culoglu II, 143.
Culoglu 89.
culp II, 143.
cultuc I, 141. ~ el I, 142.
culuc 180 ; I, 148. ~ ciŭ II, 43.
cumaş 210 ; I, 148.
cumbara 180 ; II, 43.
cumbaragi-ŭ 28. ~ başa II, 44.
cumbea II, 43.
cumbur II, 43.
cumis II, 143.
cunabiŭ I, 149.
curama 236; I, 149.
curan II, 143.
curban 151 ; II, 44. ~ bairam II, 44.
curbet II, 143.
(curcubeŭ) 242.
curcut 229 ; I, 149, 404.
curdisesc II, 143.
curiac 276.
curmal 44, 235 ; I, 149.
cursă 214 ; I, 149.
curugiŭ II, 44.
curuluc I, 397.
cusur 236, 240 ; I, 150.
cuşac 237 ; I, 150. ~ lîc I, 150.
cuşcuş 229 ; I, 150.
cuşzun II, 143.
cuti-e 226, 238; I, 151. ~ óră I. 151. ~ uţă I, 151.
cutie I, 404.
cutnie 210 ; I, 151, 404.

dahiŭ 71, 239 ; I, 152.
daierea I, 152.
dăinuesc I, 152.
dairea 118, 163 ; I, 152, 404.
dalac 42, 223, 237 ; I, 152.
dalcălâcĭ 28 ; II, 44.
dalcauc I, 153.
daldisesc 276.
dalegiŭ II, 45.
dalga 283.
dalhauc I, 153.
dam I, 153.
dambla 46, 237 ; I, 153. ~ giŭ 53; I, 153.
damla I, 153.
dănănaie I, 154.
dancalic II, 45.
dandana 42, 70, 180, 240 ; I, 154.
danga 40 ; I, 154.
dangalac II, 45.
dara 236 ; I, 155.
(daraban) 245.
darac 42, 239 ; I, 155.
dărăcesc I, 155.
daragiŭ I, 404.
daraî II, 45.
darat II, 45.
(daravere) 35, 243 ; I, 17.
darisadet-agasi II, 144.
daruşifa II, 144.
daul 145, 163 ; II, 115. ~ hanea II, 116.
dava 186 ; II, 45.
davagi-ŭ II, 45. ~ lîc II, 45.
davegiŭ II, 45.
davet II, 45. ~ name II, 45.
Decula II, 51.
defter 38, 44.
defterdar 28, 149 ; II, 119. ~ efendi II, 119, 121.
deirmea I, 157.
deli 16, 70, 178, 239 ; I, 48, 155. ~ aga II, 45. ~ başa I, 156. ~ beiŭ II, 46. ~ boier II, 46. ~ ciauş II, 46. ~ esce I, 400, 404.
Deli-Satîr 111.
deliŭ I, 155. V. deli.
demet II, 144.
Demircapi II, 46.
derbeder 73 ; I, 156.
derbedeŭ 239 ; I, 156.
derbent II, 144.
derdemeŭ I, 156.
derea I, 400 ; II, 144.

derebeiŭ II, 144.
derec I, 397.
dert II, 144.
derviş II, 46, 171. ~ aga II, 46.
desăxănez I, 316.
desbin I, 157.
desbogasieresc I, 55.
descotorosesc I, 146.
desghin I, 157.
despăivănez 84.
destoiesc I, 363.
desturlăcesc I, 370.
deşeclîc II, 145.
dever 236; I, 156.
devetuiŭ II, 144.
devictar II, 48.
devlet II, 46. ~ tatar II, 47.
dezghin 19, 223; I, 157.
(diantiŭ) 245.
diba 210; II, 47.
dibioc 63.
dighen II, 64.
(dihaĭ) I, 6.
digrimea I, 157.
diloglan II, 145.
dimerlie 221; I, 157.
(dimicaton) 243.
dimie 234; I, 4, 157.
Dimircapi II, 46.
(dinar) 244.
dip II, 47.
diptil I, 362.
direc I, 397.
direcci-başa 192; I, 106; II, 47.
direcliŭ 219; II, 47.
direg I, 397.
dîrmea 233; I, 157.
dîr-mîr 276.
dîrviciŭ II, 46.
Dîrviciŭ 89, 255.
divan 25, 142, 151, 153, 154, 181; I, 158. ~ chiatip 181; II, 47. ~ ciauş II, 47. ~ efendi 56, 137, 138, 151, 160; II, 47. ~ ist I, 160. ~ it I, 160. ~ saraiŭ II, 48. ~ tacâm II, 48.
divăn-aş I, 405. ~ esc 81, 83; I, 344.
divan 155, 156, 211, 216, 228; I, 160.
divănaş I, 160.
divictar 160, 181; II, 48.
dizdar 138; II, 48.
dizman 239, I, 160.
dogangi-başa II, 105, 145.
* dolaf 81.
doldura 329; I, 160, 405.
dombaz II, 48.
domuz II, 49.
donluc II, 49.
(dorobanţ) 245.
dova 151; II, 50.
dovagiŭ II, 45.
dovlec 68, 229, 235; I, 161.
dovleceĭ 229; I, 161.
* dovlece 81.
dovlet II, 46.
dovlete I, 161.
dragoman 134; II, 121. ~ ie II, 121. ~ lîc II, 121.
dric 243.
dubara 218, 276.
(dubas) 243; II, 48.
dud 74, 225, 235; I, 161.
duducă 47, 62, 74; I, 161.
dudu-cuţă I, 162. ~ ie I, 162. ~ iţă I, 162.
* dughian 74.
dughiană 18, 84, 236, 250; I, 162, 405.
dughen-giŭ 52; I, 162. ~ iţă I, 162.
dughinel I, 405.
dugialîc I, 400, 405.
duium 10, 11, 49, 162, 70, 180, 249; I, 162, 405.
duhan I, 371.
dulalma II, 49.
dulamă 29, 51, 161, 198, 231, 234; I, 163, 405.
dulămiţă I, 405.
dulandragiŭ 239; I, 164.
dulap 19, 44, 61, 80, 104, 128, 225, 237, 238, 239; I, 141, 164.
dulăp-ărie I, 164. ~ ior I, 165.
dulăŭ 245, 264, 281.
dulbun II, 145.
dulgher 224, 238; I, 165. ~ esc I, 165. ~ ie I, 165.
dulghet II, 49.
dulma I, 165.
dumengiŭ 224; II, 49.
dumià II, 49.
dunanma 167, 224; II, 49.
dunluc II, 49.
dur! 63.
durbac(ă) 239; I, 165, 405.
durban I, 367.
(durduliŭ) 245, 322.
durenghi II, 145.
durma 235; I, 165.
durmea I, 157.
duşame 74; I, 166.
duşeclîc II, 145.
dusîş II, 49.
duşman 16, 50, 74, 239, 249; I, 165. ~ că I, 166.
duşmăn-esc I, 166. ~ esce I, 166. ~ ie I, 166. ~ os I, 166.
duşumea 48, 227, 228, 238; I, 166.
duva 25; II, 50.
duzdisesc II, 145.

eben I, 6.
ecaret I, 8.
echilac II, 67.
echingiĭ II, 135.
echituilĭŭ II, 67.
ecmecci-başa II, 50.
ecpaia 166; II, 50.
edec I, 223.
edecciŭ II, 68.
edecliŭ I, 223.
Edecule 153; II, 50.
edighie II, 54.
Edirne II, 51.
efca I, 224.
efendi 51, 125; I, 100; II, 51.
Eflac II, 69. ~ voivodasi II, 69.
efsat II, 145.
efta II, 51.
eftira II, 69.
egel II, 145.
eglendisesc I, 167.
eglengea I, 167.
ehal II, 145.
ehlierz II, 145.
ehli-islam II, 145.
ehpaia II, 50.
el-aga II, 66.
elbet I, 215.
elchegiŭ I, 51.
elciŭ I, 51.
elià II, 146.
eli-calem II, 146.
elcovan 243; II, 145.
el-serdar II, 66.
eltuzam II, 70.
emac II, 66.
emanet I, 19.
embru-inam II, 52.
emectar II, 146.
emiclic II, 52.
emictar II, 146.
emin II, 146.
Eminescu 89.
emir 32; II, 146.
emmala 194; II, 52.
emniet II, 146.
emr-inam II, 52.
emriname II, 52.
emurluc I, 220.
Enderne II, 51.
endrişaim I, 226.
Enghiur II, 52.
enghiurşal 210; II, 52.
englendisesc I, 167.
englengea I, 167.
enibahar 235; I, 224.
enicer I, 224; II, 69. ~ efendi II, 69.
epiec 218, 277.
epingea I, 227.
erat II, 71.
erchian II, 146.
erghelie I, 215.
erlîc II, 66.
erliŭ II, 69.
ermuluc I, 220.
eschele I, 317.
esnaf I, 230.
eşpeh II, 146.
etac I, 220.
etăcel I, 221.
etcaià II, 50.
etnà II, 146.
etpaiŭ II, 50.
evet 62.
evmiè II, 146.
evsat II, 145.
ezagiŭ II, 67.
ezan 25; II, 146.
eziet II, 146.

făgar I, 312; II, 52.
fanar 19, 33, 250; I, 167, 405. ~ (a)giŭ 52; I, 167.
falaga II, 147.
(falangă) 244.
Fanar 153; II, 53. ~ agiŭ II. 52.
(farafastic) 245.
fără§ 230; I, 168.
farfara 239; I, 168.
farfuri-e 212, 236; I, 168. ~ óră I, 168. ~ uţă I, 168.
farij 245.
(farmazon) 281.
farmuta II, 52.
farsi I, 168.
făschie II, 147.
felah 246, 282; II, 147.
felegea I, 169.
felegén 214; I, 169.
felinar I, 167.
fener I, 405; II, 52.
feregea 201, 283; I, 169.
(ferentar) 246.
(ferfĕn) 245.
feric II, 147.
ferman 27, 32; I, 172. ~ inam II. 53. ~ liŭ II, 53.
fermenaş I, 170.
fermenea 198, 201, 231; I, 169.
fes 143, 200, 201, 233; I, 148, 170,
fesat II, 53.
fescior I, 171.
feşfesea I, 171.
festec I, 173.
fesuresc I, 171.
fetfa II, 53.
fetnegea I, 171.
fetva II, 53.
fiat 191; II, 53.
fient II, 53.

fil 235 ; I, 171.
filaliŭ 210 ; I, 171.
fildeş 236 ; I, 171.
filer 233, 238 ; I, 172, 226.
Filibiliŭ 88.
filigén 216 ; I, 169.
filuri-altîn II, 147.
firariŭ II, 53.
(firfiric) 245.
firman 133, 144, 153, 187 ; I, 172.
firmănaş I, 405.
fistic 33, 235 ; I, 173.
fistichiŭ 68, 237 ; I, 173.
fîstîc I, 173. ~ élă I, 173. ~ esc I, 173.
fişic 49, 167, 180 ; I, 172.
fitil 228 ; I, 173.
«foc de...» 104.
fodul I, 175.
fotă 232, 233 ; I, 174.
fotaz I, 174.
fotiţă I, 174.
(franzelă) 243.
frenghie 19, 210 ; I, 175.
frînghie I, 175.
fudul 49, 68, 74, 239 ; I, 175, 405. ~ ache I, 175. ~ aş I, 175, ~ esc I, 175. ~ ie I, 175.
fulie 201 ; I, 175.
funduc II, 53. ~ liŭ 219 ; II, 54.
furda 236, 277 ; I, 176.
fursant 218 ; II, 54.
fustă 232 ; 54.
fustan II, 54. ~ elă II, 54. ~ lîc II, 54.

gabara 277.
găitan 45, 82, 226 ; I, 176.
găităn-ar 224, 226 ; II, 176. ~ aş I, 176. ~ at I, 176. ~ esc I, 176.
galaba-divan II, 139.
galion 35, 45 ; II, 54. ~ giŭ 28 ; II, 54.
gance I, 85.
gărbăcel I, 177.
gârbaciŭ 238 ; I, 176, 405.
(garófă) I, 89.
gavanos 80, 216 ; I, 177.
gavanoşel I, 177.
gavaz II, 33.
gazep II, 147.
gazie I, 177.
gaziŭ I, 55.
gazret II, 147.
geaba I, 184.
geabhana II, 55.
geaizea II, 58.
gealat I, 177.
gealep I, 177.
geam I, 228.
geamală I, 185.
geamantan I, 186.
geamaşir-başa II, 39.
geambaş I, 186.
geamie I, 187.
geampara I, 187.
geanabet I, 187.
geanfes II, 149.
geantă I, 188.
gebegi-ŭ 28, 149 ; II, 55. ~ başa II, 55.
gebel II, 147.
gebeliŭ II, 55.
gebhana 46 ; II, 55.
gebrăresc I, 177.
gebrea 238 ; I, 177, 405.
gelat 48, 161 ; I, 177, 405.
geleb(iŭ) I, 177.
gelep 138, 191, 220 ; I, 177. ~ başa I, 178. ~ esc I, 178. ~ éscă I, 178.
gemal I, 186.
gemandan I, 186.
gemazi-el ahîr 31.
gemaziel evel 31.
gentuţă I, 188.
(genune) 243.
gephana 180 ; II, 55.
gephargiŭ II, 148.
gerah 237 ; II, 55. ~ başa II, 55.
geremea 186 ; I, 178.
geret I, 178.
get-beget 45, 62 ; I, 179.
gerid 167 ; I, 178, 200.
getizea II, 148.
gevrea 112, 225 ; I, 179.
gheb-ă 231, 234 ; I, 102. ~ oiŭ I, 403.
ghecet 145 ; II, 56.
ghedicliŭ II, 148.
ghelaĭ 63.
ghelberea II, 148.
ghelir 236 ; I, 179.
ghemesut 210 ; I, 180.
ghemetlîc II, 148.
ghenci-aga II, 56.
gherdan 19 ; I, 179.
gherdap II, 56. ~ aga II, 56.
Ghereĭ 8 ; II, 56.
gherghef 225, 226 ; I, 180.
gherghir 45, 228 ; I, 180.
ghermec I, 397.
ghermesea II, 148.
ghermesut I, 180.
ghevghir I, 180.
ghevmă II, 148.
ghiaur I, 180. ~ lîc I, 181.
ghiavghir I, 180.
(ghibirdic) 246.
ghibrea II, 148.
ghicet II, 56.
ghidi I, 181.

ghidigiŭ 228 ; I, 51.
ghiduş 69, 253 ; I, 181. ~ esc I, 181. ~ ie I, 182.
ghigelîc 200 ; I, 182, 405.
ghighir I, 404.
ghilbaş I, 397.
ghimbruc II, 57.
ghimesit I, 180.
ghimi-e 224 ; II, 56. ~ giŭ II, 56.
ghimirlie 54 ; I, 113.
ghimuruc II, 57.
ghindoc 329 ; I, 58.
ghindelic II, 56.
ghiobec I, 397.
ghiociŭ I, 397.
ghioderiŭ II, 148.
ghioghicĭ II, 148.
ghiojghióre I, 182.
ghiol I, 182.
ghioldaş II, 70.
ghiolhană I, 118.
ghionguli II, 148.
ghiordan 209, 226 ; I, 179.
ghiord-ea 201 ; I, 182. ~ eică I, 182. ~ ie I, 182.
ghiordum 218 ; I, 182.
ghiorghioliŭ I, 184.
ghioşghióre 62 ; I, 182.
ghiotura 45, 51, 62, 236 ; I, 182.
ghiozboiagilîc II, 56.
ghiozdan 238 ; I, 183.
ghiozdănaş I, 183.
Ghiraĭ II, 56.
ghirdan I, 179.
ghiuden 228 ; I, 183.
ghiudunea I, 397.
ghiugin II, 148.
ghiul I, 183.
ghiul I, 183.
ghiulea 42, 45, 180 ; I, 183.
ghiuler II, 57. ~ aga 162 ; II, 57. ~ ie II, 57.
ghiulghiuliŭ I, 183.
ghiulie II, 148.
ghiulsuiŭ II, 148.
ghium 277.
ghiunie I, 397.
ghiumbruc 33, 40, 221 ; II. 57. ~ ciŭ II, 57.
ghiunguler-aga II, 57
ghiurdum I, 182.
ghiurghiuliŭ 237 ; I, 184.
* ghiutura 84.
ghiuvaciŭ I, 184.
ghiuvergilea 193 ; II, 58.
ghiveciŭ 45, 228, 229, 235 ; I, 184.
ghiviziŭ 237 ; I, 184.
ghizdan I, 183.
ghizea I, 177.
ghizluc 232 ; I, 184. ~ el I, 184.
giaba 62 ; I, 184.
giabhana II, 55.
giabul I, 121.
giaizea II, 58.
gialap I, 400, 401.
gialat 80 ; I, 177.
gialep I, 177.
Gialep 88.
giam 228 ; I. 121.
giam I, 185.
giamala 129 ; I, 185.
giamandan I, 186.
giamantan 238 ; I, 186.
giamaşir II, 39. ~ başa II, 39. ~ giŭ 160.
giambarale 120 ; I, 187.
giambaş 50, 68, 223 ; I, 186. ~ lîc I, 187.
giamfez 210 ; II, 149.
giamgiŭ I, 185.
giamie 25 ; I, 187.
giamlîc I, 185.
giampara-le 46, 118 ; I, 187. ~ giŭ 52 ; I, 187.
giam-sacâz I, 122.
gianabet 239 ; I, 187.
gianfes 201, 210, 283 ; II, 149.
giantă 50, 238 ; I, 188.
giar 210, 283 ; I, 188.
gig-ea 272 ; I, 188. ~ ică I, 188.
gimbir I, 127.
gin 243, 283.
gingirliŭ I, 190.
giol 68, 119 ; I, 188. ~ ar I, 188. ~ esc I, 188.
giret I, 178.
girit I, 178.
-giŭ 52, 53.
giuban II, 149.
giubea 166, 198, 231 ; I, 188.
* giubeică 232 ; I, 189.
giube-liŭ I, 189. ~ luşă I, 405. ~ luţă I, 189.
giudea II, 149.
giugiuc 272 ; I, 189.
giugiul-esc 66, 272 ; I, 189. ~ élă I, 189.
giuluş II, 149. ~ name II, 149.
giumag 329 ; I, 131.
giumbuş 168 ; I, 190. ~ el I, 190.
giumert 277.
giungiurliŭ 272 ; I, 190.
giupe II, 58.
giuré II, 149.
giurea II, 149.
giurgină I, 190, 405.
giurgiuvea I, 101.
giuvaer 209, 226 ; I, 190. ~ giŭ 52, 226 ; I, 191. ~ ica I, 191.
giuvanea 215 ; I, 191.

giuvrea I, 179.
giziè 187 ; II, 58.
gogea I, 146.
gojgogea 62 ; I, 146.
(gomenă) 277.
gorbaciŭ 82.
gorgan I, 191.
greĭ I, 301.
grif 221 ; I, 301.
grimea I, 157.
gudron 248, 282.
gugiŭ II, 148.
gugiuman 166, 199 ; I, 191.
gugusciuc 235 ; I, 192.
gul 277 ; I, 183.
gumbara II, 43.
gureba 149 ; II, 31.

habă I, 3, 4.
habagiŭ I, 4.
habagiŭ I, 4.
habar 19, 42, 47, 68, 239, 240 ; I, 192.
haber I, 193.
Habeş 88 ; II, 58.
Hăbeşescu 88.
habitir I, 6.
hac 42, 104, 187 ; I, 193.
hadîm 6, 26 ; II, 58.
Hadîmbu 89.
hadîn 283.
Hagan II, 59.
Hagem II, 2.
hagialîc I, 194.
Hagi-ade 89. ~ enĭ 90. ~ escĭ 90. ~ escu 89. ~ opol 89.
hagie I, 12.
Hagi-Iavat 121 ; II, 59.
hagimesc II, 2.
hagiŭ 25 ; I, 194.
Hagiŭ 89, 90.
haham I, 194, 405. ~ başa I, 195.
haian II, 4.
haida ! 82.
haidamac 239 ; I, 195.
haidăŭ 237 ; I, 196.
haide ! 42, 50, 51, 62 ; I, 195.
haiduc 245.
haimăn I, 197. ~ esc I, 197.
haimana 239 ; I, 196.
Haimanale 90.
hain 152, 182, 239, 250, 329 ; I, 197. ~ esc I, 197. ~ ie I, 198. ~ lîc I, 198.
hairat II, 71.
hairet II, 149.
hairet 283.
hairusun ! 63.
hal 68, 240 ; I, 198.
hala ! II, 4.
halagea I, 14.
halaică 283.
halaiŭ I, 16.
halal ! 62, 68 ; I, 199.
halam I, 199.
halali II, 59.
halat I, 398.
halat I, 199. ~ urĭ I, 199.
halca 167 ; I, 199.
halè II, 59.
Halep 210.
halep 221 ; I, 200.
Halepliŭ 88.
halià 156, 165 ; II, 59.
halil II, 149.
halila ! II, 4.
Halima 330.
halima I, 200.
halt II, 59.
halva 42, 74, 213, 238 ; I, 200. ~ gerie I, 201. ~ giŭ 52, 53 ; I, 201.
kalvet II, 149.
halviţ-ă 238 ; I, 201. ~ ar I, 201. ~ărie I, 201.
ham 245, 281.
hamailîu II, 60.
hamal 47, 239 ; I, 202. ~ baş I, 202.
hamalîc I, 202.
hamam 284.
Hamangiŭ 88.
hambar 227, 228 ; I, 202. ~ aş I, 405. ~ emini II, 150.
* hămbar 82.
Hambes II, 58.
hamger I, 205.
hamhalat II, 149.
hamtutmaz II, 150.
hamuha II, 27.
Han 7, 8, 16, 26, 27, 141, 172, 190 ; I, 203.
han I, 204.
Han 91.
handac I, 216.
handic I, 216.
hanea II, 150.
hănesc I, 203.
hanger 141, 142, 166, 180, 198, 226 ; I, 205. ~ liŭ I, 205.
* hănger 81.
hangiŭ I, 205.
hănie I, 203.
hanîmă 125, 283 ; II, 150.
hanlîc I, 204.
(hanos) I, 20.
Han-tătar I, 204.
han-tătăresc I, 204. ~ tătăresce I, 204.
Han-Tepesi II, 60.
hantiriŭ I, 401.
hap 104, 237 ; I, 205.

haraba 11, 47, 74, 222; I, 205. ~ giŭ 52; I, 206. ~ gie I, 206. ~ gilîc I, 206.
(harababura) 243.
haracciŭ I, 207.
hărăcer I, 207.
haraciŭ 23, 46, 80, 187; I, 206. ~ başa II, 60. ~ muhasebesi II, 60.
haram 62, 105; I, 207. ~ başa I, 208. ~ beţie I, 207. ~ giŭ 53; I, 208. ~ in I, 208.
haral I, 20.
hărămuc I, 208.
harap, I, 22.
Harap 90.
hărăp-esc I, 23. ~ óică I, 23.
harapiet II, 150.
harar I, 208.
haras II, 60.
haraslad-isesc I, 209. ~ ismă I, 209.
harbagic I, 26.
harbagiŭ II, 150.
harbuz 41, 229, 235; I, 209. ~ erie I, 209. ~ esc I, 209.
harcan I, 24.
harea 110; II, 60.
hareciŭ I, 209. ~ luesc I, 209.
harem 154, 162, 218; I, 210. ~ chehaiesi II, 150.
hargilic II, 61.
hargiŭ 180, 238; II, 60.
harhal II, 61.
harhalae I, 210.
harhalîc I, 210.
harşa 222, 238; I, 210.
harşin I, 27.
hartup II, 150.
harman I, 24.
harz II, 7.
harzoval II, 8.
has II, 61.
has II, 61. ~ ahîrliŭ II, 61.
hasa I, 211.
hasap I, 92, 403. ~ başa II, 32.
hasaş II, 150 ~ başa II, 150.
hasechi 26; II, 61. ~ aga II, 61. ~ sultana II, 62.
hasichiŭ II, 61.
hasmaciucă I, 27.
has-oda II, 150.
hasur 155; I, 211.
haşa I, 211.
hat 27, 32; II, 62.
hat I, 211.
hat 223; I, 28.
hata II, 150.
hataia 210; II, 62.
hatat II, 62.
hatihumaium 27; II, 62.
hatîr 18, 68, 239, 240; I, 211. ~ giŭ 53; I, 212.
hatişerif 27, 133, 144, 152, 187; I, 206; II, 62.
hatóică I, 28.
haţmaţuchiŭ I, 27.
haut I, 395.
havadiş II, 62.
havaet I, 29.
havaiŭ 237; I, 212.
* havala I, 212. ~ giŭ I, 212.
havalea 182, 190; I, 212.
havan 180, 216; I, 212. ~ top II, 63.
havră I, 213.
havuz 41, 225; I, 213.
haz 41, 68, 168; I, 213. ~liŭ I, 214.
hazard 248, 282.
hazdran 158; II, 63.
hazman I, 395.
hazna 40, 219, 225; I, 214. ~ dar II, 63. ~ giŭ I, 215.
haznatar II, 63. ~ başa 149; II, 63.
haznè I, 214. ~ aga 187; II, 63. ~ chehaiesi II, 63. ~ chiatip II, 63. ~ emini II, 63. ~ tar II, 63.
hăzos I, 214.
Hazu 89.
hechim-başa II, 150.
hediè 188; II, 10, 64.
(heiurî) I, 8.
helalîŭ 210; II, 59.
helbet 50, 62; I, 215. ~ im I, 215.
hémşeriŭ II, 150.
hendec I, 216.
herechet II, 151.
herestea I, 107.
hergheli-e 223; I, 215. ~ giŭ 52, 223; I, 215, 405.
Hermeziŭ 90.
hervanea 143; I, 68; II, 64.
hetaia II, 62.
hicî 62; I, 216.
hidiè II, 64.
higîret II, 151. ~ tarihi II, 151.
hilat I, 73; II, 151.
hildeş I, 171.
hileri 329.
hindichiŭ 180; I, 216, 405.
hîrca II, 151.
hirmiziŭ 91.
hitil 329.
hiucm-ferman 151; II, 64.
hochim 249; II, 64. ~ at II, 65.
hodae I, 275.
hoge 25, 138, 165; II, 65.
hogég I, 276.
hogegar I, 277.
hogeghian II, 65.
hoget 186; II, 65.
hogiac I, 276.

hordă 282; I, 373.
hormuz I, 217.
hotac I, 279.
hram II, 152.
hudut-name II, 151.
hu, hu, hu! II, 151.
hugium 180; II, 151.
hulă I, 148.
humaium II, 62.
hunie I, 405.
hurie 283.
hurmal I, 149.
hurmuz 236; I, 216.
Hurmuzache 89.
hursuz I, 374.
huzmet 41, 195; I, 217. ~ ar I, 217.
huzur 41, 239, 240; I, 218. ~ esc I, 218.

Iabangiŭ 239; II, 65.
iabaşa 239; I, 218.
iabraş I, 7.
Iabraş I, 7.
iaca 47, 201; I, 218.
iacnie I, 219.
iadeş 47, 50; I. 228.
iagma I, 219. ~ ladisesc I, 219.
iahnie 229, 230; I, 219.
ial-aga II, 66. ~ serdar, II, 66.
ialangic II, 66.
ialvichir II, 151.
iamă 42, 50, 70, 180; I, 219.
iamac 161, 180; II, 66.
iamoglan II, 3.
(iamin) I, 95.
iamurluc I, 106, 219.
iangân II, 66. ~ giŭ II, 66.
ianginer I, 406.
ianicer I, 224.
iapîngea I, 227.
iarlîc 11, 40; II, 66.
iarmachi II, 151.
iartagan I, 221.
iasac 40; II, 67. ~ ciŭ II, 67.
iasîc 119; I, 220.
iasmin I, 220.
iasomie I, 220.
Iaşi 15.
iaşmac 283; II, 151.
iatac 228; I, 220.
iatagan 180; I, 221, 226, 406.
iatan I, 406.
iaţă 25; II, 152.
iaurgiŭ 52; I, 221.
iaurt 42, 213, 229, 237; I, 221.
iavaş II, 152.
iazagiŭ 190; II, 67.
iazigi-efendi II, 67.
ibra II, 67.
ibric 213, 230, 238; I, 222. ~ tar 26, 158, 160, 214; I, 222.
ibrişim 68, 225; I, 222. ~ giŭ I, 222.
* ibrişin 81, 82. ~ ar I, 222.
ichilic 219; II, 67.
ichingi-ŭ II, 152. ~ ciohodar II, 152.
ichituilîŭ II, 67, 124.
ichiŭ 119; I, 223.
icî-aga II, 68. ~ başa II, 72. ~ ciauş II, 68. ~ ciohodar 60; II, 68. ~ mehter II, 68.
icioglan 145, 161; II, 68. ~ ciauş II, 68.
icirliŭ II, 152.
icnea I, 219.
(icosar) I, 228.
icram II, 68.
idiè II, 64.
Idirna I, 400.
Idirne II, 51.
iedec 145, 223, 224; I, 223.
iedecci-ŭ 52, 143, 145, 223; II, 68. ~ başa II, 69.
iedecliŭ 54, 158, 161, 167; I, 223.
iedeş I, 218.
iefca I, 224.
iehnea I, 219.
iehneluţă I, 219.
ielchengiŭ 224; II, 145.
ielcovan II, 145.
(Iele) 245.
ienghiurşel II, 52.
ienibahar 42; I, 224.
ienicer 28, 29, 42; I, 224, 406. ~ aga 29, 30, 56, 138, 143; I, 10; II, 69. ~ chiatip II, 69. ~ efendi II, 69. ~ esc I, 224. ~ ime I, 224.
ienicicma 277.
ierlîc II, 66.
ierliŭ II, 69.
iermuluc I, 228.
(ierugă) 243.
iesacciŭ II, 67.
ietac I, 220.
ietăcel I, 221.
ievaşea I, 218.
iezm 236; II, 152.
ififliŭ I, 9.
Iflac, 88 46; II, 69. ~ beiŭ II, 69. ~ chiatip II, 69. ~ saraiŭ II, 69. ~ voevodasi II, 69.
iftira II, 69.
igemal II, 152.
igurţélă 264; I, 221.
igzar II, 69. ~ ferman II, 70.
ihram II, 152.
ihtiar II, 152.
ihzar II, 70.
ilam 186; II, 70.
ilechiŭ I, 225.

ileri I, 172.
ilhac II, 152.
ilic 198, 201, 231, 234; I, 225.
(iliş) 245, 328.
iltefat II, 152.
iltizam II, 70.
(imă) 245.
imam 25, 283; II 70. ~ baildi 281.
imamea 215, 216; I, 225.
iman II, 70.
imaret II, 152.
imbrohor 26, 143, 144, 223; I, 308, 309; II, 22, 38, 70.
imbruc II, 57.
imdat 194; II, 70.
imeni I, 226.
imiclic II, 52.
imineĭ 201, 233, 238; I, 226.
imini I, 226. ~ giŭ I, 226.
imirahor II, 70.
* împăivănez 84.
imurluc I, 220, 406.
inacciŭ 53; I, 226.
inam 222; II, 71.
* inat 81, 84.
încălîfat I, 82.
închiaburesc I, 109.
închiriez I, 116.
încondur I, 145.
Indernea II, 51.
îndoldoresc I, 161.
(îndrea) 243.
îndrişaim 235; I, 226.
înglindisesc 279; I, 167.
inibahar I, 224.
inicer I, 224; II, 69. ~ că 47; I, 225.
inipaar I, 224.
încărdăşesc I, 90.
înrăfturez I, 299.
însăcsănez I, 316.
intisap II, 152.
ioc 62.
iofca I, 224.
iogurt I, 221.
ioldaş II, 71.
iorgan 228; I, 227.
iorgangi-ŭ 52; I, 227. ~ başa I, 227. ~ erie I, 227.
iorgovan 235; I, 227.
iort II, 153.
iortoman 238; I, 227, 400, 406.
iortomăn-esc I, 227. ~ os I, 406.
iova II, 71.
iovanliŭ II, 153.
ipca II, 71. ~ firman II, 71.
ipingea 231, 234; I, 227.
iradea 282; II, 153.
irat II, 71. ~ gedit II, 71.
irmilic 320, 219; I, 228.
irmizea I, 91.
irmiziŭ I, 91.
ischiemne-agasi II, 104.
ischiuzar 239; I, 228. ~ lie I, 229. ~ lîc I, 229.
isirgiŭ II, 153.
islac II, 153.
islam II, 153. ~ ciauş II, 107.
isnaf 224; I, 230. ~ lîc I, 231.
istambol-agasi I, 10.
istigial-ferman II, 153.
istiléh II, 153.
işala 63.
işlic 158, 173, 175, 199, 201; I, 224, 225, 406. ~ar 224, 225, 226; I, 40, 229. ~ărie I, 230. ~el I, 230; I, 40, 229.
itlac II, 71. ~ firman II, 72.
-iŭ 52, 53.
iucingiŭ II, 153.
iucituilîŭ II, 72.
iucsucea 235; I, 231.
iugurgiŭ I, 221.
iumbruc II, 57.
iureş 50, 180; I, 231.
iuruc-bairac 179; II, 72. ~bairactar II, 72.
iurucleri II, 153.
iurudisesc 72; II, 72.
iuruş I, 231. ~ esc I, 231.
iuşchiuzar I, 228. ~ lîc I, 229.
iuzbaşa 180; II, 72.
iuzluc 219; I, 231.
iuzul-emini II, 153.
ivilichiŭ 277.
izbaş 181; II, 72.
izn-caftan 144; II, 72.
iznasi-zahre II, 73.
izra II, 153.

julerie II, 57.
(jumet) 242.
(jupă) 282.
juvaer I, 190.

Kirim-ghereĭ II, 42.

laf I, 232.
lagâm I, 232. ~ esc I, 232.
lagiverde 237; I, 232.
lagum 180; I, 232. ~ giŭ 28, 180; I, 232.
lahaniŭ 237; II, 153.
lahin-bahaş II, 154.
lahur II, 73.
laie 46, 69; I, 16.
laiŭ I, 17.
lala I, 406.
lalanghită 230; I, 232.
lalea 235; I, 233, 406.
lămâie I, 238, 269.

langavie 277.
lăută 282.
lavdan 210; II, 73.
lăzésca I, 233.
Lazi 191; I, 233.
lazur I, 232.
lebadea I, 236.
léfă 29, 46, 50, 61, 70, 178, 180; I, 233.
lef-aş I, 234. ~ (u)şóră I, 234.
lefea I, 233, 406.
lefeciŭ I, 234.
lefegiŭ 53, 178; I, 234.
*lefegiŭ 82.
Lehliŭ 88, 90.
lelea I, 406.
lelie I, 406.
lemongiŭ I, 238.
lenghiŭ 119; I, 234.
leş 80: I, 235. ~ in I, 235. ~ uesc I, 235.
levent 28, 70, 250, 272; I, 235.
levincior I, 236.
levint 179; I, 235.
levinţel I, 236.
libadea 231; I, 236.
-lîc 52, 54, 55, 329.
lichea 48, 67, 239; I, 236.
lighian 213, 230; I, 236.
liliac 235; I, 236.
liliac 235; I, 237.
liliachiŭ I, 237.
Lilieci 91.
lilichiŭ I, 237.
liman 33, 224; I, 237, 317.
limie II, 154.
limon-giŭ I, 238. ~ iŭ I, 238.
liochiŭ 237; I, 238.
Lipca-agasi II, 73.
lipcan 179, 222; I, 238.
liră 51; I, 238.
-liŭ 52, 54.
liufegiŭ I, 234.
liulè I, 239.
liva 27.
lobut II, 73.
locandă 35, 51, 243.
locma I, 239.
locmagiun 277.
lolachiŭ I, 237.
longe 35, 224; II, 73.
luchium 277.
lulachiŭ 237; I, 237.
lulea 80, 217; I, 239.

maala I, 242.
maala I, 398.
mabein 44, 154; II, 73. ~ giŭ 74, 154, 160; II, 74.
macagiŭ I, 240.
măcar 65, 281.
macara 239; I, 240.
macat 228; I, 240.
mactul II, 154.
macaz I, 240.
madea II, 74.
madegiŭ II, 74.
madem 19, 46; I, 240.
maden-calfa II, 74. ~ chesedar II, 74. ~ efendi II, 74.
*maframă 81.
măframă I, 249.
magaza 74; I, 241.
magazie 47, 236; I, 162, 241.
magazin 282.
magiar 220; II, 154.
magiun 229, 237; I, 241.
magmudea I, 242.
magmuză 132; I, 241.
magună 224; II, 154.
mahal I, 202. ~ ă I, 202.
mahala 19; I, 242. ~ giŭ 53; I, 242, 406.
Mahala 90.
Mahmet II, 76. ~ esc II, 46.
mahmudea 219; I, 242.
mahmur 42, 230, 239; I, 243. ~ élă I, 243. ~ ie I, 243.
mahon I, 243.
mahramă I, 248.
mahut II, 74.
mahzar II, 8.
maia 237; I, 243.
maidan 19, 80, 104; I, 243, 406.
măidănaş I, 244.
maiè I, 243.
maimandar II, 76.
maimar-başa II, 74.
Maimarolu 88.
maimuţ-ă 82, 235; I, 245. ~ ăresc I, 245. ~ ărie I, 245. ~ esc I, 245.
malà I, 398.
malotea 201, 210, 231; I, 245.
mamelegiŭ I, 246.
mamodea I, 242.
mămular 236; I, 245.
Manaf 71.
manaf 71; II, 75.
mănătarcă 235; I, 400.
«mânca (a)» 105.
manea 117, 164; I, 246.
mangafa 239, 272; I, 246.
mangal 228; I, 246.
mangăr 51, 219; I, 246.
mangialîc 277.
mansup 156; I, 246.
manufer I, 273.
manzil I, 254.
marafet 48, 68, 240; I, 247. ~ os I, 247. ~ uesc I, 247.

maramă 46, 51, 202, 233; I, 248.
* mărăm-ióră I, 249. ~ iţă 81.
marangoz II, 154.
maraz 240; I, 249.
marda 236; I, 249. ~ lîc I, 249.
mărgea I, 249.
mărgén 215, 236; I, 249.
(marghiol) 244, 280.
marifet I, 247.
* marmaziŭ 84, 237.
marole I, 250.
marpiciŭ 215; II, 75.
martac 238; I, 249, 406.
mărtăc-el I, 250. ~ esc I, 404, 406.
martalog I, 97; II, 75.
Martalogï 90.
marule 19, 33, 235; I, 250.
masala 46; I, 250. ~ giŭ 52, 161; I, 250.
masat 238; I, 250.
mascara 19, 50, 170; I, 250. ~ giŭ 53; I, 252. ~ lîc I, 252.
măscară I, 251.
mascarădă 282.
măscăr-esc *81; I, 251. ~ iciŭ 68, 170; I, 251. ~ icios I, 251. ~ iciune I, 251. ~ie I, 251. ~it I, 251.
mascaróná I, 251.
măscornicie I, 252.
maslahat II, 154.
mastraf II, 154.
maşala 63.
matara 230; I, 252.
mataragi-ŭ 160, 214; I, 15; II, 75. ~ başa II, 75. ~ iamac II, 75.
matbah II, 88.
matofesc I, 253.
matrapaz I, 252. ~ lîc 191; I, 252.
* mătrac 82.
matuf 239; I, 252.
mauză 224, 277.
mazdrac 49, 180, 226; I, 253. ~ liŭ I, 253.
măzdrăcel I, 253.
mazgal II, 154.
mazil 156, 225; I, 353. ~ aş I, 254. ~ esc I, 254, 255. ~ ie I, 255. ~ ime I, 255. ~ it I, 255.
Mazil 90.
Mazilu 88.
mecet 25; I, 255.
mecterhanea II, 77.
medén I, 243.
medresă II, 155.
meemur II, 78.
mefruzul-calem II, 155.
megiană II, 76.
mehchemea II, 154.
mehem II, 84.
mehengher I, 256.
mehenghiŭ 67, 239; I, 256.
mehlem II, 76.
mehmendar 141; II, 76.
Mehmet II, 76.
mehter 137, 161, 163; II, 77.
mehter-başa 137, 161; 163, II, 77. ~ hanè 161, 162, 163; II, 77.
mehterler-chehaiesi II 77.
mehtup II, 78.
mehtupci-ŭ 27, 160, 181; II, 78. ~ efendi II, 78.
Mehtupciŭ 88.
meidén 74, 250; I, 243.
meimendar II, 76.
melez 239; I, 256, 408.
memhur II, 155.
memlechet II, 78.
memur II, 78. ~ iet II, 78.
mender I, 259.
mengane II, 155.
menghenea 239; I, 256.
menzil 153, 190, 194, 222; II, 79. buiurultiŭ II, 79. ~ embru II, 79. ~ esc II, 79. ~ firman II, 79. ~ giŭ II, 79.
menzilhanea II, 80.
meraz, I, 260.
merchez 239; I, 256.
meremet 238; I, 257. ~ isesc I, 257.
merhamet II, 155.
mermer II, 155. ~ i II, 155.
mersin II, 155.
mertepea 45, 218; I, 257.
meschiŭ I, 261.
mestï I, 257.
meşferet II, 155.
meşï 47, 67, 200, 202, 233; I, 257.
meşină 226, 238; I, 258.
metah II, 80.
meterez 180; I, 258.
Meterez 91.
meterhanea 142, 151, 158, 166, 212; II, 77.
mezat 80, 187; I, 258.
mezea 213, 236; I, 258.
mezelic I, 259. ~ ar I, 259.
mezil II, 78. ~ hanea II, 80.
mezilea I, 259.
miambal 237; I, 259.
micsandră I, 259.
micşun-ea 47, 235; I, 259. ~ iŭ 237
Micşunescï 90.
mictup II, 78.
mihimat 180; II, 84.
mihrab II, 155.
mihmandar II, 77.
mimilingiŭ I, 246.
mimber II, 155.
minarea 25; I, 80.

mindir 49, 227, 228 ; I, 259. ~ igiŭ I, 259.
minghinea I, 256.
mintén 231, 234 ; I, 260.
minzil II, 79. ~ hanea H, 80.
miralaiŭ II, 80.
miralem-aga 26, 142 ; II, 80.
miraz 45, 186 ; I, 260.
miriahor II, 70.
mirialem-aga II, 80.
mirie II, 81.
mirimiran 27, 141 ; H, 81.
(mirişte) 243.
mîrza 8 ; I, 260.
Mîrz-a 90. ~ ănescĭ 90. ~ asca 90. ~ escĭ 90. ~ escu 89.
mîrzac 10, 11 ; I, 99, 260.
Misir 88, 210 : I, 261. ~ beiŭ II, 155.
*misir 81, 223.
mischiŭ I, 261.
misirliŭ 219 ; I, 261.
misurcă I, 261.
mişchet 235 ; I, 261.
miubaşir II, 85.
mizil II, 79.
Mizil 91 ; II, 79.
Mizil-Craiŭ I, 400.
mizilic I, 259.
Moamet H, 76. ~ an II, 76. ~ icesc II, 76. ~ ism II, 76.
mofluz 183, 186, 236 ; I, 262. ~ enie I, 262. ~ esc I, 262. ~ ie I, 262. ~ lîc I, 262.
moft 69, 240 ; I, 262. ~ angie I, 263. ~ angiŭ 53 ; I, 263. ~ tolog I, 263. ~ tologic I, 263. ~ tologie I, 263. ~ urén I, 263. ~ uros I, 263.
mohair I, 264.
moim-ă I, 245. ~ îţă I, 245.
mola 25 ; II, 81. ~ efendi II, 81. ~ lîc II, 81.
Mola 91.
Moldovangiŭ 53.
moloz 238 ; I, 263.
momiţ-ă I, 245. ~ ărie I, 245.
mortasipie 195, 221 ; II, 81.
*morut 81.
mosafir 218 ; I, 263. ~ lîc I, 264.
moschee 282.
Moscov-ghiaur 122.
moslim II, 23.
mosor 49, 239 ; I, 264. ~ aş I, 264.
moşmónă 235 ; I, 266, 406.
mozavir-e II, 81. ~ esc II, 82. ~ ie II, 82. ~ nic II, 82.
mubaia II, 85. ~ giŭ II, 85.
mucader II, 155.
mucadim II, 82.
mucaet II, 156.
mucaiesea 192 ; II, 82.
mucalit 68, 170 ; I, 264. ~ lîc I, 264.
mucarel II, 82.
mucaréme II, 83.
mucarer 152 ; II, 82.
mucatea II, 156.
mucava 238 ; I, 264.
muchelef I, 264.
muchialemea II, 156.
mudir II, 156.
muegin II, 156.
muezin 25, 282 ; II, 156.
muftagiŭ 277.
muftiŭ 25, 28, 205 ; II, 83.
Muftiŭ 91.
muhadit II, 156.
muhafiz II, 83. ~ ea II, 83.
muhaiar 277.
muhaier 234 ; I, 264.
muhamedinesc II, 76.
muharem 30.
muhasebea II, 83.
muhaserea 180 ; II, 84.
muhavizea II, 83.
muhemat II, 84.
muhtiŭ II, 83.
muhur II, 84.
muhurdan 160, 237 ; I, 265.
muhurdar II, 84.
muharem 30.
muhzur-aga 27, 142 ; I, 147 ; II, 84.
mujdè II, 85. ~ giŭ II, 85.
multezem II, 85.
mumbaia 191 ; II, 85. ~ giŭ II, 85.
mumbaşir 44, 181, 187 ; II, 85. ~ et II, 85. ~ lîc II, 85.
mumie 248, 282.
munegim II, 156.
mung-iŭ 225, 226; II, 86. ~erie II, 86.
murahaz II, 86.
murdar I, 265. ~ i(p)sesc I, 265. ~ lîc I, 265.
murdăr-esc I, 265. ~ ie I, 265.
murtad II, 156.
musaadea II, 86.
musaca 213, 229 ; I, 265.
musaferea II, 156.
musafir I, 263. ~ lîc I, 263.
musaip 26 ; II, 86.
muscal 118, 164 ; I, 266. ~ agiŭ 52 ; I, 266.
muselim II, 87.
muslim II, 23.
musluc II, 156.
Musul II, 87.
musul 210 ; II, 87.
musulman II, 23.
muşama 67, 120, 228 ; I, 265.
muşaverea II, 87.
muşchea I, 266.

muşchi II, 156.
(muşcoiŭ) I, 95.
muşir II, 156.
muşmule 33, 235; I, 266.
muştea 238; I, 266.
muşteriŭ 236; I, 266.
mutarechea II, 157.
muteferica II, 87.
muteselim 27.
muteveliŭ 138; II 88.
mutpac II, 88. ~ emin II, 88.
muvela II, 157. ~ efendi II, 157.
muzur-aga II, 84.

nabab 248, 282; II, 89.
nacaş 225. ~ başa 225; II, 88.
nacanfa I, 267.
nacaradă II, 88.
nacazlîc II, 88.
nadoléncă I, 267.
nafaca 29, 47; I, 267.
nafea 205; I, 267, 312.
năframă 120, 213, 233; I, 248.
naft 236; I, 272.
nagara II, 88.
nahiea II, 157.
naht 11, 19, 220, 236; I, 268.
năhut 229; I, 268. ~ iŭ I, 268.
(naibă) 243.
naimea II, 88.
naingiŭ 52; I, 268.
naip II, 88.
Naip 91.
naisan I, 268.
naiŭ 19, 51, 118, 164; I, 268.
nălbant 239; I, 269. ~ baş 160; I, 269.
namaz 25, 283; II, 157.
naramgiŭ 19, 237; I, 269.
naramză 243 I; 269.
narangiŭ I, 269.
narc I, 270.
nardinchiŭ II, 89.
narghelea 215; I, 269.
narghelegi-ŭ 52, 160, 216. ~ başa I, 269.
nart 221; I, 270.
năstrapă 46, 230; I, 270.
năstrăp-at I, 406. ~ ióră I, 270.
Nastratin-Hogea 113.
năut 85, 235; I, 268. ~ iŭ I, 268.
naz 240; I, 270.
nazar 41, 239; I, 271. ~ et I, 271.
nazir 27, 138; I, 271. ~ ie I, 271. ~ liŭ I, 271.
năzuros I, 271, 406.
neboit I, 56.
nefea I, 267.
nefer 162; I, 25, 272.
neft I, 272. ~ iŭ I, 272.
neisan I, 268.
neiŭ 118; I, 268.
nenécă 47, 74, 272; I, 272.
nesfea I, 273.
netegea I, 272.
nevà II, 157.
nezam II, 89.
niambal I, 259.
nicen I, 406.
nichiah II, 157.
ninécă I, 272.
nipar I, 224.
nisangiŭ II, 89.
nisfea 219; I, 273.
nişadir II, 89.
nişam II, 89.
nişamgi-ŭ 27, 28; I, 368; II, 89. ~ başa II, 89.
nişaştè I, 272.
nişeştea 48, 238; I, 272.
nişter 237; II, 157.
nizam II, 89. ~ gedit II, 89.
nobet II, 90.
nohot 74; I, 268. ~ iŭ I, 268.
nubet 163; II, 90.
(Nucet) 91.
nufăr 235; I, 273.
(nunea) 243.
nur 67, 239; I, 273. ~ liŭ I, 273.

obà 11; II, 157.
obuduet II, 90.
ocà 185, 221; I, 11, 273.
ocă 61; I, 274. ~ luţă I, 274.
ocabazlîc I, 69.
odà 29, 180. ~ baş II, 90.
odae I, 274.
odagiŭ I, 275.
odăiaş I, 275. ~ ă I, 275.
odaie 228, 237, 249; I, 274.
Odaie 91, 179.
odagaciŭ 217, 235; I, 276.
odăiţă I, 275.
Odăiţă 90.
oda-lalasi II, 157.
odalîc I, 275, 406.
odaliscă 282; I, 276.
odobaş 29, 162, 179; II, 90.
odogaciŭ I, 276.
ogiac 28, 29, 179, 228; I, 25, 276. ~ aga II, 90. ~ bazarghian II, 90. ~ liŭ 54, 91; II, 90. ~ tatar II, 90.
ogur 239; I, 372. ~ liŭ 239; I, 372. ~ lîc I, 372.
olac 222, 250; I, 277.
olăc-ar I, 278. ~ ărie I, 278. ~ esce I, 278.
olafanĭ II, 91.
olat 17; II, 91.
olum 237; I, 278.

omadè II, 91.
omur II, 125.
onluc 219.
oracciŭ II, 91.
ordă I, 373.
ordie 180; I, 373.
ordu-agasi II, 91. ~ cadisi II, 91. ~ humaium II, 91.
orşav 229; I, 278.
orta 29, 180; I, 278. ~ capi II, 157. ~ ciauş II, 92. ~ cuşac II, 92.
* ortac 84.
ortoman 264; I, 227.
Osman II, 92. ~ giŭ II, 92. ~ liŭ 23, 26, 54; II, 92.
osmănesc II, 92.
Otman II, 92. ~ icesc II, 92.
Otoman II, 92. ~ liŭ II, 92.
oturac II, 92. ~ liŭ 93.
otuz-beş calem II, 158.
otuz-bir 218; II, 158.
ova II, 71.

paceà 205, 229; I, 279. ~ gerie I, 279. ~ giŭ I, 279.
paciaură 132; I, 279.
paclava I, 33.
padişah 26; II, 93.
padzerh II, 93.
pafiŭ I, 326.
paftale 209, 234, 238; I, 280.
paià 156, 166; I, 253; II, 93. ~ lîc II, 93.
paiantă 51, 228; I, 280.
paic 179, 181; II, 95.
paidos II, 158.
păivan 84.
(pajură) 263.
pală 180; I, 280.
palamar 35, 224; I, 280.
palaşcă 34, 51, 277; II, 93.
palavr-ă 68; I, 280. ~ agiŭ 239.
palmac I, 285.
paloş I, 280.
pandişpan I, 281.
pangea 47; I, 281.
(pănură) I, 4.
panzehru II, 93.
papu-saade-agasi II, 158.
păpădie 105, 229; I, 281.
papară I, 282.
Papazoglu 89.
papuc 200, 201, 202, 233, 238; I, 282, 406. ~ el I, 283. ~ hogea I, 238.
papugiŭ 52, 68, 238, 272; I, 282.
para I, 283. ~ liŭ 277.
(paradă) I, 17.
părăluţă I, 284.
parangun II, 158.
parcea I, 284.
pardaf 237; I, 284.
parlagiŭ 237; I, 284.
parmac 238; I, 284. ~ lîc 228; I, 285.
pasfiŭ I, 326.
pastram-ă 50, 228; I, 285. ~ agiŭ 52, 237, 272; I, 285.
păstrămióră I, 285.
paşă 26, 27, 60, 61; I, 285.
paşà I, 285. ~ capusi 140, 155; II, 94. ~ lîc 27; I, 286. ~ liŭ I, 287.
păş-esc I, 286. ~ ie I, 286. ~ óie I, 286.
patcea I, 279.
patlagele 47, 49, 213, 229, 235; I, 287.
patlăginiŭ I, 287.
paximat II, 942.
pazar 281, 287. ~ lîc I, 287.
pazarghian II, 16.
pazarghidén II, 16.
pazarnic I, 288.
pazavan II, 94.
pazmangi-ŭ II, 95. ~ ie II, 95.
pazvan II, 94.
pazvangiŭ 71; II, 94.
pazvant II, 94. ~ liŭ 54; II, 95.
Pazvantoglu 70; II, 94.
pedea II, 95.
pehlivan 168; I, 288.
pehlivănie I, 288.
peic 26, 142, 143; II, 95.
pelivan 68; I, 288.
peltea 214; I, 289.
peltic 48, 239; I, 289. ~ ăesc I 289. ~ ie I, 289.
pembe 237; I, 289.
(pendar) I, 48.
pengea I, 296.
perciune 236; I, 289. ~ at I, 289.
perdaf 68, 237; I, 289.
perdăfuesc I, 290.
perdea 68, 121, 228, 237; I, 190.
perdegi-ŭ I, 291. ~ başa I, 291.
perde-luşă I, 291. ~luţă I, 291.
pergamote I, 291.
perghel 80, 238; I, 291.
peruzea 19, 236; I, 292.
pervanea II, 158.
pervaz 228, 238; I, 292.
peş I, 292.
peşchergi-ŭ I, 294. ~ başa I, 294.
pestref 164; II, 155.
peşcheş 23, 134, 187; I, 292. ~ giŭ II, 158. ~ lîc I, 293.
peşchir 74, 80, 213, 228, 233; I, 293. ~ aga 26.
peschirgi-ŭ 160, 214. I, 294. ~ başa I, 294.
peşin 220, 236; I, 294. ~gea I, 294.
pe şin 62, 64; I, 294.
peştimal I, 295.

*peştimală 81.
peştiman 174; I, 295.
petlea II, 158.
petmez II, 158.
pezevenclîc I, 295.
pezevenghiŭ 131; I, 295.
pezmet 281.
(piftie) 280.
piciŭ I, 295.
pilaf 29, 211, 213, 229; I, 295. ~aga 122; I, 296. ~giŭ 52; I, 296.
pimbiŭ I, 289.
ping-ea 48, 238; I, 296. ~ elesc I, 296. ~ică I, 296.
pioschiol II, 158.
pirghel I, 291.
pirpiliŭ I, 296.
pirpiriŭ 239; I, 296.
pistil 229; I, 297.
pişcheş I, 292.
pişchir I, 293.
pişicher 239; I, 296. ~ lîc I, 297.
(pitic) I, 245.
pitligén I, 287.
piuschiul II, 158.
platagele I, 287.
* podrum 81, 84.
(pompă) I, 17.
popară I, 182.
Pórta 107.
portar-başa 55, 107, 171.
(portocală) 33, 243; I, 269.
postal 238; II, 96.
poş I, 297.
potur 232, 233; I, 296. ~ eĭ I, 297.
pozunar I, 492.
privaz I, 2?2.
pruzgiuc II, 158.
puhace I, 61.
(pungă) 107, 187; I, 117, 219.
pungiuc II, 148.
pusulă II, 148.
puşchiŭ 132; I, 297.
puşt I, 297.

Rachiabiè II, 98.
rachiaş I, 298.
* rachie 84; I, 298.
rachier I, 298. ~ ie I, 297. ~ iţă I, 298.
rachi-giŭ I, 298. ~ iţă I, 298. ~ or I, 298.
rachiŭ 80, 214, 230; I, 298.
raft 236; I, 299.
raft 85, 223, 238, 250; I, 299.
* raftă I, 299.
raftivan II, 96.
ragial II, 99.
rahag-erie I, 300. ~ iŭ 52, 53, 238; I, 299.
rahat 338; I, 299.
rahatlocum I, 300.
rahtivan 160, 223; II, 96.
Rahtivan 89, 90.
raiè 24, 138; II, 96. ~ licesc II, 97.
raiz II, 97.
ramazan 25, 124; II, 97. ~ bairam II, 10. ~ lîc 188; II, 97.
rast II, 159.
răstic I, 301.
ravac 230, 235; I, 300.
ravent 48; I, 300.
razachie 48, 235; I, 300.
razzia 248, 282; I, 122.
rechiab II, 98.
rechiabiè II, 98.
rechiapighen II, 99.
redif II, 159.
ref I, 300.
refenea 236; I, 300.
regea I, 301. ~ lîc I, 301.
regep 31.
regial II, 99.
reis II, 95. ~ chesedar II, 98. ~ efendi 27, 28, 144; II, 98.
reiz 32, 192, 224; II, 97. ~ lîc II, 98.
reizicol II, 97.
reneabeghen II, 99.
renghiŭ 240; I, 56, 301.
resm II, 98.
revaniŭ I, 398.
revent 235, 237; I, 300.
rezachie I, 300.
rezalet II, 98.
rezm II, 98.
richiab II, 98. ~ caimacam II, 99. ~ imbrohor II, 99.
richiabiè 190; II, 98.
richiambighe II, 98.
richiaptar II, 99. ~ aga 26; II, 99.
rif I, 300.
rieala II, 159.
rigea I, 301.
rigial II, 99.
rîndea 80, 238; I, 301.
ristic 48, 202; I, 301.
riza-pazar II, 99.
rizilic 240; I, 302.
rochearighen II, 99.
rocmanĭ 280.
rubaru II, 159.
rubea I, 302.
rucà II, 100.
rufet 225; I, 302. ~ aş I, 303.
Rumele II, 100.
rup 219, 221; I, 303.
rupie I, 302.
rusumat II, 100.
ruşfet 240; I, 303. ~ ar I, 303. ~ ărie I, 303.

rutea 218 ; I, 303.
ruzname II, 100.

sabica II, 159.
sabur 19, 41, 235 ; I, 303.
saca 180, 230 ; I, 304. ~ baş 29, 179 ; I, 304. ~ giŭ 53 ; I, 304.
săcăluş 245.
sacat 239 ; I, 304. ~ lîc I, 304.
sacât I, 304.
sacâz 236 ; I, 305.
Sacâz 88 ; I, 305. ~ liŭ I, 305.
sacîcol II, 159.
sacnasiŭ 155 ; I, 305.
sacsana I, 316.
sacsie I, 317.
sacsongi-başa, II, 160.
sadacat II, 100. ~ liŭ II, 100.
sadea 210, 239 ; I, 305.
sădecar 226 ; I, 307.
sadetica I, 306.
sadicat II, 100.
sadrazan II, 101.
saegi 267 ; I, 307.
Saegiŭ 89.
saftea 41, 48 ; 236 ; I, 306.
safterea I, 318.
saftian 201, 226, 238 ; I, 306.
Saftian 89.
saghirdiŭ II, 159.
săgéc 277. ~ ar 277.
sagnasie I, 305.
sagniş I, 305.
sagriŭ II, 101.
sahaidac 11 ; II, 101. ~ ar II, 101.
sahan 213, 230 ; I, 307.
sahîn 277.
sahip-devlet II, 101.
sahniş I, 305.
sahtian I, 306.
saià I, 307.
saià 237 ; I, 307.
saidac II, 101.
săidecar I, 307.
saieluţă I, 307.
saig-esc I, 308. ~ ie I, 308. ~ it I, 308.
saigi-ŭ I, 307. ~ başa I, 308.
saip II, 101.
sait II, 100.
saivan 145, 237 ; I, 308.
saivant I, 308.
saiz I, 318. ~ başa I, 319.
salafiŭ I, 308.
salahor 70, 179, 190, 194, 331 ; I, 308. ~ esc I, 310. ~ ie I, 310. ~ it I, 310.
Salahor 90.
salaiŭ I, 314.
salamanic 64.
salamlec 64.
salamlic 64 ; II, 106.
salaor I, 308. ~ ie I, 310.
sălaş 244, 281.
salavat 25 ; I, 310.
salcâm 19, 235 ; I, 310.
salcol-agasi II, 161.
salep 214 ; I, 310. ~ giŭ I, 310.
salhana I, 382.
Salhana 91.
salip I, 310.
salt 329 ; II, 101.
saltanat 239 ; I, 311.
saltea 46, 80, 224, 228 ; I, 311.
sam II, 159.
samaia 164 ; II, 159.
samaniŭ 237 ; I, 311.
samasirgiŭ II, 39.
sambica II, 159.
samdangiŭ II, 113.
sampson I, 312.
samsar 35, 236 ; I, 311. ~ lîc I, 311.
sămsăresc I, 312.
samsongiŭ 29.
samur 205, 226. ~ ache I, 312. ~ calpac 206 ; I, 312.
Samurcaş 89.
Samurénu 89.
sanchi 51, 62 ; I, 313.
sanchiŭ 239 ; I, 313.
sandal 210 ; I, 313.
sandal 224 ; I, 313.
sandrace I, 336.
sânduc 19, 238 ; I, 312. ~ el I, 313.
sangéc I, 313.
sângeclesc I, 313.
sangép II, 102.
sangiac 27, 179 ; I, 313 ; II, 8, 102. aga II, 102. ~ at II, 102. ~ beiŭ II, 102. ~ şerif II, 103. ~ tar II, 103.
sangiagaş II, 102.
sângiagat II, 102.
sangiangiŭ II, 102.
sangiat II, 102.
sapă 223 ; I, 314.
saparină II, 159.
saplaic II, 159.
sărăceĭ 178 ; II, 103.
saraciŭ I, 15 ; II, 103. ~ başa II, 103. ~ iamac II, 103.
saraf I, 386.
saragele 178 ; II, 103.
sarahol I, 308.
sarahor I. 308.
sarailie 54, 230 ; I, 314.
saraiŭ 19, 51, 251 ; I, 314. ~ başa II, 104. ~ divan II, 105.
sarangele II, 103.

saraol I, 310. ~ ie I, 310.
sarascher II, 107. ~ lîc II, 108.
sărdăngescĭ II, 108.
sărdar I, 319.
sarf II, 159.
sarghiŭ II, 159.
sarhat II, 108.
saric 201; II, 104.
sarigele II, 103.
sarma 213, 229; I, 315.
sărmăluță I, 315.
sărnaciŭ II, 159.
sarsana I, 316.
(sat) I, 96.
satara 46, 187; I, 315. ~ belea I, 316, 162.
satir II, 114.
satîr 237, 223; I, 15, 316.
*satîrgi-ŭ I, 316. ~ başa 162; I, 316.
saxana 49; I, 316.
saxie 235; I, 317.
saxongi-başa II, 105, 160.
saz II, 166.
sbenghiŭ I, 46.
sborşesc I, 64.
(scală) I, 317.
schele 35, 46, 51, 224, 238; I, 317.
Schele 91.
schemni-aga 144, 145, 151; II, 29, 104. ~ ciauş II, 104.
schilă I, 317.
schimbea 237; I, 317.
schimni-aga II, 104. ~ ciauş II, 104.
schingiŭ 46, 240; I, 318. ~ esc I, 318. ~ ire I, 318.
schirlet II, 160.
«scrisa» 110.
scrum 46; I, 318.
seba II, 10.
sebepi-tahrir II, 105.
sefa II, 160.
sefaet II, 160.
sefer II, 160.
Sefer 116.
sefertas I, 218.
seftea I, 306.
sefterea 46, 48, 235; I, 318.
segedea II, 105.
segban 29, 179; I, 14; II, 106. ~ başa II, 106.
sehăidac II, 101. ~ ar II, 101.
seidicar I, 307.
seimen 29, 179; II, 105 ~ baş II, 106. ~ esc II, 106.
Seiménu 88.
seir II, 160.
seivan I, 308.
seiz 45, 223; I, 318. ~ başa, 160; I, 319.
selamalic 64.
selamet I, 319.
selamlîc 154; II, 106.
selat II, 110.
seléf 180; I, 321.
selem II, 106.
selém II, 107. ~ aga II, 107. ~ ciauş 161; II, 107.
selemahcésă 187; II, 107.
selihtar II, 110.
selimie 210, 283; II, 107.
senamechie I, 322.
senduc I, 313.
senet I, 322.
sepet I, 323.
seraiŭ I, 314.
seralie I, 314.
serascher 138; II, 107. ~ lîc II, 108. ~ paşa II, 108. ~ sultan II, 108.
serasir 210; II, 107.
serdalîc I, 320.
serdar 157, 158, 178, 180, 290; I, 11, 254, 319. ~ aga I, 319. ~ ecrem II, 166.
serdăr-ărit I, 320. ~ ésă I, 320. ~ esc I, 320. ~ ie I, 320.
serdencĭ II, 108.
serdengheştĭ I, 14; II, 108. ~ aga II, 108.
serhat 138; II, 108. ~ liŭ II, 108.
sermaià 187; II, 109.
sermaianz II, 109.
sermainsîz II, 109.
sermea II, 109.
serpengea 237; I, 320.
(serta-ferta) 65, 245.
serseliŭ II, 160.
sevaiŭ 210; II, 109.
sevda II, 160.
sevghiliŭ II, 161.
(sfanţ) I, 228.
sgârbaciŭ I, 405.
sîc 62; I, 320.
sîcâiŭ I, 321.
sîcăldisesc II, 109.
sichimea I, 321.
siciŭ 119; I, 321.
siclet 240; II, 109.
sictir 21, 131; I, 321. ~ élă I, 331. ~ esc I, 321.
sidef 48, 236; I, 321.
sifat II, 161.
sigidea II, 105.
siimen II, 105. ~ esc II, 106.
siléf 283; I, 321.
siléh I, 321.
silép I, 321.
silictar II, 110.
silihtar II, 109. ~ aga 26; II, 101. paşa II, 110.
silimet I, 319.

simcir I, 127.
simén II, 105.
siminechie I, 322.
simig-erie I, 322. ~ iŭ 52; I, 322.
simit I, 322.
simzar I, 312.
sinamechie 47, 48, 237; I, 322.
sinduc I, 313.
sinet 187; I, 322.
singép 205, 226; I, 323.
singepiŭ I, 323.
singif I, 323.
singir II, 130.
sinie 213, 230; I, 323.
sipet 50, 238; I, 323. ~ aş I, 324.
sipeţel I, 324.
sir-chiatip II, 161.
sirdingheştĭ II, 108.
sîrghiŭ I, 324.
sirin II, 110.
sirmaia II, 109.
sîrmaciŭ I, 331.
sîrmali II, 161.
sirop 282.
siurmea II, 161.
(sobă) 243.
(sobol) I, 312.
socac 81; II, 161.
sof I, 390.
sofa I, 324. ~ giŭ, 100 I, 324.
sofra 35, 211, 229; I, 324. ~ gerie I, 325.
sofragi-ŭ 52, 160, 162; I, 324. ~ başa I, 324.
softa II, 161.
soitariŭ 69, 171; I, 325.
soiŭ 51, 80, 239; I, 325.
solac 26, 150; II, 110.
Solacolu 88.
solcol II, 161. ~ agasi II, 161.
soliman I, 326.
somachi II, 161.
somon I, 326.
sopă 237; I, 326.
sorbet 282.
(sorliţă) 263.
spafiŭ I, 326.
spahiesc I, 327.
spahilar-agasi II, 110.
spahi-oglan II, 100.
spahiŭ 28; I, 326.
Spahiŭ 90.
spenge II, 110.
spinţe II, 110.
stambol 219; I, 327; II, 100.
Stambol I, 328. ~ chilă I, 327. ~ efendi II, 110. ~ şali II, 111.
stambólă 221; I, 327.
Stambul 46; I, 327.
«stéua ciobanuluĭ» 330.
stubeciŭ 46, 203, 236; I, 238, 328.
stiubiciŭ 31; I, 238.
subaşa 182; II, 111.
sucman 234; I 3, 327.
sucmănar I, 328.
sufra I, 324. ~ gerie I, 325. ~ giŭ I, 324.
suià II, 111.
sugiuc 228; I, 328.
suhariŭ 34.
suitariŭ I, 325.
suiulgi-ŭ 225; II, 111. ~ başa II, 111.
sulf II, 111.
suliman 203; I, 328.
sulimen-élă I, 328. ~ esc I, 328. ~ it I, 328.
sultan 26, 27; I, 328. ~ chehaiasi II, 112. ~ iŭ I, 329; II, 111. ~ mezat II, 112.
Sultana 89; I, 329. ~ valide II, 111.
sultăn-esc I, 328. ~ icä I, 328.
sumăeş I, 328.
suman 47, 231; I, 327.
suraf II, 161.
surdisesc II, 161.
surduc I, 329.
surecciŭ II, 112.
suret 187; II, 112.
surghiun 186; I, 329. ~ esc I, 330. ~ ie I, 330. ~ ire I, 330. ~ it I, 330. ~ lîc I, 330.
surguciŭ 141, 201, 208; I, 330.
surgun I, 329. ~ ie I, 330. ~ it I, 330. ~ lîc I, 330.
surl-ă I, 331. ~ ar I, 331. ~ aş I, 331. ~ oiŭ I, 331.
surmaciŭ I, 331.
surmai II, 161.
surmea II, 161.
sursat 194; II, 112.
surug-esc I, 332. ~ esce I, 332. ~ iŭ 52, 53; I, 332.
susan 45; I, 332.
suvaiŭ II, 109.
suvariŭ I, 161.

şaaban 30.
şabana II, 113.
şadirvan 225; II, 112.
(şagă) 280.
Şah 26, 27, 32; II, 112.
şah II, 112.
şah I, 336.
şahmara 210; I, 332.
şahnichie I, 305.
şah-zadea II, 113.
şaiac 234; I, 332.
şaică 224; I, 333.
şăic-ar I, 333. ~ uliţă I, 333.
şaingi-başa II, 105.

şaitan, V. şeitan.
Şaitan 90.
şaiŭ II, 113.
şal 198, 202, 210, 233 ; I, 333. ~ giŭ I, 334.
şali II, 113.
şalîiaş I, 334.
şalîŭ 235 ; I, 334.
şalvar 197, 201, 232 ; I, 334. ~ aragie I, 334. ~ aragiŭ 52, 238 ; I, 4, 334.
Şam 88, 210, 283 ; II, 113.
şamă I, 334.
şamalagea 210 ; I, 335.
şamasirgiŭ II, 39.
şamata II, 162.
şamdangî-ŭ 160 ; II, 113. ~ başa II, 113.
şamli II, 113.
şandrama 49 ; I, 335.
şantrace I, 336.
Şapcaliŭ 89.
(şarampăŭ) 243.
şart 239 ; I, 335.
şarvana 210 ; II, 113.
şaşcânlîc II, 162.
şaşiŭ 239 ; I, 325.
şatir II, 113. ~ başa II, 114.
şatră II, 39.
şatrange 218 ; I, 336.
şavana II, 113.
şchele I, 317.
şchingiŭ I, 318.
şcodrali II, 162.
«şedea (a)» 105.
şeh II, 114. ~ islam II, 114.
şeiac I, 333.
şeic II, 114. ~ ul islam 25.
şeică I, 333.
şeih II, 114.
şeitan I, 336.
şeitănică I, 336.
Şeitănescu 89.
şelvăreĭ I, 334.
şemblîc II, 114.
şenlîc II, 114.
şerbegi-ŭ 160, 214 ; I, 336. ~ başa I, 337.
şerbet 214 ; I, 336. ~ elniţă I, 336.
şeret I, 337. ~ lîc I, 337.
şerif 282 ; II, 182.
şerim 8, 11 ; II, 114.
şeri-şerif II, 162.
şeş-beş 218 ; II, 162.
şeval 30.
şiboiŭ 235 ; I, 337.
şichirgi-ŭ 238 ; II, 114. ~ başa 160 ; II, 115.
şiĭ II, 115.
şiiac I, 333.
şinlîc II, 114.
şiret 226, 238 ; I, 337.
şiret 239 ; I, 337. ~ enie I, 337. ~ lîc I, 337.
şiric I, 337.
şirincă II, 115.
şirit I, 337. ~ enie I, 337.
şiş 226 ; I, 337.
şişanea 180 ; I, 338.
şişhanea I, 338.
şişinea I, 338.
şlic I, 229.
şoitan I, 366.
şofran 280.
şoim 248 281.
solovar I, 336.
ştiubeciŭ I, 338.
ştubete I, 338.
şucada 329.
şurut II, 115.
şuşanea 226 ; I, 338.

Tabac 74, 224, 226, 239 ; I, 338.
tăbăc-ar I, 338. ~ărească I, 338. ~ it I, 338. ~ărie I, 338. ~ esc I, 338.
taban 238 ; I, 339.
taban 277.
taban II, 115.
tabet I, 239.
tabie 180 ; II, 115.
tabiet 216, 239 ; I, 103, 339. ~ liŭ I, 340,
(tabin) 245.
tablà 211, 213 ; I, 340.
tabla II, 115. ~ başa 62, 143, 167, 179, 223 ; I, 340, 408.
tabul II, 115.
tabulhana 145, 163 ; II, 115. ~giŭ II, 116.
tacâm 42, 222, 223, 238 ; I, 341.
taclit 198 ; I, 442.
tacrir 187 ; I, 342.
tacsidar II, 118.
tacsim II, 162.
tact I, 340.
taevil II, 162.
tafgihat II, 116.
taft I, 340.
taftă 51, 250 ; I, 343.
taftaluc I, 343.
faftur 238 ; I, 343.
tăgârţă 280.
tahîn 238 ; I, 343.
tahmin 187 ; II, 116.
tahmis 215 ; II, 116.
tahregiŭ II, 116.
tahsin II, 160.
taht 182 ; I, 340.
tahtalîc 224, 237 ; I, 343.

tahtîrvan II, 117.
tahvil II, 162.
«tăia (a)» 105.
taifă 166 ; I, 340.
taifas 68, 281 ; I, 340.
tain 29, 70, 80, 178, 180 ; I, 345. ~ at I, 345. ~giŭ I, 346.
taiŭ II, 117.
talaf I, 233.
talambaşa I, 400.
talan 44 ; I, 152.
talaş I, 346.
tălăşman 239 ; I, 346.
talaz 33, 45, 224 ; I, 346.
talhîş 140 ; II, 117.
talhîşci-ŭ II, 117. ~ aga II, 117.
tali I, 346.
talică 283.
talîm I, 236.
talisman 248, 282 ; II, 60.
tălmaciŭ 280.
tamachiar I, 347.
* tamam 81.
taman 19, 45, 62, 64 ; I, 347.
tamaşa II, 162.
tamazlîc 237 ; I, 347.
tambura 164; I, 347. ~giŭ 52; I, 348.
tandur 156 ; I, 348.
tanea II, 117.
tapan-gea 51,226; I,348.~giŭ I, 348.
taraba 236 ; I, 348. ~giŭ I, 348.
tărăb-oiŭ I, 349. ~uţe I, 349.
tarabulus II, 117.
tarac 44 ; I, 155.
taraf 42, 118 ; I, 349.
tarapana 45, 220, 236 ; I, 349.
taraphana I, 349. ~ giŭ II, 162. ~ emini II, 162.
taratli II, 162.
târbacă I, 339.
târbăc-élă I, 339. ~ esc I, 339. ~ it I, 339.
tarhana I, 365.
tarhon 33 ; I, 349.
tarif 282.
tărîm I, 350.
tarla 235 ; I, 350.
tarpuz II, 117.
tarsana II, 121.
tărtăcuţă I, 352.
tarz II, 117.
tas 19 ; I, 357.
tasma 226 ; I, 350.
tăsmăluţă I, 350.
tatar 10, 106, 222 ; I, 232, 351. ~ agasi II, 118. ~ mizil II, 118.
tătar I, 351. ~ că I, 352.
Tătar 88, 90. ~ că 90.
Tătăr-anî 90. ~ aş 90. ~ ăşenî 90. ~ eĭ 91. ~ escî 91. ~ uşî 91.
tătăr-esc I, 352. ~ ime I, 352. ~ iţă I, 352.
tatir II, 162.
Tăuşanu 89.
tavă 51, 230 ; I, 352.
tavà I, 352.
tavan 61, 227, 228, 237, 238 ; I, 352.
tavle 218 ; II, 262.
taxidar II, 118.
taxidărie II, 118.
taxim 163 ; II, 162.
teanc I, 355.
teas I, 357.
teberu II, 163.
techer-mecher 62, 64 ; I, 353.
teclif II, 118. ~ at II, 118.
tecnefes 223, 237 ; I, 353.
tedaric II, 118.
tefaric 277 ; II, 118.
tefericiŭ II, 118.
tefter II, 118. ~ giŭ II, 119. ~ hana II, 119.
tefterdar 143, 190 ; II, 119. ~ efendi II, 119.
teftişciŭ II, 119.
tejghè 236 ; I, 358. ~ tar I, 358.
tejniş II, 163.
tel I, 353.
telal 19, 44, 187, 236 ; I, 353. ~ baş(a) I, 354. ~ îc I, 354.
telăl-ăŭ 239 ; I, 354. ~ iţă I, 354.
telar I, 354.
telatin I, 355.
telbia II, 163.
telcurşum II, 163.
telégă 280.
telel-eică I, 354. ~ eŭ I, 354. ~ óică I, 354.
telemea 229, 237, 264 ; I, 354.
Teleorman 15.
teletin 238 ; I, 355.
telmiz II, 119.
telpiz 45, 239 ; II, 219. ~ ie II, 220. ~ lîc II, 120.
teltea 238 ; I, 355.
temasuc II, 120.
tembel 239 ; I, 355. ~ îc I, 355.
tembelic II, 125.
tembur I, 348.
temen-a I, 355. ~ esc I, 355.
ténc 236 ; I, 355.
tenchiŭ 44, 221 ; I, 356.
tencurel I, 356.
tenechea I, 360.
tenzuh II, 120.
tepeledisesc II, 163.
tepsie I, 361.
teptil 329 ; I, 362.
terbiè 278 ; II, 120.
terebea II, 163.

terezie 19, 49, 221; I, 356.
tergiman II, 120. ~ ie II, 120. ~ lîc II, 120.
tergimea II, 121.
teriac I, 362.
terlicĭ 201; I, 356.
tersana II, 121. ~ defterdar II, 121. ~ emini II, 121.
tertel 226; I, 356.
tertip 68, 187, 240; I, 357. ~ giŭ 53; I, 357.
terzibaşa 224, 238; II, 121.
terziman II, 120. ~ ie II, 121.
tés 163, 221; I, 357.
tescherea 278.
tescherea II, 121.
teslim 187; II, 122. ~ arisesc II, 122. ~ at II, 122.
testea 221, 236; I, 358.
testemel 28, 44, 48, 201, 233; I, 40, 358. ~ ar I, 359.
teşcherè 222; II, 121. ~ giŭ 28; II, 22, 38, 122.
teşghè 34; I, 357. ~ tar I, 358.
teşrifagi-calfa II, 122. ~ chesedari II, 122. ~ efendi II, 122.
teşrifat II, 122.
tetbir II, 163.
tetrea 33, 214; I, 359.
tevarih II, 163.
tevatură 240; I, 359.
tevaturin II, 163.
tevelechie II, 363.
tezic I, 363.
tibişir 49, 74, 236; I, 359.
tichi-e 47, 48, 50, 200; I, 359. ~ uţă I, 360.
ticnafes I, 353.
ticnea 239; I, 398.
tifarichiŭ II, 118.
tiftic 237; I, 360.
tighel 68, 238; I, 360.
tignafes I, 353.
tijghea I, 358.
tilie II, 123.
timar II, 123. ~ iot II, 123. ~spahiŭ II, 123.
timin 219; II, 123.
tinghie I, 113.
tingir-e 48, 51, 230; I, 360. ~ică I, 360.
tinichè 42, 48, 230, 236, 237, 238; I, 360. ~ gerie I, 361. ~ giŭ 52, 238; I, 361.
tipsie 19, 48, 230; I, 361.
tiptil 45, 48; I, 362.
(tîrfă) 243.
tiriac 33, 237; I, 362.
tiriachiŭ 217, 230, 239; I, 362.
tiriplic I, 362.
tîrlicĭ I, 356.
tîr-mîr 276.
tirtip I, 357.
tistea I, 358.
tistimel I, 359.
tişghea I, 358.
titin I, 370.
tition I, 370.
tiunzuf II, 120.
tiutiun 74; I, 370. ~ gerie I, 371.
tivatură I, 359.
tivilichie I, 363.
tizic 228; I, 363.
Tocat 210; II, 123.
tocmac 278.
toiag 280.
toibe II, 163.
toiesc 235; I, 363.
toiŭ 17, 338; I, 363.
tolb-ă I, 365. ~ aş I, 365.
top 180, 221, 236; I, 363; II, 123. ~ capi II, 123. ~ hana II, 123.
topci-ŭ 28, 52, 162, 180. ~ başa 162; II, 123.
topor 39, 280.
toptan 62, 236; I, 364. ~ gerie I, 364. ~ giŭ 52; I, 364.
topus I, 404.
topuz 70, 119, 141, 143, 158, 180, 185; I, 364.
torbă 51; I, 365.
trahana 229; I, 365.
trampă 35, 51, 236; I, 365.
trînchet 35; I, 365.
trufanda 235; I, 365.
trunchet 35, 224; I, 365.
tubulhana II, 116.
tuciŭ 230, 236; I, 366. ~ riŭ I, 366.
tufec 180; II, 123.
tufecci-ŭ 52, 162, 180, 226; I, 15; II, 123. ~ başa 162, 179; II, 124.
tuigiŭ II, 125.
tuiŭ 26, 27, 141, 142, 144, 150, 180; II, 124.
tulbent I, 366.
tulimenĭ II, 125.
tulipan 235; I, 366.
tulpan 202, 210, 233; I, 366.
tulpănaş I, 367.
tulpenĭ I, 366.
tult 219; I, 367.
tulum 236; I, 367.
tulumb-ă 51, 180; I, 367. ~ iţă I, 367.
tulumbagi-ŭ 52; I, 367. ~ başa 162; I, 368.
tulumenĭ II, 125.
tumbac 236; I, 368.
tumbaz II, 48.
tumbechiŭ II, 125.

tumbelechiŭ 163 ; II, 125.
tumurluc I, 368.
tumurug I, 368.
tunesli II, 163.
tunzuh II, 120.
tura 27, 42, 119 ; I, 268. ~ liŭ I, 268.
tura II, 125.
* turama 81.
turban 175, 199, 200, 201 ; I, 367.
turbent I, 366.
turc 23 ; I, 369. ~ esc I, 369. ~ esce I, 369. ~ ime I, 369. ~ omerit I, 369. ~ uleţ I, 369.
Turc 88, 91. ~ enĭ 91. ~ óicä 91. ~ uleţ 88, 91.
turcagi-baş-aga II, 125.
(turcoză) 292.
turlac 230, 239 ; I, 369.
turlăcesc I, 370.
turliŭ I, 370.
turluc 278.
turnagi-ŭ 29 ; II, 125. ~ aga II, 126. ~ başa II, 105, 126.
turungiŭ 237 ; I, 370.
tuşar 288.
tutea 236 ; I, 370.
tutun 80, 215, 216 ; I, 370. ~ ărit I, 371.
tutungi-ŭ 52 ; I, 371. ~ başa I, 371. ~ erie I, 371.
tuziмén II, 163.
tuzla II, 164.
tuzlama 229 ; I, 371.
tuzlucĭ 233, 234 ; I, 371.

ţeft 46.
ţelebi 46 ; I, 100.
ţerah II, 55.
ţevit I, 139.
ţeziè II, 58.
ţigher I, 127.
ţinţighen II, 58.
ţol 46.
ţucal 281.
ţuian II, 44.
ţuluc I, 392.
ţurloiŭ I, 331.

ucirum II, 164.
ucituilîŭ II, 72.
ugeret 222 ; II, 126.
ugur I, 372. ~ lîc I, 372. ~ liŭ I, 372.
Ulag 3.
ulama II, 126.
ulema 171 ; II, 126.
uluc 228, 238 ; I, 372. ~ ă I, 372. ~ aş I, 373. ~ esc I, 373.
umur II, 126.
un-capan I, 164.
urdie I, 373.
urdu-belea 62 ; I, 373.
urmuz I, 217.
Urmuzescu 89.
ursuz 239 ; I, 374. ~ luc I, 474.
urum II, 164.
usta II, 126.
ustalia II, 126.
ustu-acic II, 127.
uşur II, 127. ~ giŭ II, 127.
uzmet I, 217.
uzur I, 218.

vacanuis II, 164.
vacf II, 127.
vacuf II, 127.
vadea 187 ; I, 374.
valedea II, 127.
valesi 56 ; II, 127.
valiŭ II, 127.
validea II, 127. ~ chethudasi II, 128.
vamă 245, 281.
varoş II, 128.
vasiiet II, 164.
vataf 179, 182, 267 ; I, 374.
vatah I, 374.
vataş I, 375.
vătăş-el I, 376. ~ ie I, 376. ~ óie I, 376.
vatav I, 374.
vechil 187 ; I, 376. ~ et I, 377. ~ hargiŭ II, 128. ~ îc I, 377. ~ ime I, 377.
vedea I, 374.
vediè I, 374.
vel-agă I, 110. ~ caftangiŭ I, 75. cahvegiŭ 72. ~ ~ ciauş I, 125, 126. ~ ciubucciŭ I, 137. ~ conacciŭ I, 144. ~ ibrictar I, 222. ~ peşchirgiŭ I, 294. ~ serdar I, 74. ~ sofragiŭ I, 324. ~ şerbeciŭ I, 336.
venetic 220 ; I, 377.
veră II, 128.
veresie 236 ; I, 378.
vesat II, 53.
vesli I, 49.
vezaret I, 379.
vezir I, 378. ~ esc I, 379. ~ ie I, 379. ~ lîc I, 379.
vezir-agasi II, 128. ~ azem II, 128. ~ chehaiesi II, 128. ~ tatar II, 128.
veznea I, 378.
vilaiet II, 129.
viran I, 378. ~ ea I, 378.
(vîrţă) 243.
vişinap 230 ; I, 378.
vizercan I, 379.
vizinea 220.

vizir 119, 140; I, 378. ~ berbece I, 379. ~ ésă I, 379. ~ esc I, 379. ~ ie I, 379. ~ lîc I, 379.
Vizir 91.
vlah-seraiŭ II, 69.
voivoda 27, 34, 182; II, 129.
volic II, 164.
(vurta) I, 183.
(vuvă) 243; I, 404.

zaana I, 382.
zabet II, 129. ~ lîc II, 129.
zabit II, 129. ~ an II, 129. ~ aş II, 129. ~ lîc II, 129.
zăbun 231, 234; I, 379. ~ ar 225, 238; I, 380. ~ ărie I, 380. ~ aş I, 380. ~ el I, 380.
zăefet I, 389.
zagan 235, 263; I, 380.
zagara I, 380.
zăgărel I, 381.
zagargi-başa II, 105, 129.
zahana I, 382.
zahara I, 381. ~ giŭ I, 382.
zaharea 41, 48, 180, 190, 192; I, 381.
zaherè I, 381. ~ giŭ I, 382.
zahrea I, 381.
zaiafet I, 389.
zaif 239; I, 382. ~ lîc I, 382.
zaifet I, 389.
zaim II, 130.
zalhana 41, 237; I, 382. ~ giŭ I, 382.
zălhize 30.
(zălog) I, 19.
zaman II, 130.
zambilă 235; I, 382.
zambólă I, 390.
zambul I, 383.
*zampara I, 383. ~ giŭ 53, 239; I, 383. ~ lîc I, 383.
zandal I, 313.
zăpcesc I, 384.
zapc-ialîc I, 385. ~ ie I, 384. ~ iea I, 384. ~ ilîc I, 385. ~ iret I, 385. ~ itură I, 384.
zapciŭ 181, 182, 187; I, 383.
zapt 187; I, 385.
zapti-ferman II, 130. ~ namea II, 164.
zar 218; I, 385.
zaraf 19, 41, 236; I, 386. ~ lîc I, 386.
zărăfie I, 386.
zarafir I, 386.
zaraphana I, 349.
zarba I, 388.
zarcè II, 164.
zărculă I, 386.
zardava II, 130.
zarf 214, 226; I, 169, 387.
zargè II, 164.
zarif 41; I, 387. ~ ior I, 387. ~ lîc I, 387.
zarmacup 219; II, 130.
zarnacadea 235; I, 387.
zarpa 210; I, 387.
zarphana II; 55.
zarzăr 229, 235, 243, 281.
zarzavagiŭ I, 388.
zarzavat 229; I, 388.
zavalaş I, 388.
zeban I, 380.
zebon I, 380.
zechir II, 164.
zeefet I, 389.
zefet I, 389.
zeflem-ea 69; I, 388. ~ isesc I, 388. ~ ist I, 389.
zefliŭ I, 389.
zeibeg II, 164.
zelemet I, 319.
zemberec I, 390.
zengerliŭ II, 130.
zenghiŭ II, 164.
zerbap I, 388.
zerdava II, 130.
zĕrdicea I, 389.
zerdiciap 237; I, 389.
zerphana I, 349.
zerzavat I, 388.
zevchiŭ 211; I, 388.
zevzec 42, 239; I, 389. ~ lîc I, 389.
ziafet 211; I, 389.
zilcade 30.
zimbil 236; I, 390.
zimberec I, 390.
zingir II, 130. ~ liŭ 219; II, 130.
(zinzifil) 245.
zirdiciab I, 389.
zisiè II, 58.
zobon I, 386. ~ aş I, 380.
zof 41, 201, 210; I, 390.
zor I, 390.
zoralia 54, 120; I, 391.
zorba I, 391. ~ giŭ 53; I, 391. ~ lîc I, 392. ~ liŭ I, 392.
zorbăluesc I, 399.
zoresc I, 391.
zuf I, 390.
zuluf 237; I, 392. ~ cii II, 164. ~ eĭ I, 392.
zulum 180; II, 131.
(zumarica) 245.
zurba I, 391. ~ giŭ I, 391. ~ lîc I, 392. ~ liŭ I, 392.
zurbuluesc I, 392.
zurumbat II, 164.

2. MACEDO-ROMÂN

abaie I, 5.
abraş I, 7.
adète I, 7.
afendu II, 51.
aferim I, 9.
afioni I, 10.
ahure 79.
aide I, 196.
alaiŭ I, 16.
alizverisi I, 17.
(alumăl) 119.
amà I, 18.
aman I, 18.
amanete I, 19.
ambare I, 203.
amiră II, 146.
amirescu II, 146.
andriŭ I, 21.
arăchie I, 298.
arap I, 23.
argafan I, 227.
arigiae I, 301.
arupe I, 303.
arzoali 78; II, 8.
aschere 79; II, 8.
aslanu 79; II, 136.
astare I, 27.
at I, 28.
atlaze I, 29.
avae 79.
avane I, 213.

babà I, 30.
babalîc I, 30.
băcâle I, 31.
băcame I, 32.
baciŭ 266, 267; I, 400.
băclăva I, 33.
băgè I, 35.
bahţè I, 137.
bairame 78; II, 10.
(balică) 268.
bamia I, 38.
barotă 79.
basmà I, 41.
bătisescu II, 19.
benchiŭ I, 47.
benghiŭ I, 47.
bent 276.
berat II, 18.
beşli I, 402.
bicher I, 42.
bilbiliŭ 79, 283.
bilèe I, 46.
binà I, 52.
birberu II, 18.
birichiete I, 47.
birungică I, 58.
bizilică I, 402.
boè 329; I, 56.
bohcè I, 55.
boĭ I, 57.
boisescu I, 56.
brăşime I, 222.
bre I, 60.
budalaş I, 61.
bulgùre I, 61.
buluche I, 62.
bumbac I, 63.
bustane I, 59.
buzdugan I, 66.

cadifee I, 94.
căfase I, 71.
cafè I, 72.
cafegiŭ I, 72.
cafinè I, 73.
căftane I, 75.
căiche I, 77.
caimacame I, 78.
caimacan 78.
cais I, 79.
călăbăliche I, 80.
călăuz I, 80.
călfà I, 82.
calp I, 82.
călufe I, 82.
călupe I, 82.
cange I, 85.
căntare I, 86.
capac I, 86.
căplămă I, 396.
capot 332; I, 84.
carafile I, 89.
caraghioz I, 88.
caraghiozlichi I, 88.
cărăule I, 89.
cărjiliŭ I, 90.
cărmezi I, 91.
căşcăval I, 92.
cărvane I, 108.
cărvánar II, 108.
căsmete 111.
cătrane I, 95.
cătun I, 96.
căzane I, 99.
căzmà I, 100.
ceire I, 120.
cepchen II, 35.
cerdache I, 124.
cereche I, 397.
cergă I, 102.

chefe I, 104.
chenare I, 105.
cherestea I, 107.
chiatip 78.
chibrit I, 109.
chifile 329; II, 141.
chihaie II, 36.
chihlibare I, 110.
chilime I, 111.
chilipure I, 112.
chimer I, 113.
chioftè I, 110.
chior I, 114.
chioşcu I, 115.
chiragi I, 117.
chirie I, 116.
chiupă I, 117.
chiurhane II, 37.
ciacâr I, 119.
ciadîr 79; II, 39.
ciam-sacâz I, 122.
cianac I, 123.
ciantă I, 188.
ciapcân I, 123.
ciarşih I, 125.
cibuche I, 135.
cicriche I, 127.
ciliche I, 127.
cioban I, 128.
cioban-baş 267; I, 32, 128.
cioflic II, 41.
ciorape 332; I, 132.
ciorbà I, 132.
cióreţî 332; I, 133.
(cipune) 332.
cirac I, 134.
ciulac I, 130.
ciumag I, 131.
cizme 286.
cofe 246.
cogea-baş 78.
covă 246.
cubèe 79; II, 43.
cubure I, 140.
cunache 329; I, 144.
cunduş 332.
curbane 78; II, 44.
cusuru I, 151.
cutie I, 151.

dălacă I, 152.
dămbla I, 153.
dăndăna I, 154.
destemiale I, 359.
don 332.
duchiane I, 161.
dudue I, 191.
dulape I, 165.
dulben I, 366.
dulma I, 165.
dulumà I, 162.
dulumiţ 332; I, 405.
dunaia 79.
duşman I, 166.
dzilit I, 179.

fărfărie I, 168.
(farmazon) 282.
feneră I, 167.
fes I, 171.
filidzan I, 169.
filigiane I, 169.
filu I, 171.
firigè I, 169.
fitile I, 174.
fudul I, 175.
fuşeche I, 173.
futà I, 174.

gairete II, 149.
găitan I, 176.
geliatu I, 177.
gemadan I, 186.
gemie I, 187.
geremè I, 178.
ghiulè I, 183.
ghiumbruche 78; II, 57.
ghiurdane I, 180.
ghiuzdane I, 183.
giaba (di) I, 185.
giamală I, 186.
gimandane 332; I, 186.
giambaş I, 187.
giame I, 185.
gianfese II, 149.

hăbare I, 193.
hagi I, 194.
haide I, 196.
hală I, 198.
halale I, 199.
hălvà I, 201.
hamailî II, 60.
hămbare I, 203.
hăndache I, 216.
hane I, 205.
hăngiar I, 205.
harame I, 208.
haraţe I, 207.
hărjescu I, 329.
hasap I, 92.
hatîr I, 202.
havane I, 213.
havra I, 213.
havuze I, 213.
haze I, 214.
hăzna I, 215.
hurmae I, 149.
huzmet I, 217.
huzmichiar I, 218.

iaca I, 218.
iadeş I, 219.
iahnè I, 219.
ibric I, 222.
ietache I, 220.
ihtibare 79.
ihtizae 79.
ileche 332 ; I, 225.
imarete 78.
imbruche 329 ; II, 57.
(ip) 119.
irghilie I, 216.
iurgan I, 227.
iuruşe I, 231.

lafe I, 232.
lăgâme I, 232.
lală 79.
leene I, 336.
leşe I, 235.
levendu I, 234.
libade I, 236.
lufè I, 234.

ma I, 401.
madene 79 ; I, 241.
măgăza I, 241.
magiar II, 154.
măhăla I, 242.
măimun I, 245.
măngale I, 246.
măngiun I, 241.
măraze 79, 329.
mărulă I, 250.
măscărliche I, 452.
măstrăpă I, 270.
maşala ! 64.
mefchemee 78 ; H, 155.
megelise 78.
merimete I, 257.
mezè I, 259.
mirdziane I, 249.
(mirinde) I, 114.
misuru I, 261.
mişic 119.
mitirize I, 258.
(mulă) I, 95.
musafer I, 264.
muşteri I, 267.
muşumă I, 267.

nămuze 79.
năstrăpa I, 270.
Nastradin-Hogea 113.
naz I, 271.
niur I, 273.

odă I, 275.

paiă 79 ; II, 93.
pălă I, 280.
pălăvre I, 281.
păpuţă 332 ; I, 283.
pără I, 284.
parmacu I, 285.
păstrămă I, 285.
păşă 61 ; I, 285.
păzare 329 ; I, 287.
percè I, 289.
peşcheşe I, 293.
piltec I, 289.
pirdè I, 291.
pişchire I, 294.
pitligiane I, 287.
poturĭ I, 297.
poximadă H, 94.

răchie, V. arăchie.
rahate I, 300.

săate 79.
sabur I, 303.
sacâze I, 305.
săiè I, 21, 307.
salaora I, 309.
sangiac 78.
sărafe I, 386.
schele I, 317.
scrum I, 318.
senduche I, 313.
serguce I, 331.
sevdae II, 160.
sîcăldisescu II, 109.
sictir I, 324.
sidefi I, 324.
sifte I, 306.
sigiadè II, 105.
silehe 332 ; I, 325.
simită I, 325.
sinete I, 323.
sinie I, 323.
socacă II, 161.
soĭ I, 326.
sufra 79; I, 334.
sunete 78.

şăin 329.
şămdan 79.
şamie I, 335.
(şigune) 332.
şiiac I, 3, 333.
şirvăr I, 334.

tabac I, 338.
tabiete I, 340.
tacâme I, 342.
tăchie I, 360.
taifa I, 344.
taine I, 344.

(tălăgan) 332.
talaze I, 346.
talime 79.
taman I, 347.
tăvà I, 352.
tăvane I, 353.
tendzerè I, 360.
tertipe I, 359.
tibişire I, 359.
tiligă 329.
timbel I, 355.
tinichè I, 361.
tipsie I, 362.
tistè I, 358.
tizghiè I, 358.
topă 79; II, 123.
trampa I, 365.
tuciŭ I, 366.
tufeche 79; II, 123.
tulumba I, 367.
turungi I, 370.
tutune I, 371.

ţăruhi 332; I, 133.
uca I, 274.
udaie I, 275.
ugiac I, 277.

vacâfe 78; II, 127.
valiŭ 78.
veresie I, 378.
vezir I, 379.
vilaiete 78.

zăbit 78; II, 129.
zaeree 79; I, 372.
zămane 79; I, 329.
zănate 79.
zăndane 78
zăptisescu I, 384.
zărare 79.
zărculă I, 386.
zărzăvate I, 388.
zefcă I, 388.
ziafete I, 389.
zingire II, 130.
zore I, 391.
zurna I, 331.

II. INDICE ORIENTAL

Vorbele arabo-persane s'aŭ trecut aci numaĭ sub forma lor vulgară, reservând pe cea literară la indicele corespunḑétóre ; cele ce nu presintă vre-o diferenţă formală (puţine la numĕr), figuréză în ambele locurĭ, dacă aŭ dobîndit un caracter popular.

Vorbele însemnate cu o steluţă lipsesc în dicţionare, dar se află în izvórele istorice; cele provĕḑute cu douĕ steluţe lipsesc pretutindenea ; iar crucea indică o lacună în turcesce sub raportul sensuluĭ. In indicele tătar, abreviaţ. *t. or.* însemnéză giagataĭ saŭ turc oriental, iar *cum.* cuman.

1. OSMANLI

aba I, 3. ~ ğy I, 4.
abanos (abanoz) 33 ; I, 6.
*abayi I, 5.
**abeter I, 6.
abraş I, 7.
† ačyk 40 ; II, 1.
adaly II, 1.
adam, V. baba.
adet 49 ; I, 8.
aferim I, 9.
afion (afiun) 33 ; I. 10.
aga II, 2. ~ * kapusy II, 135. ~ * paşa II, 135.
* agabani II, 2.
** agalar aga II, 135.
agyrlyk II, 2.
ağami I, 13.
ağeivat II, 59.
ağem II, 2.
ağemi I, 13. ~ oglan II, 3.
ahči-başy II, 3.
akaret 42 ; I, 8.
akče 18, 219 ; II, 1.
* ak külahly II, 136.
** ak mečet II, 9.
akyde 42, 49 ; I, 7.
akynğy II, 135.
alağa I, 14.
alaman II, 5.
alat I, 199.
alay 46, 51 ; I, 16. ~ ** baş čauş II, 5. ~ beyi II, 5.
alekim selam 64.
alem II, 5.
alkyş 140 ; II, 5.
alla alla ! (ill'allah) 63.
allah II, 4.
almas II, 6.
altmyşlyk II, 6.
altynbaş II, 6.
altynğyk I, 18.
alyş veriş I, 17.
ama I, 18.
amade 46 ; I, 19.
aman 117 ; I, 18.
amanet I, 19.
ambar 227 ; I, 203. ~ lar eminĭ II, 150.
† amber-buy I, 20.
ameği efendi II, 136.
ana tefter II, 7.
anadol(u) II, 6.
anahtar oglany II, 136.
anason 33 ; I, 20.
anasyny siktim 131, 132.
(angariya) 280.
angyč I, 395.
antep I, 20.
anteri I, 21. ~ lyk I, 22.
arab 45 ; I, 22.
aralyk 275.
arka II, 7. ~ ly II, 7.
arkač I, 395.
arnaut I, 26.
† arpağyk I, 26.
arpalyk II, 7.

arsyz 276.
arşyn I, 27.
artyrmak (artyrdy) 66; I, 28.
arz II, 7. ~ odasi II, 136.
arzoval II, 8.
arzu-hal II, 8.
arzu-mahzar II, 8.
*asas II, 150. ~ başy II, 150.
asker 79; II, 8. ~ lü II, 9.
aslan 39, 40, 79, 219; II, 136.
asma I, 395. ~ čyk I, 27.
astar I, 27.
aşy boya II, 136.
aşyk 46, 119; I, 27.
at I, 28, 35. ~ ly II, 9. ~ meydan II, 136.
atlaz 45; I, 29.
av I, 395.
avaïd I, 29.
avat I, 395.
avğy II, 9. ~ başy II, 9.
avly 81.
avradyny siktim 131, 132.
ayan II, 4.
ayar I, 13.
azman I, 395.

baba I, 30. ~ adam I, 30. ~ lyk I, 31.
**babeyn 44; II, 74. ~ ğy II, 74.
badana I, 34.
baga I, 34.
bagče II, 137. ~ van II, 137.
bagdadi I, 34.
baglama I, 37.
bğa I, 35.
bakal I, 31. ~ ym 276.
(bakala) 280.
bakam 46; I, 32.
baklava 44; I, 33.
bakşyş I, 34.
bal 276. ~ **başy II, 10.
balaban I, 36.
balama I, 37.
baldyr I, 395.
balğy II, 11. ~**başy II, 10. ~**başlyk II, 10.
balta I, 137.
baltağy II, 12. ~ başy II, 12. ~ lar kehayasi II, 12.
**balkyz I, 38.
bal yemez II, 11.
balyk I, 395. ~ dişi II, 11.
bamia 50; I, 37.
barak I, 396.
barata 35, 51; II, 12.
bardak I, 38.
bariak I, 36.
bariam II, 10.
barim I, 38.
barut 79; II, 12. ~ hana II, 12.
basma I, 41. ~ ğy I, 41.
baş 32; I, 32, 38; II, 12. ~*aga II, 13. ~**alay čauş II, 13. ~**beşli aga II, 13. ~ **bölük başy II, 13. ~ *bakykulü II, 13. ~** bakykulü aga II, 13. ~bog II, 13. ~**buza I, 39. ~ čauş II. 14. ~ ** čauş aga II, 14. ~ čohadar II, 15. ~*kadyn II, 13. ~ kalfa II, 14. ~ kalion II, 13. ~ **kapuğy II, 13. ~ kapu kiayasi II, 14. ~ kaymakam II, 14. ~ ** konakčy II, 15. ~ *muhasebe II, 15. ~ * salahor II, 15. ~terğiman II, 15. ~yamak II, 15.
başa II, 15.
başka I, 40. ~ ly I, 40.
başlyk 47; I, 230; II, 15, 165.
başmak II, 94.
baştarda II, 138.
başy bozuk I, 40.
batak II, 15.
batalama I, 42.
bayir II, 137.
bayrak I, 36. ~ ** aga II, 136. ~ tar II, 9.
bayram 78, 126, 128; II, 10. ~*lyk II, 10.
bazè I, 42.
bazyrgian II, 16. ~ başy II, 16.
** beč I, 42.
bedevi 49; I, 51.
beenmek (beendy) II, 138.
beg I, 43, 291.
begir I, 46.
begler-begi II, 16.
beglerğe II, 138.
bekči II, 138.
bekiar 49; I, 42.
bekri 276. ~ lik 276.
bela I, 46. ~ ly I, 45.
beldar II, 17.
belezik I, 46.
belgir I, 46.
bende I, 52.
Bender II, 17. ~ ** ly II, 17.
benek II, 17.
** benk I, 47.
berat II, 18. ~ ly II, 18.
berber II, 18. ~ başy II, 18. ~ lyk II, 18.
bereket I, 47.
* beşli I, 48. ~ **agasy I, 50.
beşlik I, 48.
beştahta I, 47.
bey 32, 51, 119; I, 43, 53.
beyaz II, 18.
beygir I, 46.
beyler-beyi II, 16.
beylik I, 44. ~ ** kalemi II, 138.

*beylikčy II, 17, 138. ~ ** başy II, 16. ~ ** efendi II, 17.
beyzade I, 45.
bezesten II, 138.
bezir II, 138.
bičky I, 400. ~ ğy II, 138.
bileg I, 46.
bilezik I, 46.
bilmem 116.
bìmbaşy I, 51.
bina I, 52. ~ emini II, 18.
biñ-başy I, 51.
binek II, 18. ~ taşy II, 18.
biniğy I, 53.
biniş I, 52 ; II, 18. ~ ** alay II, 18. ~ ly I, 53.
biriñği II, 138.
† birlik I, 53.
bitirme II, 19.
bitirmek (bitirdy) II, 19.
bagasy I, 55.
bogaz II, 19.
boğca I, 54. ~ ğy I, 55. ~ lyk I, 55.
bogdan 35 ; II, 19. ~ * beyi II, 19. ~ ly II, 20. ~ ** seray II, 20.
bok I, 53. ~ čy I, 53.
böklü II, 139.
bokluk I, 54.
bökme I, 60.
** bolazan I, 57.
bolbol 276.
bölük I, 62. ~ başy I, 63.
borsuk 49 ; I, 64.
bostan I, 58.
bostanğilar odabaşy II, 20.
bostanğy II, 20. ~ başy II, 20.
boş 276. ~ tur I, 59.
boy 51 ; I, 57.
boya I, 56.
boyağy I, 57. ~ lyk I, 57.
boyama I, 57.
boza I, 59.
bozafer II, 139.
bozağy I, 59. ~ lyk I, 59.
bozdogan I, 66. ~ ğy I, 67.
bozma I, 60.
bre I, 90.
** bubaşyr 44 ; II, 86.
† bučuk II, 21.
budak I, 65.
budala 49 ; I, 61 ; II, 139.
buga I, 61.
buhač I, 61.
** buhasebe II, 83.
* buhur II, 22.
buhurdan II, 22.
buhurdanğy I, 22. ~ ** başy II, 22.
bulamač I, 37.
bulgari II, 23.
bulgur I, 61.
buluk 47 ; I, 62. ~ başy I, 63.
bunar (buñar) 81, 396.
bunduk I, 58.
bunğuk II, 158.
burgy I, 64.
burma 81, 83.
burnuz I, 64.
bürüm II, 18.
burunğuk I, 58.
bury I, 64.
busurman 44 ; II, 23.
but I, 64.
buyuk-mirahor II, 25. ~ * tezkereğy II, 22.
buyurdu II, 22.
buyurultu 32 ; II, 22.
buzà I, 59.
** buz(d)uğa I, 67.
bykmak (bykty) 276.

čadyr 79 ; II, 39. ~ y I, 120. ~ ** bezi II, 141.
čaïr I, 120.
čakal I, 119.
čakşyr I, 120.
čakyr I, 119. ~ ğy II, 142.
čalama I, 138.
čalma I, 121.
čalpara II, 187.
čaly II, 142.
čam I, 121. ~ fystygy I, 122. ~ sakyzy I, 122.
čamaşyr II, 39. ~ agasy II, 39. ~ ** başy II, 139. ~ * ğy II, 139.
čamur I, 22.
čanak I, 122.
čanta 50 ; I, 188.
čap 276.
čapkyn I, 123. ~ lyk I, 123.
čaprak I, 211.
čapraz I, 123.
čapukluk II, 142.
čarčaf I, 124.
čardak 22, 227 ; I, 124.
čarkağy II, 39. ~ * başy II, 39.
čarkly 276 ; II, 35.
čarşaf I, 124.
čaryk I, 133.
čaşyt II, 39. ~ lyk II, 39.
** čatal menzil II, 35.
čatma II, 40.
čat-pat I, 125.
čauş I, 126. ~ ** baş-aga II, 40. ~ ** baş-kesedari II, 40. ~ başy II, 165.
* čauşlar-duağy II, 20. ~ emini II, 40. ~ * kiatibi II, 40. ~ ** kolauz II, 40.
čayir I, 120.
čebuk I, 137.

čeger I, 127.
čekme II, 134.
čekmeğe I, 100.
čelebi I, 100. ~ lyk I, 100.
čelenk II, 34.
čelik I, 127.
čember I, 127.
čemeni II, 140.
čengel I, 128.
čengi II, 41.
čepken II, 35.
čerčeve I, 101.
čerek I, 397.
čerga I, 101.
čeri başy II, 42.
čerkez I, 101.
červiş I, 102.
čeşit I, 135.
čeşme I, 135. ~ ğy I, 135.
čeşni I, 136.
četare I, 136.
četari I, 136.
čete 34. ~ ğy II, 35.
čevkian II, 41.
čevre I, 179.
čeyrek I, 397.
-či (čy) 52.
čibuk I, 137.
čiček I, 126. ~ lik II, 142. ~ lü II, 142.
čiflik II, 41.
čift 46. ~ lik II, 41.
čifte II, 40. ~ † kayiki II, 40. ~ ** tatar II, 41.
čifut I, 138.
čigde II, 40.
čihil beş II, 140.
čile I, 396.
čimbistra I, 127.
čimşir I, 127.
čingiane I, 127.
čini I, 128.
čira II, 142.
čirak I, 134. ~ lyk I, 134.
čiraklamak (čiraklady) 66; I, 134.
čiriş I, 134.
čirpi I, 134.
čişit I, 135.
čit I, 136.
** čitak I, 139.
čivit I, 139.
čizme 281.
čob I, 128.
čoban I, 128. ~ ** baş I, 32. ~ yildyzy 330.
čob čin II, 142.
** čö(g)ian II, 41.
čohadar I, 130. ~ * aga II, 41. ~ ** başy II, 41.
čöllük II, 42.
čoltar I, 131.
čomak 45; I, 131.
čömlek I, 138.
čorab I, 132.
čorba I, 132. ~ ğy II, 42. ~ lyk I, 132.
čörek I, 138.
čortan I, 133.
čotura 51, 281.
čubuk I, 137. ~ ču I, 138.
** čubukčy başy I, 138.
čufut I, 138.
čukal 281.
čulak I, 131.
čumak I, 131.
čürük I, 139.
čuyen I 125.
čüyen I, 138.
čykryk I, 127. ~ čy 276.
čykyn I, 130.
čyplak II, 35.

dahi I, 152.
daïre I, 152.
dalak I, 252.
(dalavere) 35; I, 17.
dalga 283.
dal-kauk I, 153.
dal-kylyč II, 45.
dalmak (daldy) 276.
dam I, 153.
damla I, 153.
danga I, 155.
dangalak II, 45.
dara I, 155.
darak 44; I, 155.
darayi II, 45.
dava II, 45. ~ ğy II, 45. ~ ğylyk II, 45.
daul II, 115. ~ hana II, 116.
dayanmak I, 152.
dayire I, 152.
deli 15; I, 156. ~ başy I, 156. ~ bey II, 46 **čauş II, 46. ~ orman 15.
deliler I, 155. ~ aga II, 46.
demet II, 144.
† demirli I, 157.
derbeder I, 156.
derè II, 144. ~ bey II, 144.
derviş II, 46 ~ ** aga II, 46.
devetuyu II, 144.
devlek I, 161.
devlet II, 46. ~ ** tatar II, 47.
† devr I, 157.
devürme I, 157.
dib II, 46.
dibek I, 165.
dibyok 63.
dil oglany II, 145.
dimi I, 157.

dimişki II, 156.
direk I, 397. ~ **li II, 47.
** direkči başy II, 47.
divan I, 159. ~ ** čauşy II, ~ efendisi II, 48. ~ *kiatibi II, 47. ~ **sarayi II, 48. ~ ** takymy II, 48.
divan I, 160.
dıviktar (divitdar) I, 48.
dizgin I, 157.
dizman I, 160.
doganğybaşy II, 145.
dolab 45, 104; I, 165.
dolama I, 163.
dolandyryğy I, 164.
doldur I, 161.
dolma I, 165.
dombaz II, 49.
domuz 131; II, 49.
donanma II, 49.
donluk II, 49.
dubet II, 49.
dud I, 161.
dudu I, 161.
dukian I, 162. ~ ğy I, 162.
dülger I, 165.
dümenğy II, 49.
dünya 79. ~ lyk II, 49.
dur 63.
durbun II, 145.
dürme I, 157.
düşek(lyk) II, 145.
düşemè I, 166.
düşman I, 166.
düşüş II, 49.
düzmek (düzdi) II, 145.

edirne II, 51.
edna H, 147.
efendi 51, 125; II, 51.
egeč 276.
eglenğe I, 167.
eglenmek (eglendy) I, 167.
ekinği II, 135.
ekmekči 119. ~ başy II, 50.
elbet 50; I, 215. ~ im I, 215.
elči II, 51.
emektar II, 146.
engür II, 52. ~ şalysy II, 52.
ergevan I, 227.
esirği II, 153.
eskele 35, 51; I, 317.
esnaf I, 231. ~ lyk I, 231.
evalla 63.
eved 62.
evelki 277.
eyalet 17, 27; II, 91.

falaka 186; II, 147.
fanar 33; I, 167. ~ ğy I, 168.
faraş I, 168.
farfara I, 168.
farfuri I, 168.
(farmason) 282.
farsi I, 168.
fener II, 53.
fereğe I, 169.
fermene I, 170.
fes I, 171.
† fesfese I, 171.
fil I, 171. ~ dişi I, 172.
filali I, 171.
filer I, 172.
filğan I, 169.
firman I, 172. ~ ** inam II, 53. ~ ly II, 53.
fişek 49; I, 173.
fitil I, 174.
fitneği I, 171.
fiyat II, 53.
fodul 49; I, 175.
forta 277.
fostan II, 54. ~ lyk II, 54.
fota I, 174.
frengi I, 175.
fudul I, 175.
fulia I, 176.
fuluri altyn II, 147.
funduk II, 54. ~ ly II, 54.
fursant II, 54.
futa I, 174.
fysky II, 147.
fystyk 33; I, 173. ~ y I, 173.

gaytan I, 176.
gečid II, 56.
gedikli II, 148.
geğelik I, 182.
gel 63.
geberü II, 148.
gelir I, 179.
gemi II, 56.
gemiği II, 56. ~ lyk II, 148.
** genči aga II, 56.
gerdab II, 56 ~ ** aga II, 57.
gerdan I, 180.
gergef I, 180.
germek I, 397.
*germsud I, 180.
gezi I, 177.
giaur 131. ~ lyk I, 181.
gidi I, 181.
göbek I, 397.
göč I, 397.
göden I, 183.
göl I, 182.
gomena 35, 277.
*gönnüler agasy II, 57.
gönnüllü II, 148.
† gördüm I, 182.
götüre 45; II 183.

göz bagyğylyk II, 157.
gözgöre I, 182.
gübre II, 148.
güderi II, 148.
gügüm 227.
güğeman I, 192.
güğen II, 148.
gül I, 183. ~ i II, 148. ~ suyu II, 149.
güle 45 ; I, 183.
gülgülü I, 184.
gümrük 33, 78 ; II, 57. ~ čy II, 57.
gündelik II, 56.
güniè I, 397.
gurama I, 149.
güveč 45 ; II, 184.
güverğile II, 58.
güvezi I. 184.
** güzlük I, 184.

ğaba I, 185.
ğam I, 185. ~ğy I, 185. ~lyk I, 185.
ğamadan I, 186.
ğambaz 50; I, 186. ~ lyk I, 187.
ğamfes II, 149.
ğami I, 187.
ğanta 50 ; I, 188.
ğar I, 188.
ğebeğy II, 55. ~ **başy II, 55.
ğebelü II, 55.
ğebre I, 177.
ğed-biğed 45 ; I, 179.
ğedeğe II, 148.
ğelat I, 177.
ğeleb I, 178. ~ ** başy I, 178.
ğemal I, 186.
ğenabet I, 187.
ğeorğina I, 190.
ğereme I, 178.
ğerah II, 55. ~ başy II, 55.
ğerid I, 179.
ğevahyr I, 191. ~ ğy 52 ; I, 191.
-ği (ğy) 52.
ğida II, 149.
ğiği I, 188. ~ biği I, 396.
ğirid I, 179.
ğübe I, 189.
ğüğe II, 149.
ğüğü I, 189.
ğüğük I, 189.
ğül I, 188.
ğümbüş I, 190.
ğüre II, 149.
ğüzdan I, 183.

hab 104 ; I, 205.
habar (haber) 42; I, 193.
had I, 211.
hadym II, 59.
hafif I, 9. ~ li I, 9.
haği I, 194. ~ aivat 124 ; II, 59. ~ ~ lyk I, 194.
haham I, 195. ~ başy I, 195.
haïn I, 197.
haïro(l)sun 63.
hak 104 ; I, 194.
hal I, 198.
halal I, 199.
halaly II, 59.
halat I, 199.
halat I, 398.
haleb I, 398.
halia II, 59.
halka I, 200.
halt II, 59.
halva I, 201. ~ ğy I, 201.
hamaïl II, 60.
hamal I, 202. ~ başy I, 202. ~ lyk I, 202.
hamam 284.
hambar I, 203.
ham-halat II, 149.
** ham-tutmağ II, 150.
han I, 204. ~ ğy I, 204.
han I, 203. ~ lyk I, 204. ~ ym II, 150.
hanè II, 150.
hanğer I, 205. ~ ly I, 205.
hap I, 205.
harač 46 ; II, 207. ~ či I, 207. ~ başy II, 60. ~muhasebesi II, 60.
haram I, 208. ~ başy I, 208.
harami I, 208.
harar I, 209.
harbağy II, 150.
harbuz 44 ; I, 209.
harby I, 24.
harè II, 60.
** hareč I, 209.
harem I, 210. ~ kiayasi II, 150.
harğ II, 60. ~ ilyk II, 61.
harman I, 25. ~ ğy I, 25.
* harmani II, 64.
harvany II, 64.
has II, 61. ~ ahyrli II, 61. ~ odalü II, 150.
hasa I, 211.
hasur I, 211.
haşa 46 ; I, 211.
(hatman) 34, 51.
hatayi II, 62.
hatyr I, 212.
haut I, 395.
havala I, 212. ~ ğy I, 212.
havan I, 30, 213. ~ topu II, 63.
havayi I, 212.
havra I, 213.
havuz I, 213.
hayde 42, 51 ; I, 197.
hayin I, 197. ~ lyk I, 196.

haymane I, 196.
haz I, 214.
hazaran II, 64.
hazna I, 215. ~ ** ğy I, 215.
haznatar II, 63. ~ ** başy II, 63.
hazne I, 215. ~ ** agasy II, 63. ~ ** kehayasy II, 63. ~ ** kiatibi II, 63. ~ ** emini II, 63.
hekim başy II, 150.
helbet I, 215. ~ im I, 215.
hendek I, 216.
hep yek 277.
hergele I, 216. ~ ğy I, 216.
hič I, 216.
hoğa II, 65. ~ başy 78.
hokabaz 46 ; I, 69. ~ lyk I, 69.
horasan I, 199.
hoşaf I, 278.
huni I, 406.
hurda I, 176.
hurma I, 149.
hurmuz I, 217.
huzur I, 218.
hyzmet I, 217. ~ kiar I, 217.

-i 53.
ibrik I, 222. ~ tar I, 222.
ibrişim I, 222. ~ ğy I, 223.
ič agasy II, 68. ~ * čohadar II, 68. ~ * mehter II, 68.
ičerlü II, 152.
ič oglany II, 68. ~ ** čauş II, 68.
Iflak 46 ; II, 69. ~ beyi II, 69. ~ ** kiatibi II, 69. ~ ** seray II, 69. ~ ** voyvodasi II, 69.
ikilik II, 67.
ikindi 46 ; I, 114.
ikinği II, 152. ~ čohadar II, 152.
iki tuylü II, 68.
imbrohor II, 70.
iman II, 70. ~ bayildi 284.
inat 84. ~ či 226.
i(n)şalla 63.
irif I, 301.
irmilik I, 228.
* iskemni-agasy II, 103.
* iskemni-čauş II, 103.
iskerlet II, 160.
ispenğe II, 110.
istambol 46 ; I, 327. ~ * efendisi II, 111. ~ kile II, 327. ~ lu II, 110. ~ ** şalysy II, 111.
istubeč 46 ; I, 338.
işgüzar I, 229. ~ lyk I, 229.
işkembe I, 317.
işkenğe 46 ; I, 318.
** işlik 46 ; I, 230.
itri şahi I, 226.

kaba I, 148.
kabadayi 71 ; II, 139.
kabanitza 49, 216 ; I, 68.
kabara 277.
kabsimal II, 140.
kabul I, 69.
kačyrma II, 24.
kačyrmak (kačyrdy) II, 24.
kadaif I, 94. ~ halvasy, 201.
kadife I, 94.
kady II, 24. ~ lyk I, 70.
kadyn I, 70.
kafa 243 ; II, 24.
kafas I, 71.
kaftan I, 75. ~ * aga II, 139. ~ ly I, 76.
kaftanğy I, 75. ~ başy I, 76.
kakum I, 70.
kalaba I, 80. ~ divany II, 139.
kalabalyk 45 ; I, 80.
kalafat 35. ~ čy II, 139.
(kalas) 35, 399.
kalay 83. ~ ğy I, 396.
kaldyrym I, 81. ~ ğy I, 81.
kalem II, 26. ~ ğy II, 27. ~ kiari II, 26.
kalembek II, 26.
kalevi 199 ; II, 140.
kalfa I, 82; II, 140. ~ ** efendi II, 140.
kalion 45 ; II, 54. ~ ğu II, 55.
kalkan I, 81 ; II, 25.
kalp I, 82. ~ zen I, 82.
kalpak I, 83. ~ čy I, 83.
kalpazan I, 82. ~ lyk I, 83.
kalup I, 83.
kalura I, 133.
kalyp 104 ; I, 83. ~ čy I, 84.
kanat 45 ; I, 84.
† kanara I, 84.
kanğa 45 ; I, 85.
kantar 33 ; I, 86. ~ ğy I, 86.
kantarma 245.
kapak I, 84.
kapama I, 87.
kapan I, 87 ; II, 27. ~ ** emini II, 27. ~ ** ly II, 28. ~ ** naïbi II, 28.
kapanğa 51 ; I, 87.
kapasyz II, 140.
kaplama I, 396.
kaplamak (kaplady) 276.
kaplan II, 28. ~ pos(ty) II, 28.
kaplyğa 49 ; I, 101.
kapod I, 87.
kaptan (kapudan) 35. ~ paşa II, 28.
*kapuğiler-bulukbaşy II, 38. ~ *kehayasi II, 29.
kapuğy II, 30. ~ başy II, 30.
kapu-kehayasy II, 29. ~ **kehaya-bey II, 29. ~ kiayasy II, 29. ~ kiayalyk II, 29. ~ oglany II, 29.
kapy-kul II, 140. ~ yoldaşy II, 28.

kara-bogdan II, 31. ~ boya II, 31. ~ *burya II, 31. ~ guruş I, 89. ~ iflak II, 31. ~ kulak II, 31. ~ kyz 116. ~ ulag 3; II, 31.
karagioz 120, 127; I, 88. ~perde 126.
karagöz 45, 120, 124, 170; I, 88. ~ lük I, 88.
karagu 281.
karağa I, 88.
karaman 55; I, 396.
karanfyl 33; I, 89.
karaul I, 89.
kardaş I, 90. ~ lyk I, 90.
** kargača I, 87.
karnaksy I, 91.
karpuz I, 209.
kar topu II, 150.
kasab 45; I, 92. ~ baş II, 32. ~ başlyk II, 32.
(kasatura) 35.
kasny 276.
(kaşer) 35.
kaşkaval I, 92.
kat I, 93.
katran I, 95.
katyr I, 94.
kauk I, 96.
kavaf 44; I, 96. ~ başy I, 96.
kaval I, 96.
kavalty 276.
kavanos 45; I, 177.
kavaz II, 33. ~ başy II, 33.
kave I, 72. ~ alty 276. ~ hanè I, 73.
kaveğy I, 72. ~ ** başy I, 62.
kayik I, 77. ~ čy I, 77. ~ hanè II, 139.
kaymak I, 177.
kaytan 45; I, 176.
kaymakam 78; I, 77. ~ paşa II, 25. ~ lyk I, 79.
kayisy I, 179.
kayiş II, 25.
kaynak I, 141.
kayuk I, 177.
kazan I, 99. ~ ğy I, 99; II, 33.
kazasker II, 25.
kazma I, 100.
kazykly II, 141.
kebab I, 102.
kebe I, 103.
keče 199; II, 35. ~ lü II, 35.
kef I, 104. ~ li I, 104.
kefelemek 245.
kefil II, 141.
kehaya II, 36. ~ lyk II, 36.
kehlibar I, 110.
kehribar I, 110.
kel I, 104. ~ başlü I, 105. ~ eş I, 105.
kelep I, 81.
kelepir I, 111. ~ ğy I, 112.
kelimet I, 105.
kemer I, 112. ~ ** li I, 113.
kenar I, 105. ~ ğy II, 38.
kepče I, 105.
kepenek I, 106.
kepenk I, 106.
kerakè II, 37.
kerem I, 106.
kereste I, 107. ~ ğy I, 107.
kergef I, 180.
kerhanè II, 37.
kerma II, 37.
kerpedin I, 107.
kerpič I, 396.
kertik I, 107.
kervan I, 108. ~ ğy I, 108. ~ seray II, 32.
kes I, 108.
kesat I, 108.
kese 219; I, 117.
kesedar II, 37. ~ ** efendi II, 37.
keser I, 396.
kesiği I, 108.
keskin II, 37.
kesme I, 141.
kesmik I, 396.
keşkek I, 109.
kez 62.
kezab I, 109.
kiabir I, 109.
kiapoglu II, 141.
kiase I, 117.
kiavgir 45; I, 180.
kiaya 119; II, 35. ~ * bey II, 36. ~ * kiatibi II, 36.
kibrit I, 119.
kil(e) I, 111.
kiler 33; I, 396; II, 36.
kilerğy başy II, 37.
kil ermeni I, 111.
kilim I, 110.
kimion I, 112. ~ i I, 112.
kinab II, 38.
kior I, 114.
kira I, 116. ~ ğy I, 117.
kise I, 117.
kitre I, 359.
kiub I, 117.
köcek II, 141.
kodoş I, 140.
kofa 246.
köfte I, 110.
koğa I, 146. ~ man I, 146.
kol I, 397.
kolan I, 141.
kolčak I, 141.
kolği II, 42.
koltuk I, 142.
konak I, 144.

konakčy I, 144. ~ başy I, 145.
kondak I, 145.
kondura 51; I, 145. ~ ğy I, 145.
kopča 50; I, 145.
kör 45; I, 114.
korabiye I, 145.
kordela I, 397.
koru 276. ~ ğy II, 44.
kos koğa I, 146.
köse-başy II, 142. ~ ** kehaya II, 141.
kösele II, 142.
köstek I, 115.
köşk I, 115.
kova 246.
koz I, 147.
ko(z)bekči II, 143.
kubè 79; I, 397; II, 43.
kubur I, 139.
** kubur II, 43.
küčük-mirahor II, 38. ~ * tezkereği II, 38.
küftè I, 110.
kufteri I, 141.
kuka 50, 199; I, 147.
kul II, 143. ~ kehaya II, 43. ~ oglu II, 143.
kula 50; I, 148.
kül I, 183. ~ bas(ty) I, 397.
kula(g)uz I, 80. ~ başy II, 25. ~ * čauş II, 25.
külah I, 118.
† külhan I, 118. ~ ğy I, 118. ~ i I, 118.
kullab I, 81.
kulluk II, 43. ~ čy I, 148,
külüg I, 119.
kulun I, 142.
kumaş I, 149.
kumbara II, 44.
kumbarağy II, 44. ~ başy II, 44.
kunebi I, 149.
kürdiye I, 182.
kürekčy II, 39.
kürk II, 38, 142.
kürkčy II, 39. ~ başy II, 39.
kurkut I, 149.
kurmak (kurdy) II, 143.
kurs I, 149.
kurşum II, 163.
kurtulmak 66; I, 146.
kuruluk I, 397.
kuskuguk I, 192.
kuskus I, 150.
kusur I, 150.
kuşak I, 150.
† kuşaklyk I, 150.
kuş üzümi II, 143.
kutni I, 152.
kütük II, 142.
kuty I, 151.
kuvata 51; I, 47.
kuyumğy II, 43. ~ başy II, 43.
kiyafet I, 76.
kyiğy I, 396.
kylaguz I, 80.
kylyč II, 25. ~ ** kaftan II, 25.
kylyf I, 82.
kyna 44; I, 84.
kyrbač 45; I, 176.
** kyrğali I, 90.
kyrk-ayak I, 89. ~ beş II, 142. ~ kalem II, 142.
kyrmyz I, 91. ~ y I, 91.
kyr serdary I, 89.
kyskač I, 396.
kysmet 111.
kyst I, 93.
kyşla I, 93.
kyşlyk I, 117, 184.
kytlyk II, 33.
kyvyrğyk II, 139.
kyzlar agasy II, 34.
kyzylbaş II, 34.

laf I, 23.
lagum I, 232. ~ ğy I, 232.
lagym I, 232.
lağiverd I, 232.
lahani II, 154.
lahur II, 73.
lala 79.
** lalagit I, 232.
lale I, 233.
lauta 282.
laz I, 233.
lebade I, 236.
legen I, 236.
leke 48; I, 236.
leş I, 235.
levend 179; I, 235.
leylak I, 237.
leylek I, 237.
-li 58.
liman 33; I, 237.
limon ğy I, 238. ~ I, 238.
lipka I, 239. ~ ** agasy II, 73.
lira 51; I, 238.
lobut II, 73.
(lokanda) 35.
löki I, 238.
lokma I, 239.
lokmağun 277.
lökün 277.
longa 35; II, 73.
lüle I, 240.
(lundura) 35.
-ly 55.
lyk 54.

mabeyn 44; II, 74. ~ ğy II, 74.
madè II, 74.
maden 46, 79; I, 241. ~ * kalfasi II, 74. ~ ** kesedari II, 74. ~ ** efendi II, 74.
magar 65.
magaza I, 241.
maguna II, 154.
mağar II, 154.
mağun I, 241.
mahala I, 242.
mahmudiye I, 242.
mahmur 42; I, 243.
mahmuz I, 241.
mahrama I, 248.
mahun I, 243.
makara I, 240.
makas I, 240. ~ ** ğy I, 240.
makat I, 240.
mala I, 398.
malota I, 245.
mamele I, 246. ~ ğy I, 246.
-man 55.
† manav II, 75.
manè I, 246.
mangal I, 246.
mangyr I, 246.
mangylyk 277.
mankafa I, 246.
mantar I, 400.
marangoz II, 154.
maraz I, 249.
marda I, 249.
marifet I, 247.
marol I, 250.
martoloz II, 75.
marul 33; I, 250.
(masa) 35.
masat I, 250.
maskara I, 251. ~ ğy I, 252. ~ lyk I, 252.
masur 49; I, 264.
maşala I, 250.
maşalla 63.
maşrapa 46; I, 270.
matara I, 252.
matarağy II, 75. ~ başy II, 75. ~ ** yamak II, 75.
matrabaz I, 252. ~ lyk I, 252.
matrak I, 252.
matuh I, 253.
mavusa 277.
maya I, 243.
maydan I, 244.
maymun 19, 39; I, 245.
mazul 157, 162; I, 254.
mečid I, 256.
mehenk I, 256.
mehkeme 78; II, 155.
mehlem II, 57.
mehmet II, 77.
mehter II, 77. ~ başy II, 77. ~ hanè II, 77. ~ * kiayasi II, 78.
mektub II, 78.
mektubčy II, 78. ~ * efendi II, 78.
melez I, 256.
menekşe 47; I, 259.
mengene I, 256.
menzil II, 79. ~ ** buyurultu II, 79. ~ ** emri II, 79. ~ ** fermany II, 79. ~ ğy II, 80. ~ hanè II, 80.
meremet I, 257.
merğan I, 249.
nerkez I, 256.
mermer II, 155. ~ i II, 155.
mersin II, 155.
mertebe 45; I, 257.
mertek I, 250.
mes(t) 47; I, 257.
meşin I, 258.
meteriz I, 258.
meydan I, 244.
meymar başy II, 75.
mezat I, 258.
mezè I, 258. ~ lik I, 259.
miğana II, 76.
mimber II, 155.
minarè II, 80.
minder 49; I, 260. ~ ğy I, 260.
mintan I, 260.
miralay II, 80.
* miralem aga II, 80.
miraz 45; I, 260.
misir I, 261. ~ ** beyi II, 155. ~ li I, 261.
misket I, 261.
miskal I, 266. ~ ğy I, 266.
miyan baly I, 259.
molla II, 81. ~ ** efendi II, 81. ~ lyk II, 81.
moloz I, 263.
mosul II, 87.
mosur I, 264.
mubayè II, 85. ~ ğy II, 85.
mubaşyr 44; II, 86.
muflus I, 262. ~ luk I, 262.
muft I, 263. ~ ağy 277; I, 263.
muhaiyer I, 265.
muhasebe II, 84.
** muhurdan I, 265.
mukalit I, 264. ~ lik I, 264.
mukava I, 264.
mukelef I, 264.
mumğy II, 86.
murdar I, 265. ~ lyk I, 265.
murtad II, 156.
musafir I, 264. ~ lik I, 264.
musadere 46; I, 316.
musaka I, 265.
musluk II, 156.

muşama I, 266.
muşmula I, 266.
muştè I, 266.
muşteri I, 267.
mutpah II, 88. ~ emini II, 88.
muzde II, 85. ~ ğy II, 85.
myskal I, 262.
myzrak 49; I, 253. ~ ly I, 253.

nafaka I, 267.
nafè I, 268.
naft I, 272.
nakaş II, 88. ~ ** başy 225. ~ lyk II, 88.
nakt I, 268.
nalbant I, 269. ~ başy I, 269.
nardenk II, 89.
naremği I, 269.
nargile I, 269.
** nargileği başy I, 269.
nark I, 270.
Nasr-eddin 112.
nay I, 268.
naz I, 271.
nazar I, 271.
nazyr II, 27.
nefer I, 272.
neft I, 272. ~ i I, 272.
nenè I, 272.
neva II, 157.
ney 51; I, 268.
nisfye I, 273.
nişanğy II, 89. ~ başy II, 89.
nişaşte I, 272.
nohud I, 268.
nufar I, 273.
nur I, 273. ~ li I, 273.

oda I, 275. ~ başy II, 90. ~ ğy I, 275. ~ lalasy II, 157. ~ lyk I, 276.
od-agağy I, 276.
ogur I, 372. ~ lu I, 372. ~ suz I, 374.
oğak I, 277. ~ * agalar II, 90. ~ **bazyrgian II, 90. ~ ly II, 90. ~ **tatar II, 90.
oka I, 273.
ölefe I, 233. ~ ğy I, 234.
olum I, 278.
orakčy II, 91.
ordu I, 72. ~ ** agasy II, 91. ~ humayun II, 91. ~ kadysy II, 91.
ordy I, 372.
orta I, 278. ~ kapysy II, 158. ~ ** kuşak II, 92. ~ çauş II, 92.
ortak 84.
osman II, 92. ~ ly II, 92.
otak I, 279.
oturak II, 92. ~ ly II, 93.
otuz-beş kalem II, 158.
otuz-bir 218; II, 158.
özengi II, 164.

pača 207; I, 279. ~ ğy I, 279.
pačaura I, 279.
padavra I, 284.
padişah II, 93.
pafta I, 279.
païdos II, 158.
paklava 44; I, 33.
pala I, 280.
palamar 35; I, 280.
palaska 34, 51, 277; II, 93.
palavra I, 281. ~ ğy I, 281.
palioş I, 280.
pambuk I, 63.
pandespan I, 281.
panğar 47; I, 281.
panzehir II, 94.
papadiya I, 281.
papara 105; I, 282.
papuč I, 282. ~ ğy I, 282.
para I, 284. ~ ly 277.
parangun II, 158.
parča I, 284.
parlağy I, 284.
parmak I, 285. ~ lyk I, 285.
pastyrma I, 285.
paşa I, 286. ~ kapysy II, 94. ~ lü I, 287. ~ lyk I, 287.
paşmak II, 94.
patlyğan I, 47, 49; I, 287.
payanta I, 280.
payè 79; II, 23. ~ lü 157.
payvant 84.
pazar 44; I, 287. ~ giden II, 16. ~ lyk I, 288.
pazvan II, 94.
pehlivan I, 2.
pek-simat 281; II, 94.
pek-temis 284.
peltè I, 289.
peltek 48; I, 289.
pembe I, 289.
penğe 48; I, 296.
perčem I, 289.
perdah I, 289.
perdè I, 291. ~ ğy I, 291.
pergel I, 292.
pergamut I, 291.
peruze I, 292
pervaz I, 292.
pestil I, 297.
peşin I, 294. ~ ğa I, 294.
peşkeş I, 293. ~ ** ğy II, 158.
peşkir I, 293.
peşkirğy I, 294. ~ ** başy I, 294
peşrev II, 96.
peştimal I, 295.
petmez II, 158.

peyk II, 95.
pezevenk 131 ; I, 295. ~ lyk I, 295.
pič I, 295.
pidè II, 95.
pilav I, 296.
pirpiri I, 296.
pişekiar I, 297. ~ lyk I, 297.
podrum 16, 84.
postal II, 96.
poş I, 297.
potur I, 297.
püskül II, 158.
pusula II, 158.
puşt I, 298.

rahat I, 299. ~ lokum I, 300.
raht I, 299.
rahtevan II, 96.
raki I, 298. ~ ği 53, I, 298.
ramazan II, 97. ~ **lyk II, 97. ~ † rast II, 159.
rastyk I, 302.
ravak I, 300.
ravent I, 300.
raya II, 97.
razaki I, 301.
refene I, 302.
reğa I, 302.
rendè I, 301.
reng I, 301.
revany I, 396.
reyiz II, 97. ~ ** i-kul II, 97. ~ ** lyk II, 98.
rezillik I, 301.
rif I, 301.
riyala II, 159.
** riza pazar II, 100.
rubiye I, 302.
rufet I, 303.
Rumeli I, 100
rup I, 303.
rüşfet I, 303.
rüte I, 303.

sabika II, 159.
sabyr I, 303.
sadè I, 306. ~ kiar I, 307.
sadrazam II, 101.
safa II, 160.
sag kol II, 159.
sagry II, 101.
sağak 277.
sahan I, 307.
sahtian I, 306.
saka I, 304. ~ başy I, 304.
sakat I, 304. ~ lyk I, 305.
saki I, 313.
saknisi(n) I, 305.
saksonğy başy II, 160.
saksy I, 317.
sakyz I, 305. ~ ly I, 305.
salahor I, 309.
(salaş) 31, 281.
salavat I, 310.
salep I, 310. ~ ğy I, 310.
salhana I, 382.
salkym I, 310.
salt II, 102.
samani I, 311.
samsun I, 312.
samsunğy başy II, 160.
samur I, 312. ~ ** kalpak I, 313.
sandal I, 313.
sandal I, 313.
sanduk I, 313.
sanğak 78 ; II, 102. ~ ** agasy II, 102. ~beyi II, 103. ~şerif II, 103. ~ tar II, 103.
sanki 51 ; I, 313.
santrağ I, 336.
sap I, 314.
saparina II, 159.
saplayk II, 159.
saraf I, 386. ~ lyk I, 386.
sarağ II, 103. ~ * başy II, 103.
sarày 51 ; I, 315. ~ * başy II, 104. ~ **divan II, 104. ~ly I, 314.
sargy II, 159.
sarma I, 315.
saryğa 178 ; II, 103.
saryk II, 104.
saryly I, 315.
satranğ I, 326.
satyr I, 316.
** satyrğy başy I, 316.
saya I, 307.
sayè I, 307.
sayiği I, 308. ~ ** başy I, 308.
sayvan I, 308.
** seba II, 160.
saz II, 160.
sedef 48 ; I, 321.
sefa II, 160.
sefer tasy I, 218.
seftè I, 306.
seksana 49 ; I, 316.
selam II, 107. ~ * agasy II, 107. ~ ** ahčesi II, 107. ~ alekim 64. ~ ** čauş II, 107.
salamlyk 64 ; II, 106.
selte I, 311.
senameki I, 322.
senet I, 322.
sepet I, 324.
saraser II, 107.
serasker II, 108. ~ lyk II, 108. ~ * paşa II, 108. ~ ** sültan II, 108.
serdar I, 320. ~i ekrem II, 160. ~ lyk I, 320.

serdengečdi II, 108. ~ ** agasy II, 108.
seren II, 110.
sergi I, 324.
serhat II, 108. ~ ly II, 109.
sermayè II, 109. ~ syz II, 109. ~ dar II, 109.
serpenğe I, 320.
serseri II, 160.
sevayi II, 109.
sevgülü II, 161.
seyiz 45 ; I, 319. ~ başy I, 319.
seymen II, 106. ~ başy II, 106.
sifat II, 161.
sikime I, 321.
siktir I, 321.
silah I, 322.
silihtar II, 110. ~ aga II, 110. ~ ** paşa II, 110.
simit I, 322. ~ ği I, 322.
simsar 35 ; I, 312. ~ lyk I, 312.
simşir I, 127.
singap I, 323. ~ i II, 323.
sini I, 323.
skele I, 317.
(soba) 34, 51.
sof I, 390.
sofa I, 324. ~ ** ğy I, 324.
sofra 79 ; I, 324.
sofrağy I, 324. ~ başy I, 325.
softa II, 161.
sokak II, 164.
solak II, 110.
sol kol II, 161. ~ agasy, II 161.
somaki II, 161.
somun I, 326.
sondurma 49 ; I, 335.
sopa I, 326.
sorguč I, 331.
soy 51 ; I, 326.
soya II, 111.
soytari I, 325.
spahi I, 326. ~ ** oglany II, 110.
spahiler agasy II, 110.
Stambol I, 327. V. Istambol.
subaşy II, 111.
suğuk I, 328.
suhari 34.
sukman 47 ; I, 328.
süleymani I, 326.
sulf II, 111.
sultan I, 329. ~ i I, 329 ; II, 111. ~ ** kehayasi II, 112. ~ ** mezat II, 112.
sulumen I, 328.
sümbül 41 ; I, 382.
suraf II, 161.
surduk I, 329.
sürgün I, 330. ~ lük I, 330.
surmai II, 161.
sürme II, 161.
sürmek (sürdü) II, 161.
sürna 41 ; I, 331.
sursat II, 112.
sürüğü I, 332.
sürükči II, 112.
susam 46 ; I, 324.
suvari II, 161.
suyolğy II, 111. ~ ** başy II, 111.
-sy 56.
syk I, 320.
syklet II, 109.
sykylmak (sykyldy) II, 109.
syrmali II, 161.
syryk I, 337.

şadyrvan II, 112.
şah II, 112. ~ meran I, 332.
şahin 281.
şaka 280.
şahtere I, 318.
şali II, 113.
şaly I, 334.
şalvar I, 334.
şam I, 334 ; II, 113. ~ alağasi I. 335. ~ ly II, 113.
şamata II, 162.
şamdan 79.
şamdanğy II, 113. ~ ** başy II. 113.
(şarampo) 34.
şart I, 335.
şaşkynlyk II, 162.
şaşy I, 336.
şatranğ 218 ; I, 336.
şatyr II, 114. ~ ** başy II, 114.
şayak I, 333.
şayka I, 333.
şebane II, 113.
şeboy II, 337.
şekerğy II, 115. ~ ** başy II, 115.
şenlik II, 114.
şerbet I, 336.
şerbetğy II, 337. ~ başy I, 337.
şeşane I, 338.
şeytan I, 336.
şiltè I, 311.
şim I, 294.
şiret I, 337.
şiret I, 337. ~ lik I, 337.
şirin II, 114.
şiş I, 338.
şkodrali II, 162.
şolkadar (şokada) 329.

tabak I, 338.
taban 277 ; I, 339.
taban II, 115.
tabia II, 115.
tabiyat I, 340. ~ ly I, 340.

tabla II, 115.
tabla I, 340. ~ başy I, 341.
tafta I, 343.
tagarğyk 280.
tahmin II, 116.
taht I, 344.
** tahtaluk I, 343.
tahyn I, 343. ~ halvasy I, 201.
takiye I, 360.
taklit I, 342.
takrir I, 342. ~ ğy II, 117.
takym I, 342.
talak I, 152.
talaş I, 346.
talaz 33, 45 ; I, 346.
talika 280, 283.
taly I, 346.
talym 79 ; I, 347.
tamam 46 ; I, 347.
tamaşa II, 162.
tamazlyk I, 346.
tambur I, 348. ~ ğy I, 348.
tandur I, 348.
tanè II, 117.
tantana I, 154.
tapanğa 51 ; I, 348.
tapkur I, 343.
tarab I, 348.
tarabhana 45 ; I, 349.
† tarabulus II, 117.
taraf I, 349.
tarak 44 ; I, 155. ~li II, 162.
tarhun 33 ; I, 350.
tarla I, 350.
tar-mar 276.
tarpoş II, 117.
tarym I, 350.
tas I, 357.
tasma I, 350.
tatar I, 351. ~ * agasy II, 118. ~ ** menzil II, 118.
tava I, 352.
tavan I, 353.
tavla I, 340 ; II, 115.
tavli 218 ; II, 163.
tayfa I, 344.
tayin I, 345. ~ at I, 346. ~ ğy I, 346.
tebeşir 49 ; I, 358.
tebtil 45 ; I, 360.
tefter 44 ; II, 118. ~ ğy II, 119. ~ hanè II, 119.
tefterdar II, 118. ~ ** efendi II, 118.
teftişğy II, 119.
tegel I, 360.
teker meker I, 353.
tekne I, 398.
teknefes I, 353.
tel I, 353.
telatin I, 355.
telbiz 45 ; II, 120. ~ lyk II, 120.
telhisğy II, 117. ~ * aga II, 117.
tellal 44 ; I, 354. ~ başy I, 354. ~ lyk I, 354.
** telme I, 355.
telti I, 355.
telve II, 163.
tembel I, 355. ~ lik I, 355.
temena I, 355.
teneke I, 361. ~ ğy I, 361.
tenğere 48 ; I, 360.
tenk I, 356.
tenk I, 356.
tepelemek (tepeledy) II, 163.
tepsi I, 361.
terazy 49 ; I, 356.
terbiye II, 120.
terğiman II, 120.
terhana I, 345.
terlik I, 356.
tersana II, 121. ~ * defterdari II, 121. ~ * emini II, 121.
tertip I, 357.
terzi başy II, 121.
teslim II, 122.
testè I, 358.
testimel I, 359.
teşrifat II, 122.
teşrifatğy II, 122. ~ * kalfasy II, 122. ~ * kesedari II, 122.
tetrè 33 ; I, 359.
tevatur I, 359.
tezek I, 363.
tezgiah I, 358. ~ tar I, 358.
tezkere II, 122. ~ ğy II, 122.
tiftik I, 360.
tikiya I, 360.
timar II, 123. ~ ** spahi II, 123.
timin II, 123.
tiriak 33 ; I, 362. ~ i I, 362.
tiriplik I, 363.
töbe II, 163.
tokat II, 123.
tokmak 278.
tombaz II, 49.
top 89 ; I, 363 ; II, 123. ~ kapu II, 123. ~ hana II, 123. ~ tan I, 364.
topčy II, 123. ~ başy II, 123.
topuz I, 364.
torba I, 365.
torlak I, 370.
torluk 278.
toyaka 280.
tozluk I, 372.
trampa 35, 51 ; I, 365.
trinketa 35 ; I, 365.
tuč I, 366.
tüfek 89 ; II, 123.
tüfekčy II, 124. ~ * başy II, 124.
tugra 42 ; I, 368.
tülbent I, 366, 367.

* tult I, 367.
tulum I, 367.
tulumba 51 ; I, 367.
tulumbağy I, 327. ~ başy I, 368.
tumbak I, 368.
tümbek II, 125.
tümbelek II, 125.
tumuruk I, 368.
tünesli II, 163.
tura I, 368. ~ ly I, 369.
tura II, 125.
turfanda I, 365.
turk I, 369.
türlü I, 370.
turnağy II, 126. ~ **aga II, 126. ~ baş-aga II, 125. ~ başy II, 126.
turunğy I, 370.
tütün I, 370.
tütünğy I, 371. ~ başy I, 371.
tutya I, 370.
tuy II, 125.
tuz emini II, 163.
tuzla II, 164.
tuzlama I, 371.
tyrtyl I, 356.

üci tuylü II, 72.
učkurluk I, 138.
učurum II, 164.
ud agağy I, 276.
ugur I, 372. ~ lü I, 372. ~ luk I, 372. ~ suz 374.
ulak I, 277.
ulama II, 126.
ülefe 29, 46 ; I, 323. ~ ğy I, 234. ~ ğian II, 91.
uluk II, 327.
un kapany II, 164.
urdu I, 372.
ursuz I, 374. ~ luk I, 374.
urum II, 164.
usta II, 126.
ustalia II, 127.
** üst-i ačyk II, 127.

vadè I, 374.
varoş 34 ; II, 128.
vatas I, 375.
vekil I, 377. ~ lik I, 377.
venedik I, 377.
vera II, 128.
veresi I, 378.
vezir I, 379. ~ **agasy II, 128. ~ **kehayasy II, 128. ~ lik I, 379. ~ **tatar II, 128.
vezne I, 378.
viran I, 378. ~ è I, 378.
vişnab I, 378.
volyk II, 164.
voyvoda II, 129.

yabanği II, 66.
yades(t) 47, 50 ; I, 219.
yagma 42 ; I, 219.
yagmalamak (yagmalady) I, 219
yahni I, 219.
yaka I, 218.
yama I, 219.
yamak II, 66.
yamurluk I, 220.
yangyn II, 66. ~ ğy II, 66.
yapunğa I, 228.
yasak II, 67. ~ čy II, 67.
yasmin I, 220.
yaşmak 283 ; II, 152.
yatagan I, 221.
yatak I, 220.
yatsy II, 152.
yavaş II, 152.
yavaşa I, 218.
yaz başy II, 74.
yazy I, 220.
yazyğy II, 67. ~ **efendi II, 67.
yedek I, 223. ~ ** li I, 224.
yedekčy II, 68. ~ **başy II, 69.
yedi kulle II, 51.
yek 119 ; I, 53, 223.
yelek I, 225.
yelkenğy II, 51.
yelkovan II, 146.
yemeklyk II, 52.
yemeni I, 226.
yeñi bahar I, 224.
yeñi čykma 277.
yeñičeri I, 225. ~ başy II, 69. ~ **efendisi II, 69. ~ *kiatibi II, 69.
yerlü II, 69.
yeşm II, 152.
yevm II, 148. ~ iye II, 147.
yilanğyk II, 66.
yilan kavi 277.
yogurt 42 ; I, 221. ~ ğu I, 222.
yok 63.
yoldaş I, 71.
yorgan I, 227.
yorganğy I, 227. ~ başy I, 227.
yort I, 227 ; II, 153.
yourt I, 221. ~ ğu I, 222.
ytri şahi I, 226.
yufka I, 224.
yüksükče I, 231.
yüriş I, 231.
** yuruk bayrak II, 72. ~ tar II, 72.
* yuruk(ler) II, 153.
yürümek (yürüdü) II, 72.
yüz-başy II, 72.
yüzlük I, 231.
** yüz ül-emini II, 153.

zabit II, 129. ~ lyk II, 129.

zabt I, 385. ~ čy I, 384. ~ * fermany II, 130.
zagan I, 380.
zagara I, 381.
zagarğy başy II, 130.
zahre I, 382. ~ ğy I, 382.
zaif I, 382. ~ lyk I, 382.
zaman II, 130.
zampara I, 383. ~ lyk I, 383.
zar 218; I, 385.
zarče II, 164.
zarf I, 387.
zarif I, 387. ~ lyk I, 387.
zarzavat 45; I, 388. ~ ğy I, 388.
zavallü I, 388.
zebun I, 380.
zemberek I, 390.
zembil I, 390.
zenğerlü II, 131.
zer I, 386.
zerbap I, 388.
zerdava II, 130.
zerin-kade 49; I, 387.
zerzevat I, 388.
zevk I, 388. ~ ly I, 389.
zevklenme I, 388.
zevzek I, 389. ~ lyk I, 389
zeybeg II, 164.
zil 163.
zinğir II, 130.
zivane I, 191.
zor I, 391. ~ ly I, 391.
zorba I, 391. ~ lyk I, 391.
zuluf I, 392.
zülüm II, 131.
zümbül 41; I, 382.
zurna 41, 162, 163; I, 331.
zybun I, 380.
zyiafet I, 389.
zyndan 78.

2. TATAR

Prin *tatar* se înțelege aci în special graiul nogaï și crimlén.

** abak I, 4.
akča (cum.) 17, 289.
Ak kerman (t. or.) II, 4.
alača I, 14.
alka (t. or.) I, 200.
alym II, 6.
araba I, 206.
arabağy I, 206. ~ lyk I, 206.
aran II, 136.
argamak 83, 261.
arkan I, 24.
astelan (cum.) 18, 259, 260.
ayda (t. or.) I, 196.
Azak II, 9.

badia I, 34.
bahmat I, 35.
** baibarak I, 35.
balaban (cum.) I, 36.
balgas 268.
balğy-başlyk II, 11.
baltak 45; I, 137.
bardac (cum.) I, 38.
bascha (cum.) I, 40.
batman (t. or.) I, 50.
bay (t. or.) 261.
beči (cum.) 16.
bičin (t. or.) 16.
boy (cum.) I, 57.
boya (cum.) I, 56.
boza (cum.) I, 59.
bučak 12.
buga (cum.) I, 61.
Buğag II, 21.
bunčuk II, 23.
buragan (t. or.) I, 12.
butak (t. or.) 65.

calip (cum.) I, 84.
calp (cum.) 18.
can (cum.) I, 203.
casap (cum.) I, 92.
catifa (cum.) I, 94.
chamal (cum.) I, 202.
chan (cum.) I, 203.
chasma (cum.) I, 100.
chater (cum.) I, 94.
chatir (cum.) I, 18.
chazan (cum.) I, 99.
chisa (cum.) I, 117.
colan (cum.) I, 141.
coltuc (cum.) I, 142.
cor (cum.) I, 114.

čabata 280.
čalma (cum.) I, 121.
čanak (cum.) I, 123.
čapul I, 122.
čibuch (cum.) I, 137.
čuvre (cum.) I, 179.

doyum 49; I, 163.
dulab (cum.) 19; I, 65.
duşman (cum.) 17.

echindü (cum.) I, 114.
elči (cum.) II, 51.

fanar (cum.) 19.
fermuta II, 52.
frangi (cum.) 19.

gerdan (cum.) 19.
Gerey II, 56.
ğuhud (cum.) I, 138.

habar (cum.) 19; I, 193.
hakan II, 59.
hallal (cum.) I, 199.
han I, 203. ~ lyk I, 201. ~ tepesi II, 20.
haram (cum.) I, 208.
hasap (cum.) I, 92.
haydamak I, 195.

kalga II, 27.
kalkan (cum.) II, 25.
kapkan I, 87.
Kara kala (cum.) 15.
kazak I, 98. ~ ** ly I, 98.
kazan akčesy II, 33.
kazna (cum.) I, 215.
kobuz I, 140.
köči oba (t. or.) 328.
korsak 207; II, 42.
koş II, 42.
Krym II, 42. ~ gerey II, 42. ~li 8.
kumis II, 143.
kurgan (cum.) I, 191.

lipka I, 239; II, 73.

madim (cum.) 19; I, 241.
magar (cum.) 65.
makala (cum.) 19.
marul (cum.) 19; I, 250.
maskara (cum.) 19; I, 251.
maydan (cum.) I, 244.
maymun (cum.) 19; I, 245.
meydan (cum.) 19.
mirza I, 260.
** mirzak I, 260.

nagt (cum.) 19.
nakara (cum.) II, 88.
naranğı (cum.) 19.
nay (cum.) 19.
noghut (cum.) 19; I, 268.

oba II, 157.
oleat (cum.) 17; II, 91.
ortak (cum.) 19.

paloş (cum.) I, 280.
pargal (cum.) I, 292.
peroza (cum.) 19; I, 292.

sabur (cum.) 19.
sachez (cum.) 19.
salkum (cum.) 19.
sar (cum.) 263.
saraf (cum.) 19.
saray (cum.) 19.
saydak II, 20.
sinduk (cum.) 19.
surna (cum.) I, 331.
sufra (cum.) 19.

** şirin II, 114.

tabiat (cum.) I, 340.
talal (cum.) 19; I, 354.
talasman I, 346.
taman (cum.) 19; I, 347.
tarazy (cum.) 19.
tas (cum.) 19.
tatar I, 350. ~ agasy II, 118.
teli 15. ~ orman 15.
tenke (t. or.) 40; I, 356.
tepsi (cum.) 19.
tili (t. or.) 15.
tilmač (t. or.) 281.
tizgin (cum.) 19.
toy (t. or.) 15; I, 363.
tuman (t. or.) II, 125.
turlu turlu (cum.) I, 370.

uşur II, 127. ~ ğy II, 127.

vataha I, 375.

yaasi (cum.) 15.
yali agasy II, 66. ~ ** serdary II, 66.
yam 40.
yarlyk 40; II, 67.
yarmak (t. or.) II, 151.
yasak (t. or.) 40.
yasaul 40; II, 8.
yerlyk 40; II, 67.
yurt 264; I, 227.

3. ARAB

'aba I, 3.
abdal II, 135.
'adet I, 8.
afiun I, 10.
'ağem II, 2. ~ i I, 13.

ahmak 275.
'ahd-name II, 3.
'akarat 42; I, 7.
'akyde 42; I, 7.
'alem II, 5.

alet I, 199.
al-i 'osman II, 136.
allah 63; II, 4.
amma I, 18.
'anber I, 20.
anisun I, 20.
'arab I, 22.
'araki I, 298.
'arz II, 7.~i-hal 78; II, 8.~i-mahzar II, 8.
'asker II, 8.
atlas I, 29.
'atri şahi I, 226.
avaïd I, 29.
a'yan II, 4.
'azeb II, 137.
'azl I, 254.

bab-i 'ali 25. ~ humayun 107; II, 137. ~ se'adet II, 158.
bagdadi I, 34.
bakkal I, 31.
bakkam I, 32.
battal II, 15.
beden II, 16.
bedevi I, 51.
bela I, 46.
bend II, 138.
beraet II, 18.
bereket II, 47.
beyaz II, 18.
bezr II, 138.
bezzazistan II, 138.
bina I, 52.
bita'at II, 138.
buhur II, 22 ~ dan II, 22.
burğ II, 139.

dabbag I, 338.
dahi I, 152.
daïre I, 152.
darb I, 348, 349. ~ hane I, 349.
dar-i se'adet II, 144.
dar üş-şifa II, 144.
da'va II, 45.
da'vet II, 45. ~ name II, 45.
dellal 44; I, 354.
devlet II, 46.
devr I, 157.
dimişki II, 156.
divitdar I, 48.
du'a II, 50.
dud I, 161.
duhan 216.
dükkian I, 162.
dünya 79.

ebenüs I, 6.
ebraş I, 7.
eğil II, 145.
** eğnas-i zahire II, 73.
ehali II, 145.
ehli-'irz II, 145. ~ islam II, 145.
elbett I, 215.
el kuran II, 143.
elli kalem II, 146.
elmas II, 6.
elya II, 146.
eman I, 18.
emanet I, 19.
emin II, 146.
emir 32; II, 146. ~ i -ahor II, 70
emma I, 18.
emniyet II, 146.
emr II, 52, 79. ~ i-name II, 52.
erguvan I, 227.
erkian II, 146.
esnaf I, 231.
eşbeh II, 146.
etba' II, 50.
etna II, 147.
evsat II, 145.
eyvallah 63.
ezan II, 147.
eziyet II, 147.

fekar II, 52.
felah II, 147.
fenar I, 167; II, 53.
ferfere I, 168.
ferik II, 147.
fesad II, 53.
fetil I, 174.
fetva II, 53.
fiat II, 53.
fil I, 171.
filali I, 171.
firari II, 53.
fürsat II, 54.
futa I, 174.
fuzul I, 175.

galebe I, 80.
gaşiye I, 249.
gayret II, 149.
gazeb II, 147.
gazi II, 55.
gerdab II, 56.
gull 277.
gurama I, 149.
gureba II, 32.
gylaf I, 82.

ğami' I, 187.
ğebel II, 147.
ğeb harği II, 148.
ğedd I, 179.
ğeleb I, 178.
ğemal I, 186.
ğenabet I, 187.

ġerid I, 179.
ġerime I, 178.
ġerrah II, 55.
ġevahir I, 191.
ġin 283.
ġiziye II, 58.
ġübbet I, 189.
ġülus II, 149. ~ name II, 149.
ġüzdan I, 183.

habb I, 205.
habeş II, 58.
hadd I, 211.
haǧǧi I, 194.
hakk I, 194.
hal I, 198.
halal I, 199.
halil II, 149.
halim I, 200.
halva I, 201.
hamaïl II, 60.
hamil II, 52.
hammal I, 202.
harabiyet II, 150.
haram I, 208.
hareket II, 151.
harem I, 210.
hasret II, 147.
hata II, 150.
hava 79.
havadiş II, 63.
havale I, 212.
havz I, 213.
hazz I, 214.
hazz II, 61.
hediye II, 64.
hič I, 216.
hiǧret 30 ; I, 283 ; II, 151. ~ tarihi II, 151.
hil'at I, 199.
hirfet I, 303.
höǧǧet II, 65.
hu II, 151.
hudut-name II, 151.
huǧum II, 151.
* hükm fermany II, 65.
hüküm II, 65. ~ at II, 65.
huzur I, 218.
hynna 44 ; I, 84.

haber 42 ; I, 193.
ḥadyn II, 59.
ḥaffaf 44 ; I, 96.
ḥafif I, 9.
ḥaftan I, 75.
ḥaham I, 194.
ḥakan II, 59.
ḥalayik 283.
ḥalhal II, 61.
ḥalifa I, 82 ; II, 140.
halt II, 60.
ḥalvet II, 149.
ḥan I, 195.
ḥandek I, 216.
ḥarağ I, 207.
ḥarǧ II, 60.
ḥass II, 61.
ḥassa I, 211.
ḥasseki II, 61. ~ sültan II, 62.
ḥatt 32 ; II, 62. ~ i-şerif II, 62. ~ i-humayun II, 62.
hatun I, 70.
ḥatyr I, 212.
ḥavra (ebr.) I, 213.
ḥavvan I, 30.
ḥayal zill 171.
ḥayin I, 197.
ḥazine I, 215.
ḥil'at II, 151.
ḥuri 283.
ḥydmet I, 217.
ḥyrka II, 151.

ibka fermany II, 71.
ibra II, 67.
ifta II, 51.
iftira II, 69.
iǧmal II, 152.
iǧra II, 153. ~ ** fermany II, 70.
ihram II, 152.
ihtiyar II, 152.
iḥzar II, 70.
ikram II, 68.
iktiza 79.
i'lam II, 70.
ilhak II, 152.
iltifat II, 152.
iltizam II, 70.
imam II, 70.
imame I, 225.
imaret 78 ; II, 152.
imdad II, 70.
i'nad 84.
i'nam II, 71.
in şa'allah 63, 111.
intisab II, 153.
irad II, 71. ~ ǧedid II, 71.
irade II, 153.
islah II, 153.
islam II, 153.
istifta I, 306.
isti'ǧal II, 153.
i'tibar 79.
itlak II, 72. ~ ** firmany II, 72.
'iyar I, 13.
** izn kaftan II, 73.

kabizi mal II, 140.
kabul I, 69.
kafa 207 ; II, 25.

kafes I, 71.
kafir I, 181.
kahve I, 72. ~ hane I, 73.
kakula II, 139.
kalb I, 82.
kalem II, 26. ~ iye II, 26.
kalib I, 84.
kaliye I, 396.
kantar I, 86.
kanun name II, 140.
karar II, 32.
kasaba II, 32.
kasavet II, 140.
kasriyed II, 140.
kassab I, 92.
katayif I, 94.
katife I, 94.
** katl fermany II, 140.
katran I, 95.
kavvas II, 33.
kayd II, 25.
kayim-mekam I, 78.
kaymè II, 25.
kaza II, 33.
kazy II, 24. ~ 'asker II, 25.
kebab I, 102.
kebabiye II, 141.
kebir I, 109.
keder II, 35.
kefil II, 141.
kelbetein I, 107.
kelimet I, 105.
kenef II, 141.
kerem I, 106.
kesad I, 108.
keşf II, 38.
keyf I, 104.
kiafir II, 141.
kiatib 78; II, 38.
kibrit I, 109.
kira I, 116.
kitab II, 142. ~ i-a'zam II, 142.
kiub I, 117.
komaş I, 149.
koran II, 143.
kubbe II, 43.
kul I, 183.
kulle I, 148; II, 43.
kulp II, 143.
kumbe II, 43.
kuneb I, 149; II, 38.
kurban 78; II, 44. ~ bayramy II, 44.
kurbet II, 143.
kürdiye I, 182.
kurs I, 150.
kuskus I, 150.
kusur I, 150.
kyiafet I, 76'
kynare I, 84.
kyst I, 93.
lağiverd I, 232.
laklak I, 237.
leylak I, 237.
lokma I, 239.

ma-beyn 44; II, 74.
madde II, 74.
ma'den I, 241.
ma'ğun I, 241.
mahalle I, 242
mahkeme 78; II, 155.
mahmur 42; I, 243.
mahzar II, 8.
mahzen I, 241.
mak'ad I, 240.
maktul II, 154.
mallota I, 245.
mansyb I, 247.
maraz 79; I, 249.
ma'rifet I, 247.
mashara I, 251.
maslahat II, 154.
masraf II, 154.
maşa'allah 63.
matbah II, 88.
ma'tuh I, 152.
ma'una II, 154.
mazgal II, 154.
ma'zul 157, 162; I, 254.
medrese II, 154.
mefruz ul-kalem II, 155.
meğlis 78.
mektub II, 78.
* memhur II, 155.
memleket II, 78.
me'mur II, 78. ~ iyet II, 78.
menare II, 50.
menzil II, 79.
meremmet I, 257.
merğan I, 249.
merhamet II, 155.
merhem II, 76.
merkez I, 257.
mertebe I, 257.
mesğid I, 256.
meşveret II, 155.
meş'ale I, 250.
meşrebe I, 270.
met'a II, 80.
meteriz I, 258.
mevla II, 81.
meydan I, 244.
mezad I, 258.
mihrab II, 155.
mi'mar II, 75.
minber II, 155.
miras I, 260.
miri II, 81.
miskal I, 266.
mu'amele I, 245.

mübaşyr 44; II, 86. ~ et II, 86.
mübaye'a II, 85.
müdir II, 156.
müezzin II, 154.
müflis I, 262.
müfti II, 83.
muhaddit II, 156.
muhafiz II, 83.
muhammed II, 77.
muhasare II, 84.
muhasebe H, 84.
muhayer 277.
muhimmat II, 84.
muhtesib II, 81.
muhzyr (aga) II, 85.
mukaddir II, 155.
mukadem II, 82.
mükaleme II, 156.
mukallid I, 264.
mukareme II, 83.
mukarrer II, 83.
mukata'a II, 156.
mukavva I, 264.
mukayed II, 156.
mukayese II, 82.
mükellef I, 264.
mültezim II, 85.
muneğğim II, 156.
mürahhas II, 86.
mürtedd II, 156.
müsa'ade II, 86.
müsadere I, 316.
müsafer I, 264. ~ et II, 156.
musahhib II, 86.
musakka I, 265.
muslim II, 23.
müsselim II, 87.
müşavere II, 87.
müşemma I, 266.
müşir II, 156.
müşteri I, 267.
mutareke II, 157.
müteferryka II, 88.
mütevelli II, 88.
muvela II, 157. ~ efendi II, 157.
müzevvir II, 82.
Mysyr I, 261.
myzrak I, 253.

nafakat I, 267.
nahiye II, 157.
nakd I, 268.
nakkaş II, 88.
na'lband (ar.-p.) I, 269.
namaz II, 157.
namus 79.
nayb II, 89.
nazar I, 271. ~ et I, 271.
nazyr II, 271.
nefer I, 272.
netiğe I, 272.
nikiah II, 157.
nizam II, 89. ~ ğedid II, 90.
nöbet II, 90.
nur I, 273.

'osman II, 92.

ra'aya II, 97.
rahat I, 299. ~ hulkum I, 300.
rahman 280.
ramazan 30 ; II, 97.
redif II, 159.
resm II, 98, 100.
reyis II, 97. ~ efendi II, 98. ~ *kesedari II, 98.
rezaki I, 301.
rezalet II, 98.
riğa I, 301.
riğal II, 99.
rikiab II, 99. ~ dar II, 99. ~ kaymakam II, 99. ~**imbrohor II, 99.
** rikiabiye II, 99.
rüb' I, 302, 303.
rub'iye I, 302.
ruk'a II, 100.
rusumat II, 100.
rüşvet I, 303.
rütbe I, 303.
rüteb I, 303.

sa'at 79.
sabr I, 303.
sadakat II, 100. ~ ly II, 101.
sadef I, 321.
sadr-i a'zam II, 101.
sahh II, 112.
sahib II, 101. ~ i-devlet II, 101.
sahn I, 307.
sa'i II, 101.
sakit I, 313.
sakka I, 304.
sakyt I, 304.
salavat I, 310.
saltanat I, 311.
samm II, 159.
sandal I, 313.
sarf II, 159.
sarraf I, 386.
satur I, 316.
sayis I, 319.
** sebebi tahrir II, 105.
sefaet II, 160.
sefer 116 ; I, 264 ; II, 160.
seğğade II, 105.
selam II, 107. ~ et I, 319. ~ 'aleykum 64.
selimi II, 107.
sema'yi II, 159.

semid I, 322.
sena I, 322.
sened I, 322.
serrağ II, 103.
sesem I, 322.
sevda II, 160.
seyis hane I, 316.
seyr II, 160.
sifet II, 161.
sifta I, 306.
silah I, 322.
simsar I, 312.
sirr kiatibi II, 161.
soffet I, 324.
suf I, 390.
süfret I, 324.
sülh II, 111.
süls I, 367.
sültan I, 329.
sülümen I, 328.
sünnet 78.
suret II, 112.
syklet II, 109

şahm 277.
şam I, 334; II, 113.
şarab I, 270.
şariba I, 132, 336.
şart I, 335.
şatyr II, 114.
şem'edan 79.
şerbet I, 336.
şerif II, 114, 162.
şer'i şerif II, 162.
şeyh II, 114. ~ ül-islam II, 114.
şeytan I, 336.
şi'i II, 115.
şirret I, 337.
şiya'i II, 115.
şorba I, 132.
şurut II, 115.

tabi'at I, 340.
tabie II, 115.
tabl II, 115. ~ hane II, 116.
tahin I, 343.
tahmin II, 116.
tahmis II, 116.
tahsildar II, 118.
tahsin II, 162.
tahvil II, 162.
taklid I, 342.
takrir I, 343.
taksim II, 162.
ta'lim I, 347.
taly I, 346.
tamakiar I, 347.
tannur I, 348.
tara I, 155.
taraf I, 349.
tarhun I, 350.
tarż II, 118.
tas I, 357.
ta'til II, 162.
tayfa 281; I, 344.
ta'yin I, 340.
tebdil I, 360.
teberrü II, 162.
tedarük 277; II, 118.
tedbir II, 163.
teferrüğ II, 118.
teftiş II, 119.
teğnis II, 162.
teklif II, 118. ~ at II, 118.
telbiz II, 120.
telhis II, 117.
telli II, 123.
telmiz II, 119.
temam I, 397.
temaşa II, 162.
temenna I, 355.
temessük II, 120.
terbiye 278; II, 120.
terebbi II, 163.
terğiman II, 120.
terğime II, 121.
tertib I, 357.
teslim II, 122. ~ at II, 122.
teşrifat II, 122.
tevarih II, 163.
tevatür I, 359. ~ in II, 163.
tevğihat II, 115.
tiriak I, 360.
tezkire II, 122.
töbet II, 163.
tubul hane II, 116.
tüğğar 278.

'ubudiyet II, 90.
üčünğü II, 153.
üğret II, 126.
ukia I, 273.
'ulema II, 126.
'ulufe I, 233.
umur II, 126.
'üşür II, 127.

va'de I, 374.
va'ka nüvis II, 164.
vakf 78; II, 127.
vali 78; II, 127.
valide II, 128. ~ ** kethudasy II, 128. ~ sültan II, 128.
vam 281.
vasiyet II, 164.
vattas I, 375.
vekil I, 377. ~ et I, 377. ~ harğ II, 128.
vesvese I, 171.
vazaret I, 379.

vezir I, 379. ~ a'zam II, 128.
vezne I, 378.
vilayet 78; II, 129.

ybryk I, 222.
yehud I, 138.
yemeni I, 226.
ystylah II, 153.
'ytr şahi I, 226.

zabit 78; II, 129. ~ an II, 164.
zabt I, 385. ~ name II, 129.
za'feran 280.
zahire 79; I, 382.
za'if I, 382.
zarar 79.
zarb-emini II, 162.~hane 45; II, 162.
zarf I, 387.
zarif I, 387.
za'ym II, 130.
zekir II, 164.
zeman II, 130.
zeval I, 388.
zevk I, 388.
zülm II, 131.
zyiafet I, 389.

4. PERSAN

abdest II, 135.
abeter I, 6.
aferim I, 9.
amade I, 19.
amediye II, 91.
anbar I, 203.
aster I, 27.
ażder II, 135.

badinğan I, 287.
bad zehr II, 94.
bafte I, 280.
bagče II, 137. ~ van II, 137.
bahşyş I, 34.
bargir I, 46.
bari I, 38.
bayrak I, 36.
bayram II, 10.
bazar 44; I, 287. ~ a-giden II, 16.
belend 263.
bend 276.
benefşe I, 259.
beraber 81.
beste II, 138.
bikiar I, 42.
bülbül 79, 283.
burgul I, 61.
bustan I, 58.

čabatan 280.
čakşyr I, 120.
čar-čive I, 101.
čar-pare I, 187.
čar-şeb I, 125.
čar-tag I, 124.
čaşni I, 136.
čatr II, 39.
čeger I, 127.
čehre 276.
čenber I, 127.
čengel I, 128.
čenk II, 41.
čep 276.
čep-rast I, 123.
čerbiş I, 102.
čeşid I, 135.
čeşme I, 135.
čiriş I, 134.
čob I, 128.
čuban I, 128.
čyprag I, 134.

dane II, 117.
- dar 52.
darat II, 45.
defter 44; II, 119. ~ dar II, 119.~ hane II, 119.
den-bel I, 355.
denk 44; I, 356.
derbeder I, 156.
derbent II, 144.
derd II, 144.
derviş II, 46.
deste 44; I, 358.
destere 278.
dest-giah 44; I, 358.
destimal 44; I, 359.
diba II, 46.
divan I, 159, 160.
dizdar II, 48.
dolab I, 165.
du-bare 276.
dülbend 199; I, 366. ~ lale I, 366.
dümbelek II, 125.
dur-bin II, 145.
du-rengi II, 145.
duru-kiar I, 165.
düşman I, 166.

fagfuri I, 168.
farsi I, 168.
ferman I, 32, 172.
fermude II, 52.
firuze I, 292.
fyndyk II, 54.
fystyk I, 173.

gerdan I, 180.
gezi I, 177.
gidi I, 181.
girdab II, 56.
gül I, 183. ~ i II, 148.

ğam I, 185.
ğamedan I, 186.
ğanbaz I, 186.
ğanfes II, 149.
ğar I, 188.
ğebe hane II, 55.
ğellad I, 177.
ğevanmerd 277.
ğümbüş I, 190.
ğure II, 149.
ğuvan II, 149.

ham 281.
han I, 203.
hare II, 60.
harmen I, 24.
havan I, 213
hem şehri II, 151.
hurde I, 176.
hurmuz I, 217.

ḥan I, 207.
ḥanğer I, 205.
ḥar-buza 44 ; I, 209.
ḥar-gela I, 216.
ḥar-ḥar I, 210.
ḥarmen I, 24.
ḥoğa II, 165. ~ gian II, 65.
ḥorasan I, 199.
ḥoşab I, 278.
ḥurma 44 ; I, 149.

ibrişim I, 222.
işkembe I, 317.
işkenğe I, 318.

kafadar II, 139.
kalak 280.
keman II, 141.
kemer I, 112.
kemḥa II, 27.
kenar I, 105.
keşkek I, 109.
kethuda II, 36. ~ sadr a'zam II, 141.
kezab I, 109.
kiah-rüba I, 110.
kiar II, 38.
kiar-giah I, 180.
kiar-gir 45 ; I, 180.
kiar-ḥane II, 37.
kiarvan I, 168.
kiase 107 ; I, 117.
kilim I, 111.
kişmiş I, 396.
köşk I, 115.
kötüre I, 183.
küfte I, 100.
külah I, 118.
kül-ḥan I, 118.
kuka I, 147.

laden II, 73.
laf I, 232.
lahana II, 154.
lale I, 233.
lebade I, 236.
leke I, 236.
leng I, 235.
leş I, 235.
lüle I, 240.

mar-pič II, 75.
maye I, 243.
mey-ḥane II, 155.
meze I, 258.
mihmandar II, 76.
mihter II, 77.
miri-'alem II, 80. ~ aḥor II, 70. ~ miran II, 81.
mişin I, 258.
müft I, 263.
mühür II, 84. ~ dar II, 84.
mürdar I, 265.
müsülman 44 ; II, 23.
müşte I, 266.
müzde II, 85.

nafe I, 268.
naft I, 272.
name II, 88.
narenğ I, 269.
narḥ I, 270.
nay I, 268. ~ zen I, 269.
naz I, 271.
neft I, 272.
nekare II, 88.
nilufar I, 273.
nişam II, 89. ~ iftiḥar II, 89.
nişaste I, 272.
nişter II, 157.
nohud I, 268.
nüşadir II, 89.

padşah II, 93.
papuş I, 282.
parče I, 284.
pare I, 284.
pasvan II, 94.
paybend 84.
paye II, 93.
payende I, 280.
payk II, 95.
pazan 262.
pehlivan I, 288.

pembe I, 289.
penğe I, 296.
perčem I, 289.
perdaḥt I, 289.
perde I, 291.
perkiar I, 292.
pervane II, 158.
pihti 280.
pilav I, 296.
pişekiar I, 297.
pişin I, 294.
pişkeş I, 293.
pişkir I, 293.
pişrev II, 96.
piştahta I, 47.
puş I, 297.
püşt I, 295, 298.
püştmal I, 295.

raht I, 299. ~ van II, 96.
raḥt I, 299.
ravend I, 300.
rende I, 301.
reng I, 301.
rubaru II, 159.
ruzname II, 100.

sade I, 306. ~ kiar I, 307.
saḥtian I, 306.
saye I, 306. ~ van I, 308.
sebzevat 45 ; I, 388.
seg-ban II, 106.
selḥ-hane I, 382.
semmur I, 312.
semşir I, 127.
ser-aḥor I, 309.
ser-a-ser II, 107.
seray I, 315.
serdar I, 320.
ser-hadd II, 108.
ser-i 'asker II, 108.
sermaye II, 109.
serpenče I, 320.
serpoş II, 117.
singab I, 323.
sipahi I, 326.
suhte II, 161.

şad-revan II, 112.
şagird II, 159.
şah 32 ; II, 113. ~ meram I, 332. ~ zade II, 113.
şahnişin I, 305.
şahtere I, 318.
şal I, 333.
şalvar I, 334.
şatranğ I, 336.
şebane II, 113.
şeb-buy I, 337.
şehreng II, 115.
şeş-beş II, 162.
şeş-hane I, 338.
şiş I, 338.
şüban I, 128.

tabar 280.
tafte I, 343.
tahşildar II, 118.
taht I, 344. ~ revan II, 117.
taḥite I, 343.
-tar I, 215.
tar hane I, 345.
tay II, 117.
tebaşir I, 359.
tembur I, 348.
teng-nefes I, 353.
tensuḥ II, 120.
terazi I, 356.
ters hane II, 121.
timar II, 123.
tuč I, 366.
tule 28.
turfende I, 365.
turunğ I, 370.
tuti I, 161.
tutya I, 370.

viran I, 378.

yad-est I, 219.
yaḥni I, 219.
yasmin I, 220.

zagan I, 380.
zar I, 385.
zenbil I, 390.
zenğir II, 130.
zenpare I, 383.
zer I, 386. ~ baf I, 388. ~ külah I, 386. ~ mahbub II, 130.
zerdalu 281 ; I, 79.
zerdečap I, 389.
zor I, 391.
zorbaz I, 391.
zülf I, 392. ~ lü II, 165.
zurumbad II, 165.

III. INDICE SLAV

1. BULGAR

aba I, 3. ~ ğiia I, 4.
abanoz I, 6.
abdez II, 138.
aber I, 193.
abraş I, 7.
ačik 40; II, 1.
ada 40. ~ liia II, 1.
adet I, 8.
adymin II, 59.
aferim I, 9.
afion I, 10.
aga II, 2.
aganym 40.
agyrlyk II, 2.
ağamiia I, 13.
ağiia I, 194.
ahčebaşa II, 3.
ahmak 275.
ahyr 40.
aian H, 4.
aide I, 196.
aigyr 40.
alağa I, 14.
alaï I, 16.
alal I, 199.
alem II, 6.
alen 40.
alka I, 200.
alkoran II, 143.
almaz II, 6.
altyn 40.
alyžveriş I, 17.
ama I, 18.
aman I, 18.
amanet I, 19.
ambar I, 203.
anadol II, 6.
anason I, 20.
anison I, 20.
anteriia I, 21.
araba I, 206. ~ ğiia I, 206. ~ ğilyk I, 206.
arač I, 207.
araliia 40.
arahčiia I, 207.
aram I, 208.
arap I, 23.
arbanas I, 26.
arbiia I, 24.
argovan I, 227.
arka II, 7.
arman I, 25.
arpağyk I, 26.
arşin II, 27.
asker II, 8.
aslan 40; II, 136.
astar I, 27.
aşa I, 211.
aşik I, 27.
at I, 28.
atardisam 66; I, 28.
atlaz I, 29.
av I, 396.
avan I, 213.
avğiia II, 9.
avra I, 213.
ažder II, 135.

babà I, 30.
bačilo I, 33.
badana I, 34.
baglama I, 37.
bağa II, 35.
bahče II, 137. ~ van II, 137.
bairak I, 36.
bairam II, 10.
bakal I, 31. ~ in I, 31.
bakam I, 32.
bakča II, 137.
baklava I, 33.
bakşiş I, 34.
balaban I, 36.
baldyr I, 365.
balta I, 37. ~ ğiia II, 12.
bamia I, 38.
barak I, 396.
bardak I, 38.
barem I, 38.
barim I, 38.
barut II, 12. ~ hana II, 12.
basma I, 41.
baş I, 38. ~ deliia I, 39. ~ haramiia I, 39.
başka I, 40.
batak II, 15.
batalama I, 42.
batalesam II, 15.
bazyrgian II, 16.
bedoviia I, 51.
beg I, 44. ~ lik I, 45. ~ likči II, 17
bei I, 44. ~ lik I, 45.
beiendisuvam II, 138.
bekriia 376.
belià I, 46. ~ liia I, 46.
bekiar I, 42. ~ in I, 42.
bendisam II, 138.
beniş I, 52.
benka II, 47.

berat II, 18. ~ liia II, 18.
berber II, 18. ~ lik II, 18.
bereket I, 47.
beşlik I, 48.
bezisten II, 138.
bičkiia I, 400.
bilegiia I, 46.
bilezik I, 46.
bimbaşiia I, 52.
bina I, 52.
binektaş II, 18.
biniş I, 52.
bitirdisam II, 19.
bitisam II, 19.
boaz II, 19.
bogasiia I, 55.
bogaz II, 19.
bogdanska II, 19.
bohča I, 55. ~ lyk I, 55.
boï I, 57.
boia I, 56. ~ disam I, 56. ~ ğiia I, 57.
boiama I, 57.
bokluk I, 54.
borsuk I, 64.
bostan I, 59. ~ ği-başa II, 20. ~ ğiia II, 20.
boza I, 59. ~ ğiia I, 59.
bre I, 60.
budalaş I, 61.
buga I, 61.
buiurdisam II, 23.
buiurultiia II, 22.
bulgur I, 61.
buliuk I, 62. ~ başa I, 63.
burgiia I, 64.
buriia I, 64.
burunğuk I, 58.
but I, 64.
buza I, 59. ~ ğiia I, 59.
buzdogan I, 66.
byktisam 276.

čadyr II, 39.
čair I, 120.
čakal I, 119.
čakrečiia 276.
čalma I, 121.
čam I, 121.
čanta I, 188.
čapkyne I, 123.
čaprazi I, 123.
čardak I, 124.
čarkliia I, 35.
čarşaf I, 125.
čauş I, 126.
čelebiia I, 100.
čelenki II, 34.
čelik I, 127.
čengel I, 128.
čenğiia I, 41.
čepken II, 35.
čerčaf I, 125.
čerčeve I, 101.
čerek I, 397.
čerga I, 101.
čerkeska I, 101.
čerşaf I, 125.
červiş I, 102.
čeşma I, 135.
(četa) 34.
četeğiia II, 35.
čibuk I, 137.
čičekliia II, 142.
čiflik II, 40.
čifte II, 40.
čiftlik II, 40.
čifut I, 138.
čimşir I, 127.
čirak I, 134.
čoban I, 128.
čohodar I, 130.
čolak I, 131.
čorap I, 132.
čorba I, 132. ~ ğiia II, 42.
čorek I, 139.
čŕitogŭ (vsl.) 22, 40.
čubuk I, 137. ~ čiia 103.
čugun I, 125.
čumber I, 127.
čuruk I, 139.
čutura 281.
čykryk I, 127.

daare I, 152.
daboani II, 116.
dalak I, 152.
dalkauk I, 153.
dalkylyč II, 45.
dam I, 153.
damga I, 155.
damla I, 153.
dara I, 155.
darak I, 155.
dava II, 45. ~ ğiia II, 45.
davul II, 155.
deli I, 156. ~ başiia I, 156.
dembel I, 355. ~ ik I, 355.
demet II, 144.
demir-kapiia II, 46.
demişkiia II, 156.
denk I, 356.
dere II, 144.
derven II, 144.
derviş II, 46.
diginğiia I, 162.
dismanli I, 160.
divan I, 160.
diugen I, 162.
diulben I, 366.

diulger I, 165.
diuşeklik II, 145.
diuşeme I, 166.
dizgin I, 157.
dolama I, 164.
dolap I, 165.
dolma I, 165.
donanma II, 49.
dudum I, 161.
duşman I, 166. ~ ka I, 166.
duzdisam II, 145.

edikula II, 51.
efendiia II, 51.
eglendisam I, 167.
eglenğa I, 167.
ekmekči-başi II, 50.
ela ! 63.
elčiia II, 151.
elek II, 225.
emeniia I, 226.
enibahar I, 225.
erfene I, 301.
esnaf I, 231.
evet 62.

farforiia I, 168.
farsiia I, 168.
fereğa I, 169.
ferman I, 173.
fermele I, 170.
fermene I, 170.
fes I, 171.
fetfa II, 53.
fil I, 170.
fildiş I, 172.
firali I, 172.
fişek I, 173.
fistaşka I, 173.
fitil I, 174.
frengiia I, 175.
fudul I, 175.
furma I, 149.
fusta(n) II, 54.
futa I, 174.

gairet II, 140.
gaitan I, 176.
garagaşka I, 88.
gavaz II, 33.
gazep II, 147.
gazi II, 55.
ghemiia II, 56.
ghemiğiia II, 56.
gherdan I, 180.
gheziia I, 177.
ghiaur I, 181.
ghiger I, 127.
ghiol I, 181.
ghiozboiağı-ia II, 57. ~ lyk II, 57.
ghirbač I, 176.
ghiul I, 183.
ghiule I, 183.
ghiumručiia II, 57.
ghiumruk II, 57.
ghiundelik II, 56. ~ čiia II, 56.
ghiuverğele II, 58.
ghiveč I, 184.
ghivezen I, 184.
greh I, 301.

ğaba I, 185.
ğam I, 185.
ğamadan I, 186.
ğamal I, 186.
ğambaz I, 187.
ğamiia I, 187.
ğebra I, 177.
ğefana II, 55.
ğelat I, 177.
ğelep I, 178.
ğeraf II, 55.
ğereme I, 178.
ğerğef I, 180.
ğevre I, 179.
ğilit I, 179.
ğirit I, 179.
ğivair I, 191. ~ ği I, 191.
ğozdan I, 183.
ğube I, 189.
ğuğe II, 149.
ğumbuş I, 190.

hăbar I, 193.
haber I, 193.
haği-ia I, 194. ~ ika I, 194. ~ lyk I, 194.
haham I, 195. ~ başi I, 195.
haian II, 4.
haida(te) I, 196.
haide I, 196.
haidite I, 196.
hak I, 194.
halah II, 4.
halal I, 199.
halka I, 200.
halva I, 201. ~ ğiia I, 201.
hamailiia II, 60.
hambar I, 203.
han I, 205. ~ ğiia I, 205.
hanyma II, 150.
hap I, 205.
harač I, 206. ~ ar I, 206. ~ iia I, 206.
haram I, 208. ~ iia I, 208.
harap I, 23.
harbağiia II, 150.
harč II, 61.
harem I, 210.
harman I, 125.
harzoval II, 8.

hasyr I, 211.
haşa I, 211.
hat I, 28; II, 62.
hatişerif II, 62.
havan I, 213.
havra I, 213.
havuz I, 213.
hazna I, 215. ~ tar II, 62.
hergile I, 216. ~ ğiia I, 216.
hič I, 216.
hizmekiar I, 218.
hizmet I, 217.
hodaia I, 275.
hodobaşa II, 90.
hoğa I, 65.
horasan I, 146.
hordiia I, 372.
hoşav I, 278.
hrimiz I, 91.
huniia I, 405.
hurma I, 149.

iabanğiia II, 66.
iahniia I, 219.
iagurt I, 221.
iaka I, 218.
iamak II, 66.
iamurluk I, 220.
ianičarin I, 225.
iapunğe I, 228.
iasak II, 67. ~ čiia II, 67.
iaşmak II, 152.
iatagan I, 221.
iatak I, 220.
iazağiia II, 67.
iazy I, 220.
ibrik I, 222.
ibrişin I, 222.
ičolan II, 68.
iedikule II, 51.
ierliia II, 69.
iftira II, 69.
iğra II, 153.
ihram II, 152.
ikindiia I, 114.
ikram II, 68.
ilam II, 70.
ilek I, 225.
iltizam II, 70.
imame I, 225.
imaret II, 152.
imdat II, 71.
imrihor II, 70.
inič̆erin I, 225.
iorgan I, 227. ~ ğiia I, 227.
irade II, 153.
irmilik I, 228.
işala 63.
iureş I, 231.
iuriş I, 231.
iuzbaşiia II, 72.
iuzluk I, 231.

kabadahiia II, 139.
kabul I, 69.
kačerdisam II, 24.
kadife I, 94. ~ li I, 94.
kadifenka I, 94.
kadiïa II, 24.
kadylyk I, 70.
kadyna I, 70.
kadynče I, 70.
kafe I, 72.
kafene I, 73.
kaftan I, 75.
kafez I, 171.
kahva I, 72.
kahvene I, 73.
kaičiia I, 77.
kaik I, 77.
kaimak I, 77.
kaimakam I, 78.
kaime II, 25.
kaisiia I, 79.
kalabalyk I, 80.
kalanfir I, 89.
kalauz I, 80.
kalaiğiia I, 396.
kaldarym I, 81.
kalem II, 26.
kalevra I, 133.
kalfa I, 82.
kalika (vsl.) 280.
kalkan II, 26. ~ balyk I, 81.
kalp I, 82.
kalpak 39; I, 83. ~ čiia I, 83.
kalpazan I, 82. ~ lyk I, 83.
kalup I, 84.
kalyf I, 82.
kalyp I, 84.
kamuha II, 27.
kanara I, 84.
kanat I, 84.
kantar I, 86.
kapak I, 86.
kapanče I, 87.
kapasyz II, 140.
kaplaǧa I, 10[illegible].
kapuğiia II, 30.
kapysiz II, 140.
kapzumal II, 140.
karaghioz I, 88.
karagroş I, 89.
karaǧa I, 88.
karamfil I, 89.
karar II, 32.
karaul I, 89.
karavansaraï II, 32.
kara-vlah II, 31.

karavul I, 89.
karmazin I, 91.
karpuz I, 209.
kartop II, 150.
karvan I, 108. ~ ğiia I, 108.
kasaba II, 32.
kasap I, 92. ~ başi II, 32.
kasavet II, 140.
kaşkaval I, 92.
kat I, 93.
katran I, 95.
katyr I, 94.
kauk I, 96.
kaval I, 96.
kavaz II, 33.
kayiş II, 35.
kaza II, 33.
kazak I, 98.
kazalbaş II, 34.
kazan I, 99. ~ ğiia I, 99.
kazma I, 100.
kebap I, 102.
kebče I, 105.
kebe I, 103.
kef I, 104.
kefil II, 141.
kehaia II, 36.
kehlibar I, 110.
kel I, 104.
kelepir I, 112. ~ ğiia I, 112.
keler H, 37.
keleş I, 105.
kelev I, 104.
keman II, 141.
kemer I, 112.
kenar I, 105.
kenef II, 141.
kepeneg I, 106.
kepenk I, 106.
kereste I, 107.
kerhana II, 37.
kervan I, 108. ~ ğiia I, 108.
kesa I, 117.
kesat I, 108.
keseğiia I, 108.
kesiğiia I, 108.
kesiia I, 117.
keskin II, 37.
keşkek I, 109.
kezap I, 109.
kiar II, 38.
kibrit I, 109.
kihaia II, 36.
kile I, 111.
kilep I, 81.
kiler II, 37.
kilim I, 111.
kior I, 114.
kioşk I, 115.
kirağiia I, 117.
kiriia I, 116.
kirpič I, 396.
kirpičiia I, 396.
kitap(in) II, 38.
kitip II, 38.
kiufte I, 120.
kiulaf I, 118.
kiup I, 117.
kiustek I, 115.
klobukŭ (vsl.) 39.
kobur I, 140.
kolan I, 141.
kolčak I, 141.
kolunŭ (vsl.) I, 142.
komaş I, 149.
konak I, 144.
kopče I, 145.
korabiia I, 145.
koriiak 276.
kube II, 43.
kubur I, 139.
kuč 245.
kuiumğiia II, 43.
kula I, 148.
kuluk II, 43.
kumaş I, 149.
kumbara II, 44.
kundak I, 146.
kundura I, 145.
kurban II, 44.
kurdisam II, 143.
kuriia 276.
kurka II, 38.
kurkut I, 149.
kurtulisam 66 ; I, 146.
kusur I, 151.
kuşak I, 150.
kutiia I, 151.
kutniia I, 152.
kyefet I, 76.
kylyč II, 25.
kyna I, 84.
kynosam I, 85.
kyrğaliia I, 90.
kyrmyz I, 91.
kyr serdarin I, 89.
kyşla I, 93.

lagym I, 233.
lahur II, 73.
lale I, 233.
lefe I, 234.
legen I, 236.
leke I, 236.
lemon I, 238.
leş I, 235.
levent I, 235.
libade I, 236.
liliak I, 237.
liman I, 237.

limun I, 238.
lioki I, 238.
lobut II, 73.
lokma I, 239.
longa II, 73.
lula I, 240.

madem I, 241.
magar 65.
magaza I, 241.
mağar II, 154.
mağun I, 241.
mahala I, 242.
mahmudia I, 242.
mahmuren I, 243.
mahrama I, 249.
maia I, 243.
maimar II, 75.
maimuna I, 245.
măkar 65.
makat I, 240.
manaf II, 75. ~ in II, 75.
mane I, 246.
mangal I, 246.
mangura I, 246.
marama I, 249.
marangoz II, 154.
marifet I, 247.
markuč II, 75.
martaloz II, 75.
maruli I, 250.
maskara I, 251. ~ lyk I, 252.
maslahatie II, 154.
masraf II, 154.
măstrapa I, 270.
masur I, 264.
maşala I, 250.
măzdrak I, 253.
mazgal II, 154.
mečet I, 256.
mečit I, 256.
medan I, 244.
medrese II, 155.
mehane II, 155.
mehenk I, 256.
mehkeme II, 154.
mehlem II, 76.
meidan I, 244.
memleket II, 78.
mender I, 260.
menekşe I, 259.
mengene I, 256.
menzil II, 79.
merğan I, 249.
merkez I, 257.
mermer II, 155.
meşin I, 258.
meteriz I, 258.
mezat I, 258.
mezelik I, 259.
mezilena II, 80.
minare II, 80.
minziliana II, 80.
miralai II, 80.
miraz I, 260.
misirka I, 261.
miuezin II, 156.
miuhluz I, 262. ~ luk I, 262.
miuslimanin II, 23.
miuzevirin II, 82.
moloz I, 263.
moşama I, 266.
moşmula I, 266.
muftiia II, 83.
muhafeza II, 83.
mukadim II, 82.
mukaiet II, 156.
mukava I, 264.
mula II, 81.
muşavere II, 87.
muşta I, 266.
muşteriia I, 267.
muşulin II, 87.
mutbah II, 88.
mužde II, 85.

nabakamiti I, 32.
nahiia II, 157.
nakarada II, 88.
nalbant I, 269.
nargele I, 269.
nark I, 270.
năstrapa I, 270.
nefer I, 272.
nerandza I, 269.
nikiah II, 157.
nişan II, 89.
nişatyr II, 89.
nişeste I, 272.
nizam II, 89.
nobet II, 90.
nohut I, 268.

odabaşa II, 90.
odağiia I, 275.
odaia I, 275.
oğak I, 277.
oka I, 274.
omurdaria I, 265.
ordiia I, 373.

pača I, 279.
padişah II, 93.
pafti I, 280.
pala I, 280.
palamar I, 280.
pambuk I, 63.
papuč I, 283.
papuğiia I, 283.
para I, 284.

parča I, 284.
parmak I, 285.
pastrăma I, 285.
paşa I, 286. ~ lyk I, 287.
patliğan I, 287.
pazar I, 287. ~ lyk I, 287.
pehlivan I, 288.
peksimet II, 94.
pelivan I, 288.
peltek I, 289.
penče I, 296.
perčin I, 289.
perdah I, 290.
perde I, 291.
pergel I, 292.
pervaz I, 292.
pestil I, 297.
peşkir I, 294.
peştimal I, 295.
petmez II, 158.
pezevenk I, 295.
pič i, 295.
pilav I, 296.
piuskiul II, 158.
p ostal I, 96.
poş I, 297.
(potïera) 34.
puşt I, 298.

rahat I, 300.
raià II, 97.
rakiia I, 298.
ramazan II, 97.
razakiia I, 300.
revent I, 300.
riğa I, 301.
riğal II, 99.
rimizen I, 91.
rubiia I, 302.
rufet I, 303.
rusumat II, 100.

sade I, 306.
sadrazam II, 101.
sahan I, 307.
sahibiia II, 101.
sahtiian I, 306.
saie I, 307.
saiia II, 101.
saivan I, 308.
sakat I, 304.
saksiia I, 317.
salhana I, 382.
salkym I, 310.
salt II, 102.
saltanat I, 311.
samsar I, 312.
samur I, 312. ~ kalpak I, 313.
sandal I, 313.
sanduk I, 313.
sanğak II, 102.
sanki I, 313.
sanŭ (vsl.) 22.
sarač II, 103.
saraf I, 386.
saraï I, 315.
sargiia II, 159.
saryk II, 104.
satyr I, 316.
sedef I, 321.
sefa II, 160.
sefer II, 160.
seğade II, 105.
seiksana I, 216.
seimen II, 106.
seiz I, 319.
selamlyk II, 106.
seliaf I, 322.
serdar I, 320.
sevda II, 160.
sidef I, 321.
siliah I, 322.
simiğiia I, 322.
simit I, 322.
siniia I, 323.
skela I, 317.
sofa I, 324.
sofra I, 324. ~ ğiia I, 324.
soï I, 326.
soitariia I, 325.
sokak II, 161.
somun I, 326.
sopa I, 326.
spahiia I, 326.
Stambol I, 327. ~iia I, 327.
suğuk I, 328.
sukman I, 328.
siulemen I, 328.
siurgiun I, 330.
subasče II, 111.
surat II, 114.
surdisam II, 161.
surma II, 161.
susan I, 332.
syrmali II, 161.

şafranŭ (vsl.) 280.
şagŭ (vsl.) 280.
şaiak I, 333.
şaika I, 333.
şali II, 113.
şalvare I, 334.
şam II, 113.
şamiia I, 334.
şegert II, 159.
şerbet I, 336.
şiboï I, 337.
şilta I, 311.
şimşir I, 127.
şirit I, 337.

şiş I, 338.
şişane I, 338.
şkembe I, 317.

tabak I, 338.
tabiia II, 115.
tabiiat I, 340.
taht I, 344.
taifa I, 344.
tain I, 345. ~ ğiia I, 345.
taklit I, 342.
takym I, 342.
talaş I, 346.
talim I, 347.
tamam I, 347.
tamazlyk I, 347.
tambura I, 398.
tandyr I, 348.
taraba I, 348.
taraf I, 349.
taraphana I, 349.
tarhana I, 365.
tarhun I, 350.
tatarin I, 351. ~ ka I, 351.
tava I, 352.
tavan I, 353.
tavla I, 340 ; II, 162.
tebdil I, 362.
tebeşir I, 359.
tefter II, 119.
tel I, 353.
telal I, 354. ~ başa I, 354.
telar I, 354.
telatin I, 355.
temena I, 355.
tenekiğiia I, 361.
tenekiia I, 361.
tenğere I, 360.
tepsiia I, 362.
teriiak I, 362.
tersana II, 121.
tertip I, 357.
teskere II, 122.
teslim II, 122.
teste I, 358.
testemel I, 359.
tevaturen II, 163.
tezghetar I, 358.
tezgiah I, 358.
tibdil I, 362.
tiftik I, 360.
timar I, 123.
tiulpan I, 366.
tiumbelek II, 125.
tiutiun I, 371.
tlŭmačŭ (vsl.) 280.
top II, 123.
toiagŭ (vsl.) 280.
toporŭ (vsl.) 39, 280.
toptan I, 364.
topuz I, 365.
torba I, 365.
tozluk I, 372.
trampa I, 365.
trěmŭ (vsl.) I, 350.
tuč I, 366.
tufek II, 123. ~ čiia II, 124.
tufekči-başa II, 124.
tug II, 125.
tulum I, 367.
tulumba I, 367.
tumruk I, 368.
tura I, 368. ~ li I, 369.
turfanda I, 366.
turk I, 369.
turli turli I, 370.
tutun I, 371. ~ ğiia I, 371.

učkurluk I, 138.
ugurt I, 221.
ulak I, 277.

vade I, 374.
vakuf II, 127.
vallaha ! 63.
vekil I, 377.
veresiia I, 378.
vezne I, 378.
vezir I, 379.
vilaet I, 129.
vişnĭ 34 ; I, 378.

zabitin II, 129.
zabun I, 380.
zahare I, 382.
zahere I, 382.
zaif I, 382.
zaim II, 130.
zaptisam I, 384.
zar I, 385.
zaraf I, 386.
zarf I, 387.
zarzala I, 79.
zarzavat I, 388.
zemberek I, 390.
zempare I, 383.
zerdava II, 130.
ziiafet I, 389.
zimbil I, 382, 390.
zolufi I, 392.
zor I, 391.
zorba I, 390. ~ lyk I, 391.
zulum II, 131.
zumbul I, 382.

2. SERB

aba I, 3.
abağiia I, 4.
abaiia I, 5.
abanos I, 6.
abdes II, 135.
adet I, 8.
aferim I, 9.
afiiun I, 10.
aga II, 2.
ağam II, 2. ~ iia I, 13.
ağem II, 2.
ahmak 275.
akinğiia II, 135.
aian II, 4.
aičibaşa II, 3.
alağa I, 14.
alah II, 4.
alaï I, 199.
alal I, 199.
alamanka II, 5.
alat I, 199.
alem II, 6.
alişveriş I, 17.
alka I, 200.
alkuran II, 143.
almaz II, 6.
altanbaş II, 6.
alva I, 201.
ama I, 18.
aman I, 18.
amanet I, 19.
ambar I, 203.
amire II, 146.
anadol I, 6.
anason I, 20.
anison I, 20.
anteri-ia I, 21. ~ luk I, 22.
araba I, 206.
arač I, 207.
araluk 275.
aram I, 208. ~ başa 81.
aramiia I, 208.
arap I, 23.
arar I, 209.
arbanas I, 26.
arbiia I, 24.
arka II, 7.
arman I, 24.
arpağik I, 26.
arpaluk II, 7.
arşin I, 27.
arterisati I, 28.
arvaniia II, 64.
arzi-mahzar II, 8.
arzoal II, 8.
arz-odaia II, 136.
arzohal II, 8.
arzovan II, 8.
arzuhal II, 8.
asker II, 8.
astar I, 27.
aşa I, 211.
at I, 28.
atagan 81.
atlaz I, 29.
av I, 396.
avan I, 30, 213.
avğiia II, 9.
avliia 81.
avra I, 213.
avramiia II, 64.
azap II, 173.
azman I, 395.
ažder I, 135.

baba I, 30. ~ luk 81; I, 31.
baba zemana (ot) 30.
bač I, 33.
bača II, 137.
bačiia I, 33.
baglama 81; I, 37.
bağa I, 35.
bairak I, 36. ~ tar II, 9.
bairam II, 10.
baka 83.
bakal I, 31. ~ in I, 31.
bakam I, 32. ~ iti I, 32.
baklava I, 33.
bakşiş I, 34.
(balega) 268.
baltağı II, 12.
bamia I, 38.
barabar 81. ~ iti 81.
barak I, 396.
barat II, 18.
bardak 81; II, 38.
barem I, 38.
bariak I, 36.
bariam II, 10.
barim I, 38.
barut II, 12. ~ ana II, 12.
basča 81, 83; II, 137.
basčovan 81; II, 137.
basma I, 40.
basmanğiia I, 41.
baş 81; I, 38. ~ knez I, 39.
başa II, 15.
başibozuk I, 40.
başka I, 40. ~ li I, 40.
bazerdiambaşa II, 16.

bečar I, 42.
bedeviia I, 51.
beg I, 144.
begendisati II, 138.
begler beg II, 16.
begluk I, 45.
begzada I, 45.
beĭ I, 44. ~ luk I, 45.
bekriia 276.
belia I, 46.
belezuk I, 46.
berat II, 18.
berber II, 18.
beričet I, 47.
bestilĭ I, 397.
beşluk I, 48.
bezer II, 139.
bezisten II, 138.
bičkiia I, 400.
bidat II, 138.
bilegiia I, 46.
bina I, 52.
binbaşa I, 52.
bineğiia I, 53.
biniektaş II, 18.
biniş I, 52.
bo(g)az II, 19.
bogčaluk I, 55.
boĭ I, 57.
boia I, 56. ~ disati I, 56. ~ ğiia II, 57.
bokluk 81, 83; I, 54.
bolozan I, 57.
bombak I, 63.
bostan I, 59. ~ ğiia II, 20.
bostanği-başa II, 20.
boşča I, 55.
bozağiia I, 59.
bozdogan I, 66.
bre I, 60.
budalaş I, 61.
bugaşiie I, 55.
Buğak II, 21.
buhurdar II, 22.
buiruntiia II, 22.
bulgur I, 61.
buliu-başa I, 61.
buliuk I, 62.
bulumač I, 37.
bumbak I, 63.
bunar 81.
bunğuk II, 158.
burgiia I, 64.
buriia I, 64.
burma 81.
burnus I, 64.
but I, 64.
burunğuk I, 58.
buza I, 59. ~ ğiia I, 59.
buzdovan I, 66. ~ ği I, 67.
čadir II, 39.
čafir II, 141.
čaia II, 36.
čakal I, 119.
čakar I, 119.
čakşire I, 120.
čaliia II, 142.
čalma I, 121.
čam I, 121.
čampari I, 187.
čamurliia I, 122.
čanak I, 123.
čanta I, 188.
čapkun I, 123.
čaprazi I, 123.
čar II, 38.
čarak I, 133.
čardak 40; I, 124.
čarkağiia II, 39.
čarşaf I, 125.
časa I, 117.
čatip II, 38.
čebap II, 102.
čebe I, 103.
čeča II, 35.
čef I, 104.
čefil II, 141.
čefş II, 38.
čehaia II, 36.
čehlubar I, 110.
čehra 276.
čeirek I, 397.
čekme II, 34.
čekrk I, 127.
čela I, 104.
čelav I, 104.
čelenka II, 34.
čelepir I, 112.
čelibar I, 110.
čelik I, 127.
čemane II, 141.
čember I, 127.
čemer I, 112.
čenar I, 105.
čenef II, 141.
čengel I, 128.
čepenag I, 106.
čerana II, 37.
čerasta I, 107.
čerčev I, 101.
čereče II, 37.
čerga I, 101.
čerpič I, 396.
česa I, 117.
českin II, 37.
česma II, 141.
čeşket I, 109.
čeşma I, 135.
čevre I, 179.
čezap I, 109.

čezelbaş II, 34.
čibrit I, 109.
čibuk I, 137. ~ čiia I, 138.
čiček I, 126.
čiflik II, 41.
čifluk II, 41.
čifte II, 40.
čiler II, 37.
čilim I, 111.
čirak I, 134.
čiriia I, 116.
čiripiia I, 134.
čiriş I, 134.
čitap II, 38.
čivit I, 139.
čivut I, 138.
čizma 281.
čoban I, 128. ~ baş 267; I, 32.
čohodar I, 130.
čoltar I, 130.
čor I, 114.
čorap I, 132.
čorba I, 132. ~ ğiia II, 42. ~ luk I, 132.
čoşka I, 115.
čubuk I, 137.
čufte I, 110.
čukur I, 138.
čulaf I, 118.
čulaniia I, 119.
čulbastiia I, 397.
čulum I, 119.
čup I, 117.
čurčibaşa H, 38.
čurčiia II, 38.
čurdiia I, 182.
čurak II, 38.
čuruk I, 139.
čuştek I, 115.
čutura 281.

dahiia I, 152.
daiani(sa)ti I, 152.
daira I, 152.
dalah I, 152.
daldisati 276.
dalkauk I, 153.
damazlik I, 347.
dambulhana II, 116.
danga I, 155.
dara I, 155.
dava II, 45. ~ ğiia II, 45.
davul II, 115. ~ hana II, 115.
deli I, 156. ~ başiia I, 156.
dembel I, 355.
demet II, 144.
demirk-apiia II, 46.
demirli I, 157.
demişkiia II, 156.
deniak I, 356.
derbeder I, 156.
dere II, 144.
deribeg II, 144.
dert II, 144.
derventa II, 144.
derviş II, 46.
devar I, 157.
dever I, 157.
devlet II, 47.
diaur I, 181. ~ luk I, 181.
diba II, 47.
dieğeluk I, 182, 405.
diemi-ia II, 56. ~ ğiia II, 56.
dierdan I, 180.
dimiie I, 157.
direkliia II, 47.
diule I, 183.
diumruk II, 57. ~ čiia II, 57.
diuşekluk II, 145.
diutura 84; I, 183.
diuveče I, 184.
diuvez I, 184. ~ liia I, 184.
divan I, 160. ~ kabanitse I, 69.
divaniti 81, 83; I, 344.
dizdar II, 48.
dizgin I, 157.
doganğiia I, 162.
dolaf 81; I, 165.
dolama I, 164.
dolma I, 165
domuz II, 49.
dova II, 50.
dovlet II, 47.
dučan 84; I, 162. ~ ğiia I, 162.
dud I, 161.
dugania I, 162.
duhan I, 371.
dulbent I, 366.
duleče 81.
dumenğiia II, 49.
dumlek I, 161.
dur! 63.
duşman I, 166.
dyidi I, 181.

edba II, 50.
efendiia II, 51.
eglendisati I, 167.
ehali II, 145.
eialet II, 91.
elbet I, 215.
elčiia II, 51.
emernama II, 52.
emir II, 146.
endek I, 216.
engeč 276.
erende I, 301.
ergele 81, 83; I, 216.
erliia II, 69.
esnaf I, 231.

evet 62.
ezan II, 147.

falaga II, 147.
faraş I, 168.
fener I, 167.
fereğa I, 169.
ferik II, 147.
ferman I, 173.
fes I, 171.
fesad II, 53.
fetva II, 53.
fil I, 171.
filar I, 172.
fildiş I, 172.
filğan I, 169.
firala I, 172.
firmile I, 170.
fişek I, 173.
fitil I, 174.
fodul I, 175.
fundukliia II, 54.
furda I, 176.
fuşkiia II, 147.
fuştan II, 54.
futa I, 174.

gairet II, 149.
gaitan 82; I, 176.
ganğa I, 85.
gavaz II, 33.
gaziia II, 55.
gel! 63.
gurabiia I, 145.
gurema I, 149.

ğaba I, 185.
ğam I, 185.
ğamadan I, 186.
ğambaş I, 187.
ğamfez II, 149.
ğamiia I, 187.
ğebeliia I, 55.
ğebra I, 177.
ğelat I, 177.
ğelep I, 178.
ğemoglani II, 3.
ğenabet I, 187.
ğephana II, 55.
ğerğev I, 101.
ğerima I, 178.
ğevair I, 191.
ğida II, 149.
ğiger I, 127.
ğilit I, 179.
ğirit I, 179.
ğuban II, 149.
ğube I, 189.
ğumbuş I, 190.
ğupa I, 189.
ğuzdan I, 183.

haber I, 193.
hadum II, 59.
haği I, 194. ~ iia I, 194. ~ iniţa I, 194. ~ luk I, 194.
haham I, 195.
haian II, 4.
haida 82.
haidamak 83.
haide (haidete) I, 196.
hain I, 197.
hak I, 194.
hal I, 198.
halah! II, 4.
halal I, 199.
halat I, 199.
halhal II, 61.
halka I, 200.
halva I, 201. ~ ğiia I, 201.
halvet II, 149.
hambar 82; I, 203.
han I, 205. ~ ğiia I, 205.
hanğar 81; I, 205 ~ liia I, 205.
hanuma II, 150.
harač I, 206. ~ ar I, 207. ~ iia I, 207.
haram I, 208. ~ başa I, 208.
haramiia I, 128.
harap I, 23.
harč II, 61.
harem I, 210.
harman I, 24.
hasura I, 211.
haşa I, 211.
hat I, 28.
havala I, 212.
havan I, 213.
havra I, 213.
hazna I, 215. ~ tar II, 62.
helbet I, 215.
hemşeriia II, 151.
hendek I, 216.
hergelaş I, 216.
hič I, 216.
hizmečar I, 218.
hizmet I, 217.
hodaia I, 275.
hodobaşa II, 90.
hoğa II, 65.
hordiia I, 372.
hučumet II, 65.
huğet II, 65.
huniia I, 405.

iabanğiia II, 66.
iagma I, 219.
iagmiti I, 219.
iahniia I, 219.

iaka I, 218.
iamak II, 66.
iangiia II, 66.
ianičar(in) I, 325.
iapunğe I, 228.
iasak II, 67. ~ čiia II, 67.
iasemin I, 220.
iaşmak II, 152.
iatagan I, 221.
iatak I, 220.
iatsiia II, 152.
iavaş II, 152.
iaziğiia II, 67.
ibrik 82; I, 222. ~ tar I, 222.
ibrişim 81, 82; I, 222.
ičindiia I, 114.
iči-tuigli II, 68.
ič-oglan(in) II, 68.
ičram II, 68.
iedek I, 223.
iedikula II, 51.
ieglenğe I, 167.
iekmesčiia II, 50.
ielek I, 225.
iemekgiluk II, 52.
iemeniia I, 226.
iemeniie I, 226.
iemin II, 146.
ieničar I, 225.
iergovan I, 227.
iftira II, 69.
ihtiiar II, 152.
ilam II, 70.
iltizam II, 70.
imam II, 70.
imame I, 225.
imaret II, 152.
imdat II, 71.
imiraor II, 70.
inačiia I, 226.
inat 81, 84.
inşala! 63.
iogurt I, 221.
ioldaş II, 71.
iorgan I, 227. ~ ğiia I, 227.
iorgovan I, 227.
irad II, 71.
işlik I, 230.
iufka I, 224.
iureş I, 231.
iuriş I, 231.

kabadahiia II, 139.
kaban I, 69. ~ itsa 83; I, 69.
kabul I, 69.
kadaif I, 94.
kadif-a I, 94. ~ eli I, 94. ~ iţa I, 94.
kadi-ia II, 24. ~ luk I, 70.
kaduna I, 70. ~ ğika I, 70.
kafa I, 72.
kafana I, 73.
kafaz I, 71.
kaftan I, 75.
kahve I, 72. ~ ğiia I, 72.
kaik I, 77. ~ čiia I, 77.
kaimak I, 77.
kaimakam I, 78. ~ luk I, 79.
kaime II, 25.
kaisiia I, 79.
kakule II, 139.
kalabaluk I, 80.
kalauz I, 80. ~ iti I, 81.
kalavre I, 133.
kalaï 83. ~ ğiia I, 396.
kaldrm I, 81. ~ ğiia I, 81.
kalem II, 26. ~ čarka II, 26.
kalfa I, 82.
kaliun II, 54.
kalkan II, 25.
kalp I, 82.
kalpak 39; I, 83, 403. ~ čiia I, 83.
kalpozan I, 82.
kaluf I, 82.
kalup I, 84.
kanare I, 84.
kanat I, 84.
kanğa I, 85.
kantar I, 84. ~ ğiia I, 86.
kapak I, 86. ~ li I, 86.
kapama I, 87.
kapiğiia II, 30.
kapučehaia II, 29.
kapuoglan II, 30.
karabogdanska II, 31.
karaboia 81; II, 31.
karagioz-čiia I, 88. ~ luk I, 88.
karar II, 32.
karaula I, 89.
kara-vlah II, 31.
karpuz I, 209.
kartop II, 150.
karvan 83; I, 108.
kasaba II, 32.
kasap I, 92.
kasavet II, 140.
kat I, 93.
katran I, 95.
katun 82; I, 95.
kauk I, 96.
kava I, 72.
kaval I, 96.
kavana I, 73.
kavaz II, 33. ~ başa II, 33.
kave I, 72. ~ ğiia I, 72.
kazan I, 99. ~ ğiia I, 99.
kazma I, 100.
kemen II, 141.
kemer I, 112.
kerbač I, 176.
kesa I, 117.

keseğiia I, 108.
kesiğiia I, 108.
kiiafet I, 76.
kila I, 111.
kiler II, 37.
kirağiia I, 117.
kirğaliia I, 90.
kizlar-aga II, 34.
kna I, 84.
kniti I, 85.
kodoş I, 140.
koğamiti I, 146.
kolan I, 141.
konak 81; I, 144. ~ čiia I, 144.
kondak I, 145.
kondura 81; 145.
kopča I, 145.
kos koğamiti I, 146.
krzi I, 91.
kube II, 43.
kubure I, 140.
kuiumğiia II, 43.
kula I, 148.
kuluk II, 43. ~ čiia I, 148.
kumaş I, 149.
kumbara II, 44.
kuran II, 143.
kurban II, 44.
kurtarisati I, 146.
kusur I, 151.
kuşak I, 150.
kutiia I, 151.
kutniia I, 152.

laf I, 232.
lagum I, 232. ~ ğiia I, 232.
lağuver I, 232.
lahur II, 73.
lale I, 233.
ledien I, 236.
lefa I, 234.
lelek I, 237.
lemun I, 238.
leş I, 235.
libade I, 236.
liliak I, 237.
liman I, 237.
limun I, 238.
lobut II, 73.
lokma I, 239.
longa II, 73.
lula I, 240.

mabein II, 74.
maframa I, 249.
magar 65.
magaza I, 241.
mağar II, 154.
mağun I, 241.
mahala I, 242.
mahrama 81.
mahmudiia I, 242.
mahmuran I, 243.
mahrama I, 249.
maia I, 243.
maimar II, 75.
maimun I, 245. ~ če 82; I, 245.
makat I, 240.
makaze I, 240.
maluta I, 245.
mamuran I, 243.
mangal I, 246.
mangura I, 246.
mansub I, 247.
maram-a I, 249. ~iţa 84.
maraz I, 249.
marifet I, 247.
marulia I, 250.
masala I, 250.
masat I, 250.
maskara I, 251.
maskariti 81.
mastrap I, 270.
maşala 64.
matara I, 252.
matrak 82.
matvak II, 88.
mavluta I, 245.
mazgal II, 154.
medan I, 244.
meidan I, 244.
mečet I, 256.
mečit I, 256.
medrese II, 155.
mehana II, 155.
meidan 82.
mekter II, 77. ~ başa II, 77. ~ hana II, 77.
melem II,76.
member II, 155.
memlečet II, 77.
memur II, 78.
mengene I, 256.
menzil II, 79.
merğan I, 249.
merhamet II, 155.
merkez I, 257.
mermeli II, 155.
mermer II, 155.
mesti I, 257.
mestva I, 257.
meşcena II, 154.
meşin 81; I, 258.
meterbaşa II, 77.
meteriz I, 258.
meza I, 258.
mezil II, 79. ~ ğiia II, 80. ~ (h)ana II, 80.
minare II, 80.
minder I, 260.

miralaï II, 80.
miraz I, 260.
miriia II, 81.
Misir 82.
misir 81. ~ ka I, 261.
mizdrak I, 243. ~ liia I, 253.
mor 81.
mosur 82 ; I, 264.
muasera II, 84.
mufliz I, 261.
muftağiia I, 263.
mufte I, 263.
muhasera II, 84.
muhimat II, 84.
muhur II, 84.
mukaiet II, 156.
mula II, 81.
multezim II, 85.
munğiia II, 86.
mur II, 84.
murdar I, 265.
murtat II, 156.
musafir I, 264.
musaka I, 265.
musloman II, 23.
muşama I, 266.
muşmula I, 266.
muşta l, 266.
muteriia I, 267.
muteferika II, 88.
mužde II, 85. ~ ğiia II, 85.

nafa I, 268.
nafaka I, 267.
nahiia I, 157.
naib II, 89.
nalbant I, 269.
namaz II, 157.
nargila I, 369.
naut I, 268.
nefer I, 272.
neranğa I, 269.
ničah II, 157.
nişador II, 89.
nişan II, 89. ~ ğiia II, 89.
nişeste I, 272.
nizam II, 89.
nobet II, 90.

odabaşa II, 90.
odagač I, 276.
odağiia I, 275.
odaia I, 275.
oğak I, 277.
oka I, 274.
ordiia I, 375.
orta I, 278.
ortak 84.
osmanliia II, 92.
oşav I, 278.
oturak II, 93.

pačaura I, 279.
pače I, 279.
padişah II, 93.
pafti I, 280.
paianta I, 280.
paivan 84.
pala I, 280.
palamar I, 280.
paloş I, 280.
papuč I, 283.
para I, 284.
parangon II, 158.
parče I, 284.
parmak I, 285. ~ luk I, 287.
pastrama I, 285.
paşa I, 286. ~ luk I, 287.
patliğan I, 287.
pazar I, 287. ~ dian II, 16.
pehlivan I, 288.
peik II, 95.
peksimet II, 94.
pelivan I, 288.
pembe ı, 289.
penğe I, 296.
perčin I, 289.
perdaf I, 290.
perde I, 291.
pervaz I, 292.
peş I, 292.
peşkir I, 294.
peştimalï 81; I, 295.
petmez II, 158.
pezevenk I, 295.
pilav I, 296.
piruze I, 292.
podrum 81, 84.
postola II, 96.
poşa I, 297.
potur I, 297.
puşt I, 298.

rahat I, 300. ~ likum I, 300.
raht I, 199.
raia II, 97.
rakiği I, 299.
rakiia 84 ; I, 298.
ramazan II, 97.
rastok I, 302.
ravak I, 300.
razakiia I, 300.
redif II, 159.
reiz II, 97.
renk I, 301.
revent I, 300.
reziluk I, 302.
rif I, 301.
riğal II, 99.

rub I, 303.
rubiia I, 302.
rufet I, 303.

sade I, 306.
sadrazan II, 101.
sadrevan II, 112.
safa II, 160.
sağada II, 105.
sagriia II, 101.
sahan I, 307.
sahibiia II, 101.
sahtiian I, 306.
saia I, 307.
saiia II, 101.
saka I, 304.
sakat I, 304.
sakaz I, 305.
saksiia I, 317.
salana I, 382.
salep I, 310.
salt II, 102.
saltanet I, 310.
samsar I, 312.
samur I, 312.
sandal I, 313.
sanduk I, 313.
sanğak II, 102.
santal I, 313.
sapi I, 314.
saraf I, 386. ~ luk I, 386.
saraï I, 315.
sarailiia I, 314.
sarailika I, 314.
saraf I, 386. ~ luk I, 386.
saraor I, 309.
sarma I, 315.
saruk II, 104.
sčela I, 317.
sedef I, 321.
sefer II, 160.
seiz I, 319. ~ başa I, 319.
seksana I, 316.
selam-aga II, 107.
selamet I, 319.
senet I, 323.
sepet I, 324.
serasker II, 108.
serdar I, 320.
serhat II, 108.
sevda II, 160.
sexana I, 316.
sidef I, 321.
silah I, 322. ~ tar I, 110.
silikdar I, 110.
sim(i)şir I, 127.
simit I, 322.
sinğef I, 323.
sinğir II, 130.
siniia I, 323.

sofa I, 324.
sofra I, 324. ~ ğiia I, 324.
soï I, 326.
soitariia I, 325.
sokak 81 ; II, 161.
somun I, 326.
sopa I, 326.
sorguč I, 331.
spahiia I, 326.
Stambol I, 327.
subaşa II, 111.
suğuk I, 328.
(suharï) 34.
sulimen 82 ; I, 328.
surduk I, 329.
suret II, 112.
surgun I, 330. ~ isati I, 330. ~ luk I, 330.
surla I, 331.
suruğiia I, 332.
susam I, 332.

şaiak I, 333.
şaika I, 333.
şal I, 333.
şalvare I, 334.
şam II, 113.
şamalağa I, 335.
şart I, 335.
şaşav I, 336.
şeboï I, 337.
şeh II, 114. ~ islam II, 114.
şenluk II, 114.
şerbet I, 336.
şeret I, 337. ~ luk I, 337.
şeşana I, 338.
şilta I, 311.
şirit I, 337.
şiş I, 338.
şurut II, 115.

tabak I, 338. ~ ar I, 338. ~ ariia I, 339.
taban I, 339 ; II, 115.
tabiat I, 340.
tabiia II, 115.
tahmin II, 116.
tahtirevan II, 117.
tain I, 346.~at I, 346.~ğiia I, 346.
takrir I, 343.
takum I, 342.
talas I, 346.
taliia I, 346.
talum I, 346.
tamam 81.
tambura I, 347.
tandur I, 348.
tane II, 117.
tapanğe I, 348.
taraba I, 348.

taraf I, 349.
tarak I, 155.
tarhana I, 365.
tarpoş II, 117.
tatar-aga II, 118.
tatar-in I, 351. ~ iia I, 351. ~ ka I, 351.
tava I, 352.
tavan I, 353.
tavla I, 340. ~ başa I, 341.
tedaruč II, 118.
teferič II, 118.
teftedar II, 119.
tefter II, 119.
tekne I, 398.
teknefes I, 353.
tel I, 353.
telal I, 354. ~ başa I, 354.
telar I, 354.
telbiz II, 120.
teletin I, 355.
temasuč II, 120.
temena I, 355.
teneče I, 361. ~ ğiia I, 361.
tenğere I, 360.
tepsiia 82; I, 362.
terekliia II, 162.
tereziia I, 356.
terğuman II, 120.
teriiak I, 362.
terlutsi I, 356.
tertip I, 357.
terzibaşa II, 121.
teskere II, 122. ~ ğiia II, 122.
teslim II, 122.
teste I, 358.
testemeli I, 359.
tevdil I, 362.
tezgia I, 358.
timar II, 123.
tiriplik I, 363.
tobe II, 163.
tomruk I, 368.
top II, 123.
topči-başa II, 123.
topuz I, 365.
torba I, 365.
torlak I, 370.
tozluk I, 372.
trampa I, 365.
tuč I, 366.
tufeč II, 123. ~ čiia II, 124.
tug II, 125.
tulbenta I, 366.
tulipan I, 366.
tulum I, 367.
tumbas II, 49.
tura II, 125. ~ li I, 369.
turnağiia II, 126.
tutun I, 371. ~ ğiia I, 371.
tuzla II, 164.

učkurluk I, 138.
ugur I, 372. ~ li I, 372. ~ suz II, 374.
ulak 82; I, 277.
ulema II, 126.
urma I, 149.
usta II, 126.
uşur II, 127.
uzur I, 217.

vada I, 374.
vakuf II, 127.
valaa! 63.
valiia II, 127.
vasiiet II, 164.
večil I, 377. ~ harč II, 128.
venedik I, 377.
veresiia I, 378.
vezir I, 379.
vilaet II, 129.
(voievoda) 34; II, 129.

zabit II, 129.
zahira I, 382.
zaim II, 130.
zaman II, 130.
zapt I, 385. ~ iti I, 384.
zaraf I, 386.
zarf I, 387.
zarif I, 387.
zarkula I, 386.
zarzavat I, 388.
zaval I, 388.
zečir II, 164.
zelenkada I, 387.
zembel I, 390.
zerdeliia I, 79.
zevak I, 388.
zevzek I, 389.
ziiafet I, 389.
zimbil I, 382.
zinğir II, 130.
zor I, 391. ~ iti I, 391. ~ li I, 391.
zorba I, 391.
zubun I, 380.
zulum II, 131.
zumbul I, 382.
žurba I, 391.
zurla I, 331.
zurna I, 331.

3. RUS

alağa I, 14.
alkoranŭ II, 143.
almazŭ II, 6.
ambarŭ I, 203.
arapŭ I, 23.
arba I, 206.
arbuzŭ I, 209.
argamakŭ 83, 261.
arkanŭ I, 24.
arşinŭ I, 27.
asaulŭ II, 8.

bachmatŭ I, 35.
badiia I, 34.
bakamŭ I, 32.
balabanŭ I, 36.
başlykŭ I, 230.
bezmenŭ I, 50.
biriuza I, 292.
bogatyrka 285.
Bohmitŭ II, 23.
borsukŭ I, 64.
bugaĭ I, 61.
bunčugŭ II, 23.
busulmanŭ II, 23.
buza I, 59.
buzdychanŭ I, 66.

chalatŭ I, 199.
chanŭ I, 203.
chanŭ I, 205.

čakčiry I, 120.
čalma I, 121.
čarokŭ I, 133.
čarykŭ I, 133.
čemodanŭ I, 186.
čerdakŭ I, 124.
čibukŭ I, 137.
čin 40.
čobotŭ 280.
čubukŭ I, 137.
čumakŭ I, 131.

denĭgi 40.
dimiia I, 157.
divanŭ I, 160.
dubasŭ II, 49.

(ebenŭ) I, 16.
erlykŭ I, 67.

(farmazonŭ) 282.
fereža I, 169.
firmanŭ I, 173.
fonarĭ I, 167.
fota I, 174.

gaba I, 3.
gaidamak I, 195.

ğami I, 187.

haği I, 194.
harapŭ I, 23.

iaponča I, 228.
iarlykŭ II, 67.
iemurlukŭ I, 220.

kaftanŭ I, 75.
kaganŭ II, 59.
kaiukŭ I, 77.
kaliia I, 396.
kamka II, 27.
kapkanŭ I, 87.
karaulŭ I, 89.
karavansaraĭ II, 32.
karbač I, 176.
katranŭ I, 95.
kazakŭ I, 98.
kazanŭ I, 99.
kazna 40; I, 215.
kilimŭ I, 111.
kioskŭ I, 115.
kisa I, 117.
kişmiş I, 396.
klobukŭ I, 83.
kobĭza I, 140.
kobuzŭ I, 140.
kolpakŭ I, 83.
končarŭ I, 205.
koranŭ I, 143.
korganŭ II, 191.
korsakŭ II, 42.
koşŭ II, 42.
kulanŭ I, 142.
kuburŭ I, 140.
kultukŭ I, 142.
kumisŭ II, 143.
kurganŭ I, 191.
kurkutŭ I, 149.
kurma I, 149.
kutniia I, 152.

lafa I, 234.
(lazurŭ) I, 232.

maidanŭ I, 244.
minderŭ I, 260.

mirza I, 261.
mohoiarŭ I, 265.
murza I, 261.
musliumŭ II, 23.
muşmula I, 267.

neftŭ I, 272.
nişatyrŭ II, 89.

oslamŭ 18.

parča I, 284.

raki I, 298.
reventŭ I, 300.

saburŭ I, 303.
sagaidakŭ II, 101.
saidakŭ II, 101.
salepŭ I, 310.
samurŭ I, 212.
sandalŭ I, 313.
santalŭ I, 313.
saraï I, 315.
sukmanï I, 328.
sultanŭ I, 329.
sunduku I, 313.

şaravary I, 324.
şlykŭ I, 230.

tafta I, 342.
tarhunŭ I, 350.
telêga 280, 283.
teremŭ I, 350.
terlikŭ I, 356.
tiulipanŭ I, 367.
tiutiunŭ I, 371.
torba I, 365.
tuy I, 360.
tyftykŭ I, 363.

vataga I, 375.

yam 40.
yasakŭ II, 67.
yaşma II, 152.

zimbilï I, 390.

4. RUTÉN

almaz II, 6.
ambar I, 203.
arap I, 23.
arşyn I, 27.
asaul II, 8
(ataman) 34.

bachmat I, 35.
bachrama I, 249.
balaban (sokol) I, 401.
barak I, 396.
basma I, 40.
başa II, 15.
bezmen I, 50.
borsuk I, 64.
buhaï I, 61.
bunčuk II, 23.
buzduhan I, 66.

chalat II, 199.
chan I, 205.
čalma I, 121.
čambul I, 122.
čaun I, 125.
čauş I, 126.
čepraha I, 123.
čerdak I, 124.
čoban I, 128.
čurek I, 139.
čyryz I, 134.

dohan I, 371.
dyvan I, 160.

erlyk I, 67.

ferezyia I, 169.

gerdan I, 180.
giordan I, 180.

haba I, 3.
haidamak I, 195.
haideï I, 196.
harap I, 23.
harba I, 206.
harbuz I, 209.
hič (ne) I, 216.

kaftan I, 75.
kaiuk I, 77.
kalabalyk I, 80.
kapkan I, 87.
karavan I, 403.
kazan I, 99.
kebab I, 102.
kepeniak I, 106.
kobza I, 140.
kondury I, 145.
koş II, 42.
kurhan I, 191.

iarlyk II, 67.

lefa I, 324.

meşty I, 257.
mirza I, 261.
murza I, 261.

oponča I, 229.

postoly II, 96.

rochman 230.
rumak 83, 26.

sahaidak II, 101.
saidak II, 101.
saka I, 304.
salep I, 310.
sukmana I, 328.
sanğak II, 102.

şaitan I, 336.
şaravary I, 334.

tasma I, 350.
tatarka I, 352.
tiutiun I, 371.
torba I, 365.

vatah I, 375.
vataha I, 375.
(vataman) 34.
vataş I, 375.
vataželo I, 376.

5. POLON

ambar I, 203.
arap I, 23.
arkan I, 24.
arszyn I, 27.
asaul II, 8.

bachmat I, 35.
badja I, 34.
balmosz I, 37.
basza II, 15.
baszlyk I, 230.
bedevia I, 51.
bezesten II, 138.
bezmian I, 50.
bisurman II, 23.
bogazija I, 55.
borsuk I, 64.
buhaj I, 61.
bunczuk II, 23.
burunczuk I, 58.
buzdygan I, 66.

chaba I, 3.
chalat I, 199.
chan I, 203.
chandziar I, 205.
czair I, 120.
czambul I, 128.
czaprak I, 211.
czausz I, 126.
czoban I, 128.
czoldar I, 130.
czorba I, 132.
czumag I, 131.
czubuk II, 137.

dimiia I, 157.
dyba II, 74.
dyvan II, 160.
dzambas I, 187.
dziryt I, 179.

ezan II, 147.

farfury I, 168.
(farmazon) 282.
ferezija I, 169.
ferman I, 173.
fes I, 170.
fetva II, 53.
filiżanka I, 169.
fota I, 174.

hadži I, 194.
hajdaj I, 196.
hajdamak I, 195.
haladžia I, 14.
harap I, 23.
harbuz I, 209.
(heben) I, 6.
(hetman) 34.

imbryk I, 222.

jarmuluk I, 220.
jedikula II, 51.
joldasz II, 71.
juzbasza II, 72.

kaftan I, 75.
kalkan II, 25.
kamcha II, 27.
kapak I, 86.
karavansaraj II, 32.
kava I, 72.

kazna I, 215.
kiecza II, 35.
kiesa I, 117.
kila I, 111.
kilof I, 119.
kiosk I, 115.
kiszmisz I, 396.
kobza I, 140.
kofter I, 141.
koftyr I, 141.
kolpak I, 83.
kopieniak I, 106.
korbacz I, 176.
korsak II, 42.
kosz II, 42.
kumys II, 143.
kurhan I, 176.

lafa I, 324.
(lazur) I, 232.
liman I, 237.
lulka I, 240.

machram I, 249.
majdan I, 244.
meszty I, 257.
mirza I, 261.
muchoier I, 265.
mufty II, 83.
mukadyn II, 82.
murza I, 261.

oka I, 274.
oponcza I, 288.

postoly II, 96.

rumak 83, 261.

sahajdak II, 101.
sajdak II, 101.
sandżak II, 102.
saraskier II, 108.
Stambul I, 327.
sukmana I, 328.
sultan I, 329.
sunduk I, 313.
szlyk I, 230.

tafta I, 343.
tarhun I, 350.
tasma I, 350.

vataha I, 375.
vataszka I, 375.
vezir I, 379.

IV. INDICE NEO-GREC

Vorbele din parantese sînt prototipurile bizantine ale vorbelor turcescĭ saŭ vorbe de altă origină.

ἀβάνης I, 30.
ἀγάκι I, 11.
ἀγάς II, 8.
(ἀγγαρειά) 280; I, 45.
ἀγιάρι I, 13.
(ἀδάμας) II, 6.
ἀζάπιδες II, 137.
ἀζάρι I, 386.
ἄϊντε I, 196.
(-άκι) 56.
ἀκιντζίδες II, 135.
ἀλάϊ I, 16.
ἀλαντζιᾶς I, 14.
ἀλισβερίσι I, 17.
(ἀλλαμπάμουλα) 65, 263.
ἀλλᾶ II, 4.
(ἀλλ'ἀντ'ἄλλα) 65.
ἀλλᾶχ II, 4.
ἀλοφατζίδες II, 91.
ἀμά I, 401.
ἀμάν I, 18.
ἀμανέτι I, 19.
ἀμήρας II, 146.
ἀμουραχόριος II, 70.
ἀμπανός I, 6.
ἀμπανόζι I, 6.
ἀμπάρι I, 203.
ἀμπᾶς I, 3.
ἀμπερμπόϊ I, 20.
ἀναφακᾶς I, 167.
(ἀνισον) 33; I, 20.
ἀντέτι I, 8.
ἀντηρί I, 21.
ἀραπάκι I, 401.
ἀράπης I, 23.
ἀράπιδες I, 401.

ἀράπισσα I, 401.
ἀραποσίτι I, 352.
ἀργαβάνι I, 227.
(ἀρματωλός) II, 75.
Ἀρναβίτης I, 26.
ἀρζιχάλι II, 8.
ἀρζουχάλι II, 8.
ἀρτηρδίζω I, 28.
ἀρτηρίζω I, 28.
ἀσκέρι II, 8.
ἀσλάνι II, 136.
ἀστάρι I, 27.
ἀσταρίζω I, 28.
ἀτλίδα II, 9.
ἀτζαμής I, 13.
ἄτι I, 28.
(-άτικα) 58.
ατλάζι I, 29.
(αὐθέντης) II, 51.
ἀφιώνι 33 ; I, 10.

βακούφι II, 127.
(βάλσαμον) 33.
βάμμα II, 52.
(βαπόρι) 35.
βεζίρης I, 379.
βεζνές I, 378.
βεκίλης I, 377.
βεκίλ χαρτζής II, 128.
(βενετικός) I, 377.
βερεσέ I, 378.
βιλαέτι II, 129.
βλαχμπέης II, 169.

γαζέπι II, 147.
γαϊτάνι I, 176.
(γαλιόνι) 35 ; II, 54.
γάντζα I, 85.
(γαρόφαλον) I, 89.
γεδέκι I, 223.
γελέκι I, 225.
γεμί II, 56.
γεμιντζής II, 56.
γενιτζάρος I, 225.
(γιαγιά) 328.
γιαγκίνι II, 66.
γιαγούρτι I, 221.
γιαμενί I, 226.
γιανιτζάρης I, 225.
γιαούρτι I, 221.
γιαπουντζές I, 228.
γιασουμί I, 220.
γιαταγάνι I, 221.
γιατάκι I, 220.
γιασυρίδες I, 181.
γιλέκι I, 225.
γιολδάσης II, 71.
γιουβερτζιλές II, 58.
γιουμπρούκι II, 57.
γιουμπρουκτζής II, 57.
γιορντάνι I, 182.
γιουρούσι I, 231.
γιουρουστίζω I, 231.
γκαυκίρι I, 180.
(γομένα) 277.

δαβᾶς II, 45.
δαβατζής II, 45.
δαβούλι II, 115.
δαϊρές I, 52.
δαλκαβούκι I, 153.
δαμλᾶς I, 153.
δεζγκίνι I, 157.
δεμάτι II, 144.
(δηνάρι) 33.
διμισκί II, 156.
(διφθέρα) 38 ; II, 119.
δραγομάνος II, 120.
(δρακόντιον) 33.
(δυσμένης) I, 166.

(ἔβενος) 33 ; I, 6.
ἐγλεντζές I, 167.
ἐγλεντίζω I, 167.
ἔλα 63.
ἐλτζής II, 51.
ἐμίνι II, 146.
ἐμμανέτι I, 19.
(-έτικα) 59.
(εὐφόρβιον) 33.

ζαβάλης I, 388.
ζαγάνος I, 380.
ζαΐμι II, 130.
ζαμάνι II, 130.
ζαμπίτης II, 129.

ζαμπιτλίκι II, 129.
ζάπτι I, 385.
ζάρι I, 386.
ζαρζαβάτι I, 388.
ζαρίφης I, 387.
ζάρφι I, 387.
(ζαφείρι) 41.
(ζάχαρι) 41.
ζαχερέ I, 382.
ζαχιρέ I, 382.
ζεμπερέκι I, 390.
ζεμπίλι I, 390.
ζενζεφύλι 245.
ζερδαβᾶς II, 130.
ζέρζαλον 243, 281 ; I, 79.
ζερκούλα I, 386.
ζερνακαδές 49 ; I, 387.
ζέφκι I, 388.
ζιαφέτι I, 389.
ζιμπίλι I, 382.
ζόρι I, 391.
ζορμπᾶς I, 391.
ζορμπαλίκι I, 392.
ζουλούμι II, 131.
ζουλούφι I, 392.
ζουρνᾶς I, 331.

(θάλασσα) 33 ; I, 346.
(θηριακή) 33 ; I, 326.

ἰασουμί I, 220.
ἰαχνί I, 219.
(-ικα) 58.
ἰλτιζάμι II, 70.
ἰμαμές I, 225.
ἰμάμης II, 70.
ἰμαρέτι II, 152.
ἰμτάτι II, 71.
ἰνάτι I, 84.
(-ίσμα) 58.
ἰσνάφι I, 231.
(-ίστης) 58.
(-ίτης) 58.
ἰτσογλάνι II, 68.

καβαδαγιάτος II, 139.
καβάκι 40.
καβούκι I, 96.
καβούλι 40.
καδής II, 24.
καζάνι I, 99.
καζαντζής I, 99.
καζμᾶς I, 100.
καζνᾶς I, 215.
καΐκι I, 77.
καϊκτζής I, 77.
καϊμακάμης I, 78.
καϊμάκι I, 77.
καϊρέτι 40 ; II, 149.
καΐσι I, 79.
κακούμι I, 70.
καλάϊ 83.
καλάμι II, 26.
(κάλαμος) II, 26.
καλαμπαλίκι I, 80.
καλαούζης I, 81.
καλαφάτης II, 139.
καλδιρίμι I, 81.
καλεμπέκι II, 26.
καλιμά I, 200.
καλιουντζίδες II, 55.
καλκάνι II, 26.
(καλόπους) I, 84.
καλούπι I, 84.
καλπάκι I, 83.
κάλπικος I, 82.
καλπουζάης I, 82.
καλπουζανλίκι I, 83.
κάλφας 51.
καλφᾶς 51 ; I, 82.
(καμάρα) I, 112.
(καμίσι) 33.
καμουχᾶς II, 72.
καμπουλεύω I, 69.
καμπούλι I, 69.
κανάτι I, 84.
καντάρι I, 86.
κάντζα I, 85.
(κανών) II, 140.
καπάκι I, 86.
καπαμᾶς I, 87.
καπάντζα I, 87.
καπλαδίζω 276.
καπλάνι II, 28.
καπουδανπασᾶς II, 28.
καπικεχαγιᾶς II, 29.

καραγιάννης II, 31.
καραγρόσι I, 89.
καρακάτζα I, 88.
καραμπογιά II, 30.
καραούλι I, 89.
καρβάνι I, 108.
καρβασάρης II, 32.
καρίπιδες II, 32.
καρπούζι I, 209.
(καρυόφιλλον) 33 ; I, 89.
κασαμπᾶς II, 32.
κασαμπασλίκι II, 33.
κασάπης I, 92.
κασκαβάλι I, 92.
κασνί 276.
καταΐφι I, 94.
(καταρράκτης) II, 33.
(κάτεργον) 33.
κατηφές I, 94.
κατούνα I, 96.
κατράνι I, 95.
καχπέ 40 ; II, 141.
καφᾶς II, 25.
καφάσι I, 71.
καφέ I, 72.
καφενές I, 73.
καφετζής I, 72.
καφτάνι I, 75.
(κεδριά) 33.
κεΐφι I, 104.
κελεπίρι I, 112.
(κελλάρι) 33 ; II, 37.
κεμέρι I, 113.
κεμπάπι I, 102.
κενάρι I, 105.
κενέφι II, 141.
(κεντηνάρι) 33.
κεπέγκι I, 106.
κερβάνι I, 108.
κερεστές I, 107.
κερκέφι I, 180.
κεσές I, 117.
κεσάτι I, 108.
κεσιντζής I, 108.
κεσκέκι I, 109.
κετσές II, 34.
κέφι I, 104.
κεφίλης II, 141.
κεφλής I, 104.
κεφτές I, 110.
κεχαγιᾶς II, 36.
κεχλιμπάρι I, 110.
κεχριμπάρι I, 110.
κεψέ I, 105.
κιζλάραγας II, 34.
κιλερμενί I, 111.
κιλές 51 ; I, 111, 403.
κιλίμι I, 111.
κιμπρίτι I, 109.
κιοσελές II, 142.
κιόσκι I, 115.
κιουλμπαστή I, 397.
κιουλούγκι I, 112.
κιοφτές I, 110.
κιρᾶς I, 116.
κιρατζής I, 117.
κιρζαλῆδες I, 90.
κιρχανᾶς II, 37.
κνᾶς I, 84.
κόζι I, 147.
(κοΐλον) I, 111.
κολάνι I, 141.
κομάσι I, 149.
κονάκι I, 144.
κονακτζής I, 144.
κοντοῦρα I, 145.
(κοπριά) II, 148.
κόπτζα I, 145.
κορασανί I, 146.
κουβᾶς 246.
κουγιουμτζής II, 43.
κοῦλα I, 148.
κουλούκι II, 43.
(κουμέρκι) 33, 40.
κουμπαρᾶς II, 44.
κουμπές II, 43.
κουμπούζι I, 140.
κουμπούρι I, 140.
κουραμᾶς I, 149.
κουράνι II, 143.
κουρκούτι I, 149.
κουρμᾶς I, 149.
κουρμπάνι II, 44.
κούρσι I, 150.
κουρσούμι 40 ; II, 163.
κουσούρι I, 151.

κουτί I, 151.
κουτουροῦ 51 ; I, 183.
κουτσέ 40.
κριμέζι I, 91.
κυβούρι 40.
(κύμινον) I, 112.
(κυριακή) II, 37.

λαγούμι I, 232.
λαγουμτζής I, 232.
λαζουβέρδι I, 232.
(λαζούρινον) I, 232.
λαλαγγῆτα I, 232.
λαλές I, 232.
(λάχανα) II, 154.
λαχούρι II, 73.
λεβέντης I, 235.
λεγένι I, 236.
λεένι I, 236.
λεϊλάκι I, 237.
λειμώνι 234 ; I, 238, 269.
λεκές I, 236.
λελέκι I, 237.
λέσι I, 235.
λιμάνι I, 237.
(λιμένα) 33.
(λοκάνδα) 243.
λοκμᾶς I, 239.
λόντζα II, 73.
λουκουμᾶς I, 239.
λουλάκι I, 237.
λουλές I, 240.
λουφές I, 234.

μαγαζές I, 241.
μαγαζί I, 241.
μαγάρι 65.
(μάγγανον) I, 256.
μαγκάλι I, 246.
μαγκούρι 51 ; I, 246.
μαδέμι I, 241.
μαδένι I, 241.
μαζίλης I, 253.
μαζουλεύω I, 254.
μαϊμάρης II, 75.
μαϊμοῦ I, 245.
μακαρᾶς I, 240.
μακάρι 65.
μακάσι I, 240.
μακάτι I, 240.
(μάλαγμα) II, 76.
μαμελετζής 246.
μαμές I, 225.
(μάγγανον) I, 265.
μανεφά I, 259.
μανζιλεύω I, 254.
μανιτάρι I, 400.
μανσούπι I, 247.
μαντζάρι II, 154.
μαντζούνι I, 241.
μαούνα II, 154.
μαράζης I, 249.
μαραγκός II, 154.
μαρδᾶς I, 249.
(μάρμαρος) II, 155.
μαρούλι 33 ; I, 250.
μασαλᾶς 41 ; I, 250.
μασαλατζής I, 250.
μασγάλι II, 154.
μάσκαρα I, 251.
μασκαραλίκι I, 252.
μασκαρᾶς I, 251.
μασκαρευτής I, 251.
μασκαρεύω I, 251.
μασκαρόνομαι I, 251.
μασούρι 49 ; I, 264.
μαστραπᾶς I, 270.
ματαρᾶς I, 252.
ματραπάζης I, 252.
ματζούνι I, 241.
μαχαλά I, 242.
μαχαλιώτης I, 242.
μαχμούζι I, 241.
μαχραμᾶς 51 ; I, 249.
μεγγενές I, 256.
μεέγκι I, 256.
μεζάτι I, 258.
μεζελίκι I, 259.
μεζές I, 259.
μεζίλι II, 79.
μεϊντάνι I, 244.
μενεξελούς I, 259.
μενεξές I, 259.
μενζίλι II, 79.
μενζιλχανές II, 80.
μεντέρι 49 ; I, 260.

μεντζίτι I, 256.
μερεμέτι I, 257.
μερεμετίζω I, 257.
μερσίνι II, 155.
μερτζάνι I, 249.
μερχαμέτι II, 155.
μεσίνη I, 258.
(μέσπιλος) 33.
μέστι I, 257.
μετερίζι I, 258.
μετζίτι I, 256.
(μηλλοτή) I, 245.
μηρί II, 81.
μηριμιράνης II, 81.
μιναρές II, 80.
μιντέρι I, 260.
μιραλάης II, 80.
μιράσι I, 260.
μισίρκα I, 261.
μουζδετζής II, 85.
μουζδές II, 85.
μουκαβᾶς I, 264.
μουκαλίτης I, 264.
μουκαλιτλίκι I, 264.
μουλᾶς II, 81.
μουρδαρεύω I, 265.
μουρδάρης I, 265.
μουρδαριά I, 265.
μουρδαρλίκι I, 265.
μουρτασίπης II, 81.
μουρτάτης II, 156.
μουσαμᾶς I, 266.
μουσαφίρης I, 264.
μουσαφιρλίκι I, 264.
(μουσελίνα) II, 87.
μουσλούκι II, 156.
μούσμουλον I, 266.
μουσούλι II, 87.
μουσουλμάνος II, 23.
μουστερής I, 267.
μουφλουζεύω I, 262.
μουφλούζης I, 262.
μουφλουζιά I, 262.
μουφτής II, 83.
μουχαϊάρι I, 264.
μπαγᾶς I, 34.
μπαζές I, 402.
μπαϊράκι I, 36.
μπαϊράμι II, 10.
μπαϊρακτάρης II, 9.
μπακαλᾶς 280.
μπακάλης I, 31.
μπακάλικον I, 32.
μπακάμι I, 32.
μπακλαβᾶς I, 33.
μπαλταντζής II, 12.
μπαλτᾶς I, 37.
μπάμια I, 38.
μπαμπάκας I, 30, 401.
μπαμπάκι I, 63.
μπαμπᾶς I, 401.
μπαντζᾶς I, 35.
μπαράτι II, 18.
μπαρδάκι I, 38.
μπάρεμου I, 38.
μπαρούτι II, 12.
μπάσι I, 38.
μπασᾶς II, 15.
μπασλίκι II, 15.
μπασμαντζής I, 41.
μπάσσιος I, 33.
μπαχτζεβάνης II, 137.
μπαχτζές II, 137.
μπαχτζίσι I, 34.
μπεγεντίζω II, 138.
μπεγεντῶ II, 138.
μπεγιάζι II, 18.
μπεγίρι I, 46.
μπεδένι II, 16.
μπέης I, 44.
μπεηλέρμπεης II, 16.
μπεζεστένι II, 138.
μπεϊζαδές I, 45.
μπεκιάρης 49; I, 42.
μπεκρής 276.
μπεκριλίκι 276.
μπελᾶς I, 46.
μπελιᾶς I, 46.
μπενίσι I, 52.
μπεντένι II, 16.
μπεράτι II, 18.
μπερεκέτι I, 47.
(μπερμπάντης) 243.
μπερμπέρης II, 18.
μπεσταχτᾶς I, 47.
μπίμπασις I, 52.

μπινέκ-τασί II, 18.
μπινίσι I, 52.
μπινιτζής I, 53.
μπιτίζω II, 19.
μπογάζι II, 19.
μπογασί I, 55.
μπόγι I, 57.
μπογιά I, 56.
μπογιαντίζω I, 56.
μπογιατζής I, 57.
μπογιατίζω I, 56.
μποζᾶς I, 58.
μπόϊ I, 57.
μποστάνι I, 58.
μποσταντζής II, 20.
μποσταντζήμπασης II, 20.
μπουγᾶς 51 ; I, 61.
μπουγδανία II, 19.
μπουγιουρντί II, 22.
μπουδαλᾶς II, 139.
μπουζοῦ I, 67.
μπουζουνάρα I, 67.
μπουϊουρδί II, 22.
μπουλγούρι I, 61.
μπουλούκι I, 62.
μπουλουκμπάσης I, 63.
μπουμπασίρι II, 86.
μπουρνούζι I, 64.
μπουρουνδζούκι I, 58.
μπουσδογάνον I, 66.
μπούτι I, 64.
μπρέ I, 60.
μπρίκι I, 222.
μπρισίμι I, 222.

ναζάρι I, 271.
νάζι I, 271.
νάϊ I, 268.
ναλμπάντης I, 269.
ναράντζι 243 ; I, 269.
νάρκι I, 270.
νάχτι I, 268.
νέϊ I, 268.
νεράνζι 243.
νέφτι I, 272.
νιζάμι II, 89.
νισάνι II, 89.
νισαντήρι II, 89.
νισαντζής II, 89.
νισεστές I, 272.
νιστέρι II, 157.
νούρι I, 273.
νούφαρα I, 273.
νταβᾶς II, 45.
νταβατζής II, 45.
νταβέτι II, 45.
νταγιαντῶ I, 182.
νταηρές I, 152.
νταμουλᾶς I, 153.
ντεβλέτι II, 47.
ντελής I, 156.
ντεμπέλης I, 355.
ντερβένι II, 146.
ντερβίσης II, 46.
ντερεμπέης II, 144.
ντέρτι II, 144.
ντεστεμέλι I, 359.
ντζάμι I, 185.
ντζαμί I, 187.
ντζαμτζής I, 185.
ντζάρι I, 187.
ντζερεμές I, 178.
ντζιρίτι I, 179.
ντιρέκι I, 397.
ντιβάνι I, 160.
ντιμπᾶς II, 47.
ντολανδρίζω I, 164.
ντολμᾶς I, 165.
ντουβλέτι II, 47.
ντουλαμᾶς 51 ; I, 164.
ντουλάπι I, 165.
ντουνανμᾶς II, 49.
ντουντοῦ I, 161.
νυστέρι II, 157.

ὀγούρι I, 372.
ὀγουρσούζης I, 374.
ὀδαγάτζι I, 276.
ὀδᾶς I, 275.
ὀκά I, 274.
ὀλάκης I, 277.
ὀντᾶς I, 275.
(ὄπιον) 33 ; I, 10.
ὀρντί I, 377.
ὀρτᾶς I, 278.
(οὐγκία) I, 274.

οὐδαγάτζι I, 276.
οὐσούρι II, 127.
οὐτσάκι I, 177.

παγιαντᾶς 51 ; I, 280.
παζάρι I, 287.
παζαργιάνης II, 16.
παζαργκιντένης II, 16.
παζαρλίκι I, 288.
πάλα I, 280.
παλάβρα I, 281.
παλαμάρι 35 ; I, 280.
παλάσκα 277 ; II, 93.
παντζάρι I, 281.
παντζέχρι II, 94.
παξιμάδι II, 94.
παπαδιά I, 281.
παπουτζάκι I, 283.
παπουτζής I, 283.
παπούτζι I, 283.
παρᾶς I, 284.
παρμάκι I, 285.
παρμακλίκια I, 285.
πασαλής I, 287.
πασαλίκι I, 287.
πασᾶς I, 286.
παστέλι I, 297.
παστουρμᾶς I, 285.
ποστραμᾶς I, 285.
πατζαβοῦρα I, 279.
πατζᾶς I, 279.
πατλιζάνα 49 ; I, 287.
πατούρα I, 279.
πατσμάκι II, 94.
πεζεβέγκης I, 295.
πεζεβεγκλίκι I, 295.
πεζεστένι II, 138.
πελτέκης I, 289.
πελτές I, 289.
πεμπέ I, 289.
περβάζι I, 293.
περβανές II, 158.
περγέλι I, 292.
περδές I, 291.
περουζέ I, 292.
περτζέ I, 289.
πεσίνι I, 294.
πεσκέσι I, 293.
πεσκίρι I, 291.
πεστέλι I, 297.
πεστεμάλι I, 295.
πέταυρον I, 284.
πετιμέζι II, 158.
πεχλεβάνης I, 288.
(πηκτή) 280.
πιλάφι I, 296.
(πίνειν καπνὸν) 103.
πιουσκιούλι II, 158.
(πιστάκιον) 33 ; I, 173.
(πορτοκάλλι) 33, 243 ; I, 269.
πόσι I, 297.
ποστάλι II, 96.
(πουγγί) 107.
πούστης I, 298.
(πυρίτης) II, 12.

ραβέντι I, 300.
ραζακί I, 300.
ραΐᾶς II, 97.
ραΐζης II, 97.
ρακί I, 298.
ραμαζάνι II, 97.
ραστίκι I, 302.
ραχάτι I, 300.
ράχτια I, 299.
ράφι I, 299.
ρεβέντι I, 300.
ρέγκι I, 301.
ρέσμι II, 98.
ρετζιάλι II, 99.
ρεφενές I, 301.
ριτζάλι II, 99.
ριτζᾶς I, 301.
ρίφι I, 301.
ρουκᾶς II, 100.
ρούπι I, 302.
ρουφέτι I, 303.

σαδιρβάνη II, 112.
σαής II, 101.
σαιά I, 307.
σαΐκα I, 333.
σακάτης I, 304.
σακατλίκι I, 305.
σαλβάρι I, 334.
σαλί II, 113.

σαλκίνμι I, 310.
σαματᾶς II, 162.
σαμούρι I, 312.
σαμπούρι I, 304.
σαμσώνι I, 312.
σαν I, 313.
σανδάλι I, 313.
σαντάλι I, 313.
σαντζιάκι I, 102.
σαντιρβάνι I, 112.
σαράι I, 315.
σαντρατζι I, 336.
σαράτζης II, 103.
σαράφης I, 386.
σαραφλίκι I, 386.
σαραχόριδες I, 309.
σαρίκι II, 104.
σαρμᾶς I, 315.
σατήρι I, 316.
σατραζάμης II, 101.
σατράντζι I, 336.
σαφτερές I, 318.
σαχάνι I, 307.
σαχνισίνι I, 305.
σαχτερές 46; I, 318.
σαχτιάνι I, 306.
σεβντᾶς II, 160.
σείζης I, 319.
σειμένης II, 106.
σειρίτι I, 337.
σεκλέτι II, 109.
σεκλετίζω II, 109.
σελαμέτι I, 319.
σελαμλίκι II, 106.
σελιχτάρης II, 110.
σελτές 46; I, 311.
σενέτι I, 323.
σεντζάπι I, 323.
σεντούκι I, 313.
σεπέτι I, 324.
σερασκέρης II, 108.
σεργούτζης I, 331.
σερδάρης I, 320.
σερίφι 220.
σερμαγές II, 109.
σεφέρι 116; II, 160.
σεφτές I, 306.
σιλικτάρης II, 110.
σιμήτι I, 322.
σιντζάπι I, 323.
σινί I, 323.
σιντέφι I, 321.
σιρέτης I, 337.
σισανές I, 338.
(σκάμνι) II, 104.
σκέλε I, 317.
σκεντζές I, 318.
σκεντζεύω I, 318.
σόι I, 326.
σοκάκι II, 162.
σομακί II, 161.
σορμπέτι I, 336.
σουγιουλτζής II, 111.
σουλιμᾶς I, 328.
σουλτάνος I, 329.
σουνέτι I, 331.
σουργούνι I, 330.
σουργουνεύω I, 330.
σούρλα I, 331.
σουρουτζής I, 332.
σουσάμι I, 332.
σουτζούκι I, 328.
σοφᾶς I, 324.
σόφι I, 390.
σοφρᾶς I, 324.
σοφρατζής I, 324.
σπαχής I, 326.
('σ τὴν Πόλιν) I, 327.
(στάβλος) II, 115.
(σύρμα) II, 161.
(σύρτα-φέρτα) 65.

ταβάνι I, 353.
ταβᾶς 151; I, 352.
(τάβλα) 243; I, 163.
ταβλάς I, 340.
τάβλι II, 163.
ταβουλχανᾶ II, 116.
ταγαρτζίκα 280.
ταγίνι I, 345.
ταΐνι I, 345.
ταϊντζής I, 346.
ταϊφᾶς 281; I, 344.
τακίμι I, 342.
ταλίμι I, 347.
ταμακιάρης I, 347.

ταμάμου I, 347.
ταμπάκης I, 338.
ταμπάρον 245.
τάμπια II, 115.
ταμπιέτι I, 340.
ταμπουρᾶς I, 348.
τανές II, 117.
ταντούρι I, 348.
τάρα I. 155.
ταράκι I, 155.
ταρακλί II, 162.
ταραπχανᾶς I, 349.
ταράφι I, 349.
ταρσανά II, 121.
τάσι I, 357.
τατάρος I, 351.
ταφτᾶς 51 ; I, 343.
τάχτι I, 344.
ταχτιρβάνι II, 117.
ταψί I, 362.
τέγγι I, 356.
τεζγιάχι I, 358.
τεκλίφι II, 118.
τεκνές I, 398.
τελατίνι I, 355.
τέλι I, 353.
τελλάλης I, 354.
τελχίσι II, 117.
τεμενά I, 355.
τεμπέλης I, 355.
τεμπερίσι 49 ; I, 359.
τενεκές I, 361.
τενεκετζής I, 361.
τεντζερές 51 ; I, 360.
τεντζέρι 51 ; I, 360.
τεντζούχι II, 120.
(τέρεμνον) I, 350.
τερλίκι I, 356.
τερτίπι I, 357.
τερσανᾶς II, 121.
τεσγιάχι I, 358.
τεσκερές II, 122.
τεσλίμι II, 122.
τεστερές 278.
τεστές I, 358.
τεφαρίκι II, 118.
τεφτερδάρης II, 119.
τεφτέρι II, 119.
τεφτίκι I, 360.
τεφί I, 362.
τζαΐρι I, 120.
τζακάλης I, 119.
τζαλμᾶς I, 121.
τζαμαντάνι I, 186.
τζάμι I, 121.
τζαμί I, 187.
τζαμιτζής I, 185.
τζαμμενδάνι I, 186.
τζαμπάζης I, 186.
τζαμτζής I, 185.
τζαμφέσι II, 149.
τζανάκι I, 123.
τζαντήρης II, 114.
τζαούσης I, 126.
τζαπουκλούκι II, 149.
τζαπράσι I, 123.
τζαρδάκι I, 124.
τζαρούχι I, 133.
τζαρπί I, 134.
τζαχπίνης I, 123.
τζαχσίρια I, 120.
τζεβαέρι I, 191.
τζεβαέρικον I, 191.
τζεβαερτζής I, 191.
τζεβιρτζιλές II, 58.
τζεκμετζές I, 177.
τζελάτης I, 177.
τζελεμπής I, 100.
τζελέπης 46 ; I, 178.
τζελίκι I, 127.
τζεμπέρι I, 127.
τζεπχανές II, 155.
τζερεμές I, 178.
τζέργα I, 102.
τζερτζεβές I, 101.
τζιαμί I, 187.
τζιάμπα I, 185.
τζιάντα I, 188.
τζιγέρι I, 127.
τζιγκέλι I, 128.
τζικουδία II, 40.
τζικρίκι I, 127.
τζιλίγγα II, 84.
τζιμισίρι I, 127.
τζιμπήστρα I, 127.
τζιμπούκι I, 137.

τζινί I, 128.
τζιρίτι I, 177.
τζίτα I, 136.
τζιφλίκι II, 41.
τζιφούτι I, 138.
τζιφτέ II, 40. ~ καΐκι II, 40.
τζίφτι 46.
τζοβαέρι I, 191.
τζοβαερικόν I, 191.
τζοβαερτζής I, 191.
τζομπάνης I, 128.
τζουκάλι 281.
τζούλι 46; I, 137.
τζουλούφι I, 392.
τζουμπούκι I, 137.
τζουράπι I, 132.
τζουτζές II, 149.
τιμαριώτης II, 123.
τιμίνι II, 123.
τόπι II, 123.
τοπούζι I, 365.
τοπτζής II, 123.
τορβᾶς 51; I, 365.
τορμπᾶς I, 365.
τούγι II, 125.
τουζλούκι I, 372.
τουλάπι I, 165.
τουλουπάνι I, 366.
τουλούμι I, 367.
τουλούμπα I, 367.
τουλπάνι I, 366.
τούλτι I, 367.
τουμπελέκι II, 125.
τουμπρούκι I, 368.
τούντζι I, 364.
τουρᾶς I, 368.
τουρκομερίτης I, 369.
τοῦρκος I, 368.
τουτιά I, 370.
τουτούνι I, 371.
τουφέκι II, 123.
τουφεκτζής II, 124.
τράμπα I, 365.
τραχανᾶς I, 365.
τρουγκέτο I, 365.
τσαδήρι II, 39.
τσαΐρι I, 120.
τσακάλης I, 119.
τσαλί II, 142.
τσαμί I, 187.
τσαμπάσης I, 186.
τσαντήρι II, 39.
τσαούσις I, 126.
τσαπράζι I, 123.
τσαρδάκι I, 124.
τσαρούχια I, 133.
τσαρτσάφι I, 125.
τσεβρέ I, 179.
τσελίκι I, 127.
τσεράκι I, 134.
τσηγγέρι I, 127.
τσίτα I, 136.
τσιτσέκι I, 126.
τσοκαδαραῖος I, 128.
τσουράκι I, 134.
τσουράπι I, 132.
τσουρέκι I, 139.

(ὑπόδρομος) 16, 84.

(φάλαγγος) I, 147.
φανάρι 33; I, 167.
Φανάρι II, 53.
φαναριώτης II, 53.
φαράσι I, 168.
(φαρμασόνος) 282.
φαρσί I, 168.
φαρφαρᾶς I, 168.
φαρφουρί I, 168.
φερμάνι I, 172.
φερμελή I, 170.
φέσι I, 171.
φετβά II, 53.
φίλι I, 171.
φιλδίσι I, 172.
φιλτσάνι I, 169.
φιρμάνι I, 172.
φιστίκι I, 173.
φιτίλι I, 174.
φλουρί 220; II, 147.
φουσκί II, 147.
φουστανέλα II, 54.
φουστάνι II, 54, 162.
φουτᾶς 51; I, 174.
φραντζέλα 243.
φυσέκι 49; I, 173.
φυτίλι I, 174.

χαβαλᾶς I, 212.
χαβάνι I, 213.
χαβούζι I, 213.
χαζάνι 44 ; I, 99.
χαζαντζής I, 99.
χάζι I, 214.
χαζνατάρης. II, 63.
χαζνές I, 215.
χαΐνης I, 197.
χάϊντε I, 196.
χάκι I, 194.
χαλάλι I, 199.
χαλβαντζής I, 201.
χαλβᾶς I, 201.
χάλι I, 198.
χαλκᾶς I, 200.
χάλτι II, 60.
χαμαΐλη II, 60.
χαμάλης I, 202.
χαμπάρι I, 193.
χαμπέρι I, 193.
χάνι I, 205.
χανδάκι I, 216.
χανούμισα II, 150.
χαντζάρι I, 205.
χαντζής I, 194.
χάπι I, 205.
χαράμι I, 208.
χαραμήδης I, 208.
χαράρι I, 209.
χαρατζής I, 207.
χαράτζι I, 207.
χαρέμι I, 210.
χαρχάλι II, 61.
χασάπης I, 92.
χασᾶς I, 211.
χάσι II, 61.
χασνατάρης II, 63.
χατᾶς II, 150.
χατζής I, 194.
χατήρι I, 212.
χαχάμης I, 195.
χεργελέ I, 216.
χεργελετζής I, 216.
χοσάφι I, 278.
χουζμέτι I, 217.
χουζμεκιάρης I, 218.
χουζούρι I, 218.
χουζουρεύω I, 218.
χουρμᾶς I, 149.
χουτζέτι II, 65.
χωνί I, 406.

V. INDICE ALBANES

abraş I, 7.
adet I, 8.
aferim I, 9.
afion I, 10.
aga II, 2.
aği I, 194. ~ lek I, 194.
alat I, 199.
alişveriş I, 17.
alka I, 200.
altynbaş II, 6.
ama I, 18.
aman I, 18.
amanet I, 19.
ambar I, 203.
aralyk 275.
aram I, 208.
arap I, 23.
arsyzk I, 276.
arşin I, 27.
arzu(h)al II, 8.
asker II, 8.
aslan II, 136.
astar I, 27.
aşik I, 27.
at I, 28.

babà I, 30.
bača II, 137.
baga I, 35.
bahče II, 137. ~ van II, 137.
(baigă) 268.
bairak I, 36.
bairam II, 10.
bakal I, 31.
bakşiş I, 34.
bamie I, 38.
barabar 83.
barak I, 396.
bardak I, 38.
bariak I, 36.

barut II, 12. ~ ane II, 12.
başi-bozuk I, 40.
başka I, 40.
batak II, 15.
batal I, 15.
bats I, 33.
bazar I, 287.
bečar I, 42.
beg I, 44.
belia I, 46.
beniş I, 52.
berat II, 18.
berber II, 18.
berekiet I, 47.
bina I, 52.
biniş I, 52.
boĭ I, 57.
boia I, 56.
boiadis I, 56.
boiaği I, 57.
budalek 49 ; I, 61.
bülük I, 62.
bunar I, 396.
burgi I, 64.
but I, 64.
buzà I, 59.

čadyră II, 39.
čair I, 120.
čakal I, 119.
čam I, 121.
čanak I, 123.
čanta I, 189.
čapras I, 123.
čardak I, 124.
čarşaf I, 125.
čef I, 104.
čehribar I, 110.
čelă I, 104.
čelenga II, 34.
čelik I, 127.
čember I, 127.
čemer I, 113.
čenef II, 141.
čengel I, 128.
čerčive I, 101.
čereke I, 397.
čese I, 117.
českin II, 37.
čeşme I, 135.
čibuk I, 137.
čiflik II, 41.
čifte II, 40.
čikrik I, 127.
čiler II, 37.
čimşir I, 127.
čira I, 114.
čirak I, 134.
čizme 281.
čoban I, 129.
čolak I, 131.
čomag I, 131.
čor I, 116.
čorba I, 132.
čubuk I, 137.
čurape I, 132.

da(h)i I, 152.
daire I, 152.
dambla (damula) I, 153.
(dănămarăyă) I, 17.
daule II, 115.
dava II, 45.
denk I, 356.
derven II, 144.
dert II, 144.
derviş II, 46.
destemel I, 358.
devră I, 157.
dimi I, 157.
direk I, 397.
divan I, 160.
döbek I, 165.
dolama (dolomá) I, 164.
dolap I, 165.
domuz II, 49.
dud I, 161.
dufek II, 123.
duhan I, 371 ; pi ~ 103.
dukian I, 162.
dülben I, 366.
dülger I, 165.
dura 63.
düşeklik II, 145.
düşeme I, 166.
duşmen I, 166.
duva II, 50.

elči II, 51.
elmas II, 6.

farfuri I, 168.
fener I, 167.
ferman I, 172.
fermele I, 170.
fes I, 171.
fil I, 171.
fildiş I, 171.
filğan I, 169.
fitil I, 174.
fodul I, 175.
fusta(n) II, 54.
füşek I, 173.
futa I, 174.
fystyk I, 173.

gairet II, 149.
gaitan I, 176.
gavas II, 33. ~ baş II, 23.
gavata I, 47.

gazep II, 147.
giaur I, 181.
giemi II, 56. ~ ği II, 56.
gierdun I, 180.
giol I, 182.
gium 277.
gülie I, 188.
gümrük II, 57. ~ či II, 57.
gyrbač I, 176.

ğam I, 186.
ğamadan I, 181.
ğambas I, 187.
ğami I, 187.
ğelat I, 177.
ğelit I, 179.
ğenabet I, 187.
ğepana II, 55.
ğerah II, 55.
ğevahir I, 191.
ğup I, 189.

haber I, 193.
hadym II, 49.
hadyn II, 59.
hağı I, 194. ~ lek I, 194.
haide I, 196.
hain I, 197.
hak I, 194.
hal I, 198.
halal I, 199.
halat I, 199.
halka I, 200.
hamaili II, 60.
hamal I, 202.
hamam 284.
hambar I, 203.
han I, 205.
hanğar I, 205.
hap I, 205.
harač I, 207.
haram I, 208.
harami I, 108.
harar I, 209.
harbi I, 24.
harem I, 210.
hasa II, 150.
hatyr I, 212.
havaiet I, 29.
havan I, 213.
haznatar II, 63.
haznadar II, 63.
hazne I, 215.
hič I, 216.
hoda I, 275.
hoğa II, 65.
hoşaf I, 278.
hurma I, 149.
hüzmekiar I, 218.
hüzmet I, 217.

iabanği II, 66.
iakă I, 218.
iargavan I, 227.
iasak II, 67.
iatagan I, 221.
iavaş II, 152.
ibrik I, 222.
ičindi I, 114.
ielek I, 225.
iopanğe I, 228.
iorgan I, 227.
işala ! 63.
iufk I, 225.
iuzbaş II, 72.

kabanitza I, 69.
kabul I, 69.
kadi II, 24.
kadife I, 94.
kafas I, 71.
kafe I, 7 2.
kafene I, 73.
kaftan I, 75.
kaimak I, 77.
kaimakan I, 78.
kalabalek I, 80.
kalam II, 26.
kalaus I, 80.
kaldram I, 81.
kalfă I, 82.
kalkan II, 26.
kanată I, 84.
kapak I, 86.
kaplan II, 28.
karaboia II, 31.
karanfil I, 89.
kar(a)van I, 108.
kasaba II, 32.
kasap I, 92.
kasavet II, 140.
kată I, 94.
katun I, 96.
kauk I, 96.
kaval I, 96.
kazan I, 99. ~ ği I, 99.
kazmă I, 100.
kelepir I, 112.
kiafă 249 ; II, 25.
kiase I, 117.
kiemer I, 113.
kienar I, 105.
kierpič I, 396.
kiese I, 117.
kilă I, 403.
kilim I, 111.
kior I, 114.
kiostek I, 115.
kioşk I, 115.
kira I, 116. ~ ği I, 117.
kiristee I, 107.

kolan I, 141, 144.
konak I, 144.
kondak I, 145.
kondure I, 145.
kopsă I, 145.
koran II, 143.
kovă 246.
kube II, 43.
kubure I, 140.
kuiunği II, 43.
kulaI , 148.
külaf I, 118.
kuluk II, 43. ~ či I, 148.
kurabie I, 145.
kurban II, 44.
kurbet II, 143.
kurdis II, 143.
kusur I, 151.
kuti I, 151.
kuturu I, 183.
kylyf I, 82.
kyrmyz I, 91.

lagym I, 232.
lelek I, 237.
liaf I, 232.
lieke I, 236.
lieş I, 235.
liman I, 237.

madem I, 241.
mafmur I, 243.
mahală I, 242.
maidan I, 244.
maimun I, 245.
makar 65.
makas I, 240.
maram I, 249.
maras I, 249.
marda I, 249.
marifet I, 247.
marul I, 251.
maskara I, 251.
maslahat II, 154.
mastrapa I, 270.
masur I, 264.
mazgală I, 154.
meglem II, 76.
mehane II, 155.
meidan I, 244.
mekieme II, 155.
menekşe I, 259.
mengene I, 256.
merğan I, 249.
merhamet II, 155.
meşt I, 257.
meteris I, 258.
meze I, 258.
minare II, 80.
minder I, 260.
miras I, 260.
mirî II, 81.
mukaiet II, 156.
murdar I, 265. ~ is(eps) I, 265.
musafir I, 264.
muşavere II, 87.
müşma I, 266.
muşmula I, 266.
muşteri I, 267.
müžde II, 85.
myzdrak I, 253.

nafaka I, 267.
naft I, 268.
nahie II, 157.
naut I, 268.
naz I, 273.
nişter II, 157.
nur I, 273.

oda I, 275.
orta I, 278.
ortak 84.
oturak II, 92.
oğak I, 277.
oka I, 274.

pača I, 279.
pačavura I, 279.
padişa II, 93.
paftă I, 280.
palamar I, 280.
panğar I, 281.
pambuk I, 63.
panzehir II, 94.
para I, 284.
parmak I, 285.
pastyrma I, 285.
paşa I, 286.
patliğan I, 287.
pazar I, 287.
pehlivan I, 288.
pekmez II, 158.
peksimet II, 94.
pelivan I, 288.
perčin I, 289.
perde I, 291.
pergel I, 292.
pervas I, 292.
peşkeş I, 293.
peşkin I, 294.
peştmal I, 295.
petavră I, 284.
pizaveng I, 295.
pumbak I, 63.
puşt I, 298.

raft I, 299.
raie II, 97.
raki I, 298.

ramazan II, 97.
rende I, 301.
riğa I, 301.
riğal II, 99.
rüşfet I, 303.

sade I, 306.
sadravan II, 112.
saftian I, 306.
sahan I, 307.
sakat I, 304.
sakes I, 305.
saksi I, 317.
samur I, 321.
sanğak II, 102.
saraf I, 386.
saraï I, 315.
saraskier II, 108.
satir I, 316.
sefa II, 160.
sefer II, 160.
seğade II, 105.
senduk I, 313.
seimen II, 106.
sepet I, 324.
sergi I, 324.
sermaie I, 109.
siklet II, 109.
siliah I, 322.
simit I, 322.
sini I, 323.
soï I, 326.
sokak II, 161.
somune I, 326.
sondurma I, 335.
sufra I, 324.
suğuk I, 328.
sürdis II, 161.
surgiun I, 330.
surna I, 331.
susan I, 332.
suvari II, 161.

şamata II, 162.
şami I, 334.
şart I, 335.
şegert II, 159.
şeitan I, 336.
şkrump I, 318.

tabak I, 338.
tabiat I, 340.
taft I, 344.
tahmin II, 116.
taifa I, 344.
taki I, 360.
takym I, 342.
talas I, 346.
talim I, 347.
taman I, 347.
tapanğe I, 348.
taraf I, 349.
tarapane I, 349.
tas I, 357.
tavă I, 352.
tavan I, 353.
tebeşir I, 358.
tefter II, 119.
teknefes I, 353.
tel I, 353.
telal I, 354.
temena I, 355.
teneke I, 361.
tepsiia I, 362.
terezi I, 356.
terlik I, 356.
tersane II, 121.
tertip I, 357.
teskere II, 122.
teste I, 358.
tevdil I, 362.
tezgiah I, 358.
tezgin I, 157.
tombruk I, 368.
top II, 123.
topuz I, 365.
torbă I, 365.
tozluk I, 372.
tsergă I, 101.
tsirak I, 134.
tuč I, 366.
turfanta I, 366.
turk I, 369.
turlak I, 370.
türlü I, 370.

ugur I, 372. ~ suz I, 374.
ülef I, 234.
usta II, 126.
uşur II, 127.

vade I, 374.
vakof II, 127.
vekil I, 377.
vezir I, 379.
vezne I, 378.
vilaet II, 129.

zabit II, 129.
zaire I, 382.
zaman II, 130.
zapatoï I, 384.
zapti I, 385.
zar I, 386.
zaraf I, 386.

zarfa I, 387.
zemberek I, 390.
zerdelü I, 79.
zevk I, 388.
ziafet I, 389.
zimbile I, 390.
zinğir II, 130.
zor I, 391.
zulufe I, 392.
zulum II, 131.
zümbül I, 382.
zurna I, 331.

VI. INDICE MAGHIAR

Vorbele din parentese sînt cele originale.

aba 82 ; I, 3.
afiom 82 ; I, 10.
akancsa II, 135.
ánis I, 20.

bácsi 267 ; I, 33.
bácso I, 33.
bagazia I, 55.
bálmos I, 37.
Becs 16 ; I, 42.
betyár 42.
(biró) 34.
boncsok II, 23.
borz I, 64.
boza I, 59.
burjunti II, 22.
buzogány I, 67.

csálma I, 121.
csanak I, 123.
csáusz I, 126.
cserge I, 102.
cserkesz I, 101.
csirak I, 134.
csiriz I, 134.
csit I, 136.
csizma 281.
csoltár I, 131.
csomak I, 131.
csömbördsi II, 42.
csorba I, 132. ~ dzia II, 42.
csörög I, 139.
csuhodár I, 130.
csútora 82, 281.

defterdár II, 119.
divány I, 160.
dogány I, 162.
dohány 80.
dolmány I, 164.
dolomán I, 164.
domasz II, 49.
düllö 245, 264, 281.
dzida II, 149.

firmány I, 172.
fosztány II, 54.
futa I, 174.

(hagyma) I, 26.
(hajdú) 34.
hám 245, 281.
hambár I, 203.
harács I, 207, 209 ; II, 61.
haram I, 208. ~ basa I, 208.
haramia I, 208.
(hintó) 34.

ispán 34.

jatagány I, 221.

kajszy I, 79.
kalap I, 83.
kalauz I, 80.
kalpak I, 83.
kapocs I, 145.
káptalan I, 400.
kaptár I, 400.
karmazsin I, 9.
karoly 245, 281.
kaskavál I, 92.
katrány I, 95.
kazán I, 99.
kila I, 111.
kilim I, 111.
koboz 82 ; I, 140.
(kocsi) 34.
köpenyeg I, 106.
korbács 82.
korom I, 318.

lémonya I, 238.

(magyar) II, 154.
majom 39 ; I, 245.
mámor I, 243.

martalóz II, 75.
mecset I, 256.

odabasa I, 90.
ökör 39.
orgonafa I, 227.
oroszlán 39.
(öszvér) I, 94.
(palánka) 34.
(palaszka) 34, 277; II, 93.
pamuk I, 65.
papucs I, 283.
peszmét 281; II, 94.

réf I, 301.

sajka I, 333.
sakál I, 119.
salavár I, 334.
sólyom 281.
(sorompó) 34, 243.
szakállas 245.
(szállás) 34, 281.
(szoba) 34, 243.
száz 39.
Sztambul I, 327.
szukmány I, 328.

tabak I, 338.
tarhonya I, 365.
tarkony I, 350.
tarló I, 350.
tatár I, 351.
tekenö I, 398.
terem I, 350.
(tolvaj) 34.
tulipán I, 367.

vám 245, 281.
(város) 34.
vásár 39.

VII. INDICE ROMANIC

Vorbele în parentese sînt cele originale, cursivele reproduc vorbe latine saŭ medio-latine.

1. ITALIAN

aida! (veneţ.) I, 196.
(alababala) 243, 263.
alcova II, 43.
ammiraglio II, 146.
amuleto II, 60.
amuletum II, 60.
arancia I, 269.
arsenale II, 121.
azzardo I, 386.
azzuro I, 232.

babuccia I, 283.
Bafomet (privenţal) II, 23.
Baldacco I, 34.
baldacchino I, 34.
(barbiere) II, 18.
(bastarda) II, 130.
bazar I, 287.
beduino I. 51.
belzuar II, 89.
(beretta) 35; II, 12.
(birbante) 243.
boccassino I, 55.

(caccio cavallo) II, 92.
(calafatare) 35.
calibro I, 84.
califfo II, 140.
camisia 33.
(cántaro) I, 86.
(capitano) 35; II, 28.
(capotto) 35; I, 87.
carabe I, 110.
carmino I, 91.
carovana I, 108.
carovanserraglio II, 32.
catarannus I, 95.
catrane I, 95.
(cavatta) I, 147.
cellarium 33; II, 36.
centenarium 33; I, 86.
chacanus II, 59.
chaganus II, 59.
chermesino I, 91.
commercium 33.
cotone I, 63, 152.
cubebe II, 141.

darsena II, 121.
denarius 33.
dogana I, 160; II, 57.
dragomanno II, 120.

fanfarone I, 168.
fustagno II, 54.

(gabbano) I, 69.
(galeone) 35; II, 54.
gelsomino I, 220.
giannizzero I, 225.

giubba I, 189.
giuppa I, 189.
(gomena) 35.

limone 243 ; I, 238.
lilac I, 237.
(locanda) 35, 243.
(loggia) 35 ; II, 73.

macari ! (sicilian) I, 196.
magazzino I, 241.
(marangone) II, 154.
maschera I, 251.
materasso I, 260.
meschita I, 256.
minareto II, 80.
(moscato) I, 261.
mucaiardo I, 265.
mussolino II, 87.
musulmano II, 23.

nacara II, 88.
nafta I, 272.
naranza (veneţ.) 243 ; I, 269.
nenufar I, 273.

orda I, 373.
(osteria) 35.

(palamara) 35.
(palla e mezzo) II, 12.
(portogallo) 243.

sagrin (veneţ) II, 101.
(saia) I, 307.
sandalo I, 313.
scamnum II, 104.
(savorra) 35.

scacchi I, 336.
(scala) 35.
(scarlatto) II, 160.
sciallo ,I 333.
sciroppo I, 132, 336.
sena I, 332.
(sensale) 35.
serraglio I, 315.
sesamum I, 332.
sindalum I, 313.
sofa I, 324.
soldano I, 329.
sorbetto I, 132, 336.
(stallia) II, 127.

taffetà I, 343.
talismano II, 60.
tamburo I, 348.
tara I, 155.
(tavola) I, 340.
tazza I, 357.
tragone I, 350.
(tramuta) 35 ; I, 365.
(trinchetta) 35 ; I, 365.
(tromba) I, 367.
turbante I, 366.
turchese I, 292.
turcimano II, 120.

uncia I, 274.

(vapore) 35.
visire I, 379.

zara I, 386.
zibellino I, 312.
zigrino II, 101.

2. SPANIOL

abenuz I, 6.
acemita I, 322.
aduana I, 160.
afion I, 10.
ajedrez I, 336.
al-acer II, 127.
alam II, 6.
albornoz I, 64.
albudega I, 209.
alcalde II, 24.
alcatifa I, 91.
alcoba II, 43.
alfange I, 205.
alfena (portug.) I, 84.
alfil I, 171.
alfocigo I, 173.
(algaravia) I, 13.
algodon I, 152.

alhacena I, 215.
alhamel I, 202.
alheña I, 84.
aljamia I, 13, 187.
almacen I, 241.
almaden I, 241.
almadraque I, 260.
almadraza II, 164.
almahala I, 242.
almiral II, 146.
alquermez I, 91.
alquitran I, 95.
amir II, 146.
arac I, 298.
arraez II, 97.
arroba I, 303.
arzana II, 121.
asucach II, 161.

azacan I, 304.
azar I, 386.
azul I, 232.

babucha I, 283.
bezoard II, 89.
bocacin I, 55.

(caban) I, 69.
cafre II, 141.
caimacan I, 78.
calibo II, 140.
califa I, 84.
carabe I, 110.
çarafo I, 386.
caravana I, 108.
carmesi I, 91.
chacal I, 119.
chal I, 333.
chibuque I, 137.
chilibi I, 100.
cipayo I, 326.
corbacho I, 176.
cubeba II, 141.

duliman I, 164.

emir II, 146.

falaque II, 147.
fanal I, 167.
fanfaron I, 168.
fileli I, 171.
firman I, 172.
fostan II, 54.
fota I, 174.

(gaban) I, 69.
genizaro I, 225.
gileco I, 225.

harem I, 210.
hoque I, 194.

jazmin I, 220.
juba I, 189.

levandi I, 236.
(levante) I, 236.
lilac I, 237.
limon I, 238.

mahaleb I, 20.
mahona II, 154.
malota I, 245.
mascara I, 251.
mesquita I, 256.
minarete II, 80.
musulman II, 23.

nachera II, 88.
naranja I, 269.
narguile I, 269.

oxalá ! 63.

(palabra) I, 281.
pateca (portug.) I, 209.

(quintal) I, 86.

ramadan II, 97.

salep I, 310.
sandalo I, 313.
sanjaco II, 102.
sena I, 322.
serallo I, 315.
serasquier II, 108.
soldan I, 329.
soliman I, 328.

taifa I, 344.
tara I, 155.
trujaman II, 120.
turbante I, 366.
turchesa I, 292.

ulema II, 126.

vizir I, 379.

xame I, 335.
xarope I, 336.
xeque II, 114.

yatagan I, 221.

zamarra I, 312.

3. FRANCES

achour II, 127.
alcade II, 24.
alcôve II, 43.
amiral II, 146.
amulette II, 60.
arack I, 298.
arsenal II, 121.
azur I, 232.

babouche I, 283.
baldaquin I, 34.
(basin) I, 42.

bazar I, 287.
bédouin I, 51.
bezestan II, 138.
bézoard II, 94.
bosan I, 59.
boucassin I, 55.
burnous I, 64.

calibre I, 84.
calife II, 140.
(capote) I, 87.
carabe I, 110.
caravane I, 108.
caravansérail II, 32.
carmin I, 91.
chabraque I, 211.
chacal I, 119.
chagrin II, 101.
chah II, 13.
châle I, 333.
cipaye I, 326.
colback I, 83.
coton I, 63, 152.
couscous I, 150.
cramoisi I, 91.
cravache I, 176.
cubèbe II, 141.

derviche II, 6.
dolman I, 164.
douane I, 160; II, 57.
drogman II, 120.

échecs I, 386.
emir II, 146
estragon I, 503.

fanal I, 167.
fanfaron I, 168.
féluque II, 164.
fûtaine II, 54.

goudron I, 95.

hazard I, 386.
horde I, 373.

janissaire I, 225.
jasmin I, 220.
jupe I, 189.

kamokas I, 27.
kermès I, 91.
kiosque I, 115.

lilas I, 237.
limon I, 238.

magasin I, 241.
maïmon I, 245.
mahone II, 154.
masquarade I, 251.
matelas I, 260.
minaret II, 80.
mômerie II, 77.
mosquée I, 256.
mousseline II, 87.
musulman II, 23.

nabab II, 89.
nacaire II, 88.
naphte I, 272.
nénufar I, 273.

orange I, 269.
Ottoman II, 92.
ottomane I, 160; II, 92.

pastèque I, 209.

razzia I, 122.
reïs II, 97.

salep I, 310.
séné I, 322.
sérail I, 315.
sésame I, 332.
simarre I, 312.
sofa I, 324.
sorbet I, 132, 336.
surmé II, 161.
sultan I, 329.
syrop I, 132.

taffetas I, 343.
talisman II, 60.
tambour I, 348.
tare I, 155.
tartare I, 351.
tasse I, 357.
thériaque I, 362.
(trinquette) I, 365.
trucheman II, 120.
turban I, 366.
turquoise I, 292.
tutie I, 370.

vizir I, 379.

yatagan I, 221.

TABLA DE MATERII

	Pag.
Prefaţă	III—V
Abreviaţiuni	VIII
Vorbe istorice	1—131
Imprumuturi literare	135—165
Adaose şi îndreptări	165
Indice general	167—278
A. Indice real	169—173
B. Indice verbale	174—278
I. Indice român	174—212
1. Daco-român	174—208
2. Macedo-român	209—212
II. Indice oriental	213—237
1. Osmanli	213—228
2. Tatar	228—229
3. Arab	229—235
4. Persan	235—237
III. Indice slav	238—258
1. Bulgar	238—245
2. Serb	246—254
3. Rus	255—256
4. Rutén	256—257
5. Polon	257—258
IV. Indice neo-grec	258—269
V. Indice albanes	269—274
VI. Indice maghiar	274—275
VII. Indice romanic	275—278
1. Italian	275—276
2. Spaniol	276—277
3. Frances	277—278

VERIFICAT 2007

BIBLIOTECA CENTRALĂ

Tipografia GUTENBERG, Joseph Göbl, str. Doamnei, 20. — Bucureşti.

BIBLIOTECA
GEPOPOVICI